

БОЛОВСРОЛЫН СУДАЛГААНЫ
ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН

ХАМТЫН ОРОЛЦООНД СУУРИЛСАН СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

ЦЭЦЭРЛЭГ, ЕБС-ИЙН БАГШ, УДИРДАХ АЖИЛТНЫ
ҮНДЭСНИЙ ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХУРАЛ

Улаанбаатар хот
2024 он

Боловсролын судалгааны үндэсний хурал
International Institute for Educational Research (IIEP)
High Level Panel of Experts (HLPE)
57th Session
All (БСҮХ)
57

БОЛОВСРОЛЫН СУДАЛГААНЫ
ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН

ХАМТЫН ОРОЛЦООНД СУУРИЛСАН СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

ЦЭЦЭРЛЭГ, ЕБС-ИЙН БАГШ, УДИРДАХ АЖИЛТНЫ ЭРДЭМ
ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХУРЛЫН ЭМХЭТГЭЛ

Улаанбаатар хот
2024 он

ХАМТЫН ОРОЛЦООНД СУУРИЛСАН СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

ЦЭЦЭРЛЭГ, ЕБС-ИЙН БАГШ, УДИРДАХ АЖИЛТНЫ ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХУРЛЫН ЭМХЭТГЭЛ

Эмхэтгэсэн: Н.Хулан

Редактор: Х.Гансүх

С.Отгонтуяа

Хэвлэлийн эх бэлтгэсэн: Ө.Одонцэцэг

Хавтасны дизайнер: Б.Баярсайхан

Хэвлэлийн хуудас: 31,6хх

Хэвлэсэн тоо: 360ш

Хэвлэсэн газар: Гоо Дизайн ХХК

ӨМНӨХ ҮГ

Монголын ЕБС-ийн багш нарын хөгжлийг дэмжих, тэдний сургалт хүмүүжлийн үйл ажиллагааны үндэсний сайн туршлагын сан бүрдүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор багш нарын дунд сурган хүмүүжүүлэх уншлагыг 1967 оноос Сурган хүмүүжүүлэх ухааны хүрээлэн жил бүр зохион байгуулж ирсэн юм. Энэ уншлагаар 1963 онд батлагдсан Боловсролын анхны хуулийн үзэл санааны дагуу ерөнхий боловсролыг амьдрал хөдөлмөртэй холбох, политехник боловсролын агуулга, аргазүйг боловсруулж багш нарт сурталчлах, улмаар эзэмшүүлэх том зорилт тавьж түүнийг зохион байгуулж байсан байна. Уншлага ч үүргээ амжилттай хэрэгжүүлж иржээ.

Харин уг уншлагын 40 жилийн ойгоор нь Боловсролын хүрээлэн 2007 оноос түүнийг боловсрол судлалын оны шилдэг илтгэл шалгаруулах эрдэм шинжилгээний хурал болгон өргөтгөж зохион байгуулах болсоор 17 дахь жилийн хуралд нь та бүхэн оролцож байна.

Сурган хүмүүжүүлэх уншлагыг сургууль, багш нар сургалтынхаа үйл ажиллагааны асуудлуудаар илтгэл бичиж уралдах эрдэм шинжилгээний хурал болгосон нь нэг талаас боловсролын хөгжил, сургалт заах аргын асуудлыг өмнө нь сурган хүмүүжүүлэх ухааны хүрээнд авч үздэг байсан бол боловсрол судлалын шинжлэх ухаан манай улсад хөгжлийнхөө шинэ үед дэвшин орсонтой холбоотой. Нөгөө талаар ЕБС-ийн багш нар дээрээс өгсөн чиглэлээр материал уншиж илтгэх биш, харин олон улсын түвшинд гарсан боловсрол судлалын орчин үеийн ололтыг ашиглах, өөрсдийн судалгааны үр дүнг эрдэм шинжилгээний хуралд хэлэлцүүлж сайжруулах хэмжээнд заах арга арга, хэлний боловсрол нь дээшилсэнтэй холбоотой юм.

Боловсрол судлалын оны шилдэг илтгэл шалгаруулах эрдэм шинжилгээний хурлыг өмнө нь зөвхөн ЕБС-ийн багш нарын дунд явуулж, мөн ковидын гэгдэх жилүүдэд онлайн хэлбэрээр зохион байгуулж байснаа энэ жилээс танхимаар зохион байгуулж байна. Мөн 2019 оноос оролцогчдын хүрээг сургуулийн өмнөх боловсрол, ЕБС-ийн багш, удирдах ажилтныг хамруулах болсон юм. Эрдэм шинжилгээний хурлын материалыг хэвлэдэг байснаа хэдэн жил тасарсаныг энэ жилээс эхлэн сэргээж байна.

Судалгааны ажил багш, сургуулийн удирдах ажилтны мэдлэг, ур чадварыг хөгжүүлэх шилдэг арга зам юм. Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгээс зохион байгуулж байгаа “Хамтын оролцоонд суурилсан сургалтын байгууллагын менежментийг хөгжүүлэх нь” сэдэвт 2024 оны эрдэм шинжилгээний хуралд өргөн бүрэлдэхүүнээр оролцож байгаа цэцэрлэг, ЕБС-ийн багш нар, сургуулийн удирдах ажилтан та бүхэндээ энэ хуралдаа амжилттай оролцож, шинэлэг үзэл санаа, судалгааны аргазүйгээ харилцан солилцож бусдаасаа суралцахыг хүсье.

Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн

Захирал, доктор

М.ИТГЭЛ /Ph.D/

СУРГАЛТЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХЭД ЭЦЭГ ЭХИЙН ОРОЛЦОО

Ш.Мая

Баян-Өлгий аймгийн 8 дугаар цэцэрлэгийн багш
Mayamaika642@gmail.com

Үндэслэл

Сүүлийн жилүүдэд Монгол улсад өрнөж байгаа боловсролын салбарын хүрээнд яригдаж байгаа нэг гол асуудал бол сургалтын орчинг сайжруулах шинэлэг орчинг бий болгох, багш нарын арга зүйг шинэчлэх асуудал мөн билээ. Энд хамаарах нэг асуудал нь бага насны хүүхэдтэй ажиллах арга барил, сургалтын орчныг бүрдүүлэх асуудал юм. Учир нь бага насны хүүхэд ямар нэг зүйлийн утга агуулгыг сонсоод дөнгөж 10 хувийг олж авдаг, харин өөрөө биеэр хийж үзвэл 80-90 хувийг олж авдаг учраас сургалтын орчин маш их үүрэгтэй. Хүүхдийг аливааг хийж бүтээх хүсэл тэмүүллийг нь өрнүүлэх, дэмжин хөгжүүлэх, хүүхдийн хэрэгцээ сонирхол, стандартын шаардлагад нийцсэн сургалтын таатай орчин байгуулах нь боловсролын байгууллага болон багшийн үүрэг юм. Дан ганц материаллаг орчинг бүрдүүлснээр амжилтад хүрэхгүй, харин үйлийн болон сэтгэл зүйн таатай цагт л хүүхдийн хөгжил эрчимтэй явагдаж, бие даасан бүтээлч ажиллагаа хөгжинө. Багш, эцэг эх асран хамгаалагчдын өмнө манлайлж, тэднийг удирдан чиглүүлж, өөрийн ажлыг ойлгуулж, ачааллаасаа хуваалцаж, тэдэнтэй ойлголцон ажиллавал тухайн бүлгийн үйл ажиллагаа үр дүнтэй явагдана гэж үзэж энэ сэдвийг сонгосон болно.

Түлхүүр үг: багш, эцэг эх, асран хамгаалагч, хүүхэд, менежмент

Сэдэв сонгосон үндэслэл

Бүлгийн менежмент нь эцэг эх, асран хамгаалагчдын оролцооноос ихээхэн шалтгаалдаг тул багш тэд нарыг хэрхэн удирдан чиглүүлж, хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх нь чухал юм. Багшийн менежментээс шалтгаалан хамтын оролцоо сайжирч, хүүхдүүдийн сурлагын амжилтад ахиц гарч, аливаа үйл ажиллагаанд түүрдэхгүйээр шамдан оролцох чадварыг бий болгодог учир энэхүү судалгааг хийлээ.

Зорилго: Бүлгийн менежментийг сайжруулахын тулд эцэг эх, асран хамгаалагчдын оролцоог яаж нэмэгдүүлэх арга замыг олж, хамтран ажиллах чиглэлийг тодорхойлоход оршино.

Зорилтууд: Менежментийн талаар мэдээлэл уншиж, цуглуулна

- Менежментийг сайжруулахад эцэг эхийн оролцоог судална
- Бүлгийн үйл ажиллагаанд эцэг эх асран хамгаалагчдыг татан оролцуулах арга замыг эрэлхийлэх
- Эцэг эх, асран хамгаалагчтай хамтран ажиллах чиглэлийг тогтоож, төлөвлөгөө боловсруулах

Судалгааны хамрах хүрээ

Баян-Өлгий аймгийн Өлгий сумын хүүхдийн 8 дугаар цэцэрлэгийн ахлах 6 бүлгийн 28 эцэг эх, асран хамгаалагчид

Судалгааны арга

Ажиглалтын арга, асуулгын арга, нэгтгэн дүгнэх арга

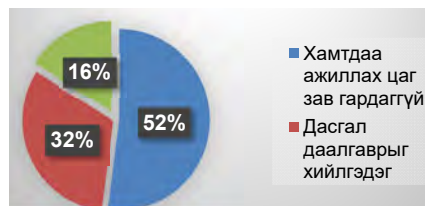
Судалгааны хэсэг

Судалгааг ярилцлага, нээлттэй ба хаалттай асуулгын аргаар авсан. Судалгаанд Өлгий сумын хүүхдийн 8 дугаар цэцэрлэгийн ахлах б бүлгийн нийт 28 эцэг эх, асран хамгаалагч хамрагдсан.

1. Багшийн гаргасан дасгалын дэвтрийг ажиллахад хүүхэддээ цаг зав гаргаж чаддаг уу?

Зураг 1.

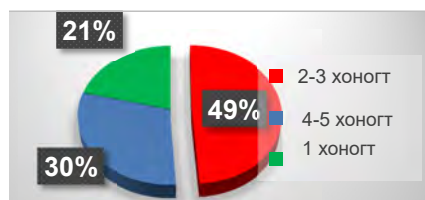
Дүгнэлт: Эцэг эх, асран хамгаалагч хүүхэдтэй хамтдаа ажиллах цаг зав гардаггүй хэмээн хариулсан нь хүүхдэд тавих анхаарал сул, хүүхэд эцэг эхийн хамтын ажиллагаа тааруу байгааг харуулж байна.

2. Таны хүүхдийн ангийн багш үүрэг даалгавар өгөхдөө хэр хугацаанд өгөх нь тохиромжтой гэж бодож байна вэ?

Зураг 2.

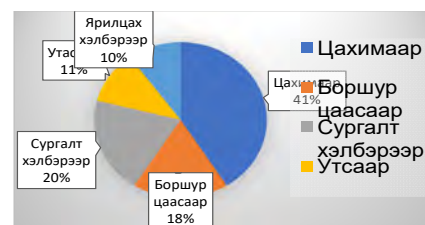
Судалгаанаас дүгнэж үзэхэд нийт эцэг эх, асран хамгаалагчдын 49% нь 2-3 хоногийг тохиромжтой гэж үзсэн байна. Нэг өдрийн өмнө өгөхөд даалгавар нь үр дүн багатай, 4,5 хоногийн хугацаатай даалгавар өгөхөд хэт сунжарсан болдог нь анзаарагдсан.

3. Танд багшийн өгсөн зөвлөгөө, зөвлөмж ямар хэлбэрээр байвал илүү хүртээмжтэй санагддаг вэ?

Зураг 3.

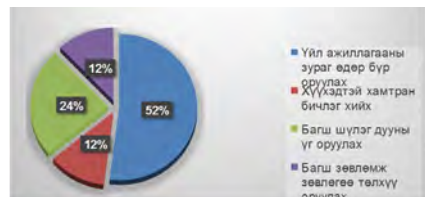
Нийт эцэг эх, асран хамгаалагчдын 41% нь цахимаар гэж дүгнэж байгаа нь өнөө үед цахимаар дамжуулан зөвлөгөө, зөвлөмж авч бөглөх нь хялбар хүртээмжтэй гэж үздэг байна.

4. Бүлгийн facebook группийг сайжруулах санал байна уу?

Зураг 4.

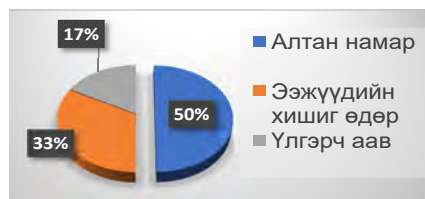
Дүгнэлт: Эцэг эх, асран хамгаалагчдын 52% нь өдөр бүр хүүхдийн үйл ажиллагааны зургийг оруулах гэсэн санал өгсөн нь багш хүүхэдтэй хэрхэн ажиллаж байгааг хянах, багшийн ажлын ачааллыг ойлгох, туслан дэмжих зорилготой байна.

5. Таны хувьд цэцэрлэгээс зохион явуулдаг аливаа үйл ажиллагааны аль нь илүү сонирхолтой санагддаг вэ?

Зураг 5.

Дүгнэлт: Эцэг эх, асран хамгаалагчдын хувьд "Алтан намар өглөөлөг" нь маш үр

өгөөжтэй, хүүхэд эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын ажиллагааг дэмжсэн, сонирхолтой үйл ажиллагаа хэмээн үздэг байна.

6. Таны хувьд ямар үйл ажиллагаанд багшид туслах нь үр дүнтэй гэж боддог вэ?

Зураг 6.

Багшийн зохион байгуулах аливаа үйл ажиллагаанд анги танхимын тохижилт, орчин бүрдүүлэхэд эцэг эхийн оролцоо дэмжлэг чухал байна.

Дүгнэлт

Дээрх судалгаанаас дүгнэн үзэхэд эцэг эхчүүдэд цахимаар дамжуулан зөвлөгөө зөвлөмж өгөх нь илүү хүртээмжтэй цаг хэмнэсэн орчин үед тохирсон арга байсан. Үүрэг даалгавар өгөхдөө цагийг тулгалгүй 2-3 хоногийн өмнө өгөх нь зүйтэй байдаг. Facebook группт өдөр бүрийн бүлгийн үйл ажиллагааны зураг бичлэг оруулах нь хүүхдийнхээ юу хийж байгааг хянахад хялбар, цаашид эцэг эх, багш хүүхдийн хамтын ажиллагаанд чухал нөлөөтэй байгаа нь харагдаж байна. Эцэг эх, асран хамгаалагчид голдуу сургалтын материаллаг орчныг хангахад дэмжлэг үзүүлэхийг чухалчлан, үйл ажиллагаанд хангалтгүй оролцож байгаа нь ажиглагдаж байна.

Багшийн гаргасан хүүхдийн дасгалын дэвтэртэй ажиллахад та цаг зав гаргаж чаддаг уу? гэсэн асуулгад нийт 28 эцэг эх, асран хамгаалагчдаас 52 хувь буюу 15 нь дасгалын дэвтэр дээр хамтарч ажиллахад цаг зав гардаггүй гэсэн дүнг харахад дийлэнх нь гэртээ хүүхэддээ цаг зав гаргадаггүй нь судалгааны үр дүнгээс харагдаж байна. Эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын ажиллагаа нь сул байгаа нь ангийн болон байгууллагын менежментийн үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлж болохуйц олж харлаа. Багш, эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын ажиллагаа сайжирснаар хүүхдийн хөгжил, төлөвшил, нийгэмшилд нөлөөлж, багшийн богино, дунд, урт хугацааны үйл ажиллагааны чиглэл тодорхой болохын зэрэгцээ шинэ зүйлийг туршиж үзнэ. Үр дүнд нь байгууллагын менежментийг сайжруулах алсын харааг тодорхойлох боломжтой болдог.

Дэвшүүлж буй санал:

- Бүлгийн цахим хуудас болон групп чатыг тогтмол, албаны харилцаатай хөтлөх
- Бүх эцэг эх, асран хамгаалагч бүлгийн үйл ажиллагаанд татан оролцуулахын тулд төлөвлөгөөт ажлуудад жигд хувиарлаж, тэгш хамруулах
- Эцэг эх, асран хамгаалагчдын хүүхдийн авьяас, чадвар, нийгэмшилд хэрхэн дэмжлэг үзүүлж байгаа сайн туршлагаас хуваалцан түгээн дэлгэрүүлэх, санал солилцох яриа өрнүүлэх

Ном зүй

1. Г.Жаргал, Н.Сэлэнгэ (2021) “Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал”. Улаанбаатар
2. (2020) “Хүүхдийн цэцэрлэгийн удирдах ажилтанд зориулсан гарын авлага” Улаанбаатар
3. Я.Цэвэл, (2013) “Монгол хэлний товч тайлбар толь” Улаанбаатар
4. Жайка (2020) Эцэг эхчүүдтэй ажиллах гарын авлага Улаанбаатар

ЭЦЭГ ЭХИЙН ОРОЛЦООГ НЭМЭГДҮҮЛЖ БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХ НЬ

М.Өлзийдэлгэр, Г.Мөнхзул, Д.Цэрэндулам, Б.Янжиндулам
Баянхонгор аймаг 12 дугаар цэцэрлэг
Ulziiirdene3939@gmail.com, zul.zulaa0922@gmail.com,
tserendulamtseegii118@gmail.com, yanjaabold356@gmail.com

Оршил

Боловсролын байгууллагын бодит шинэчлэлт нь эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлэхээс эхэлнэ. Хүүхдүүдийн боловсролд эцэг эхийн үүрэг, оролцоо чухлаар тавигддаг ч тэд үүнийг ямар ач холбогдолтой талаар төдийлөн ойлгож хүлээн авах нь цөөн. Хүүхдийн хөгжил, төлөвшилд багш л анхаарах ёстой гэж ихэнх эцэг эхчүүд үздэг ч үнэн хэрэгтээ энэ нь багш-эцэг эх-цэцэрлэгийн хамтын оролцоо гэдгийг тэд бүрэн дүүрэн ухамсарладаггүй. Нөгөө талаас багш нар эцэг эхтэй хэрхэн ажиллах талаар арга зүй дутмаг, явуулж буй үйл ажиллагаа нь эцэг эхийн хэрэгцээ шаардлагад нийцэхгүй байх, цаг хугацаа, орчин нөхцөлийн хувьд тохиромжгүй байх зэрэг олон зүйлээс үүдэлтэйгээр хамтын ажиллагааны үр дүн хангалттай биш байна. Энэ нь хүүхдийн хөгжил, төлөвшилд гарч буй ахиц дэвшилд нөлөөлөх үндэс суурь болдог.

Үндэслэл

Бүлгийн менежмент сайн байснаар өдрийн дэглэмийн дагуу сургалт үйл ажиллагаагаа чанартай зохион байгуулах, сургалтын орчны аюулгүй байдал хангагдах, хүүхэд бүр тэгш хүртээмжтэй байдлаар оролцох нөхцөл бүрэлдэж эцэг эхчүүд, багш, хүүхдийн хамтын ажиллагаа хангагдана гэдгийг БШУ-сайдын 2020 оны А/164 дүгээр тушаалаар батлагдсан СӨБ-ын сургалт үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэлд тодорхойлсон. Энэ ч утгаараа байгууллагын болон багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний нэг хэсэг нь эцэг эхээс авах асуулга байдаг.

Бүлгийн багш нар эцэг эхтэй хамгийн ойроос харьцаж, өдөр тутамдаа уулзах, ярилцах боломжтой байдаг учир тэднийг цэцэрлэгийн, бүлгийн үйл ажиллагаанд татан оролцуулах, хүүхдэдээ тавих анхаарал, халамж, харилцаа хандлагыг өөрчлөх чиглэлийн ажлуудыг хийж байгаа хэдий ч үр дүн хараахан хангалтгүй байна.

Иймд багш нар эцэг эхтэй хамтран ажиллах, оролцоог нэмэгдүүлэхэд тулгарч байгаа бэрхшээлийг илрүүлэх, хамтран шийдвэрлэх арга замыг хайх нь чухал юм гэж үзэн энэхүү сэдвийг сонгон судаллаа.

Түлхүүр үг

- **Менежмент:** Байгууллагын зорилтыг тодорхойлж, түүнд хүрэх замыг нарийн тодорхойлж, үйлдвэрлэлийн нөөцүүдийн ашиглалтыг оновчтой зохион байгуулж, хүмүүсээ идэвхжүүлэн манлайлж, улмаар ажлын үр дүнг үнэлэн хяналт тавих үйл ажиллагаануудын нэгдэл юм.
- **Оролцоо:** Тухайн үйлд оролцож туслах, дэм болох байдал
- **Хамтын ажиллагаа:** Гадны болон дотоодын ямар нэгэн байгууллага хүнтэй хамтран хийх хөдөлмөр, нэгдэж ажиллах явдал.
- **Хөгжил:** Давшил, дэвшил, цэцэглэл, бадрал.

Зорилго: Байгууллагын болон бүлгийн менежментийг сайжруулахад эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлэх арга замыг судлах, судалгааны үр дүнд үндэслэн үйл ажиллагааг зохион байгуулж ахиц гаргах.

Зорилт

- Байгууллагын болон бүлгийн менежментийн талаарх мэдээллийг цуглуулах.
- Эцэг эхийн үүрэг оролцоог тусгасан эрх зүйн баримт бичгийг уншиж судлах.
- Асуулга боловсруулан эцэг эх болон багш нараас судалгаа авах.
- Судалгааны үр дүнд анализ хийж дүгнэлт гаргах.
- Эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлэх үйл ажиллагааны шинэлэг санааг гаргах.
- Үйл ажиллагааг туршин хэрэгжүүлэх, үр дүнг тооцох.

Судалгааны арга

- Эмпирик судалгааны арга
- Асуулга ба анкетийн арга
- Нэгтгэн дүгнэх арга

Судалгааны хэсэг

Нэг. Эцэг эхийн оролцоо болон багштай хэрхэн хамтарч ажиллаж байгаа байдал, багш нар эцэг эхтэй хамтран ажиллахад гарч буй бэрхшээл, түүнийг шийдвэрлэх шинэлэг санаа гаргах, үйл ажиллагаа зохион байгуулж үр дүнг тооцохоор зорьж нээлттэй асуулт болон олон сонголтот хариултаас сонгох байдлаар асуулгаа боловсруулан Баянхонгор сумын 12 дугаар цэцэрлэгийн багш, эцэг эх, асран хамгаалагчдаас авсан.

Эцэг эхийн санал асуулгын дүгнэлт:

1. Багш эцэг эхэд үүрэг даалгавар өгөхдөө тодорхой хугацаа өгдөг байхыг хүсдэг.
2. Хүүхдийнхээ хөгжлийг дэмжих тал дээр багштай хамтарч ажиллахыг эрмэлздэг, хүүхдийнхээ хөгжлийн талаар хувь чатаар ганцаарчлан болон биечлэн өгсөн зөвлөгөө, зөвлөмж, дасгал даалгаврыг биелүүлж багштай эргэх холбоотой ажиллах хүсэл сонирхолтой байгаа нь харагдаж байна.
3. Эцэг эхийн тэмцээн уралдаан зохион байгуулвал оролцох сонирхолтой.
4. Цэцэрлэгээс болон багшийн зохион байгуулсан аливаа үйл ажиллагаанд тодорхой хэмжээнд оролцдог.
5. Хүүхдийнхээ урлагийн боловсролд анхаарч тухайн чиглэлээр түлхүү хөгжүүлээсэй гэсэн хүлээлттэй.

Багш нарын санал асуулгын дүгнэлт:

1. Багш нар эцэг эхтэй хамтарч ажиллахад дараах бэрхшээлүүд тулгарч байна Үүнд: Эцэг эхийн зүгээс идэвх сул, гэр бүлийн тогтворгүй байдал, насны ялгаа, интернэт орчинд ажиллах чадвар, үйл ажиллагаанд шалтаг тоочиж оролцохоос зайлсхийдэг.
2. Багш нар эцэг эхтэй ажиллахдаа сургалт, өглөөлөг, тэмцээн, нээлттэй хаалганы өдөрлөг, цэцэрлэгийн гадаад дотоод орчны бүтээн байгуулалт, байгаль орчноо хамгаалах, тогтвортой хөгжлийн 17 зорилтыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагаа, уриалга гарган ажилладаг.
3. Өөрийн зохион байгуулдаг үйл ажиллагаанаас гадна шинэлэг ажлуудын санаа гаргасан. Үүнд:
 - Оролцож чадах үйл ажиллагаанд нь тулгуурлах.
 - Алсын хараа 2050, ТХБ-н 17 зорилтыг хэрэгжүүлэх хүрээнд үйл ажиллагааг сайжруулах.
 - Музей үзэх аймаг орон нутгийн онцлогийг харуулсан цэцэрлэгт хүрээлэн, малчин өрхөөр зочлох, ардын уламжлалт тоглоом наадгай, аман зохиолоос хүүхдэдээ болон бүлэгт ирж хүүхдүүдэд танилцуулах, хамтран тоглох гэх мэт аян өрнүүлэх.

Эцэг эхчүүд цэцэрлэгийн зүгээс зохион байгуулж буй үйл ажиллагаанд оролцдог ч багшийн зүгээс өөрийн арга барил, зохион байгуулж байгаа үйл ажиллагаагаа шинэлэг, хүн бүрийг хамарсан байдлаар зохион байгуулах нь чухал байна гэсэн дүгнэлтэд хүрлээ.

Хоёр. Үйл ажиллагааг зохион байгуулсан байдал: Багш нарын санал асуулгад үндэслэн багшийн зохион байгуулсан үйл ажиллагаанд ажлын цаг, нөхцөл байдлаасаа шалтгаалан төдийлөн оролцож чаддаггүй эцэг эхчүүдээс ямар төрлийн үйл ажиллагаанд оролцох боломжтой талаар санал авч “Юу чаддаг түүгээрээ оролцъё” нөлөөллийн ажлыг өрнүүлсэн. Уг аянд эцэг эхчүүд өөрийн саналаар ямар ажилд оролцох, хийхээ сонгон боломжтой өдрөө ирж оролцсон нь тэдний санаанд ихээхэн нийцэж байсан.

Дүгнэлт

Ихэнх эцэг эхчүүд хүүхдийнхээ хөгжилд өөрийнх нь оролцоо чухал гэдгийг мэддэг ч хэрхэн хөгжлийг нь дэмжиж багштай хамтран ажиллах талаар ойлголт мэдээлэл бага, хүүхдийнхээ хэрэгцээтэй зүйлийг нь авч өгөх, ярилцах, эцэг эхийн тэмцээн уралдаанд оролцох зэргээр хязгаарлагдаж байна. Багшийн зүгээс өөрийн арга барил, зохион байгуулж байгаа үйл ажиллагаагаа шинэлэг, хүн бүрийг хамарсан байдлаар зохион байгуулах нь чухал юм.

“Юу чадна түүгээрээ оролцъё” нөлөөллийн ажлын хүрээнд давхардсан тоогоор 330 орчим эцэг оролцож дараах үр дүнд хүрсэн. Үүнд:

1. Цэцэрлэгийн дотоод орчин сайжирч сургалтын хэрэглэгдэхүүний нөөц нэмэгдсэн.
2. Өөрийн эрүүл мэндийг хамгаалах мэдлэг, мэдээлэл олгосон.
3. Байгаль орчин, эх дэлхийгээ хайрлан хамгаалах хандлагыг төлөвшүүлсэн.
4. Зарим зүйлсийг шинээр худалдаж авахгүйгээр өөрт байгаа зүйлээ ашиглан хийж болох арга зүйн санааг эцэг эх, суралцагчдад хүргэж үйл ажиллагаагаа аймгийн болон үндэсний хэмжээнд олон нийтийн телевизээр сурталчилж таниулсан.
5. Цэцэрлэгийн болон багшийн зүгээс зохион байгуулж буй үйл ажиллагаанд оролцоо багатай эцэг эхчүүдийн идэвх оролцоо сайжирсан.

Дээрх үр дүнгээс харахад эцэг эхчүүдийн саналаар өөрийн оролцож чадах үйл ажиллагаанд нь оролцуулснаар ажлын үр дүн, оролцоо эрс нэмэгдэж цэцэрлэг – эцэг эх – багшийн хамтын ажиллагаа, байгууллагын менежмент сайжрахын зэрэгцээ хүүхдийн хөгжил төлөвшилд эерэг өөрчлөлтүүдийг үзүүлж байна.

Дээрх ажлуудыг зохион байгуулж эцэг эхчүүдээ татан оролцуулснаар бид дэлхийн байгаль орчны боловсролын сангийн гишүүн, үндэсний оператор байгууллага “Байгаль орчны мэдээлэл сургалтын төв” ТББ-ын хэрэгжүүлж буй Олон улсын Эко-сургууль/цэцэрлэг хөтөлбөрийн “Хүрэл гэрэгз” өргөмжлөл 2021-2022 оны хичээлийн жилд, “Мөнгөн гэрэгз” өргөмжлөл 2022-2023 оны хичээлийн жилд, “Ногоон туг” өргөмжлөлийн болзлыг 2023-2024 оны хичээлийн жилд тус тус хангасан нь бидний зохион байгуулж буй ажил үр дүнд хүрсэн нь харагдаж байна.

Санал

- Шинэ үеийн хүүхдүүдийн онцлогийг судлан тэднийг хэрхэн хөгжүүлж төлөвшүүлэх арга зүйд багш нар суралцаж эцэг эхэд зөвлөгөө өгөх.
- Бүлгийн хүүхдүүдийнхээ онцлогийг илрүүлж, түүнд нь тохирсон дэмжлэг үзүүлэхэд эцэг эхэд зөвлөн туслах чадвараа хөгжүүлэхийн тулд мэргэжил арга зүйн болон хууль эрх зүйн мэдлэгээ дээшлүүлэх

- Эцэг эхчүүд цэцэрлэг, багшийн зүгээс зохион байгуулсан үйл ажиллагаанд оролцох сонирхолтой, дэмжинэ гэсэн хариултууд өгч байгаад оролцохгүй байгаагийн шалтгаан, оролцох боломжит хувилбаруудыг илрүүлэх судалгааг багш бүр өөрийн бүлгийн хүрээнд хийх.
- Эцэг эхийн оролцоо, хүүхдийн хөгжлийг дэмжих арга зүйн талаар оновчтой, өргөн цар хүрээтэй мэдээллийг бүлгийн нийт эцэг эх, асран хамгаалагч нарт хүргэх, хандлагыг өөрчлөх.
- Өөрийнх нь оролцож, туслаж чадахуйц үйл ажиллагааны саналыг авч эцэг эхийн оролцоог хангах.
- Эцэг эхтэй ганцаарчилан ярилцах, зөвлөгөө мэдээлэл өгөх цаг тохирч уулзах орчин, нөхцөлөө бүрдүүлэх.
- Багш бүр Medle.mn платформыг ашиглах арга зүйн зөвлөгөөг эцэг эхдээ өгөх, эргэх холбоог бий болгох.
- Айл өрх бүрд байгаа тоглоом хэрэглэгдэхүүнд тулгуурлан /судалгаа авах, хүүхдийн нас, сэтгэл зүйн онцлогийг/ хүүхэд бүрийн ялгаатай хэрэгцээнд тохирсон арга зүйн дэмжлэгийг эцэг эх асран хамгаалагчдад өгөх /багш чадвартай байх/
- “Хүүхдэд зориулах хорин минут”-ыг өдөр бүр чанартай зориулж, бусад эцэг эхтэй хуваалцах “Тэргүүн туршлага” бий болгох ажлыг мэргэжлийн багш нарын бүлгээс зохион байгуулах /челленж/
- “Сонсоё, суръя, мэдь” гэр бүлд түшиглэсэн сургалтын хэрэглэгдэхүүний багцийг аялуулж, үр дүнг тооцох
- “Хамтдаа тоглох цаг” төрсөн өдрөөр нь бүлэгт ирж хүүхдэдээ цаг гаргах.
- “Монгол ардын тоглоом хамтдаа сурцгаая” өдөрлөг зохион байгуулах.
- “Малчны хотонд зочилцгооё” аялал зохион байгуулах.
- “Үлэг гүрвэлийн тухай мэдэцгээе” аав, ээжтэйгээ хамт тухайн амьтны талаар мэдэх аялал хийж бусад хүүхдүүдэд сургалт зохион байгуулах.
- Эцэг эхчүүдийн насны үечлэлийг харгалзан үзэж онцлог, сонирхолд нийцсэн байдлаар үйл ажиллагааг төлөвлөхөд илүү анхаарах.
- Алсын хараа 2050, Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилтыг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн ажлуудыг чанаржуулан эцэг эх, асран хамгаалагчидтай хамтран зохион байгуулж үр дүнд хүрэх.

Ном зүй

1. Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал., Г.Жаргал /Ph.D/, Н.Сэлэнгэ /Ph.D/, Ц.Сарантуяа /магистр/, Г.Монголхатан /магистр/, Ж.Шинэбаяр /магистр/., УБ2020 он.
2. “Монгол хэлний товч тайлбар толь” Я.Цэвэл /УБ 2013 он/
3. Жайка Эцэг эхчүүдтэй ажиллах гарын авлага
4. “Соёл эрдэм” дээд сургуулийн менежментийн тэнхимийн бэлтгэсэн “Менежментийн үүсэл хөгжил” лекц
5. Legalinfo.mn

ХАМТ ОЛНЫ ОРОЛЦООГ ИДЭВХЖҮҮЛЭН БҮТЭЭМЖИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ НЬ

*С.Мөнхцэцэг, эрхлэгч
Л.Лхагвасүрэн, бүлгийн багш
М.Өсөхжаргал, бүлгийн багш
Булган аймаг Хутаг-Өндөр сумын цэцэрлэг*

Хураангуй

Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа 2050" Монгол улсын урт хугацааны, хөгжлийн бодлого, МУ-ын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөрийг орон даяар мөрдөж байна. Боловсрол шинжлэх ухааны сайдын 2023 оны А/01 дүгээр тушаалаар 2023 оныг сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулах жил болгон зарласан. 2021 оныг "Бүтээмж-Чанарыг сайжруулах жил" болгон зарлаж аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа төр төсвийн байгууллагуудын хөдөлмөрийн бүтээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгыг дэвшүүлсэн.

Түлхүүр үгс: менежмент, идэвхжүүлэлт, ажлын бүтээмж

Оршил

Даяаршлын хэмээх энэ эрин үед монголчууд бид бусдаас хоцролгүй нийтлэг хөгжлийн хурдтай хөл нийлүүлэн алхъя гэвэл дэлхийгээс, улс орнуудын ололт амжилтаас суралцах учиртай. Япончууд менежментийн ухаанд Кайзин, 5S, 6 сигма зэрэг аргаар өөрсдийн хувь нэмэрээ оруулсан байдаг. Манай улс эдгээрээс өөрсдийн үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлж, хэрэгжүүлэхийг зорьж ажиллаад багагүй хугацаа өнгөрч байна.

Аливаа улс орны хөгжил ард түмний аж байдлыг тасралтгүй сайжруулахад чиглэж, улмаар үүнд бүх шатны байгууллагын бүтээмжийн түвшин онцгой чухал үүрэг гүйцэтгэдгийг өнөөдөр дэлхий нийтээр хүлээн зөвшөөрч байна. Улс орнууд бүтээмжийн үзэл баримтлал боловсруулан түүний төлөөх бүх нийтийн хөдөлгөөн өрнүүлж бүтээмж төвтэй хөгжлийн чиг хандлага, үзэл санааг төлөвшүүлэн хөгжүүлж байна. Эдүгээ бүтээмжийг өргөн хүрээтэй авч үзэж түүнийг нэмэгдүүлэхийн зэрэгцээгээр чанартай нягт холбож хэрэгжүүлэх явдал нэн тэргүүний зорилт болж байна.

Монгол менежмент нь: МЭӨ 4-5000 жилийн тэртээгээс хөгжлийн сэргэлт, бууралтын мөчлөгүүдийн туршлагаар баяжиж ирсэн түүхтэй байдаг. **"Засахуйн билэг"** сургаал нь Монгол менежментийн толь болдог. Энэ сургаал нь: **"Биеэ засаад- Гэрээ зас, Гэрээ засаад-Төрөө зас"** төрийн хууль цааз, аж ахуй соёл, боловсрол, нийгмийн бүх хүрээг хамарсан байдаг.¹

Зорилгод хүрэхийн тулд нөөцүүдийг оновчтой, зөв цагт нь үр дүнтэй хуваарилан ажиллах төлөвлөлт зохион байгуулалт юм. Тэрээр төлөвлөж, шийдвэр гаргаж, зохион байгуулж, манлайлж, хянах үйл ажиллагаануудын нэгдмэл цогц мөн.

Бүтээмж нь: нөөцийг гарц болгон хувиргах, өмнөхөөсөө илүү гарцыг үйлдвэрлэх чадвар юм. ² Бүтээмж гэдэг нь нийгэмд хуримтлагдсныг бүтээлчээр ашиглах үндсэн

1 П.Наранцэцэг, Менежментийн монгол хэв маяг., УБ-2009., 22-р тал

2 Л.Оюунцэцэг, Бүтээмжийн менежмент., УБ-2004., 12-р тал

дээр хүмүүсийн байнга сайжруулах хүсэл эрмэлзлийг дэмжих орчинг бүрдүүлэн өөрчлөлтөд зохицох тасралтгүй үйл ажиллагаар дамжин хэрэгжиж байдаг.

Бүтээмж бол хэмжиж болохуйц үр дүнг түүнийг бий болгоход зарцуулсан эрч хүч, цаг хугацаа, анхаарал төвлөрөл зэрэгтэй харьцуулснаар мэдэрсэн сэтгэл ханамж буюу ахиц дэвшил юм.

ЯПОНЫ 5S-ЫН АРГА НЬ: Ажлын байрыг зөв зохион байгуулах стандарт журмыг хэрэгжүүлэх, ажлын байрны эмх цэгцийг тасралтгүй хадгалах сахилга батыг төвөлшүүлэхэд чиглэсэн системчилсэн үйл ажиллагаа юм. Өөрөөр хэлбэл ажлын байрны зохион байгуулалтыг сайжруулах, хөнгөвчлөх, богино хугацаанд бага зардлаар илүү ихийг хийх арга техник хэрэгслийн цогц юм. 5S-ийн практик хийснээр ажлын байрыг сайжруулаад зогсохгүй ажилчиддаа хандах хандлага өөрчилж, илүү бүтээлч бүтээмжтэй байгууллага бий болох юм.³ **КАЙЗЕН САНАЛЫН СИСТЕМ НЬ:** Байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулах зорилготойгоор ажилчдаас гарах шинэлэг санаа бодлыг нэгтгэх, зохион байгуулалттай систем юм. Санал цуглуулах нэгтгэх, дүгнэх, ажлыг гүйцэтгэх удирдлагын тушаалаар томилогдсон баг зохион байгуулах бөгөөд дүгнэх ажлыг удирдлага хурлаар оруулан шийдвэрлэнэ. Байгууллагын зүгээс тодорхой сэдвээр санал оруулж, хүлээн авахаар зарлаж, шалгаруулж болно. Санал гаргасан ажилтан тухайн саналд үндэслэл, тооцоолол шаардлагатай гэж үзвэл зураг, схем, танилцуулга зэргийг бэлтгэж хавсаргана. Саналын хайрцагаар болон онлайн хэлбэрээр авна. Улирал тутам саналуудыг дүгнэнэ.

Хүснэгт 1

Хүчтэй саналууд	Хүчингүй саналууд
- Байгууллагын соёл, ажлын уялдааг хэрхэн сайжруулах - Үйл ажиллагааны чанарыг хэрхэн сайжруулах - Ажлыг хэрхэн чанартай хурдан гүйцэтгэх - Ажлын үр дүн, бүтээмжийг хэрхэн нэмэгдүүлэх - Үйлчлүүлэгчийн сэтгэл ханамжийг хэрхэн нэмэгдүүлэх - Цахилгаан, ус, бусад материалын үргүй зардлыг хэрхэн бууруулах - Бусад үр өгөөжтэй санаачлагууд	- Хийсвэр санаа, мөрөөдөл - Энгийн санал хүсэлт - Хувийн чанартай гомдол, хүсэлт - Удирдлагын бодлого шийдвэрийн талаархи гомдол санал - Биелэхэд хүндрэлтэй, сайжруулалт хийх боломжгүй санал - Хэт их хэмжээний хөрөнгө оруулалт шаардсан санал
Кайзен санал дүгнэх	Санал урамшуулах
- Байгууллагад оруулсан хувь нэмэр 40% - Боломж, үр өгөөжтэй -30% - Оролцооны идэвх, санаачлага-20% - Өвөрмөц байдал-10%	- Онцгой санал-- - Сайн санал-- - Энгийн санал-
Эрүүл ахуйн хүчин зүйлсүүд	Идэвхжүүлэгчид
- Байгууллагын бодлого - Ажлын нөхцөл - Цалин хөлс, урамшуулал, үр дүн - Удирдлага, бусад хүмүүсийн харилцаа - Ажлын хяналт	- Ажлын амжилт - Албан тушаал ахих - Ажлын үр дүнг саашаах - Өндөр хариуцлага хүлээлгэх - Бүтээлч, ажил хэрэглэгч - Өсөх боломж

3 П.Шүрчулуу.,Японы 5S гэж юу вэ?.,УБ-2003.,8-р тал

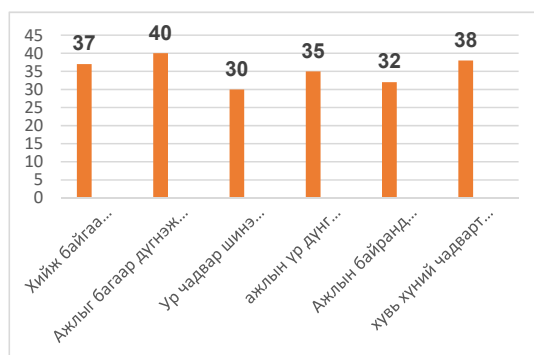
Байгууллага дахь идэвхжүүлэлт нь: Хүн өөрийн болон байгууллагынхаа нэгдмэл зорилгод өөрийгөө болон бусдыг өдөөн түлхэх, манлайлах үйл ажиллагаа юм. Америк судлаач Фредрик Герцберийн “**Хоёр хүчин зүйлийн онол**” судалгааны үр дүндээ тулгуурлан “**Эрүүл ахуйн хүчин зүйлс**”, “**Идэвхжүүлэгч**” хүчин зүйлс ойлголтыг тодорхойлсон байна. Герцберийн тодорхойлсноор “Эрүүл ахуйн хүчин зүйлс” байхгүй эсвэл хангалттай түвшинд байхгүй бол хүн ажилдаа сэтгэл ханамжгүй байх болно. Ингэснээр хүний мотивийг бууруулна гэж үзсэн.

Идэвхжүүлэх хүчин зүйлүүдийг хэрэглэснээр ажилтнууд урамшиж, үйл ажиллагаа нь идэвхждэг. Энэ нь байгууллагын үр ашгийг нэмэгдүүлж чадна гэж үзсэн байна. Хүмүүсийг урамшуулахын тулд хүний хэрэгцээ, сонирхолыг харгалзах нь чухал бөгөөд зорилгодоо хүрэх замаар өөрийн хэрэгцээгээ хангах, улмаар дараагийн шинэ хэрэгцээгээ илрүүлэн цаашид хүрэх зорилгоо тодорхойлох маягаар, тасралгүй оргилд хүрэх үйл ажиллагаа явуулж байдаг. Харин урамшуулал бол удирдлага болон хамт олон идэвхжүүлэлтийг хэрэгжүүлдэг. Урамшуулал нь материаллаг болон материаллаг бусаар илэрдэг. Материаллаг урамшуулал биетээр илэрдэг бол материаллаг бус урамшуулал нь сэтгэл ханамжаар илэрдэг байна.

Хяналт: Байгууллагын зорилтыг хэрэгжүүлэхэд гарч буй саад бэрхшээл, алдаа дутагдал зэргийг цаг тухай бүрт нь шийдвэрлэж чаддаг учраас асуудалд орох нь бага байдаг. Энэ нь онолын хувьд урьдчилсан хяналтын төрөлд хамаарагдана. Хяналтыг урьдчилсан, явцын, төгсгөлийн гэсэн үе шаттайгаар хийдэг.

Судалгааны хэсэг

Зураг 1.

Зураг 2.

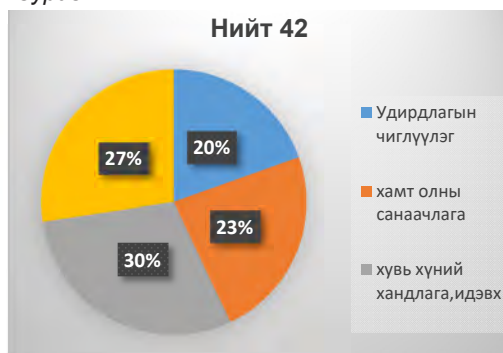
Зураг 1 Хариуцсан ажлаа чанартай хийж байгаа нь хувь хүний чадварт тулгуурлан ажлыг хариуцуулж тухайн хүнд итгэл өгч багийн гишүүд зөвлөн чиглүүлэх зэргээр идэвхжүүлдэг.

Зураг 2: Өөрсдийн сонирголоороо баг болох боломжийг олгодог. Хүн болгоны санал оролцоо идэвхийг үнэлж багуудын хийж гүйцэтгэсэн ажлыг үнэлж дүгнэж урамшуулдаг. Багаас гарч буй үр дүнтэй саналыг байгууллагын үйл ажиллагаандаа тусган хэрэгжүүлдэг.

Зураг 3.

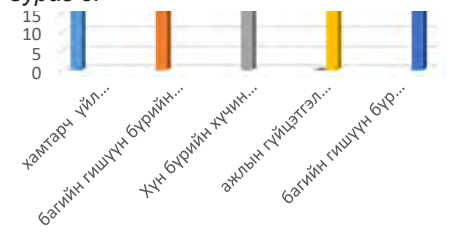
Зураг 4.

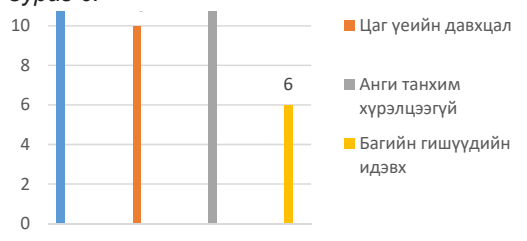
Зураг 3. Багш, ажилчдын сэтгэл ханамж нь өөрийн чаддаг зүйлээрээ бусдыг манлайлан үйл ажиллагааг чанартай явуулснаар багийн хамт олны сэтгэл ханамж өндөр байдаг.

Зураг 4. Хамт олныг идэвхижүүлэхэд нөлөөлөх хүчин зүйл бол хувь хүний харилцаа хандлага, багийн гишүүн бүрийн идэвх, оролцоо санаачлага бусдыгаа удирдан чиглүүлж манлайлах нь чухал юм.

Зураг 5.

Зураг 6.

ураг:5 Төлөвлөгөөг багийн гишүүн бүрийн оролцоотой боловсруулснаар тэдний үүрэг хариуцлага эмэгдэж ажлын гүйцэтгэл сайжирч бүтээмж нэмэгдэх нь хамтын оролцооны давуу тал юм.

ураг:6. Та бүтээмжийн багууд төлөвлөгөөний дагуу үйл ажиллагааг явуулахад анги танхим үрэлцээ муу төлөвлөгдөөгүй цаг үеийн ажил давхцах, зарим гишүүдийн оролцоог идэвхижүүлэх

Зураг 5. Төлөвлөгөөг багийн гишүүн бүрийн оролцоотой боловсруулснаар тэдний үүрэг хариуцлага нэмэгдэж ажлын гүйцэтгэл сайжирч бүтээмж нэмэгдэх нь хамтын оролцооны давуу тал юм.

Зураг 6. Та бүтээмжийн багууд төлөвлөгөөний дагуу үйл ажиллагааг явуулахад анги танхим хүрэлцээ муу төлөвлөгдөөгүй цаг үеийн ажил давхцах, зарим гишүүдийн оролцоог идэвхижүүлэх арга барилд суралцах нь чухал юм.

Хамт олны оролцоог идэвхижүүлэхэд нөлөөлөх хүчин зүйл нь хувь хүн бүр аливаа үйл ажиллагаанд өөрийн онцлог, хэрэгцээ сонирхол, мэдлэг чадварын дагуу тодорхой байдлаар хувь нэмрээ оруулах, бие биенээсээ харилцан суралцаж, багийн гишүүн бүр хариуцсан ажлаа чанартай хийж ажлаа шудрагаар үнэлүүлж, урамшуулал идэвхижүүлснээр сэтгэл ханамжтай ажиллаж бүтээмж нэмэгдэж хүүхдийн хөгжилд эерэг нөлөө үзүүлж улмаар байгууллагын зорилго зорилтыг хэрэгжүүлдэг болох нь судалгаанаас харагдаж байна.

Дүгнэлт

Японы 5С аргаар ажлын байрны соёлыг хэвшүүлсэн, Кайзен саналын системээр байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулах шинэлэг санааг хамт олны оролцоотойгоор нэмэгдүүлэн ажилласан.

Багийн гишүүн бүрийн оролцоог хангаж, ажлаа чанартай хийж гүйцэтгэж үүнийгээ шударгаар үнэлүүлж, түүнээсээ сэтгэл ханамж авах нь ажилтан бүрийг идэвхжүүлэх гол хүчин зүйл болно.

Хамтын оролцоотой сайн төлөвлөгөө боловсруулж, хүн бүрийн идэвх чармайлт дээшилж, үүрэг хариуцлагаа ухамсарласнаар байгууллагын нэгдмэл байдал хангагдан бүтээмж дээшилсэн явдал нь хамтын оролцооны давуу тал байлаа.

Байгууллагын хөгжилд хамт олны оролцоо нь хамгийн чухал хүчин зүйл бөгөөд энэ нь байгууллагын бүтээмжийн түвшинтэй салшгүй холбоотой байдгийг судалгаагаар харуулахыг зорьж ажиллаа. Байгууллага бүр өөрийн онцлогтоо тохируулан үйл ажиллагаандаа ажилтан бүрийг татан оролцуулснаар ажлын бүтээмж нэмэгдэнэ.

Ажлын бүтээмжийг нэмэгдүүлэхэд сайн төлөвлөгөөг хамтран боловсруулж, үр дүнг сайжруулахад хяналт чухал байдаг. Хяналтын баг нь урьдчилсан, явцын, төгсгөлийн гэсэн үе шаттайгаар идэвхжүүлснээр бүтээмж нэмэгдэнэ. Бүтээмжийн ажлыг сар бүр тайлангийн хурлаар сайжруулах зүйлсийг хэлэлцэж багуудыг улирал бүр урамшуулснаар ажлын бүтээмж нэмэгдэж байгууллагын менежмент сайжирна гэж дүгнэж байна.

Ном зүй

1. Ю.Адъяа “Менежментийн ухаан” УБ.,2002
2. П.Наранцэцэг “Менежментийн Монгол хэв маяг” УБ.,2009
3. Л.Оюунцэцэг “Бүтээмжийн менежментын онол арга зүй” УБ.,2004
4. www.google.com
5. Ч.Пүрэвдорж “Байгууллагын менежмент” УБ.,2005
6. П.Шүрчулуу “Японы 5s гэж юу вэ?” УБ.,2003
7. Я.Шуурав, “Менежмент” УБ.,200

ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ДҮН ШИНЖИЛГЭЭНД СУУРИЛСАН ЦЭЦЭРЛЭГИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

*Н.Хишигбаяр¹ эрхлэгч, С.Янжиндулам² аргазүйч, Ш.Төмөрхүү³ багш
Говь-Алтай аймгийн Есөнбулаг сумын 9-р цэцэрлэг
khishigbayr0440@gmail.com¹, ynjkasampil@gmail.com², toogii993113@gmail.com³*

Хураангуй

Шинжлэх ухаан, технологийн болон нийгэм эдийн засгийн хөгжил хурдацтай болсон, аугаа үеийнхэн Х үе, Y үе, Z үе, альфа буюу шинэ үеийнхэн гээд амьдралын ахуй орчин, хэв маяг, зан үйл үзэл бодлоороо эрс тэс ялгаатай хүмүүс харилцаж байгаа энэ эринд Сургуулийн өмнөх боловсролын салбарын гүйцэтгэх үүрэг өндөр болж, тодорхой зорилготой, цэгцтэй үйл ажиллагаа, үр дүнтэй гүйцэтгэл нь бага насны хүүхдийн эрүүл мэнд, оюуны болон биеийн хөгжлийг дэмжих, нийгмийн дотор биеэ зөв авч явах чадвартай, эрүүл чийрэг бие бялдартай, амьдралын баталгаатай иргэнийг бэлтгэх суурийг чанартай тавихад цэцэрлэгийн үйл ажиллагааг тасралтгүйгээр шинэчлэх шаардлага зайлшгүй урган гарсаар байна. Гэвч бид өмнөх хуучин аргатайгаа зууралдсаар шинэчлэл хийхдээ хойрго хандсаар байна.

Цэцэрлэгийн 2021 оны үйл ажиллагааг дүгнэх тайлангийн хурал, 2022 оны үйл ажиллагааны төлөвлөлттэй танилцан “цэцэрлэгийн багш ажилчдын идэвх суларч, ажлын гүйцэтгэл, бүтээлч байдал, ажилд хандах хандлага маш их буурсан, багаар ажиллах, өрсөлдөөн багассан, зөрчил ихэссэн, шинэ санаачилга огт гараагүй, багш ажилчдын жилийн эцсийн үнэлгээ 2020 оныхоос 20% хүртэл буурсныг дүгнээд /COVID 19 цар тахлын нөхцөл байдал нөлөөлсөн байх магадлалтай/ гэж ба байгууллага нь уруудах үе шат руу орж байна гэж дүгнэсэн.

Цаашид цэцэрлэгийн менежментийг шинэчлэх, удирдлагуудын манлайллыг асар ихээр нэмэгдүүлэх, байгууллагын соёлыг сайжруулах сургалт нөлөөллийн ажлыг ихээр зохион байгуулах, сургалтын шинэ технологи, шинэлэг үйл ажиллагааг нэвтрүүлэхэд анхаарах шаардлагатай гэж дүгнэн 2022 оны үйл ажиллагаагаа сайжруулахад ихээхэн анхаарч, өөрчлөлт, шинэчлэл хийн ажиллах зорилт тавьсан. Энэ зорилтоо биелүүлэхийн тулд үйл ажиллагаандаа SWOT шинжилгээг зөвхөн багш ажилчдын оролцоотой хийсэн нь учир дутагдалтай, тулгарч байгаа асуудал, даван туулах боломжоо бүрэн тодорхойлоогүй учир SWOT шинжилгээний дүгнэлтээр зөвхөн богино хугацааны оновчгүй төлөвлөлт, чанаргүй гүйцэтгэл, хуучинсаг арга барил цэцэрлэгийн багш, ажилчдын үйл ажиллагаанд байсаар байсан тул бизнесийн байгууллагын үйл ажиллагааг судалдаг арга зүйгээр цэцэрлэгийн үйл ажиллагаанд “Нөхцөл байдлын үнэлгээ” хийлгэн, цаашид үйл ажиллагаагаа сайжруулахад хэрэгцээтэй гэж үзсэн. Маркетенгийн чиг үүргийн нэг болох үйл ажиллагааны брендингийн бодлого, хүний нөөцийн чиг үүрэг буюу чадавх, байгууллагын үйл ажиллагааг бүхэлд нь сайжруулах “Байгууллагын соёл” –ыг шинэчлэх судалгааг үйл ажиллагааныхаа цаашид анхаарах асуудлуудаа илрүүлсэн тухай илтгэл бичлээ.

Түлхүүр үг: менежмент, хамтын оролцоо, үйл ажиллагаа, нөхцөл байдлын үнэлгээ, маркетинг, шинэчлэл

Үндэслэл

2023 оныг БШУЯ-наас “Сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулах” жил болгон зарласан нь сургалтын байгууллагын сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, сургалт үйл ажиллагаа, хүүхэд хамгаалал, хүүхдийн хөгжил төлөвшилд чиглэсэн үр дүнтэй ажлууд, хүүхдэд ээлтэй, тав тухтай таатай орчинг бүрдүүлэх, удирдлагын манлайлал, менежментийг сайжруулах, багш, ажилчид, ХН хөгжил, хүүхэд, эцэг эх, асран хамгаалагчид болон бусад оролцогч талуудын сэтгэл ханамжийг нэмэгдүүлэх зэргээр сургалтын байгууллагыг цогцоор хөгжүүлэхийг зорин ажиллаж байгаа ба энэхүү зорилготой уялдсан, менежментийн шинэчлэл, сайн үйл ажиллагаагаа нэгтгэн илтгэл болгон бичлээ.

Судалгааны ажлын хэрэгцээ шаардлага

Шинэ үеийн технологижсон, шаардлага өндөртэй хүүхдийн хөгжлийг дэмжихийн тулд байгууллагын үйл ажиллагаанд ямар асуудал бэрхшээл байгааг илрүүлэх, ажлын бүтээмжийг нэмэгдүүлэх, боломж байгааг олж харах, байгууллагын менежментийг сайжруулахад хамтын оролцоотой чадварлаг багийг бүрдүүлэх, багш ажилчдын идэвх санаачилга, оролцоог нэмэгдүүлэх, шинэ арга барил, шинэлэг технологийг нэвтрүүлэх зэрэг асуудлыг шийдвэрлэх аргыг судлах, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх шаардлага урган гарсан.

Судалгааны арга зүй

- Асуулгын арга /googleforms/
- Ярилцлагын арга
- Ажиглалтын арга

Зорилго

Сургалтын байгууллагын үйл ажиллагаанд “Нөхцөл байдлын үнэлгээ”-г хийж, тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлэн, түүнийг засан сайжруулах, менежментэд шинэчлэл хийж, стратегийг зөв тодорхойлж, хамтын оролцоонд суурилсан менежментийг хөгжүүлнэ.

Зорилт

- Байгууллагын үйл ажиллагаанд SWOT шинжилгээ хийн, үр дүнг дүгнэн, төлөвлөлт гаргах
- Байгууллагын үйл ажиллагааны нөхцөл байдлын шинжилгээ хийн дүгнэж, сул талаа илрүүлэн шинэ үйл ажиллагаа эхлүүлэх, үйл ажиллагааг сайжруулах
- Брендэнгийн бодлого буюу хамтын оролцоонд суурилсан шинэ төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэх
- Байгууллагын соёлыг сайжруулах

Судалгааны ажлын дэвшүүлж буй асуудал

Ирээдүйн хөгжсөн хүүхдийг бэлтгэхийн тулд багш болон хамт олон хөгжсөн байх шаардлагатай байдаг. Шинэ үеийн хүүхдүүд, эцэг эх, асран хамгаалагчтай хуучин арга барилаар ажиллаж байгаа нь хүүхдийн хөгжлийг ихээхэн хойш татаж байна. Байгууллагын хөгжлийн үе шат гэж байдаг боловч төрийн байгууллагууд үүнд тийм ч ач холбогдол өгдөггүй. Энэ бүгдийг шийдэх боломж шийдэл нь бид бүхэн өөрсдийн арга барил, харилцаа хандлагаа өөрчилж шинэчлэх юм.

Шинэлэг тал

Бизнесийн байгууллага өрсөлдөх чадвараа нэмэгдүүлэх, бүтээгдэхүүн үйлчилгээгээ сайжруулах, нийгэмд эзлэх байр сууриа нэмэгдүүлэхийн тулд үйл ажиллагаандаа мониторинг хийдэг бол төрийн байгууллага ийм үнэлгээ цөөхөн хийдэг. Иймд уг судалгааг төрийн байгууллага дээр хөрвүүлэн асуудлаа тодорхойлох, юуг сайжруулан өөрчлөх талаар судалгааг хийсэн.

Судалгааны ажлын таамаглал

Нөхцөл байдлын судалгааг хийснээр шинэ үйл ажиллагаа эхлүүлэн, үр дүнд хүрнэ. Эсвэл судалгаа нь шинэлэг, үр дүнтэй байж чадахгүй. Мөн судалгааны үндсэн дээр зохион байгуулсан үйл ажиллагаа нь тийм ч үр дүнтэй байхгүй байх магадлалтай.

Судлагдсан байдал

Төрийн өмчийн боловсролын байгууллага нь менежментийн шинэчлэл буюу SWOT, байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээг хийж байсан ба “Нөхцөл байдлын үнэлгээ” –г судалгаанд хамрагдсан 38 сургалтын байгууллагад хийгдээгүй байна.

Онолын үндэс

Менежментийн ойлголт өөрчлөгдөж, удирдагч, багийн хамтын оролцоогоор боловсруулсан “Эрхэм зорилго”, “нөхцөл байдал”-д үндэслэн боловсруулсан стратеги түүнийг багаараа ойлгон хэрэгжүүлэх ойлголт болон өөрчлөгдөж байна.

НӨХЦӨЛ БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭ

Байгууллагын үр өгөөжтэй байдлыг дараах чиглэлүүдээр үнэлгээ, шинжилгээ хийдэг байна.

-Бүтээгдэхүүн үйлчилгээний хөгжүүлэлт, -Маркетинг борлуулалт, -Хэрэглэгчийн үйлчилгээ, -Хүний нөөц, -Мэдээллийн технологи, -Стратеги төлөвлөлт

Байгууллага дахь удирдлагын тогтолцоог: -Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хөгжүүлэлт, -Маркетинг, борлуулалтын чиг үүрэг, -Хүний нөөц гэсэн 3 чиглэлд үнэлгээ, шинжилгээ хийн асуудал, аюул заналыг тодорхойлдог байна.

ҮНДСЭН ХЭСЭГ

9-р цэцэрлэгийн өөрчлөлтийг авч үзвэл: /2022-2023 оны хичээлийн жилд хийсэн судалгаагаар/

1. Үүсгэн байгуулалтын үе буюу эхлэлийн үе шат

Энэ үе буюу 2009-2012 он. Эхний үе шатанд хамт олон төлөвших, мэргэжлийн ур чадвараа сайжруулах, орчин бүрдүүлэх, материаллаг баазаа бэхжүүлэх, хийж бүтээх, шинийг санаачлах гээд удирдлага ч, ажилтнууд ч хийх ажилладаа цаг наргүй зүтгэсэн. Туршлага дутах, алдаа гаргах, санхүүгийн хүнд байдал зэргийг маш их эрч хүч, том зорилго, эв нэгдэл, өөдрөг сэтгэлийн хүчээр даван туулсан. / 2008 онд бүлгийн тоо 1, багш ажилчид 4, 2012 онд бүлгийн тоо 3, багш ажилчид 10/

Байгууллагын үүсгэн байгуулалтын үе шатанд:

- Оршин тогтнохын тулд шаардлагатай арга хэмжээ авна.
- Багш ажилчид шинийг хийж бүтээх, суралцах, хөгжихөд ихээхэн анхаарах
- Удирдлагын зүгээс мотиваци, эрч хүч ихтэй
- Гадаад дотоод харилцаанд их анхаарч, харилцаа холбоо сайтай байна.

2. Өсөлтийн үе шат: 2012-2019 он

Байгууллага нь их олон зүйлийг зөв хийж гүйцэтгэснээр энэ шатанд ирсэн.

Хуримтлуулсан сайн туршлага бүрээ алдахгүй тогтоох, амжилттай хэрэгжсэн үйл ажиллагааг тогтмолжуулах, хянах зэрэгт системтэй арга, бодлого, журам хэрэглэсэн. Бүлгийн тоо 4, багш ажилчид 20

3. *Байгууллагын өөрчлөлтийн үе шатанд:*

- Үйл ажиллагаа болон санхүүгийн байдал тогтворжсон
- Үр дүнтэй олон үйл ажиллагаанд анхаарлаа хандуулсан
- Байгууллагын дүрэм журмыг боловсронгуй болгож, ягштал мөрдөн ажилласан
- Менежмент сайжирсан
- Хамт олон өсөн дэвшиж, гаргасан амжилтаараа бахархсан.

Амжилтууд: -Үйл ажиллагаагаараа манлайлагч” Манлайлагч цэцэрлэг”

- Шинэ шинэлэг санаа нэвтрүүлэх инновацийн уралдаанд “Шилдэг бүтээл”

- Оюуны хөгжлийн танхим байгуулах “Шилдэг танхим”

4. *Уруудан доройтох эсвэл сэргэн мандалтын үе*

Цэцэрлэгийн 2021 оны үйл ажиллагааг дүгнэх тайлангийн хурал, 2022 оны үйл ажиллагааны төлөвлөлттэй цэцэрлэгийн эрхлэгч, арга зүйч нар танилцан “цэцэрлэгийн багш ажилчдын идэвх суларч, ажлын гүйцэтгэл, бүтээлч байдал, ажилд хандах хандлага маш их буурсан, багаар ажиллах, өрсөлдөөн багассан, зөрчил ихэссэн, шинэ санаачлага огт гараагүй, багш ажилчдын жилийн эцсийн үнэлгээ 2020 оныхоос 20 хувь хүртэл буурсныг дүгнээд COVID 19 цар тахлын нөхцөл байдал нөлөөлсөн байх магадлалтай гэж дүгнэж үзсэн ба байгууллага нь уруудах үе шат руу орж байна гэж дүгнэсэн.

Цаашид цэцэрлэгийн менежментийг шинэчлэх, удирдлагуудын манлайллыг асар ихээр нэмэгдүүлэх, байгууллагын, соёлыг сайжруулах сургалт нөлөөллийн ажлыг ихээр зохион байгуулах, сургалтын шинэ технологи, шинэлэг үйл ажиллагааг нэвтрүүлэхэд анхаарах шаардлагатай гэж дүгнэн 2022 оны үйл ажиллагаагаа сайжруулахад ихээхэн анхаарч, өөрчлөлт, шинэчлэл хийн ажиллах зорилт тавьсан.

2022 оны байгууллагын үйл ажиллагааны шинэчлэл буюу удирдлагын манлайлал

Үйл ажиллагаагаа сайжруулахын тулд 2022 оныг байгууллагын удирдлагын манлайллыг сайжруулан, цэцэрлэгийн үйл ажиллагаанд шинжилгээ хийсэн.

Цэцэрлэгийн багш ажилчдын үйл ажиллагаанд SWOT шинжилгээ хийсэн.

2022 онд хийгдсэн судалгаа шинжилгээний дүгнэлт

Уг байгууллагын удирдлага, багш ажилчдын үйл ажиллагаанд хийсэн шинжилгээний дүгнэлтэд тулгуурлан доорх 4-н стратегийн

-“WT” буюу сул тал болон аюул заналыг минимум хэмжээнд болгож барих, “WO” буюу сул талыг багасгах, боломжийг илүү сайн ашиглах, “ST” гадаад орчны аюул заналтай тэмцэхдээ байгууллагынхаа давуу талд тулгуурлан өөрийн давуу талаа нэмэгдүүлэх, аюул заналыг арилган өөрийн сургалтын технологи, удирдлага зохион байгуулалтаа сайжруулах, “SO” буюу цэцэрлэг нь өөрийн боломжиндоо түшиглэн өөрийн давуу талаа бэхжүүлэх гэсэн хувилбараас “WO” “SO” -г сонгон цаашид цэцэрлэгийн үйл ажиллагаагаа төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, сайжруулах ажиллагааар ажлын төлөвлөлтийг шинээр боловсруулан ажилласан. SWOT шинжилгээ нь менежментийн шинжилгээний арга боловч дангаар нь хийхэд үр дүн муутай, зөвхөн богино хугацааны төлөвлөлтөд шинжилгээний дүнг ашиглах боломжтой байсан.

2023 оны байгууллагын менежментийн шинэчлэл

2023 оныг БШУЯ-наас “Сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулах жил” болгон зарласантай холбоотойгоор байгууллагын менежментийг сайжруулахаар үйл ажиллагаандаа SWOT шинжилгээ хийхэд дангаараа учир дутагдалтай байсан тул байгууллагын нөхцөл байдлын судалгааг хийлгэх болсон. Бизнесийн байгууллага өрсөлдөх чадвараа нэмэгдүүлэх, бүтээгдэхүүн үйлчилгээгээ сайжруулах, нийгэмд эзлэх байр сууриа нэмэгдүүлэхийн тулд үйл ажиллагаандаа мониторинг хийдэг бол боловсролын байгууллагад “Нөхцөл байдлын үнэлгээ” хийлгэх шаардлагатай юу? гэсэн асуулт гарч ирж байсан. Үйл ажиллагаагаа шинэчлэх өөрчлөн, сайжруулахаар менежментийн зөвлөх Н.Тэгшжаргалтай хамтран ажиллалаа.

Нөхцөл байдлын үнэлгээний асуулга нь:

- Бүтээгдэхүүн: – /хүүхэд/, үйлчилгээ – /сургалт, үйл ажиллагаа/
- Маркетинг борлуулалт: - Шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээ, хамтын ажиллагаа
- Хүний нөөц: - төлөвлөлт, харилцаа
- Стратеги төлөвлөлт: - Эрхэм зорилго, алсын хараа, үнэт зүйл, байгууллагын богино болон урт хугацааны төлөвлөлт
- Харилцагч – харилцагчид анхаарал тавих, тэдэнд сэтгэл ханамжтай үйлчилгээг үзүүлэх
- Мэдээллийн систем – шинэ технологи, тоног төхөөрөмжийг нэвтрүүлэх зэрэг үйл ажиллагаанд шинжилгээ хийж байгаа нь байгууллага яг хаан оршин байна вэ гэдгийг тодорхойлдог шинжилгээ юм.

Зураг 1. Нөхцөл байдлын үнэлгээ"-ний дүн

Нөхцөл байдлын судалгаа хийлгэхэд үйл ажиллагаандаа маркетинг хийн, сайжруулах шаардлагатай гэсэн дүгнэлт гарч Брэндингийн бодлого /Цэцэрлэг нь хүүхэд хөгжүүлэх өөрийн гэсэн онцгой хөтөлбөртэй байх/-ыг сайжруулахын тулд “Бяцхан эмч” төслийг хэрэгжүүлэх, хүний нөөцийн хөдөлмөрийн харилцааны асуудлуудыг сайжруулахад байгууллагын соёлыг дээшлүүлэх нь чухал гэж үзсэн. Үүнд:

1. Марктенг, бодлого хэрэгжилтийн чадавхыг сайжруулах чиглэлээр

Хамтын оролцоонд суурилсан менежментийн шинэчлэл 2: Брэндэнгийн бодлого буюу “Бяцхан эмч” төсөл хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхэллээ. Говь-Алтай аймгийн Есөнбулаг сумын 9 дүгээр цэцэрлэгийн “Бяцхан эмч” клубын зорилго нь бага насны үе тэнгийн сургагч хүүхдүүдээр дамжуулан хүүхдээс хүүхдэд эрүүл ахуй болон бие эрхтний онцлог, жөндөрийн талаарх анхан шатны мэдлэг, мэдээллийг олгох, эцэг эх болон гэр бүлийн хамтын оролцоог нэмэгдүүлэхэд оршино.

2. Хүний нөөцийн чиг үүргийн чадавхыг сайжруулах чиглэлээр

Хамт олны оролцоонд суурилсан менежментийн шинэчлэл 2: Байгууллагын соёлын шинэчлэл

Бид өмнө нь байгууллагын соёлын тухай ойлголтыг дан ганц багш, ажилчдын харилцаа гэж өрөөсгөл үздэг байсан бол байгууллагын соёл нь байгууллагын үйл ажиллагаанд цогцоор нь нөлөөлдөг гэж дүгнэсэн.

Байгууллагын соёлын судалгааг цэцэрлэгийн 28 багш ажилчдаас “цэцэрлэгийн эрхэм зорилго, алсын хараа, үнэт зүйлс”, “манлайлал, удирдлага”, “төлөвлөлт”, “харилцан уялдаа, холбоо”, “хамт олны оролцоо”, “эцэг эх, асран хамгаалагчдын үйлчилгээ”, “хамт олны сэтгэл ханамж”, “ажлын орчин”, “шагнал урамшууллын систем”, “хүний хөгжил, карьерын удирдлага”, “багийн ажиллагаа” гэсэн 11 үзүүлэлтүүдээр 70 асуулгад үнэлгээ хийж тодорхойлон дүгнэлт гаргалаа.

Байгууллагын соёлыг сайжруулах чиглэлээр дээрх 11 чиглэлийн дагуу шат дараатай ажлуудыг зохион байгуулснаар 2024 оны 1 сард авсан судалгаагаар цэцэрлэгийн соёлын үзүүлэлтүүд 20 хувиар өссөн байна.

Судалгааны үр дүн

Байгууллагын үйл ажиллагаанд “Нөхцөл байдлын үнэлгээ”-г хийснээр тулгамдаж буй асуудлаа илрүүлэн, цаашид хэрэгжүүлэх чиг үүргээ оновчтойгоор сонгож, хэрэгжүүлэн ажиллаж, үйл ажиллагаа сайжруулж үр дүнд хүрсэн. Судалгааны эхэнд дэвшүүлсэн бидний таамаглал батлагдсан.

Марктенг нь байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулахад зайлшгүй хэрэгцээтэй, хамтын үйл ажиллагаа гэдгийг баталсан судалгаа байсан.

Дүгнэлт

Цэцэрлэгийн нөхцөл байдлын шинжилгээ хийлгэснээр өмнө нь өөрсдөө тодорхойлж чадаагүй тулгарч буй асуудлыг илрүүлэн тодруулж, шинэ үеийн хүүхдүүдийн сонирхол хэрэгцээнд нийцсэн сургалт, үйл ажиллагаа, шинэлэг ажил үйлчилгээг судлан нэвтрүүлснээр, байгууллага хамт олон, хүүхэд хөгжсөн, хамтрагч талуудын оролцоо, өрсөлдөх чадвар нэмэгдсэн сайн үйл ажиллагаа байлаа.

Ном зүй

1. (2010). “Цэцэрлэгийн менежерүүдэд зориулсан гарын авлага”
2. (2020). “Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал”
3. Наранбаатар,С, “Байгууллагын соёл” илтгэл
4. Оюунгэрэл,Ц, (2012). “СӨБ-ын менежмент”
5. Тэгшжаргал,Н, “Байгууллагын нөхцөл байдлын үнэлгээ”-ний аргачлал
6. Боловсрол, шинжлэх ухааны яам (2023). “Боловсролын шинэ сэргэлт” сургуулийн өмнөх боловсрол

Цахим эх сурвалж

1. <https://www.legalinfo.mn/law/details/13532?lawid=13532>
<https://www.slideshare.net/>

БАГИЙН АЖИЛЛАГАА – БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТЭД ЭЕРГЭЭР НӨЛӨӨЛӨХ НЬ

*Мягмар Уранчимэг¹, Сүхбаатар Уранчимэг¹, Батсайхан Отгонзаяа¹
Дархан-Уул аймаг 22 дугаар цэцэрлэгийн багш
uranchimegda@gmail.com, amirlan0210@gmail.com, otgonzaya0000@gmail.com*

Хураангуй

Мэргэжлээрээ ажиллахад анхан шатны боловсрол эзэмшсэн байх нь өнөөдөр хангалтгүй болсон. Орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэн, ур чадварын түвшинг хадгалахын тулд байнга суралцах, бие даан боловсрол эзэмших, мөн хөрвөн ажиллах шаардлагатай байдаг.

Цэцэрлэгийн багш бидний хувьд өөрийгөө хөгжүүлэн сургалтад суух цаг зав бага, сургалт үйл ажиллагаанд ашиглах хүүхдийн нас сэтгэхүйн онцлогт тохирсон багшийн гарын авлага, хэрэглэгдэхүүн, үзүүлэн, тарааж өгөх материал, цахим хичээл ховор байдаг.

Тиймээс багш бид багаар хамтран ажиллах хэрэгцээ шаардлагатай болсон.

2018 оноос эхлэн өөрсдийн санал хүсэлтэд тулгуурлан сонирхлын бүлгээр баг болж ажилласан боловч багийн гишүүдийн ур чадвар тэнцвэргүй, баг бүрийн ажиллах хурд харилцан адилгүй байсан тул цэцэрлэгийн багшид тулгамдаж буй асуудлуудыг хараахан шийдвэрлэж чадахгүй байлаа.

Иймд 2019 он Чадварлаг баг, 2020 он Хөгжиж буй чадварлаг баг, 2021 Чадварлаг баг-цахим сан, 2022-2023 Чадварлаг баг - МХБ бүрдүүлж багш нарт тулгарч буй асуудлуудыг үе шаттайгаар шийдвэрлэж ажилласан. Багаар хамтран цахим контент 157 ш, интерактив хичээл 56ш, сургалт үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, төлөвлөлт, боловсруулалт 2736 ш, багшийн гарын авлага том ном 86 ш, шинэлэг хэрэглэгдэхүүн 23 төрлийн 1530 ш бэлтгэж цахим санд байршуулан өдөр тутмын сургалт үйл ажиллагаандаа ашиглаж үр дүнг тооцон ажиллаж байна.

Энэхүү үйл ажиллагаагаа Дархан-Уул аймгийн төрийн болон хувийн хэвшлийн давхардсан тоогоор 130 цэцэрлэг, Сэлэнгэ, Эрдэнэт, Хөвсгөл, Дундговь, Өвөрхангай аймгийн 167 багш, удирдах ажилтан, Хан-Уул дүүргийн 3-н цэцэрлэг, Баянзүрх дүүргийн 40 цэцэрлэгийн удирдах ажилтнуудад мөн “Youtube”-д 8 хичээл байршуулан 13872 үзэлттэйгээр түгээн дэлгэрүүлж ажиллаж байна.

Багаар хамтран ажилласнаар багш бидэнд сургалтын хөтөлбөр төлөвлөлтийг хэрэгжүүлэхэд цаг хугацаа хэмнэсэн, харилцан суралцаж хөгжсөн, багаар хамтарч ажиллах ур чадвар сайжирсан, МХТ-той ажиллах чадвар маш сайн хөгжсөн, цагийн менежмент, хувийн зохион байгуулалттай болсон, хэрэглэгдэхүүн болон гарын авлагаа хүүхдийн нас сэтгэхүйн онцлогт тохируулан бэлтгэхийн тулд эрэлт, хайлт хийж сурсан, онолын мэдлэг сайжирсан, хүүхдийн ялгаатай байдлыг харгалзан сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулдаг зэрэг маш олон давуу талтай байсан учраас энэхүү үйл ажиллагаагаа мэргэжил нэгт багш нартаа түгээн дэлгэрүүлэхийг зорин ажиллаж байна.

Шинэлэг тал

- Багш ажлын байранд дотоод нөөц боломжоо ашиглан тасралтгүй хөгжих боломжийг судалсан.

- Багш нар багаар хамтран ажилласнаар мэдлэг ур чадварын хувьд маш сайн ахиц, өөрчлөлт гарсан.
- Тасралтгүй хөгжиж буй баг нь байгууллагын менежментэд эерэг нөлөө үзүүлж байсан.

Түлхүүр үг: баг, багшийн хөгжил, хамтран ажиллах

Зорилго: Багийн үйл ажиллагаагаар байгууллагын менежментийн тэргүүлэх зорилтуудад нөлөөлнө

Зорилт

- Багш ажлын байранд хөгжих боломжийг судлах
- Багш, багшийн туслахын мэдлэг, ур чадвар, авьяас, хандлага зэргийг харгалзан үзэж баг бүрдүүлэх
- Багуудын хийх ажлын зорилго, чиглэл, арга зүйг тодорхойлж төлөвлөх
- Багуудын хийсэн том ном, хэрэглэгдэхүүн, гарын авлага, контент, интерактив хичээлийг сургалт үйл ажиллагаанд ашиглан хүүхдийн хөгжилд ахиц гаргах, үр дүнг тооцоолох
- Хийж, хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааг бусдад түгээн дэлгэрүүлэх

Судлагдсан байдал: Олон улсад орон нутаг, сургууль, цэцэрлэгийн түвшинд багш нар хамтран ажиллах, харилцан суралцах нөхцөлийг бүрдүүлж тэдний хамтын үйл ажиллагааг дэмжих нийгэмлэгүүдийг хөгжүүлэхийг чухалчлан, мэргэжлийн бүлгүүдийг үр дүнтэй ажиллуулж буй олон туршлага байна. Тухайлбал, АНУ, Сингапур, Малайз, Өмнөд Африкийн БНУ зэрэг улсын багш нар мэргэжлийн бүлэг, нийгэмлэгээр хамтран сургалтын технологи, үйл явц, чанарын талаар санал бодол, туршлагаа хуваалцдаг, сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцад тулгамдаж буй асуудлаа бүлгээрээ хамтран шийддэг ба энэ үйл ажиллагаагаа хамтран хөгжих түншлэлийн сайн хэлбэр гэж үздэг байна.

Манай улсын хувьд багшийн хөгжлийн чиглэлээр хийсэн томоохон судалгаагаар “Харилцан туршлага хуваалцах, багш нар хамтарч ажиллах нь” багшийн хөгжилд хамгийн бодитой дэмжлэг болдог талаар дурджээ.¹

Үндэслэл, шаардлага: Боловсрол шинжлэх ухааны сайдын 2023 оны А/01 дүгээр тушаалаар 2023 оныг “Сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулах жил” болгон зарласан.² Мөн 2020 оноос эхлэн Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа 2050”, Боловсролын салбарын дунд хугацааны хөгжлийн төлөвлөгөө 2021-2030 зэрэг бодлогын томоохон баримт бичиг болон байгууллагын менежментэд тулгуурлан багш мэргэжлийн стандартад суурилан уян хатан хэлбэрээр тасралтгүй хөгжих боломж нөхцөлийг бүрдүүлэн багшлахуй болон суралцахуйд тулгамдсан асуудалд анхаарлаа төвлөрүүлэн хамтран ажиллах, ажлын байрандаа тасралтгүй хөгжих зорилтуудыг тавьсан.³

Иймээс багш биднийг хэн хөгжүүлэх вэ? гэж хүлээхээс илүүтэйгээр ажлын байран дээр өөрийн нөөц боломжид тулгуурлан багшлахуй болон суралцахуйд тулгамдсан асуудлаа илрүүлэн хамтран ажиллаж, харилцан суралцах нь багшийн хөгжилд хамгийн бодитой дэмжлэг болж ахиц өөрчлөлт гарсан гэж үзээд өөрсдийн хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааг бусдад түгээн дэлгэрүүлэхийг зорилоо.

¹ “Багш мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийн хэрэгцээ” судалгаа 2015 он Х.Туяа нар

² Г.Жаргал, Н.Сэлэнгэ, Ц.Сарантуяа, Г.Монголхатан, Ж.Шинэбаяр, “Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал”, УБ, 2020 он

³ “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого батлах тухай (legalinfo.mn)

Судалгааны арга: Дараах судалгааны аргуудыг ашиглалаа. Үүнд:

- Баримт бичгийн шинжилгээ
- Туршилт
- Хэлэлцүүлэг, ярилцлага
- Асуулга

Онол, арга зүй

Баг гэдэг хамтын хэрэгцээ, сонирхол, эрмэлзэл, зорилго, үнэт зүйл, үйл ажиллагааны арга барилын талаар нэгдмэл нэг ойлголт, нэг итгэл үнэмшилтэй хамтын бүтээл амжилтын төлөө бие биенээ дэмжин нэг зүтгэл гарган ажилладаг гар сэтгэл нийлсэн хүмүүсийн ажил хэрэгч нөхөрсөг нэгдэл юм.

Эндрю С.Грөүв 1983 онд бичсэн “Өндөр бүтээмжтэй менежмент” номдоо⁴ байгууллагын бүтээмжийг нэмэгдүүлэхэд ажилтнуудыг хэрхэн зөв удирдах, асуудлыг удирдлагын өнцгөөс биш хамт олны саналд үндэслэн хэрхэн оновчтой шийдвэр гаргах,⁵ багийн оролцоог хэрхэн нэмэгдүүлэх талаар бичсэн байдаг

Хүүхдийн төлөө нэгдсэн бүхий л үйл ажиллагаа баг болж ажиллахыг шаарддаг. Амжилттай ажиллахад зөвхөн танин мэдэхүйн чадвар хангалтгүй байгаа өнөө үед танин мэдэхүйн бус ур чадварыг ажил олгогчид илүү их шаарддаг. Эдгээр ур чадвар нь аажмаар ажлын гүйцэтгэлийн шинэ хэмжүүр болж байна. Өндөр гүйцэтгэлтэй байгууллагын нууц бол багаар ажиллах явдал юм.⁶ Чадварлаг багийг бүрдүүлж ажилласнаар байгууллагын менежмент сайжирч байна.

Цэцэрлэгийн үндсэн чиг үүрэг нийтлэг зорилгыг биелүүлэхийн тулд багш ажилчид мэргэжил ур чадвар болон бусад нөөц боломжоо төлөвлөх түүнийг зөв зохион байгуулж идэвхжүүлэн ажиллахыг менежмент гэнэ.⁷

Иймээс багшийн хөгжих орчныг тухайн багш ажиллаж буй сургалтын байгууллага гэж үзэх бөгөөд тэдэнд ажлын байрандаа хамт олноороо тасралтгүй хөгжих шинэ арга хэлбэрийг санал болгох нь чухалд тавигдаж байна.

Багаар хамтран ажиллахын давуу тал

- Мэдээллийн хүртээмж нэмэгдэнэ
- Олон талын мэдлэг, ур чадвартай хүмүүс санаа бодлоо уралдуулна
- Бүтээлчээр нээлт хийх боломж бүрдэнэ
- Нарийн төвөгтэй асуудлыг шийдвэрлэнэ
- Хувь хүний хөгжилд тустай
- Албан хаагчдын идэвх оролцоо нэмэгдэнэ
- Өндөр бүтээмжтэй баг бүх багуудын нэгдлээс илүү хүчтэй

Багаар ажиллахдаа дараах шаардлагыг тавьж ажилласан.

- Төлөвлөсөн ажлаа үр бүтээлтэй хийх
- Багийн гишүүн бүр хурдтай байх
- Шинийг санаачлагч байх
- Дэвшилтэт технологи ашиглаж сурах
- Гишүүн бүр үүрэг оролцоотой байх

⁴ Эндрю С.Грөүвийн 1983 онд бичсэн “Өндөр бүтээмжтэй менежмент” ном

⁵ С.Энхцэцэг, М.Уранчимэг, В.Отгонхүү, С.Хишигсүрэн “СӨББ-ын удирдах ажилтанд зориулсан гарын авлага”, Дархан, 2020 он

⁶ Танин мэдэхүйн чадвар дахь амжилт - Мөрөөдлийн тайлбар (joellemena.com)

⁷ Г.Жаргал, Н.Сэлэнгэ, Ц.Сарантуяа, Г.Монголхатан, Ж.Шинэбаяр, “Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал”, УБ, 2020 он

Туршилт судалгааны явц, үр дүн

Зорилго: Суралцахуйд тулгамдаж буй асуудлыг тодорхойлон, шийдвэрлэх арга замыг олж, үр дүнг тооцно.

Зорилт

- Багш хөгжихөд тулгамдаж буй асуудлыг судлах
- Баг байгуулан ажиллах
- Багш нараас хувь хүний болон мэргэжил, ур чадварын судалгаа гаргах
- Багшийн хөгжилд нөлөөлөх боломжуудыг эрэлхийлж ажиллах
- Баг болон байгууллагат гарсан өөрчлөлтийг судлан дүн шинжилгээ хийх, үр дүнг тооцон, түгээн дэлгэрүүлэх

Зураг 1. Туршилтын явцын зураглал:

Багаар ажилласан байдал, үр дүн

2018 он Сонирхлын баг /Бүтэц зохион байгуулалтын хувьд уян хатан байх/

2018 онд багшлахуйд тулгамдаж буй асуудлаа судалж, ажлын байранд хөгжих боломжийг эрэлхийлснээр багшийн хөгжилд багийн хамтын ажиллагаа чухал гэж үзээд багш нарын сонирхолд тулгуурласан сонирхлын баг байгуулан ажилласан.

Багаар хамтран багшийн мэргэжлийн ур чадварыг сайжруулж, хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэх зорилгоор хэл засал, жүжигчлэн тоглох арга зүй, таягт хүүхэлдэйг хэрхэн хийх арга зүйн сургалтуудыг мэргэжлийн багш нараар заалгасан.

Багш нар чадваржиж багш хүүхдийн хамтарсан уран бүтээл болох “Мангуу чоно” хүүхэлдэйн жүжиг, “12 сар” тайзны 6 үзэгдэлт жүжгийг Залуучууд театрт тоглосон нь үр дүнтэй байсан ч сонирхлын багаар ажилласан нь тэгш, жигд хөгжих нөхцөл боломжийг хангахгүй байсан тул багш нараас мэргэжил, ур чадвар, хувь хүний давуу талын судалгааг авч судалгаанд үндэслэн багийг шинэчлэн зохион байгуулж ажиллах шаардлагатай болсон.

2019 он Чадварлаг баг /Суралцахуй болон багшлахуйн хөгжлийг дэмжсэн байх/ Чадварлаг багийг бүрдүүлэхдээ тэгш, жигд ажиллах нөхцөл байдлыг харгалзан хувь хүний ур чадвар, туршлага, бусад мэргэжлээс хөрвөсөн байдал, мэдээлэл технологитой ажиллах чадвар зэрэгт тулгуурлан гишүүд бие биеэсээ суралцах боломжийг бүрдүүлэн багаар ажиллах чиглэлийг тодорхой болгож 6 баг болж ажилласан.

Багууд суралцахуй болон багшлахуйд шаардлагатай байгаа гарын авлага, хэрэглэгдэхүүн тараах материалуудыг олон хувилбараар хийж сургалт үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлсэн нь үр дүнтэй байсан ч багийн гишүүдийн техник, компьютертой ажиллах чадвар, контент, интерактив хичээл бэлтгэх чадварт суралцах, багшийн гарын авлага том номыг олон төрлийн аргаар бэлтгэх, ашиглах чадвар сул байсан учраас дахин багш нараа хөгжүүлэх шаардлагатай болсон.

2020 он Хөгжиж буй - Чадварлаг баг /Асуудал төвтэй, бүтээлч үйл ажиллагаанд суурилсан байх/

Багш нарын мэдээлэл технологийн мэдлэгийг сайжруулах сургалтуудыг дотоод нөөц боломжоо ашиглан ажлын байранд үе шаттай зохион байгуулснаар Photoshop, Filmora, Powerpoint, Camtasia, Articulate Storyline программуудтай ажиллах чадвартай болсон. Багш багшаасаа суралцаж мэдлэгээ хуваалцсанаар интерактив хичээл, контент, багшийн гарын авлага том ном, хүүхдийн нас сэтгэхүйн онцлогт тохирсон дасгал ажлын дэвтэр, хүүхдийн сонирхлыг татахуйц хэрэглэгдэхүүн, тараах материалыг олон хувилбараар хийж сургалт үйл ажиллагаандаа ашигласан нь багш-хүүхдийн хөгжилд ахиц гарах боломж бүрдсэн. Мөн байгууллагын зүгээс тоног төхөөрөмж /камер, фон, принтер, ломинаторын машин, шилэн кабель бусад хэрэглэгдэхүүн/-ийг шийдэж өгснөөр дараах үйл ажиллагаануудыг багаар хамтран хийлээ.

2020 онд цар тахлын үед багш эцэг эх, хүүхэдтэй онлайнаар харилцах хэрэгцээ тулгарсан. Багш нар хэрхэн цахимаар эцэг эх болон хүүхдүүдтэй холбоо тогтоож агуулгын хоцрогдолгүй сургах аргыг эрэлхийлж эхэлсэн.

2021 он Чадварлаг баг-Их нүүдэл систем- Цахим сан /Итгэлцэл, хамтын хариуцлага, тэгш оролцоо, манлайлалд тулгуурласан байх/

Багаар хамтарч хийсэн интерактив хичээл, контент, арга зүйн цахим санг ашиглан цахимаар хүүхдийг агуулгын хоцрогдол багатай сургаж чадсан нь үр дүнтэй байсан учраас ЕСМ ХХК-ны “Их нүүдэл” цахим системийг хэрэгжүүлэн хамтран ажиллах санал ирсэн.

СӨББ-н үйл ажиллагаанд зориулсан шинэ системийг хэрэгжүүлэн ажиллах гэрээг байгуулж үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлсэн анхны цэцэрлэг болсон.

Энэхүү цахим системийг хэрэгжүүлснээр багш-хүүхэд-эцэг эхийн гурвалсан холбоо сайжирсан.

Удирдлагын программ: Цэцэрлэгийн сургалтын төлөвлөгөө, хоолны цэс, системийн ашиглалтыг хянах, сайжруулах зөвлөгөө өгөх, анги төгсөх, дэвших бүртгэл хийх

Багшийн программ: Багшийн төлөвлөлт, сургалтын хуваарь, өдөр тутмын үйл ажиллагааны зураг, эцэг эхийн хурал, live хичээл зохион байгуулах боломжтой

Хүүхдийн программ: Багшийн бэлтгэсэн интерактив, контент хичээлүүдийг эцэг эх хаанаас ч, хэзээ ч ямар ч төхөөрөмжөөс хандан хүүхэдтэйгээ хамтран ажиллаж хүүхдийг агуулгын хоцрогдолгүй сургах боломж бүрдсэн.

Хүснэгт 1. Чадварлаг баг-Хөгжиж буй чадварлаг багийн хэрэглэгдэхүүний сангийн харьцуулалт

Чадварлаг баг	Хөгжиж буй чадварлаг баг
- Хэрэглэгдэхүүний сан цаасаар болон компьютерын хавтас хэлбэрээр	- “Их нүүдэл систем”-д багш нарын цахим сан үүсгэж арга зүйн болон хэрэглэгдэхүүний санг байршуулснаар сургалтад шаардлагатай боловсруулалт болон хэрэглэгдэхүүнүүдийг хаанаас ч, хэзээ ч багш бүр ашиглах боломж бүрдсэн.

Үр дүн:

- 2021 он Монгол - Оюу, Боловсрол соёл урлагийн газраас жил бүр хамтран зохион байгуулдаг илтгэлийн уралдаанд 1-р байр
- 2021 он “Дэлхийн том хичээл - Тогтвортой хөгжлийн боловсрол” үндэсний хэлэлцүүлэгт оролцож 2-р байр эзэлсэн

- Төвийн бүсийн боловсролын байгууллагуудын уулзалтад багшийн хөгжлийн чиглэлээр хийж хэрэгжүүлж байгаа ажлаа танилцуулсан

БЕГ-ын 2022 оны 8 дугаар сарын 17-ны өдөр баталсан “Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн ажиллах аргачлал”-ын хүрээнд МХБ-ээр ажиллах болсон.

2022-2023 он Чадварлаг баг- МХБ /Хамтран ажиллах, харилцан суралцах соёлыг бүтээсэн байх/ Зураг 2.

Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн зохион байгуулалтад шилжсэнээр ажлын байранд багшлахуйд тулгамдаж байгаа асуудлаа хамтран шийдвэрлэх, багшийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжиж харилцан суралцах, хамтран

хөгжих, мэргэжлээрээ тасралтгүй хөгжих боломжийг олгож байгаа юм. Тиймээс бид Чадварлаг багийн үйл ажиллагааг мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн үйл ажиллагаатай хослуулан суралцахуйд суурилсан 4 баг, 4 дэд бүлэг байгуулан ажиллаж байна.

МХБ-н зорилго: Багш бүрийн сайн туршлагыг илрүүлж харилцан бие биеэсээ суралцах боломжийг бий болгон туршлагын цахим сан үүсгэж сургалтад хэрэгжүүлж ажиллана.

Үр дүн:

- 2022 он Дархан-Уул аймгийн “Цахим хөгжлийг дэмжигч цэцэрлэг”
- 2023 он ЕСМ компаны Их нүүдэл цахим системийг хэрэгжүүлэгч анхны цэцэрлэг болж туршлагаа түгээн дэлгэрүүлсэн
- 2022 он Аймгийн эрдэм шинжилгээний хуралд багаараа оролцож Тусгай байр
- 2022 он “Эрсдэлгүй Дархан Ээлтэй Хот-2022” контентын уралдаанд багаараа 1-р байр

Хүснэгт 2. Түгээн дэлгэрүүлэлт

		Хийгдсэн ажил	Хамрах хүрээ
2018	Сонирхлын баг	Багш хүүхдийн хамтарсан уран бүтээл болох “Мангуу чоно” хүүхэлдэйн жүжиг, “12 сар” тайзны 6 үзэгдэлт жүжиг	22-р цэцэрлэгийн 327 хүүхэд, 398 эцэг эх, төрийн болон хувийн хэвшлийн нийт 38 цэцэрлэгийн 720 хүүхэд, 250 багш, эрхлэгч, БСУГ зочид төлөөлөгчдөд тоглож үзүүлсэн.
2019	Чадварлаг баг	Цэцэрлэгийн “Чадварлаг баг”-ийн үйл ажиллагааны туршлага түгээн дэлгэрүүлэлт	БСУГ-ын төлөөлөгчид, ДУА нийт 26 цэцэрлэгийн 230 эрхлэгч, багш, арга зүйч
2020	Хөгжиж буй чадварлаг баг	“Багшийн хөгжил Багийн ажиллагаа” өртөөчилсөн тайлант үзэсгэлэн	БСУГ-ын төлөөлөгчид, ДУА-ийн нийт төрийн болон хувийн хэвшлийн 35 цэцэрлэгийн 68 эрхлэгч, арга зүйч, Сэлэнгэ аймгийн нийт 4 цэцэрлэгийн 65 эрхлэгч, багш

2021	Чадварлаг баг- Цахим сан	“Дэлхийн том хичээл-Тогтвортой боловсрол” хэлэлцүүлэгт	Улсын хэмжээнд цахим хэлбэрээр
2021	Чадварлаг баг- Цахим сан	Боловсролын шинэчилсэн хуулийн хэлэлцүүлэгт “Багшийн гарын авлага-Том ном” бүтээлийн үзэсгэлэн	Төвийн бүсийн 5 аймгийн багш удирдах ажилтны төлөөлөл, Улсын их хурлын гишүүд, БСШУЯ-ны төлөөлөгчид
2022	Чадварлаг баг- Их нүүдэл систем-Цахим сан	“Цахим хичээл” бэлтгэх арга зүй	ДУА-ийн нийт 15 цэцэрлэгийн 74 эрхлэгч, арга зүйч, багш, Өвөрхангай аймгийн 3,7,10-р цэцэрлэгийн 38 эрхлэгч, арга зүйч, багш, ДУА-ийн төрийн өмчийн нийт 26 цэцэрлэгийн дуу хөгжмийн багш нар
2022-2023	Чадварлаг баг - МХБ	МХБ-ийн туршлага солилцох үйл ажиллагаа	ДУА нийт 8 цэцэрлэгийн 48 багш, Улаанбаатар хотын Баянзүрх дүүргийн СӨБ удирдлагууд-40, Хан-Уул дүүргийн нийт 3 цэцэрлэгийн 28 эрхлэгч, багш Эрдэнэт, Хөвсгөл, Дундговь аймгийн нийт 4 цэцэрлэгийн 36 эрхлэгч, багш

Судалгааны хамрах хүрээ: Дархан-уул аймгийн Дархан сумын 22-р цэцэрлэгийн 25 багш хамрагдсан.

Асуулга судалгаа

Судалгаа 1 - 2018 он Багш танд ажлын байрандаа хөгжихөд ямар бэрхшээл тулгарч байна вэ?

Зураг 3-аас харахад нийт багш нарын 98 хувь нь цаг зав бага байдаг, 99 хувь ажлын онцлогоос шалтгаалан танхимаар суралцаж мэдлэгээ дээшлүүлэх боломж байхгүй, компьютерийн мэдлэг техник хангамж муу гэж хариулсан нь тулгарч буй хамгийн гол асуудлууд болж байгаа нь харагдаж байна.

Багш нараас ажлын байрандаа тасралтгүй хөгжихөд тулгарч буй бэрхшээлийг илрүүлэх, асуудлыг шийдэх арга замыг эрэлхийлэх зорилгоор тандалт судалгааг явуулснаар багаар хамтарч ажиллах шаардлагатай гэж үзлээ.

Судалгаа 2 - 2019 он

Зураг 4-өөс буюу тандалтын судалгаанд үндэслэн сонирхлын баг бүрдүүлж ажиллахад тэгш, жигд хөгжих нөхцөл боломжийг хангахгүй байсан тул багш нараас мэргэжил, ур чадвар, хувь хүний давуу талын судалгааг авлаа.

Зураг 6-аас харахад хэвлэлийн эх бэлтгэгч, англи, солонгос, монгол хэлний багш, оёдолчин, гэсэн мэргэжлээс хөрвөн суралцаж цэцэрлэгийн багш болсон багш нар байсан нь дотоод нөөц боломжоо ашиглан бие биеэсээ суралцах боломжтойгоор багийг дахин бүрдүүлж, “Чадварлаг баг”-ийн үйл ажиллагаанд шилжин ажиллах болсон.

Судалгаа 3 - 2023 он Багаар ажилласан нь таны ур чадварт хэрхэн нөлөөлсөн бэ?

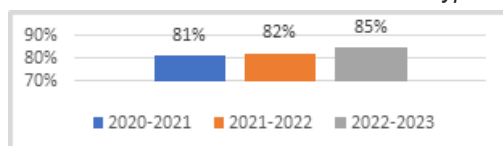

Зураг 5-аас харахад багаар хамтран ажиллах нь багш нарын мэргэжлийн өсөлт, тасралтгүй хөгжилд эергээр нөлөөлж, баг бүрдүүлэн ажиллах нь ганц ганцаараа ажилласнаас бага цаг зарцуулж ажлын үр дүн өндөр гарч, бүтээлч хандлагыг бий болгож байгаа нь тандалтын

судалгаатай харьцуулахад /зураг 5/ багш нарт ажлын байран дээр хөгжихөд тулгамдсан асуудлуудыг шийдэж байгаа харагдаж байна.

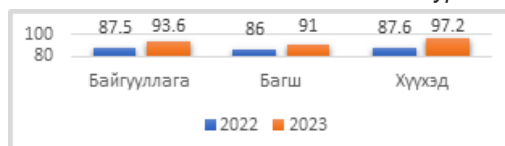
Хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний сүүлийн 3 жилийн харьцуулалт

Зураг 6

Гүйцэтгэлийн үнэлгээний 2022, 2023 оны харьцуулалт

Зураг 7

Хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний сүүлийн 3 жилийн харьцуулалт /Зураг 6/, гүйцэтгэлийн үнэлгээний 2022, 2023 оны харьцуулалт /зураг 7/-аас жил бүр ахисан үзүүлэлттэй байгаагаас харахад багийн үйл ажиллагаа багшийн хөгжил, хүүхдийн хөгжил, байгууллагын хөгжилд эерэгээр нөлөөлдөг нь харагдаж байна.

Ерөнхий дүгнэлт

Энэхүү илтгэлийг “Багийн үйл ажиллагаагаар байгууллагын менежментийн тэргүүлэх зорилтуудад нөлөөлнө” зорилгын хүрээнд бичсэн.

1. Багш нарт тулгамдаж байсан асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор сонирхлын багийг бий болгож ажилласан. Энэ нь тэгш, жигд хөгжих нөхцөл боломжийг хангахгүй байсан тул багш нараас мэргэжил, ур чадвар, хувь хүний давуу талын судалгааг авч түүний үндсэн дээр дахин баг бүрдүүлж “Чадварлаг баг”-ийн үйл ажиллагаанд шилжсэн нь дотоод нөөц боломжоо ашиглан бие биеэсээ суралцах боломжтой болсон. Энэхүү “Чадварлаг баг”-ийн үйл ажиллагаа нь 2019 оноос одоог хүртэл манай байгууллагат тогтвортой амжилттай хэрэгжиж байна.
2. “Чадварлаг баг”-аар хамтран ажилласны үр дүнд цахим контент 157 ш, интерактив хичээл 56 ш, сургалт үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, төлөвлөлт, боловсруулалт 2736 ш, багшийн гарын авлага том ном 86 ш, шинэлэг хэрэглэгдэхүүн 23 төрлийн 1530 ш бэлтгэж цахим санд байршуулан өдөр тутмын сургалт үйл ажиллагаандаа ашиглаж үр дүнг тооцон ажиллаж байна.

Энэхүү үйл ажиллагаагаа Дархан-Уул аймгийн төрийн болон хувийн хэвшлийн давхардсан тоогоор 130 цэцэрлэг, Сэлэнгэ, Эрдэнэт, Хөвсгөл, Дундговь, Өвөрхангай аймгийн 167 багш, удирдах ажилтан, Хан-Уул дүүргийн 3-н цэцэрлэг, Баянзүрх дүүргийн 40 цэцэрлэгийн удирдах ажилтнуудад мөн “Youtube”-д 8 хичээл байршуулан 13872 үзэлтэйгээр түгээн дэлгэрүүлж ажиллаж байна.

Бид багшийн хөгжлийн чиглэлээр 2018 оноос хойш хийсэн ажилдаа дүгнэлт хийхэд багш ажлын байрандаа багаар хөгжих, хамтран ажиллах, харилцан суралцах аргаар ажилласан нь байгууллагын менежментийн тэргүүлэх зорилтуудад хамгийн бодитой дэмжлэг болсон гэж үзлээ.

Цаашид дэвшүүлэх санаа

- Бусад цэцэрлэгүүдтэй босоо болон хөндлөн залгамж холбоотой хамтарч ажиллаж туршлага солилцох
 - Аймагт
 - Улсад
- Улсаас цэцэрлэгийн багш нарын хэрэгцээнд нь тулгуурлан контент, интерактив хичээл бэлтгэх чадварт сургах сургалтыг үе шаттайгаар зохион байгуулах
- ЕСМ компаний “Их нүүдэл” цахим системийн үйл ажиллагааг бусад цэцэрлэгүүд хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх
- Цэцэрлэгийн багш нарыг гадаад орнуудад мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад хамруулж багш солилцоо хийх

Ном зүй

1. Г.Жаргал нар “Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал”, УБ, 2020 он
2. Эндрю С.Грөвийн 1983 онд бичсэн “Өндөр бүтээмжтэй менежмент” ном
3. М.Уранчимэг нар “СӨББ-ын удирдах ажилтанд зориулсан гарын авлага”, Дархан, 2020 он
4. Багын хамтын ажиллагаа by Batka Baatka on Prezi
5. Танин мэдэхүйн чадвар дахь амжилт - Мөрөөдлийн тайлбар (joellemena.com)
6. “Багш мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийн хэрэгцээ” судалгаа 2015 он Х.Туяа нар

“СҮҮ, СҮҮН БҮТЭЭГДЭХҮҮНЭЭР ДАМЖУУЛАН ЭЦЭГ ЭХ, АСРАН ХАМГААЛАГЧДЫН ОРОЛЦООГ НЭМЭГДҮҮЛСЭН НЬ”

*Б.Энхнаран, 6 дугаар цэцэрлэг
Н.Ариунгэрэл, 10 дугаар цэцэрлэг
Г.Бадамжид, 12 дугаар цэцэрлэг
Дорноговь аймгийн Сайншанд сум*

Хураангуй

Эрүүл чийрэг өсөж байгаа хүүхдийн хөгжил илүү хурдтай явагддаг. Хүүхэд багачуудын бага насны хөгжил төлөвшилд эрүүл чийрэг өсөж торних нь юу юунаас чухал юм. Тиймээс эцэг эх, асран хамгаалагчийн оролцоотойгоор уламжлалт арга ухаанд түшиглэн, сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг хоол хүнс, эмчилгээ сувилгаанд тогтмол хэрэглэж хэвшсэнээр бага насны хүүхдийн эрүүл мэндийг дэмжиж, эцэг эх, асран хамгаалагч багшийн хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлснээр байгууллагын менежментийг сайжруулан хэрэгжүүлэхэд үр дүнтэй байна.

Түлхүүр үг: сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, багш, эцэг эхийн хамтын оролцоо, манлайлал, байгууллагын менежмент

Оршил

Сүү, сүүл хөхөж өссөн хүүхдийн

Сэтгэл нь ариун цагаан

Ухаан нь мэргэн цэцэн

Бие нь тэнхээ тамираар үргэлж дүүрэн эрүүл байдаг.

Монголын уламжлалт хоол хүнсэнд сүү, цагаан идээ чухал байр эзэлдэг. Байгаль дээр орших олон төрлийн хүнснээс хүний биед юугаар ч орлуулшгүй амин дэм, шим тэжээлт бодисыг агуулдаг төгс бүтээгдэхүүний нэг нь сүү юм.

Эрт дээр үеэс монголчууд зөв хооллох эрүүл мэнддээ анхаарч ирсэн мэдлэг ухаантай ард түмэн. Өвөл, хавар нь махан хоол хүнс хэрэглэж эрч хүч, энергиэ нөхөж аваад, зун, намар нь сүү, цагаан идээгээ хэрэглэж эрүүл мэндээ хамгаалаж, цэвэрлэж, сэргээж, эрүүлжүүлдэг байжээ. Өнөө үед ч хөдөөгийн малчид “Зуны амралтаар хүүхдийнхээ гэдсийг цагаалж авъя” гэж ярих нь бий.

Мөн сүү нь өөрөө бие даасан үнэт хүнсний бүтээгдэхүүн төдийгүй төрөл бүрийн цагаан идээний түүхий эд болохын зэрэгцээ эмчилгээ сувилгааны өндөр ач холбогдолтой байдаг учир сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг суралцагчийнхаа эрүүл мэндийг дэмжихээс гадна уг хөтөлбөрөөрөө дамжуулан багш, эцэг эх, асран хамгаалагчийнхаа хамтын оролцоогоо нэмэгдүүлэх, байгууллагын менежментийг сайжруулах нь үр дүнтэй байна.

Судалгааны үндэслэл: Нүүдлийн соёл иргэншлээс суурин соёл иргэншил давамгайлж байгаа өнөө үед агаарын болон ундны усны бохирдол, хоол хүнс гэх мэт хүний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх хүчин зүйлүүд гарч ирсэн. Үүнтэй холбоотойгоор бага насны хүүхдийн эрүүл мэндэд анхаарч дархлааг дэмжих шаардлагатай болж байна. Бага насны хүүхдийн дархлааг дэмжиж эрүүл өсгөхөд эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын оролцоо, манлайллыг нэмэгдүүлэх, багш, эцэг эхчүүд хамтран бага насны хүүхдийн цогц хөгжлийг дэмжих, зөв дадал хэвшилд сургах нь нэн тэргүүний анхаарах асуудал болж байна.

Судалгааны зорилго: Сүү, сүүн бүтээгдэхүүнээр дамжуулан хүүхдийн бие бялдрын өсөлт хөгжлийг ахиулах.

Судалгааны зорилт

- Сүү, сүүн бүтээгдэхүүн хүний биед хэрхэн үр нөлөөтэй болохыг судлах
- Судалгааны үндсэн дээр эцэг эхчүүдтэй сүү, сүүн бүтээгдэхүүн хэрэгжүүлэх тал дээр зөвшилцөх
- Хүүхдүүдийг сүү, сүүн бүтээгдэхүүнээр хангаж, хэрэгжүүлж эхлэх суурь судалгаа авч, судалгааны үр дүнг боловсруулах
- Үр дүнд тулгуурлан дүгнэлт хийх, дүгнэлтээс биелэгдэхүйц, цаашид дэвшүүлэх санааг гаргах

Судалгааны шинэлэг тал: Сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг хүүхдүүдэд өгч эхэлснээр хүүхдийн өсөлт хөгжил болон эцэг эх асран хамгаалагчийн сэтгэл ханамж, уялдаа холбоо, идэвх санаачилга нэмэгдсэн.

Судалгааны арга зүй: Сүү, сүүн бүтээгдэхүүнээр дамжуулан бага насны хүүхдийн эрүүл мэнд, биеийн хөгжлийг дэмжин, эцэг эх асран хамгаалагчийн оролцоог нэмэгдүүлэх боломжийг судлан тодорхойлохдоо сүү хөтөлбөрийг тогтмол хэрэгжүүлдэг цэцэрлэг болон хэрэгжүүлээгүй цэцэрлэгийн хүүхдүүдийн биеийн хөгжлийг харьцуулан судаллаа. Мөн эцэг эх, асран хамгаалагчдаас сэтгэл ханамж болон оролцоог илрүүлэх асуулга, ярилцлага авч нэгтгэн дүгнэлээ.

Судлагдсан байдал: Монголын Үндэсний статистикийн хорооноос гарсан сүүлийн үеийн судалгаанаас монгол хүний жилийн дундаж сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээ 11 литр гэсэн тоо гаргажээ. Нийслэлийн иргэдийн хэрэглээ жилд дунджаар 8.2 литр, орон нутгийн иргэд 14.4 литр байна гэсэн судалгаа байна. Харин НҮБ нэг хүн жилийн хугацаанд 180 литр сүү, сүүн бүтээгдэхүүн хэрэглэж байхыг зөвлөдөг. Монгол хүн дээрх зөвлөмжөөс 3.4 дахин бага буюу 52 литр сүү, сүүн бүтээгдэхүүн хэрэглэдэг гэжээ¹.

“Сургуулийн сүү” хөтөлбөр бараг 100 жилийн өмнөөс хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд Их Британиас эхлээд Бангладеш хүртэл олон арван улсад хэрэгжиж байна. Хятад улсын туршлагаас дурдвал хүүхдүүд дөрвөн нас хүртлээ лактозыг шингээх чадвараа 80-90 хувь алддаг учир шаардлагатай өсөлтдөө хүрдэггүй нь Хятадын Засгийн газарт түгшүүрийн дохио өгчээ. Хятадын Засгийн газар дунд сургуулийн сурагчдад лактозгүй сүү, сүүг орлох ундаа уулгах “Сургуулийн сүү” хөтөлбөрийг “Өдөрт 200 мл сүү – Сард 2 см өсөлт” уриатайгаар хэрэгжүүлж, сургуулиудад сүү нийлүүлдэг аж ахуйн нэгжүүдэд татварын хөнгөлөлт үзүүлжээ. Тус хөтөлбөр 2000 онд хэрэгжиж, судалгаагаар гурван жилийн туршид сургуулийн сүү уусан хүүхэд бүр дунджаар 1.2 см өсөж, 0.6 кг-аар жин нь нэмэгдсэн байна².

МУ-ын хувьд сургуулийн хүүхдийн “Үдийн хоол” хөтөлбөрийн хүрээнд 2024 оноос “Хүүхэд бүрд сүү”³ санаачилгыг Азийн сүүний түншлэлийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэхээр болсон байна. Харин СӨБ-ын байгууллагад хүүхдийн сүү, сүүн бүтээгдэхүүний зохистой хэрэглээний талаар хэрэгжиж буй ямар нэгэн хөтөлбөр, төлөвлөгөө байдаггүй.

1 <https://ikon.mn/opinion/1rta> “Монгол хүний сүүний хэрэглээ НҮБ-ын зөвлөмжөөс 3.4 дахин бага байна”

2 <https://www.zindaa.mn/4qm9> О.Чанцалдулам, “Олон улсад “Сургуулийн сүү” хөтөлбөр хэрхэн хэрэгждэг вэ?”

3 <https://mofa.gov.mn/news/TIME/647ef4bb953f3c24e4e0dd6e> ХХААХҮЯ, “Хүүхэд бүрд сүү” санаачилгыг хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна

Онолын хэсэг

Менежмент гэж юу вэ?

Менежмент (удирдах) нь тодорхой зорилго бүхий ажлыг хийхийн тулд төлөвлөх, зохион байгуулах, хянах, идэвхжүүлэх чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг.

Цэцэрлэгийн зорилго нь бага насны хүүхдийг асран хамгаалах, биеийн болон оюуны хөгжлийг дэмжих, хүнлэг бүтээлч иргэн болж төлөвшүүлэх, боловсролын суурь чадварыг эзэмшүүлэхэд чиглэдэг.

Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулийн 5⁴-д сургуулийн өмнөх боловсролын агуулга, зорилтыг тодорхойлсон байдаг. Үүнд:

1. Хүүхдийг бие бялдрын хувьд эрүүл чийрэг өсгөж хөгжүүлэх, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн зөв дадал, хэвшилтэй болгох;
2. Хүүхдийн хэл яриа, сэтгэхүйн чадвар эзэмшүүлэх, хүрээлэн байгаа орчин, юмс үзэгдлийн талаар анхны мэдэгдэхүүнтэй болгох;
3. Хүүхдийн гоо зүйн мэдрэмжийг хөгжүүлэн дүрслэн зурах, урлан бүтээх, дуулж хөгжимдөх, бүжиглэх чадвар эзэмшихэд туслах;
4. Хүүхэд өөрийгөө зөв илэрхийлэх, бусдыг хүндэтгэн харилцах, харилцааны хэлбэрээс хүчирхийллийг ялгаж, мэдээлэх чадвартай болох, ардын ёс заншлыг танин мэдэхэд нь туслах зэрэг болно.

Цэцэрлэг нь хүүхдийг сургах-хөгжүүлэх, төлөвшүүлэх үйл ажиллагааг эцэг эх, асран хамгаалагчидтай хамтарч тэгш-жигд хүртээмжтэй зохион байгуулах хуулиар хүлээсэн үүрэгтэй.

Схем 1.

Сүү, сүүн бүтээгдэхүүний ач тус

Хүний биед нэн шаардлагатай нэг өдрийн амин дэмүүд болох Кальци, Витамин D, Уураг, Фосфор болон цусны эргэлт сайжруулдаг тэжээллэг бодисуудыг хамгийн багадаа 200 грамм сүү ууснаар олж авдаг байна. Тиймээс дэлхийн өндөр хөгжилтэй орнууд болох АНУ-д иргэд нь насны ангиллаараа өдөр бүр сүүг тогтмол хэрэглэдэг байна. Үүнд:

- 1-10 настай хүүхдэд 1-3 аяга (200-300гр) 4%-ийн тослогтой сүү,
- 11-18 настай хүүхдэд 4-5 аяга (300-500гр) 3,2% -ийн тослогтой сүү,
- 19-өөс дээш насны хүн өөрийн биеийн онцлогтой тохируулан 3 аяга (300-500гр) 0,1% 2,5% тослогтой сүүг хэрэглэж заншсан байна.

Сүүний найрлаганд ус, тос, чихэр, уураг, төрөл бүрийн амин дэм, эрдэс бодис гэх мэт 300 орчим зүйлс тодорхой хэмжээгээр байдаг. Сүү, сүүн бүтээгдэхүүн нь бие махбодын өсөлт хөгжилтөд зайлшгүй шаардлагатай үл орлогдох амин болон тосны хүчил, аминдэм А, Д, В12, рибофлавин, кальци, фосфор, кали, магни, цайр зэрэг чухал шимт бодисуудын эх үүсвэр болдог.

4 <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16759959012931>

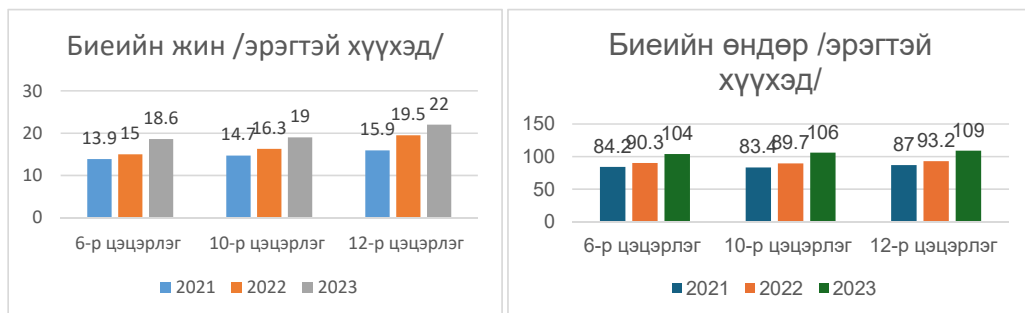
Судалгааны хэсэг

Туршилтын судалгаа: Сургуулийн үдийн цай болон цэцэрлэгийн хүнсний хангамжийг 100% сүү, сүүн бүтээгдэхүүн нийлүүлэх аж ахуй нэгж байгууллага манай аймгийн хувьд дутмаг байна. Хүүхэд бүрийг өдөр тутам сүү, сүүн бүтээгдэхүүнээр хангах үйл ажиллагааг эцэг эх, асран хамгаалагчийн 100%-н хөрөнгө оруулалт дэмжлэгтэйгээр аймгийн хэмжээнд анх удаа санаачлан хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

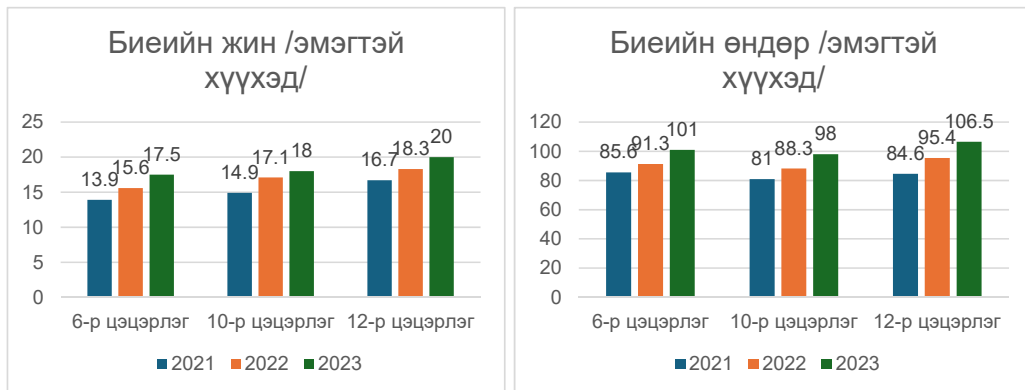
Цэцэрлэгийнхээ үзэл баримтлалын хүрээнд хүүхдийн эрүүл мэндийг дэмжих зорилгоор цэцэрлэгтээ хүүхэд бүр сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг өдөр бүр хэрэглэх санааг цэцэрлэгийн эцэг эхийн зөвлөлд танилцуулсан. Эцэг эхийн зөвлөл энэ санаачлагыг үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлэхээр нийт эцэг эхчүүдийн санал авч 100%-н дэмжлэгээр 2022 оноос одоог хүртэл хүүхэд бүрт сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг хүртээх хөтөлбөр манай цэцэрлэгийн хэмжээнд амжилттай хэрэгжиж байна.

Харьцуулалтын судалгаа:

Зураг 1, 2. Эрэгтэй хүүхдийн биеийн жин, өндрийн харьцуулалт

Зураг 3, 4. Эмэгтэй хүүхдийн биеийн жин, өндрийн харьцуулалт

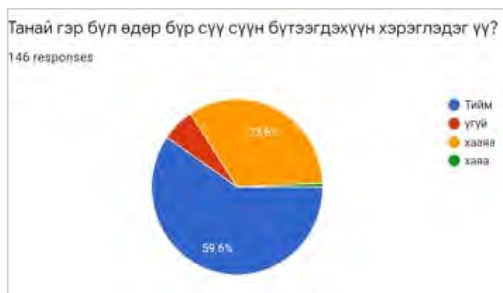
Судалгааны дүгнэлт: Энэхүү судалгаанд Сайншанд сумын хүүхдийн 6, 10, 12-р цэцэрлэгүүдийн 2021 оны дунд бүлэг, 2022 оны ахлах бүлэг, 2023 оны бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүд хамрагдсан. Эдгээр цэцэрлэгүүдээс 12-р цэцэрлэгт сүү хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэн болно. Дээрх судалгаанаас бүлгийн хүүхдүүдийн өсөлтийн дунджийг харьцуулан үзэхэд сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг хүнсэндээ хэрэглэсэн хүүхдүүдийн өсөлт, хөгжил илүү хурдацтай байна.

Санал асуулгын судалгаа: /Эцэг эх, асран хамгаалагчдын сэтгэл ханамж/

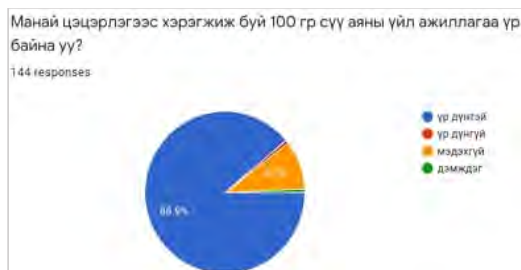
Зураг 5.

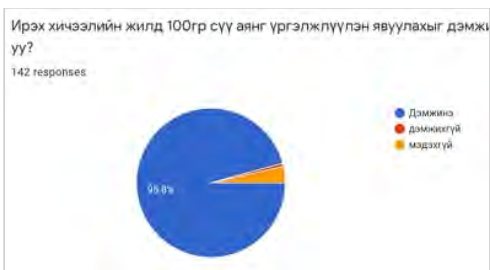
Зураг 6.

Зураг 7.

Зураг 8.

Судалгааны дүгнэлт: Өвлийн улиралд эцэг эх, асран хамгаалагчид хүүхдээ ханиад томуунаас урьдчилан сэргийлж чаддаг харин урин дулаан цаг ирэх үед хүүхдүүдийнхээ хувцасыг нимгэлэн өглөө орой цэцэрлэгт ирэх болон тарах үед дааруулж халуун хүйтэн харшуулж ханиад томуу хүргэж байсан тул угтах үйлчилгээг аж ахуйн ажилчид хийж эцэг эх хүүхдүүдэд хяналт тавьж зөвлөгөө зөвлөмж өгч ажилласнаар өвчлөл багассан.

Фокус ярилцлагын үр дүн: Сайншанд сумын хүүхдийн 12-р цэцэрлэгийн эцэг эх, асран хамгаалагчдаас өдөр бүр хүүхдэд сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг өгч, хэвшил болгон хэрэгжүүлж байгаа үйл ажиллагааны үр дүнгийн талаар ярилцлага хийсэн.

Тус цэцэрлэг нь сүүний хэрэглээний 2 хоногийг байгууллагаас, 3 хоногийн хэрэглээг эцэг эх, асран хамгаалагчдын санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр хэрэгжүүлдэг байна. Ямар нэгэн хүндрэл бэрхшээл байдаггүй гэж ярилцлагын үеэр онцоллоо.

Эцэг эх, асран хамгаалагчдын ярилцлагаас хүүхдүүдэд гарсан эерэг өөрчлөлтөөс дурдвал;

- Чихрийн хэрэглээ маш багасаж, сүү, ааруул идэх дуртай болсон.
- Хүүхдийн өсөлтөд маш сайнаар нөлөөлсөн. Хурдан өндөр болж байгаа.
- Шүд кооролтоос сэргийлж чадаж байгаа. Шүд ургалтад сайнаар нөлөөлж байгаа.
- Хүүхдээ дагаад гэр бүлээрээ сүү уудаг болсон.
- Ханиад тусах нь харьцангуй багассан юм шиг санагдсан.
- Дархлаа нь сайтай болсон. Энэ жил ханиад хүрээгүй

Мөн эцэг эх, асран хамгаалагч, багш нарын санаачилгаар сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг хүнсэндээ хэрэглэхээс гадна хүүхдийн дархлааг дэмжих шар сүүгээр бариаг хийх санал гарч, түүнийг сүүлийн 2 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд эцэг эхчүүдийн сэтгэл ханамж өндөр байлаа.

Ерөнхий дүгнэлт

Эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын оролцоотойгоор сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг хоол, хүнсэндээ тогтмол хэрэглэх нь хүүхдийн бие бялдар, эрүүл мэндийг дэмжихийн зэрэгцээ хамтын оролцоотойгоор байгууллагын менежментийг хөгжүүлэхэд чухал үүрэгтэй байгаа нь судалгааны үр дүнгээс тодорхойлогдсон.

Хөтөлбөр хэрэгжсэнээр байгууллагын менежментийн үйл ажиллагаа сайжирч, хүүхдийн ердийн өвчлөл буурч анги бүлгийн ирц тогтворжиж, эцэг эх, асран хамгаалагчид идэвх санаачилгатай хамтран ажиллаж байна.

Сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг багш, ажилчдын эрүүл мэндийг дэмжин өдөр бүр тогтмол хэрэглэж хэвшүүлэх нь үр дүнтэй байгаа бөгөөд хүн бүрийн оролцоо нэмэгдэж, хүүхэдтэй ажиллах арга барил, хүүхдийг дэмжих, эцэг, эх асран хамгаалагчидтай ажиллах гэх мэт хүн бүрийн оролцоо нэмэгдэж байгууллагын менежмент илүү сайжирсан.

Энэхүү судалгааны үр дүнд эцэг эх, асран хамгаалагч нарын оролцоо нэмэгдсэн нь харагдаж, эцэг эх, асран хамгаалагч нар өөрсдийн санаачлагаар малчин айл өрх нь сүү, сүүн бүтээгдэхүүнээс гадна шар сүүг боломжоороо нийлүүлэх санал гаргасан нь цаашид энэхүү хөтөлбөрийг баяжуулан хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдэж байна. Иймээс цаашид эмийн бус аргаар буюу шар сүүгээр хүүхдийг хэрхэн эрүүлжүүлэх, чийрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулан хамтран ажиллах нөхцөл шаардлага гарч байна.

Дэвшүүлж буй санал:

1. Сургуулийн өмнөх боловсролын түвшинд “Сүү хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэх
2. Аймгийн засаг даргын мөрийн хөтөлбөрт бодлогоор дэмжиж Боловсролын байгууллага нь жилийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөндөө хүүхэд багачуудыг сүүн бүтээгдэхүүнээр хангах ажлыг тусгаж ажиллах
3. Эцэг эхийн хамтын оролцоонд суурилсан зөв зохистой хооллох дадал хэвшил, амин дэмээр баялаг, шим тэжээлтэй хүнсийг өдөр тутам хэрэглэж, хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх.

Ном зүй

1. Ш.Мөнхцэцэг ба бусад (2023). “Бага насны хүүхдийн эрүүл мэнд, хоол тэжээл” гарын авлага. УБ
2. НҮБ-ын Хүүхдийн сан, (2023). “Бага насны хүүхдийн цогц хөгжил”. УБ
3. НҮБ-ын Хүүхдийн сан, (2023). “Бага насны хүүхдийн цогц хөгжил-сургалтын гарын авлага”. УБ
4. Э.Мөнгөтулга ба бусад, (2023). “Эрүүл мэнд” 7-р анги сурах бичиг. УБ
5. Г.Хаянхярваа ба бусад, (2016). “Малын хишиг сүү, сүүн бүтээгдэхүүн”. УБ
6. Д.Алтанцэцэг ба бусад, (2023). “Эрүүл мэнд” 8-р анги сурах бичиг. УБ
7. Ч.Байгалмаа ба бусад, (2023). “Эрүүл мэнд” 9-р анги сурах бичиг. УБ

СУРГУУЛИЙН ӨМНӨХ БОЛОВСРОЛЫН БАЙГУУЛЛАГЫН БАГШИЙН ХҮРЭЛЦЭЭГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ БОЛОМЖ

*Н.Одгэрэл, эрхлэгч
Т.Эрдэнэтуяа, багш,
Дорнод аймаг, Х цэцэрлэг
n.odgerel1010@gmail.com, erdenetuya.8506@gmail.com*

Хураангуй

Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын менежментийг хөгжүүлэх, тогтвортой байдлыг хангахад багшлах бүрэлдэхүүний хүртээмж нэн чухал юм. Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын хууль, Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны бодлогыг гардан хэрэгжүүлэгч цэцэрлэгийн эрхлэгчдийн өмнө сүүлийн жилүүдэд тулгамдаж буй нэгэн асуудал нь мэргэжлийн багш нарын хүрэлцээ хангамж болоод байна. Ялангуяа мэргэжлийн ур чадвартай, чадварлаг багш нарын бүтээлч хамт олныг бүрдүүлэх нь улам бэрхшээлтэй болж байна. Учир нь ерөнхий боловсролын сургуулийн төгсөгчдөөс цэцэрлэгийн багш мэргэжил сонгогчдын тоо жилээс жилд буурч байна. Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагад 2021 оноос 30-аас дээш бүлэг дүүргэлттэй ангид, 2023 оноос бүлгийн хүүхдийн тоо, ялгаатай хэрэгцээнээс хамаарч ээлжийн бүлгийн багш ажиллуулах эрх зүйн орчин бүрдсэн ч хэрэгжилт нь улсын хэмжээнд 20 хувь (судалгаа, 2023) хүрэхгүй байгаа мэргэжлийн багш дутагдалтайг нотолж байна (МУЗГ, 2020). Энэхүү илтгэлийн зорилго нь зүүн бүс болон Дорнод аймгийн хэмжээнд сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагыг мэргэжлийн багшаар хангах боломжийг судлан шинжилгээ хийж, үр дүнг илрүүлэн тодорхойлж, санал дэвшүүлэхэд оршив. Судалгаанд Дорнод, Хэнтий, Сүхбаатар аймгийн цэцэрлэгийн эрхлэгч, арга зүйч, багш, багшийн туслах зэрэг нийт 231 хүн оролцов. Судалгааны өгөгдлийг ярилцлага, асуулга, туршилт, баримтын шинжилгээний аргаар цуглуулж, тэдгээрт тоон болон чанарын боловсруулалт хийсэн. Тоон боловсруулалтыг SPSS 26.0 программаар гүйцэтгэж, үр дүнг тооцов. Судалгааны үр дүнд цэцэрлэгт багшийн туслахаар ажилласан туршлагатай хүмүүсийг сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын багш мэргэжлээр суралцуулан багшлуулах багшийн хүрэлцээг нэмэгдүүлэх боломжтой нь илэрлээ.

Баримт бичгийн судалгаа болон багш боловсон хүчин бэлтгэсэн практик үр дүнгээс харахад Дорнод Аймгийн 10 дугаар цэцэрлэгийн одоогийн багш бүрэлдэхүүний 80 хувь нь туслах багшаар ажиллаж байгаад багшаар мэргэшин суралцаж багш мэргэжил эзэмшсэн 4-22 дахь жилдээ ажиллаж байгаа мэргэжлийн тэргүүлэх болон заах аргач зэрэгтэй, багшийн ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр 2-3 түвшинд үнэлэгдсэн мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн ахлан ажиллаж буй чадварлаг багш нар байна. Үүнээс үзэхэд цэцэрлэгийн менежментийг сайжруулах, үндсэн чиг үүрэг, нийтлэг зорилго, хүний нөөцийн бодлогыг хэрэгжүүлэхдээ оролцогч талуудын нөөцийг төлөвлөх, зохион байгуулах, хянах, идэвхжүүлэх мөчлөг бүхий PDCA циклийг хэрэгжүүлэн ажиллаж хүний нөөцийн төлөвлөгөөнд багшийн дутагдалд орох эрсдэлийг урьдчилан тооцоолж, багшийн туслахыг БАГШ мэргэжил шатлан эзэмших асуудлыг бодлогоор дэмжин ажилласны үр дүн юм.

Түлхүүр үг: Байгууллагын менежмент, багшлах бүрэлдэхүүн, багшийн нөөц

Удиртгал

МУ-ын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа 2050”-д боловсролын шинэчлэлийг “Суралцагчийн хөгжлийн хэрэгцээ, шаардлагыг хангасан, бүтээлч, чадварлаг багш” хэрэгжүүлэх талаар тодорхой заасан. 2023 оны эрэлттэй мэргэжлийн жагсаалтад СӨБ-ын БАГШ мэргэжил НЭГДҮГЭЭРТ жагссан. (БШУЯ, 2023). “ТЭРГҮҮЛЭХ, ЭРЭЛТТЭЙ МЭРГЭЖИЛ”-ээр суралцагчдад дэмжлэг үзүүлэх эрх зүйн орчин бүрдсэн нь сайшаалтай. ХЭҮК-ын “Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх XXII илтгэл”-д СӨБ-ын болон бага ангийн багш мэргэжлээр элсэгчдийн тоо жилээс жилд буурч байна. Энэ нь багшийн ажлын ачаалал их, цалин хөлс бага, мэргэжлийн нэр хүнд үнэлэмж муу, нийгмийн баталгаа доогуур зэрэгтэй холбож тайлбарлажээ. (ХҮЭК, 2023). Эдгээр шалтгааны улмаас ЕБС төгсөгчид энэхүү мэргэжлийг сонгохгүй байна. БШУЯ-ны статистик мэдээгээр 2023-2024 оны хичээлийн жилд улсын хэмжээнд СӨБ-ын 1410 байгууллагын 9034 бүлэгт 274236 хүүхэд суралцаж, 9733 багш ажиллаж байна. (БСШУ, 2023). Хүний нөөцийн урьдчилсан тооцоогоор 2030 он хүртэлх цэцэрлэгийн насны хүүхдийн тоо 2018 оны суурь түвшинтэй харьцуулахад 2024-2026 онд 1-2 хувь өсч, үүнтэй уялдан 2021-2023 онд багш нарын тоо 2.0 мянгаар нэмэгдэх хандлагатай байна (АХБ, 2019).

Зорилго, Зорилт: Зүүн бүс болон Дорнод аймгийн хэмжээнд сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагыг мэргэжлийн багшаар хангах боломжийг судлах, дүн шинжилгээ хийх, үр дүнг тодорхойлж санал дэвшүүлэх зорилгоор ажиллав.

Чанарын судалгааны аргачлал: Ярилцлагын асуултыг СӨБ-ын хуулийн 14.2 дахь заалт (Монгол Улсын Хууль, 2023) хүүхдийн цэцэрлэгийн туслах багшийн албан тушаалын үлгэрчилсэн тодорхойлолт (БШУЯ, 2021), багшийн туслахад тавигдах шаардлагыг үндэслэн боловсруулсан. Асуулга нь оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл, үндсэн асуулт гэсэн 2 хэсгээс бүрдсэн. Асуулгаар өгөгдөл цуглуулахдаа google forms программ ашиглав. Хаалттай асуултыг боловсруулахдаа SPSS 26.0 статистикийн шинжилгээний программ ашиглав. Нээлттэй асуултын хариултыг шинжлэхдээ зүй тогтлыг хайж, тайлбарлан шинжилсэн.

ЕБС-ийн ахлах ангийн сурагчдад багш мэргэжлийг сурталчлан мэргэжлийн чиг баримжаа олгох туршилт-нөлөөллийн ажил зохион байгуулав. Баримтын судалгааг Дорнод аймгийн Х цэцэрлэгийн стратеги төлөвлөгөө, хүний нөөцийн бодлого төлөвлөлтөд (2004-2023 оны) шинжилгээ хийв.

Тоон судалгааны аргачлал: Давтамжийн шинжилгээ, хүчинтэй болон найдвартай байдлын хэмжүүрийг тодорхойлж, 7 хувьсагч бүрийг нэг фактор үүсгэн дундаж утгыг бүлэг тус бүрээр нарийвчлан, вариацийн утгыг гаргав. Иймээс фактор шинжилгээг хийхдээ Varimax буюу тэнхлэгийн хувьд 90° хадгалсан эргүүлэлтийн арга ашигласан. Фактор шинжилгээг өгөгдлийг нэгтгэх замаар дахин тохируулж, шинэ хувьсагч, бүлэг хувьсагч бүрийн КМО буюу түүврийн нийцтэй байдлыг шинжиж, утга нь бүлэг хувьсагч бүрд 0.05–аас бага учир фактор хүчинтэй.

Судалгаанд санамсаргүй түүврийн арга ашигласан бөгөөд эх олонлог N = 641 (эрхлэгч 48, арга зүйч 48, багш 236, багшийн туслах 309), үүнээс алдааны хязгаар 5 итгэлтэй байдлын түвшин 95% байхаар тооцож N = 231 оролцогчийг түүвэрлэв. Оролцогчдын 98% эмэгтэй, 2% эрэгтэй, 1-5 жил ажилласан 45% нь оролцогчдын хамгийн өндөр хувь. Насны хувьд 30-39 насны 43%, боловсролын хувьд бүрэн дунд

50% эзэлсэн, орхигдсон утга байхгүй.

Хүснэгт 1. Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл

Байгууллагын алсын хараа, эрхэм зорилгоо мэддэг, хэрэгжүүлдэг эсэх					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	огт мэдэхгүй	0	0	0	0
	ойлгодоггүй	1	0.4	22.5	22.5
	дунд зэрэг	49	21.2	21.2	99.6
	сайн	52	22.5	.4	100.0
	Маш сайн мэднэ	129	55.8	55.8	78.4
	Total	231	100.0	100.0	

Хүснэгтээс харахад 231 багшийн туслахын 56% нь байгууллагынхаа алсын хараа, эрхэм зорилгоо сайн мэддэг байна.

Хүснэгт 2

2-5 настай хүүхдийн нас, бие, сэтгэхүйн онцлог, ялгаатай байдлыг танин мэдэж					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Огт ойлгодоггүй	1	.4	.4	99.6
	Ойлгодоггүй	1	.4	.4	100.0
	Дунд зэрэг	28	12.1	12.1	99.1
	Сайн	90	39.0	39.0	39.0
	Маш их	111	48.1	48.1	87.0
	Total	231	100.0	100.0	

Хүснэгтээс бага насны хүүхдийн нас, бие, сэтгэхүйн онцлог, ялгаатай байдлыг танин мэдэж, бага насны хүүхэдтэй цаашид ажиллах, багшлахуйн практикт суралцах эрмэлзэлтэй нь харагдана.

Хүснэгт 3

Бүлгийн багшийн зохион байгуулж буй сургалт, үйл ажиллагаанд оролцдог эсэх					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	оролцдоггүй	2	.9	.9	.9
	сайжруулах шаардалагатай	14	6.1	6.1	6.9
	хаяа оролцдог	23	10.0	10.0	16.9
	хангалттай	114	49.4	49.4	66.2
	маш сайн	78	33.8	33.8	100.0
	Total	231	100.0	100.0	

Хүснэгтээс бүлгийн багшийн зохион байгуулж байгаа үндсэн сургалт бусад үйл ажиллагаанд 231 багшийн туслахын 53% нь хангалттай тусалж оролцдог гэснээс багш болох бэлтгэл тавигдаж байна.

Хүснэгт 4

Та цаашид СӨББ-ын багш мэргэжлээр суралцах боломжтой юу?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	сургалтын төлбөр төлөх боломжгүй	36	15.6	15.6	15.6
	суралцах хүсэлтэй	110	47.6	47.6	63.2
	сурч байгаа	24	10.4	10.4	73.6
	ИДС-д суралцах шаардлага хангаагүй	7	3.0	3.0	76.6
	бусад	54	23.4	23.4	100.0
	Total	231	100.0	100.0	

Хүснэгтээс 231 багшийн туслахын 47% нь СӨБ-ын багш мэргэжлээр суралцахыг хүсдэг, 15% нь сургалтын төлбөр төлөх боломжгүй, 54 буюу 25% нь

бусад шалтгаанаар сурахгүй гэжээ.

Хүснэгт 5

СӨББ-ын багш бэлтгэх аль их, дээд сургуульд суралцах хүсэлтэй байна вэ?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	МУИС-ийн салбар Зүүн бүсийн ИС	70	30.3	30.3	30.3
	МУБИС-ийн СӨББС	75	32.5	32.5	62.8
	Отгонтэнгэр Их Сургууль	13	5.6	5.6	68.4
	Улаанбаатар Эрдэм Их Сургууль	19	8.2	8.2	76.6
	Бусад	54	23.4	23.4	100.0
	Total	231	100.0	100.0	

Хүснэгтээс орон нутагтаа суралцах боломжтой гэж 37% нь үзсэн. Иймд орон нутгийн СӨБ-ийн багш бэлтгэдэг Дорнод ИС-д болон магадлан итгэмжлэгдсэн сургуулиудад суралцах хүсэлтэй байна.

Хүснэгт 6

СӨББ-ын бүлгийн багшаар сурч, хөгжихөд танд ямар бэрхшээл тулгамдаж байна вэ?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Хэтэрхий их бичиг цаас шаарддаг	109	47.2	47.2	47.2
	Хүүхдүүдтэй ганцаарчлан ажиллах хугацаа бага	33	14.3	14.3	61.5
	Эцэг эхийн дарамт бас нөлөөлдөг	13	5.6	5.6	67.1
	Санхүүгийн боломж байхгүй	42	18.2	18.2	85.3
	бусад	34	14.7	14.7	100.0
	Total	231	100.0	100.0	

Багшийн туслахын 47% багшаар ажиллахад хэтэрхий их бичиг цаас тайлан мэдээ шаарддаг, 19% нь санхүүгийн боломжгүй байна гэжээ.

Чанарын судалгаа

Цэцэрлэгийн эрхлэгчдийн ярилцлага: Ярилцлагыг 5 асуултаар 15 оролцогчтой хийв. Ярилцлагад /4-8, 9-33/ жил ажилласан 15 эрхлэгч 2 фокус бүлгээр оролцов. Багшийн орон тоонд сонгон шалгаруулалт хийж буй байдал, багшлах хүний нөөцийг бүрдүүлэх боломж гэсэн асуулгын хүрээнд ярилцахад сүүлийн 5 жилд багшийн сонгон шалгаруулалтад мэргэжлийн багш ирэх нь ховор, ихэнхдээ дотоод хүний нөөцөөс шилжүүлэх замаар шийдвэрлэж байна.

ЕБС-ийн ахлах ангийн сурагчдын ярилцлага: Цэцэрлэгийн багш мэргэжлийг сурталчлан таниулах “Зочин багш” үйл ажиллагаанд оролцогчидтой цэцэрлэгийн багш мэргэжлийг сонгох уу? Үгүй бол яагаад? “Зочин багш” үйл ажиллагаанд оролцсон сэтгэгдлийн талаар ярилцав. Оролцогч 20 хүүхдээс 8 нь мэргэжлээ сонгосон гэхдээ багш мэргэжлийг ЯАГААД сонгоогүй! шалтгааныг тодруулахад: Багшийн ажлын ачаалал их, цалин бага, нэр хүнд үнэлэмж муу, монголд багшийн ажлын үнэлэмж хангалтгүй, ажлын ачаалал их гэж хариулсан. Гэвч оролцогчдын 25%-д багш болох хүсэл төрсөн. Үүнээс мэргэжлийн чиг баримжаа олгох ажлыг цэцэрлэгийн орчинд зохион байгуулах нь үр дүнтэй байна.

Зураг 4. PDCA чанарын менежментийн мөчлөгийг дараах схемээр харууллаа.

Дорнод аймаг 10 дугаар цэцэрлэгийн хүний нөөцийн менежментийн хэрэгжилт

/Багш боловсон хүчнийг бэлтгэсэн байдал 2011-2015 оны жишээн дээр/

ЕБС-ийн ахлах ангийн сурагчдад чиглэсэн нөлөөллийн “ЗОЧИН БАГШ” үйл ажиллагаа:

Сүүлийн жилүүдэд ЕБС төгсөгчид цэцэрлэгийн багш мэргэжлийг сонгох нь эрс багассан. Энэ нь СӨББ-ын багш хомсдох нэг шалтгаан болж байна. ЕБС-иуд ахлах ангийн сурагчдад мэргэжлийн чиг баримжаа олгох олон талт ажлыг зохион байгуулан ажилладаг боловч энэ талд төдийлөн үр дүн гарахгүй байна. Иймээс цэцэрлэгийн удирдлагууд санаачлан төгсөгчдөд чиглэсэн нөлөөллийн ажлыг хамтын оролцоотой зохион байгуулж болох юм гэж үзэн “Зочин багш” үйл ажиллагааг хөтөлбөрийн дагуу зохион байгуулж үр дүнг тооцон ажиллаа. Тус үйл ажиллагаанд Дорнод Аймгийн ЕБ-ын I болон V сургуулийн ахлах ангийн 20 сурагчдыг “Зочин багш”-аар оролцуулж, тэдэнд мэргэжлийн чиг баримжаа олгоход дэмжлэг үзүүлж цэцэрлэгийн орчинд үйл ажиллагаанд оролцуулах замаар БАГШ-ийн ажил мэргэжлийг сурталчлах нөлөөллийн ажлыг тусгайлан бэлтгэсэн хөтөлбөрийн дагуу зохион байгуулж, оролцогч сурагчдад боломж олгож, “Зочин багш” урилгаар боломжтой үедээ цэцэрлэгийн сургалт үйл ажиллагаанд оролцох боломж олгон хамтран ажиллав. Тэдэнд багш болох итгэл төрүүлж, эергээр нөлөөлсөн нь фокус ярилцлагын үр дүнгээс харагдаж байв.

Дүгнэлт

Зүүн бүсийн болон Дорнод аймгийн Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын багшийн эрэлт хэрэгцээ өнөөгийн байдлыг тодорхойлбол судалгаанд оролцогчдын 53 хувь нь 2-4 жилд, 25 хувь нь 5-7 жилд багшийн дутагдалд орох эрсдэлтэй. Түүнчлэн багшийн сул орон тоонд сонгон шалгаруулалт зарлахад мэргэжлийн багш ирдэггүй ихэнхдээ дотоод хүний нөөцөөс шилжүүлэх замаар шийдвэрлэдэг зэрэг нь багшийн хүрэлцээ хангалтгүй байгааг харуулж байна. Багшийн хүрэлцээг нэмэгдүүлэх боломжит хувилбараас харахад судалгаанд оролцогч 231 багшийн туслахын 40 хувь нь багшаар суралцах хүсэлтэй, ажлын туршлагатай гэвч санхүүгийн чадамжгүйгээс сурдаггүй.

Баримт бичгийн судалгаа болон багшлах боловсон хүчин бэлтгэсэн практик үр дүнгээс харахад Дорнод Аймгийн 10 дугаар цэцэрлэгийн одоогийн багш бүрэлдэхүүний 80% нь туслах багшаар ажиллаж байгаад багшаар мэргэшин суралцаж багш мэргэжил эзэмшсэн 4-22 дахь жилдээ ажиллаж байгаа мэргэжлийн тэргүүлэх болон заах аргач зэрэгтэй, багшийн ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр 2-3 түвшинд үнэлэгдсэн, мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийг чиглүүлэн удирдаж буй чадварлаг багш нар байна. Үүнээс үзэхэд цэцэрлэгийн менежментийг сайжруулах, үндсэн чиг үүрэг, нийтлэг зорилго, хүний нөөцийн бодлогыг хэрэгжүүлэхдээ оролцогч талуудын нөөцийг төлөвлөх, зохион байгуулах, хянах, идэвхжүүлэх мөчлөг бүхий PDCA циклийг хэрэгжүүлэн ажиллаж хүний нөөцийн төлөвлөгөөнд багшийн дутагдалд орох эрсдэлийг урьдчилан тооцоолж, багшийн туслахыг БАГШ мэргэжил шатлан эзэмших асуудлыг бодлогоор дэмжин ажилласны үр дүн юм.

Цаашлаад Нийслэл болон, орон нутагт багш бэлтгэх магадлан итгэмжлэгдсэн их дээд сургуультай хамтран ажиллах замаар багш боловсон хүчнийг нэмэгдүүлэх боломжийг судалж үзэхэд Монгол Улсын багшийн их сургууль, Монгол Улсын Их Сургуулийн салбар зүүн бүсийн Их Сургууль, Улаанбаатар хотын Отгонтэнгэр их сургуулиуд нь багшийн туслахыг мэргэшүүлэн сургаж бакалаврын боловсрол эзэмшихэд нь уян хатан нөхцөл бүхий хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн цахим болон танхим хосолсон хэлбэрээр ажлын байрандаа суралцах боломжийг бүрдүүлж байгаа нь удирдлагууд бидэнд томоохон боломж гэж харагдаж байна. Иймд суралцах хүсэлтэй багшийн туслахын 47 хувь буюу 110 хүнийг бодлогоор дэмжин суралцуулах ажлыг Улс, орон нутгийн бодлого шийдвэртэй уялдуулан эрчимжүүлэх шаардлагатай. Мөн багш мэргэжлийн талаарх сөрөг хандлагыг эерэг болгох талаар нийгэмд чиглэсэн нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулах нь ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчдад мэргэжлийн чиг баримжаа олгоход эергээр нөлөөлөх юм.

Санал

БШУЯ түвшинд:

- ✓ Байгууллагаас БАГШЛАХ хүний нөөцөд бэлтгэгдэх боломж шаардлага хангасан, багшийн туслахыг БАГШ-р суралцан бакалаврын боловсрол эзэмшихэд багш мэргэжлээр суралцагчдын БЕХ-н 12.5 сургалтын төлбөрийн хөнгөлөлтөд хамруулах уян хатан нөхцөл бүрдүүлэх

Орон нутгийн түвшинд:

- ✓ Дорнод аймагт орон нутагт нэн шаардлагатай мэргэжлээр суралцагч оюутан сурагчдад сургалтын төлбөрийн дэмжлэг үзүүлэн боловсон хүчний хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилго бүхий “НУТГИЙН ИРЭЭДҮЙ” төсөл хөтөлбөр 2019 оноос эхлэн үр дүнтэй хэрэгжиж байна. Иймд «БАГШИЙН ТУСЛАХ»-ыг мэргэжил шатлан эзэмшихэд дэмжин тус төсөлд хамруулан багшийн хүрэлцээг нэмэгдүүлэх боломж байна хэмээн үзэж “Дорнод Аймгийн төрийн албан хаагчдын нэгдсэн зөвлөгөөн -2023” хуралд санал дэвшүүлэн оруулсан.

Байгууллагын түвшинд:

- ✓ БАГШ боловсон хүчний дутагдалд орохгүйн тулд судалгаанд суурилан, дотоод нөөцөө боломж хэмээн харж байгууллагын хүний нөөцийн бодлого менежментийг оновчтой төлөвлөн хэрэгжүүлэх

Нийгэмд чиглэсэн нөлөөллийн ажил:

- ✓ Цэцэрлэгийн багш мэргэжлийн талаар нийгэмд чиглэсэн нөлөөллийн ажил зохион байгуулах, ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчдад мэргэжлийн чиг баримжаа олгох БАГШ мэргэжлийн онцлогийг сурталчлах ажлыг ЦЭЦЭРЛЭГИЙН ОРЧИНД зохион байгуулах нь чухал байна.

Ном зүй

1. Ариунбаяр, Ж., Басбаяр, Б. (2021). Ирээдүйн хөдөлмөр эрхлэлт, боловсролын бодлогын уялдаа. Улаанбаатар: Инком Принт.
2. АХБ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын дэд салбарын шинжилгээний тайлан.
3. АХБ, БШУЯ. (2019). Азийн хөгжлийн банк, Боловсрол, шинжлэх ухааны яам, Сургуулийн өмнөх боловсролын дэд салбарын шинжилгээний тайлан.
4. Бадарч. Д. (2019). Нээлттэй боловсрол. Улаанбаатар.
5. БСШУ. (2023). СӨБ-ын статистикийн мэдээ.
6. БШУЯ. (2019). Монгол улсын боловсролын суурь мэдээллийн тайлан.
7. БШУЯ. (2020). Боловсрол, шинжлэх ухааны яам. Retrieved from Боловсролын салбарын хөгжлийн дунд хугацааны төлөвлөгөө 2021-2030.
8. БШУЯ. (2020). Боловсрол, шинжлэх ухааны яам. Retrieved from Монгол улсын бага, дунд боловсролын хөгжлийн стратеги 2021-2025.
9. БШУЯ. (2020). Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал; Хүүхдийн цэцэрлэгийн удирдах ажилтанд зориулсан гарын авлага. Улаанбаатар: Импрессколоур ХХК.
10. БШУЯ. (2021). Сургуулийн өмнөх боловсролын эрх зүйн. Улаанбаатар: «Соёмбо принтинг» .
11. БШУЯ. (2023). 9. Монгол Улсын Засгийн Газрын 2023 оны 3 дугаар сарын 29-ны өдрийн 115 дугаар тогтоолын 2-р хавсралт . Улаанбаатар .
12. Дорнод аймгийн Боловсрол, ш. у. (2022). Элсэлтийн ерөнхий шалгалт - 2022 дүн мэдээлэл.
13. Дорнод аймгийн боловсрол, шинжлэх ухааны газар. (2022). Дорнод аймгийн ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгүүдийн статистикийн эмхэтгэл.
14. Дэлгэржав, М. (2018). Багшийн хөгжил баримтын эмхэтгэл. Улаанбаатар.
15. Дэлхийн банк. (2018). Монгол улсын сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын цогц дүн шинжилгээ. Улаанбаатар.
16. Дэлхийн банк, БТДНТ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын дэд салбарын тайлан.
17. Монгол Улсын Хууль (2023) Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хууль. Улаанбаатар
18. Монгол Улсын Хууль (2023) Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хууль.
19. МУЗГ (2016) Sustainable development goals of Mongolia. Retrieved from Монгол улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал -2030.
20. МУЗГ(2020) Эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем. Retrieved from «Алсын хараа 2050» Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого.
21. Насанбаяр, Б (2018) Боловсролын шинэчлэл-шийдэл. Улаанбаатар.
22. Төрийн аудитын газар (2021) Төрөөс бүх нийтийн ерөнхий боловсрол олгож буй өнөөгийн байдал, үр дүн.
23. ҮСХ. (2023). Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан. Retrieved from Бага, дунд боловсролын салбарын нэгдсэн үзүүлэлт.
24. ХҮЭК. (2023). Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх илтгэл. Дэлхийн банк..

ЦЭЦЭРЛЭГИЙН ДЭМЖЛЭГИЙН БАГИЙН ГИШҮҮДИЙН ХАМТЫН ОРОЛЦООТОЙ БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

*Г.Мөнхтуяа¹, Э.Энх-Эрдэнэ², Б.Сүнжидмаа³, Б.Бямбаа⁴
Дундговь аймгийн Улсын тэргүүний 3 дугаар цэцэрлэг*

Судалгааны ажлын зорилго: Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааг хууль дүрэмд нийцүүлэн сайжруулж, хамтын оролцоог хангаснаар тэгш хамруулах боловсролын талаарх мэдлэг хандлагыг төлөвшүүлэх боломжийг эрэлхийлэх, сайн туршлага бий болгон байгууллагын менежментийг сайжруулахад судалгааны ажлын зорилго оршино.

Судалгааны ажлын зорилт

- Сэдвийн хүрээнд судлагдсан байдалтай танилцах
- Дэмжлэгийн багийн талаарх практик мэдээллүүдтэй танилцах
- Дагаж мөрдөх хууль дүрэм, журам, цэцэрлэг дээрх хэрэгжилт, үр дүнг судлах
- Судалгаа, судлагдсан байдал, онолын мэдээлэл, хууль дүрмийн уялдаа холбоог нэгтгэн дүгнэх
- Гарц гаргалгаа эрэлхийлэх, сайн туршлага түгээх

Судалгааны ажлын таамаглал, шинэлэг тал: Байгууллагын менежментийг хөгжүүлэхэд тэгш хамруулах боловсролын асуудал нэг хэсэг нь болж, цэцэрлэгийн менежментийн зураглалд оруулан дэмжлэгийн багийн ажлын хамтын оролцоог сайжруулснаар тэгш хамруулах боловсролын асуудлаар харагдахуйц амжилтанд хүрч тэгш хамруулдаг цэцэрлэгийн жишээ бий болно.

Судалгааны арга зүй

- Баримт бичгийн судалгааны арга (Content analysis)
- Асуулгын судалгааны арга (Questionnaire).
- Анализ хийж, нэгтгэн дүгнэх арга

Түлхүүр үг: цэцэрлэгийн менежмент, тэгш хамруулах боловсрол, дэмжлэгийн баг, хамтын оролцоо, сайн туршлага

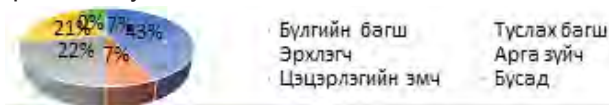
Судалгааны объект: Сонгогдсон багш нар, баримт материал, хууль дүрэм журам

Судалгааны хамрах хүрээ: Дундговь, Өмнөговь, Дорноговь, Хэнтий, Баян-Өлгий аймаг, Улаанбаатар хотын Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын ажиллагсад

Судалгаа, туршин хэрэгжүүлсэн байдал

Цэцэрлэгийн дэмжлэгийн багуудын өнөөгийн байдлын судалгаа

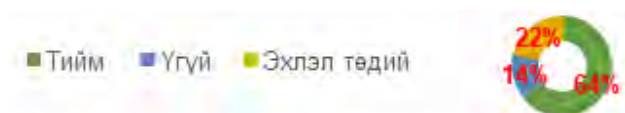
Асуулт 1: Та ямар албан тушаал хашдаг вэ?

Асуулт 2. Танай цэцэрлэгт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд хамрагддаг уу? Тийм бол ямар бэрхшээлтэй хүүхэд гэдгийг бичнэ үү?

Аутизм- 8, даунны хам шинж-3, саажилт-9, бие махбодийн-2, үгүй-3

Асуулт 3. Хамрагддаг бол ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө хэрэгжүүлж байна уу?

Асуулт 4. Танай цэцэрлэг дэмжлэгийн багтай юу?

Асуулт 5. Хэрвээ дэмжлэгийн багтай бол та дэмжлэгийн багт байдаг уу?

Асуулт 6. Танай цэцэрлэгийн дэмжлэгийн багт ямар ямар хүмүүс байдаг вэ?

Дэмжлэгийн багийн гишүүд	
Эрхлэгч, бүлгийн багш, эцэг эхийн төлөөлөл, арга зүйч, туслах багш, эмч, ажилтан, сумын халамжийн мэргэжилтэн, хөгжмийн багш	- Мөн байхгүй гэсэн хариулт, байгаа нь дэмжлэгийн баггүй байгааг харуулж байна. - Зарим цэцэрлэг 6 хүний бүрэлдэхүүнтэй гэж хариулсан нь үйл ажиллагаа зохион байгуулах, шийдвэр гаргах үйл явцад хүндрэл учирч болзошгүй байна. - Сумын халамжийн мэргэжилтнийг дэмжлэгийн багтаа оруулснаар тухайн цэцэрлэгт хамрагддаг хүүхдүүдэд эерэг шийдвэр, үр дүнд хүрэх боломж гарц гаргалгаа байж болох юм гэж харагдлаа.

Асуулт 7. Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө хэрэгжүүлэх үед дэмжлэгийн баг, гишүүд ямар үүрэгтэй оролцож байна вэ?

Дэмжлэгийн багийн гүйцэтгэдэг үүрэг
Чухал үүрэгтэй, сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах хүүхэдтэй ажиллах чиглэлээр, зөвлөн туслах, зөвлөгөө өгдөг, зөвлөгөө, бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллах, тулгарсан асуудлаа багаар шийдэх, төлөвлөгөөгөө яаж хэрэгжүүлэх талаар багаар хуралдаж туршлагаа солилцох, туслах, санал оруулах, төлөвлөгөө боловсруулах, байхгүй, хамтран ажиллаж байгаа, оролцоогүй, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг хамтран хийх, тухайн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд ямар дэмжлэг хэрэгтэй байна тэр гарц гаргалгааг олоход туслах

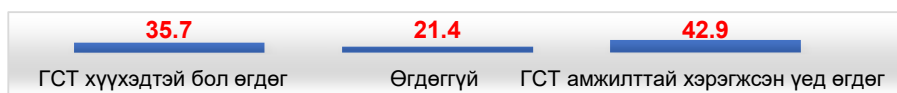
Асуулт 8. Танай цэцэрлэгийн дэмжлэгийн баг энэ хичээлийн жилд хэдэн удаа хуралдсан бэ?

Асуулт 9. Энэ хичээлийн жилд танай дэмжлэгийн багаас ямар ямар үйл ажиллагаа зохион байгуулсан бэ?

ГСТ хүүхэдгүй чиглэсэн ажлууд: Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг эхээс мэдээлэл цуглуулах хүүхдээ судлах үйл явц, төлөвлөгөө, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний санал, шинээр орсон хүүхдүүдийн эцэг эхээс санал асуулга авч, бодит байдлын судалгаагаа гаргасан, багийн дарга халамжийн мэргэжилтэнтэй хамтран судалгаа гаргасан, зорилтот бүлгийн хүүхдэд тусламж, төлөвлөгөө дээрээ ажилласан.
Багш, дэмжлэгийн багийн гишүүдийг мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, мэдээллээр хангах чиглэлийн ажлууд: Сургалт, хэлэлцүүлэг
Орчин бүрдүүлэх, хэрэглэгдэхүүн материалаар хангахад чиглэсэн ажлууд: Хариулт-0
Эцэг эх, асран хамгаалагч нарыг мэдээллээр хангахад чиглэсэн ажлууд: Нөлөөллийн ажил, эцэг эхийн сургалт
Бусад: Жилийн төлөвлөгөө гаргасан, төсөл хэрэгжүүлж байгаа мэргэжилтэнтэй уулзалт зохион байгуулсан, хурал

Асуулт 10. Танай цэцэрлэг ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө хэрэгжүүлдэг багшид нэмэгдэл цалинг яаж өгдөг вэ?

Асуулт 11. Хэрвээ ямар нэгэн шаардлага шалгуур тавьдаг бол ямар шалгууртай вэ? ямар тушаал шийдвэрийг үндэслэсэн бэ?

Хариулт	Мэдэхгүй Шаардлага байхгүй 3 305-р тушаал Хүүхэд дээр гаргасан ахиц амжилт тохируулга зэргээ үзүүлж, шалгуулж Мэдэхгүй байна. ХБхүүхдэд ахиц гарч, ГСТ-ийн хэрэгжилтээр дүгнэж олгодог. 117-р тушаалын дагуу

Асуулт 12. Танд, танай цэцэрлэгт дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааны талаар сургалт мэдээлэл хэрэгтэй байна уу? чиглэлээ бичнэ үү? гэсэн нээлттэй асуулт асуухад:

Байхгүй, тоног төхөөрөмж, одоохондоо үгүй, арга зүйн туршлага, хангалттай мэдээлэл авч байгаа, манайх хангалттай, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний талаар хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг олж илрүүлэхэд ямар ажил зохион байгуулах вэ?, Иймээс дэмжлэгийн багууд хангалттай мэдээлэл, сургалт авч байгаа боловч хөрсөн дээрээ буулгах, хэрэгжүүлэх талаар нэлээд туршлага хуримтлуулах шаардлагатай байгаа нь энэхүү асуулгуудын үр дүнгээс харагдаж байна.

Туршиж хэрэгжүүлсэн байдал буюу дэмжлэгийн багийн сайн туршлага бүтээж байгууллагын менежментийг сайжруулсан нь

Дундговь аймгийн Улсын тэргүүний 3 дугаар цэцэрлэг нь дэмжлэгийн багийг 2020 оны 10 сард 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй анх байгуулсан, 2022 оны 01 сард бүтэц бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн 7 хүний бүрэлдэхүүнтэй арга зүйчээр ахлуулан байгуулсан. Ийнхүү байгуулахдаа багийн жендерийн харьцааг эерэг байлгах үүднээс эцэг эхийн төлөөлөлд 2 аавыг оролцуулан баталсан.

Менежмент сайжруулахаар туршин хэрэгжүүлсэн ажлууд, түүний үр дүн:

Туршсан ажлууд	Үйл явц, үр дүн
№1 Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл	Аймгийн засаг даргын захирамжаар аймгийн засаг даргын орлогчоор ахлуулан 2022, 2023 онд байгуулагдсан боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл нь сургууль цэцэрлэгийн ХБХ-ийн судалгаа гаргах, элсэлт бүртгэлд хяналт тавих, зөвлөлийн гишүүд болон багш ажилтнуудыг чадавхжуулах, нөлөөллийн арга хэмжээ зохион байгуулах, кейс дээр ажиллах, багш нарын ёс зүйн асуудлын талаар хэлэлцэх, салбар комиссийн үйл ажиллагаанд оролцох гэх мэт ажлуудыг төлөвлөн хэрэгжүүлж, тайлагнаж ажилладаг. Үүний үр дүн нь: Нийт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдээс сургуульд элсүүлэх асуудлыг зуучилсан бөгөөд бодит кейс үүссэн 5 хүүхэд дээр ажиллаж сургууль руу илгээх хуудас, хамтран ажиллах тоот явуулснаар үр дүнд хүрсэн. Хавар 3 сард хүүхдийн судалгаагаа баг хорооны ажилтнуудаас авч, эцэг эх хүүхдэд мэдээлэл хүргэснээр 5 сард хурлаар орохын өмнө тэд маань сэтгэл зүйн бэлтгэлтэй ирж хуралдаа оролцсоноор 9 сард боловсролдоо хамрагддаг нь хамгийн давуу талтай ажил болсон.
№2. Дэмжлэгийн багийн хуралдаан	Хичээлийн жилийн эхэнд дэмжлэгийн багийн хуралдааныг хийх хуваарийг боловсруулдаг ба түүнийхээ дагуу хуваарьт хуралдааныг тогтмол, шаардлагатай тухай бүр нэмэлт хуралдаан зарлан зохион байгуулж, дэмжлэгийн багийн хуралдааны тэмдэглэлийг албан хэрэг хөтлөлтийн дагуу боловсруулан, дэмжлэгийн багийн материалд хавсаргаад 2 жил болж байна. Зайлшгүй хуваарь гарган төлөвлөх хуралдаанууд: • Хичээлийн жилийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хамрагдалт • Дэмжлэгийн багийн ажлын төлөвлөлт • Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт • Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явц /улирал бүр/ • Суралцахуйн түгээмэл загвар, тохируулгат хэрэглэгдэхүүн • Үүний үр дүн нь: Дэмжлэгийн баг тухай бүр тогтмол хуралдаж, дэмжлэгийн багийн хурал илүү үр дүнтэй, зайлшгүй хэлэлцэх асуудлууд тухай бүр шийдэгддэг болсон. Тухайн жилд тус цэцэрлэгт элсэх хөгжлийн бэрхшээлтэй 5 хүүхдийн кэйсийг 9-р сарын хурлаар хэлэлцүүлсэнээс 4 хүүхдэд ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө, 1 хүүхдэд тохируулга хийж ажиллахаар шийдвэрлэсэн.
№3. Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг дэмжлэгийн багаар хэлэлцэх	Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах, төлөвлөгөөний үе шат дахь оролцоо: • Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн нэгдсэн судалгааг гаргах • Дэмжлэгийн багийн хуралдааныг зохион байгуулж, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө эсвэл тохируулга хэрэгтэй эсэх дээр кэйс хэлэлцүүлэг хийх • Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй эцэг эхтэй ярилцлага зохион байгуулж ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө хэрэгжүүлэх эсэхээр бичгэн хүсэлт гаргуулах • Хүүхдийн бодит байдлын судалгааг багш ,эцэг эх, гэр бүлийн гишүүнтэй хамтран хийх • Ингэснээр дараах үр дүнд хүрсэн: Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний бүх үе шатад Дэмжлэгийн багийн гишүүд оролцсоноор тухайн хүүхдийн талаар мэдээллийг авах, цаашлаад ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, хэрэгжилтийг үнэлж дүгнэх, гарц гаргалгааг багаараа эрэлхийлэхэд түлхэц болно. Хамгийн чухал нь Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд бүх хүний оролцоо нэн чухал гэдгийг ухамсарлах юм.

№4. Кейс хэлэлцүүлэг	Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний үед дэмжлэгийн багийн гишүүдийн эерэг оролцоо үр дүнг нэмэгдүүлэх нь: • Дэмжлэгийн багийн ахлагч буюу арга зүйч сар бүр тогтмол ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө хэрэгжүүлж байгаа багшийн сургалт үйл ажиллагаанд оролцож, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд гарч буй эерэг өөрчлөлт, ахиц дэвшлийг ажиглан, цаашид анхаарах зүйлс дээр бүлгийн багшид зөвлөгөө зөвлөмж өгч ажилладаг. • Дэмжлэгийн багийн гишүүд болон ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө хэрэгжүүлэгч багш нарын хамтарсан кэйс хэлэлцүүлгээр дамжуулан улирал бүр үр дүн, анхаарах зүйлсийг шийдвэрлэдэг. • Шаардлагатай хэрэглэгдэхүүн материал дээр хэлэлцүүлэг хурал хийж, шийдвэрлэх арга замыг эрэлхийлдэг. • Ингэснээр дараах үр дүнд хүрсэн: Бүлгийн багш болон дэмжлэгийн багийн гишүүд тухайн хүүхэд бүрт ямар дэмжлэг үзүүлэх, ямар ахиц амжилт гарсан талаар ярилцсанаар хүүхдийн цаашид суралцах, хөгжих нөхцөлд бодит дэмжлэг болсон. Зарим кэйс хэлэлцүүлэгт Тэгш хамруулах боловсролын бүсийн зохицуулагч Мөнхжаргал болон, Хөвсгөл аймгийн Сэтгэлийн баясал ТББ-ын мэргэжилтнүүдийг оролцуулсанаар арга зүйн дэмжлэг болсон.
№5. Дэмжлэгийн багийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт	Дэмжлэгийн багийн ажлын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг сайжруулах үүднээс 2022 оны хичээлийн жилээс эхлэн дэмжлэгийн багийн анхны хуралдаанаас гишүүн бүрээс санал авч, 2-3-дахь хурлаар хэлэлцүүлэн баталж, бүх хүний оролцоог сайжруулан ажиллаж байна. Мөн 2023-2024 оны хичээлийн жилээс эхлэн ажлын төлөвлөгөөг улирлаар хуваан төлөвлөн туршиж байна. Ингэснээр дараах үр дүнд хүрсэн: Дэмжлэгийн багийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт 100 хувь биелж байна.
№6. Эцэг эхийн уулзалт, ярилцлага	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг эхийн уулзалт Ингэснээр дараах үр дүнд хүрсэн: Өмнө нь ганцаарчилсан төлөвлөгөө хэрэгжүүлж байсан болон, шинээр оношлогдсон, шинээр ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө хэрэгжүүлж эхэлж байгаа хүүхдүүдийн гэр бүлийн гишүүдийн уулзалтыг зохион байгуулснаар дараах эерэг үр дүнд хүрдэг. Үүнд: • Эцэг эхийн хандлага эерэг болох, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний талаар ойлголт нэмэгдэх, эергээр хүлээж авах, хүүхдэдээ, багшид, өөртөө итгэх, бусад хүүхдэдээ хэрэгтэй мэдлэг мэдээлэл солилцох
№7. Багшийн, үнэлгээ нэмэгдэл урамшуулал	Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулан ажиллаж байгаа багшид нэмэгдэл цалин олгож ажиллахад, Монгол улсын засгийн газрын 2020 оны 06 сарын 01-ны өдрийн 208 дугаар тогтоолын шалгуурыг дэмжлэгийн багаар хэлэлцэн, өөрийн цэцэрлэгт буулган үнэлгээжүүлж, сар бүр багш, багшийн туслах нарын үйл ажиллагаатай танилцан шалгаж, 80-аас дээш оноо авсан багш, туслах багш нарт урамшуулал олгон ажилладаг. Үүний үр дүнд: Үнэлгээ аргачлал илүү бодитой төдийгүй, багш багшийн туслахууд өөрийн ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөн дэх хөндлөнгийн үнэлгээг үйл ажиллагаагаа сайжруулахад ашиглаж байна.
№8. Олон нийтэд ТХБ-ын талаар эерэг соёл түгээх	Олон нийт, мэргэжил нэгт багш ажилчдыг мэдлэг мэдээллээр хангах ажилд анхаарснаар тэгш хамран сургах боловсролын талаарх эерэг хандлагыг түгээж, дэмжлэгийн багийн сайн туршлага, ГСТ-ын арга зүйгээ түгээлээ. • Дундговь аймгийн 22 цэцэрлэгийн эрхлэгч, багш, ажилтанд Тэгш хамруулах боловсролын талаарх мэдлэг ойлголтыг өргөжүүлэх, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг хэрхэн боловсруулах талаар сургалтыг зохион байгуулсан. • Дундговь аймгийн ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн дэмжлэгийн багийн гишүүдэд дэмжлэгийн багийн сайн туршлагаа түгээн дэлгэрүүлсэн. • Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг эхийн холбооны урилгаар тэгш хамруулах боловсрол, дэмжлэгийн багийн сайн туршлага, тохируулгат хэрэглэгдэхүүн, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө сэдвээр цэцэрлэгийн дэмжлэгийн багийн 3 гишүүн онлайн лайв сургалт зохион байгуулсан. • Ерөнхий боловсролын сургуулийн эрэгтэй багш нарт танхимын сургалт зохион байгуулсан.

	• Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төслийн улсын хэлэлцүүлэг үйл ажиллагаанд өөрийн цэцэрлэгийн сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлсэн. • “Тэгш хамруулах боловсрол” сэдэвт сургалтыг 7 бүлгийн эцэг эх, гэр бүлийн гишүүдэд зохион байгуулж, цэцэрлэгийн дэмжлэгийн танхим, бүлгийн орчинтой танилцах үйл ажиллагаа зохион байгуулсан. • Цэцэрлэгийн хэмжээнд “Хүүхэд бүхэн сурах эрхтэй, ялгаатай байдлыг хүндэл” сэдэвт аян өрнүүлж видео шторк бэлтгэн цэцэрлэгийн фэйсбүүк хуудсаар дамжуулан түгээсэн. • “Тэгш хамруулах боловсрол манай цэцэрлэгт” сэдэвт цуврал подкаст ярилцлагыг зохион байгуулж, цахим хуудсаараа дамжуулан түгээн дэлгэрүүлсэн. ТХБДТөслийн хаалтын үйл ажиллагаанд багш Б.Сүнжидмаа панел хэлэлцүүлэгт оролцож, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт үр дүн, суралцахуйн түгээмэл загварт нийцсэн тохируулгат хэрэглэгдэхүүний талаар ярилаа. БЕГ, Жайка төслөөс хамтран зохион байгуулсан “Тэгш хамруулах боловсрол-зөв хандлага эрдэм шинжилгээ, онол практикийн хуралд оролцож “Үндэсний шилдэг илтгэл” ээр, ЕБС, СӨББ-уудын багш, удирдах ажилтнуудын онол практикийн аймгийн бага хуралд тэргүүн байрыг тус тус эзэлсэн. Үүний үр дүн нь: Дэмжлэгийн багийн гишүүдийн олж авсан мэдлэг мэдээлэл, сайн туршлагаа олон нийтэд түгээн дэлгэрүүлснээр тэгш хамруулах боловсролыг түгээснээс гадна, өөрсдийн мэдлэгийг бататгах боломж болж амжилтад хүрсэн. Нийт түгээн дэлгэрүүлж, сурталчилсан 9 сургалтанд давхардсан тоогоор 1,9 мянга гаруй хүн танхим болон цахимаар оролцсон байна.
№9 Гэр цүнх	Хүүхдийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжих, цэцэрлэгтээ ирэхгүй тасалдсан тохиолдолд гэрээр аялуулдаг дасгал даалгаварын багц бүхий цүнх
№10 ХБХ-ийн үнэлгээ	Ингэснээр дараах үр дүнд хүрсэн: ХБХ-үүд маань өвөдх, цэцэрлэгтээ ирэхгүй байх тохиолдлууд цөөнгүй байдаг тул ирээгүй үед нь багш хүүхдэд тохируулгат даалгаварыг бэлтгэн хүргэж, буцаан авч ажилладаг.
№11 Хүүхдээс хүүхдэд төсөл	Вадемикум – хэрэгслийг ашиглан хүүхдийн хөгжлийг үнэлэх нь
№12 Зочин багш төсөл	Ингэснээр дараах үр дүнд хүрсэн: АРР ашиглан хүүхдийн насыг болон хоцрогдож байгаа талуудыг илрүүлэх оношилгоог хийж туршиж хэрэгжүүлсэн.
№13 Сэтгэл зүйн зөвлөгөө	Дүүрэн билэг ТББ-аас өсвөр насны болон сургуулийн бага насны хүүхдээр багшлуулах Child to child төслийг аймагт хэрэгжүүлэхэд бид хамтран оролцлоо.
	Ингэснээр дараах үр дүнд хүрсэн: Хөтөлбөрт хамрагдсан хүүхэд бүр 12 ХБХ сонгон авч хүүхдээ хөгжүүлэх, нөлөөллийн олон ажлыг гэрт нь болон сургалтын байгууллагад хийсэн нь хүүхдүүд бие биндээ дасах, зэлтэй болох танин мэдэхүй оюун ухаан хөгжихөд нэмэр болсон.
	Сэтгэлийн баясал ТББ аас ирж багш нарт ГСТ хийх сургалтыг онол дадлага хослуулан ажлын байран дээр нь хийсэн.
	Ингэснээр дараах үр дүнд хүрсэн: Багш бүртэй тулж ажиллаж хамтдаа хүүхдийн бодит байдлыг оношлон судалгаа гарган ГСТ хийж ажилласнаар багш нар чадавхжсан.
	Энэрлийн түүчээ ТББ -аас ирсэн сэтгэл зүйчдийн баг багш ажилчдад сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгч ажилласан.
	Ингэснээр дараах үр дүнд хүрсэн: ХБХ тэй хүүхэдтэй ажиллаж байгаа багш болон гэр бүлийн гишүүд сэтгэл зүйн хувьд асар их дарамт ачалалтай байдгийг харгалзан үзэж сэтгэ зүйчийн зөвлөгөөнд хамруулсан нь тэдний сэтгэл зүйг өргөсөн шинэлэг хэрэгцээтэй ажил болсныг зөвлөгөө авсан багш нарын сэтгэгдлээс мэдэрсэн.

Дүгнэлт

- Бидний энэхүү судалгааны ажил дараах дүгнэлтэд хөтөлж байна. Байгууллагын менежментийн салшгүй хэсэг болсон багийг зохион байгуулах буюу дэмжлэгийн баг байгуулахын үнэ цэнэ, хэрэгцээг дэмжлэгийн багийн цаашлаад байгууллагын бүхий л ажилтан албан хаагч ухаарч, чин сэтгэлээсээ, багийн гишүүн бүр өөрийн хариуцсан үүргээ гүйцэтгэх хэрэгцээ хамгийн их байна.
- Хүмүүсийн тогтвортой нэгдэл, бүлэг хаана байна тэнд зохион байгуулалт зайлшгүй. Дэмжлэгийн багийн зохион байгуулалт, ажлын тэгш хуваарлалт, эмх цэгц, төлөвлөлтийн тогтвортой байдлыг хурал, төлөвлөгөө төлөвлөлтөд хэрэгжүүлэх чухал.

- Дэмжлэгийн багийн төлөвлөгөө төлөвлөлтийг боловсруулахдаа “Хэвтээ (бүрэн эрхийн), босоо (даалгаварын) аль аль чиглэлээр гарах санаачлагыг зохицуулах тогтолцоо”-г сайтар бодолцон гишүүн бүрийн саналыг сонсох, төлөвлөгөөнд оновчтойгоор оруулах нь төлөвлөгөө төлөвлөлтийн биелэлтийн хувийг сайжруулж байна.
- Тухай бүр гарч байгаа тушаал шийдвэр, хууль дүрэм, журмыг сайтар судлан үйл ажиллагааныхаа хуулийн үндэслэл болгон ашиглах чадвар нэн тулгамдаж байна.
- Сургалт мэдээ мэдээллээр олж авсан мэдээ мэдээллийг мэдлэг болготол, дэмжлэгийн багаараа, байгууллагаараа суралцан хэрэгжүүлж турших шаардлага байна.
- Тодорхой хэмжээнд туршлагатай болсон цэцэрлэгүүд, сайн туршлагаа бусдадаа түгээх, бусад цэцэрлэгээс сайн туршлага, арга зүйг суралцаж үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх хэрэгтэй.
- Дэмжлэгийн баг, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний талаарх ном гарын авлага нь манай сургуулийн өмнөх боловсролын түвшинд маш бага байдаг тул цэцэрлэгүүдийн сайн туршлагыг ном гарын авлага болгон бэлтгэх хэрэгцээ шаардлага байна.
- Мөн төрөл бүрийн төсөл хөтөлбөр нь цэцэрлэгийг чадваржуулах чухал түлхэц болох тул тэгш хамруулах боловсрол руу чиглэсэн төсөл хөтөлбөр, үйл ажиллагааг чиглэлтэйгээр зохион байгуулах хэрэгцээ байна.

Эцэст нь нэгтгэн үзвэл дэмжлэгийн багийн төдийгүй, цэцэрлэгийн ГСТ хэрэгжүүлэгч багш, багшийн туслах, эмч, ажилтан албан хаагчид, эцэг эх, гэр бүлийн гишүүдийн оролцоог хангах, аль үед оновчтойгоор оролцуулснаар амжилтад хүрэх талаарх асуудал нь дэмжлэгийн багийг амжилтанд хүргэж байгууллагын менежментийг сайжруулах нэн чухал хөшүүрэг юм.

Ном зүй

1. Лхагвасүрэн, Ч. (2020). Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулах бодлогыг хэрэгжүүлэх нь, Хөвсгөл аймгийн туршлагад суурилсан гарын авлага. Улаанбаатар, Монгол: Нээлттэй нийгэм форум
2. Монгол улсын Боловсролын ерөнхий хууль, (2023)
3. Монгол улсын Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын А/292 тоот, Нэгдүгээр хавсралт, (2019)
4. Монгол улсын Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай, Гуравдугаар бүлэг, (2023)
5. Монгол улсын засгийн газрын 208 дугаар тогтоол, (2020)
6. Пүрэвдорж, Ч. (2002). Менежментийн удиртгал. (Анхны хэвлэл). Улаанбаатар, Монгол: Өнгөт хэвлэл.
7. Рус Слатер. (2014). Шилдэг удирдагч болох нь. (2 дахь хэвлэл). Улаанбаатар, Монгол: Болор судар
8. Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл. (2023). Тэгш хамран сургах боловсрол, бодлогын хураангуй. Улаанбаатар, Монгол: Очирпринтинг.
9. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд, Эрүүл мэндийн сайдын А/220, А/475, А/812 дугаар хамтарсан тушаал, Нэгдүгээр хавсралт, (2021)
10. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар. Статистик мэдээ 2022. Улаанбаатар, ХБХХЕГ, 2023.
11. <https://mongoltoli.mn/dictionary>
12. <https://sudalгаа.gov.mn/pdf/tegsh-khamruulakh-bolovsrolyn-khtlbr-bolon-bagsh-zakhirluudad-zoriulsa-ijl>

БАГШИЙН ХӨГЖИЛ БА ЦАГИЙН МЕНЕЖМЕНТ

Э.Хажидмаа, В.Мядагбадам, С.Дуламсүрэн, Б.Үүрийнтуяа
Завхан аймаг, Улиастай сумын 12 дугаар цэцэрлэг

Үндэслэл: Боловсролын яамнаас 2023 оныг “Сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулах жил” болгон зарлаж зургаан зорилт дэвшүүлсэн. Үүнд:

1. Суралцагчийн, хөгжил хамгаалал
2. Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт
3. Багшийн хөгжил
4. Удирдлагын манлайлал
5. Сургалтын орчин
6. Хэрэглэгчдийн сэтгэл ханамжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр ажиллана.

Эдгээрээс манай байгууллагын тухайд тулгамдаж байгаа хамгийн гол асуудал нь багш, ажилтны хөгжил тэр дундаа цагийн менежмент төлөвлөх чадварыг хамгийн чухал гэж үзлээ. Өнөө үед ажил, амьдралын цагаа тэнцвэртэй авч явах, төлөвлөсөн болоод төлөвлөгдөөгүй гэнэтийн ажлууд бий болох, цагаа зөв хуваарилж төлөвлөхөд хүндрэлтэй байх, хийх ажлаа хаанаас нь хэрхэн эхэлж хийхээ мэдэхгүй байх зэрэг цаг төлөвлөлтийн бэрхшээлээс багш болон ажилтны өмнө тулгамдсан асуудал болдог. СӨБ-ын байгууллагын багш ажилтны хувьд их онцлогтой яагаад гэвэл бидэнд унтлагын 2 цагаас өөр өөрийгөө хөгжүүлэх болон цагийн менежментэд өөрчлөлт хийх боломж ховор хомс байдаг. Иймээс өдөр бүрийн унтлагын үеийн 2 цагийг багш ажилтан өөрийгөө хөгжүүлэх цаг болгож болно гэдгийг фокус бүлгийн ярилцлагаар илрүүлж, төлөвлөн, туршин хэрэгжүүлж үр дүнг тодорхойлох зорилгоор энэ сэдвийг сонголоо.

Түлхүүр үг: багш ажилтны, хөгжил, цаг, менежмент, төлөвлөлт

Зорилго

Багш ажилтны ажлын цагт анализ хийж, ажлын байран дээрээ өөрийгөө хөгжүүлж цагийн менежментийг нягтруулахад ямар боломж байгааг судалж унтлагын 2 цагийг хөгжлийн цаг болгох зорилготой.

Зорилт

- ✓ Судалгааны арга аргачлалыг сонгон судалгаа явуулж үр дүнд боловсруулалт хийх
- ✓ Судалгааны үр дүнд тулгуурлан төлөвлөгөө гаргах
- ✓ Төлөвлөгөөний дагуу үйл ажиллагаагаа туршин хэрэгжүүлэх
- ✓ Үр дүнг тооцож дүгнэлт гаргах

Хамрах хүрээ: Улиастай сумын II цэцэрлэгийн багш, ажилтан

Судалгааны арга зүй

- ✓ Фокус бүлгээр ярилцах арга
- ✓ Тоон боловсруулалтын арга
- ✓ Ажиглалтын арга
- ✓ Асуулгын арга
- ✓ Туршилтын арга
- ✓ Нэгтгэн дүгнэх

Шинэлэг тал

- ✓ Унтлагын 2 цагийг хэрхэн үр дүнтэй өнгөрөөж багш ажилтан өөрийгөө хөгжүүлэх боломжийг бий болгож байгаад оршино.

Судалгааны таамаглал: Арван цагаар ажилладаг багшийн хувьд цагийн зөв менежментийг боловсруулснаар өөрийгөө хөгжүүлэх, өөртөө болон гэр бүлдээ цаг гаргах, цаашлаад багш ажилтны хамтын үйл ажиллагаа, байгууллагын амжилтад эерэг ахиц дэвшил авчирна гэж үзэж байна.

Судалгаа 1. Фокус бүлгийн ярилцлага

27 багш ажилтнаа 3 баг болгоод судалгааны ажил хийж байгаа гишүүд дараах асуултаар ярилцаж дүгнэлт гаргалаа

Асуулт 1. Танд ажлын байран дээрээ өөрийгөө хөгжүүлэх боломж хэр байдаг вэ?

Нийт 24 багш ажилтны асуултад хариулсан байдал:

- Ажлын ачаалал их байдаг учир зайлшгүй тохиолдолд оройн цагаар сууж өөрийгөө хөгжүүлдэг- 7 хүн
- Өөрийгөө хөгжүүлэх боломж байхгүй-18 хүн
- Төлөвлөгөөт сургалтад хамрагдаж шинэ зүйлийг сурч мэдэж авдаг- 20 хүн

Асуулт 2. Бидэнд ажлын байран дээрээ хамтдаа хөгжих ямар боломж байна вэ?

Нийт 24 багш ажилтны асуултад хариулсан байдал:

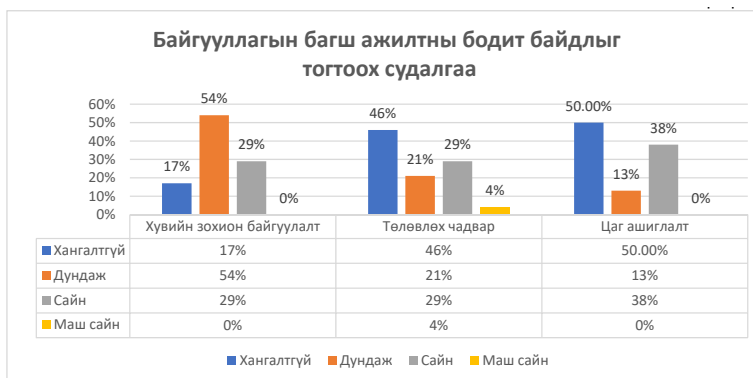
Унтлагын 2 цагаа ашиглах боломж байна-20 хүн

Өдөрт хийх ажлаа төлөвлөж бичих-5 хүн

Фокус бүлгийн ярилцлагын дүгнэлт: СӨБ-ын байгууллагын суралцагчдын өдрийн дэглэмийн дагуу унтлага нь 2 цаг үргэлжилдэг. Бид өмнө нь энэ 2 цагийг үр дүн багатай зорилгогүй өнгөрөөдөг байсан тухай ярилцлагад оролцогчдын ихэнх хувь нь саналаа хэлсэн. Иймээс бид бүгдээрээ ярилцаад энэ 2 цагийг багш, ажилтны ажлын байран дээрээ хөгжих боломж байна гэж үзээд “ОЙЛГОЛЦЪЯ, ТӨЛӨВЛӨЕ, ХАМТДАА ХӨГЖЬЕ” төлөвлөгөө боловсруулж ажиллахаар болсон.

Судалгаа 2. Цагийн зохион байгуулалт илрүүлэх судалгааны дүгнэлт:

зураг 1

Судалгаанд нийт 24 хүн хамрагдсан.

1. Цаг ашиглалт нийт 24 хүний 50% нь хангалтгүй, 13% нь дундаж, 38% САЙН.
2. Хувийн зохион байгуулалт 17% нь хангалтгүй, 29% нь дундаж, 54% САЙН.
3. Төлөвлөх чадвар 46% нь хангалтгүй, 21% нь дундаж, 29% нь сайн, 4% МАШ САЙН

Судалгаанд оролцогчдын цаг ашиглалт, хувийн зохион байгуулалт, төлөвлөх чадварыг судалж үзэхэд байгууллагын хувьд 37.6 хувь нь хангалтгүй, 21 хувь нь дундаж, 40.3 хувь сайн 4 хувь маш сайн гэсэн үзүүлэлттэй ба цаг ашиглалт, төлөвлөх чадвар тааруу байна.

“ОЙЛГОЛЦЪЯ, ТӨЛӨВЛӨЕ, ХАМТДАА ХӨГЖЬЕ”
ажлын төлөвлөгөө боловсруулан хэрэгжүүлсэн байдал

Хүснэгт 1

Цаг төлөвлөлтийн загвар	10 сарын турш хэрэгжүүлсэн байдал				
	Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан
	Цагийн менежмент /2цаг/	Хүн бүр өөрийнхөө 1 өдрийн цагийг төлөвлөж үзсэн	Өөрийн цагийн төлөвлөлтөө бусдадаа танилцуулж санаа бодлоо хуваалцсан	Хамгийн оновчтой болсон цаг төлөвлөлтийн загварыг хүн бүр хэрэгжүүл	Тухайн 7 хоногийн сэдвийг онол практик талаас нь хэлэлцэж үр дүнг тооцож тодорхойлсон
	Төлөвлөх чадвар /2 цаг/	Тухай өдрийн хамгийн чухал ажлаа дараалуулан бичсэн	Дараалуулж бичсэн ажлаа төлөвлөсөн	Өөрийн төлөвлөгөөний загвараа бусдадаа танилцуулж харилцан ярилцсан	
	Тэнцвэрийг хадгалах тухай /2цаг/	Төлөвлөгөөндөө 4 зарчмыг тусгасан	4 зарчмыг хэрхэн төлөвлөгөөндөө тусгаснаа ярилцсан	Хамгийн оновчтой төлөвлөгөөний загварыг хэрэгжүүлсэн	
	60:40 Загвар /2цаг/	7 хоногоор 60:40 загварыг баримтлан ажлаа төлөвлөсөн	Боловсруулсан төлөвлөгөө баг багаараа тайлбарлаж ярилцсан	Төлөвлөлтөө өөрт тохирсон эцсийн хувилбараар засан сайжруулсан	

Үр дүн: Цаг төлөвлөлтийн 60:40 загварыг хамгийн оновчтой гэж үзэж энэ загвараар 7 хоногийн ажлаа төлөвлөж сурсан. Фокус бүлгийн ярилцлагын үндсэн дээр унтлагын 2 цагийг үр бүтээлтэй өөрийгөө хөгжүүлэх цаг болгож чадсан. Үүний үндсэн дээр хамтдаа хөгжих 6 сарын төлөвлөгөөгөө боловсруулан хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Миний арга барил-Таны арга барил	11 сарын турш хэрэгжүүлсэн байдал				
	Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан
-AR технологи -Мнемотехникын арга -Тоглоомын арга -Сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр хүүхдийн бүтээлч байдлыг дэмжих	Багаа сонгосон		Сургалт үйл ажиллагааны бэлтгэлээ хийсэн	Сургалт үйл ажиллагаа хосоороо зохион байгуулсан	Дүгнэн хэлэлцэж дараагийн шинэлэг арга зүйн сэдэв сургалтын чиглэлээ сонгосон

Үр дүн: Ажлын байрандаа хамтдаа тасралтгүй хөгжих, хүүхдийн хөгжлийг дэмжих, багшлах арга зүйг боловсронгуй болгон хөгжүүлэх гол арга зам болох сургалт үйл ажиллагааг үр дүнтэй зохион байгуулах, бий болсон сайн арга зүй, туршлагыг түгээн дэлгэрүүлэх, харилцан туршлага солилцсон сургалтын хэрэглэгдэхүүний нэр төрөл олширч чанаржсан олон давуу талтай үйл ажиллагаа боллоо.

Илтгэх ур чадвараа сайжруулах	12сарын турш хэрэгжүүлсэн байдал				
	Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан
	Хэрхэн өөртөө итгэлтэй ярьж сурах вэ?	Өөрсдийн хамгийн сайн туршлагаараа танилцуулага бэлтгэсэн	Бэлтгэсэн танилцуулагаа бусдадаа ярьж өгсөн	Бие биенийхээ давуу болон сул талыг илрүүлэн ярилцсан	Хүн бүр өөртөө дүгнэлт хийж хэрхэн илтгэх ур чадвараа сайжруулах талаар өөрийгөө хөгжүүлэх төлөвлөгөөнд тусгаж бие даан суралцаж байна
Үр дүн: Бусдын өмнө өөрийн санаа бодлоо цэгцтэй тайван, сандрахгүй оновчтой илэрхийлж, ярьж сурах арга барилыг эзэмшиж байна.					
Багшийн туслах нарт WORD программын сургалтыг хуваарийн дагуу явуулах	1 сарын турш хэрэгжүүлсэн байдал				
	Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан
	Word программын анхан шатны мэдлэгийг олгох	Багш: С.Дуламсүрэн 10 хуруугаар шивэх дадлага word программ дээр албан бичиг бичих, хэвлэх заавар тохиргоо WORD программ INSERT, DESIGN /, LAYOUT, VIEW цэсийн тайлбаруудыг танилцуулсан	Бүлгийн багш тус бүр өөр өөрсдийн туслах багш нартайгаа хамтран дадлага ажлыг хийсэн	Бие даах ажлын хүрээнд: 1 нүүр текст бичих Хүснэгт үүсгэх Зураг оруулж эмхэтгэх Цаасны хэмжээ зөв агч хэвлэлт өгөх Нэрийн өгч хавтас үүсгэж хадгалах	Ямар бэрхшээл байсан талаар ярилцаж чадахгүй байгаа зүйлээ асууж лавлаж дадлага ажлыг үргэлжлүүлэн хийсэн
Үр дүн: Багшийн ачаалал буурч туслах багш чадваржиж өөрт хэрэгтэй программыг сурснаар өөрсдийн хөтөлдөг бичиг баримтаа боловсруулдаг болсон.Техник технологи дээр ажиллах чадвар нь нэмэгдэж байна.					
Үндэсний бичгийн сургалтад хамрагдаж түвшингээ ахиулах	2 сарын турш хэрэгжүүлсэн байдал				
	Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан
	Цахимаар бие даан суралцах цаг	Ахисан шатны сургалт	Анхан шатны сургалт	Ахисан шатны сургалт	Анхан шатны сургалт
Үр дүн: Үндэсний бичгийн цагаан толгойн үсгийг дармал бичмэл хэлбэрээр сурч судалж галигаас монгол бичгээр хөрвүүлэн бичих монгол бичгээр зөв шударга уншин хичээнгүйлэн бичиж, багаараа бүтээлч даалгавар хийх зэрэг үйл ажиллагааг багшаас чиглүүлэг авч хийх буюу өөрсдөө бие даан суралцаж мэдлэг чадвараа дээшлүүлж байна. Мөн бүх хаягаа үндэсний бичгээрээ бичиж байршуулсан.					

Судалгаа 3.

Үр дүнгийн судалгаа

Ахицыг харьцуулсан байдал:

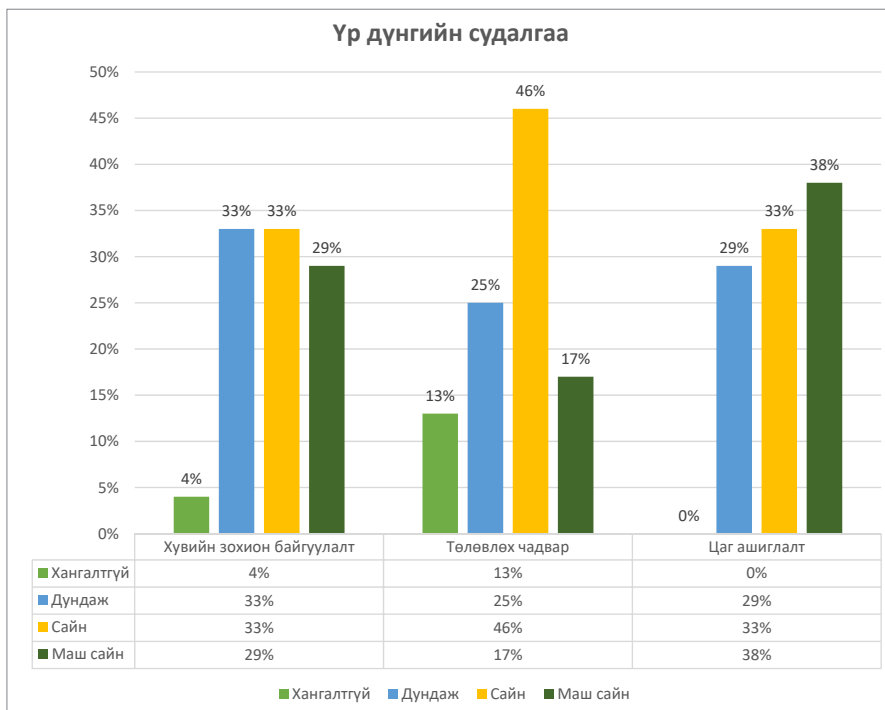
✓ Цаг ашиглалт 24.7хувь

- ✓ Хувийн зохион байгуулалт 11.1хувь
- ✓ Төлөвлөх чадварын хувьд 10.5 хувиар тус тус өссөн ахицтай байна.

Судалгааныхаа үр дүнд гаргаж ирсэн боломжит цаг төлөвлөлтийн жиших загварыг өдөр тутамдаа ашигласнаар бидний цагийн менежмент сайжирсан.

Мөн мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр төлөвлөгөө боловсруулан ажиллаж байна

Зураг 2

Ерөнхий дүгнэлт

СӨБ-ын байгууллагын багш ажилтны хувьд их онцлогтой яагаад гэвэл бидэнд унтлагын 2 цагаас өөр өөрийгөө хөгжүүлэх болон цагийн менежментэд өөрчлөлт хийх боломж ховор хомс байдаг. Иймээс өдөр бүрийн унтлагын 2 цагийг багш ажилтан өөрийгөө хөгжүүлэх цаг болгож

“ОЙЛГОЛЦЪЯ, ТӨЛӨВЛӨЕ, ХАМТДАА ХӨГЖЬЕ” төлөвлөгөө боловсруулж туршин хэрэгжүүлж 6 сарын хугацаанд Цаг төлөвлөлтийн загвар, Миний арга барил-Таны арга барил, Илтгэх ур чадвараа сайжруулах, Багшийн туслах нарт WORD программын сургалтыг хуваарийн дагуу явуулах, Үндэсний бичгийн сургалтад хамрагдаж түвшинг ахиулах гэсэн 5 үйл ажиллагааны хүрээнд багш ажилтан ажлын байран дээрээ нийт 200 цагийг өөрийгөө хөгжүүлэхэд зориулж ажиллалаа.

Цаг төлөвлөгч байхын тулд цагийн менежментийн арга зүйд суралцах сургалт, хэлэлцүүлгийг өрнүүлсэн. Үр дүнд нь ажлын бүтээмжийг нэмэгдүүлэх өдөөгч хүчин зүйлийг тодорхойлж, хийх ажлаа алхамчлах, ангилах, аргад суралцаж, өөрийн арга зүйн туршлагаа болон илтгэх, ярих ур чадвараа сайжруулж, хэрэглээний энгийн программыг бусдадаа түгээн дэлгэрүүлж үндэсний бичгийн анхан ба дунд шатны хөтөлбөрөөр хичээллэж байна. Ингэснээр унтлагын 2 цагийг өөрийгөө хөгжүүлэх цаг болгож хамтдаа хөгжиж байна.

Дэвшүүлсэн санаа

- Унтлагын 2 цагийг багш ажилтны ажлын байран дээрээ хөгжих цаг болгох
- Цэцэрлэг болон бусад байгууллага сул цагаа ашиглаж өөрийгөө хөгжүүлэх цаг болгон ашиглах боломж байна гэж үзэж байна.

Ном зүй

1. Хүүхдийг ивээх сан., (2014) Бага насны хүүхдийн боловсрол УБ:
2. Стефен,Р. Кови, (2021) Хамгийн чухлыг эхэнд тавь УБ:
3. Жаргал,Г. Сэлэнгэ,Н. Сарантуяа,Ц. Монголхатан,Г. Шинэбаяр,Ж. (2020) Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал УБ:
4. Өнөржаргал,Ц. (2020) Удирдахуйн ухаан УБ:

Цахим эх сурвалж

1. <https://ru.wikipedia.org/>
2. <https://bm-service.gov.mn/index.php?newsid=37>
3. <https://murunmentor.com/post/70802>

AR ТЕХНОЛОГИОР БАЯЖУУЛСАН ЧАДАМЖИЙН ТӨВТЭЙ ХӨТӨЛБӨР БОЛОВСРУУЛЖ ӨНӨӨГИЙН СУРАЛЦАГЧИЙН АНХААРЛЫН ТОГТВОРЖИЛТЫГ САЙЖРУУЛАХ АРГА ЗАМ

*Г.Гөлгөө, магистр, тэргүүлэх, Б.Цэдэнханд, магистр, заах аргач,
С.Энхтуяа, Магистр, тэргүүлэх, Ж.Дуламдорж, магистр, заах аргач,
А.Мөнхжаргал, магистр, заах аргач, Ж.Амаржаргал, бакалавр, заах аргач
Өвөрхангай аймгийн 1 дүгээр цэцэрлэг
goyeo2086@gmail.com*

Хураангуй

Бага насанд хөгжил хурдацтай явагддаг учир анхааралгүй орхисон хөгжлийн хэлбийлт бэрхшээл нь хүүхдийн цаашдын хөгжилд ноцтой өөрчлөлт бий болгож болно. Хүүхдийн анхаарлыг 3-4 насанд хөгжүүлэх ажлыг эрчимтэй зохион байгуулах нь чухал юм. Үүнийг бага насны хүүхдийн боловсролын салбарт хийгдсэн олон судалгааны үр дүн нотлон харуулж байна. Орчин үеийн хүүхдийн сонирхол хэрэгцээнээс шалтгаалж хүүхдийн сурах барга барил анхаарал тогтворжилт нь орчноо дагаад өөрчлөгдөж байна. Иймд цаг үетэйгээ хөл нийлүүлж сургалт үйл ажиллагааг шинэчлэх дэвшилтэд технологитойгоо хөл нийлүүлж арга барил, хичээл сургалтын хэрэглэгдэхүүнээ шинэчлэх шаардлага гарч байна. AR технологиор баяжуулсан чадамжийн төвтэй хөтөлбөр боловсруулж өнөөгийн суралцагчийн анхаарлын тогтворжилтыг сайжруулхын тулд шинэ үеийн хүүхэдтэй ажиллах арга барил, сэтгэл зүйг мэдэрч тохируулга хийж ажиллах шаардлага байгаа тул зориудын зохион байгуулалттай ажлыг үр дүнтэй туршиж давуу талуудыг судлахыг зорилоо.

Хэрэгцээ шаардлага

Хүүхэд балчир наснаас эхлэн цэцэрлэгт явж эхэлмэц тэдний анхаарлын хөгжил шууд урагш ахихгүй, харин сургалт хүүхдийн оюуны хөгжилд мэдэгдэхүйц нөлөөлж эхэлсэн тэр үед ахиц гарна. Ямар хэмжээний өөрчлөлт гарах нь сургалтын явц, үр дүнтэй холбоотой байдаг тул хэрэгцээ сонирхолд нь тохируулга хийж дэвшилтэт технологудыг оновчтой шийдлээр авч хичээл сургалтандаа ашиглах, арга зүйгээ сайжируулах шаардлага тулгарч байна.

Түлхүүр үг: AR технологи, чадамж, анхаарлын тогтворжилт

Үндэслэл

Шинжлэх ухаан, технологийн асар хурдацтай хөгжлийн явцад хүүхэд багачуудын мэдээлэл олж авах, сурах арга барил өөрчлөгдөж байгаатай холбоотой хүүхдийн сургалт үйл ажиллагааны явцад анхаарал төвлөрөлт маш сул байгаа нь өнөөгий хүүхдүүдэд тохирсон арга барилыг судлах нь чухал юм. Ийд сайжруулсан хөтөлбөрийг хүүхдийн өөрийн чадамжид тулгуурлан AR технологийн сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр баяжуулж туршин зааж үзэхээр энэхүү сэдвийг сонгон авлаа.

Оросын нэрт сурган хүмүүжүүлэгч Л.С.Выготсийн хүүхдийн анхаарал нь хоёр шугам чиглэлээр явагддаг хэмээн үзжээ. А. Хүүхдийн анхаарлын төрөлх хөгжлийг тодорхойлох шугам: Энэ нь тархи мэдрэлийн системийн хөгжилтэй холбоотойгоор хүүхдийн бага насанд маш эрчимтэй, тасралтгүй явагдаж, нас ахих тусам харьцангуй удааширдаг. Б.Энэ нь хүүхдийн анхаарлын дээд хэлбэр болох зориудын анхаарал бөгөөд түүний хөгжих суурь нь бүр нярай насны үеэс насанд

хүрэгчид түүнтэй харилцах, өөрөөр хэлбэл нийгмийн харилцаанд оролцох хамгийн анхны үеэс эхэлнэ. Оросын нэрт сэтгэл зүйч С.Л.Рубинштейн хүүхэд сонирхол татсан зугаатай зүйлийг тухайлбал, хаалга нээж: хаахыг 20-40 удаа давтан хийх чадвартай байдаг ажээ.

Зорилго:

Өнөөгийн суралцагчийн анхаарлын тогтворжилтыг судлах, AR технологиор баяжуулсан чадамжийн төвтэй хөтөлбөр боловсруулж туршин заах, харьцуулан дүн шинжилгээ хийх үр дүнг тооцох

Зорилт

- Сүүлийн үеийн хүүхдүүдийн анхаарлын тогтворжилтыг судлах
- Аль үеийнхэн ямар хэлбэрийн контентыг илүү сайн боловсруулдаг вэ?
- Анхаарлын тогтворжилтын судалгаа авахад бэлтгэл хангах, судалгааг авах
- Сайжруулсан хөтөлбөртэй AR технологийн сургалтын хэрэглэгдэхүүнтэй уялдаж байгаа эсэх дээр дүн шинжилгээ хийх
- AR технологиор баяжуулсан сургалтын хөтөлбөр боловсруулах
- Шинэ үеийн альфа хүүхдийн онцлогийг судлах, шинэ арга барилыг туршин зааж хэрэгжүүлэх
- Цаг төлөвлөлтийн 60:40-ийн дүрмээр сургалт үйл ажиллагааны төлөвлөлт боловсруулж ажиллах, үр дүнг тооцож дүгнэлт гаргах

1/Баган насны хүүхдийн сэтгэл судлал хуудас 159-171/, 2 / ARGUN Kids/

Судлах зүйл: AR технологийн хэрэглэгдэхүүнийг судлах, AR технологи дээр суурилсан чадамжийн төвтэй хөтөлбөр боловсруулж

Сорил, туршилт хийсэн боловсруулсан арга: 60:40-ийн төлөвлөх арга, арифт бичгийн чанарын шинжилгээний арга, ажиглалт шинжилгээний арга, туршилт, SWOT шинжилгээний арга, тоон,болон чанарын баримт мэдээлэл цуглуулах арга

Дэвшүүлж буй таамаглал: Цэцэрлэгийн сургалтын хөтөлбөрийг өнөөгийн хүүхдийн сонирхол, хэрэгцээнд тулгуурлан AR технологиор сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр баяжуулан боловсруулж зориудын зохион байгуулалттай үйл ажиллагааг үе шаттай зохион байгуулснаар анхаарал тогтвортой сургалт үйл ажиллагаа чанартай явагдана.

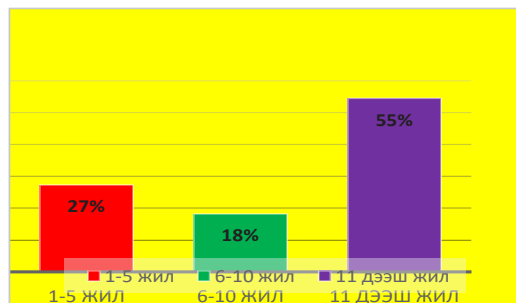
Судалгааны шинэлэг тал: Сургалтын хөтөлбөрийг AR технологиор баяжуулан боловсруулж өнөөгийн суралцагчийг сонирхолтой аргаар сургалт үйл ажиллагааг чиглүүлж, туршин заах боломжийг эрэлхийлж байгаа нь судалгааны шинэлэг тал болно.

Судалгааны хамрах хүрээ: Бат-Өлзий сумын Улсын тэргүүний нэгдүгээр цэцэрлэгийн ахлах бүлэг, Бат-Өлзий сумын 1, 2 цэцэрлэгийн багш нар

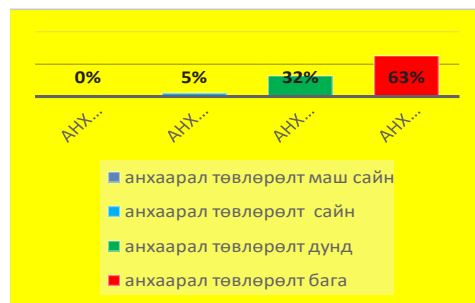
Судалгааны практик ач холбогдол: AR технологиор баяжуулсан чадамжийн төвтэй хөтөлбөр боловсруулж ажиллах нь хүүхдийн хэрэгцээ сонирхолд нийцэн хүүхдийн анхаарлын төвлөрөлт сайн сургалт үйл ажиллагаа чанартай явагдана.

Судалгаа-2: Сургалт үйл ажиллагааны явцад сүүлийн үеийн хүүхдүүдийн анхаарал төвлөрөлт хэр байна вэ?

Зураг 1

Зураг 2

Хүснэгт-1

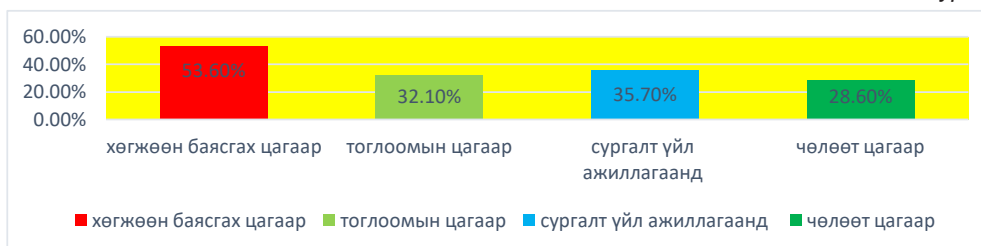
Анхаарал төвлөрөлт нь сургалт үйл ажиллагааны явцад хэдэн минут үргэлжилж байна вэ?
2-3, 10, 10, 2-3, 3, 3-5, 5, 5-10, 6-7, 8, 4, 4-5, 5, 7-10, 3-6, 5, 5, 4-6, 3-5, 5, 4, 5 нийт 22 хүний хариултын дундаж 5.5 минут
25 минут үргэлжлэх сургалт үйл ажиллагааны явцад 5, 5 минутад идэвхтэй анхаарал төвлөрч байна.

Хүснэгт-2

Сүүлийн үеийн хүүхдүүдийн анхаарлыг хэрхэн яаж тогтворжуулж ажиллаж байна вэ?	Сүүлийн үеийн хүүхэдтэй ажиллахад тулгамдаж буй асуудал, бэрхшээл байна уу?
Хүүхдийн сонирхол татсан хэрэглэгдэхүүн бэлдэж, цахим орчинд илүү сайн, сонирхолтой хэрэглэгдэхүүн, хүүхдийн анхаарал татсан цахим орчинд ажиллуулах, хүүхдийн анхаарал татсан хөдөлгөөнт дуу, хөдөлгөөнт тоглоом, янз янзаар л үзэж байна, цахим дэлгэц ашиглаж, хөгжим техник, сонирхол татсан олон төрлийн зурагт бичлэг, сонирхол татсан үйл ажиллагаа, хөгжилтэй тоглоом тоглох, аль болох шинэлэг материаллаг цахим хэлбэрээр чанартай хэрэглэгдэхүүн ашиглах	Маш дураараа болсон, хүүхдүүд нь их хөдөлгөөнтэй болсон, анхаарал сул, хөдөлгөөн их, үг сонсохоо больсон, хэт түрэмгий ууртай болсон, багшийн тайлбарласан зүйлийг анхаардаггүй, анхаарал сарнилт их, хэт их хөдөлгөөнтэй болсон.
Дүгнэлт: Санал асуулгаас харахад хүүхдийн чадамжид тулгуурлаагүй багш төвтэй үйл ажиллагааг явуулж байгаа нь ажиглагдаж байна. Оросын нэрт сэтгэл зүйч С.Л.Рубинштейн хүүхэд сонирхол татсан зугаатай зүйлийг Тухайлбал, хаалга нээж: хаахыг 20-40 удаа давтан хийх чадвартай байдаг ажээ. Өнөө цагийн хүүхдүүдийн сонирхол хэрэгцээг судалж ажиллах нь чухал байна.	

AR технологиор баяжуулсан сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг өдрийн дэглэмийнхээ аль хэсэгт ашиглаж байна вэ?

Зураг 3

Судалгаанд хамрагдсан багш нарын 53,3% нь хөгжөөн баясгах цагаар, 32,9% нь тоглоомын цагаар, сургалт үйл ажиллагаанд 35,7% нь чөлөөт цагаар 28,6% нь AR технологийн сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг ашигладаг гэж хариулсан байна.

Зураг 4

Зураг 5

Дүгнэлт: Судалгаанд оролцсон нийт багш нарын 37% нь сургалтын хөтөлбөртэй нийцэхгүй, 63% нь сургалтын хөтөлбөрийн гол хэсэгтэй нийцэж байгаа гэж хариулснаас харахад хичээл төлөвлөлтөд ашиглаж болох нь санал асуулгаас харагдаж байна.

AR технологи нь цахим хэрэглэгдэхүүн учир ямар төлөвлөлт менежментээр ажиллаж байна вэ? /хичээл үйл ажиллагаагаар, долоо хоногт 1-2 удаа, цахим орчинд ангид, сэдэлжүүлэхэд, өдрийн дэглэмийн дагуу, даалгаврын аргаар, анги бүлэгт, хөгжөөн баясгахаар, хичээлийн хэрэглэгдэхүүн болгож, бэлтгэл ахлах ангид, тусгай танхимд ганцаарчилж, үйл ажиллагаанд, ахлах бүлэгт, боломжтой цагтаа гэх мэт/

Үйл ажиллагааны төлөвлөлт-1 Хүснэгт-3

<i>Бодит байдлыг тогтоох ажиглалт</i>	<i>Шийдвэрлэх замыг тогтоох ажиглалт</i>
Уламжлалт арга	AR технологиор баяжуулсан сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр баяжуулсан арга
Ажиглалт нэг: Ангийн нийт массын ажиглалт Монгол гэрийн бүтэцтэй танилцуулах үйл ажиллагааны явцад хүүхдүүдэд монгол гэрийн зургийг нааж нэг нэгээр нь танилцуулахад хүүхдүүдэд сонирхол нь татагдахгүй ойр ойрхон анхаарал нь сарниж хажуудах хүүхэдтэй ярьж, зарим нь хувцсаа оролдож хөдөлгөөнтэй хүүхдүүд нь босож гүйж сануулга авч сууж байна. Үйл ажиллагааны 2 дугаар хэсэгт гэр барих дарааллыг наахад сайн тогтоогоогүй дарааллыг алдаж нааж байна. Бататгал хэсэгт Монгол гэрийн бүтцийг цээжээр нэрлүүлэхэд дарааллыг алдаж гүйцэт тогтоогоогүй 60% нь байна.	Ажиглалт-2 Ангийн нийт массын ажиглалт Монгол гэрийн бүтцийг AR Монгол ахуй ханын зурагнаас бичлэгээр танилцуулахад хүүхдүүдэд маш сонирхолтой зураг амилаж байна.Анхаарал сарнилт баг ганц нэг хөдөлгөөнтэй хүүхэд анхаарал нь сарнисан хэдийч шууд монгол гэрийн танилцуулгыг хоолой өнгийг дуурайж дуугарч байна. Монгол гэрийн бүтцийг шууд нэрлэж байрлуулж байна. Бататгал хэсэгт Монгол гэрийн бүтцийг цээжээр нэрлэхэд 55% нь тогтоож хариулж байна.

Хүснэгт 4.

<i>Бодит байдлыг тогтоох ажиглалт</i>	<i>Шийдвэрлэх замыг тогоох ажиглалт</i>
Уламжлалт цаасан үзүүлэн хэрэглэгдэхүүнтэй заасан байдал	AR технологиор баяжуулсан сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр баяжуулж туршин заасан байдал
О.Л: Монгол гэрийн бүтэц танилцуулах хичээлийн алхам-1 эхлэхэд анхаарч байснаа сэдэлжүүлэх хэсэг дуусаагүй байхад анхаарал нь хажуу хүүхэд рүү шилжсэн.Багшийн сануулгаар анхаарч алхам2 луу шилжсэн боловч анхаарал нь тогтохгүй өөрийн гэрийнхээ тухай хажуу хүүхэддээ ярьж байна. Ахин багш сануулж үйл ажиллагаа руу чиглүүлсэн. Алхам-3 алхмыг дарааллуулан байрлуулахад оролцож байгаа боловч анхаарал нь тогтохгүй байнгын 2 талын хүүхэдтэй ярьж анхаарлыг нь сарниулж байна.	AR технологиор баяжуулсан шидэт тоогоор цифртэй танилцуулахад дуустал нь анхааралтай үзэж байна. Дууссаны дараа нь багшаас тавийн тоо босож ирээд өөрийгөө танилцуулсан янзтай гэж багшид хэлэв.Алхам-3 Өнөөдөр шидэт тапаар ямар ямар цифр танилцуулсныг асуухад хэлж өөрөө ирж самбараас заав.
Д.Наранбаатар: Самбарт цифр байрлуулаад тооны бүтэц танилцуулахад анхаарч сонсохгүй тоглоом авч тоглов.Багш сануулга хэлэхэд тоглоомоо буцааж тавьж үйл ажиллагааг анхаарсан боловч эргээд анхаарал нь шилжиж гутлын үдээсээ оролдов. Багш Монгол гэрийн бүтцийг тайлбарлахад багштай зэрэгцэж ярьж өөрөө төдийгүй бусдын анхаарлыг сарниулав.	Сайн ажиглаарай энэ зураг өөрөө ярина гэвэл итгэх үү та нар сайн анхаараарай гэж хэлээд эхлүүлэхэд сонирхож үзэж байна.Үйл ажиллагаа шилжихэд анхаарлын тогтворжилт сайн анхаарлаа сайн хуваарилж байна.
Даваажаргал: Үйл ажиллагааа эхлэхэд анхаарахгүй ангид тоглоом шидэлж гүйв. Багш аргадаж суулгаад үйл ажиллагаа эхэлсэн боловч ахин босож шоо авч тоглож нохой хийж нохой болж хуцаж тоглож байна. Үйл ажиллагааг анхаарахгүй сандлаараа тоглов.	ARтехнологииорбаяжуулсаншидэт тоогоор цифртэй танилцуулахад сонирхож анхаарал нь сарнилгүй тавийн тооны бүтцийг дуустал нь анхаарч байна. Алхам-2 тооны бүтцийг асуухад хичээлд анхаарч оролцож байна. Үйл ажиллагааны явцад анхаарал нь нэг удаа сарнив.
Суралцагч М.нь монгол гэрийн бүтэц танилцуулах хэл ярианы сургалт үйл ажиллагааны явцад алхам 1 буюу сэдэлжүүлэх үйл ажиллагааны үед анхаарал нь тогтворгүй болж хажуу талын хүүхдийнхээ зургийг оролдож давхар анхаарлыг сарниулах оролдлого хийж байна. Үйл ажиллагаа 2: Цэцэрлэг дотор байрлах монгол гэрийн бүтэцтэй танилцуулахад хамгийн түрүүнд гэрт орон тавилга эд зүйлсийн байрлалыг нь оролдож багшаа энэ манай гэрийнх адилхан юм байна. Анхаарал тогтворжилт муу багшийн сануулгатай дараагийн үйл ажиллагаанд шилжсэн. Үйл ажиллагаа 3: Бататгал хэсэг орж байхад хамгийн түрүүнд багш дээр ирээд би хийгээд дууссан минийх зөв байна уу гэсэн тогтвортой суухгүй анхаарал нь байнга сарниж байна.	AR-аар технологиор баяжуулсан сургалтын хэрэглэгдэхүүн ашиглалж сургалт үйл ажиллагаа ороход суралцагч М нь анхааралтай тогтвортой сууж чадаж байна. Мөн их сонирхолтой багшийн асуусан асуултад хариулж бусдадаа саад болохгүй үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцож байгаа нь харагдаж байна.

Суралцагч Г. Математик энгийн төсөөлөл сургалт үйл ажиллагааны явцад алхам 1 буюу сэдэлжүүлэх үйл ажиллагааны явцад зурагт үзүүлэн дээрх тоо болон цифр харуулсан зургийг харж хажуу талын хүүхдийн ширээ дээрх цифрийг авч багшаа энэ самбарт байгаа тоотой адилхан байна та өгсөн юмуу гэж багшаас асууж байна. 1-10 дотор дүн тоог хэлүүлэх тарааж өгөх материал дээр ажиллах явцад өөрийн материал дээр ажиллахгүй хажуу талын найзынхаа материал дээр харандаагаар сараачиж багшийн сануулгатай үйл ажиллагаанд шилжсэн. Үйл ажиллагаа 3: Бататгах хэсэг орж байхад өөрийн хийх зүйлийг тогтвортой анхааралтай хийхгүй байнга хажуу дахь хүүхдийн анхаарлыг сарниулж хоорондоо ярьж байна.	AR технологиор баяжуулсан шидэт тоогоор цифртэй танилцуулахад маш их сонирхолтой үйл ажиллагаанд оролцож байсан. Өөрийн хийх үйлийг маш сайн ойлгосон бүгдийг нь зөв гүйцэтгэж байна. Багшаа дахиад үйл ажиллагаа орохдоо дахин ийм хичээл ороорой гэсэн санал тавьж байсан.

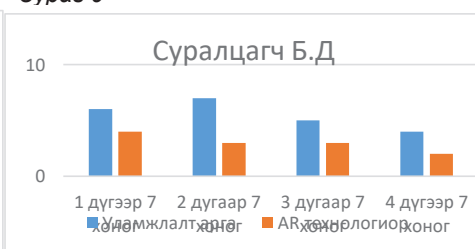
Хүснэгт 5

Тандалт ажиглалт /Хэл яриа/					Зохион байгуулалттай үйл ажиллагааны ажиглалт /хэл яриа/				
Анхаарал сарнилтын тоо					Анхаарал сарнилтын тоо				
Нэрс	1-р долоо хоног	2-р долоо хоног	3-р долоо хоног	4-р долоо хоног	Нэрс	1-р долоо хоног	2-р долоо хоног	3-р долоо хоног	4-р долоо хоног
Лхагвасүрэн	4	5	4	3	Лхагвасүрэн	1	2	2	1
Даваажаргал	6	7	5	4	Даваажаргал	2	3	3	4
Мөнхгэрэл	3	4	4	5	Мөнхгэрэл	0	0	1	1
Наранбаатар	6	7	4	5	Наранбаатар	1	3	1	2
Гансэлэм	6	5	6	5	Гансэлэм	0	0	0	0

Зураг 8

Зураг 9

Шийдвэрлэх арга замын үр дүн: AR технологиор сургалтын хөтөлбөрийг баяжуулан боловсруулж ажиллахад сургалт үйл ажиллагааг явуулахад хүүхдийн анхаарал тогтвортой болж сайжирсан багшийн ажлыг хөнгөвчилсөн олон давуу талууд харагдаж байна. AR технологийг 60:40-ийн цаг төлөвлөлтийн аргаар хуваарилж зөвхөн хичээл үйл ажиллагаанд ажиглах нь зохимжтой байна. Уламжлалт аргаар үйл ажиллагааг төлөвлөн заахад хүүхдүүдэд сонирхолгүй анхаарлын сарнилт их бусад хүүхдийн анхааралд сөргөөр нөлөөлж байгаагаас харахад дэвшилтэд технологийг ашиглан сургалт болон аливаа үйл ажиллагааг явуулах,

туршлагыг оновчтой шийдлээр авч сургалт үйл ажиллагаандаа ашиглах, арга зүйгээ сайжруулах хэрэгцээ шаардлага тулгарч байна. Харин AR технологиор баяжуулан сургалт үйл ажиллагааг явуулахад хүүхдүүдэд сонирхолтой анхаарал тогтворжсон нь дээрх графикаас харагдаж байгаа нь арга туршлагыг хэрхэн авч хэрэглэх боломж, шийдэл боломж байгааг судалгаа, туршилтаар нотолж шийдвэрлэх арга замыг дэвшүүлэн гаргалаа. AR технологиор баяжуулсан сургалтын хөтөлбөр, үйл ажиллагааны төлөвлөлт, үйл ажиллагааны зургийг хавсралтаар оруулсан.

Судалгааны ажлын эерэг нөлөөлөл: Багш нарын цаг зав хэмнэсэн, сургалтын хэрэглэгдэхүүн бэлдэх шаардлагагүй болж ачаалал багассан. Багш нар гар утсан дээрээ аппликейшнийг үнэ төлбөргүй суулгаад сургалтын хэрэглэгдэхүүнээ шууд ашиглах боломжтойгоос гадна шинжлэх ухааны суурь мэдлэгийг үнэн зөв сонирхолтой аргаар олгож байна. Анхаарлын тогтворжилт сул анхаарал нь хурдан шилждэг хүүхдүүдэд сонирхолтой байсан учир эерэг нөлөө үзүүлсэн

AR технологиор баяжуулсан сургалтын хэрэглэгдэхүүний эерэг нөлөөлөл:

AR технологийг ашиглан хичээллэх нь дэлгэцээр дамжуулан суралцахаас илүү бодит мэдрэмж төрүүлж, үр дүн өндөртэй байна. Суралцагч тухайн үйл ажиллагаан дээр харах, сонсох төдийхнөөр хязгаарлагдахгүй харж, туршиж, ашиглах, тоглох боломж бүрднэ. Интернетгүй орчинд ажиллах боломжтой тул алслагдсан сум, суурин, хөдөө, хот, хаан ч ашиглаж болно. Суралцагч хүүхдүүдэд гэрийн даалгаврыг QR код үүсгэж даалгаврыг сонирхолтой байдлаар өгөх боломжтой.

Хүснэгт6. Судалгаа туршилтын явцад хийсэн SWOT шинжилгээ

Давуу тал Багшийн ажлыг хөнгөвчилсөн, хүүхдэд маш сонирхолтой байсан, хүүхдийн анхаарал төвлөрөлт сайжирсан, цаг үетэйгээ хөл нийлсэн. Тараах материал бэлдэх шаардлагагүй Хэл ярианы 7 чадварын 39-н агуулгаас 32 нь уялдаж байна. Математик энгийн төсөөллийн 5 чадварын 32 агуулгаас 23 нь уялдаж байна. Байгаль нийгмийн орчны 4 чадварын 27 агуулгаас 15 нь уялдаж байна. Хөдөлгөөн эрүүл мэндийн 9 чадварын 84 агуулгаас 30 агуулга уялдаж байна. Дүрслэх урлагийн 4 чадварын 24 агуулгаас 16 нь уялдаж байна. Уялдахгүй байгаа хэсэгт өөрсдийн нөхцөл бололцоонд тулгуурлан 2D интерактив видео боловсруулж ажиллаж болж байна.	Сул тал Цаг төлөвлөлтийн аргаар ашиглахгүй бол хүүхэд цахимд донтох эрсдэлтэй. AR технологиор баяжуулсан сургалтын хэрэглэгдэхүүний төрөл бага байна. AR технологиор баяжуулсан сургалтын хэрэглэгдэхүүн цэцэрлэгт 1 байгаа нь
Тулгарч буй бэрхшээл	Гарах арга зам
Хөгжим, дүрслэх байгаль нийгмийн орчны чиглэлд AR технологийн хэрэглэгдэхүүн дутмаг байна. AR технологийн хэрэглэгдэхүүн цэцэрлэгт нэг бус бүлэг бүрд байвал хэрэгжилт үр дүнтэй байна.	Зөвхөн хөгжүүлэх сургалтад ашиглах Цаг төлөвлөлтийн 60:40 аргаар сургалтаа хуваарилах нь илүү үр дүнд хүрсэн. Уялдахгүй байгаа агуулгыг гаргаж “ARGUN Kids” хүргүүлэхэд захиалгаар хийх боломжтой хариу өгсөн.

Дүгнэлт

Судалгаанаас харахад 25 минут үргэлжлэх сургалт үйл ажиллагааны 5.5 минутад идэвхтэй анхаарал төвлөрч байна. Санал асуулгаас харахад хүүхдийн чадамжид тулгуурлаагүй багш төвтэй үйл ажиллагааг явуулж байгаа нь ажиглагдаж байна. Өнөө цагийн хүүхдүүдийн сонирхол хэрэгцээг судалж ажиллах нь чухал байгаа тул цаашид энэхүү асуудлыг шийдэхийн тулд сургалтын хэрэглэгдэхүүнээ AR технологиор баяжуулан сургалтын хэрэглэгдэхүүн дээр тулгуурлан чадамж төвтэй хөтөлбөр боловсруулж өдөр тутмын сургалт үйл ажиллагааг 60:40 аргаар төлөвлөн ажиллах нь илүү үр дүнтэй байна. Ахлах “А” бүлгийн хүүхдүүдийг уламжлалт аргаар, ахлах “Б” бүлгийн хүүхдүүдийг AR технологиор баяжуулсан хэрэглэгдэхүүн ашиглан үйл ажиллагааг төлөвлөж 2 бүлэг дээр харьцуулан уламжлалт аргаар үйл ажиллагааг явуулахад анхаарлын сарнилт нь сарын турш тогтсон хүүхдүүдийг ажиглахад 4-7 удаа шилжиж байна. Хүүхдүүдийг AR технологиор баяжуулсан сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг үйл ажиллагаанд ашиглахад хүүхдүүдэд сонирхолтой анхаарал сарнилт багассан нь дээрх графикаас харагдаж байгаа нь цэцэрлэгийн сургалтын хөтөлбөрийг өнөөгийн хүүхдийн сонирхол, хэрэгцээнд тулгуурлан AR технологиор сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр баяжуулан боловсруулж зориудын зохион байгуулалттай үйл ажиллагааг үе шаттай зохион байгуулснаар анхаарал тогтвортой сургалт үйл ажиллагаа чанартай явагдана гэсэн таамаглал батлагдаж байна. Дэвшилтэд AR технологиор баяжуулсан сургалтын хөтөлбөр нь тулгарч буй асуудлыг шийдэхэд гарц болж чадаж байна. AR технологиор сургалтын хэрэглэгдэхүүнээ болгон ашиглахад хүүхдэд сонирхолтой анхаарал нь сайн төвлөрч, багшийн ажлыг хөнгөвчилж байна. Хүүхэд сонирхсон зүйл дээрээ анхаарал нь сайн төвлөрдөг гэсэн Оросын нэрт сэтгэл зүйч С.Л.Рубинштейний онол батлагдаж байна.

Цаашид дэвшүүлж буй санал

Шинэ үеийн альфа хүүхдүүдийг хөгжүүлэхийн тулд багш өөрөө тасралтгүй судалж, суралцах хэрэгцээ шаардлагатай тулгарч байгаа учир дэвшилтэд технологитой хослуулан заах арга зүйд суралцах хэрэгцээ гарч байна. Сургалтын хөтөлбөрийг дэвшилтэд AR технологиор баяжуулсан сургалтын хөтөлбөртэй болох үндэсний хэмжээнд. Сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх дэвшилтэд технологиор хангах.

Ном зүй

1. Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зөвлөмж УБ/2019/
2. Батдэлгэр.Ж, Төртогтох.Б, Алтанхундага.Х, Жүгдэрнамжил.Х(2022) Ялгаатай орчны хүүхэдтэй ажиллах арга зүй УБ
3. Ж.Батдэлгэр, Б.Батжаргал, Г.Батжаргал, Д.Мандах (2020) Бага насны хүүхдийн сэтгэл судлал УБ
4. Т.Кимико, (2019) Хүүхэд бүрийн хөгжлийг дэмжих, арга зүй УБ
5. ARGUN Kids”

ТОГЛООМЫН АРГА ЗҮЙГ ХАМТЫН ОРОЛЦООГООР ДЭМЖИН, ХҮҮХЭД ХӨГЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХ НЬ

*Б.Болормаа, А.Анхтуяа, Г.Отгонцэцэг, О.Оюунбилэг
Өмнөговь аймгийн 24 дүгээр цэцэрлэг*

Үндэслэл

2023-2024 оны Боловсролын салбарын зорилго болох хамтын оролцоо, үнэлгээний менежментийг сайжруулж боловсролын үйлчилгээний хүртээмж, чанарт ахиц гаргах, Даланзадгад сумын 24-р цэцэрлэгийн 2023-2024 оны хичээлийн жилийн зорилтын зургаад Монтессори, Steam хөтөлбөрийг нэвтрүүлж хүүхдийн математик, техник инженерчлэх сэтгэлгээг хөгжүүлэх, багшийн ур чадварыг дээшлүүлэх зорилтыг үндэслэн туршлагаа хуваалцах, судалгаа шинжилгээ хийх, бусдад түгээн дэлгэрүүлэх, сургалтын тасралтгүй байдлыг дэмжихэд тоглоомын арга зүй боловсруулж хамтын оролцоотойгоор хүүхдийн хөгжлийг дэмжээд явах нь цэцэрлэгийн хувьд чухал учраас энэхүү сэдвийг сонгон авч судаллаа.

Хэрэгцээ

Хүүхдийн хувь хүн болон төлөвших суурь насан дээр нь, хэрэгцээт ур чадварыг нь хөгжүүлэх, зөв дадлыг хэвшүүлэх, өөртөө итгэлтэй, бусад зүйлд хүндлэлтэй, нийгэмд идэвх оролцоотой, бие махбодь оюун санааны хувьд эрүүл саруул иргэн болж төлөвших үйл явцыг хөгжүүлэхэд тоглоомын аргыг ашиглах, дэлхийн төвшинд хүлээн зөвшөөрөгдсөн арга зүйтэй тоглоомыг ашиглах, өөрсдийн ашиглаж байгаа хэрэглэгдэхүүн тоглоом бүрд аргачлал зааварчилгааг шинжлэх ухаанд тулгуурлан боловсруулан хамтын дэмжлэгт суурилан, сургалтын менежментийг сайжруулан бусдад түгээх хэрэгцээ байна.

Шаардлага

Хүүхдийн мэдрэмтгий үеүдэд тулгуурлан сургалтын орчинг өөрчилж шинэчлэн хүүхдийн бие даасан чөлөөт байдлыг дэмжин, хүүхэд өөрөө үйлийн эзэн байх нөхцөл боломжийг бүрдүүлснээр, хүүхэд мэдлэгийг өөрөө бүтээж, өөртөө итгэх итгэлтэй болох хөгжих, төлөвшихөд тусгайлан боловсруулсан арга зүйтэй тоглоомын аргыг хэрэглэн, хамтын оролцоогоор дамжуулан сургалтын менежментийг сайжруулах шаардлага байна.

Зорилго:

Монтессори аргад тулгуурлан боловсруулсан арга зүй болон бусад дэлхий дахинд танигдсан арга зүйтэй тоглоомыг ашиглан, эцэг эх, багш, ажилчдын хамтын оролцоог дэмжин, сургалтын менежментийг дээшлүүлэх;

Түлхүүр үг:

- Монтессори арга зүй
- Оролцогч талуудын хамтын ажиллагаа
- Бэлтгэгдсэн хэрэглэгдэхүүн, үлгэр дуурайл чиглүүлэг
- Арга зүйн менежмент

Дэвшүүлж буй асуудал

- Хүүхдийг хөгжүүлэх тоглоомын аргад тулгуурлан, эцэг эх, багш ажилчдын хамтын оролцоог нэмэгдүүлэх арга зүйг хэрэгжүүлж, сургалтын менежментийг дээшлүүлэх

Онолын хэсэг

Сургалтын менежмент ба хамтын оролцоо, сургалтын арга

Улс орны хөгжлийн үндэс бол иргэдийн боловсрол, иргэдийн боловсролын үндэс бол сургалтын үйл ажиллагаа билээ. Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын үйл ажиллагааны менежментийн онцлог нь багш, эцэг эх, хүүхэд ажилчид хамтран ажиллаж байж үр нөлөө өгөх учиртай. Хамтын оролцоог дэмжих сургалтын менежментийг хэрэгжүүлж аливааг хийхдээ нэгдсэн нэг ойлголттой байж, бүтээлчээр сэтгэн хүүхдийн тоглож буй тоглоом бүрийг арга зүй, боловсруулалтай болгон тавьсан зорилгодоо хүрэх нь чухал байна. Менежмент гэдэг нь байгууллагын зорилгоо тодорхойлж, түүнд хүрэх замыг тодорхой зааж, нөөцийг зохион байгуулж, хүмүүсээ идэвхжүүлэн манлайлж улмаар ажлын үр дүнг үнэлэн хяналт тавих үйл ажиллагааны нэгдэл юм. Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн нас бие сэтгэхүйд тохирох сургалтын менежментийг сонгон хэрэгжүүлэх нь тухайн байгууллагын менежментийн соёлтой шууд холбогдоно. Иймээс 2-5 насны хүүхдэд тохирох арга зүйтэй тоглоомын аргыг ашиглан хамтын оролцоог нэмэгдүүлэх сургалтын менежментийг сайжруулах төслийг хэрэгжүүлж байна.

Монтессори аргын тухайд

Италийн анхны эмэгтэй эмч, сэтгэл судлаач алдарт сурган хүмүүжүүлэгч, эрдэмтэн Мария Монтессори хүний хөгжин дэвших дундаршгүй хэрэгцээ хөгжлийн үе шат бүрд өөрчлөгддөг тул бэлтгэгдсэн орчин, хэрэглэгдэхүүн, багш нарын үлгэр дуурайл чиглүүлэг чухал үүрэг оролцоотойг судалгаа шинжилгээгээр нотолсон судлаач юм. 1909 онд Мария Монтессори “Монтессорийн багш” нарыг бэлтгэх анхны сургалтаа 100 орчим оюутантай эхэлж байсан. Өөрийн тэмдэглэл номоо хэвлүүлсэн нь удалгүй 20 гаруй орны хэл дээр орчуулагджээ. Монтессори боловсролын тогтолцоо нь:

- Монтессори хүүхэд
- Монтессори арга зүй
- Монтессори хэрэглэгдэхүүн
- Монтессори бэлтгэгдсэн орчин
- Монтессори бэлтгэгдсэн багш

Монтессори бэлтгэгдсэн орчин нь: Энгийн, гоёмсог, эмх цэгцтэй, Цэвэр цэмцгэр, сонголттой, бүх зүйл тодорхой, хүндэтгэлтэй, алдааг хянах боломжтой, дэг журамтай, бие даан хийх боломжтой байдгаараа онцлогтой. Бэлтгэгдсэн орчны зорилго бол хүүхдийг насанд хүрэгчдээс аль болох хараат бус бие даасан байдалтай байлгах явдал юм.

Монтессори хэрэглэгдэхүүн: Тоглоом гэхээс илүү ажлын хэрэглэгдэхүүн болдог.

Тоглоом ба суралцахуйн тухайд

Зарим хүмүүс тоглоом ба суралцахуй гэсэн 2 ойлголтыг харилцан эсрэг, үл нийцэх, хэрэв тоглож байгаа бол сурдаггүй гэж боддог. Гэвч интеграчилсан боловсролын шинжлэх ухаан “тааламжтай” “оролцоотой” “утга учиртай”, идэвхтэй сургалтын үйл ажиллагаа нь сургалтад түлхэц болдог. Энэхүү дүгнэлт нь Л.С.Выготскийн тоглонгоо-суралцахуйн онолд суурилдаг. Олон улсын шимт, I'm brick хөтөлбөр нь бэлтгэгдсэн тоглоомоор өөрийн гараар хийж гүнзгий туршлага хуримтлуулж суралцах ба бодит байдал амьдрал хоёрын хоорондын холбоог илүү

сайн мэдэрдэг. Гол үзэл санаа асуудал шийдэлд суурилсан үйлдэн суралцахуй юм.

Бидний үйл ажиллагаа:

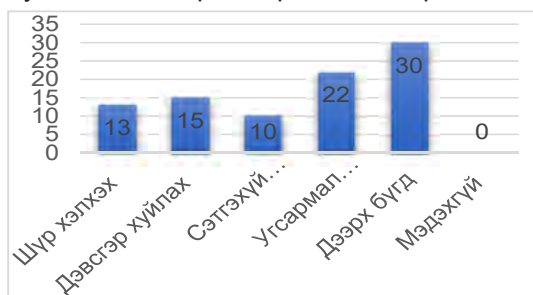
Монтессори арга зүй
Шимт хөтөлбөр
I'm brick
Үлгэр
Тоглоом бүрд боловсруулсан тоглоом

Арга зүйтэй тоглоом

Судалгааны хэсэг

Судалгааны зорилго: Тухайн аргаар хүүхдийн аль чадварыг хэрхэн хөгжүүлэх талаарх эцэг эх,асран хамгаалагчийн мэдлэгийг тодруулах

Судалгаанд 24-р цэцэрлэгийн 7 бүлгийн нийт 155 эцэг эхчүүд хамрагдсан.

Судалгаа 1. Асуулт: Та хүүхдийнхээ гарын жижиг булчингийн хөгжлийг дэмжих аргуудыг сонгоно уу?

Судалгааны дүгнэлт: Энэхүү судалгаанаас харахад эцэг эхчүүд хүүхдүүддээ дасгал даалгаврыг түлхүү будуулж ажилладаг болох нь харагдаж байна. Харин шүр хэлхэх тоглоом хамгийн бага хувийг эзэлсэн

байна.

Судалгаа 2. Асуулт: Та хүүхдийнхээ амьдрах ухаан, танин мэдэхүй, сэтгэн бодох чадварыг дээшлүүлэхэд та хэрхэн дэмждэг вэ?

Судалгааны дүгнэлт: Дээрх судалгааг дүгнэж үзвэл судалгаанд хамрагдсан нийт эцэг эхийн 41% өдөр бүр будуулах дасгал хийлгэдэг, харин 15% нь харилцан ярилцдаг гэсэн хариултыг өгсөн байна. Үүнээс харахад эцэг эхчүүд хүүхдүүдтэйгээ ярилцдаггүй, хүүхдэдээ цаг

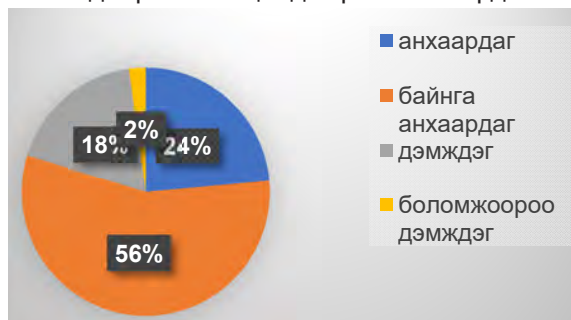
гаргадаггүй буюу муу гаргадаг нь харагдаж байна. Тиймээс багш бид эцэг эхчүүддээ хүүхдэдээ хэрхэн цаг гаргах, хүүхэдтэйгээ хэрхэн ярилцах талаар зөвлөгөө, зөвлөмж гаргаж, сургалт явуулах шаардлагатай байгаа нь харагдаж байна.

Судалгаа №3: Асуулт: Та хүүхдийнхээ бие даан суралцах, мэдлэг бүтээх, өөртөө үйлчлэх чадварт ахиц гарахад нь хэрхэн нөлөөдөг вэ?

Судалгааны дүгнэлт: Энэхүү судалгаанаас харахад эцэг эхчүүд хүүхдийнхээ хөгжилд эвлүүлдэг тоглоомоор тоглох нь хүүхдийн хөгжилд илүү нөлөөлдөг гэж үзсэн бол эцэг эхчүүд өөрсдөө үлгэрлэн нөлөөлдөг гэдэг нь хамгийн бага хувийг эзэлсэн байна.

Судалгаа 4. Асуулт: Та хүүхдийнхээ насан туршийн боловсрол, эмх цэгцтэй байдал, авсан зүйлээ байранд нь буцаан тавьдаг байх хандлага, төлөвшлийг олгоход гэрийн нөхцөлд хэрхэн анхаардаг вэ?

Судалгааны дүгнэлт: Энэхүү судалгаанаас харахад Эцэг эхчүүд хүүхдийнхээ хөгжилд байнга анхаардаг буюу 56% харин боломжоороо дэмждэг гэсэн хариултыг судалгаанд оролцсон эцэг эхчүүдийн 2% эзэлж байна.

Судалгааны зорилго: Цэцэрлэгийн багш нар ямар аргыг хэрэгжүүлэн ажиллаж байгаа, багш нарын тулгамдсан асуудлыг илрүүлэх. /120 багш нар хамрагдсан/

Судалгаа 1. Танай байгууллага сургалтын орчноо хэрхэн бүрдүүлдэг вэ?

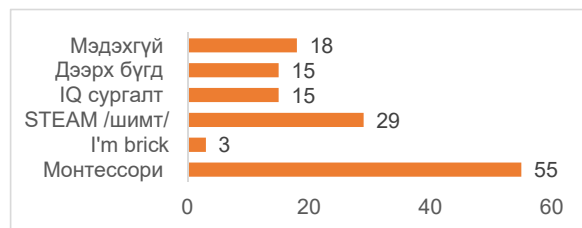
Судалгааны дүгнэлт: Энэхүү судалгаанаас харахад цэцэрлэгүүдийн сургалтын таатай орчинг бүрдүүлэхэд эцэг эхчүүд болон бүлэг хариуцсан багш нар хамгийн их хувийг эзэлж байна. Харин сургалтын орчноо сайжруулах шаардлагатай гэсэн хариулт хамгийн бага хувийг эзэлсэн байна.

Судалгаа 2. Асуулт: Та бүлгийн хүүхдийнхээ суралцах идэвхи санаачлагыг дээшлүүлэхэд хийсэн шинэлэг санаа юу юу байна вэ? /бичнэ үү/

- Арга зүйтэй тоглоом боловсруулдаг-0,8%
- Орчны бүрдэлтийг хангаж ажилладаг-9%
- Хэл ярианы бэрхшээлтэй хүүхэдтэй МХБ бүлгээрээ ажиллаж байгаа-25%
- Сургалтын орчинг суралцахуйн чиглэл бүрээр тохижуулах.-95%
- Төсөлт тоглоомын арга зүйг хэрэгжүүлж ажилладаг-20%

Судалгааны дүгнэлт: Энэхүү асуулгаас харахад багш бүр өөр өөрийн шинэлэг арга зүй, туршлагаар бүлгийн хүүхдүүдээ хөгжүүлж байгаа нь харагдаж байна.

Судалгаа 3. Асуулт: Багш та тухайн сургалтаар мэргэшсэн үү?

Судалгааны дүгнэлт: Энэхүү судалгаанаас үзэхэд монтессори болон Шимтийн сургалтад хамрагдсан багшийн эзлэх хувь нь 55% байна.

Судалгаа 4. Асуулт: Хүүхдийг ирээдүйдээ итгэлтэй иргэн болгон төлөвшүүлэхэд ямар ямар арга зүйг чухал гэж үзэж байна вэ?

- Монтессори арга зүйг илүүд үздэг
- Хүүхдийг өөртөө итгэлтэй хэл ярианы чадварыг дээшлүүлэх мөн баруун зүүн тархи хөгжүүлэх дасгалаар хүүхдийг хөгжүүлж байгаа
- Хүүхдийнхээ хандлагыг л зөв болгож хөгжүүлэх

- Зөв сууж сурах, халбага зөв барих, тоглоом сандлаа хураадаг байх
- Сэтгэн бодох чадварыг дээшлүүлэх, харилцааны соёлд сургах

Судалгаа 5. Асуулт: Тоглоомыг ашиглан хүүхдийн тодорхой чадварыг хөгжүүлэх судалгааг ямар байдлаар хийж байна вэ?

тулгамдсан асуудлыг илрүүлэх . /120 багш нар

Судалгааны дүгнэлт: Энэхүү судалгаанаас харахад багш нар хүүхдээ хөгжүүлэхэд ажиглалт, ярилцлага, дасгал даалгавар зэргийг тогтмол хийдэг нь харагдаж байна.

Багш бүр өөр өөрийн арга зүйгээр хүүхдийн хөгжлийн ахицыг ажигладаг нь тодорхой байна.

Судалгаанд 24-р цэцэрлэгийн 28 багш, ажилчид хамрагдлаа.

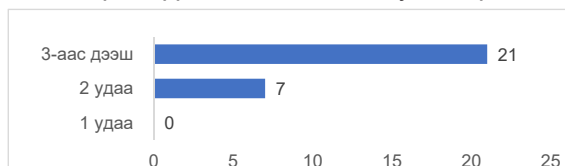
Судалгааны зорилго: Арга зүйг удирдан чиглүүлэхэд хамтын оролцоог хэрхэн төлөвлөн хэрэгжүүлэх санаа, үйл ажиллагааг тодруулах,ажиглалт ярилцлага хийх

Судалгаа 1.

- Арга зүйтэй тоглоом хэрэгжүүлэхэд та хэрхэн оролцсон бэ?
- Тоглоом авч өгөх-92%
- Шинэ тоглоомууд дээр арга зүй боловсруулах – 50%
- Тоглоом сонгох заавар зөвлөгөөг аав ээждээ өгөх-28/%
- Тоглоом аргачлалыг хэрхэн боловсруулах талаар зөвлөгөө өгөх-28%

Судалгаа 2.

Арга зүйтэй тоглоом хэрэгжүүлэх ажилд хэдэн удаа оролцсон бэ?

Судалгаа 3.

Арга зүйтэй тоглоом хэрэгжүүлэхэд та цаашид яаж оролцох боломжтой вэ?

- Тоглоом авч хийж өгч оролцоно.-90%
- Хамтын бүтээл-10%
- Багаар томоохон тоглоом хийх -10%

Судалгааны арга

- Асуулгын арга, ажиглалтын арга, анализын арга, синтезийн арга

Судалгааны дүн шинжилгээ

Эцэг эхчүүдээс авсан судалгаанаас харахад эцэг эхчүүд хүүхдэдээ цаг гаргаж ярилцдаггүй мөн хэрхэн яаж хүүхдэдтэйгээ ярилцах аргаа олохгүй байгаа нь харагдаж байна. Эцэг эхчүүд хүүхдэдтэйгээ ярилцахад туслах аргуудыг багш, сурган хүмүүжүүлэгч зөвлөх багш, мөн мэргэжлийн болон сэтгэл зүйчид хандах боломжтой. Багш ажилчдаас авсан судалгаанаас үзэхэд материаллаг орчин болон үйлийн орчинд анхаардаг боловч хүүхдийн сэтгэл зүйн орчинг анхаарах шаардлагатай байгаа нь ажиглагдлаа. Тэгэхээр бид хүүхдийн сэтгэл зүйн орчинд нөлөөлөх арга зүйн мэдлэгээ дээшлүүлэх, сургалт нөлөөлийн ажил шаардлагатай байна.

Ерөнхий дүгнэлт

Монтессори сургалтын аргад тоглоомын арга зүй боловсруулан хэрэгжүүлэхэд гарсан үр дүн болох материаллаг орчин болон үйлийн орчинд хийсэн бүтээлч ажлыг улам сайжруулж дутагдалтай тал болох хүүхэдтэйгээ ярилцах шаардлагатай эцэг эх, багш нар хүүхдийн сэтгэлзүйн орчинг бүрдүүлж, сайжруулж ажиллах ажлыг төлөвлөж хийх, мөн тоглоомын арга зүйг боловсруулан бэлтгэгдсэн сургалтын орчин, бэлтгэгдсэн сургалтын хэрэглэгдэхүүн, бэлтгэгдсэн багш, хөтөлбөр арга зүй нь хүүхдэд эрх чөлөөтэй, эмх цэгцтэй, гоо зүйтэй байгаа боловч эцэг эх, багш нар хүүхдийн сэтгэлзүйн орчинг бүрдүүлж, харилцаа хандлагыг сайжруулах, ажлуудыг төлөвлөж хийснээр байгууллагын менежмент сайжрах боломжтой нь харагдаж байна.

Санал

Багш ажилтны хувьд:

Хүүхдийн хөгжлийг дэмжихэд тоглоомын арга зүй болон Монтессори, Шимт, I'm brick нь хүүхдийн оюуны, нийгэмшихүй, бие бялдын хөгжлийг дэмжиж байгаа нь харагдаж байна. Багш бидний бэлтгэсэн хэрэглэгдэхүүн, тоглоомын арга зүйн боловсруулалт нь хүүхдийн сонголт хийх болон хүүхдийн тоглоомоо суралцах хэрэгцээг хангана. Бид судалгаан дээрээ үндэслэн эцэг эх, багш сэтгэл зүйн орчинг хэрхэн тулд:

- Багш бүр сэтгэл зүйн орчинг бүрдүүлж “Тэвэрч угтая” угталтын үйл ажиллагаа
- Сэтгэл хөдлөлийн самбар ашиглан хүүхэд бүрийн сэтгэл зүйг мэдэх, ярилцах, ажиллах
- Зургаар сэтгэл зүйн оношилгоог хийх, судлах
- Багш ажилтан бүр өөрийн чадах зүйлээр оролцоогоо нэмэгдүүлэх /Үйлчлэгч, эмч, жижүүр - мэндлэх, хүндлэх ёс заах, тогооч-талархах гэх мэт хүмүүсийн давуу тал, мэргэжлийн онцлог/

Эцэг эх гэр бүлийн орчинд:

- Эцэг эхчүүд хүүхэдтэйгээ аль болох амьд харилцаа үүсгэж ярилцдаг болгоход анхаарах
- Хүүхдийн том жижиг булчинг хөгжүүлэхэд олон арга байдлыг мэдүүлэх
- Шинэ тоглоом худалдан авах бүрдээ хүүхэдтэйгээ ярилцах, мэдрэх, тоглоомыг зааж чиглүүлж өгдөг байх

Ном зүй

1. Монтессори М. Монтессорийн заах арга. Б.:Адмон, 2012
2. Монтессори М. Шингээгч оюун ухаан. УБ.: Мөнхийн үсэг, 2022
3. Мөнхцэцэг Г. “Математик” хөтөлбөр. УБ.: Соёмбо, 2022
4. Мөнхцэцэг Г. “Амьдрах ухаан” хөтөлбөр. УБ.:Китаб, 2020
5. Мөнхцэцэг Г., Баасанжав Д. Мэдэрхүйн хөтөлбөр. УБ.: Соёмбо, 2021
6. Шимт+ боловсролын шийдэл / УБ.: Боловсрол шинжлэх ухааны яам, 2022
7. <https://montessori-ami.org/>
8. <https://www.facebook.com/ami.mongolia>
9. [com/ ami.mongolia](https://www.facebook.com/ami.mongolia)

БАЙГУУЛЛАГЫН ХӨГЖИЛД БАГШ АЖИЛТНЫ ХУВИЙН ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ НӨЛӨӨЛӨХ НЬ

Б.Нандинчимэг, багш

П.Оюунтуяа, багш

Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын цэцэрлэг

Nandiaa0922@gmail.com

Үндэслэл

“Байгууллагын хөгжил нь шинэ хариуцлага, ахиц дэвшлийн төлөө хүмүүсийн мэдлэг, ур чадварыг сайжруулах, төгс төгөлдөр болгох, үр ашиг, үр дүнг нь дээшлүүлэх үйл ажиллагаа, үйл явц юм” гэсэн тодорхойлолт, чиг хандлага маш их байдаг ч, харин “Байгууллагын хөгжил нь байгууллагын удирдлагын удирдах чадвар, мэдлэг, мэдрэмжээс гадна, байгууллагын гишүүн бүрийн ур чадвараас шалтгаалдаг учир аль ч түвшинд ажиллаж байгаа хүмүүст байх ёстой, зайлшгүй хөгжүүлэх хэрэгтэй, олон ур чадваруудаас орхигдуулж болохгүй нэг чухал ур чадвар бол, хувийн зохион байгуулалт, цагийн менежмент юм” гэдгийг ихэвчлэн орхигдуулаад байдаг нь анзаарагддаг. Байгууллагын ажилчдын хувьд богино хугацаанд их зүйлийг мэдэх, сурах, эзэмших, түүнийгээ хэрэгжүүлэх, үндсэн болон бусад ажлуудыг амжуулах зэрэг цаг хугацаатай уралдаж ажиллах хэрэгцээ шаардлага байнга урган гарч байдаг. Гэвч өнөөгийн залуучуудын хувьд эдгээр зорилгоо эрхэм болгохгүй цагийг үр дүнгүй өнгөрөөж буй байдал ажлын явцад байнга ажиглагдаж байгаа нь энэхүү сэдвийг сонгох үндэслэл болсон.

Зорилго

Байгууллагын хөгжилд - багш, ажилтны хувийн зохион байгуулалт хэрхэн чухал болохыг судлах.

Зорилт

- Байгууллагын хөгжлийн талаарх онолын материал судлах.
- Хувийн зохион байгуулалт, цаг төлөвлөлтийн талаар судлах.
- Судалгааны асуулга боловсруулах. Үр дүнг нэгтгэх.
- Судалгааны үр дүнд тулгуурлан практик үйл ажиллагааг төлөвлөх.
- Практик үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, ажиглах, дүгнэх, үр дүнг тооцох.

Арга зүй

Судалгаа 1.

Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын Хүүхдийн цэцэрлэгийн нийт багш ажилчдын 50 хувийг түүврийн аргаар сонгож, сүүлийн 3 жилийн хувь хүний үнэлгээний үр дээр тулгуурлан судалгаа хийсэн. Харьцуулсан байдлаар гаргахад жилийн ажлын үнэлгээгээр тогтмол жигд үзүүлэлттэй 5, өссөн үзүүлэлттэй 4, хангалтгүй үзүүлэлттэй 3, буурсан үзүүлэлттэй байгаа нь судалгаанаас харагдаж байна. /Хүснэгт 1/ Сүүлийн 3 жил ажлын үр дүнгээрээ тогтмол хангалттай түвшинд болон өссөн үзүүлэлттэй гэж үнэлэгдсэн 9 хүний үнэлгээг харуулж байна. /Хүснэгт 2/ Сүүлийн 3 жилийн ажлын үр дүнгээрээ хангалтгүй буюу өмнөх жилүүдээсээ буурсан үзүүлэлтэй 6 багш ажилчидын үнэлгээг харуулж байна. *Хүснэгт 1*

№	Багш ажилчдын код	Жилийн ажлын үнэлгээ		
		2021 он	2022 он	2023 он
1	Н.1	87,4%	86,5%	88%
2	У.2	72,3%	76,1%	73%
3	Ч.3	95,2%	93,1%	94,4%

4	Б.4	81,5%	85,6%	80%
5	Д.5	86,3%	89,5%	89,9%
6	Б.6	90,1%	89,7%	91,5%
7	Э.7	73,6%	76,8%	70%
8	Ч.8	89,3%	90,5%	90%
9	З.9	92,4%	90,6%	91,5%
10	Б.10	76,4%	74,5%	72%
11	С.11	95,7%	94,4%	96,9%
12	А.12	86,7%	88,4%	85, %
13	З.13	94,6%	93,5%	95,7
14	Н.14	92,6%	94,2%	91%
15	О.15	79,6%	80,5%	75%

Хүснэгт 2

№	Багш ажилчдын код	Жилийн ажлын үнэлгээ		
		2021 он	2022 он	2023 он
1	Н.1	87,4%	86,5%	88%
2	Ч.3	95,2%	93,1%	94,4%
3	Д.5	86,3%	89,5%	89,9%
4	Б.6	90,1%	89,7%	90,2%
5	Ч.8	89,3%	90,5%	90%
6	З.9	92,4%	90,6%	91,5%
7	С.11	95,7%	94,4%	96,9%
8	З.13	94,6%	93,5%	95,7%
9	Н.14	92,6%	94,2%	91, %

Хүснэгт 3.

№	Багш ажилчдын код	Жилийн ажлын үнэлгээ		
		2021 он	2022 он	2023 он
1	У.2	72,3%	76,1%	73%
2	Б.4	81,5%	85,6%	80,4%
3	Э.7	73,6%	76,8%	70%
4	Б.10	76,4%	74,5%	72%
5	А.12	86,7%	88,4%	85,3%
6	О.15	79,6%	80,5%	75,5%

Судалгаа 2.

Судалгаа 1-ийн үр дүн дээр тулгуурлан эдгээр түүврээр сонгосон багш ажилчдаас асуулгын аргаар хувийн зохион байгуулалтын чиглэлээр судалгаа хийлээ.

Судалгааны ажлын зорилгын дагуу, эдгээр багш ажилчдын ажлын үнэлгээ өсөлттэй буюу жигд түвшинд болон ахиц байхгүй бууралттай байгаа учир шалтгааныг тогтоохын тулд дээрх багш ажилчдаас “Төлөвлөх чадвар”, “Хувийн зохион байгуулалт”, “Цаг ашиглалт” гэсэн 3 агуулга бүхий 22 асуулга судалгааг авч нэгтгэв. Энэхүү судалгааны үр дүнгээр, өмнө жилүүдээсээ үнэлгээ ахиагүй, хангалтгүй, буурсан үзүүлэлттэй байгаа 6 багш ажилчдын хувийн зохион байгуулалтгүй, цаг ашиглалтыг үр бүтээлгүй өнгөрүүлдэг, төлөвлөх чадвар хэдий байгаа ч хэрэгжүүлдэггүй нь асуулгын нэгтгэл дүгнэлтээс харагдаж байна. Харин ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр сүүлийн 3 жилийн хугацаанд тогтмол жигд сайн үзүүлэлтэй байгаа багш нарын хувийн зохион байгуулалт, ажлын цаг ашиглалт маш сайн, энэ талаар өөрийн гэсэн арга зүйтэй ажилладаг гэсэн судалгааны үр дүн гарч байна.

Судалгаа 1,2 дүгнэлт: Энэхүү 2 судалгааны үр дүнгээс харахад хувийн зохион байгуулалт, ажлын цаг ашиглалт нь ажлын бүтээмж, байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөтэй юм байна гэж дүгнэгдэж байна. Судалгаа 2-ын санал асуулгаар тэдний хувийн зохион байгуулалт харилцан адилгүй байгаа нь харагдаж байна. Мөн судалгааны үр дүнгээр, хувийн зохион байгуулалт ажлын бүтээмжид нөлөөлсөн мэт санагдахаар үр дүн гарсан. Гэхдээ бид практик дээр туршиж, энэхүү судалгааны үр дүнг нотлохыг чухалчлав.

Судалгааны дүгнэлт дээр тулгуурлан практик үйл ажиллагааг зохион байгуулсан нь.

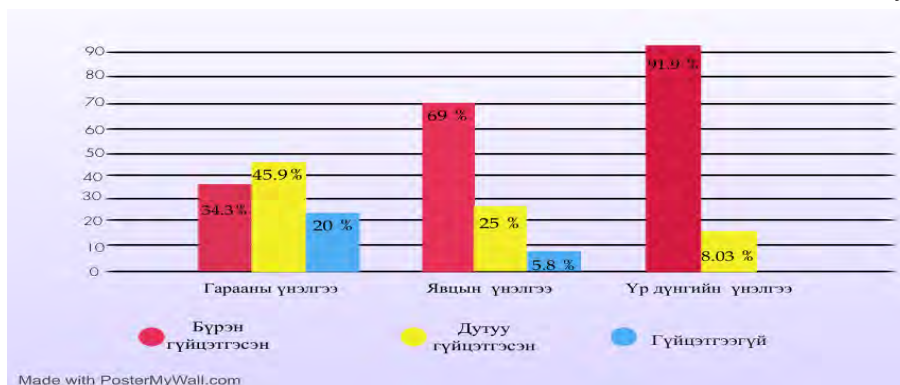
Практик үйл ажиллагаа. Байгууллагын 32 багш ажилтанд судалгааны үр

дүнг танилцуулан хэлэлцүүлэг өрнүүлж, тэднээс ирсэн саналуудыг нэгтгэн дүгнэж, эдгээр саналуудаас оночтойг нь сонгон хэрэгжүүлэхээр ирсэн санал бүр дээр дэлгэрэнгүй ярилцсан. Нийт 9 сонирхолтой санал ирснээс “Сарын төлөвлөгөөний самбарт тулгуурлан өдрийн төлөвлөлт хийх” гэсэн ажлыг сонгож, 1 сарын хугацаанд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

“Сарын төлөвлөгөөний самбарт тулгуурлан өдрийн төлөвлөлт хийх” ажлын ерөнхий арга зүй нь, хүн бүр сарын төлөвлөгөөний самбартай, энэхүү самбарт сарынхаа ажлыг төлөвлөнө, энэ төлөвлөлт дээрээ үндэслэн өдрийнхөө ажлыг задалж төлөвлөх ба үүнийгээ болон биелэлтийг нь өдөр бүр байгууллагынхаа дотоод ажлын группт тогтмол танилцуулна. Энэ нь ерөнхийдөө маргаашийн ажлыг өнөөдөр төлөвлөөд, харин маргааш нь биелэлтээ тооцоод, тайлагнаад явах л утга юм.

Туршилт ажлын үр дүн. Судалгааны баг хяналт тавьж ажилласан ба ажлын 21 хоногийн 7,7 өдөрт хуваарилан эхний долоо хоногийн төлөвлөгөөний биелэлтээс гарааны үнэлгээг, 2 дахь долоо хоногийн биелэлтээс явцын үнэлгээг, 3 дахь долоо хоногийн биелэлтээс үр дүнгийн үнэлгээг гаргаж нэгтгэн харьцуулж гаргасан.

Зураг 2.

Үр дүн: Хүн бүр маргаашийнхаа өдрийн төлөвлөлт, тухайн өдрийн ажлын биелэлтийг байгууллагын дотоод ажлын группээр дамжуулан бусдадаа ил тод танилцуулснаар багш ажилчид бие биенээсээ суралцаж ажлын бүтээмж дээшилж, хамт олны төлөвлөх ур чадвар, хувийн зохион байгуулалт, цагийн менежмент сайжирч олон ажил зэрэгцэхгүй, хугацаа хойшлохгүй, эмх цэгцтэй ажиллах боломж бүрдэж энэхүү үйл ажиллагаа тогтмолжсоноор ахиц үр дүнд хүрч байгууллага, баг хамт олны ажлын бүтээмж эрс дээшилж байгаа нь тогтоогдов. Хувийн зохион байгуулалттай ажилласнаар, багш ажилчны ажлын бүтээмж дээшилж, ажилдаа хандах хандлага өөрчлөгдөн, чанар үр дүн сайжран, байгууллага хөгжих үндэслэл болж байгаагаараа ач холбогдолтой ба байгууллагын хөгжлийн түвшинг ахиулах зорилгоор, багш ажилчдын ажлын бүтээмж үр дүнг дээшлүүлэхийн тулд хувь хүний зохион байгуулалт, цагийн менежмент чухал үр нөлөөтэй гэдгийг Мөнххаан сумын Хүүхдийн цэцэрлэгийн багш ажилчдын ажлын үнэлгээ, практик үйл ажиллагаа, санал асуулгаар нотлов.

Санал

Хувь хүний зохион байгуулалт, цагийн менежмент, төлөвлөх ур чадварыг дэмжиж хөгжүүлснээр байгууллагын хөгжилд сайнаар нөлөөлөх, өдөр тутмын үйл ажиллагааг чанартай сайн зохион явуулах, төлөвлөсөн ажлуудыг цаг хугацаанд нь үр дүнтэйгээр зохион явуулах, ажилчдын сэтгэл санааны байдлыг хэвийн түвшинд

байлгаж, ажилдаа хандах хандлага сайжрах боломжтой юм. Мөн байгууллага дээрх баг хэсгүүдийн ажил ч хэвийн явагдаж, гүйцэтгэлийн үр дүн өндөр байдаг гэдгийг байгууллага дээр туршиж зохион явуулсан “Сарын төлөвлөгөөний самбарт тулгуурлан өдрийн төлөвлөлт хийх” сонирхолтой, үр дүнтэй ажлын үр дүнгээр нотлов.

Дүгнэлт

Сургалтын байгууллагын багш ажилчдын ажлын бүтээмж, чанар, үр дүн хэдий хэмжээний өндөр үзүүлэлттэй байна, тэр хэмжээгээр байгууллагын хөгжлийн индекс болон үнэлгээний түвшинд сайнаар нөлөөлдөг. Харин эсрэгээрээ багш ажилчдын ажлын үзүүлэлт, үр дүн буурах тусам байгууллагын хөгжлийн түвшин буурах магадлалтай. Учир нь, байгууллагын хөгжилд ажилтны үүрэг оролцоо нэн чухал байдаг ба байгууллага амжилттай хөгжиж байвал ажилтны ажлын үр дүн сайн байна гэж харж болно.

Бид өдөр тутамдаа өөртөө ямар нэгэн хэмжээгээр зорилго тавьдаг шинэ зүйл хийе, турьяа, сошиал хэрэглээгээ багасгая, үр бүтээлтэй ажиллая, өдөр болгон ном уншъя, эрүүл хооллоё, цагийн ажлыг цагт нь хийж дуусгая гэх мэт маш олон зорилгуудыг дэвшүүлдэг ч энэ бүгд ихэвчлэн хоосон зорилт болоод л өнгөрдөг. Учир нь бид өөрийгөө ялан дийлээгүй зохион байгуулалтгүй байсантай л шууд холбоотой. Тиймээс өөрийгөө ялан дийлж, өмнөө тавьсан зорилгынхоо төлөө өөрчлөлтийг хийх чин хүсэлтэй байх ёстой, тэрхүү хүсэл эрмэлзлэлийг бий болгох хэрэгтэй.

Хувь хүний хөгжил бол баг хамт олны, байгууллагын амжилттай ажиллах үндэс нь болдог. Хувийн зохион байгуулалт сайтай, бусдад эерэг үлгэр дууриал үзүүлж, илүү олон зүйлийг бага хугацаанд сурч, мэдэх зэрэг нь хувь хүний хөгжилд чухал бөгөөд өнөөгийн нийгэмд тэсч үлдэх боломж юм. Эдгээрийг энгийн бөгөөд үр дүнтэйгээр өөрийн болгож хэвшүүлэхийн тулд цаг төлөвлөлтийг ашиглах хэрэгтэй. Цаг төлөвлөлтийн зарчмууд нь хүний өдөр тутмын хийгдэх энгийн ажлуудыг эмх цэгцтэй, үр дүнтэй, бодитой биелэгдэх боломжийг өөртөө агуулж байдаг ба эрт дээр үеэс цаг хугацааг зөв ашиглаж амжилтад хүрсэн хүмүүсийн адилаар ажиллах боломжтой юм. Бид шаардлагагүй олон зүйлд цаг хугацаа зарцуулдгаа мэддэг хэдий ч засч, залруулах талаар төдийлөн боддоггүй. Мөн хэрэгтэй зүйлээ бага хугацаанд хэрхэн амжуулах талаар мэддэг ч тухайн үед ашиглаад өнгөрөхөөс биш өөрсдийн дадал зуршил болгон ашигладаггүй. Хүн өөрөө хөгждөг нөөц тул нэг зөв арга барилыг эзэмшсэнээр цаашдаа түүнийгээ улам хөгжүүлэн, амжилтанд хүрнэ. Тиймээс хувийн зохион байгуулалтаа сайжруулан, цагийн менежментийн зарчмуудыг мөрдлөг болгон ажиллаж, амжилтад илүү хурдан хүрч, олон зүйлийн талаар илүү их бодитой мэдлэгтэй болж улс орон, байгууллагынхаа хөгжилд өөрийн хувь нэмрээ оруулах нь ажилтан та бидний бүгдийнх нь үүрэг юм.

БАГШИЙН МАНЛАЙЛАЛ НЬ ХАМТ ОЛНЫ АЖЛЫН АМЖИЛТЫН ХАМААРЛЫГ ШИНЖИЛСЭН ЗАРИМ ҮР ДҮН

*Б.Наранцацрал, тэргүүлэх, арга зүйч, О.Эрдэнэцэцэг, тэргүүлэх багш
Э.Гэрэлцэцэг, тэргүүлэх багш, Ц.Баясах, тэргүүлэх багш, Т.Мөнхсоёл тэргүүлэх багш
Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын 3 дугаар цэцэрлэг*

“Манлайлагч бүр удирдагч байх албагүй, Удирдагч бүр манлайлагч байх
шаардлагатай.”

Үндэслэл

Боловсролын салбарын бодлого, зорилго нь боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаагаар хэрэгжиж хүний хөгжилд нөлөөлдөг зүй тогтолтой. Боловсролын үндэс суурийг тавилцдаг цэцэрлэгийн удирдах ажилтан эрхлэгч, арга зүйч багш нар судлаач, бүтээгч, шинийг эрэлхийлэгч мэргэжилтэн болгох талаар бодлогын түвшинд ажиллаж, тодорхой үр дүнд хүрэхийн тулд хамтарч манлайлах, манлайллаа хуваалцах нь байгууллага амжилттай оршин тогтнох хэрэгцээ шаардлага гарч ирсээр байна. Багшийн манлайлал, багшлах үйл, ур, багшийн мэргэжил ба мэргэшил, багшийн чанар болон үнэлэмж зэрэг нь боловсролын чанар, байгууллага үйл ажиллагаагаа амжилттай зохион байгуулахад шууд хүчтэй нөлөөлөгч билээ. Багшийн хөгжлийн асуудал нь “Мэргэжил дээшлүүлэх”-ээс “Мэргэжлийн тасралтгүй хөгжил” рүү хувирч өөрчлөгдөх зайлшгүй шаардлага үүссэн. (БСШУЯ, 2021) Энэ нь багшийн тасралтгүй хөгжил, багш нар мэргэжлийн өндөр мэдлэг ур чадвар эзэмшин манлайллаа бусадтай хуваалцах боломж бүрдэж байгаа энэ үед СӨБ-н багш, удирдах ажилтан нь манлайллаа хуваалцах хүсэл эрмэлзэл байна уу? Багшийн манлайлал нь хамт олны амжилтад хэрхэн нөлөөлж болохыг тодруулахаар энэхүү сэдвийг сонгон авлаа.

Манлайллыг зөвхөн удирдагчийн үүрэг гэж ойлгож байсан үзэл өөрчлөгдөж, энэ нь хамтын манлайлал, дэмжлэгт удирдлага гэсэн агуулгаар өргөжин тэлж байна. Манлайллыг хувь хүний манлайлал, удирдах ажилтны манлайлал, хамтын манлайлал, салбарын манлайлал гэсэн дөрвөн хүрээнд авч үздэг.

Судлаач Т.Мягмарсүрэн “Багшийн манлайллыг загварчлах нь” докторын зэрэг горилсон бүтээлдээ сургалтын ажлын хүрээнд туссан манлайллын шаардлага, шалгуур үзүүлэлт бусад ажлуудаасаа олон үзүүлэлтээр дутмаг байна. Үүнд “Хамтран ажиллах”, “Багт ажиллах”, “Баг удирдах”, “Сургууль сурталчлах”, “Шийдвэрт саналаа тусгах” зэрэг тодорхой биш байна, багш нар багийн болон байгууллагын манлайллын нөлөө хүрээгээ хөгжүүлэх тал дээр учир дутагдалтай байна гэж үзээд “Багшийн манлайлал” загварыг санал болгож тус загвараар ажиллахын тулд өнөөгийн дээрээс доошоо чиглэлтэй удирдлагын тогтолцоог өөрчилж, харилцааны хэвтээ загвараар ажиллах саналыг дэвшүүлжээ.

Дээрх дурдсан албан баримт бичиг, судлаачдын бүтээлээс харахад багшийн хөгжлийн асуудал нь “Мэргэжил дээшлүүлэх”-ээс “Мэргэжлийн тасралтгүй хөгжил” рүү хувирч өөрчлөгдөх зайлшгүй шаардлага үүссэн багш тасралтгүй хөгжихийн тулд манлайлах, манлайллаа хуваалцах нь зайлшгүй болжээ. Байгууллагын менежмент, багшлах, суралцах үйл ажиллагааны чанар үр дүнг сайжруулах, түүнд шууд нөлөөлөх хүчин зүйлсийн нэг удирдлага болон багшийн манлайлал хандлага нь манлайллаа хуваалцах хүсэл эрмэлзэл байгаа эсэхийг тодруулах, манлайлал

нь ажлын амжилтад хэрхэн нөлөөлж байна вэ, холбоо хамаарал байна уу? гэдгийг тодруулах хэрэгцээ шаардлага үүссэн.

Түлхүүр үг: манлайлал, амжилт, үр дүн

Зорилго

Сургуулийн өмнөх боловсролын багшийн манлайлал байгууллага, хамт олны ажлын гүйцэтгэлд үзүүлж буй нөлөөллийг илрүүлэхэд оршино.

Зорилт

1. Багшийн манлайллын онол арга зүйд шинжилгээ хийх
2. СӨБ-н багшийн манлайллын өнөөгийн төлөв байдлыг тодорхойлох
3. Цэцэрлэгийн багшийн ажлын үр дүн ба багшийн манлайллын уялдаа холбоо
4. Цэцэрлэгийн багшийн ажлын үр дүн ба багшийн манлайллын үзүүлэлтийн хамаарлын шинжилгээ

Судалгааны арга: Баримт бичгийн шинжилгээ, харьцуулалтын арга, туршилтын арга

Онолын үндэс: Манлайлал нь байгууллагын зорилгыг амжилттай хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх гол хүчин зүйлсийн нэг юм. Байгууллагын үндсэн зорилтуудыг хэрэгжүүлэхийн тулд манлайллыг хувь хүн, мэдлэг харилцаа, багаар ажиллах, удирдлагын түвшинд асуудлыг хамтран шийдвэрлэх үр чадваруудын хүрээнд авч үзэж байна. Мотивацлагдсан хэн боловч өөрийн манлайлах чадвараа шинжилж түүнийгээ бусадтай зэрэгцэн ашиглаж гүйцэтгэлийг сайжруулж болно.

Судлаач Л.Цэрэнчимэд “Манлайллын онолын хөгжлийн чиг хандлага ба орчин үе” эрдэм шинжилгээний өгүүлэлдээ манлайлал нь аль ч үзэл баримтлал, онол нь он цаг үед үргэлжлэгдэн судлагдаж байгаа нь судлаачийн судалгааны хүрээ нөхцөл байдлын шаардлагатай уялдаж байгаа нь харагдсан, гэхдээ аль нэг хандлага чиглэл тухайн цаг үед давамгайлж байгааг харгалзан манлайллын үзэл баримтлалыг дараах байдлаар үечилсэн байна. (Л.Цэрэннадмид, 2020)

Эрдэмтэд боловсролын салбарт манлайллын ямар хандлага зонхилж байгааг сүүлийн 40 -өөд жилийн хугацаанд судалжээ. Багшийн үйл ажиллагаа нь суралцагч, хамт ажилладаг багш нар, удирдах ажилтан, мэргэжлийн чиглэлийн гэх мэт олон хүнтэй хамтран ажилладаг онцлогтой. Тийм учраас боловсролын манлайллын онол, багшийн манлайллын талаарх эрдэмтдийн өгсөн тодорхойлолтуудад багшийн манлайллыг хамтын манлайлал гэж үздэг. Дараах эрдэмтэн судлаачид багшийн манлайллын талаар тодорхойлсон байдаг.

Хүснэгт 1

№	Манлайллын тодорхойлолт	Судлаач, ном бүтээлийн эх үүсвэр	Судлаачийн тайлбар
1	Боловсролын салбарт хамтдаа суралцах, хамтдаа мэдлэг бүтээхийг багшийн манлайлал	Калифорнийн их сургуулийн хүндэт профессор боловсрол судлалын доктор Линда Ламбирт	Хамтдаа суралцах, бүтээх
2	Багшийн манлайлал нь хамтын манлайллын шинжтэй байх ба багш нар хоорондоо хамтран ажилласнаар өөрсдийн мэдлэг мэргэшлээ хөгжүүлэх явдал юм	Бөүлс, Катерин Тройн (1992) нар	Хамтран ажиллах, мэдлэг, мэргэшлээ хөгжүүлэх

3	Багш дангаараа буюу бусадтайгаа хамтарч ажилласнаар хамт ажилладаг багш нартаа, захиралдаа, сургуулийнхаа бусад хүмүүст, суралцагчдыг сайн сургах, болон сургах үйл ажиллагааг сайжруулахад нөлөөлдөг үйл явц	Иорк Бар, Дюк (2004 эрдэмтэн судлаач	Сурах үйл ажиллагааг сайжруулах
4	Манлайлал бол тодорхой зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд бусдын үйл ажиллагаа, сэтгэл зүйг жолоодон чиглүүлэх үйл явц юм.	Ч.Пүрэвдорж, “Багшлахуйн менежмент	Чиглүүлэх үйл явц

Хүснэгт 2

	Манлайллын суурь онолууд	Эрдэмтэн судлаач	Багшийн манлайллыг үнэлэх хүчин зүйл
Багшийн манлайллын онол	“Байгууллагын зэрэг зан төлөв” онол	Эрдэмтэн Бриф, Мотивилдоо	Мэдээллээ хуваалцах
	“Нөхцөлт сургалт практик бүлэг” онол	Эрдэмтэн Лэйв, Вэнжэр	
	“Хуваалцах манлайлал онол	Спилэйн нарын судлаачид тэмдэглэжээ	Манлайллаа хуваалцах
	“Паралелль бүтэц” онол.	Эрдэмтэн Кревтер	
	“Байгууллагын ажилтны зан төлөв” онол	Эрдэмтэн Орган	Нэмэлт үүрэг гүйцэтгэх
	“Нэмэлт үүрэг зан төлөв” онолд	Ван Дайн, Куминг, Мак Лийн Парк эрдэмтэд тодорхойлсон.	Удирдлагын сонголтоор ажиллах
	“Манлайлагч ажилтны харилцаа” онолд	Дансэрю, Грэйнд , Хага нарын эрдэмтэд тайлбарлажээ	Бүлгийн гадна, бүлгийн дотор

Багшийн манлайллыг тодорхойлдог дээрх нийтлэг онолууд дээр тулгуурлаж эрдэмтэн доктор Памела С Анжил /Pamela S Angelle/ “Багшийн манлайллын өнөөгийн төлөв байдал”-ыг тодорхойлох судалгааны загварыг гаргасан. Багш нар өөрсдөө манлайлах хүсэл эрмэлзэл байна уу? удирдлагууд нь багш нартаа манлайлах

боломж олгох хүсэл эрмэлзэл байна уу? гэсэн асуултад хариу олох загвар юм. Хуваалцах манлайлал: 1980 оноос хуваалцах манлайллын хандлага бий болжээ. Хуваалцах манлайлалд манлайлагчийг захиран тушаадаг хүн гэж үндсэндээ үзэхгүй, ялангуяа сургуулийн үйл ажиллагаанд манлайлагч нь “Захиргаадах”, “Үүрэгдэх” гэхээсээ илүү бусадтайгаа хамтран багаар ажиллана. Сургуулийн удирдах ажилтнууд багш нарынхаа үйл ажиллагааг хянаж, шалгаххаасаа илүү багш нартаа итгэж, хамтын эерэг харилцааг эрхэмлэж асуудлыг багш нартайгаа хамтран чөлөөтэй ярилцаж, харилцан санаа бодлоо сонсож, багшийг удирдах үйл ажиллагаа шийдвэр гаргах үйл явцад оролцуулах нь тэдэнд урам зориг

өгч, идэвхжүүлэн манлайллаа олон хүнд хуваалцдаг хандлага юм. Хуваалцах манлайллын энэ хандлагаар багш нарыг сургалт, эрдэм шинжилгээ судалгааны ажлын чиглэлээрээ сургуулийн удирдлагын түвшинд хамтран ажиллах, бусад багш удирдах ажилтнуудтайгаа багаар ажиллах зэргээр манлайлах боломжийг бий болгоно гэж үздэг.

Судалгаа, үр дүн:

Хамрах хүрээ: Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын Улсын тэргүүний “Нархан” 3 дугаар цэцэрлэгийн удирдах ажилтан, багш нар, нийт 32 хүн.

Багш, удирдах ажилтан манлайлж байгаа эсэх, манлайлж байгаа бол хэрхэн манлайлж байгааг тодорхойлдог судалгааны арга загварууд нэлээдгүй олон байдгаас доктор Памела С Анжил /Pamela S Angelle/ “БМҮ” загварыг анх боловсруулжээ. 2010 онд эрдэмтэн Дэ Харт докторын зэрэг горилох нэг сэдэвт бүтээлээрээ багшийн манлайллыг үнэлэхэд тохиромжтой үнэлгээний загварыг боловсруулах зорилго тавьж, 5 хүчин зүйлтэй, 4 хүчин зүйлтэй, 3 хүчин зүйлтэй түүний боловсруулсан уг загваруудыг фактор батлах шинжилгээний арга (confirmatory factor analysis)-аар туршсан судалгаа хийж, 17 зүйлээс бүрдсэн 4 хүчин зүйлтэй загвараар багшийн манлайллыг үнэлэхэд тохиромжтой хэмээн баталсан юм.

“Багшийн манлайллын үнэлгээ загвар” нь 4 хүчин зүйлс, 17 асуултаас бүрддэг.

1. Мэдлэг чадвар туршлагаа хуваалцах
2. Манлайллаа хуваалцах
3. Нэмэлт үүрэг гүйцэтгэх
4. Удирдлагын сонголт

Судалгааны энэ аргыг сургуулийн үйл ажиллагаанд багшийн албан ба албан бусаар хэрхэн манлайлж байгааг үнэлэхэд ашигладаг тул СӨБ-ын багшийн үндсэн үүргийн хүрээнд хэрхэн манлайлж байгааг бусад багш нар, удирдах ажилтнуудаар үнэлүүлэв.

Судалгаанд СӨБ-ын 32 багш, удирдах ажилтнууд оролцож, асуулгад 1-2 муу, 2-3 дунд, 3-4 сайн гэсэн 4 баллаар үнэлгээ өгөв.

СӨБ-ын багшийн манлайллын өнөөгийн төлөв байдлыг мэдлэг туршлагаа хуваалцах, манлайллаа хуваалцах, нэмэлт үүрэг гүйцэтгэх, удирдлагын сонголт гэсэн 4 хүчин зүйлээр үнэлэн дүрслэх судалгаа хийсэн.

Энэ асуулгын судалгаа нь багшийн манлайллын үнэлгээ 4 хүчин зүйлтэй ба эдгээрийн 17 хувьсагчийн хувьд дараах үр дүн гарлаа. 17 хувьсагчийн найдвартай байдал нь 0.6-с дээш буюу 0.891 гарсан тул шинжилгээнд ашиглах бүрэн боломжтой байна.

Мэдлэг туршлагаа хуваалцах байдалд нөлөөлж байгаа хүчин зүйлсийн судалгаа

Энэхүү судалгааны аргын (SE) мэдлэг, туршлагаа хуваалцах хүчин зүйл нь багшийн заах аргын ур чадвар, хичээл зохион байгуулах ур чадвар, улмаар эдгээр чадвараа мэргэжил нэгт нөхөдтэйгээ хуваалцах хүсэл эрмэлзэл хэр зэрэг байдгийг үнэлдэг. Тус хүчин зүйл нь SE1, SE2, SE3, SE4, SE7 гэсэн таван үзүүлэлтээс бүрдэнэ.

Манлайллаа хуваалцах байдалд нөлөөлж байгаа хүчин зүйлсийн судалгаа

Багшийн манлайллаа хуваалцах хүчин зүйлс нь хоёр дэд хэсгээс бүрддэг.

- 1-р хэсэг: Sle-Багшид өөрт нь манлайлах, үйл ажиллагаанд оролцох хүсэл

эрмэлзэл хэр зэрэг байгааг тодруулах зорилготой. Энэ фактор Sle5, Sle6, Sle13 код бүхий 3 үзүүлэлттэй.

- 2-р хэсэг: Slo-CӨБ удирдах ажилтнууд багш нартаа манлайлах, үйл ажиллагаанд оролцуулах хүсэл эрмэлзэл хэр зэрэг байдгийг тодруулна. Slo12, Slo14, Slo16 гэсэн 3 үзүүлэлтээс бүрддэг.

Нэмэлт үүрэг гүйцэтгэх байдалд нөлөөлж байгаа хүчин зүйлсийн судалгаа

(SP) буюу нэмэлт үүрэг гүйцэтгэх хүчин зүйлээр багш нарт албан тушаалтын тодорхойлолтод заасан үндсэн үүргүүдээс гадна өөр илүү үүрэг гүйцэтгэх хүсэл эрмэлзэл хэр байгааг тодорхойлох зорилготой. Тус хүчин зүйл нь SP8- цэцэрлэг хөгжүүлэх, SP9- бусад багш нартаа туслах, SP10- удирдах ажилтанд туслах зэрэг илүү үүрэг гүйцэтгэх хүсэл эрмэлзэл гэсэн 3 үзүүлэлтэй.

(PS) Манлайллын үүрэг гүйцэтгэх багшийг сонгохдоо удирдах ажилтан бүх багш нарт ижил боломж олгохгүйгээр цөөн тооны хэдэн багш нарыг өөрийн хүсэлтээр томилдог эсэхийг тодорхойлдог зорилготой. Энэ хүчин зүйл нь PS11, PS15, PS17 гэсэн 3 үзүүлэлтээс бүрддэг.

Судалгаа 1 дүгнэлт: CӨБ-ын багшийн манлайллын өнөөгийн төлөв байдал нь удирдах ажилтан, багш нар манлайлах хүсэл эрмэлзэл сайн, манлайллаа бусадтай хуваалцах нь сайн.

Багш нар хичээлээ зааж дууссаныхаа дараа цэцэрлэгийнхээ үйл ажиллагааг сайжруулах ажил хэрэгт оролцох хүсэлтэй байдаг, хамтарч ажиллах, хандлагаа өөрчлөх багт орж ажиллах зэрэг нь (3.8) байна.

Удирдлага нь баг хамт олоноо манлайлан хамтран ажиллахад нь дэмжлэг үзүүлж хамтран ажиллах тэдний саналыг сонсох шийдвэрт оролцуулах зэрэг нь 4 байгаа нь судалгаагаар батлагдлаа. Энэхүү хуваалцах манлайллын онол нь багш нар болоод удирдлагууд хамтын манлайлалтай үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцох хүсэл эрмэл байгааг харуулж байна.

Судалгаа 2: Цэцэрлэгийн багшийн ажлын үр дүн ба багшийн манлайллын уялдаа холбоо:

БСШУС-ын Сайдын А/803 тушаал “Цэцэрлэг, ЕБС-ийн үйл ажиллагааг үнэлэх журам”-ын хүрээнд тус цэцэрлэгийн 2022-2023 оны хичээлийн жилийн үйл ажиллагаанд өөрийн болон хөндлөнгийн үнэлгээг Багшийн манлайллын үнэлгээ загварыг үндсэн 4 хүчин зүйлд тохируулга хийж судалгаанд дүн шинжилгээ, судалгаа 1, хоорондын холбоо хамаарлын нийцлийг олох, интервал 1-4 түвшинд гаргалаа.

1. Мэдлэг туршлагаа хуваалцах байдал нь багш тус бүрийн ажлын гүйцэтгэл үр дүн амжилтад 6 хувь хамааралтай байна.
2. Манлайллаа хуваалцах байдал нь багш тус бүрийн ажлын гүйцэтгэл үр дүн амжилтад 6 хувь хамааралтай байна.
3. Нэмэлт үүрэг гүйцэтгэх байдал нь багш тус бүрийн ажлын гүйцэтгэлийн үр дүн амжилтад 12 хувь хамааралтай байна
4. Удирдлагын сонголт манлайлал нь багшийн ажлын гүйцэтгэлийн үр дүн амжилтад 22 хувь хамааралтай байна. Багшийн манлайлал нь цэцэрлэгийн ажлын үр дүн амжилтад эерэгээр нөлөөлдөг болох нь тус судалгаа шинжилгээгээр харагдлаа.

Багшийн ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний шалгуур, манлайллын үнэлгээний

шалгуур үзүүлэлтийн хоорондын ойрхон холбоо хамаарлууд нь үндсэн 4 хүчин зүйлийн хүрээнд гарсан байна.

Цэцэрлэгийн багшийн ажлын үр дүн ба багшийн манлайллын үзүүлэлтийн хамаарлын шинжилгээ.

Дээрх тоон судалгааны үр дүнгээс харахад Багшийн манлайллын үнэлгээ, БСШУС-ын Сайдын А/803 тушаалаар өөрийн болон хөндлөнгийн үнэлгээний 4 хүчин зүйл болох 1. Мэдлэгээ хуваалцах, 2. Манлайллаа хуваалцах, 3. Нэмэлт үүрэг гүйцэтгэх, 4. Удирдлагын сонголтоорх үзүүлэлтийн холбоо хамаарлууд нь нийцэж байгаа нь батлагдлаа.

Дүгнэлт

Манлайлал нь нөхцөл байдлыг тодорхойлох, хамт олныг чиглүүлэх, дэмжих, үлгэрлэх, зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг үйл явц юм. Багшийн манлайлал нь хамтын манлайллын шинжтэй байх, багш нар хоорондоо хамтран ажилласанаар өөрсдийн мэдлэг мэргэжлээ хөгжүүлэх явдал юм. СӨБ-ын багшийн өнөөгийн төлөв 1. Мэдлэг туршлагаа хуваалцах байдал нь: Багш нар бие биедээ харилцан туслах, шинэлэг арга зүйг туршин хэрэгжүүлэх зэрэг хүсэл эрмэлзэл нь 3.2 буюу сайн, 2. Манлайллаа хуваалцах байдал нь мэргэжлийн хөгжлийн бүлэгт ажиллах, сургалтын хөтөлбөр боловсруулалт багийн үйл ажиллагаанд багт нэгтгэх зэрэг нь 3.2 буюу сайн, 3. Нэмэлт үүрэг оролцоо нь сургалт үйл ажиллагаанаас гадуурх үйл ажиллагаанд хамтран оролцох, шинийг санаачлах, нэмэлт үүрэг гүйцэтгэх хүсэл эрмэлзэл нь 3.8 буюу сайн, 4. Удирдлага нь баг хамт олоноо манлайлан хамтран ажиллахад нь дэмжлэг үзүүлж хамтран ажиллах тэдний саналыг сонсох шийдвэрт оролцуулах зэрэг нь 4 буюу өндөр түвшинд байгаа нь харагдаж байна. Судлаач миний үзэж байгаагаар цэцэрлэгийн багшийн ажлын гүйцэтгэл, багшийн манлайллын үнэлгээний хоорондын холбоо хамаарлууд нь манлайллын 4 хүчин зүйлийн хүрээнд интервалын дундаж түвшин 3-3.8, 6-22 хувийн нийцтэй байгаа нь судалгаагаар харагдлаа. Мөн багшийн ажлын үнэлгээний шалгуур болон манлайллын үнэлгээний шалгуур хоорондын ойрын нийцэл, боломжтой утга бүхий үзүүлэлтүүдийг тоон шинжилгээгээр харьцуулан харахад:

1. Мэдлэг туршлагаа хуваалцах хүчин зүйлийн хүрээнд: SE(2), SE(3), SE(7)
2. Манлайллаа хуваалцах хүчин зүйлсийн хүрээнд: Sle 5, Sle13, Sle6, Slo12,
3. Нэмэлт үүрэг гүйцэтгэх хүчин зүйлсийн хүрээнд: SP8, 4. Удирдлагын сонголт хүчин зүйлийн хүрээнд: PS11 зэрэг үзүүлэлтүүд ач холбогдол ихтэй байгаа нь цаашид цэцэрлэг үйл ажиллагааны үр дүнгээ урьдчилан харахын тулд энэхүү шалгуур үзүүлэлтүүдийг хэрэглэх боломжтой юм гэж дүгнэж байна.

Ном зүй

1. БСШУЯ. (2021). "Монголын Боловсролын 100 үйл явдал". УБ.
2. Л.Цэрэннадмид. (2020). "Менежмент ба Инноваци".
3. БСШУ, (2020). "Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал".УБ
4. БСШУЯ, (2021). "Монголын боловсролын 100 үйл явдал". УБ
5. БСШУЯ, (2021). "Монголын боловсрол", Нэвтэрхий толь
6. Л.Цэрэннадмид. (2020). "Менежмент ба Инноваци"
7. Л.Пүрэвдорж. (1998). "Улс төрийн хошуучлалын онолын чухал асуудлууд". УБ
8. Т.Мягмарсүрэн. (2018). "Багшийн манлайллыг загварчилах нь". УБ
9. Т.Мягмарсүрэн. (2017). "Багшийн манлайллын загвар стандарт". УБ
10. Б.Наранцацрал. (2021). "СӨБ-н багшийн манлайллын өнөөгийн төлөв байдал" магистрийн зэрэг горилсон бүтээл

ЦЭЦЭРЛЭГИЙН ХҮҮХДИЙН АМНЫ ХӨНДИЙН ЭРҮҮЛ АХУЙН ДАДАЛ ХЭВШЛИЙГ ЭЦЭГ ЭХИЙН ОРОЛЦООТОЙ САЙЖРУУЛАХ НЬ

А.Нансалмаа

Төв аймаг Жаргалант сумын цэцэрлэгийн багш

Оршил

Багшийн ур чадвараас гадна үр дүнтэй бүлгийн менежмент нь бага насны хүүхдийн зан үйлд шууд нөлөөлдөг. /Jacob kouin/

“ЭРҮҮЛ ШҮД-ЭРҮҮЛ ХҮҮХЭД” ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР Сүүлийн жилүүдэд хүүхдийн шүд, амны хөндийн өвчлөлийн тархалт, хүрээ нэмэгдэж байна. Хүүхдийн шүдний цоорол нь чих, хамар, хоолойн болон амь насанд аюултай эрүү, нүүрний үрэвсэлт өвчний шууд шалтгаан болно. Манай улсад 2007-2011 онд хүүхдийн шүд цоорох өвчний тархалт 96.2 хувь, шүд цоорох өвчний эрчим 6-8 шүд болж өссөн байна. Улсын дунджаар шүд цоорох өвчний тархалт 71,4 хувь, шүд цоорох өвчний эрчим 4-33 шүд, эмчилгээний хэрэгцээ 94,3 хувь байна. Иймд хүүхдийн шүд, амны хөндийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд бусад салбарын оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжсэн цогц хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

Үндэслэл

Шүд цоорох өвчний улмаас хүний биед 200 гаруй төрлийн өвчин, эмгэг үүсдэг. Гэтэл манай улсад 10 хүүхэд түтмын 9 нь шүдний өвчтэй байна. Хүүхдийн амны хөндийн үзлэгээр 80 орчим хувьд нь цооролтой байна. Шүдний өвчлөл нь хүний биед өвчин эмгэг үүсэх эх үүсвэр нь болж байдаг. Шүдний өвчлөлөөс болж ходоод, дотор эрхтэн муудахад нөлөөлдөг. Шүд өвчилснөөр хүний биеийн кальци маш ихээр алдагдаж байдаг. Хүүхдийн сүүн шүдний цоорол нь шүд нь унаад зүгээр болдог гэж ихэнх эцэг эхчүүд боддог бол Сүүн шүдний цоорол нь эмчилгээ хийхгүй бол байнгын шүдэнд халдаж амны хөндийн өвчлөлийн эх суурь тавигддаг.

Иймээс шүдний өвчлөлийн талаар нарийвчилсан судалгааг өөрийн ажиллаж буй цэцэрлэгийн ахлах, бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдийг хамруулан хийж, судалгааны үр дүнд тулгуурлан бүлгийн менежментэд суурилсан шүдний өвчлөлийг бууруулах ажлыг зохион байгуулахаар энэхүү сэдвийг сонгон авсан.

Хураангуй

Бүлгийн менежмент нь зорилгыг тодорхойлох, арга замыг төлөвлөх, хүн хүч, нөөцийг оновчтой зохион байгуулах, хүмүүсээ манлайлах, эцсийн үр дүнг нь хянах үйл явц юм. Багш ангид хүүхдийн шүдийг тогтмол угаалгадаг боловч төдийлөн дадал хэвшил болохгүй байгаа тул үүний шалтгааныг илрүүлэхийн тулд эцэг эхийн оролцоотой хамтран ажиллах шаардлагатай байна. Үүнтэй уялдаад хүүхдийн сурах орчныг тэдний хэрэгцээ сонирхолд нь нийцүүлэн бүрдүүлж эцэг эхтэй хамтран ажиллаж чадвал хүүхэд хөгжих боломж илүү бүрдэнэ. Түүнчлэн хүүхэд төрсөн цагаас амны хөндийн арчилгаа хийх, шүд ургасан даруйд сойз ашиглан угаах, заавал өвдсөн хойно нь биш шүдний үзлэгт тогтмол үзүүлж урьдчилан сэргийлэх хэрэгтэй.

Түлхүүр үг: хүүхэд-эцэг эх-багш-шүдний өвчлөл – бүлгийн менежмент

Онолын хэсэг

Бүлгийн менежмент нь зорилгыг тодорхойлох, арга замыг төлөвлөх, хүн хүч, нөөцийг оновчтой зохион байгуулах, хүмүүсээ манлайлах, эцсийн үр дүнг нь хянах

үйл явц юм. Үүнтэй уялдаад хүүхдийн сурах орчныг тэдний хэрэгцээ сонирхолд нь нийцүүлэн бүрдүүлж эцэг эхтэй хамтран ажиллаж чадвал хүүхэд хөгжих боломж илүү болно. Шүд цоорох өвчин гэдэг нь Шүдний хатуу эдийн эрдсийн алдагдлын улмаас шүдний хатуу эд зөөлөрч, шүдэнд хөндий үүсэх эмгэг процессийг хэлнэ. Цоорсон шүдтэй хүүхэд нь эрүүл шүдтэй хүүхдээс бие бялдар өсөлт хөгжил нь хэвийн бус байх магадлал 1,3 дахин их байдаг. Шүдний өвчин нь халдварт өвчин учраас жирэмсэн ээжүүд төрөхөөс өмнө амны хөндийгөө эрүүлжүүлэх шаардлагатай.

Судалгааны хэсэг

Зорилго: Багш, эцэг эх асран хамгаалагч нар хүүхдийн амны хөндийн эрүүл ахуйд хэрхэн анхаарч байгааг судлах, бүлгийн менежментэд суурилан сайжруулах арга замыг тодорхойлох

Зорилт

- o Хүүхдийг шүдний эмчийн үзлэгт хамруулна.
- o Эцэг эхчүүдээс асуулга авна.
- o Асуулгын үр дүнг боловсруулна.
- o Хүүхдийн амны хөндийн эрүүл мэндийг сайжруулах чиглэлээр үйл ажиллагаа зохион байгуулна.
- o Үр дүнг тооцно.

Хамрах хүрээ: Төвийн цэцэрлэгийн 4 бүлгийн 120 эцэг эх асран хамгаалагч, хүүхэд, багш нар

Судалгааны арга

- Ажиглалтын арга
- Асуулгын арга
- Туршилтын арга
- Нэгтгэн дүгнэх арга
- Математик статистик арга

Судалгааны хэсэг: 2023 оны хичээлийн жилийн 9 сард цэцэрлэгийн нийт 120 хүүхдийг шүдний эмчийн үзлэгт хамруулсан.

Үр дүн нь: Бага бүлэг- 25 хүүхдээс 6 хүүхэд өвчлөлттэй 18 эрүүл

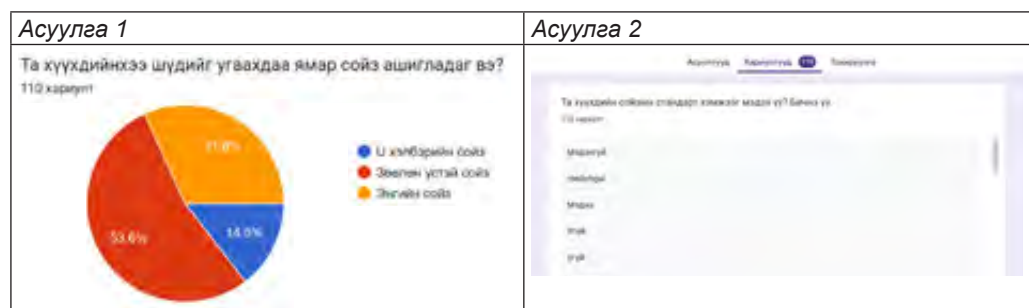
Дунд бүлэг-30 хүүхдээс 19 хүүхэд өвчлөлттэй 6 эрүүл

Ахлах бүлэг- 30 хүүхдээс 21 хүүхэд өвчлөлттэй 9 эрүүл

Бэлтгэл бүлэг- 35 хүүхдээс 26 хүүхэд өвчлөлттэй 9 хүүхэд эрүүл

байдалтай байна.

СУДАЛГАА1. Эцэг эхээс авсан судалгаа: Төвийн цэцэрлэгийн 4 бүлгийн 120 эцэг эхчүүдээс судалгаа авахад 110 эцэг эх буюу 91%-тай хамрагдсан.

Мэднэ 35% Мэдэхгүй 65%

Асуулга 3	Асуулга 4
 Мэддэг 25% Мэддэг хэдий ч угаалгаж чаддаггүй% Мэдэхгүй 20%	 55% мэднэ 45 мэдэхгүй %

Судалгааны дүгнэлт

Судалгааг 2 үе шаттай зохион байгуулсан. Эцэг эх, асран хамгаалагч нараас асуулга, хүүхдэд чиглэсэн судалгааг ажиглалт болон асуулгын аргаар авахад 120 эцэг эх, асран хамгаалагч 120 хүүхэд тус тус хамрагдлаа. Энэхүү асуулгаас үзэхэд эцэг эхчүүд маань амны хөндийн эрүүл ахуйн талын мэдлэгийн хүрээ дутмаг байна. Тийм учраас нэн түрүүн эцэг эхчүүдтэй хамтран дараах ажлуудыг зохион байгууллаа.

1. Эцэг эхчүүдийн дунд “Хүүхдийн амны хөндийг эрүүлжүүлэх” 3-н сарын аян “бэлтгэл бүлгийн хүрээнд” 2023 оны 9-р сарын 18 өдрөөс эхлэн 2023 оны 12-р сарын 25 өдөр хүртэл зарласан.
2. Эцэг эхчүүд тус бүрд хүүхдийн амны хөндийн өвчлөлийг танилцуулсан. Цаасан болон цахим суурьтай постер, брошур, зөвлөгөө зөвлөмжийг давтамжтай тоогоор 150 ширхэгийг хүргүүлж ажилласан.
3. Бэлтгэл бүлгийн эцэг эхчүүдэд “Амны хөндийн эрүүл ахуй” сэдэвт 16 ширхэг цахим контентыг дөрвөн бүлгийн багш нар хамтран бэлтгэж хүргүүлсэн
4. Эцэг эхчүүддээ өгсөн зааврын дагуу хүүхдийн шүдийг угаалгаж байгаа талаар ангийн групп чатаар эцэг эхтэй хамтран ажилласан.
5. Өдөр бүр хүүхдүүдээ хүлээж авахдаа хүүхдийн шүдээ угаасан байдлыг “Амжилтын од” үнэлгээний самбарт өөрөөр нь үнэлүүлэн ажиллаж байна.

Судалгаа-2: Хүүхдэд чиглэсэн судалгааг 2 удаа зохион байгуулсан. 2023 оны 9 сарын 15-нд цэцэрлэгийн 120 хүүхдэд шүдний үзлэг зохион байгуулахад бага бүлгийн хамрагдсан хүүхдийн тоо -25, өвчлөлтэй-6, эрүүл-18, дунд бүлэг 30 хүүхдээс, өвчлөлтэй- 19, эрүүл -11, ахлах бүлгийн 30 хүүхдээс өвчлөлтэй-21, эрүүл-9, бэлтгэл бүлгийн 35 хүүхдээс шүдний өвчлөлтэй- 26, эрүүл 9 хүүхэд дүгнэгдсэн бол 2023 оны 09 сарын 18-наас 2023 оны 12 дугаар сарын 25-ны хооронд “Хүүхдийн амны хөндийг эрүүлжүүлэх” аянг хэрэгжүүлж, эцэг эх асран хамгаалагчдад зөвлөгөө зөвлөмж /цаасан суурьтай/ -150 ширхэг, цахим зөвлөгөө зөвлөмж-150, контент 16 ширхэг тус тус боловсруулан хүргэсний дараа ахин бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдийг шүдний эмчийн үзлэгт хамруулахад бэлтгэл бүлэг- 35 хүүхдээс 15 хүүхэд эрүүл, 20 хүүхэд өвчлөлтэй байна. Өмнөх үзлэгээс 31 хувиар эрүүлжсэн ахиц гарсан.

Ерөнхий дүгнэлт

Эцэг эх, асран хамгаалагч, бүлгийн багш, багшийн туслах нартай хамтран “Амны хөндийн эрүүл ахуй” сэдэвт 3 сарын аян зарласан. Энэхүү аяныг зохион байгуулснаар дараах үр дүнд хүрсэн.

1. Манай цэцэрлэгийн эцэг эхчүүдийн амны хөндийн эрүүл ахуйн талаар тодорхой мэдлэг мэдээлэлтэй болж хүүхдийн шүдний өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх арга барил эзэмшсэн.
2. Багш хүүхдийн амны хөндийн эрүүл ахуйн дадал хэвшлийг сайжруулах зорилгоор эцэг эхийг идэвхижүүлэн ажиллах замаар оролцоог нэмэгдүүлсэн.
3. Хүүхдэд зөөлөн үстэй 18-25мм сойзыг зөв сонгож хэрэглэж эхэлсэн.
4. Орой бүр групп чатаар хүүхдийн шүд угаах дадлыг эцэг эхтэй хамтран зөвлөн туслаж ажилласнаар хүүхэд өөрөө идэвхитэйгээр шүдээ угааж сурсан.
5. Ангид шүдээ угаасныг нь тэмдэглэх самбар байрлуулж ажилласанаар хүүхэд идэвхижиж, шүдээ тогтмол угаах эрмэлзэл, дадалтай болсон.

Санал

1. Бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдээр ахлах, дунд бүлгийн хүүхдүүдэд “Хүүхэд хүүхдээсээ суралцъя- хүүхэд багш” сэдэвт шүдээ зөв угаах, зөв оо сойз хэрэглэх дарааллаар нь угаах үзүүлэх ажлыг тогтмол зохион байгуулах.
2. Энэхүү үйл ажиллагаагаа бусад цэцэрлэгүүдэд тэргүүн туршлага болгон түгээн дэлгэрүүлж хамтран ажиллах.

Ном зүй

1. “Цэцэрлэгийн байгууллагын менежмент манлайлал” Г.Монголхатан., 2020
2. “Судалгааны арга зүй” Ц.Жигмэд.,
3. “Бага насны хүүхдийн амны хөндийн эрүүл ахуй” Ч.Эрдэнэчимэг., 2000
4. “Сүүн шүдний эрүүл ахуй” Г.Сүхбат., 1997

ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТӨЛӨВЛӨЛТИЙГ ШИНЭЧИЛСЭН ТУРШИЛТ СУДАЛГААНЫ ЯВЦ, ҮР ДҮН

Увс, Баруунтуруун хүүхдийн цэцэрлэгийн жишээн дээр

*Х.Эрдэнэтуяа арга зүйч, Б.Хонгорзул эрхлэгч,
Н.Чимгээ бүлгийн багш, М.Батнавч бүлгийн багш,
Ү.Цээбумба бүлгийн багш
Увс аймгийн Баруунтуруун сумын цэцэрлэг*

Хураангуй: Бидний үйл ажиллагааны нийтлэг төлөвлөлт нь ихэвчлэн багшлахуйд чиглэсээр ирсэн бөгөөд хүүхэд хэрхэн яаж суралцдаг болох, тэднийг судалж суралцахуйд төдийлөн анхаараагүйд дүн шинжилгээ хийсэн. Цэцэрлэгийн арга зүйчийн хувьд эрэл хайгуул хийж ‘Боловсролын дуу хоолой’ ТББ-ын гишүүнээр ажиллан Токио хотноо туршлага судлах боломж нээгдэж шинэ мэдлэг, ойлголтоо хамт олонтойгоо хуваалцан үйл ажиллагааны төлөвлөлтийн хувилбарыг хамтдаа шинэчлэн боловсруулсан. Энэхүү япон цэцэрлэгүүдийн туршлагад тулгуурлаж боловсруулсан хувилбараа өөрийн цэцэрлэгийн үйл ажиллагаа, хөдөө орон нутгийн онцлогт тохируулан туршиж нэвтрүүлсэн оролдлого нь ахиц дэвшил авчирсан юм. Боловсролын хувирган өөрчлөлтийн үзэл баримтлал дор тулгамдсан асуудлаа олноороо хэлэлцэн цаг хугацаа, орон зайнаас үл хамааран хоршиж хамтрах нь чухал байна. Иймээс туршилт судалгааны ололт амжилт, сургамжийг танилцуулж хэлэлцүүлэхийг зорилоо.

Үндэслэл: Дэлхийн боловсролын чиг хандлага ирээдүйгээ хамтдаа дахин төсөөлөх тухай хоршиж, хамтарч ажиллахыг уриалж боловсролыг хувирган өөрчлөхийг чухалчилж байна. Асар хурдацтай хөгжиж буй энэ нийгэмд шинэ үеийн хүүхдүүдийг хөгжүүлэхэд бидэнд арга туршлага дутагдаж өнгөрсөн хугацаанд багшлахуйд хэт анхаарснаар суралцахуйг орхигдуулан туслах багш, бүлгийн багштай төдийлөн хоршин ажиллаж чадахгүй байгаа нь үйл ажиллагааны төлөвлөлтийн бүтэц, зохион байгуулалтын хэлбэрээс ихээхэн шалтгаалж байна хэмээн үзэж байна. Иймд

- Олон улсын туршлага арга зүйг бүс орон нутгийн онцлогт тохируулан хэрхэн нутагшуулах боломжтой вэ?
- БШУ-ны сайдын А/164-р тушаалын (сургуулийн өмнөх боловсролын сургалт, үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэл) 1.5-р зүйл, 3.11.2-р зүйл, 3.11.3-р зүйлд зааснаар бүлгийн менежментийг яаж үр дүнтэй хэрэгжүүлэх вэ?
- Бүлгийн болон туслах багшийн хамтын ажиллагааг ямар арга замаар сайжруулах вэ? зэрэг асуудалд үндэслэн хуримтлуулсан мэдлэгээ практикт нэвтрүүлсэн туршилт судалгааны явц, үр дүнг танилцуулж бүлгийн менежментийн талаар нэгдмэл ойлголтод хүрэх үүднээс уг сэдвийг сонгон авлаа.

Түлхүүр үг: хүүхдийн дүр төрх, бүлгийн менежмент, хамтын ажиллагаа, хоршигч багш.

Судалгааны ажлын зорилго: Үйл ажиллагааны төлөвлөлтийг шинэчилж туршсан хамтын ажиллагааны үр дүнг танилцуулна.

Судалгааны ажлын зорилт

- Үйл ажиллагааны нийтлэг төлөвлөлтийг шинэчлэх хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлох.

- Үйл ажиллагааны шинэчилсэн хувилбарыг турших.
- Туршилтын үе бүрт сургамж дүгнэлт хийх.
- Туршилтын ажлын үр дүнг тооцох.

Судалгааны арга: Ажиглалтын арга, туршилтын арга, фокус бүлгийн ярилцлагын арга, SWOT шинжилгээний арга, харьцуулсан судалгааны арга, SPSS судалгаа боловсруулах программ.

Хамрах хүрээ: Цэцэрлэгийн 6 бүлэг

Судалгааны ач холбогдол: Шинэчилсэн үйл ажиллагааны төлөвлөлт нь бүлгийн менежментийн хэрэгжилтийг хангаж байгаагаараа ач холбогдолтой юм.

Шинэлэг тал: Хүүхдийн бодит нөхцөл байдлыг судлан тэдний дүр төрхийг тодорхойлж ялгаатай байдалд дэмжлэг үзүүлж байгаагаараа шинэлэг юм.

Үндсэн хэсэг

Бид гурван цагийн уулзвартай, одоо цагаа мэдэрдэг ирээдүйн хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлох чадвартай багш сурган хүмүүжүүлэгч байж шинийг эрэлхийлж шинэ үеийн хүүхдийг хөгжүүлэхийн тулд нийтлэг үйл ажиллагааны төлөвлөлтийг шинэчлэх хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлохдоо дараах SWOT шинжилгээ хийлээ.

Хүснэгт 1. Үйл ажиллагааны нийтлэг төлөвлөлтөд хийсэн "SWOT" шинжилгээ

"S" давуу тал	"W" Сул тал
Тогтсон хэв маягтай учир төлөвлөхөд эргэлзээгүй. - Тогтсон сэдвийн дагуу хэрэгжүүлдэг учир тодорхой - Өдрийн турш явагддаг үйл ажиллагаа эмх цэгцтэй.	Багшлахуйд чиглэсэн - Хүүхдийн бодит нөхцөл байдлыг төдийлөн судалдаггүй төлөвлөлтөд тодорхой тусагдаагүй. - Үйл ажиллагаа бүр цагт баригдаж багш зөвхөн өөрийн төлөвлөсөн зүйлээ зохион байгуулдаг - Хүүхэд тэр бүр өөрийнхөөрөө хийж бүтээх цаг, боломж байдаггүй - Хүүхэд бүрийн онцлог, хэрэгцээ сонирхол нь тодорхой бус төлөвлөгдөөгүй - Анги бүлгийн хүүхдүүд тэр чигтээ л үйл ажиллагаанд оролцдог хэдий ч зарим нь юунд ч оролцохгүйгээр хоцордог - Үйл ажиллагааны төлөвлөлтийн хэрэгжилтэд туслах багшийн хамтын оролцоо дутмаг - Нэг агуулга нэг сэдэвт баригддаг - Өдрийн агуулгыг суралцахуйн чиглэл тус бүрээр хичээл шинжтэй зохион байгуулдаг.
"O" - Боломж	"T"-Эрсдэл
Хүүхэддэгжурамтайсуралцах.	Хүүхдийн хөгжлийн хоцрогдол үүсэх.

Үүнээс үзэхэд альфа үеийнхний онцлог бол хэдхэн секундэд тухайн үйлийн сонирхолтой эсэхийг мэдэх бөгөөд өөрт нь чухал биш, таалагдаагүй бол цагаа үрдэггүй. Ийм онцлог бүхий хүүхдүүдтэй ажиллаж буй бидний хувьд хамтын оролцоонд суурилан ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТӨЛӨВЛӨЛТ-ийг хүүхдийн бодит нөхцөл байдалд тохируулан шинэчлэх зайлшгүй хэрэгцээ шаардлагатай хэмээн үзэж байна.

Хүснэгт 2. Туршилтын ажлын тоон мэдээлэл

Туршилтын үе	Хугацаа	Туршсан бүлгийн тоо	Хэлэлцүүлгийн тоо	Хамтын оролцоо	
				Гадаад	Дотоод
I	2022.08-10 сар	1	0	“Боловсролын дуу хоолой” ТББ+	Бүлгийн менежмент
II	2022.10-12 сар	2	9		Бүлэг дундын менежмент
III	2023.01-03 сар	6	12	Хамтдаа хөгжье аян баг бүрэлдэхүүн	Нэгдэл дундын менежмент
IV	2023.04-05, 09-12 сар	6	18		

Туршилтын ажлыг тасралтгүй 14 сарын хугацаанд бага, дунд, ахлах, бэлтгэл нийт 6 бүлэг туршин хэрэгжүүлж хамтын оролцоотойгоор 39 хэлэлцүүлгийн явцад тулгарсан асуудал бэрхшээлийг хэлэлцүүлгийн аргаар шийдвэрлэж даван туулж дараах үр дүнд хүрлээ.

Хоршигч багш нар амьдрах ухааны бүлгийн ажлын төлөвлөлтийг өөрсдийн ойлголтоороо энгийн үг хэллэгээр өмнөх 7 хоногт хүүхдийн байр байдлыг **эрүүл ахуй** болон **аюулгүй байдал** чиглэлээр дүгнэн тухайн 7 хоногт хийх үйл ажиллагааг тооцон мөн анхаарах шаардлагатай хүүхдэд тохирсон дэмжлэг үзүүлэн ажиллалаа.

Хүснэгт 3. Бүлгийн ажлын төлөвлөлтөд хийсэн ‘SWOT’ шинжилгээ

“S” давуу тал	“W” Сул тал
- Тухайн долоо хоногт хийх ажлын чиглэл тодорхой. - Тогтсон нэг сэдэвт баригддахгүй - Хүүхдийн үйлдэн суралцах боломж бүрдэж байгаагаараа онцлог. - Бүтэн өдрийн турш багш, туслах багш, хүүхэд хамтран хөгжих боломж бүрэн нээгдсэн. - Сургалтын хэрэглэгдэхүүний бэлдэцийг баялаг хүртээмжтэй болгож эцэг эхийг татан оролцуулж чаддаг. - Хүүхэд илүү нээлттэй өөрийнхөөрөө байж чаддаг - Хүүхэд хүүхдээсээ суралцах боломж бүрдсэн - Өөрөөрөө бахархаж сэтгэл хангалуун байж өдөр бүрийг эрч хүч дүүрэн өнгөрүүлж чаддаг. - Хүүхдийн хөгжлийн ахицыг үнэлэхэд хялбар. - Хүүхэд өөрөө бүтээж тоглох явцдаа мэдлэг хуримтлуулж байгаа учраас цэцэрлэгт явах хүсэл сонирхол их болж эцэг эхчүүдийн сэтгэл ханамж өндөр болсон. - Хүүхдүүд сургалт, үйл ажиллагаанд оролцохдоо өөрөө бие даан мэдлэг бүтээж амьдрах ухааны арга барилд суралцсан.	- Зарим талаар зайлшгүй үзэх агуулга орхигдоод байж магадгүй учир багш нарийн тооцох хэрэгтэй. - Хүүхдийн хамрагдалтаас шалтгаалж агуулга давтан үзэх тохиолдолд бүлгийн ажлын төлөвлөлтөд сөргөөр нөлөөлж багшийн ажлын ачаалал нэмэгддэг. - Үйл ажиллагаа бүрт эцэг эхтэй хамтран ажиллах шаардлагатай. - Багш төвтэй сургалтын арга зүй бүрэн дүүрэн арилаагүй.
“O” - Боломж	“T”-Эрсдэл
- Баяр хөөртэй суралцах - Хүүхэд өөрийн сонголтоор үйл ажиллагаанд оролцох - Хүүхдийн ялгаатай байдлыг олж харах	- Хөндлөнгөөс эмх замбараагүй байна гэсэн дүгнэлт хийх эрсдэлтэй

Бүлгийн ажлын төлөвлөлт нь давуу тал ихтэй бөгөөд сул тал нь ойрын хугацаанд засагдах боломжтой, боломж эрсдэл хоёрыг тэнцүү дагуулсан байгаа нь харагдаж байна.

Хүснэгт 4. Туршилтын өмнөх болон дараах үеийг харьцуулсан байдал

Харьцуулалт	Хуучин төлөвлөлт	Шинэ төлөвлөлт
Нэршил	Үйл ажиллагааны төлөвлөлт	Бүлгийн ажлын төлөвлөлт
Бүтэц	Хэвшмэл	Уян хатан
Арга зүй	Хүүхдийн бодит нөхцөл байдлыг төдийлөн судлахгүй төлөвлөдөг.	Хүүхдийн бодит нөхцөл байдлыг судалж төлөвлөдөг болсон.
Хүүхэд	Зөвхөн багшийн заавраар үйл ажиллагаанд оролцдог.	Хүүхэд өөрийн сонголтоор үйл ажиллагаанд оролцдог.
Багшийн хандлага	Тогтсон хандлагатай	Хөгжингүй буюу эргэцүүлсэн хандлагатай.
Эцэг эхийн хандлага	Хүүхэдтэй болон багштай ярилцдаг зүйлийн агуулга энгийн.	Хүүхэдтэй болон багштай ярилцдаг зүйлийн агуулга өргөн хүрээтэй болсон.
Цаг хугацааны нөөц	Тогтсон цагт үйл ажиллагаа явуулдаг.	Хаана ч хэзээ ч, ямар ч үйл ажиллагаа явуулж болдог.
Хүний нөөц	Бүлгийн багш	Бүлгийн багш+хоршигч багш
Материаллаг нөөц	Ихэвчлэн хэвлэмэл материал ашигладаг.	Төрөл бүрийн гар доорх энгийн материал ашигладаг болсон.
Хамтын ажиллагаа	Зөвхөн цэцэрлэгийн заах аргын нэгдлийн хүрээнд хамтран ажилладаг.	Гадаадын хамтын ажиллагаа нэмэгдсэнээр дотоод хамтын ажиллагаа сайжирсан.

Үйл ажиллагааны төлөвлөлт болон бүлгийн ажлын төлөвлөлтийг тодорхой бүтцээр харьцуулан дүн шинжилгээ хийхэд эрс тэс ялгаатай үр дүн бий болсон байгаа нь дээрх хүснэгтээс харагдаж байна.

Туршилтын үр дүн: Туршилтын үр дүнг тооцохдоо хүүхэд хөгжлийн хувьд, багш хөгжлийн хувьд, эцэг эхийн сэтгэл ханамж гэсэн 3-н агуулгаар үр дүнг тооцлоо.

Нэг: Хүүхдийн хөгжлийн хувьд (агуулгын үнэлгээ)

Зураг 1. Хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний нэгтгэл

Дээрх зургаас харахад бүлгийн ажлын төлөвлөлтийн үр дүнд бүлэг тус бүрийн хүүхдийн хөгжилд ахиц өөрчлөлт гарсан байгаа нь харагдаж байна. Цэцэрлэгийн хэмжээнд онцгойлон анхаарах шаардлагатай нийт 44 хүүхдээс 29 хүүхэд нь буюу 66% сөрөг зан чанар нь засагдаж үлдсэн 34% нь засагдахыг оролдож байгааг онцлон тэмдэглэхэд таатай байна.

Хоёр: Багшийн хөгжлийн хувьд: Багш нарын хандлага өөрчлөгдөж байна гэдэг сэтгэлгээ өөрчлөгдсөн гэсэн үг юм. Түүний нэгэн илрэл бол олон удаагийн (39) хэлэлцүүлэг хийж байх үед төвөгшөөгөөгүй. Яагаад гэвэл хэлэлцүүлэг нь овоорсон их асуудлыг нэг дор хэлэлцдэггүй тухайлсан тулгамдсан асуудлыг хэлэлцэж олон талаас нь шийдэлд хүрч байгаа учраас дотооддоо арга зүйн хөгжүүлэлт хийж хэсэгчилсэн үйл ажиллагааны арга зүй эзэмшиж байна.

Зураг 2. Хэсэгчилсэн үйл ажиллагааны арга зүйн зураглал

Хэсэгчилсэн үйл ажиллагааны арга зүй нь хүүхдэд шинэ мэдлэг олгохдоо 1 дор 30 хүүхдэд 30 минутын хугацаанд өгөхгүй өнөөдөр 5, маргааш 6, нөгөөдрийн маргааш сурсан хүүхдүүд нь сураагүй хүүхдүүддээ зааж өгснөөр багшийн заах хүүхдийн тоо багасаж дээл оёж байгаа мэт өдрийн аль ч үед хэсэг хэсэг үйл ажиллагааг явуулснаар эцсийн үр дүнд бүх хүүхэд мэдлэг бүтээсэн байхыг хэсэгчилсэн үйл ажиллагааны арга зүй хэмээн ойлгож болох юм.

Гурав. Эцэг эхийн сэтгэл ханамж:

Судалгааг асуулгын аргаар авахад сургалт, үйл ажиллагааны хэрэгжилттэй холбоотой асуумжид 62.1% нь 'хангалттай сайн' гэсэн үнэлгээ өгсөн бөгөөд цаашид цэцэрлэгийн үйл ажиллагааг сайжруулахын тулд өгсөн эцэг эхчүүдийн саналыг багцлан авч үзвэл ажлын урам хайрласан, амжилт хүссэн, талархсан сэтгэгдэлээ илэрхийлсэн нь ихэнх хувийг эзэлсэн бол **хүүхдийн авьяас чадварыг нээн илрүүлэх, математик сэтгэлгээг сайжруулах, тоглоомын талбайг тохижуулах** гэх мэт асуудлыг сайжруулах талаар санал ирүүлсэн нь цаашид анхаарч ажиллах ажлын чиглэл болж байна.

Дүгнэлт

Бүлгийн ажлын төлөвлөлтөд өмнөх долоо хоногийн хүүхдийн дүр төрхийг тодорхойлсноор тухайн долоо хоногийн үйл ажиллагаа зорилго чиглэлтэй болж хөгжлийн ялгаатай байдалд үндэслэн хамтын оролцоотойгоор дэмжлэг үзүүлэх нь хүүхдийн сөрөг зан чанарыг засах оролдлого хийж байгаагаараа онцлог юм.

Тогтсон цагийн хуваарийн дагуух зориуд зохион байгуулалттай үйл ажиллагааг цагт баригдахгүй, хүүхдийн бодит нөхцөл байдалд тохируулан уян хатан зохион байгуулснаар идэвхтэй, баяр хөөртэй суралцдаг болсон нь багшид урам зориг өгч, эцэг эхчүүдийн сэтгэл ханамж болоод хандлагад ихээхэн нөлөөлж байгаа нь харагдаж байна.

Туршилтын эхэн үеүдэд туслах багш нар бүлгийн багштай хоршин ажиллах арга барилаа олохгүй, өөртөө итгэлгүй байсан бол үйл ажиллагааны явцад тэдний хандлага өөрчлөгдөж туршилтын 4-р үеэс 'Амьдрах ухаан'-ны айг бие даан төлөвлөх чадвартай болж хүүхэд хөгжүүлэх ажилд гар бие оролцон бүлгийн багшийн хамгийн сайн хамтрагч ХОРШИГЧ БАГШ байж чадна хэмээн дүгнэж байна.

Цаашид дэвшүүлэх санал

СӨБ, ЕБС-ийн зүгээс: Нэгж байгууллагууд сургалт, үйл ажиллагааны хэлэлцүүлгийг R-PDCA зарчим баримтлан тухайлсан тулгамдсан асуудлаар хэлэлцэж хэвших.

Аймаг, нийслэлийн БШУГ-ын зүгээс: Туршилт судалгааны үр дүнг түгээн дэлгэрүүлэхэд нээлттэй бөгөөд холбогдох байгууллагууд үе шаттай зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх.

БШУЯ болон Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн зүгээс:
Туслах багшийн албан тушаалын тодорхойлолтын 'Б' чиг үүрэгт хүүхдийг хөгжүүлж төлөвшүүлэхэд тэдний үүрэг оролцоогнэмэгдүүлж бүлгийн багштай хоршин ажиллах тухай тодруулан тусгах.

Ном зүй

а. Монгол хэл дээр:

1. Цэрэннадмид,Ш., Жавзандулам,Б., Жүгдэрнамжил,Х. (2016). АРА загварын дагуу эрдмийн ажил бичих, гарын авлага. УБ: Edupress
2. ЮНЕСКО, Боловсролын Ирээдүйн Олон Улсын Комисс. (2022). Ирээдүйгээ хамтдаа дахин төсөөлөх нь боловсролын нийгмийн шинэ гэрээ. УБ:
3. Жаргал,Г. Сэлэнгэ,Н., Сарантуяа,Ц., Монголхатан,Г., Шинэбаяр,Ж. (2020). Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал. УБ: Импрессколоур ХХК
4. БСШУЯ, (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. УБ: 'Соёмбо принтинг' ХХК
5. Жанет Гонзалес, Мина. (2016). Соёлын баялаг, ялгаатай орчинд багшлах нь.УБ: 'McGraw hill'
6. Батболд,Т., Ариунаа,Д., Баярмаа,Б., & Зол-Эрдэнэ, Д.,(2017). Судалгааны арга зүй. УБ: Соёмбо принтинг

б. Гадаад хэл дээр:

1. Саппоро хотын боловсролын газар., (Ц.Баярмаа, орч). (2009). Саппоро хотын боловсролын газар. Саппоро хот:
2. Хаманасу цэцэрлэгийн сургалтын алба., (Ц.Баярмаа, орч). (2014). Цэцэрлэгийн менежмент. Саппоро хот

ХАМТЫН ОРОЛЦООНД ТУЛГУУРЛАН БАЙГУУЛЛАГЫН СОЁЛЫГ ТӨЛӨВШҮҮЛЭХ НЬ

Ховд аймгийн Жаргалант сумын 14, 15 дугаар цэцэрлэгийн жишээгээр

*М.Болорцэцэг 14 дүгээр цэцэрлэгийн эрхлэгч, тэргүүлэх,
Б.Энхцоож 15 дугаар цэцэрлэгийн эрхлэгч, тэргүүлэх
Ховд аймгийн Жаргалант сум*

*Хувь хүний хувь тавиланг зан байдал нь тодорхойлдог бол,
Байгууллагын хувь тавиланг соёл нь тодорхойлдог.
(Тони Хсие, CEO)*

Удиртгал

Судлаач “Эдгар Шейн”-ий үзэж байгаагаар “Байгууллагын соёлыг анх үүсгэн байгуулагч (удирдлага) бий болгодог. Удирдлага нь өөрөө соёлын үрийг таригч юм. Гэхдээ удирдлагын хэлснээр соёл нь бүрдчихдэг бус харин удирдлагын үлгэр дуурайлал, хамт олны эв нэгдэл, хамтын оролцооны хүчээр төлөвлөсөн ажил нь амжилттай болсон тохиолдолд байгууллагын соёл болж тогтдог”¹ гэжээ. Тухайн байгууллагад ажилд орсон хүмүүс идээшин дасаад үр бүтээлтэй сэтгэл хангалуун ажиллаж амьдрахад байгууллагын соёл голлох үүрэг гүйцэтгэдэг.

Сэдэв сонгосон үндэслэл: Тухайн байгууллагад ажилд орсон хүмүүс идээшин дасаад үр бүтээлтэй сэтгэл хангалуун ажиллаж амьдрахад байгууллагын соёл голлох үүрэг гүйцэтгэдэг. Ажилтнуудад цалин урамшуулал голлох нөлөөтэй хэдий ч хамт олны уур амьсгал, тухайн байгууллагын соёл түүнээс дутахааргүй гол үзүүлэлт юм. Бидний хувьд шинээр удирдах албанд томилогдоод байгууллагынхаа хүний нөөцийн асуудал дээр анхаарч ажилласан. 2020-2022 оны байгууллагын эрхлэгчийн тушаал дээр анализ хийж үзлээ.

Зураг 1. 2020-2022 оны 14, 15 дугаар цэцэрлэгийн эрхлэгчийн “Б” тушаал

Дээрх тоон үзүүлэлтээс харахад хүмүүсийн шилжих хөдөлгөөн (орох, гарах, чөлөө авах) жилээс жилд нэмэгдэх хандлагатай байна. Байгууллагын соёл төлөвшсөн газар ажилтан тогтвор суурьшилтай, үр бүтээлтэй, сэтгэл хангалуун ажиллаж амьдарч оршин тогтнож чаддаг. Юуны түрүүнд манай байгууллагад соёлын ямар хэлбэр оршин тогтноод байгааг илрүүлэх, соёлоо сайжруулах хэрэгцээ шаардлага байна уу? гэдгийг тодорхойлох, байгууллагын зөв соёлыг хэрхэн хадгалах, төлөвшүүлэх үүднээс энэхүү сэдвийг сонгон авч судаллаа.

Түлхүүр үг: Байгууллагын соёл, баг хамт олон, харилцаа хандлага, төлөвшил

Сэдэв судлагдсан байдал: Соёл гэж юу болох талаар судлаачдын 1500 гаруй тодорхойлолт байгаагаас үзэхэд уг ойлголт нь маш өргөн цар хүрээг хамарсан ойлголт юм. Мөн OCI Organizational Culture Inventory загварын судалгааг анх Күүк ба Лафферти 1987 онд бүтээсэн. OCAI, Organizational Culture Assessment Instrument- Robert Quinn, Kim Cameron нар нь 1999 онд боловсруулан гаргасан. Манай улсын хувьд байгууллагын соёлын талаар тал бүрээс нь судалсан удирдахуйн ухааны онолын судалгаа харьцангуй дутагдалтай байгаа харин ном, сурах бичгийн түвшинд тодорхой сэдвийн хүрээнд авч үзсэн бүтээлүүд нэлээд байна. П.Эрдэнэзулын

¹ Боловсрол шинжлэх ухааны яам, “Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал” УБ., 2020

“Монголын байгууллагын соёлыг үнэлэхэд OcaI загварыг турших нь”, С.Бямбасүрэн (2016)“Байгууллагын соёлыг үнэлэх нь” зэрэг нэлээдгүй бүтээлүүд байна.

Зорилго

Байгууллагын соёлын талаарх эрдэмтдийн үзэл баримтлал, онолыг харьцуулан судлах, хамтын оролцоонд тулгуурлан өөрийн байгууллагын соёлыг төлөвшүүлэх боломжит арга замыг туршин санал зөвлөмж боловсруулах

Зорилт

1. Байгууллагын соёлын талаар эрдэмтэн судлаачдын онол арга зүйг харьцуулан судлах, харьцуулалт хийх
2. Байгууллагын Ховд аймгийн 14, 15 дугаар цэцэрлэгүүдийн соёлын өнөөгийн байдалд дүн шинжилгээ хийх
3. Хувь хүний, онцлог давуу тал, оролцоонд тулгуурлан байгууллагын соёлыг төлөвшүүлэх арга замыг тодорхойлон туршин хэрэгжүүлж санал зөвлөмж боловсруулах

Хамрах хүрээ: Ховд аймгийн Жаргалант сумын 14, 15 дугаар цэцэрлэгийн нийт 48 багш, ажилтан

Судалгааны арга

- Фокус бүлгийн ярилцлага
- DISC арга
- SWOT шинжилгээ
- OCAI загвар
- Ерөнхийлэн дүгнэх аргуудыг хослуулах

Судалгааны таамаглал: Байгууллагын зөв соёлыг төлөвшүүлж чадсанаар тухайн байгууллагын ажлын бүтээмжийг сайжруулах, хувь хүний онцлог, давуу талыг судлан оролцоонд тулгуурлан байгууллагын соёлыг төлөвшүүлэх нөлөөллийн алхмуудыг туршин хэрэгжүүлснээр хамт олны харилцаа хандлагад эерэг өөрчлөлтүүд гарч, ажлын бүтээмжид бодит ахиц гарна гэж үзлээ.

Судалгааны шинэлэг тал: Өөрийн байгууллагын соёлоо OcaI загварыг ашиглан судалсан нь бидний судалгааны давуу тал юм.

Байгууллагын соёлын тухай ойлголт

Байгууллагын соёл нь байгууллагын үнэт зүйлс, итгэл үнэмшил, харилцаа хандлага нь байгууллагын соёлын илэрхийлэл болж байдаг. Энэ нь байгууллага дахь хувь хүн бүрээс хамааралтай зүйл юм. Удирдлагын зүгээс ажилчид хэрхэн биеэ авч явах талаарх хэм хэмжээг тогтоож мөрдүүлэхээс байгууллагын соёл эхэлнэ. Соёл нь байгууллагын зорилго, удирдлагын хэв маяг, үнэт зүйлс, ёс зүй, ажлын орчин зэрэг олон янзын элементийг өөртөө багтаадаг. Нөгөө талаас удирдах түвшний хүмүүс болон ажилчдын үнэт зүйлс өөр хоорондоо нийцэж байх нөхцөлийг бүрдүүлдэг учраас үйл ажиллагааны гүйцэтгэлд эергээр нөлөөлдөг.² Яагаад байгууллагын соёлыг анхааран авч үзэх нь чухал шалтгааныг дурдвал:

1. Соёлын орчин ажилчдын хоорондын харилцаа холбоог сайжруулж, бүтээмжийг нэмэгдүүлэхэд чухал нөлөөтэй.
2. Ажиллах орчны таатай байдлыг хангаснаар ажилчдын тогтвортой ажиллах боломжийг бий болгодог.
3. Байгууллагын гадаад дотоод орчны илэрхийлэл болдог буюу өөр хоорондоо

2 АВНИ ДЕНИЗ, Боловсролын удирдагчдад өгөх зөвлөгөө УБ., 2014

болон хэрэглэгч, хамтран ажиллагсдаа хэрхэн хандаж, харилцаж буй байдлаар тодорхойлогдож байдаг.

Соёлын судалгаагаар дамжуулан ажилтнуудын дуу хоолой, тэдний санал хүсэлтийг танин мэдэх, түүнчлэн байгууллагын соёлоо сайжруулах, эрүүл таатай ажлын орчныг бүрдүүлэх боломжтой. Ингэснээр ажилтнуудын бүтээмжийг дээшлүүлэх, эерэг уур амьсгал бий болгох, шинэ чадварлаг ажилтнуудыг татах боломжуудыг нээх бөгөөд эерэг байгууллагын соёлтой болно.

“OCAI” соёлын судалгааны загварыг ашиглан байгууллагын ажилтнуудын сэтгэл ханамжийг тодорхойлох арга зүй

Байгууллагын соёлын өнөөгийн байдлыг оношлох, үнэлэхэд чиглэсэн судалгаа бөгөөд байгууллагын соёлын давуу болон сул талыг нээн илрүүлэх, байгууллагын соёл хэрхэн өөрчлөгдөж байгааг хэмжих боломжийг олгодог. Байгууллагын соёлын судалгаа хийх нь ажилтнуудын ажилдаа хандах хандлага, сэтгэл ханамжийн түвшнийг бодитоор тодорхойлох, ажиллах орчныг сайжруулах, өөрчлөлтийг бий болгох зэрэг олон чухал ач холбогдолтой арга хэрэгсэл юм.

OCI Organizational Culture Inventory загварын судалгааг анх Күүк ба Лафферти 1987 онд бүтээсэн. 120 мэдэгдэл /statements/, 12 зүйл, соёлыг 3 ангилан авч үзсэн. Үүнд:

Зураг 2. OCI Organizational Culture Inventory загвар

Мөн өөр салбарт судалгаа хийж загвараа баталсан. Санхүүгийн өгөөж, зах зээлийн хувь хэмжээ, хүний нөөцийн хөгжилтэй хамаарлыг нь баталж чадсан. 20 жилийн түүх 2 сая гаран оролцогчид судалгаанд хамрагдсан байна.

OCAI, Organizational Culture Assessment Instrument- Robert Quinn, Kim Cameron нар нь 1999 онд боловсруулан гаргасан. Байгууллага, бүлэг ба хувь хүний түвшинд ашиглаж болдог давуу талтай. Мөн давамгайлж байгаа соёлыг тодорхойлох боломжтой тул **зохиогчийн эрхгүйгээр** ашиглах боломж нээлттэй байдаг. The Competing Values Framework /CVF/ дээр суурилсан. Куинн ба Сприйтээр нар 86 байгууллагын 800 оролцогчдоос, мөн Юинг, Брокбанк, Улрич нар 10 мянган гүйцэтгэх удирдагчаас нийт 10 мянган байгууллагын соёлыг үнэлсэн загвар судалгаа юм. OCAI судалгааны загвар 24 асуулт 6 бүлэг, бүлэг тус бүр нь 4 асуултаас бүрдсэн. Байгууллагын соёлыг 4 ангиллаар үнэлэх гол 6 хэмжүүрийг тодорхойлсон. Үүнд:

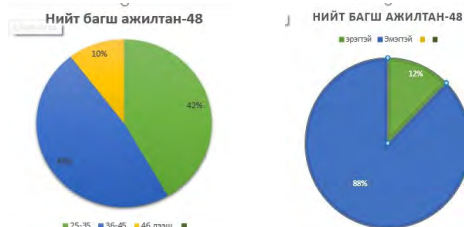
1. Давамгайлах шинж чанар
2. Удирдлагын арга барил
3. Манлайллын арга барил
4. Байгууллагын нэгдмэл шинж чанар
5. Стратегийн ач холбогдол

Хамтын оролцоонд тулгуурлан байгууллагын соёлыг судалсан судалгааны үр дүн

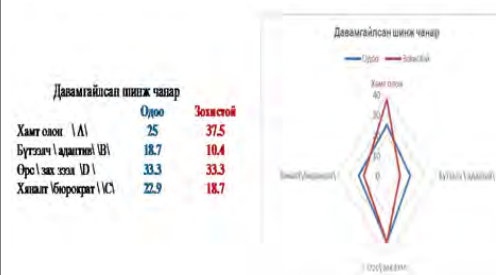
OCIA /Organizational Culture Assessment Instrure/ загварыг ашиглан “Байгууллагын соёлын өнөөгийн байдлыг тодорхойлсон судалгааны үр дүн

Бидний судалгаанд 14, 15 дугаар цэцэрлэгийн нийт 48 багш ажилчдыг хамруулж OCAI загварыг ашиглан судалгааны үр дүнг нэгтгэн графикаар харууллаа.

Судалгаа 1: Нас, хүйсний хувьд

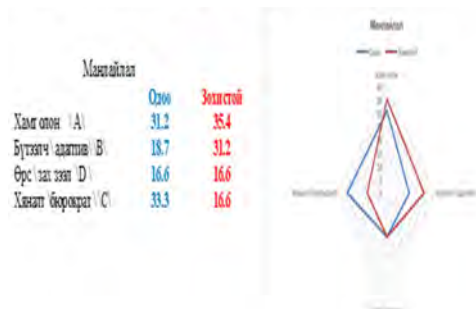

Судалгаа 2. Байгууллагынхаа давамгайлсан шинж чанарыг илрүүлэх судалгаа

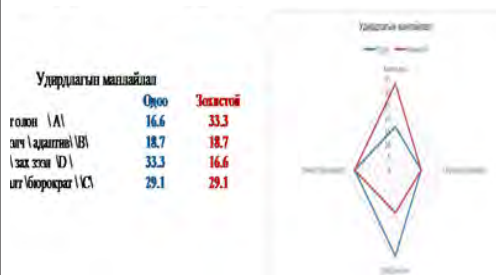
Одоо давамгайлж буй нь: 33.3оноо буюу өрсөлдөөн Зохистой хэмээн үзэж буй нь: 37.5 оноо хамт олонч

Судалгаа 3. Манлайллын арга барилыг илрүүлэх судалгаа

Одоо давамгайлж буй нь : 33.3 оноо хяналт Зохистой хэмээн үзэж буй нь: 35.4 оноо хамт олонч

Судалгаа 4: Удирдлагын манлайллыг илрүүлэх судалгаа

Одоо давамгайлж буй нь: 33.3оноо буюу өрсөлдөөн Зохистой хэмээн үзэж буй нь: 33.3 оноо хамт олонч

Судалгаа 5: Байгууллагын нэгдмэл шинж чанарыг илрүүлэх судалгаа

Одоо давамгайлж буй нь: 33.3 оноо хяналт Зохистой хэмээн үзэж буй нь: 35.4 оноо хамт олонч

Судалгаа 6: Стратегийн ач холбогдлыг илрүүлэх судалгаа

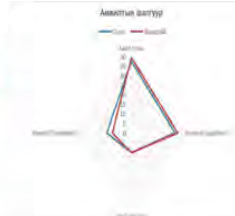
Стратегийн ач холбогдол	Одоо	Зохистой
Хамт олон /А/	22.9	33.3
Бүтэц /Адитив/ В/	31.2	33.3
Орс /эх хэл / D /	33.3	22.9
Хяналт /бюрократ / С/	12.5	18.4

Одоо давамгайлж буй нь: 33.3 оноо буюу өрсөлдөөн Зохистой хэмээн үзэж буй нь: 33.3 оноо хамт олон

Судалгаа 7: Амжилтын шалгуурыг илрүүлэх судалгаа

Амжилтын шалгуур	Одоо	Зохистой
Хамт олон /А/	37.5	39.5
Бүтэц /Адитив/ В/	33.3	35.4
Орс /эх хэл / D /	18.4	18.4
Хяналт /бюрократ / С/	18.7	14.5

Одоо давамгайлж буй нь: 37.5 оноо хяналт Зохистой хэмээн үзэж буй нь: 39.5 оноо хамт олон

Дүгнэлт: Байгууллагын өнөөгийн соёл нь өрсөлдөөнт байдал давамгайлсан. Бид биш би гэсэн үзэлтэй байна. Байвал зохистой соёлыг үзэл бодол саналаа чөлөөтэй илэрхийлдэг, хамтын оролцоонд тулгуурлан зөвшилцдөг, нийтэч байхыг хүссэн байна.

Байгууллагын SWOT шинжилгээний үр дүн

Хүснэгт 1. Байгууллагын SWOT шинжилгээний үр дүн

БАЙГУУЛЛАГЫН SWOT ШИНЖИЛГЭЭ

Цэцэрлэгийн байр зориулалтын байртай болзошгүй эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх хяналтын камержуулалт сайн
Залуу багш боловсон хүчинтэй багш туслах багш нар бүгд дээд боловсролтой.

Багийн арга зүй туршилтаас сурагцах хүсэлтэй.
Залуу багш нартэй боловсор цогцмаар ажиллах давуу талтай.
Компьютер техник сайн эзэмшсэн.
Бусад цэцэрлэг, сургуульдтай хамтран ажиллах боломжтой.
Мэргэжлийн багийн хангамжаараа хувийн цэцэрлэгээс давуу

Залуу багш нар ажилладаг тул ахмад багш нарын харилцаа холбоо муу бусдаас үлгэр дууриал авах тал сул
Биеийнх арга зүй үр чидвар дутмаг
Багш нар буад м эргэжлийн зэрэггүй.
Багш нарын 80% хөрвөх мэргэжлээр төгссөн
Мэргэжлийн бус хөгжмийн багштай

Хүүхдийн хөгжүүлэх тоглоом нийдвэр авах, шинэчлэх зардал бишгүй
Нэг жилийн байранд өрсөлдөөн боловсон хүчин, төв олон
Цэцэрлэгийн интернетиийн сүлжээ муураас зарим нэгдээдэлгүй үйл түрээс нь, ага чаддаггүй.
Сураалтын орны стандартыг хангах багийн урьашлуулахад төгсөн хуримддаггүй

3.3 Фокус бүлгийн ярилцагыг мөн Хамт олноо зөв зохион байгуулахын тулд Виллам Мартсоны бүтээсэн DISC буюу хүний зан төлөвийг тодорхойлох аргаар багш ажилчдынхаа зан төлөвийг тодорхойлсон.

Дүгнэлт 1: Фокус бүлгийн ярилцлагаар болон DISC аргаар авсан судалгаа нь дээрээ үндэслэн хүн нэг бүрийнхээ хүсэл эрмэлзлэлийг танин мэдэхийн дээр хамт олноо хэрхэн багт хуваах, яаж ажиллуулах арга барилаа олж авсан.

Туршилт судалгааны үр дүн

Багш ажилчдаас авсан судалгаанаас дараах дүгнэлтэд хүрлээ.

1. Эрдэмтдийн үзэл онол дээр үндэслэн байгууллагын соёлыг түгээн дэлгэрүүлэхэд “Шинэ ажилтныг чиглүүлэх хөтөлбөр”-ийг боловсруулан хэрэгжүүлэх нь шинээр орж байгаа ажилтанд байгууллагын талаар зөв мэдээлэл өгдөг төдийгүй ажлын байран дээрээ хурдан дадлагдаж байгааг олон туршлагатай компаниуд нотолсон байсан. Иймээс өөрийн байгууллагад зохицох хөтөлбөрийг боловсруулах, турших, хэрэгжүүлэх
2. Байгууллагын соёлын өнөөгийн түвшинг тодорхойлох судалгаагаар өрсөлдөөнт соёл давамгайлсан байна. Хамт олны зохистой байх соёлыг хамтын оролцоонд тулгуурлан хамтын ажиллагаа, итгэлцэл, нээлттэй байдал, хүнийг хөгжлийг дээдэлсэн байх нь зүйтэй гэж үзсэн байсан. Иймд хамт олныг төлөвшүүлэх, илүү нэгнийгээ танин мэдэх нөлөөллийн ажлуудыг төлөвлөн хэрэгжүүлэх
3. Хамтын оролцоонд тулгуурлан багш ажилчдын хөгжих, амрах таатай, сэтгэл зүйн орчинг бүрдүүлэх нь зүйтэй. Ингэснээр багш ажилчид нэг нэгнээсээ суралцах хамтран, ажиллах ,ажилдаа дурлах, өөрийгөө хөгжүүлэх боломжийг нээж өгнө.

Туршин хэрэгжүүлсэн ажлууд

Хэрэгжүүлсэн ажил 1: Шинэ ажилтныг чиглүүлэх хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлж ажиллалаа.

Энэхүү хөтөлбөрийг дараах QR кодыг уншуулж үзнэ?

Хэрэгжүүлсэн ажил 2: Хамт олноороо ярилцаж өөрсдийн давуу тал дээрээ түшиглэн нэхмэл, сүлжмэл, цаасан урлалыг хөгжүүлэн хамтын санг үүсгэн өөрсдийн ажлын орчин нөхцөлөө сайжруулж “Хүүхэд хөгжүүлэх өрөө”, “Алжаал тайлах өрөөг” тохижуулан ажилласан. Мөн байгууллагынхаа алсын хараа, эрхэм зорилго, байгууллагын соёлыг хэвшүүлэх дэгийг хамтран боловсруулан мөрдлөг болгон ажиллаж байна. Хүүхэд хөгжүүлэх, алжаал тайлах өрөөг тохижуулсан бичлэгийг дараах QR кодыг ашиглан уншуулан үзнэ үү?

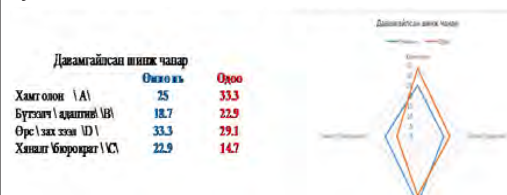
Хэрэгжүүлсэн ажил 3: Нөлөөллийн аяныг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн.

Удирдлага өөрөө аливаа үйл ажиллагааг удирдан чиглүүлж, манлайлан оролцох, багш ажилчдаа ажилдаа дур сонирхолтой, ажил мэргэжлээрээ бахархах үзлийг төлөвшүүлэх, хамт олны харилцаа хандлагыг сайжруулах зорилгоор нөлөөллийн аянуудыг төлөвлөн явуулсан. Нөлөөллийн үйл ажиллагааны бичлэгийг дээрх кодыг уншуулж үзнэ үү?

Ахицын судалгааны үр дүн

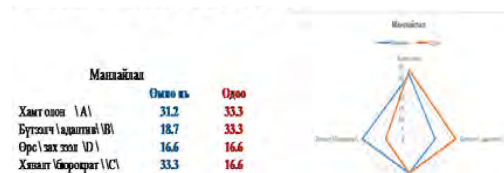
Дээрх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлснээр OCAI загвараар дахин ахицын судалгаа авч үзлээ.

Судалгаа 1: Байгууллагынхаа давамгайлсан шинж чанарыг илрүүлэх судалгаа

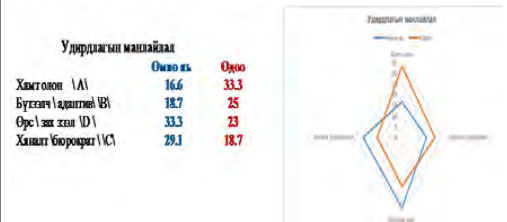
Өмнө давамгайлж байсан: 33.3оноо буюу өрсөлдөөн Одоо давамгайлж байгаа нь: 33.3 оноо хамт олонч

Судалгаа 2: Манлайллын арга барилыг илрүүлэх судалгаа

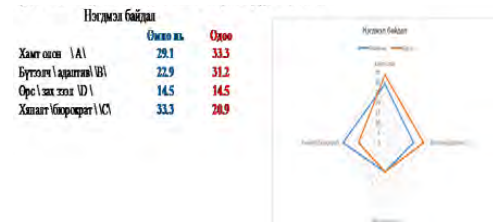
Өмнө давамгайлж байсан: 33.3оноо буюу хяналт Одоо давамгайлж байгаа нь: 33.3 оноо хамт олонч

Судалгаа 3: Удирдлагын манлайллыг илрүүлэх судалгаа

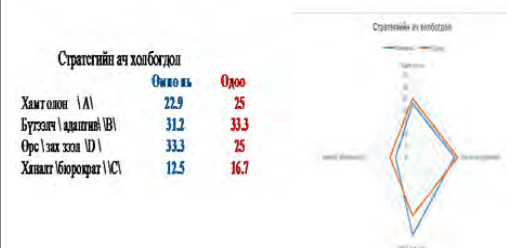
Өмнө давамгайлж байсан: 33.3оноо буюу өрсөлдөөн Одоо давамгайлж байгаа нь: 33.3 оноо хамт олонч

Судалгаа 4: Байгууллагын нэгдмэл шинж чанарыг илрүүлэх судалгаа

Өмнө давамгайлж байсан: 33.3оноо буюу хяналт Одоо давамгайлж байгаа нь: 33.3 оноо хамт олонч

Судалгаа 5: Стратегийн ач холбогдлыг илрүүлэх судалгаа

Өмнө давамгайлж байсан: 33.3оноо буюу өрсөлдөөн Одоо давамгайлж байгаа нь: 33.3 оноо бүтээлч

Судалгаа 6: Амжилтын шалгуурыг илрүүлэх судалгаа

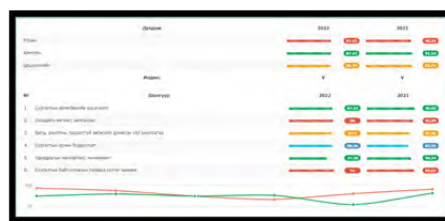
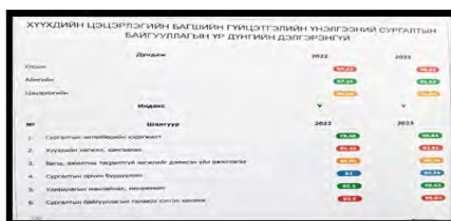

Өмнө давамгайлж байсан: 33.3оноо буюу бүтээлч Одоо давамгайлж байгаа нь: 33.3 оноо хамт олонч

Дүгнэлт

Асар хурдацтай өөрчлөгдөж байгаа өнөө үед ажилтнуудаа захиран тушааж хянан удирддаг байсан үе өнгөрч алсын хараа ба эрхэм зорилготойгоо уялдуулан хүмүүсээ чадавхжуулан тэдэнтэй хамтран ажиллаж байгууллагын зөв соёлыг түгээн дэлгэрүүлэх нь чухал болоод байна. Байгууллагын соёл төлөвшсөн газар ажилтан тогтвор суурьшилтай, үр бүтээлтэй, сэтгэл хангалуун ажиллаж амьдарч оршин тогтнож чаддаг. Энэхүү сэдвийг судлаад дараах дүгнэлтэд хүрлээ.

1. Шинэ ажилтныг чиглүүлэх хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлснээр байгууллагад шинээр ажилд орж буй ажилтанд байгууллагын тухай зөв ойлголт өгөх, мөн хариуцсан ажил үүргээ гүйцэтгэх, ажилдаа хурдан дадлагажих, ажлын байрандаа тогтвор суурьшилтай амжилттай ажиллахад нөлөөлсөн. /Хэрэгжүүлсэн хугацаанд шинээр ажилд орсон тоо-6/ Шинээр орсон багш ажилтан маань 2 жилийн хугацаанд ажлын байрандаа хурдан дадлагажиж тэргүүний ажилчдын эгнээнд орж чадсан.
2. Байгууллагын соёлын өнөөгийн байдалд OCAI загварыг ашиглан байгууллага, хамт олны өөрсдийнх нь зорьж буй зохистой соёлын хэмжүүрийг тодорхойлон нөлөөллийн аяныг хэрэгжүүлсэнээр байгууллагын соёлыг өмнөх түвшнээс 2-16.7 оноогоор /давамгайлсан шинж чанар 8.3 оноо, манлайллын арга барил 2.2 оноо, удирдлагын манлайлал 16.7 оноо, нэгдмэл байдал 4.2 оноо, стратегийн ач холбогдол 2.1 оноо, амжилтын шалгуур 2 оноо/ ахиулж хамтын соёлыг төлөвшүүлэхэд ахиц гарсан.
3. Ажилчин бүрийн ялгаатай байдал хувийн онцлогийг хүлээн зөвшөөрч тэдний онцлог давуу талд тулгуурлан зөөлөн ур чадвараар байгууллагынхаа зорилго, үнэт зүйлсийг ажилтан бүрд ойлгуулах нь чухал. Ингэснээр хүн бүр нэгэн зүгт нэгэн зорилгын төлөө хамтдаа хичээж ажиллана. Хамт олноо бие даасан хувь хүн биш харин бид нэг баг гэдгийг ойлгуулан багийг онолын үндэслэлтэй зөв зохион байгуулах нь ажлын бүтээмжид чухал нөлөө үзүүлдэг. Ажлыг хамгийн сайн хийх арга нь багаар ажиллуулах явдал. Тиймээс DISC аргаар авсан судалгаа нь дээр үндэслэн багаар ажиллуулахдаа оновчтой, тэнцвэртэй байдлаар хуваарилснаар бие бие хүлээн зөвшөөрөх, суралцах, хамтран ажиллахад нөлөөлсөн.
4. Аливаа бодлого шийдвэрийг хамтын оролцоонд тулгуурлан гаргах, байгууллагынхаа соёлын судалгааг жил бүр хийн давамгайлж байгаа соёлоо илрүүлж зөв соёлыг хадгалан авч үлдэх, далд орших соёлоо цаг тухай бүрд нь засан сайжруулж байх нь чухал. Байгууллагын багш ажилчдад сэтгэл зүйн таатай орчинг бүрдүүлснээр ажлын бүтээмж дагаад сайжирна. Үүний үр дүн нь өмнөх оны гүйцэтгэлийн үнэлгээг энэ оны гүйцэтгэлийн үнэлгээг харьцуулан үзэхэд үзүүлэлт бүр 3-12 хувиар ахисан байна.

Ном зүй

1. Боловсрол шинжлэх ухааны яам, “Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал” УБ., 2020
2. Жигмэд, Ц. Судалгааны арга зүй. Улаанбаатар., 2017
3. Багшийн хөгжил түүнийг үнэлэн дэмжих асуудлууд, УБ., 2007
4. АВНИ ДЕНИЗ, Боловсролын удирдагчдад өгөх зөвлөгөө УБ., 2014
5. Багшийн хөгжил түүнийг үнэлэн дэмжих асуудлууд, УБ., 2007
6. Гомбожавын, Б. Шинэ зууны харилцаа. Улаанбаатар, 2012, Мөнхийн үсэг
7. Лувсандандар, У. Харилцааны сэтгэл судлал. Улаанбаатар, 2003, МУИС.
8. Оюунтунгалаг, Б. “Байгууллагын соёлын түвшинг үнэлэх нь” судалгааны ажил УБ., 2014
9. Эрдэнэзул, П. “Монголын байгууллагын соёлыг үнэлэхэд Осаи загварыг турших нь” судалгааны ажил УБ , 2013

Цахим хаяг

• Хүний нөөцийн зөвлөх Т.Одгэрэл	Sarani Academy.com
• МУИС-ийн Эрдэнэт сургууль	/www.Slideshare.net/Muis-Orkhon/
• Consulting agency опэйж хуудас	www.hrmanajer.mn
• Consulting agency опэйж хуудас	www.hrconsulting.mn

МЭРГЭЖЛИЙН ХӨГЖЛИЙН БҮЛГИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХАД БАГШ БҮРИЙН ДАВУУ ТАЛ, ОРОЛЦООГ ГОЛЛОХ ХҮЧИН ЗҮЙЛС БОЛГОХ НЬ

*Д. Ууганбаяр
Хөвсгөл аймгийн Мөрөн сумын “Хөх сувд” 1 дүгээр
цэцэрлэгийн арга зүйч
Uuganaa.5373@gmail.com*

Хураангуй

Технологийн хурдацтай хөгжил, байгаль орчинд гарч буй өөрчлөлт, хөдөлмөрийн зах зээлийн хувьсалаас шалтгаалан хөгжлийн онцлогоос үл шалтгаалан суралцагч нь шинжлэх ухааны мэдлэг, танин мэдэхүй, нийгэмшихүй, сэтгэл хөдлөлийн чадвартай, сониуч, өөрийн суралцахуйг удирддаг, бусдын санал бодол, үнэт зүйлд хүндэтгэлтэй ханддаг, өсөлтийн сэтгэлгээтэй байх, шаардлагатай болж байна.

Иймээс багш нар өөрсдөө мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвартай байхаас гадна сурагчдын мэдлэг чадвар, хандлагад гарах үр дүнд баримжаалан сургалтын хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлдэг. Сургалтыг удирдан чиглүүлэх чадамжтай, тасралтгүй хөгжих хандлагатай, технологийн ололт дэвшлийг чадварлаг ашигладаг, бусадтай хамтран насан туршдаа суралцаж чаддаг байх зэрэг маш олон хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэн багшийн тасралтгүй хөгжилд мэргэжлийн бүлгийн гүйцэтгэх үүргийн талаар судлах, шийдвэрлэх арга замыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэн ахицыг үнэлж, багш бүрийн оролцоог нэмэгдүүлэн тэдний ур чадвар, арга зүйг сайжруулах ажлын байрандаа тасралтгүй хөгжихөд дэмжлэг болсноор багшийн төдийгүй байгууллагын менежментэд нөлөөлөх хүчин зүйл болно гэж үзлээ.

Сэдэв сонгосон үндэслэл

Эрх зүйн үндэслэл: Болосролын ерөнхий хууль, Багшийн хөгжлийг дэмжих тухай хууль, 2021-2024 онд хэрэгжих “Чадварлаг багш” хөтөлбөр, Мөн 2018 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдөр БЕГ-ын даргын баталсан мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн ажиллах аргачлал зэргийг харгалзан үзвэл багшийн мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг хөгжих эрх зүйн орчин бүрдсэн гэж үзэж болохоор байна.

Онолын үндэслэл: Оросын эрдэмтэн Столл “Байнгын тасралтгүй явагдах, бүгдийг эрх тэгш хамруулсан, хамтын оролцоо ба эргэцүүлэлд суурилсан, суралцахуй болон мэргэжлийн өсөлтийг дэмжсэн арга замаар өөрийн үйл ажиллагааг бүтээлчээр эргэцүүлэн эрэл хайгуул хийх бүлэг хүмүүсийг мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг гэнэ.” гэж тодорхойлсон байдаг.

Практик үндэслэл: Багшийн болон гүйцэтгэлийн үнэлгээ, түүний үр дүн

Судалгааны зорилго

Багшийн давуу тал оролцоог нэмэгдүүлэх замаар мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн менежментийг сайжруулж, цэцэрлэгийн бодлого, үйл ажиллагаанд эерэг нөлөө үзүүлэх боломжийг тодорхойлоход оршино.

Судалгааны зорилт

Судалгааны зорилгыг хүрээнд дараах зорилтуудыг хэрэгжүүлнэ.

- Сэдвийн хүрээнд онолын болон эрх зүйн бичиг баримтыг уншиж судлах
- Өөрийн болон хөндлөнгийн үнэлгээнд анализ хийж, асуудлыг тодорхойлох

- Шийдвэрлэх аргачлалыг боловсруулж, туршин хэрэгжүүлэх
- Үр дүнг тооцох

Асуудал тодорхойлох судалгааны хэсэг

А. Хөндлөнгийн үнэлгээ

Байгууллагын болон багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний үр дүн бол тухайн байгууллагын бодлого менежментийн хэрэгжилтийн түвшинг шууд илтгэдэг. Ийм учраас манай цэцэрлэг асуудлыг илрүүлэх зорилгоор Боловсрол, Шинжлэх Ухааны сайдын 2022 оны А/430 дугаар тушаалаар батлагдсан “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуулийн үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийн чанар, үр дүнг үнэлж, үр дүнгийн нэмэлт урамшууллын зардлыг санхүүжүүлэхэд баримтлах чиглэл”-д үндэслэн “Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын байгууллагын болон багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээ”-нд анализ дүгнэлт хийлээ. Сургалтын байгууллагын 2022 болон 2023 оны гүйцэтгэлийн үнэлгээнээс харахад хамгийн бага үзүүлэлттэй шалгуур Багш, ажилтны тасралтгүй хөгжлийг дэмжсэн үйл ажиллагаа 87 хувь болон 89 хувийн үзүүлэлттэй харагдаж байна.

Багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний задаргаанд хийсэн дүн шинжилгээ

Хүснэгт 1. Багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний задаргааны нэгтгэл

№	Нэрс	Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжил				Нийт хувь
		Өөрийгөө хөгжүүлэх төлөвлөгөөний гүйцэтгэл	Сургалт үйл ажиллагаа ба ялгаатай байдлын шинжилгээ	Шинэлэг арга технологи бүхий арга зүйн боловсруулалт	Багшийн ёс зүйн хэм хэмжээ	
Мөрөн 1-р цэцэрлэгийн 8 багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээ						
Нийт		750,6	728,2	727,4	611,9	89,1%
Хувь		93,8	91	90,9	82,7	

Дүгнэлт: Үнэлгээнд 1-р цэцэрлэгийн нийт 8 багш хамрагдсан ба үнэлгээг хүүхдийн хөгжил, хүүхэд хамгаалал, багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжил, цэцэрлэг ба олон нийтийн үйл ажиллагааны оролцоо гэсэн 3 чиглэлээр үнэлгээ гарсан. Хүүхдийн хөгжил, хүүхэд хамгаалал дээр дундаж хувь 92.56, багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжил дээр 89.16, олон нийтийн үйл ажиллагааны оролцоо дээр 91.94 хувьтай байгаа ба нийт хувь 91.22 байна. Хамгийн бага хувьтай үнэлэгдсэн үзүүлэлт нь багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжил байна.

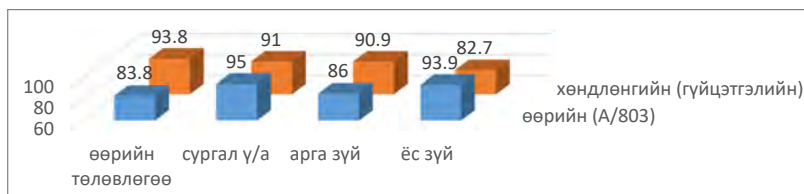
Б. багшийн өөрийн үнэлгээний үр дүн

Тус үнэлгээнд Мөрөн 1-р цэцэрлэгийн нийт 11 багш оролцсон бөгөөд БСШУСЯ-ны сайдын 2019 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн А/803-р журмын Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийн нийт 18 асуулгаар өөрийн үнэлгээг зохион байгуулсан болно. Гүйцэтгэлийн 2 удаагийн үнэлгээний дараа цэцэрлэгийн өөрийн үнэлгээ буюу А/803-аар дээрх 3-н агуулгаар өөрийн үнэлгээ хийхэд хамгийн бага үзүүлэлтийг Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийн талаарх агуулга 89,8 хувийн үзүүлэлттэй үнэлэгдсэн нь тус агуулгыг дээшлүүлэх боломжийг эрэл хайгуул хийх хэрэгцээ шаардлага үүсэж байгааг харуулж байна.

В. Өөрийн болон хөндлөнгийн үнэлгээний харьцуулалт

Багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний үр дүн болон А/803-ийн үнэлгээг харьцуулан харвал:

Зураг 1. БГҮ буюу хөндлөнгийн үнэлгээ, өөрийн үнэлгээний харьцуулалт

Хөндлөнгийн болон өөрийн үнэлгээний дүгнэлт

А/803-р журмаар тус цэцэрлэгийн 11 багшийг хамруулан өөрийн үнэлгээг 3-н агуулгаар авч нэгтгэн үзвэл багшийн хөгжлийн тасралтгүй хөгжил бага үзүүлэлттэй буюу 89.8 хувийн үзүүлэлттэй байгаа юм. Харин хөндлөнгийн үнэлгээнд 8 багшийн оролцсон үр дүнгээс харвал бага үзүүлэлттэй агуулга мөн л багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжил 89.1 хувийн үзүүлэлттэй үнэлэгдсэн нь дээрх судалгааны нэгтгэлээс харагдаж байна. Багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний үзүүлэлт болон өөрийн үнэлгээний үзүүлэлтүүд өндөр хувийн зөрүүгүй байгаа нь багшийн өөрийн үнэлгээ бодитой хийгдсэн гэж үзэж байна. Бага гүйцэтгэлтэй үзүүлэлтүүдийг нэмэгдүүлэх, ажлын чанар үр дүнг сайжруулах, мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн менежментийг сайжруулах замаар цэцэрлэгийн сургалт, үйл ажиллагааны чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэх суурь хэрэгцээ (асуудал) урган гарч байна.

Асуудлыг шийдвэрлэх арга аргачлалын боловсруулалт

“Хөх сувд” 1-р цэцэрлэгийн МХБ-ийн менежментийн зураглал

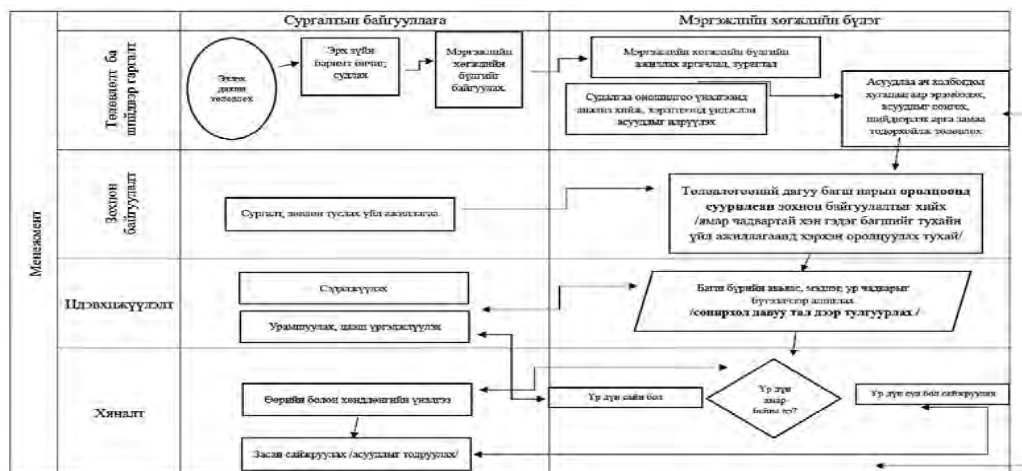
Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн үйл ажиллагааг сайжруулахын тулд менежментийн шинжлэх ухаантай холбож Венн диаграммын аргачлал ашиглан онцлог ба нийтлэг талуудыг тодорхойлж үзсэн.

Зураг 2. Венн диаграммын аргачлал

Тайлбар: Дээрх зураглалаас харахад Менежмент үйл явц ба МХБ-ийн зарчим гэсэн 2 ухагдагдахуунд нийтлэг ба нэгдмэл зүйл байгааг олж харж болно. Иймд бидний зүгээс менежментийн үйл явцад суурилсан, МХБ-ийн ажиллах зарчимд баримжаалсан цэцэрлэгийн МХБ-ийн менежментийн зураглалыг шинээр бий болголоо. Энэхүү менежментийн зураглал нь БЕГ-ын даргын баталсан Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн ажиллах аргачлалын суурь зарчим, үзэл санаанд үндэслэсэн болно.

Зураг 3. Мөрөн “Хөх сувд” 1 дүгээр цэцэрлэгийн МХБ-ийн менежментийн зураглал

Арга аргачлалыг туршин хэрэгжүүлсэн байдал

Бидний зүгээс менежментийн үйл явцад тулгуурласан, Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн ажиллах зарчимд суурилсан цэцэрлэгийн МХБ-ийн менежментийн зураглалыг шинээр бий болгосон. Энэхүү зураглал нь үйл ажиллагааны 4 үе шатыг дамжиж өнгөрөх бөгөөд дараах байдлаар туршин хэрэгжүүллээ.

Төлөвлөлт - (Асуудалд тулгуурласан шийдвэр гаргалт, төлөвлөлт) - 1-Р ҮЕ ШАТ

Хүснэгт 2. МХБ-ийн үйл ажиллагааны ерөнхий төлөвлөгөө

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны нэр	Зорилт	Шалгуур	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин	Хугацаа	Хариуцах эзэн
Өөрийгөө хөгжүүлэх төлөвлөгөөний гүйцэтгэл	Өөрийн хөгжлийн үнэлгээ	Суралцахууд суурилсан арга зүй	Өөрийгөө хөгжүүлэх төлөвлөгөөнд сургалт үйл ажиллагааг голчлон төлөвлөдөг.	Өөрийгөө хөгжүүлэх төлөвлөгөөнд нэн шаардлагатай тулгамдаж буй асуудлыг эрэмбэ дараатай тусгаж, хэрэгжүүлэх	9, 10, 11, 12-р саруудад	Ж.Отгонжаргал
Сургалт үйл ажиллагаа ба ялгаатай байдлын шинжилгээ	Сургалтын хөтөлбөр буюу А/494		Хөтөлбөр төлөвлөлтийг цаг тухай бүр хийдэг, хэрэгжүүлдэг	Бүлгийн хүүхдийн ялгаатай байдал дээр шинжилгээ хийж сургалтын хөтөлбөр төлөвлөгөө боловсруулах		Д.Ундармаа

Шинэлэг арга технологи бүхий арга зүйн боловсруулалт	Массын сургалтаар ахицыг нэмэгдүүлэх А/280	Сууралцахууд суурилсан арга зүй	Арга зүйн төлөвлөгөө, төлөвлөлт боловсруулдаг ч шинэлэг арга технологи байхгүй	Бүлгийн хүүхдүүдийн сул чадварыг багшийн давуу тал дээр тулгуурлан чадваржуулахдаа шинэлэг арга технологийг нэвтрүүлэх	9,10,11,12-р саруудад	Д.Ууганбаяр
Багшийн ёс зүйн хэм хэмжээ	Ёс зүйг эрхэмлэгч багш А/545		Сэтгэл ханамжийн судалгааны үр дүнд сургалт зохион байгуулдаг.	Нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулах, оролцоо хандлагад эерэг өөрчлөлт гарах		Б.Гүндсамбуу

Тайлбар: Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн төлөвлөлтийн загвараар багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийн 4-н агуулгаар төлөвлөлтийг дээрх байдлаар хийлээ.

Зохион байгуулалт - (Зохион байгуулалт хамтын оролцоо) – 2-Р ҮЕ ШАТ

Төлөвлөлтийн дагуу зохион байгуулалтыг хийхдээ багш тус бүрийн давуу талыг бүх багш нарын оролцоотойгоор хийлээ.

Хүснэгт 3. Зохион байгуулалтыг хийх төлөвлөлт

1	2	3	4	5	6	7	8
Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны нэр	Хүрэх үр дүн	Зохион байгуулалтын арга хэлбэр	Зохион байгуулах үйл ажиллагааны агуулга	Хугацаа	Давуу тал болон оролцоо	Хамрах хүрээ	Хариуцах эзэн
Өөрийн хөгжлийн төлөвлөгөө, биелэлт	Сууралцахууд суурилсан арга зүй	Сургалт	Өөрийгөө хөгжүүлэх төлөвлөгөө	2023-09-11	Д.Ундармаа (Өөрийн үнэлгээний төлөвлөгөө бичих арга аргачлалын сургалтад хамрагдсан)	Багш нар	Ж.Отгонжаргал
Хэлэлцүүлэг		Хэлэлцүүлэг	Өөрийгөө хөгжүүлэх төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх вэ?	2023-09-13		Багш нар	
Сургалт үйл ажиллагаа ба ялгаатай байдлын шинжилгээ		Зөвлөн туслах	Ээлжит сургалт үйл ажиллагааны тэмдэглэл хөтлөн туслах байдлаар	7 хоногт 2-3 удаа /хагас жилийн хугацаанд/	Арга зүйн багш Д.Ууганбаяр МУ-ын зөвлөх багш М.Оюун-Эрдэнэ /30 жил ажилласан/	Багш нар	Д.Ундармаа
Шинэлэг арга технологи бүхий арга зүйн боловсруулалт		Үзэсгэлэн, тайланчлал	Арга зүйн боловсруулалтыг шинэлэг арга технологиор хийж хэрэгжүүлэн үзэсгэлэнгээр дамжуулан тайлагнах, дижитал байдлыг хослуулах	2023-02-01	Н.Хонгорзул, Ж.Оюунжаргал (техник, технологи ашиглалтыг шинэлэг байдлаар шийдэх, мэдээлэлзүйн багш, сүүлийн үеийн апп ажиллах арга сайн.)	Багш нар	Д.Ууганбаяр
Багшийн ёс зүйн хэм хэмжээ		Сургалт нөлөөллийн ажил	Эцэг эх, хамт олонд ёс зүй хэм хэмжээний сургалтыг зохион байгуулж, "Багшдаа баярлалаа" сэтгэлийн илгээмж нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулах	2023.11.20-12.10	М.Оюун-Эрдэнэ, Д.Мягмарбаяр (Ёс зүйн зөвлөлийн дарга, гишүүд)	Багш, ажилчид, эцэг эх	Б.Гүндсамбуу

Оролцоо ба давуу тал гэж юу вэ? Яаж илрэх вэ?

Хүснэгт 4. Оролцоо ба давуу талын ойлголт

	Багшийн оролцоо	Багш бүрийн давуу тал
Ойлголтын түвшинд	Бусдын туслалцаа, дэмжлэг	Эерэг сайн тал, онцлог байдал
Арга хэлбэр Хэмжигдэхүүн	-Мэдээлэл боловсруулж солилцох -Зөвлөлдөх -Хамтран ажиллах -Түншлэх	-Олон жилийн ажлын туршлага -Хувь хүний онцлог, сонирхол хэрэгцээ, чадамж -Мэргэшсэн байдал, Мэргэжлийн зэрэг -Бүтээлч байдал

Идэвхжүүлэлт - (Илтгэлцэл, манлайлал, хамтын соёлыг дэлгэрүүлэх) - 3-Р ҮЕ ШАТ

Зохион байгуулалтын түвшинд асуудал үүссэн бөгөөд асуудлыг хэрхэн шийдвэрлэх вэ? Гэхээр идэвхжүүлэлтийн 2 хэлбэрийг ээлж дараатай хэрэглэсэн нь асуудлыг даван туулах боломжийг бүрдүүлсэн.

Зураг 4. Зохион байгуулалтын болон идэвхжүүлэлтийн зураглал

Хяналт үнэлгээ - (Үр дүнг тооцох) – 4-Р ҮЕ ШАТ

Төлөвлөсөн, зохион байгуулсан, идэвхжүүлсэн ажлыг хянах, үнэлэх үр дүнг тооцохын тулд БГУ+А/803 шалгуур үзүүлэлт+БШУГ-ын даргын А/35 тоот тушаалд заасан шалгуур шаардлага зэргийг харгалзан шалгуурыг бий болгосон.

Хүснэгт 5. Хүрсэн түвшинг үнэлэх шалгуур үзүүлэлт

Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны нэр	Хяналт үнэлгээ зохион байгуулах шалгуур	Үзүүлэлт
Өөрийн хөгжлийн төлөвлөгөө, биелэлт	-Өөрийн хөгжлийн төлөвлөгөөнд судлах, бичиж, боловсруулах агуулга тусгасан эсэх -Өөрт тулгамдсан асуудлаа төлөвлөж шийдвэрлэсэн эсэх -Өөрийн хөгжлийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх шалтгаанаа тодорхойлсон эсэх -Суралцахуйн арга барилд үйлийн болон хандлагын эерэг өөрчлөлт гарсан байна.	
Сургалт үйл ажиллагаа ба ялгаатай байдлын шинжилгээ	-Сургалтын хөтөлбөрийн агуулга арга зүйг хүргэхэд чиглэсэн эсэх -Хичээлээр болон сургалтын бусад үйл ажиллагаагаар туршин хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцсон эсэх -Багшлахуй болон суралцахуйн үйлийг хялбаршуулсан, оновчтой болсон эсэх -Хэрэглэгдэхүүний мөн чанар, хэрэглээ, нэр төрөлд бүтээлч шинэ санаа оруулсан эсэх	Шалгуур үзүүлэлт боловсруулан өөрийн үнэлгээгээр ахицыг тооцно. Үзүүлэлт нь 1-5 оноогоор үнэлнэ.
Шинэлэг арга технологи бүхий арга зүйн боловсруулалт	-Арга зүй нь бие даасан, шинэ санаа агуулсан, өөрийн гэсэн арга хэлбэртэй эсэх -Өөрийн онцлогт нийцсэн үйлийн дараалал, алхамчлалтай эсэх -Сурагчдын бүтээлч идэвхи оролцоог дэмжсэн шинэлэг арга технологитой эсэх -Арга зүй нь сурах арга барил үр дүнгээ өгсөн эсэх	

Багшийн ёс зүйн хэм хэмжээ	-Ажил мэргэжлийн үйл ажиллагаатай эрх зүйн баримт бичгийг судалж дагаж мөрддөг эсэх -Өөрийн мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвар, ажлын гүйцэтгэлийг шударга, бодитой үнэлж буй эсэх -Ажлын алдаа дутагдлын талаарх шударга, үнэн бодит шүүмжлэлд хүндэтгэлтэй хандах, алдаа дутагдлаа засах, сайжруулж буй эсэх -Аливаа зүйлийг тогтсон цаг хугацаанд хийж гүйцэтгэн, бусдын ажилд хүндэтгэлтэй хандаж буй эсэх	

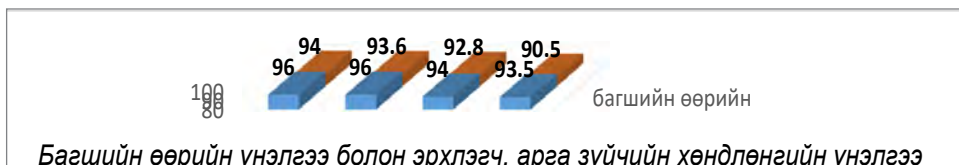
Тайлбар: Дээрх шалгуурын дагуу хэрэгжилтийн хүрсэн үр дүнг тооцох боломжийг бий болгосон.

Арга аргачлалыг хэрэгжүүлсэн үр дүн

А. Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийн агуулгад гарсан ахиц үр дүн

Асуудлыг шийдвэрлэх менежментийн зураглалыг боловсруулж, оролцоо, давуу талд тулгуурласан арга аргачлалыг туршин хэрэгжүүлсэн үр дүнг танилцуулъя. Үүнд: мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг ба менежментийн 4-р функц- ХЯНАЛТ ҮНЭЛГЭЭ-ний шалгуур үзүүлэлтээр багшийн өөрийн үнэлгээ болон эрхлэгч, арга зүйчийн хөндлөнгийн үнэлгээ хийж үр дүнг харьцуулахад:

Зураг 5. Хүрсэн түвшин үнэлэх шалгуурын үр дүнгийн үзүүлэлт

Дүгнэлт

Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийн 4-н агуулгыг Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн ажлын төлөвлөгөөний дагуу “СУРАЛЦАХУЙД СУУРИЛСАН АРГА ЗҮЙ” хүрэх түвшний хүрээнд хэрэгжилтийн шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулан авснаар эрхлэгч, арга зүйчийн үнэлгээгээр 92.7 хувь үзүүлэлттэй үнэлэгдсэн бөгөөд багш нарын өөрийн үнэлгээ 94.8 хувийн үзүүлэлттэй үнэлэгдсэн нь дээрх зургаас харагдаж байна.

Суурь түвшин болон хүрсэн түвшний үнэлгээний нэгтгэл

Зураг 6. Суурь буюу хүрсэн түвшний үнэлгээний нэгтгэл

Дүгнэлт

Суурь ба хүрсэн түвшний харьцуулалтаас харахад мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг менежментийн 4-н үйл явцаар төлөвлөлт хийн ажилласнаар багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний өөрийгөө хөгжүүлэх төлөвлөгөөний гүйцэтгэл 93,8 хувийн үзүүлэлтэй

байсан бол мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн менежментийг хийснээр 94 хувь болсон байна. Сургалт үйл ажиллагаа, ялгаатай байдлын шинжилгээ нь гүйцэтгэлийн үнэлгээнд 91 хувьтай үнэлэгдсэн бол эрхлэгч арга зүйчийн үнэлгээгээр 93,6 хувь болж ахисан. Шинэлэг арга зүй технологиийн хувьд гүйцэтгэлийн үнэлгээнд 90,9 хувьтай байсан бол үр дүнгийн үнэлгээнд 92,8 хувь болж ахисан үзүүлэлтийг судалгааны үр дүнг 92,7 хувь болгож, 3,6 хувиар ахисан үзүүлэлтийг хагас жилийн хугацаанд гаргасан тоон баримтыг дээрх судалгаанаас харж болно.

Б. Фокус бүлгийн ярилцлага, чанарын үр дүн

4.1 А буюу багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжил агуулгын хүрээнд багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний ахисан түвшинг тоон үзүүлэлтээр үзүүлсэн бол чанарын үзүүлэлтийг Фокус бүлгийн ярилцлагын аргаар өмнө ба дараа гэсэн 2 хэлбэрээр авч үзэхэд дараах ахиц гарсан.

Дүгнэлт: Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийн 4 шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд багш нарын дунд фокус ярилцлагыг өмнө ба дараа гэсэн агуулгаар зохион байгуулж, ахицыг тооцсон нь 4.1 А буюу багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийн агуулгад гарсан тоон ахицыг бататгасан чанарын үнэлгээ болсон гэж дүгнэлээ.

В. Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн менежментэд гарсан өөрчлөлт үр дүн

1. Өөрийн онцлогт тулгуурласан цэцэрлэгийн МХБ-ийн менежментийн зураглалыг бий болгож чадсан.
2. МХБ менежментийн зураглал бий болсноор сургалт үйл ажиллагааны ерөнхий мөн чанар, чиг үүрэг, тогтолцоог бий болгосон буюу өөрөөр хэлбэл бид үйлийн баримжаатай болсон.
3. Асуудлыг судлах, оношлох үйл явцад арга зүйн ахиц гарсан.
4. Судалгаа бодит нөхцөлд тулгуурласан бодлого боловсруулах, төлөвлөлт хийх, ур чадварт суралцсан.
5. Нэгдмэл бодлого нэг ойлголттой байх хамт олны хандлага, үзэл санаа төлөвшсөн.
6. Асуудлыг нэгдсэн зохион байгуулалттайгаар багаар хийх хамтын соёлд суралцсан.
7. Багшийн хувь болон мэргэжлийн давуу тал, онцлогт суурилсан оролцоог сайжруулж, мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн үйл ажиллагааг идэвхжүүлсэн.
8. Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн гишүүдийг урамшуулах идэвхжүүлэх үйлийг хэрэгжүүлж хэвшсэн.
9. Сургалт, үйл ажиллагаанд өөрийн, хөндлөнгийн болон явцын үнэлгээ хийж, засан сайжруулалт хийдэг дадал хэвшил бий болгосон.
10. МХБ-ийн менежментийг сайжруулснаар цэцэрлэгийн бодлого менежментэд эерэг, бодитой үр өгөөжөө өгч эхэлсэн.

Ерөнхий дүгнэлт

Боловсролын шинэчлэлийн бодлого үзэл санааг СӨБ-ын түвшинд хэрэгжүүлэхийн тулд сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулах, үндэсний хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн бодлого, арга аргачлалыг хэрэглэх зүй ёсны хэрэгцээ шаардлага бий болж байна. Тэгвэл орон нутгийн сургалтын байгууллага өөрийн онцлогт нийцсэн бие даасан арга, аргачлалаар дамжуулан, менежментийг сайжруулах арга замаа тодорхойлох нь илүү үр дүнтэй гэж үзлээ.

Сургалтын байгууллагын менежмент гэдгийг бодлогын баримт бичиг, багшийн хөгжил, хүүхдийн ахиц, амжилт, сургалт, үйл ажиллагаа зэргээс салгаж үзэх

боломжгүй ойлголт юм. Тэр тусмаа багшийн хөгжил нь цаг үетэйгээ хөл нийлүүлэн алхах, хүүхэд хөгжүүлэхийн тулд өөрөө хөгжих зэргээс багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжих хэрэгцээ шаардлага урган гарч байгаа юм. Энэ хэрэгцээ шаардлагыг шийдвэрлэх арга зам цэцэрлэгийн МХБ байна гэж үзлээ.

Бид мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн үйл ажиллагааг чанаржуулж, сайжруулахын тулд багш бүрийн давуу тал, оролцоог нэмэгдүүлэх замаар менежментийн шинжлэх ухаан болон мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн ажиллах аргачлал, зарчимд суурилсан өөрийн зураглалыг боловсруулан туршин хэрэгжүүлсэн юм. Энэхүү зураглалын гол мөн чанар нь

1. Асуудалд тулгуурласан шийдвэр гаргалт, төлөвлөлт
2. Зохион байгуулалт нь хамтын оролцоонд суурилсан байх
3. Итгэлцэл, манлайлал хамтын соёлыг дэлгэрүүлэх
4. Үр дүнгт тооцох гэсэн замаар тулгамдсан асуудлаа тодорхойлохоос эхлээд асуудлаа шийдвэрлэх хүртэл үйл ажиллагааны дараалал юм.

Багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр илэрсэн бага үзүүлэлттэй шалгуур, мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн сул үзүүлэлтэд энэхүү зураглалыг ашиглан тодорхой цаг хугацаа, орчин нөхцөлд туршин хэрэгжүүлснээр тоон болон чанарын үнэлгээнд ахиц гарч, сайн үр дүн бий болсон.

Эцэст хэлэхэд бид нарын боловсруулсан менежментийн зураглал бол зөв зүйтэй аргачлал, арга зам байсан нь суурь ба хүрсэн түвшний үзүүлэлтээр нотлогдож байгаа нь судалгааны ажлаас харагдаж байна.

Ном зүй

1. “Амжилттай багшилахуй”, УБ,2011.
2. Цэвэл .Я, “Монгол хэлний тайлбар толь”, УБ, 1966.
3. БСШУЯ “Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж-1,2”,УБ,2019.
4. Оюун.Ц, “Багшийн хөгжлийн арга зүйн зарим асуудлууд”, УБ,2007.
5. Ичинхорлоо, “Судалгааны ажлын үндэс”, УБ,2017.
6. “Оюуны хөтөч”, УБ, 2011.
7. Пүрэвдорж.Ч “Багшлахуйн менежмент”, УБ.
8. “Боловсролын чиг хандлага сургуулийн өмнөх боловсролд”, УБ,2017.
9. “Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал”, УБ,2020.
10. Амаржаргал.Б, Мөнхжаргал.Б, “Менежмент”, УБ,2018.
11. Интернет Сайтууд

ОНОШИЛГООНД СУУРИЛСАН ТӨЛӨВЛӨЛТӨӨР БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ

Д.Оюунгэрэл

Хэнтий аймаг, Хэрлэн сумын 9-р цэцэрлэгийн эрхлэгч

Оршил

Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын А/01 дүгээр “2023 оныг сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулах жил болгон зарлах тухай”, Боловсролын Ерөнхий Газрын даргын 2023 оны А/89 тоот тушаалаар байгууллагын менежментийг өөрийн үнэлгээнд суурилан хэрэгжүүлэх сургалтын байгууллага, зөвлөн туслах багийг хавсралтаар баталсан билээ.

Цэцэрлэгийн менежментийг хэрэгжүүлэхэд Монголын хүний нөөцийн хөгжлийн ассиоциац, БЕГ-тай хамтран менежмент, стратегийн судалгаа, өөрийн үнэлгээнд үндэслэн дүн шинжилгээ хийж хамт олноороо хэлэлцэн байгууллагын алсын хараа, эрхэм зорилго, стратеги төлөвлөгөөг боловсруулж ажиллаж байна.

Судалгааны зорилго: Цэцэрлэгийн менежментийг хэрэгжүүлэхэд суурь судалгаа, үнэлгээг хийж хамтын оролцоотой төлөвлөлтийг хийж стратегийг хэрэгжүүлэх нь байгууллагын соёл, үйл ажиллагаанд эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Судалгааны зорилт:

- Менежментийг хэрэгжүүлэхэд байгууллагын албан хаагчдаас менежмент, стратегийн судалгааг авч дүгнэлт гаргах
- Менежментийг хэрэгжүүлэхэд хамт олноороо тэргүүлэх чиглэлээ тодорхойлох
- Байгууллагын алсын хараа, эрхэм зорилго, үнэт зүйлсээ тодорхойлон гаргах, санал авах
- Алсын хараанд хүрэх тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд хийгдэх ажлуудыг төлөвлөж хэлэлцэх
- Байгууллагын стратегийн төлөвлөгөөг хийж хэрэгжүүлэх

Судалгааны ач холбогдол: Судалгаанд үндэслэн цаашид хэрэгжүүлэх, цаашид үйл ажиллагааны болон удирдлагын анхаарах асуудал, сайжруулах чиглэлийг дүн шинжилгээ хийж тодорхойлж гаргах нь байгууллагын өнөөгийн нөхцөл байдал, хамт олны уур амьсгал, ажилтан, үйлчлүүлэгчийн сэтгэл ханамжид суурилан байгууллагын цаашдын алсын харааг тодорхойлж түүнд хүрэх алхмуудыг тодорхойлж хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх практик ач холбогдолтой.

Судалгааны хамрах хүрээ: Хэнтий аймгийн Хэрлэн сумын 9-р цэцэрлэгийн 28 албан хаагч, эцэг эхийн төлөөлөл 6, олон нийтийн төлөөлөл 6

Судалгааны арга: Анхдагч мэдээлэл цуглуулахдаа асуулгын арга, мэдээлэл боловсруулахдаа SPSS программыг ашигласан.

Менежментийн тухай ойлголт, цэцэрлэгийн стратеги, хамтын ажиллагаа

Менежментийн тухай ойлголт

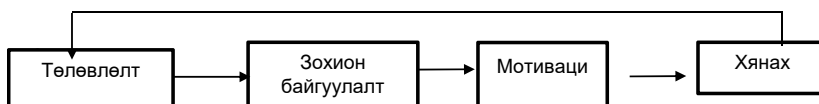
Хүмүүсийн үйл ажиллагааны нэг онцлог нь удирдан зохицуулагдах шинж чанартайд оршино. Нийгмийн хөдөлмөрийн хуваарийн үр дүнд хүмүүсийн үйл ажиллагааны бие даасан “менежмент” хэмээн нэрлэгдсэн төрөл гарч ирсэн.

Хүмүүсийн урт удаан хугацааны хүчин чармайлтын үр дүнд байгууллагыг удирдах үйл ажиллагаа нь бие даасан мэргэжил болон хувирчээ. Удирдах ажлыг эрхлэн явуулах үндэс болдог хүний мэдлэгийн цогцыг менежмент гэдэг. Менежмент бол юуны өмнө удирдлагын түгээмэл чиг үүргийг хэрэгжүүлэх ажиллагаа юм. (Ц.Оюунгэрэл, 2010, хуудас 8-9)

Хүснэгт 1. Байгууллага, менежмент ба менежер

Дээд төвшний менежер	Шийдвэр гаргах ур чадвар
Дунд төвшний менежер	Харилцааны буюу хүнтэй ажиллах
Доод төвшний менежер	Тактикийн буюу гүйцэтгэх ур чадвар

Хүснэгт 2. Удирдлагын чиг үүрэг

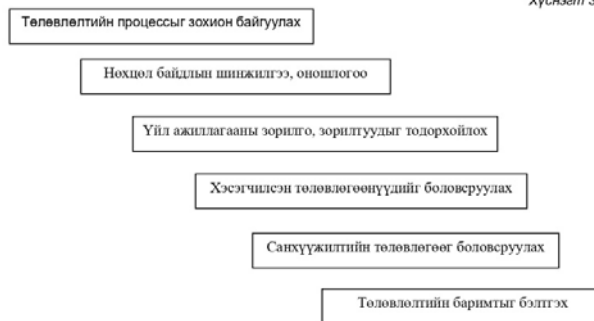

Стратегийн менежмент

Төлөвлөлт бол байгууллагын үйл ажиллагааны чиглэлийг оновчтой зүй зохистой нарийн утга агуулга уялдаа холбоотой тогтооход зайлшгүй шаардагдах удирдлагын чухал чиг үүрэг хэрэгсэл юм. Төлөвлөгөө нь цаг хугацааны хувьд урт ба богино гэж хоёр янз байна. (Ч.Пүрэвдорж, 2005)

Төлөвлөгөө боловсруулах үе шат

Хүснэгт 3

Цэцэрлэгийн хамтын ажиллагаа

Хүснэгт 4. Цэцэрлэгийн хамтын ажиллагааны хүрээ

Бусад байгууллагатай хамтран ажиллах	• Мэргэжлийн байгууллага • Орон нутгийн байгууллага • Төрийн бус байгууллага • Иргэд
Эцэг эхтэй хамтрах	• Эцэг эх, асран хамгаалагчтай хамтрах • Мэргэжилтэнтэй хамтрах
Нэгж хэсгүүдийн ажлын уялдаа холбоо	• Нэгжүүд хамтран ажиллах • Хамт олны зорилго, үйлс нэгдэх

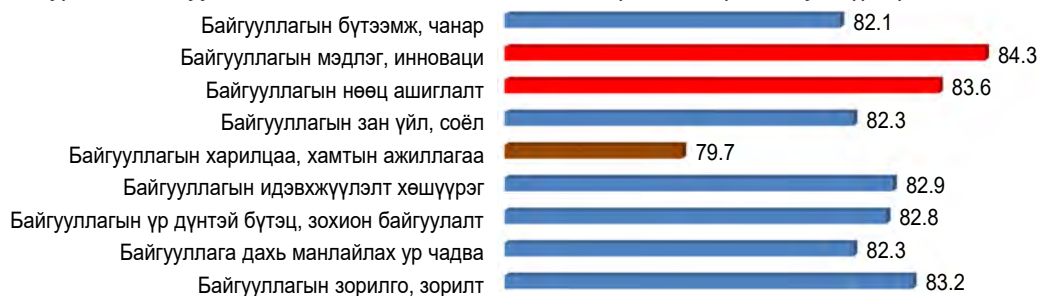
Цэцэрлэгийн хамтын ажиллагаа нь нэгжүүд хамтран ажиллах, эцэг- эхтэй хамтран ажиллах, бусад талуудтай хамтран ажиллах гэсэн гурван хүрээ, чиглэлтэй байна. Эдгээр нь тус бүрдээ өөр өөр зорилго, хамрах хүрээ, оролцогчид, хийх ажлын хувьд ялгаатай болно. Оролцогч талуудын үзэл бодол, сонирхол, мэргэжил өөр өөр боловч тэднийг “Хүүхдийн төлөө” гэсэн нэгдмэл үнэт зүйл нэгтгэдэг. (Г.Жаргал, 2020, хуудас. 120-126)

Байгууллагын менежментийн чадамж, стратегийн судалгааны үр дүн

Хэнтий аймгийн Хэрлэн сумын 9-р цэцэрлэгийн хамт олны “МЕНЕЖМЕНТИЙН ЧАДАМЖ”-ийн өөрийн үнэлгээний судалгааны үр дүн

Байгууллагын менежментийн чадамж, стратегийн бэлэн байдлыг үнэлэн тодорхойлох үүднээс ажилтан албан хаагчдаас судалгааг авсан. Аргачлал нь 9 бүлэг, 90 шалгуур үзүүлэлттэй. Судалгаанд нийт 28 удирдах ажилтан, багш нар оролцлоо. Насны хувьд хамгийн их хувь эзэлж байгаа нь 40-50 насныхан буюу 43 хувь, дараагийнх нь 30-39 насных 32 хувь, 18-29 насны 14 хувь, 50-аас дээш насных 11% байлаа. Боловсролын түвшний хувьд 48 хувь нь дээд, 48 хувь нь тусгай дунд, 4 хувь нь бүрэн дунд байна. Судалгаанд оролцогчдын 1 хүн дээд, дунд шатны удирдах ажилтан, 9 хүн буюу 36 хувь нь гүйцэтгэх шатны удирдах ажилтан, 28 хувь нь үндсэн үйл ажиллагааны ажилтан, 32 хувь нь аж ахуй үйлчилгээний албаны ажилтнууд байв. Оролцогчдын 94 хувь нь 5 хүртэл жил ажилласан гэж асуултад хариулжээ.

Зураг 1. Байгууллагын менежментийн чадамжийн үнэлгээ бүтэц тус бүрээр нэгтгэвэл

Ерөнхий дүгнэлт

Байгууллагын менежментийн эерэг талууд нь:

- Байгууллагын ажилтнуудын мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвар, байгууллагын зүгээс түүнийг илүү ихээр анхаарч дэмждэг, удирдлага ажилтнуудын шинэ санал санаачилгад соргог ханддаг байна.
- Байгууллагын материаллаг болон хүний нөөцийн хуваарилалтыг үр дүнтэйгээр зохион байгуулж ашигладаг байна.

Эерэг, цаашид хадгалан улам сайжруулах боловсронгуй болгоход анхаарах менежментийн бүрэлдэхүүн нь:

- Байгууллагын зан үйл, соёл
- Байгууллагын бүтээмж чанар, гүйцэтгэл,
- Байгууллагын идэвхжүүлэлт, хөшүүргийн тогтолцоо

Цаашид тогтолцоо, арга хэлбэрийн хувьд зайлшгүй өөрчлөн боловсронгуй болгох хэрэгцээтэй менежментийн бүрэлдэхүүн нь:

- Хамт олны эерэг уур амьсгал бүрдүүлэх, багийн тогтолцоог сайжруулах
- Төлөвлөгөөг хамтын оролцоонд суурилан боловсруулах, үр дүнг багаар хэлэлцдэг тогтолцоог тогтмолжуулах
- Багшийн хөгжил нь бүхий л сургалт, үйл ажиллагаанд нөлөөлнө гэж үзэн багшийн тасралтгүй хөгжлийг ажлын байранд хөгжүүлэх хамтын төлөвлөгөө боловсруулах
- Үйлчилгээний сэтгэл ханамжийг дээшлүүлэх олон хөшүүрэгт үйл ажиллагааг явуулах

**Хэнтий аймгийн Хэрлэн сумын 9-р цэцэрлэгийн
“Стратегийн судалгаа”**

1. Байгууллагын удирдлага зохион байгуулалтын талаарх үнэлгээ

Зураг 2. Байгууллагын алсын хараа үзэл баримтлалын талаарх үнэлгээ (хувиар)

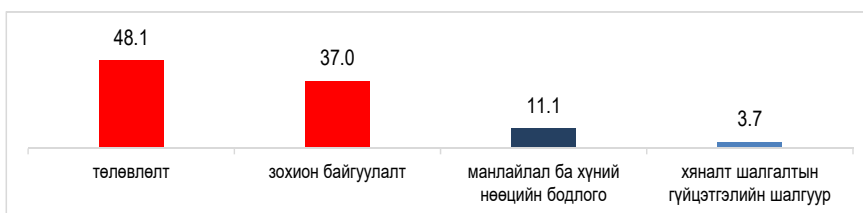
Зураг 3. Байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалтын талаарх үнэлгээ (хувиар)

Зураг 4. Байгууллагын гадаад, дотоод олон бусад байгууллагатай хамтын ажиллагаа, уялдаа холбооны талаарх үнэлгээ (хувиар)

Зураг 5. Байгууллагын менежментийн чиг үүргийн талаарх үнэлгээ (хувиар)

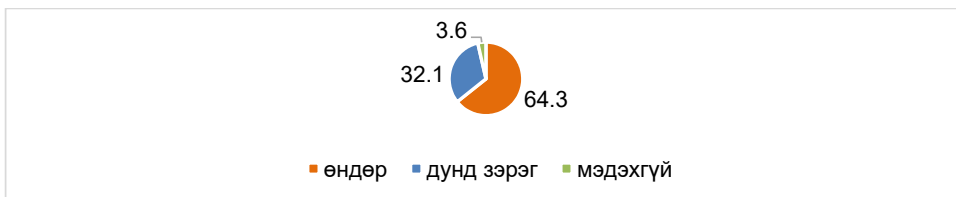
2. Байгууллагын бүтээгдэхүүн үйлчилгээний талаарх үнэлгээ

Зураг 6. Байгууллагын үйл ажиллагаа, үйлчилгээний үр дүнгийн талаарх үнэлгээ (хувиар)

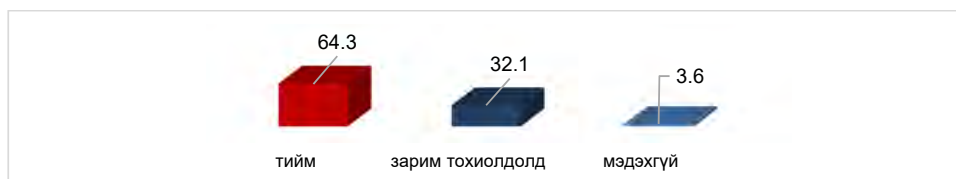

3. Байгууллагын хүний нөөцийн удирдлагын талаарх үнэлгээ

Зураг 7. Байгууллагын ажиллагсдын хөдөлмөрийн бүтээмжийн талаарх үнэлгээ (хувиар)

Зураг 8. Байгууллагын зорилго, зорилтын нийцлийн талаарх үнэлгээ (хувиар)

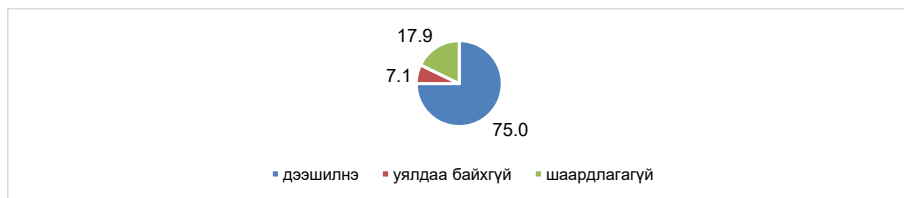

4. Байгууллагын санхүүгийн удирдлагын талаарх үнэлгээ

Зураг 9. Байгууллагын санхүүгийн чадварыг дээшлүүлэх талаарх үнэлгээ (хувиар)

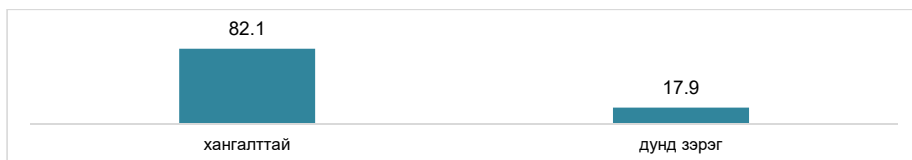

Зураг 10. Санхүүгийн удирдлагын талаарх үнэлгээ (хувиар)

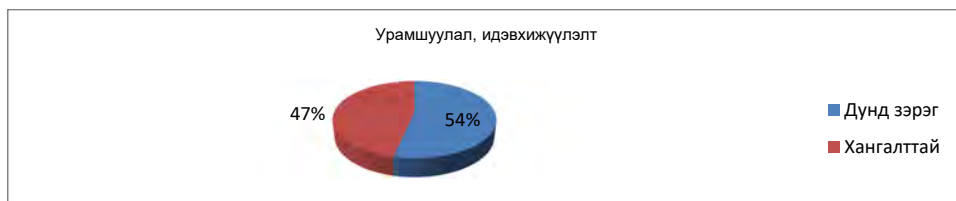

5. Байгууллагын ажлын орчны талаарх үнэлгээ

Зураг 11. Байгууллагын техник тоног төхөөрөмжийн талаарх үнэлгээ (хувиар)

6. Ажилтнуудын нийгмийн хангамж ба халамжийн талаарх үнэлгээ

Ерөнхий дүгнэлт

Байгууллагын стратеги төлөвлөгөөнд зайлшгүй тусгах шаардлагатай бүрэлдэхүүн нь:

- Багш, ажилтны тасралтгүй хөгжлийн бодит дэмжлэгийг хүний нөөцийн бодлогоор үе шаттайгаар хэрэгжүүлэхийг стратеги төлөвлөгөөнд тусган ажиллах
- Багш, ажилтны ажлын үр дүнг тооцох, тэднийг урамшуулах хэлбэрийг нээлттэй байлгах, бодитой үнэлэх явцын аргыг нэвтрүүлэх
- Материаллаг орчин техник хэрэгслийг тасралтгүй шинэчлэн сайжруулах багш, ажилтнуудын түр завсарлаж амрах өрөө тасалгааг боломждоо түшиглэн шийдвэрлэх
- Цэцэрлэгийн үйл ажиллагааны төлөвлөлт, зохион байгуулалтыг хийх, ур чадварыг нэмэгдүүлэхэд анхаарах
- Санхүү, төсвийн нээлттэй, ил тод байдлыг бий болгох
- Байгууллага давуу талаа ашиглан, эрсдэлийг тооцон сул талаа арилгах тал дээр тулгуурлах нь стратеги төлөвлөгөөний нэг гаргалгаа юм.

Хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа:

- Байгууллагын өөрийн үнэлгээ хийгдэж оролцогч талууд дүн шинжилгээ хийсэн.
- “Байгууллагын соёл, харилцаа хандлага” сэдвээр МХНХА-тай хамтран нийт албан хаагч нарт авсан.
- Менежмент, стратегийн судалгааг хамт олноосоо авч судалгааг МХНХА-тай хамтран боловсруулсан.
- Судалгаанд үндэслэн хамт олноороо хэлэлцүүлэг хийгдэж алсын хараа, эрхэм зорилгоо тодорхойлсон.
- Дунд хугацааны төлөвлөгөө буюу стратегийн төлөвлөгөөг гаргаж үүнээсээ жилийн ажлын зорилгоо тодорхойлсон.
- Ингэснээр бүх албан хаагч нар энэ хичээлийн жилд орчны соёл, оюуны соёлоос юуг зорилго болгон тавьсныг бүгд ойлгосон.
- Төлөвлөгөөнд санал асуулга, хэлэлцүүлэг хийгдэж багш, ажилчдын санал бодол тусгагдсан.
- Харилцаа хандлага, соёлын хувьд эрхэмлэн ажиллах чиглэл, хамтын ажиллагааны үнэ цэнийг мэдэрч хүндэтгэлтэй хандаж байна.
- Төлөвлөгөөний дэс дарааллыг сануулах үүднээс бүх ажилчдад календар гаргаж өгөв.
- 2023 оны 11 сараас одоог хүртэл нийт 178 багш нарт туршлагаа түгээсэн байна. Үүнд: Аймаг орон нутгаас 100, бусад аймгаас 48 багш, удирдах ажилтан 30 туршлага судлав.
- “Багшийн хөгжил-Хамтдаа хөгжье” хөтөлбөрийн хүрээнд аймгийн төвийн цэцэрлэг, сумын цэцэрлэгтэй хамтран, мөн мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр хэлэлцүүлэгт хичээл явуулж “Ээлжит хичээл-Амжилтын үндэс” аяныг өрнүүлж өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөлтийг сайжруулж, ашиглагдах хэрэглэгдэхүүний бэлтгэл ажлыг хангаж суралцагчдад хүртээмжтэй хэрэгслийг бэлтгэн явуулж байна. Ахлах, Бэлтгэл бүлгийн 7 багшийн хамтран хэлэлцүүлж сайжруулсан төлөвлөлт сургалтын 3 чиглэлээр 21 хичээлийн төлөвлөлт гарсан байна.

Дүгнэлт

- Байгууллагын менежментийг сайжруулах үндэс нь сайн төлөвлөлт юм гэдэг нь онолын материал, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх явц, судалгааны үр дүнгээс харагдаж байна.
- Бид төлөвлөгөөг хийхдээ хамт олны оролцоотой, тэдний санаа бодлыг тусган доороос дээг чиглэсэн байдлаар хийх нь хэрэгжилтийн явцад үл ойлголцол гарах, үр дүнг тооцоход биелэлтийн хувь ахих зэрэг эерэг өөрчлөлтүүд ажиглагдаж байна.
- Судалгааны хамрах хүрээ нь байгууллагын нийт ажилтан хамрагдаж байгаа учир тухайн байгууллагын суурь үнэлгээ гарч тулгамдаж буй асуудал, шийдлийг олох, төлөвлөхөд дөхөм байна.
- Ажилтан бүр алсын хараа, хүрэх зорилгоо мэдэж байх нь байгууллагын өнгө төрх, үйл явцад ойлголтын зөрүү гарах нь бага байна.
- Стратеги төлөвлөгөө нь байгууллагын алсын хараанд хүрэх зам бөгөөд жилийн төлөвлөгөөнд зорилго тавьж түүнийг нэгжид тусган хэрэгжүүлэх нь ойлгомжтой байна.
- Иймээс менежментийг хэрэгжүүлэхэд үнэлгээнд суурилсан төлөвлөгөөг сайжруулан хамт олноороо хэлэлцэх нь үр дүнтэй байна гэж үзэж байна

Ном зүй

1. Г.Жаргал, Н.Ц. (2020). Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал. Улаанбаатар: Импрессколоур ХХК.
2. Ц.Оюунгэрэл. (2010). Цэцэрлэгийн менежерүүдэд зориулсан менежментийн гарын авлага. Улаанбаатар .
3. Ц.Оюунгэрэл. (2010). Цэцэрлэгийн менежерүүдэд зориулсан менежментийн гарын авлага. Улаанбаатар.
4. Ч.Пүрэвдорж. (2005). Байгууллагын менежмент. Улаанбаатар.

ТУЛГЫН ГУРВАН ЧУЛУУ БУЮУ ӨӨРИЙН УДИРДЛАГАТАЙ СУРАЛЦАХУЙ

У.Уранчимэ
Орхон аймаг, 7 дугаар цэцэрлэг
urnaauvaash@gmail.com

Хураангуй

Хүн төрөлхтний түүх болон энэ хорвоод удирдлагагүй юм гэж үгүй бөгөөд түүнээс нийгэм, түүний бүлгийн удирдлагын тухай ярихын тулд байгууллага, менежмент, менежер гэсэн 3 ойлголтын харилцан уялдааг авч үзэх хэрэгтэй болно гэдгийг менежментийн ухаан баталсан байдаг. Тиймээс менежмент бол мэргэжил, менежмент бол урлаг, шинжлэх ухаан, менежмент бол ажил хэрэгч хүн юм. Дэлхийн улс орнуудад менежментийн ач тусыг тэртээх 1930 аад оноос эхлэн мэдэрч эхэлсэн бөгөөд тэр үеэс удирдах урлагийг мэргэжил хэмээн үзэх болсон ба хүмүүс хамтарч ажиллах нь ганц нэгээрээ ажиллахаас илүүтэй ашигтай гэдгийг мэдэрч өрх гэрийн амьдралаас эхлээд байгууллага, төр улсын үйл ажиллагаанд удирдагч жолоодогч чиглүүлэгч, манлайлагчдын хэрэгцээ бий болсон байна. Бидний ажиллаж хөдөлмөрлөж байгаа байгууллага гэдэг нь эрхэм зорилго, зорилтуудаа хэрэгжүүлэхийн тулд үйл ажиллагаа явуулдаг хэсэг бүлэг хүмүүсийн нэгдэл бөгөөд боловсролын сургалтын байгууллагад цэцэрлэгээс эхлэн их дээд сургууль хүртэлх шат шатны сургалтын байгууллага өөр өөрийн түвшний бодлого, сургалтын хөтөлбөрийн агуулгаар дамжуулан сургалт үйл ажиллагааг явуулж суралцагчдаа эрдэм боловсрол, амьдрах ухааны үрийг суулгаж эх орны ирээдүйн иргэдийг бэлтгэдэг билээ. Эдгээр сургалтын байгууллагын үйл ажиллагаа нь зөв зохион байгуулалттай менежментийн үр нөлөөгөөр хүүхдийн хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн, стандартын шаардлага хангасан сургалтын таатай орчин, суралцагчдын төлөө чин сэтгэлээ зориулсан багш нар, удирдан чиглүүлэх, зохицуулах үүрэгтэй манлайлагч удирдлагын баг, хамт олны бүтээлч үйлийн үр дүнгийн нэгдэл юм.

Үндэслэл

Хүн төрөлхтний хөгжлийн үеэс үед амьдарч байсан олон эрдэмтэд удирдлагын зарчмуудыг янз бүрээр тодорхойлж байжээ. Удирдагч бол зөв юм хийдэг хүн, менежер бол юмыг зөв хийдэг хүн гэж “Оюунлаг үйлсийг дэмжигч” А.Гэлэгжамц үзсэн байна. Манай цэцэрлэгийн удирдлагууд нь өөрийн байгууллагын Алсын хараа, Эрхэм зорилгыг зөв тодорхойлж түүнд хүрэхийн тулд “Өөрийн удирдлагатай суралцахуй”-г хэрэгжүүлэн төлөвлөх, зохион байгуулах, хянах, идэвхжүүлэх, урамшуулах арга барилыг хэрэглэн байгууллагын багш, ажилчдыг тэдний боловсрол, ажлын туршлага дээр үндэслэн хөдөлмөрийн хуваарилалтыг /босоо, хөндлөн/ өөрчилж мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийг оновчтой зохион байгуулан ажилласнаар багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээнд амжилт үзүүлж байгаа ажлынхаа үр дүнгээс хуваалцахыг зорилоо.

Түлхүүр үг: менежмент, мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг /цаашид МХБ гэх/, өөрийн удирдлагатай суралцахуй, байгууллага, багш нар.

Судалгааны зорилго: “Өөрийн удирдлагатай суралцахуй”-г хэрэгжүүлэх явцад байгууллагын менежмент, багшийн хөгжилд гарсан үр дүнг судлан илрүүлэх

Зорилт: Тухайн сэдэвтэй холбоотой ном, зохиол, баримт цуглуулах, уншиж судлах

- Байгууллагын менежментийн хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлүүдийг тодорхойлох
- Байгууллагын менежментийн хөгжилд багш нарын үүрэг оролцоог судлах
- “Өөрийн удирдлагатай суралцахуйн хэрэгжилт, үр дүнг судлан илрүүлэх
- Судалгааны материалд боловсруулалт, дүн шинжилгээ хийх

Судалгааны арга

- Эх зохиол судлах
- Туршилт
- Асуулга
- Математик, статистик
- Задлан шинжлэх
- Ерөнхийлөн дүгнэх

Судалгааны объект. Сургалтын байгууллагын багш нар

Судлах зүйл: Байгууллагын менежментийн хөгжилд өөрийн удирдлагатай суралцахуйн үүрэг оролцоо, нөлөөллийг илрүүлэх

Хамрах хүрээ: сургалтын байгууллагын багш нар

Судалгааны таамаглал: “өөрийн удирдлагатай суралцахуй”-г хэрэгжүүлэх нь байгууллагын менежментийн хөгжилд чухлаар нөлөөлнө.

Шинэлэг тал: “Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг” хэрэгжүүлэн ажиллаж шинэ алхам хийж байгаа нь бидний судалгааны ажлын шинэлэг тал болно.

Судалгааны зорилго: “Өөрийн удирдлагатай суралцахуй”-г хэрэгжүүлэх явцад байгууллагын менежмент, багшийн хөгжилд гарсан үр дүнг судлан илрүүлэх.

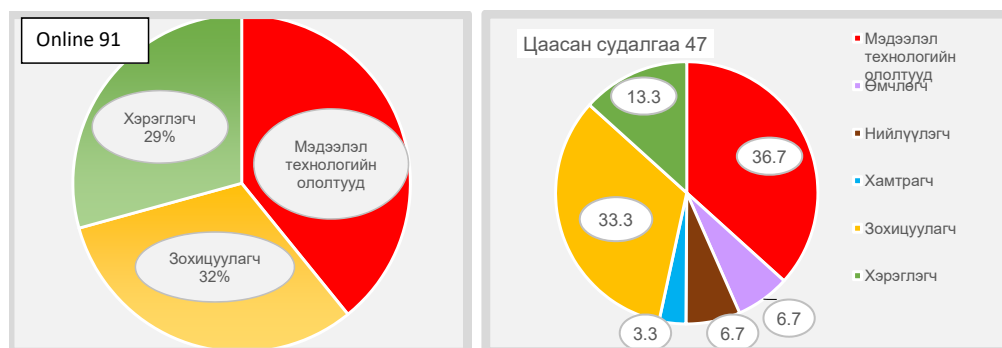
Судалгааны хамрах хүрээ: Орхон аймгийн 7, 17, 27, Одод цэцэрлэгийн 47 багш, сургалтын байгууллагын 91 нийт 138 багш хамрагдсан.

- ✓ Судалгааг google.com / forms/ болон бичгээр санал асуулгыг авсан.
- ✓ Судалгааг нээлттэй, хаалттай асуулгаар нэгтгэн үр дүнг тооцож үзлээ.
- ✓ Судалгаанд оролцогчдын үндсэн мэдээлэлд анализ хийжээ.

Байгууллагын менежментийн хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлүүдийг тодорхойлох

Асуулт 2.1.1. Байгууллагын менежментийн хөгжилд нэн чухлаар нөлөөлөх хүчин зүйлүүдийг сонгоно уу.

Зураг 1

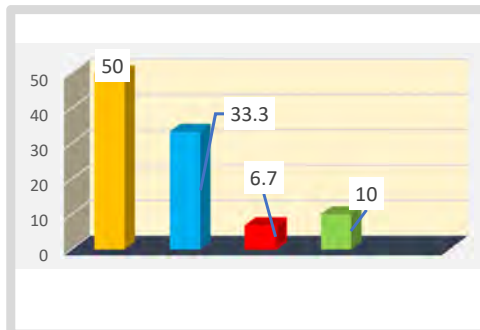
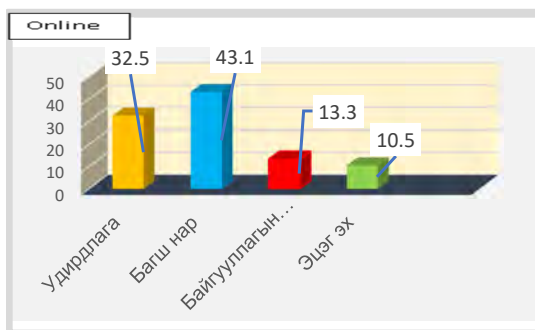

1.“Байгууллагын менежментийн хөгжилд нөлөөлөх гол хүчин зүйлүүд” судалгааны боловсруулалт	
Онлайн судалгаанд оролцсон хүний тоо 91	Цаасан судалгаанд оролцсон хүний тоо 47
1.Мэдээлэл технологийн ололт 2./Зохицуулагч /аймаг, нийслэлийн боловсрол, мэргэжлийн хяналт/-ийн газар 3.Хүүхэд эцэг эх, асран хамгаалагч гол хүчин зүйл болно гэж судалгаанд оролцогчид үзсэн байна.	Цаасаар авсан судалгаа нь санал асуулгад бичигдсэн бүх /6/ асуултад хариулт ирүүлсэн байгаа нь онлайн судалгаанаас давуутай болох нь судалгааны нэгтгэлээс харагдаж байна гэж үзэж байна.

(Судалгааны дэлгэрэнгүйг хавсралт 1-ийн баримт 1-ээс харна уу?)

Асуулт 2.1.2 Байгууллагын менежментийн хөгжилд чухал үүрэг гүйцэтгэгчийг эрэмбэлнэ үү?

Зураг 2

2.“Байгууллагын менежментийн хөгжилд чухал үүрэг гүйцэтгэгчийг илрүүлэх” судалгааны боловсруулалт	
- Багш нар - Удирдлага - Байгууллагын ажилчид. Эндээс үзэхэд байгууллагын менежментийн хөгжилд багш нар хамгийн чухал үүрэг гүйцэтгэж байгаа нь судалгааны нэгтгэлээс харагдаж байна.	- Удирдлага - Багш нар - Эцэг эх чухал Судлаач бид үүнд дүгнэлт хийж үзэхэд СӨБ-ын байгууллагын менежментийн хөгжилд байгууллагын удирдлагууд чухал үүрэг гүйцэтгэж байгаа нь харагдаж байна.

(Судалгааны дэлгэрэнгүйг хавсралт 1-ийн баримт 1-ээс харна уу?)

Асуулт 2.1.3 Байгууллагын менежментийг хөгжүүлэхэд оруулах таны санал.

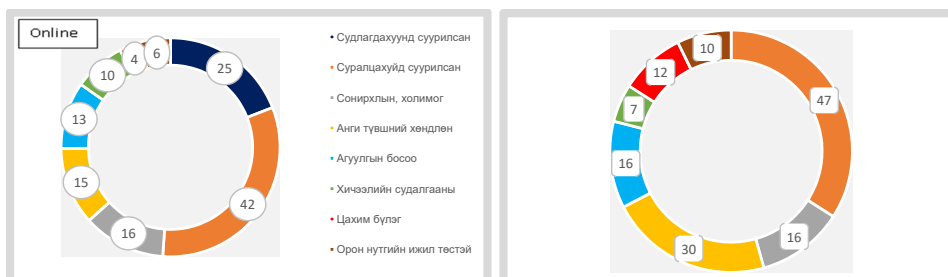
Зураг 3

3.“Байгууллагын менежментийг хөгжүүлэхэд оруулах санал” судалгааны боловсруулалт.	
- Бодлогын уян хатан байдал - Удирдлага - Багш ажилчдын бүтээлч байдал нь байгууллагын менежментийг хөгжүүлэхэд чухал болохыг баталсан байна.	- Асуудал шийдвэрлэх чадвар - Уян хатан байдал - Удирдлагатай нээлттэй харьцах чадварыг онцлон үзсэн байна.

Мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг нь байгууллагын менежментийн хөгжилд хэрхэн нөлөөлж буйг судлах, харьцуулах

Асуулт 2.2.1. Та мэргэжлийн хөгжлийн ямар хэлбэрээр ажилладаг вэ?

Зураг 4

1."Мэргэжлийн хөгжлийн хэлбэр" судалгааны боловсруулалт.

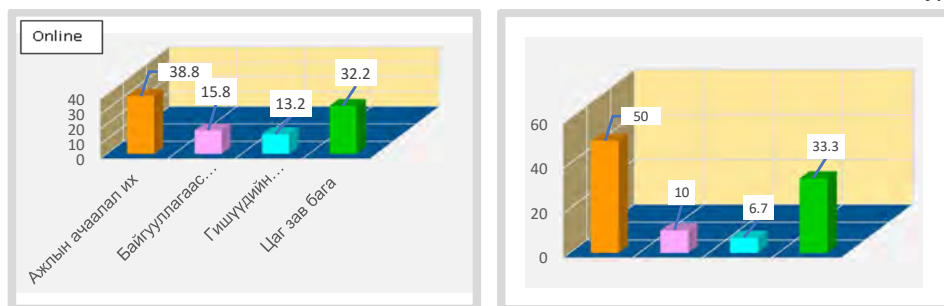
Судалгаанд оролцсон багш нарын дийлэнх нь СӨБ, ЕБС-ийн багш нар байсан ба тэд сонирхлын бүлгээр ажилладаг гэсэн хариултыг түлхүү өгсөн нь багш нар өөрсдийн сонирхол хэрэгцээн дээр тулгуурлан МХБ-ээр ажиллаж байна гэсэн дүгнэлтэд хүрлээ.

1.Суралцахууд суурилсан
2.Анги түвшний хөндлөн
3.Агуулгын босоо хэлбэрээр ажилладаг болох нь судалгаанаас харагдаж байна.

(Судалгааны дэлгэрэнгүйг хавсралт 2-ын баримт 2-оос харна уу?)

Асуулт 2.2.2 Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр ажиллахад ямар бэрхшээл тулгардаг вэ? эрэмбэлнэ үү?

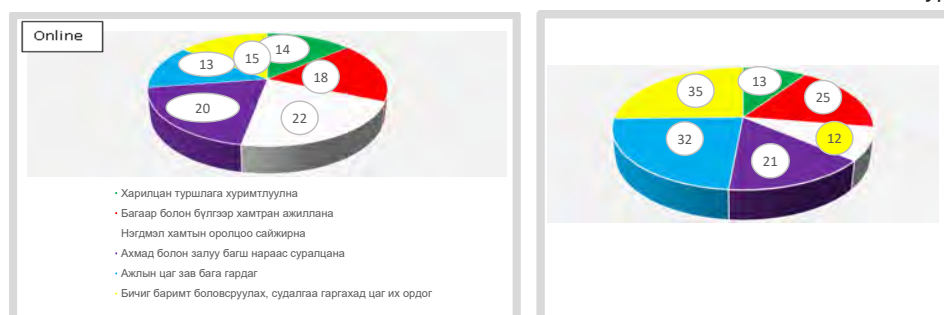
Зураг 5

(Судалгааны дэлгэрэнгүйг хавсралт 2-ын баримт 2-оос харна уу?)

Асуулт 2.2.4. Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр ажиллахын давуу ба сул тал

Зураг 7

4."Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр ажиллахын давуу, сул тал" судалгааны боловсруулалт.

Онлайн судалгаа. Давуу тал:

Багаар болон бүлгээр хамтран ажиллахын зэрэгцээ харилцан туршлага судалж, хуримтлуулна

Сул тал: Ажлын цаг зав бага гардаг, бичиг баримт боловсруулах, тайлан мэдээ судалгаа гаргахад цаг их ордог гэсэн хариулсан байна.

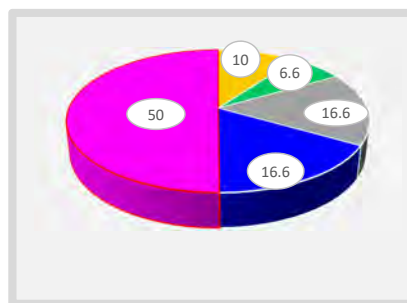
Цаасан судалгаа. Давуу тал:

Багаар болон бүлгээр хамтран ажиллахын зэрэгцээ ахмад багш нараасаа суралцана

Сул тал: Ажлын цаг зав бага гардаг, бичиг баримт боловсруулах, тайлан мэдээ судалгаа гаргахад цаг их ордог гэсэн хариултыг өгсөн байна.

Асуулт 2.2.3. Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр ажиллахад таны оруулах хувь нэмэр.

Зураг 6

3."Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр ажиллахад миний оруулах хувь нэмэр" судалгааны боловсруулалт

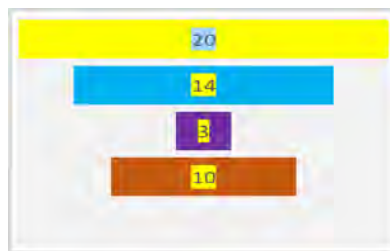
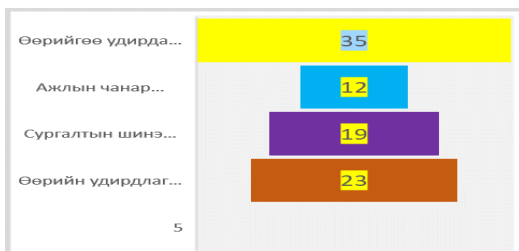
Багаар хамтран ажиллахад хувийн зохион байгуулалт шинэ санаачилга хэрэгтэй гэсэн хариултыг ихэвчлэн ирүүлсэн байна.

Багаар хамтран, шинэ санал санаачилга гарган ажиллахад цагийн менежмент чухал хэмээн үзсэн байна.

2.3 Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг хэрэгжүүлсэн, үр дүн

Асуулт 2.3.1. Өөрийн удирдлагатай суралцахуй гэж юуг ойлгох вэ? зөвийг сонгоно уу.

Зураг 8

1. "Өөрийн удирдлагатай суралцахуйн тухай ойлголт" судалгааны боловсруулалт

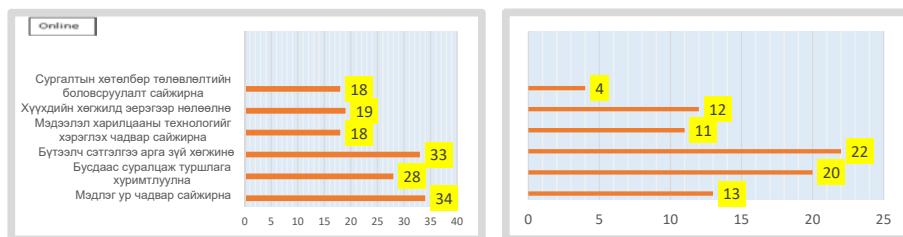
1.Өөрийгөө удирдан жолоодож бие даан ажиллах
2.Өөрийн удирдлага зохицуулалтаар бодит асуудлыг шийдэх
3.Сургалтын шинэ технологи нэвтрүүлэх гэсэн хариултуудыг өгсөн байна.

Өөрийн удирдлага зохицуулалтаар бие даан ажилласнаар ажлын бүтээмж чанар сайжирна гэсэн хариултыг сонгосон байна

(Судалгааны дэлгэрэнгүйг хавсралт 3-ын баримт 3-аас харна уу?)

Асуулт 2.3.2. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг хэрэгжүүлснээр таны ажилд ямар ахиц өөрчлөлт гарсан бэ?

Зураг 9

2."Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг хэрэгжүүлснээр гарсан ахиц, өөрчлөлт" судалгааны боловсруулалт.

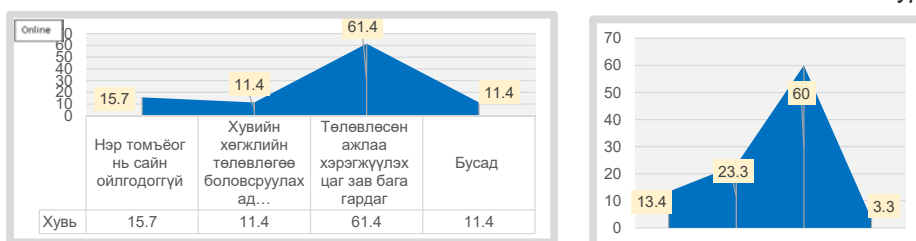
Мэдлэг ур чадвар сайжирч бүтээлч сэтгэлгээ хөгжихийн зэрэгцээ бусдаас суралцаж туршлага хуримтлуулна, ингэснээр хүүхдийн хөгжилд эерэгээр нөлөөлнө

Бүтээлч сэтгэлгээ арга зүй, бусдаас суралцаж туршлага хуримтлуулах, мэдлэг ур чадвараа сайжруулан ажиллах нь хүүхдийн хөгжилд эерэгээр нөлөөлнө гэсэн хариултыг ирүүлжээ.

(Судалгааны дэлгэрэнгүйг хавсралт 3-ийн баримт 3 -аас харна уу?)

Асуулт 2.3.3. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг хэрэгжүүлэх явцад гарч байсан асуудал бэрхшээлээс сонгоно уу?

Зураг 10

3."Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг хэрэгжүүлэх явцад гардаг асуудал, бэрхшээл" судалгааны боловсруулалт.

Төлөвлөсөн ажлаа хэрэгжүүлэхэд цаг зав бага гардаг.
Хувийн хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулахад хүндрэлтэй гэсэн хариулт ихэнх хувийг эзэлсэн.

Төлөвлөсөн ажлаа хэрэгжүүлэхэд цаг зав бага гардаг, хувийн хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулахад хүндрэлтэй гэж хариулсан ба нэр томъёог ойлгох ойлголт 4,1% -иар буурсан байна.

(Судалгааны дэлгэрэнгүйг хавсралт 3-ийн баримт 3 -аас харна уу?)

Асуулт 2.3.4. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг сайжруулахад ямар ажил зохион байгуулах вэ? /нээлттэй/ асуултын хариулт /77 хариулт/

1. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйн арга зүйг сайжруулах
2. Өөрөө өөртэйгээ ажиллах хувийн зохион байгуулалтаа сайжруулах
3. Сургалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах
4. Цаг зав гаргаж ажлын хажуугаар суралцах зав хомс
5. Багийн ажиллагаа, тэгш харилцаа
6. Мэргэжлийн дагуу ном сурах бичиг уншиж судлах
7. Багш нарын идэвх оролцоог жигд ханган оролцуулах
8. Босоо удирдлагатай сургалт зохион байгуулах

9. Мэдлэгээ бусдад түгээх шинэ зүйл туршиж үзэх, инноваци нэвтрүүлэх
10. Ажлын байран дээр бие даан суралцах
11. Шинэ технологид суралцах, нэвтрүүлэх
12. Ажлын төлөвлөлтөд тусгаж ажиллах
13. Санаа бодлоо нээлттэй ярилцах, хамтарч ажиллах
14. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх
15. Өөрийн хөгжлийн төлөвлөлтийн дагуу төлөвлөсөн ажлынхаа үр дүнг үзэх
16. Сургалтын хэрэглэгдэхүүн дээр анхаарах гэсэн саналуудыг бичиж ирүүлсэн байна.

Судалгааны нэгдсэн дүгнэлт: /Судалгааны хариултанд үндэслэв/

Судалгааг 3 чиглэлээр (хаалттай 10, нээлттэй 1) 11 асуултаар ЕБС, СӨБ-ын нийт 138 багшаас Онлайн болон цаасаар судалгаа авсан ба энэхүү судалгааг авахдаа нэг асуултаар /2 янзаар/ санал асуулга авч хариултуудыг нэгтгэн тоон болон чанарын дүгнэлт хийлээ. Ингэхэд авсан судалгааны хариулт адил буюу ойролцоо (1,8%) хэлбэлзэлтэй гарч байсан нь бидний судалгааны аргын найдвартай байдлыг илэрхийлж байгаа ба нөгөө талаас судалгааны хариултын магадлал үнэн байх магадлалыг ихэсгэж байна гэж судлаач багш бид үзэж байна

Судалгаанд оролцогчдын 78,2 %-ийг СӨБ-ын байгууллагад 1-9 жил ажиллаж байгаа залуу үеийн багш нар эзэлж байгаа, буюу аймгийн төвийн багш нар түлхүү оролцсон нь нэгтгэлээс харагдаж байна.

1. Сургалтын байгууллагын менежментийн хөгжилд:

Мэдээлэл технологийн ололтуудад тулгуурлан, аймаг, нийслэлийн боловсролын газар, мэргэжлийн хяналтын удирдлага зохицуулалтын шийдвэрийн хүрээнд сургалтын байгууллагын ажлыг сургууль цэцэрлэгийн удирдлага, сургалтын менежер нар хариуцан зөв зохион байгуулалттай үйл ажиллагааг хэрэгжүүлснээр сурагчдын сурах чадвар сайжирч сурлагын амжилтад эерэгээр нөлөөлөөд зогсохгүй үүнтэй уялдан эцэг эх, асран хамгаалагчдын сэтгэл ханамж сайжирдаг.

Байгууллагын менежментийн хөгжилд боловсролын байгууллагын цөм болсон багш нар голлох үүргийг гүйцэтгэдэг ба энэхүү үүргийг гүйцэтгэхдээ мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр ажиллах нь маш их үр дүнтэй байдаг гэсэн дүгнэлтийг судлаач бид гаргаж байна

2. Багш нар Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр ажиллах:

Сургалтын байгууллагын багш нар МХБ -ээр хамтран ажиллаж ажлаа хөнгөвчлөх бусдаас суралцах, туршлага хуримтлуулах мөн өөрийн мэддэг чаддаг бүхнээ бусаддаа түгээн дэлгэрүүлэх зааж сургах, сонирхол хэрэгцээ маш их байгаа нь судалгаа болон сургалт, үйл ажиллагааны ажлын явцаас ажиглагдаж байдаг. Ингэж ажилласнаар багш нар багаар хамтран ажиллаж, харилцан бие биенээсээ суралцахын зэрэгцээ эерэг харилцаа хандлагыг түгээж ажилладаг. Харин байгууллагаас өгдөг үүрэг даалгавар, ажлын ачаалал маш их, гэсэн хариултыг ирүүлсэн нь тэднийг хамтран ажиллаж харилцан суралцаж, ур чадвараа хөгжүүлэх боломжид сөргөөр нөлөөлж байна уу гэсэн бодол судалгааны ажлын явцад ажиглагдсан юм.

3. Өөрийн удирдлагатай суралцахуй:

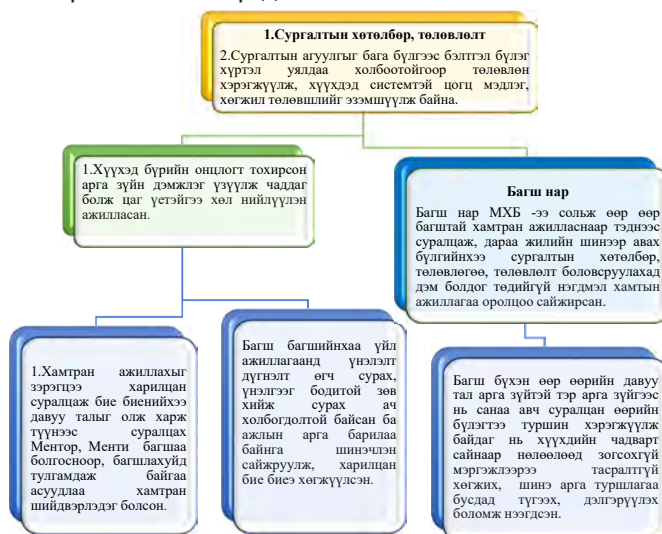
Өөрийн удирдлагатай суралцахуйн тухай ойлгохдоо өөрийгөө удирдан жолоодож, зохицуулан бодит асуудлыг шийднэ гэсэн хариулт өгсөн нь өөрийн удирдлагатай суралцахуйн тухай ойлголттой 70-80% хувь нийцэж байна гэж дүгнэж байна.

/Сурах, ажиллаж хөдөлмөрлөхдөө ухамсартай, хариуцлагатай хандаж сурахыг хэлнэ./ Академич Б.Жадамбаа. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйд суралцсаны ач холбогдол нь бүтээлч сэтгэлгээ арга зүй хөгжинө гэж үзсэн бол төлөвлөсөн ажлаа хэрэгжүүлэх цаг зав бага гардаг гэсэн хариултыг 50-иас дээш хувь өгсөн байгаа нь хэдийгээр мэдээлэл технологийн эрин зуунд амьдарч байгаа ч гэсэн багш нарын ажлын ачаалал буурахгүй байсаар байгаа нь судалгаа 2.2.2-ын хариулт давхар баталж байгаа нь харагдаж байна. Мөн өөрийн удирдлагатай суралцахуйг сайжруулахад ямар ажил зохион байгуулах вэ? гэхэд багш бүр өөр өөрийн үзэл бодлыг илгээснийг агуулгаар багцлан дээрх 16 хариултыг гаргалаа. Энэхүү судалгааны ажлын нэгтгэл биднийг ерөнхий дүгнэлтэд хөтөлсөн юм.

Ерөнхий дүгнэлт

“Менежмент” гэдэг үгийг салбар бүрт өөр өөрийн онцлогт тохируулан янз бүрээр тодорхойлсон байдаг. Боловсролын менежмент нь шинжлэх ухаан, урлагийн хослол юм. Байгууллагын хувь хүн бүр хоорондоо адилгүй өөрөөр хэлбэл нас хүйс, боловсрол, авьяас чадвар, сонирхол, зан төрх гээд бүхий л зүйлээрээ ялгаатай байдаг. Энэхүү ялгарал нь менежмент аяндаа үүсэх нөхцөл болдог. Түүнийг ажил хэрэгч удирдлага, менежер ажлынхаа ур чадвар, байгалиас заяасан авьяас харилцаандаа тулгуурлан зөв зохион байгуулснаар байгууллагын зорилго, зорилт амжилттай хэрэгждэг.

Менежмент гэдэг нь яг юу хийхээ олж мэдээд хамгийн шилдэг хүнээр хамгийн хямдаар хийлгүүлэх урлаг гэж Ф.В. Тейлор хэлсэн байдаг. Тэгвэл манай цэцэрлэгийн хувьд сонирхол хэрэгцээнд суурилсан МХ-ийн /босоо ба хөндлөн/ бүлгүүдийг байгуулан алсын харааг зөв тодорхойлон эрхэм зорилгоо хэрэгжүүлэхийн зэрэгцээ багшийн ажлын гүйцэтгэлд суурилан өндөр гүйцэтгэлтэй багийг урамшуулан дэмжих байдлаар асуудлыг шийдвэрлэсэн явдал юм. Үүндээ “Өөрийн удирдлагатай суралцахуй”-г сургалт, үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэн хэрэгжүүлснээр дараах үр дүнгүүд гарсан гэж үзэж байна. Үүнд:

Байгууллагын “Эрхэм зорилго”, “Алсын хараа”-г амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд багш бүхэн өөрийн ажлын уялдаа холбоог сайжруулан ажилласнаар

багшийн хөгжил, хүүхдийн хөгжил, байгууллагын хөгжилд ахиц гарч байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр 94,25% үнэлэгдэж өмнөх оныхоос 11,2%-иар ахисан ба байгууллагын индекс V-III түвшинд үнэлэгдэж үр дүнтэй ажиллаж байна гэж бид үзэж байна.

SWOT шинжилгээ

“Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг хэрэгжүүлсэн ажлын үр дүн.	Судалгааны асуулгын дүн шинжилгээ.
S-Давуу талууд: - Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг ойлгон үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлж байгаа нь - Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг хэрэгжүүлж байгаа ажлаа сурталчилан туршлагаа түгээн дэлгэрүүлсэн - МХБ-ээр харилцан суралцаж, хамтран хөгжиж, үйл ажиллагаагаа нэгдмэл болгон ажиллаж цэцэрлэгийн багшийн ажлыг үнэлэх гүйцэтгэлийн үнэлгээнд багш бүр түвшингээ ахиулан амжилттай үнэлэгдсэн. Байгууллагын менежментийн хөгжилд эерэгээр нөлөөлнө.	W -Сул талууд: - Судалгаанд оролцогчдын асуултад хариулах идэвх оролцоо - Нээлттэй асуултад хариулж бичих - Судалгааны асуултад үнэн зөв сэтгэлээсээ хариулах /онлайн судалгааны сонголт/ - Санал асуулгын хуудас бэлтгэхдээ хариулах сонголтыг хязгаартай болгох
О-Боломжууд: - Ахмад болон залуу багш нар харилцан суралцсанаар мэдлэг, ур чадвар, арга зүй сайжрах - Мэдээлэл технологийн хэрэглэх чадвар сайжирч цахим контент бэлтгэн үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлж эцэг эх, олон нийтэд сургалт, үйл ажиллагаагаа сурталчлах - Сургалтын хөтөлбөр төлөвлөлт боловсронгуй болж бүлэг хоорондын уялдаа холбоо сайжрах - Багш, хүүхдийн хөгжилд эерэгээр нөлөөлөх - Сургалтын орчин болон хэрэглэгдэхүүний хүртээмж хангамж сайжрах - Хүүхдэд ээлтэй сургалтын орчин бүрдэх Сургалтын чанар, үр дүн сайжрах	Т-Бэрхшээл: Судалгааны түүвэр, нэгтгэл хийхэд

Ном зүй

1. Бямбасүрэн,Я; Эрдэнэчимэг,Ч. (2019). “Харилцан суралцах арга зүйн чиглүүлгийн гарын авлага”. УБ: Соёмбо принтинг
2. Ичинхорлоо,Ш. (2004). “Багшийн ном”. УБ: Соёмбо принтинг
3. Ичинхорлоо,Ш. (2010). “Судалгаа хийх арга зүй”. УБ: Мөнхийн үсэг ххк
4. Намжилдагва,Р. (2014). “Суралцахуй хийгээд сургахуйн онол, загварчлал”. УБ: Битпресс ххк
5. Пүрэвдорж,Ч. (2012). “Багшлахуйн менежмент”. УБ: Мөнхийн үсэг ххк
6. Цэдэвсүрэн,Н. (2019). “Сургуулийн өмнөх боловсролын менежмент”. УБ: МУБИС-ын Хэвлэх цех
7. БСШУЯ, НҮБ-ын Хүүхдийн сан. (2020). Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал”. УБ: Импресскологур ххк
8. Талызина,Н,Ф. (1981). “Мэдлэг эзэмших үйл ажиллагааг удирдах нь”. УБ: УХГ
9. “Монгол кирил бичгийн зөв бичихзүйн толь -4”. (УБ, 2014)., Монсудар хэвлэлийн газар

Цахим сайт

1. www.zangia.mn “Багшийн мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн талаар гадаад улс орнуудад хийгдсэн судалгааны тойм” 2021.11 нийтлэл
2. www.google.com “Мэргэжлийн бүлэг” 2023-01-13
3. Aplus.mn “Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжих модуль сургалт 2023-12-11-19-ны сургалт
4. <https://sas.num.edu.mn/> “Багшийн мэргэжлийн бүлгийг хөгжүүлэх зарим асуудалд” 2021-01 189-190 хуудасны тал
5. <https://fliphtml5.com/> “Мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг” 2023-01-11

СУРГАЛТЫН СТЕАМ ХӨТӨЛБӨРИЙГ МЭРГЭЖЛИЙН БҮЛГЭЭР ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН НЬ

Д.Урантөгс, Ц.Энхжаргал, Б.Өлзийжаргал, А.Баярмаа
Говьсүмбэр аймаг, 6 дугаар цэцэрлэг

Оршил

“Хүний хөгжлийн хамгийн эрчимтэй, чухал үе болох бага насны хөгжил, боловсролыг дэмжих нь насан туршийн ухаалаг хөрөнгө оруулалт” болохыг орчин үеийн олон судалгаа нотолж байна. Хүн мэдрэхүйн 5 эрхтнээрээ дамжуулан, шинэ зүйлийг мэдэрч, гайхаж эрж хайж, туршиж, өөртөө шинэ зүйлсийг нээж, суралцдаг. Хүүхэд олон сонин зүйлийг барьж, янз бүрийн байдлаар туршиж, ойр дотны хүмүүсийг тэвэрч, түүнтэй харилцаж, царайг нь харж, дуу хоолойг нь сонсож байхдаа илүү хурдан хүртэж, таньж мэдэж, зүй тогтлыг нь ойлгон ухаарч байдаг.

Аж үйлдвэрийн 4-р хувьсгал, технологийн дэвшил, мэдлэгийн эрин үе нь боловсролын чиг хандлагаа өөрчлөхийг биднээс шаардаж байна. “Өнөөдрийн суралцагчдад өчигдрийн арга барилаар хичээл заах нь тэдний маргаашийг хулгайлж буй хэрэг” гэж нэрт философич, сэтгэл судлаач, боловсролын шинэчлэл Жон Девэй хэлсэн нь үнэхээр нэгийг бодогдуулна. Энэ нь улмжлалт арга барилаар сургалт явуулах нь орчин үеийн хүүхдүүдийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцэхгүй байгааг тодоор харуулж байна. Бидний гарын доорх материал ашиглан хийсэн бүтээл, тоглоом нь хүүдийн анхаарал татдаг үе хойно хоцорсон. Тэд орчин үеийн хүүхдүүд тиймээс олон улсын болон Монгол улсын стандартад нийцсэн хөтөлбөр, хэрэглэгдэхүүн ашиглан, бага насны хүүхдийн тоглонгоо Шинжлэх ухаан, Инженерчлэл, Математик, Технологи, сэтгэлгээ-гоо зүйн мэдлэг, чадвар, зөв хандлага, үнэт чанарыг эзэмшихэд дэмжлэг үзүүлэх нь хойшлуулшгүй чухал ажил болно.

Бидний сайн мэдэх “Суралцахуйн пирамид”-аас сургалт зохион байгуулах хамгийн оновчтой арга барил нь **үйлдэн суралцахуй юм**. Үйлдэн суралцахуй нь хүүхдийн өдөр тутмын амьдралд хамгийн ойрхон байдаг, түүнчлэн харж, мэдэрч хэрэглэж байдаг бодит зүйлсийн загварыг бүтээж, түүнийгээ ажиллуулах, турших замаар тухайн зүйлийн мөн чанар, ажиллах зарчим, онцлогийг ойлгох үйл явц. Ийм сургалтын арга барилын нэг нь **STEM** юм. STEAM боловсролыг өөрийн цэцэрлэгийн онцлог тохируулан хэрэгжүүлж байна.

Онолын үндэслэл

Ихэнх хүмүүс тоглоом ба суралцахуй гэсэн хоёр ойлголтыг харилцан эсрэг, үл нийцэх, хэрэв тэд тоглож байгаа бол сурдаггүй гэж боддог. Гэвч интеграцчилсан боловсролын шинжлэх ухаан тааламжтай, оролцоотой, утга учиртай, идэвхтэй сургалтын үйл ажиллагаа нь сургалтад саад учруулах биш харин ч сургалтад түлхэц болдог болохыг харуулдаг. Энэхүү дүгнэлт нь Л.С.Выготскийн тоглонгоо - суралцахуйн философи дээр суурилсан байдаг.

Л.С.Выготскийн (1896-1934) тоглох нь хүүхдийн хөгжилд голлох хүчин зүйл болдог гэж үздэг. Хүмүүс хоорондын харилцаа нь тэдний “Ойрын хөгжлийн бүс” -ийг үүсгэж тэдний хөгжлийн түвшинг үргэлж хөгжүүлж байдаг. Энэ нь хөгжлийн

түвшин, тэр ч байтугай ирээдүйн хөгжлийг илүү өндөр түвшинд гаргахад зориулагдсан. “Гүүр” барьж, өөрийгөө тэвчээртэй, хэл ярианы ба багаар ажиллах чадвартай, дурсамжтай, нэгэн болгож хөгжүүлж байдаг (Бодрова, Леонг, 1996). Тиймээс Л.С.Выготскийн тоглоом бол хүүхдийн шинэ авьяас чадварыг нээн хардаг “томруулдаг шил” гэж тодорхойлжээ. “Өөрөө хий”-х (Do it yourself) нь тоглоомын зайлашгүй чухал хэсэг юм. Өөрийн гараар үйлдснээр суралцагчид гүнзгий туршлага хуримтлуулж суралцах ба бодит амьдрал хоёрын хоорондын холбоог илүү сайн мэдэрч чаддаг. Дэлхийн улс орнууд “Өөрөө хий”-х нь боловсролд үнэлж баршгүй мэдлэг, чадвар олгож байдаг гол түлхүүр болоод байна гэж онцолсон байна.

Судалгааны зорилго

2023 онд “Байгууллагын менежмент сайжруулах”- ажлын хүрээнд хийгдсэн өөрийн үнэлгээгээр сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт 74.2%-тай хамгийн бага дүнтэй үнэлэгдсэн. Сургалтын шинэ технологийг хэрэгжүүлснээр сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт сайжирч, хүүхдийн хөгжлийн түвшин ахиж байгаа, багш нар ажлын байранд болон мэргэжлийн бүлгээр хөгжиж байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ хийх судлах

Зорилтууд

1. 2022-2023, 2023-2024 оны хичээлийн жилийн хүүхдийн хөгжлийн эхлэх цэгийн үнэлгээ болон явцын үнэлгээний ахицыг тодорхойлох
2. Шинэ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж буй багш нарын мэргэжлийн бүлгээр ажиллах, ажлын байрны хөгжил, сэтгэл ханамжийн судалгаа
3. Бүлгийн хүүхдүүдийн чадвар ямар чиглэл дээр түлхүү хөгжиж байгааг судлах
4. Шинэ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд эцэг эхийн оролцоог судлах
5. Туршилтын дараах судалгааг авч үр дүнг тооцох

Судалгааны таамаглал

Сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлээр багш нар мэргэжлийн бүлгээр хөгжиж, хүүхдийн хөгжлийн ахиц нэмэгдэж, эцэг эхийн хамтын ажиллагаа сайжирч, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувь өссөн байна.

Судалгааны хамрах хүрээ

Говьсүмбэр аймгийн Сүмбэр сумын 6 дугаар цэцэрлэгийн 6 бүлгийн 138 хүүхэд, 150 эцэг эх, асран хамгаалагч, цэцэрлэгийн нийт 8 багш, STEAM- Говийн бүс групп чатны 40 багш

Судалгааны арга

- Баримт нотолгоонд тулгуурлах
- Асуулгын арга

Үндсэн хэсэг

Судалгаа 1.

Судалгаа хийгдсэн хугацаа: 2024 оны 01 сар

Судалгааны зорилго: Шинэ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж буй багш нарын мэргэжлийн бүлгээр ажиллах, ажлын байрны хөгжил, сэтгэл ханамжийн судалгаа

Судалгаанд хамрагдсан хүний тоо: Мэргэжлийн бүлгийн 40 багш

STEAM хөтөлбөр хэрэгжсэнээр таны хөгжилд хэрхэн нөлөөлсөн бэ? Бичнэ үү.	STEAM сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг хэрэгжүүлснээр бүлгийн хүүхдийн хөгжилд ямар өөрчлөлт гарсан бэ? Бичнэ үү.
Хөтөлбөр хэрэгжсэнээр багш өөрийгөө илүү ихээр хөгжүүлэхийн тулд уншиж судлах, сэтгэн бодох тал дээр анхаарч хүүхдүүдтэйгээ хамт зэрэгцэн суралцах шаардлагатай болсон	Хүүхдүүд маш их сонирхож тэдний сэтгэн бодох, бүтээлч сэтгэлгээ хөгжиж эхэлсэн
Багшийн бичиг цаасны ажил багасаж хүүхдүүдтэйгээ ажиллах боломж ихэссэн	Бүлгийн хүүхдүүд илүү ихийг сэтгэж багаар ажиллаж, суралцах өөрчлөлтүүд гарч байна.
Гарын авлага, хэрэглэгдэхүүн сайтай зорилго тодорхой, сургалт үйл ажиллагаа явуулхад хялбар байгаа нь багш өөрийгөө хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлж байна.	Хүүхдийн гарын жижиг булчинг хөгжүүлэх, сэтгэн бодох, чадвар сайтай, өөртөө итгэлтэй байдлыг бий болгодог
Гарын авлага, сургалтын хэрэглэгдэхүүн бэлэн багш нарын ажлыг хөнгөвчилж байна	Тухайн өдрийн заах сэдвийн хэрэглэгдэхүүн бэлэн болохоор хүүхдүүд зурагт үзүүлэн харж бүтээлээ өөрөө хийж сурч байна.
Заах арга зүй ур чадвар нэмэгдсэн, бичиг цаасны ажил хөнгөрсөн нь өөрийгөө хөгжүүлэх боломжтой болсон	Хүүхэд өөрөө өөрийгөө үнэлэх аргад суралцаж байна
Мэргэжлийн бүлгээр ажиллах арга барил олсон, шинжлэх ухаан, инжнерчлэлийн мэдлэгээ нэмэгдүүлэх эрэл хайгуул хийх мэдлэг бүтээх чадвараа хөгжүүлэх.	Багаар ажиллах, бусдыг сонсох, найз нөхөдөө хүндэтгэх, санаа бодлоо илэрхийлэх, хийсэн бүтээлээрэй бахархах
Эцэг эхтэй хамтарч ажиллах тэдэнд ажлаа суртчилах, хандлагыг өөрчлөх арга барилаа олох, харилцах дэвтэр аялуулах	Хүлээцтэй тэвчээртэй байх, тогтвортой сууж бодож сэтгэх, хийсэн бүтээлээ тайлбарлан ярьснаар хэл яриа нь хөгжиж байна.
Илүү их зүйлийг мэдэж суралцаж хүүхдийн оюун ухааныг хөгжүүлж байна	Хэл яриа, өөрийгөө илэрхийлэх чадвар, тоо тоолох, өнгө таних, хэлбэр дүрсийг таних, сэтгэн бодох, ажиглах, харьцуулах, гоо зүйн мэдрэмж нь илүү хөгжиж байна.

Дүгнэлт

Багшийн хөгжилд: “STEAM” хөтөлбөр хэрэгжсэнээр багш өөрийгөө илүү ихээр хөгжүүлэхийн тулд уншиж судлах, сэтгэн бодох тал дээр анхаарч хүүхдүүдтэйгээ хамт зэрэгцэн суралцах шаардлагатай болсон, багшийн бичиг цаасны ажил багасаж хүүхдүүдтэйгээ ажиллах боломж ихэссэн, гарын авлага, сургалтын хэрэглэгдэхүүн бэлэн багш нарын ажлыг хөнгөвчилж байна. Мэргэжлийн бүлгээр ажиллах арга барил олсон, шинжлэх ухаан, инжнерчлэлийн мэдлэгээ нэмэгдүүлэх эрэл хайгуул хийх мэдлэг бүтээх чадвараа хөгжүүлэх, эцэг эхтэй хамтарч ажиллах тэдэнд ажлаа суртчилах, хандлагыг өөрчлөх арга барилаа олох, харилцах дэвтэр аялуулах, хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний дүгнэлт хийхэд баримт нотолгоотой үнэн бодитой хийгдэж байна. Хүүхдийн хөгжилд: Хүүхдүүд маш их сонирхож тэдний сэтгэн бодох,

бүтээлч сэтгэлгээ хөгжиж эхэлсэн, хэл яриа, өөрийгөө илэрхийлэх чадвар, тоо тоолох, өнгө таних, хэлбэр дүрсийг таних, сэтгэн бодох, ажиглах, харьцуулах, гоо зүйн мэдрэмж нь илүү хөгжиж байна. Багаар ажиллах, бусдыг сонсох, найз нөхөдөө хүндэтгэх, санаа бодлоо илэрхийлэх, хийсэн бүтээлээрэй бахархах

Хүүхдүүд эхлээд багшаа надад туслаач би чадахгүй байна гэж тусламж хүсдэг байсан бол сар гаран хичээллэсний дараа өөртөө итгэлтэй болж өдөр бүр блок орох уу гэж асуудаг, нэмэлт даалгаврыг хийж чадлаа гэсэн баяр хөөртэйгөөр өөрийн бүтээлээр бахархаж байна.

Судалгаа 2.

Судалгаа хийгдсэн хугацаа: 2024 оны 01 сар

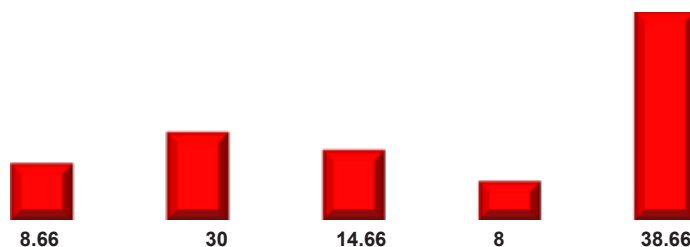
Судалгааны зорилго: Эцэг эхийн хүүхдийн хөгжлийн талаарх мэдлэг, чадвар оролцоог судлах

Судалгаанд хамрагдсан хүний тоо: 6 бүлгийн хүүхдийн 150 эцэг эх

1. Эцэг эх, асран хамгаалагч нарын дунд хүүхдийн дуртай тоглоомд тулгуурлан сургалтын хэрэглэгдэхүүн сонгох, хамтарч тоглон дүн шинжилгээ хийх зорилгоор “Тоглоомын өртөөгөөр аялъя” сэдэвт үйл ажиллагааг зохион явууллаа.

Үйл ажиллагаа: Цэцэрлэгийн хүүхдийн эцэг эх, асран хамгаалагч нарыг тоглоомын өртөөгөөр аялж дуртай тоглоом дээрээ тоглох заавар өгнө.

Зураг.. Асуулга 4-ийн үр дүн

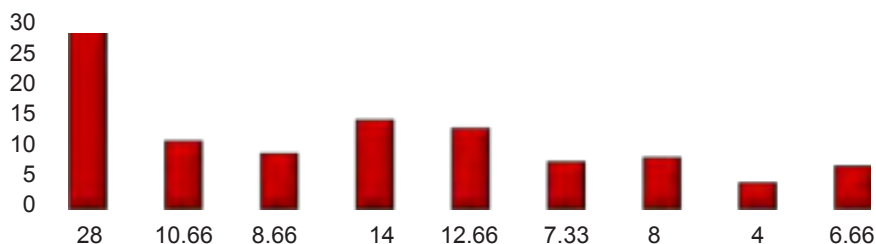

Дүгнэлт

Тоглоомын өртөөгөөр аялан тоглож дуусаад эцэг эх, асран хамгаалагч нараас нээлттэй асуултаар дүгнэлт бичүүлэн судалгаа авлаа. Танай хүүхдийн хөгжлийг энэ тоглоомын аргуудаас аль нь илүү дэмжиж байна вэ гэсэн асуултанд 58 хүн 38.66% нь STEAM тоглоом гэж хариулсан байна. 2. Дээрх сургалт, туршилт үйл ажиллагаануудыг зохион байгуулсны дараа үр дүнг тооцох зорилгоор 2023 оны 12 сарын 22-нд 6-р цэцэрлэгийн 6 бүлгийн 150 хүүхдийн эцэг, эх, асран хамгаалагч нараас дүгнэлт бичүүлэн санал авсан.

1. “STEM” хөтөлбөр-ийг хэрэгжүүлснээр таны хүүхдэд ямар өөрчлөлт гарсан бэ?

Зураг 2. Асуулга 5-ийн үр дүн

Дээрх судалгааг нээлттэй харьцуулалт дүгнэлтийн аргаар авсан бөгөөд эвлүүлж угсрах тоглоомонд илүү сонирхолтой болсон гэсэн хариултыг 42 хүн (28%) нь хариулсан бол ангидаа бүтээсэн зүйл, тоглоомын тухай байнга ярьдаг гэж 21 хүн (14%) блок авч өг гэж нэхдэг болсон гэж 19 хүн (12.66%) хүүхдийн дуртай сонирхолтой зүйлийг хийлгэх нь хүүхдийн хөгжилд үр дүнтэй байж цаашид багштай хамтарч хүүхдийн хөгжилд тохирсон дэмжлэг үзүүлж ажиллах нь давуу тал ихтэй гэж үзсэн нь эцэг эх, асран хамгаалагч нарт STEAM хөтөлбөрийг танилцуулж, сургалт үйл ажиллагаагаар хамтарч ажилласан ажлын үр дүн гэж үзэж байна.

Ерөнхий дүгнэлт

Энэхүү судалгааны үр дүнгээс үзэхэд “STEAM” хөтөлбөрийг мэргэжлийн бүлгийн багшийн хөгжил эцэг эх, асран хамгаалагчийн хамтын оролцоонд тулгуурлан туршин хэрэгжүүлснээр дараах өөрчлөлтүүд гарч байна.

1. Хүүхдийн хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн сургалт, үйл ажиллагаа явуулахад хүүхэд баяр баясгалантайгаар үйлд оролцож, өөрийн чадвараа дайчлан илүү бүтээлч чадвартай болсон.

2. Эцэг эхчүүдийг үйл ажиллагаанд татан оролцуулснаар байгууллагын болон багшийн ажлыг ойлгон хүндэтгэн харьцаж хамтын оролцоотой болсон.

3. Багш нар байгууллага дотроо болон “STEAM- ГОВИЙН БҮС” мэргэжлийн бүлгээр хамтарч ажиллан хөгжиж байна.

Эцэст нь багш, эцэг эх, асран хамгаалагч нар хүүхэдтэйгээ зөв арга зүйгээр ажиллаж сурснаар хүүхдийн танин мэдэхүй, нийгэмшихүй, бие бялдар болон бүтээлч чадвар хөгжиж байгаа нь харагдаж байна. Мөн эцэг эх асран хамгаалагч, багш, хүүхдийн гурвалсан холбоо сайжирснаар байгууллагын менежментийн бодлогийн түвшинд ахиц өөрчлөлт гарна.

Ном зүй

1. БСШУЯ, Childfund, unicef, (2020). *Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал*. УБ: Импрессколоур ХХК
2. <https://prezi.com/br5qtgqyggrs/presentation/>
3. “STEAM” сургалтын хөтөлбөрийн багшийн ном
4. “STEAM” сургалтын хөтөлбөрийн хүүхдийн ном
5. “STEAM” сургалтын хөтөлбөрийн эцэг эхтэй харилцах дэвтэр
6. БСШУЯ. (2017). Сургууль-эцэг эхтэй хамтран ажиллах арга зүй сургалтын модуль, 9-р тал
7. Цэвэл, Я. (2013). *Монгол хэлний товч тайлбар толь*. УБ.

Цахим хуудас

1. <https://steam.edu.mn/shimt-hutulbur/>
2. ШИМТ+ Боловсрол STEAM Education

БАГШ, ЭЦЭГ ЭХИЙН ХАМТЫН ОРОЛЦООГ “ХАРИЛЦАХ ДЭВТЭР” АШИГЛАН САЙЖРУУЛАХ БОЛОМЖИЙГ СУДАЛСАН НЬ

*Ж.Атарцэцэг, Т.Отгондалай
Баянзүрх дүүргийн 146 дугаар цэцэрлэгийн багш*

Хураангуй

Бага насны хүүхдийг “хүн” болоход хамгийн гол нөлөөлөх хүчин зүйл нь гэр бүлийн төлөвшил бөгөөд Бронфенбрэннер (Bronfenbrenner^[2])-ийн экосистемийн загварт хүүхдийн хөгжлийн анхдагч орчин нь гэр бүл бөгөөд түүний дараа цэцэрлэг нөлөөлдөг болохыг авч үзсэн байна. Тиймээс нийгмийн байгууллагууд ба гэр бүлийг салгаж үзэж болохгүй бөгөөд илүү өргөн хүрээнд хамтад нь авч үзжээ. Тэрээр эдгээр хоёр байгууллагын хоорондын холбоо хамаарал, харилцан үйлчлэлийг “Месосистем”-ийн түвшинд тайлбарласан байдаг. Иймд цэцэрлэг, гэр бүлийн хамтын ажиллагаа нь чухал бөгөөд эерэг нөлөөлөл үзүүлэх юм. Дээрх онолтой холбогдуулан багш, эцэг эхийн хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулахдаа тэдний эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэхийг эрэлхийлж ажилласан ажлын үр дүнгээсээ хуваалцах болно. Энэхүү ажил нь Альфа үеийн хүүхдийн хэрэгцээ сонирхолд нийцүүлж, эцэг эх, асран хамгаалагчдын “Харилцах дэвтер”-ээр дамжуулан “Zappag” аппликэйшныг сургалт, үйл ажиллагаанд ашигласан байдал юм. Энэхүү ажлын үр дүнд эцэг эх, асран хамгаалагчидтай хамтран ажилласан ажилд ахиц гарахын зэрэгцээ багш ажлын байран дээр хөгжиж, суралцан шинэ дэвшилтэт технологийг хэрэгжүүлэх, хүүхэд бие даан суралцах нөхцөл боломжоор хангагдах боломжтой болсон болно.

Түлхүүр үг: багш, эцэг эх, асран хамгаалагчийн хамтран ажиллах гэрээ, эцэг эх, асран хамгаалагч, цэцэрлэгийн түншлэл

Онолын үндэслэл

Боловсролын салбарт сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын үүрэг чухлаар тавигдаж, шинэ агуулгаар баяжиж байна. Тухайлбал сургуулийн өмнөх боловсролд дараах асуудлыг онцгойлон авч үзэж байна.

1. Хүүхдийн хөгжлийг ажиглах болон баримтжуулах
2. Цэцэрлэг болон эцэг эхийн хамтын ажиллагаа

Энэ сэдвийн хүрээнд хүүхдийн хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагааг багш-хүүхэд-эцэг эхийн 3 талт харилцаан дээр зохион байгуулах нь цэцэрлэгийн гол үүрэг болж байна. Энэхүү үйл ажиллагааг зохион байгуулахад оролцогч талуудын онцлогийг харгалзан үзэх хэрэгцээ үүсэж байна. Нью нормал буюу шинэ үеийнхний онцлогтой эцэг эх, асран хамгаалагчдын дүр төрх, хэрэгцээнд нийцүүлэн ажиллахдаа шинэлэг арга, боломжуудыг судлах, туршиж үзэх, нэвтрүүлэх шаардлага үүсэж байна.

Цаашдын төлөв байдлыг авч үзсэн судалгаануудаас дүгнэхэд цэцэрлэг болон эцэг эхийн хамтын ажиллагаанд шинэ шаардлага үүсэж, харилцан товч мэдээлэл солилцох (үүд хавьд), эцэг эхийн хурал, нээлттэй хаалганы өдөр, хамтдаа урлах үйл ажиллагаа, сэтгэл ханамжийн судалгаа, спорт урлагийн арга хэмжээ зэрэг уламжлалт арга хэмжээнээс илүү тэдний хүүхэдтэй ажиллах сурган хүмүүжүүлэх үйл ажиллагааг чанаржуулж, оролцоог нэмэгдүүлэх шаардлага тулгарч байна. Тухайлбал: Эцэг эх, асран хамгаалагчидтай хүүхдийнх нь хөгжил төлөвшлийн онцлогт суурилж, харилцан мэдээлэл солилцож хөгжүүлэхдээ дэвшилтэт арга

технологийг нэвтрүүлэх, хэрэглэх боломжийг судалж эрэлхийлэх юм.

Хүүхдэд үзүүлэх нөлөө	Эцэг эх, асран хамгаалагчдад үзүүлэх нөлөө	Байгууллагад үзүүлэх нөлөө
Эцэг эхийн оролцоо, хүүхдийн үзүүлж буй амжилт буюу чадамжийн хооронд эерэг холбоо хамаарал байдгийг тогтоож баталсан. Эцэг эхийн дэмжлэг сайн байх тусам хүүхдийн бусадтай харилцах харилцаа, цэцэрлэг, сурах үйлд хандах эерэг хандлага, өөртөө болон сурах сэдэл болон ирээдүйдээ итгэх итгэлд сайнаар нөлөөлдөг гэсэн дүгнэлт гарсан байдаг. Хүүхэдтэй холбоотой асуудал, боловсрол хүмүүжлийн зорилгын талаар эцэг эх болон цэцэрлэг хооронд тогтмол явагддаг мэдээлэл солилцоо нь сургуулийн өмнөх боловсролыг үр дүнтэй явуулахад чухал нөлөө үзүүлдэг.	Эцэг эхийн идэвх зүтгэл, цэцэрлэгтэй хамтран ажиллах ажиллагаа эцэг эхчүүдэд өөрсдөд нь нөлөөлдөг. Идэвхтэй хамтын ажиллагаа нь эцэг эхийн цэцэрлэг болон багшид хандах хандлагад эерэг нөлөө үзүүлдэг. Хүүхдийн хөгжил, хүмүүжлийн үйл явцад эцэг эх идэвхтэй оролцсоноор тэдний өөрийгөө ойлгох, өөртөө итгэх итгэлд сайнаар нөлөөлдөг.	Эцэг эхийн идэвх оролцоо, амжилттай хамтын ажиллагаа нь багшаас эцэг эхэд хандах хандлагад эергээр нөлөөлж цаашдын холбоо харилцааг сайжруулна. Эцэг эхийн эерэг харилцаа нь хүүхдийнх нь хандлага, байр суурь, тухайн байгууллага, ажилтнуудад сайнаар нөлөөлнө.

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулалт

“Хөгжлийн түншлэл” нь тухайн хүүхдийг хөгжихөд хамгийн боломжит нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилго бүхий сургалтын байгууллага, эцэг эхийн хамтын ажиллагааны нэг хэсэг юм. Тиймээс бид судалгааны хэсэгтээ энэхүү түншлэл, хамтын ажиллагааг сайжруулахдаа дэвшилтэт технологийн цахим хэлбэрийг уламжлалт арга болсон цаасан бичвэртэй хослуулан ажиллах харилцах дэвтэр, “Zappag” апплейкишныг ашигласан хувилбарыг хэрэгжүүлсэн практик үр дүнг судалж, цаашид сайжруулах боломжийг эрэлхийлж ажилласан болно.

Судалгааны хэсэг

Бидний судлаачид эцэг эх, асран хамгаалагчидтай харилцах дэвтрийн хэрэглээ нь хамтын ажиллагаанд хэрхэн нөлөөлж буйг судлах, цаашид нэмэгдүүлэх боломжийг эрэлхийлэхээр зорин ажиллаж дараах зорилтыг дэвшүүлсэн.

Судалгааны зорилт

- Холбогдох онолын материал уншиж судлах;
- Цэцэрлэгийн өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа дүн шинжилгээ хийж, сайжруулах боломжийг эрэлхийлэх;
- Багш, эцэг эх, асран хамгаалагчид хүүхдийн судалгаа хийж, үр дүнг тооцох.

Судалгааны хамрах хүрээ

- Баянзүрх дүүргийн 146 дугаар цэцэрлэгийн 160 эцэг эх, асран хамгаалагч
- “Бэлтгэл” бүлгийн 250 хүүхэд

Судлах зүйл

“Zappag” апплейкишныг ашигласнаар багш, хүүхэд, эцэг эхийн хамтын ажиллагаанд гарч буй ахиц, дэвшил ач холбогдол, үр өгөөжийг судлах юм.

Судалгааны арга

- Түүврийн арга

- Асуулгын арга
- Контент анализын арга
- Нэгтгэн дүгнэх арга

Судалгааны явц

Хүүхдийн хөгжилд эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлэх оновчтой арга хэлбэрийг сонгох нь тэдний хөгжил төлөвшилд багш, сургалтын байгууллагын үүргийг дээшлүүлэх нэг арга зам гэж үзсэн. Харилцах дэвтрээр дамжуулан “Zappar” аппликейшн хэрэгжүүлж, дараах эерэг үр дүнд хүрсэн байна.

“Zappar” аппликейшн нь цэцэрлэгийн 800 гаруй хүүхдэд, тэдний эцэг эх, асран хамгаалагчид нэгэн зэрэг ашиглаж сургалт, үйл ажиллагаа, мэдээ мэдээллийг хүлээн авах хүчин чадалтай. 2022-2023 онд 19 бүлгийн 800 гаруй хүүхдэд давхардсан тоогоор 5840 гаруй **zappar** аппликейшныг боловсруулан, цахим хичээлийн сан бүрдүүлж ажилласан.

Дээрх үйл ажиллагааны хувилбарыг боловсруулж хэрэгжүүлэх явцад зохион байгуулсан судалгаа болон бусад үйл ажиллагаануудаас дүгнэн үзэхэд дараах эерэг өөрчлөлт гарсан байна. Үүнд:

Бүлгийн багшийн хувьд

- Ажлын байранд багш багшаасаа суралцан үйл ажиллагааг сайжруулж, хамтран ажиллах болсон.
- Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр цахим сангийн хэлбэрт шилжиж, тогтвортой хөгжлийн зорилтоос хэрэгжүүлж эхэлсэн.
- Эцэг эх, асран хамгаалагчдаас ирсэн санал дүгнэлтийг ажлын төлөвлөгөөндөө тусган хэрэгжүүлж, үйл ажиллагаа, төлөвлөлтөө сайжруулсан.

Цэцэрлэгийн хүүхдийн хувьд

- Хүүхдийн сонирхолд тулгуурлан гар утасны ухаалаг хэрэглээг дэмжсэн.
- Хүүхдийн өөртөө итгэх итгэл, бие даах чадварт эерэг нөлөө үзүүлсэн.

Эцэг эх, асран хамгаалагчдын хувьд

- Эцэг эх, асран хамгаалагчдын оролцоо, хамтын ажиллагаанд эерэг өөрчлөлт гарч, багшид хандах эцэг эхийн хандлагад өөрчлөлт гарсан.
- Хүүхэдтэйгээ харилцах сайн туршлагаас хэрэгжүүлж, гэр бүлдээ цаг зарцуулах нь нэмэгдсэн.
- Хүүхдэдээ заан сургах, үлгэрлэх сурган хүмүүжүүлэх арга зүй сайжирсан гэж өөрсдөө дүгнэж байна.

Дүгнэлт

Онол, практикийн хүрээнд хийгдсэн дээрх судалгаанд суурилан бид дараах дүгнэлтийг хийж байна.

1. Гэр бүлийн дэмжлэг нь ганц гэр бүлийн гишүүдийн үйл ажиллагаа бус, харин эцэг эх, бага насны боловсролын мэргэжилтнүүд, багш нарын нэгэн зорилго бүхий хамтын идэвхтэй үйл ажиллагаа юм. Энэхүү хамтын үйл ажиллагаа нь харилцан үүрэг хариуцлага бүхий хүндлэл дээр тогтдог. Шинжлэх ухаанч, нотолгоонд суурилсан мэдээллээс суралцаж, түүнд дүн шинжилгээ хийж, үр дүнг ашиглах, эцэг эх, асран хамгаалагчтай ажиллах арга зүйн оновчтой санааг хэрэгжүүлэх, боловсролын байгууллагаар үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж дээшлэх, багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээнд ахиц гарах зэрэг эерэг үр дүнд нөлөөлөх талаар онолын хэсэгт авч үзсэн.
2. Түүнчлэн бидний судалгааны үр дүн ч дээрх онолын хэсэгтэй дүйцэж байна.
3. Судалгааны явцад эцэг эх, асран хамгаалагч, багш, хүүхдийн хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн үйл ажиллагааг зохион байгуулах нь тэдний хамтын ажиллагаанд эерэгээр нөлөөлж дараа дараагийн харилцааны суурь болж байна.
4. Тиймээс бидний хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа нь цаашид улам өргөжих, шинийг эрэлхийлэх хувилбарыг боловсруулах боломжтой байна.

Дэвшүүлж буй санаа

- Дэвшилтэт технологийг илүү дэлгэрүүлэн ажиллах боломжийг эрэлхийлэхдээ хувилбарыг нэмэгдүүлж, ZAPPAR, AR технологийг сургалт, үйл ажиллагаандаа ашиглах
- Түүнчлэн эцэг эх, асран хамгаалагчдад цахим хэрэглээний зохистой үр дүнг ойлгуулах, хүүхдэдээ эергээр нөлөөлөх аргуудад суралцуулах, сурталчлан таниулах
- Бага насны хүүхэд хөгжүүлэх хамтын ажиллагаанд эцэг эх, асран хамгаалагч, багшийн эерэг нөлөөллийг нэмэгдүүлсэн арга туршлагаас түгээх

Ном зүй

1. БСШУСЯ, (2018) Эрдэм судлал, эрдэс баялаг
2. Батхуяг.С (2015) Боловсрол судлалын судалгааны арга техник
3. Боловсролын онол - Арга зүйн сэтгүүл (2005)
4. МУБИС (2015) Боловсрол судлалын судалгааны арга
5. Иссайя Боз (2008) Анги удирдах урлаг
6. Ичинхорлоо. Ш (2021) “Хүүхдийн хөгжил” УБ
7. Багш нарын бүтээлийн эмхэтгэл (2011) Хүүхдийн хөгжил төлөвшил оролцоонд багш, сургалтын байгууллагын үүргийг дээшлүүлэх нь УБ
8. Түмэндэмбэрэл.Д. (2009) Судалгаа хийх арга зүй УБ
9. Суралцагчдын ухаалаг хэрэглээ-сургалтын үйл ажиллагаа илтгэлийн эмхэтгэл 2019
10. [www. legalinfo.mn](http://www.legalinfo.mn)
11. https://magistar2.blogspot.com/2018/04/blog-post_3.html

“ЦЭЦЭРЛЭГИЙН ХҮҮХЭД ХАМГААЛЛЫН БОДЛОГО”-ЫН ХЭРЭГЖИЛТЭД ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА ЧУХАЛ БОЛОХ НЬ

Т.Баярмаа, Э.Мөнгөнтуул

Баянзүрх дүүргийн 22 дугаар цэцэрлэг

Хураангуй

Хүүхдийн бие махбод, эрүүл мэнд, сэтгэл санаанд үзүүлэх аливаа дарамт, хүчирхийлэл нь тэдний танин мэдэхүй, хэл яриа, харилцаанд сөргөөр нөлөөлдөг. Иймд цэцэрлэгийн багш, ажилчид хүүхэд ямар нэгэн хэлбэрээр эрсдэлд орохоос байнга урьдчилан сэргийлж, хэрэв орсон бол авах арга хэмжээг мэддэг байх нь чухал.

Сэдэв сонгосон үндэслэл: Манай улсад хүүхэд хамгааллын тогтолцоо, оролцогч талуудын үүрэг, эрсдэлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, хариу үйлчилгээ үзүүлэхтэй холбогдсон харилцааг “Хүүхэд хамгааллын тухай” (2016.02.05) хуулиар зохицуулж байгаа ч энэ төрлийн зөрчил, гэмт хэрэг буурахгүй байна. Боловсрол, шинжлэх ухааны яамнаас “Цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын бодлого”, “Цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын өөрийн үнэлгээний загвар”-ыг (2020.05.29, А/269) баталж, 2020-2021 оны хичээлийн жилээс өмчийн бүх хэлбэрийн цэцэрлэгт хэрэгжүүлэхийг үүрэг болгосон билээ. Цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын бодлогын талаарх ойлголтыг нэг түвшинд болгох, хүүхэд хамгааллын бодлогыг хэрэгжүүлэхэд тулгардаг бэрхшээлийг тодруулж, даван туулах гарц шийдлийг олох, эцэг эх, асран хамгаалагч, олон нийтийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах боломжийг бүрдүүлж, энэ нь цэцэрлэгийн менежментийг сайжруулахад хэрхэн нөлөөлж байгааг илрүүлэх зорилгоор энэхүү сэдвийг сонгосон болно.

Түлхүүр үг: Хүүхэд хамгааллын баг; эрсдэлт нөхцөл.

Судалгааны зорилго: Цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын бодлогын хэрэгжилтийн өнөөгийн байдлыг илрүүлэх, цаашид авах арга зам, сайжруулах гарцыг тодорхойлох.

Судалгааны зорилт

- Хүүхэд хамгааллын тухай онол, эрх зүйн баримтуудад дүн шинжилгээ хийх;
- Цэцэрлэгүүдийн хүүхэд хамгааллын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн өнөөгийн байдлыг судлах, тулгарч буй асуудлыг илрүүлэх;
- Цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын багийн төлөвлөгөөний дагуу хийж хэрэгжүүлсэн шинэлэг ажлуудыг эрэмбэлэх, туршлагаа түгээх;
- Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хянах, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга замыг тодорхойлох;

Судалгааны таамаглал: Хүүхэд хамгааллын багийн үйл ажиллагаанд оролцогч талуудын хамтын ажиллагааг сайжруулан, үр дүнтэй хэрэгжүүлснээр цэцэрлэг, гэр бүлийн орчин дахь хүүхэд хамгаалал сайжирч, эерэг хандлага төлөвшинө.

ОНОЛЫН ХЭСЭГ

Хүүхэд хамгаалал

Хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл, дарамт, мөлжлөг, үл хайхрах явдал нь тэдний үндсэн хэрэгцээг хангахгүй, хууль ёсны эрхүүдийг үгүйсгэсэн, ноцтой зөрчил бөгөөд урьдчилан сэргийлэх нь хүн бүрт хамаатай асуудал юм. Хүүхэд хамгаалал гэдэг нь хүчирхийлэх, дарамтлах, мөлжлөг, үл хайрхах явдлын улмаас учрах хор хөнөөлөөс нийгмийн бүхий л орчинд хамгаалах явдал юм.

Цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын баг

“Цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын баг”-ийн гишүүд төдийгүй багш, ажилтан нь хүүхэдтэй зүй бусаар харилцах харилцаа, хүчирхийлэл, төрөл, шинж тэмдгийг таньж мэддэг чадвартай байна. Түүнчлэн цэцэрлэгийн орчинд хүүхэд эрхээ эдэлж, эрүүл саруул өсөн бойжихдоо хүчирхийллээс хамгаалагдсан байх нь байгууллагын үйл ажиллагааны үндсэн шалгуур байна. Өөрөөр хэлбэл хүүхэд ээлтэй орчинд хөгжих ёстой.

Эрдэмтэн судлаачид

Хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл нь хувь хүн, гэр бүл, олон нийтийн харилцааг хамарсан олон талт асуудал бөгөөд эцэг эх, асран хамгаалагчид хүүхдийг яагаад бие махбод, сэтгэл санааны, бэлгийн, үл хайрхах хэлбэрээр хүчирхийлдэг вэ? гэдгийг тайлбарласан онолын олон үзэл баримтлал байдаг. Энэхүү асуудлыг ганцхан эмнэлэг, эрүүл мэндийн талаас нь эсвэл нийгэм, эдийн засгийн байдал, харилцаа талаас тайлбарлах боломжгүй юм. Иймээс түүнийг нийгэм, сэтгэл зүй, хувь хүний зан үйл, нийгэмд тогтсон ойлголт, хандлага зэрэг олон хүчин зүйлийн холбоо харилцаан дээр тулгуурлан авч үзэх нь тохиромжтой хэмээн эрдэмтэн судлаачид үзжээ.

Эрх зүйн баримт бичигт

Монгол Улсын Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 6.1-д Болосролын салбар дахь хүүхэд хамгааллын тухай асуудлыг тусгасан бөгөөд уг бодлогыг байгууллагад хэрэгжүүлэхдээ хөтөлбөр, төлөвлөгөө гаргах, эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдийн талаар таамагласан, мэдсэн, илрүүлсэн тохиолдолд урьдчилан сэргийлэх, мэдээллийг хүлээн авч хүүхэд хамгааллын хариу үйлчилгээ үзүүлж, холбон зуучлах тухай авч үзсэн байна.

Судалгааны хэсэг

Судалгаа нь үндсэн 2 хэсгээс бүрдсэн. Судалгаанд Баянзүрх дүүргийн төрийн өмчийн 50 цэцэрлэгийн арга зүйч, 38 бүлгийн багш нар оролцсон бөгөөд санамсаргүй түүврийн аргаар тус бүр 6 асуулга боловсруулан авч, үр дүнг нэгтгэж анализ хийж ажиллаа.

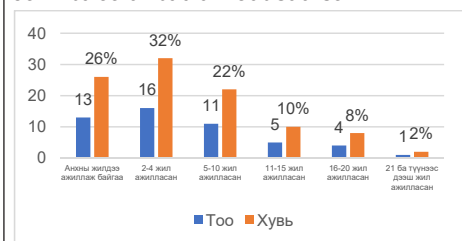
Арга зүйчдээс тухайн цэцэрлэгийн “Хүүхэд хамгааллын баг”-ийн үйл ажиллагаа **анхан шатандаа хэр үр дүнтэй хэрэгжиж буйг**; багш нараас өөрийн бүлгийн хүүхдийг эрсдэлээс хамгаалах, “Хүүхэд хамгааллын баг”-тай хэрхэн хамтран ажиллаж байгааг тус тус тодруулахыг зорилоо.

Судалгаа - 1 Баянзүрх дүүргийн орон нутгийн өмчийн цэцэрлэгүүдийн “Хүүхэд хамгааллын бодлого” -ын хэрэгжилтийн өнөөгийн байдал, үйл ажиллагааг илрүүлэх судалгаа

Судалгаа - 2 Цэцэрлэгийнхээ хүүхэд хамгааллын төлөвлөгөөнд тусгаж хэрэгжүүлсэн ажлуудад өөрийн үнэлгээ хийж, байдлыг тогтоох судалгаа

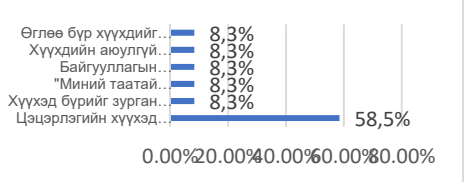
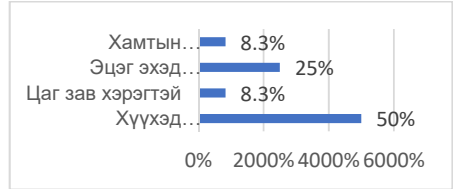
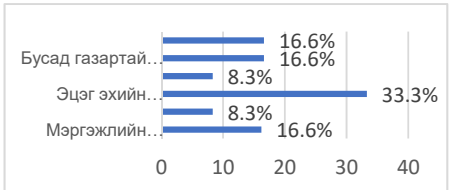
Судалгаа 1. Арга зүйч нараас авсан судалгааны үр дүн

Зураг 1. Та арга зүйчийн албан тушаал хэд дэх жилээ ажиллаж байгаа вэ?

Зураг 2. Танай цэцэрлэг “Хүүхэд хамгааллын баг” байдаг уу?

Судалгаанд хамрагдсан цэцэрлэгүүдийн арга зүйчдын 32% нь 2-4 жил, 26% нь анхны жилдээ ажиллаж арга зүйч нар байна. Энэ нь сүүлийн жилүүдэд цэцэрлэгүүд олон салбар бүлэгтэй болсон, мөн ажлын байраа өөрчлөн, дэвшиж ажилласантай холбоотой байна.	Судалгаанд хамрагдсан цэцэрлэгт эрхлэгчийн тушаалаар “Хүүхэд хамгааллын баг” байгуулагдан ажиллаж байна.
Зураг 3. Цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын баг ямар үйл ажиллагаа зохион байгуулдаг вэ? Судалгаанд оролцогчдын 33.3% хүүхэд хамгааллын баг зохих түвшинд ажиллаж байгаа гэж үзсэн. Ажилласан жил, ажлын туршлагаас хамаарч чиг үүрэг, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар харилцан адилгүй мэдээлэлтэй, ихэвчлэн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг зохион байгуулж буйг дурдсан байна.	Зураг 4. Хүүхэд хамгааллын талаар хийж хэрэгжүүлсэн шинэлэг ажлаа дурдана уу? Судалгаанд хамрагдсан нийт арга зүйчдийн 58.5% нь хүүхэд хамгааллын бодлогыг төлөвлөгөөний дагуу хэрэгжүүлэн ажиллаж байна гэж хариулсан. Харин 202 дугаар цэцэрлэг “Аав ээжээ сонсоё”, 62 дугаар цэцэрлэг “Хүслийн уут” аян зэрэг шинэлэг ажил хийснээ бичжээ.
Зураг 5. Хүүхэд хамгааллын чиглэлээр үйл ажиллагаа зохион байгуулахад ямар асуудал тулгарч байна вэ? Судалгаанд оролцогчдын 50% хүүхэд хамгааллын талаарх эцэг эх, асран хамгаалагчдын харилцаа, хандлага, хамтын ажиллагаа гэж хариулсан байна. Иймд цэцэрлэгийн “Эцэг эхийн зөвлөл”-ийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, хамтын ажиллагааныхаа хэлбэр агуулгыг өөрчлөх шаардлагатайг харуулж байна.	Зураг 6. Цаашид цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ямар үйл ажиллагаа зохион байгуулвал үр дүнтэй гэж Та үзэж байна вэ? Судалгаанд оролцогчдын 33.3% нь эцэг эх, асран хамгаалагчдын оролцоог нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлыг хийх хэрэгтэй гэж үзжээ.

Дүгнэлт

Судалгаанд оролцсон цэцэрлэгүүд бүгд “Хүүхэд хамгааллын баг”-ийг байгуулж, төлөвлөгөө боловсруулан ажиллаж байгаа ч хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, мэдээллийг хүлээн авах ажлуудыг их хийдэг, харин хариу үйлчилгээ үзүүлэх, холбон зуучлах ажлуудыг цөөн хийсэн нь судалгаанаас харагдаж байгаа учир цаашид хүүхэд хамгааллын ажлыг эрчимжүүлэх шаардлагатай гэж үзэж байна. Мөн бодлогод заагдсаны дагуу үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж байгаа гэсэн ч нарийвчлан судлаагүй байгаа нь судалгаанаас харагдаж байна. Хүүхэд хамгааллын талаар эцэг эхийн мэдлэг дутмаг, багштай хамтарч ажиллахгүй байгаа нь бэрхшээл болж байгаа учраас цаашид эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлууд хийвэл үр дүнтэй гэж судлаачийн үүднээс үзэж байна.

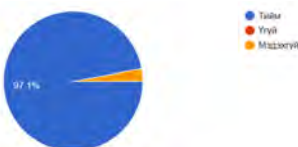
Багш нараас авсан судалгааны үр дүн

Зураг 7. Та хүүхэд хамгааллын бодлогын талаар мэдэх үү?

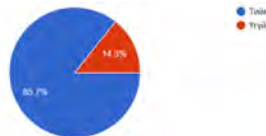
94.3% Хүүхэд хамгааллын бодлогын талаар мэднэ гэж байгаа Баянзүрх дүүргийн судалгаанд хамрагдсан цэцэрлэгүүд багш нартаа сургалт, мэдээллийг цаг алдалгүй хүргэж, хамтарч ажилладаг нь харагдаж байна. Үгүй гэж хариулсан нь 5.7% байсан. Энэ талаар тодруулахад 2023-2024 оны хичээлийн жилд сургууль төгсөж анхны жилдээ ажиллаж байгаа багш-1, цэцэрлэгийн захиргаанаас энэ чиглэлээр сургалт зохион байгуулаагүй гэж 1 хүн хариулсан.

Зураг 9. Та хүүхэд хамгааллын чиглэлээр сургалтад хамрагдсан уу?

Судалгаанд оролцогчдын 85.7% Хүүхэд хамгааллын чиглэлээр сургалтад хамрагдсан.

Зураг 8. Танай цэцэрлэг хүүхэд хамгааллын багтай юу?

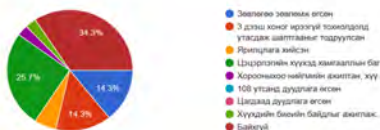

Судалгаанд хамрагдсан цэцэрлэгүүдийн 97.1% Хүүхэд хамгааллын багтай гэсэн хариултыг өгсөн. Шинээр ашиглалтад орсон цэцэрлэг одоогоор “Хүүхэд хамгааллын баг”-аа бүрдүүлээгүй байгаа гэж хариулсан.

Зураг 10. Та хүүхдэд учрах эрсдэлийг багасгах, таслан зогсоох талаар “Хүүхэд хамгааллын баг”-тай хамтран ажилласан уу? Ямар чиглэлээр ажилласан бэ?

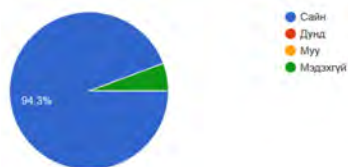
Судалгаанд хамрагдсан багш нарын 57% нь эрсдэлд өртөж болзошгүй хүүхдийн судалгааг хийдэг гэжээ. Багш нарын хувьд эцэг эх, асран хамгаалагчдад ангийнхаа группээр дамжуулан контент, шторк, цаасан зөвлөгөө зөвлөмжийг өгдөг нь судалгаанаас харагдаж байна. Гэвч ангийн групп дээр байршуулсан мэдээлэлтэй танилцаж, хариу үлдээсэн хүний тоо цөөн байсан нь судалгааны явцад ажиглагдсан.

Зураг 11. Танай ангид эрсдэлд өртөх магадлалтай хүүхэд байдаг уу? Тийм бол ямар дэмжлэг туслалцаа үзүүлсэн бэ?

Судалгаанд хамрагдсан цэцэрлэгүүдийн 34.3% эрсдэлд өртөх магадлалтай хүүхэд байхгүй гэж хариулсан бол 25,7% нь байдаг, цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын багт мэдэгдсэн. 14.3% 108 утасны дугаарт дуудлага өгч байсан гэж хариулт өгсөн нь гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөж байгаа хүүхэд байдаг бөгөөд тухайн цэцэрлэгийн “Хүүхэд хамгааллын баг” хамтран ажиллаж хүүхдэд тохиолдох эрсдэлийг бууруулсан байна.

Зураг 12. Та цэцэрлэгийнхээ хүүхэд хамгааллын багийг хэрхэн ажилладаг гэж дүгнэнх вэ?

94.3% сайн гэж хариулсан нь Баянзүрх дүүргийн цэцэрлэгүүдийн “Хүүхэд хамгааллын баг” нь сайн ажилладгийг харуулж байна.

Судалгаанд оролцогч багш нарын хувьд хүүхэд хамгааллын талаар сургалтад хамрагдсан тул энэ талаар ойлголт сайтай. Цэцэрлэгийнхээ “Хүүхэд хамгааллын баг”-ийн үйл ажиллагааг мэддэг, бүлгийнхээ эрсдэлд өртөж болзошгүй хүүхдүүдийн судалгааг авч, хүүхэд хамгааллын багтаа мэдэгддэг. Эцэг эх, асран хамгаалагчдад цахимаар зөвлөгөө өгч ажилладаг агаас хэтрэхгүй байна

Судалгаа 2. Цэцэрлэгийн гадна талбайн тоглоомын ашиглалтын хугацаа дууссан тул төрийн өмчийн газраас үнэлгээ хийж акталсан. Ийм учраас гадна талбайд хүүхдийн насны онцлогт тохирсон хүртээмжтэй тоглоом хийх шаардлагатай байгааг харуулж байна.

2022-2023 оны хичээлийн жилд өмнө ажиллаж байсан “Хүүхэд хамгааллын баг”-ийн гишүүд өөрчлөгдсөн, цэцэрлэгийн өргөтгөлийн барилга ашиглалтад орсонтой холбогдон шинэ багш, ажилчид авах шаардлага үүссэн. Иймд багш, ажилчдыг чадавжуулах ажлыг төлөвлөгөөнд тусгаж хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэсэн. Цэцэрлэгийн эрхлэгчийн тушаалаар “Хүүхэд хамгааллын баг”-ийг 9 хүний бүрэлдэхүүнтэй шинээр байгуулсан ба багийн гишүүд хийх ажлын төлөвлөгөөний төслийг боловсруулж, хамт олны хурлаар хэлэлцүүлж батлан, хэрэгжүүлж байна.

Цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын багийн хамтын үйл ажиллагааны үр дүн

Боловсон хүчнийг чадваржуулахын тулд байгууллагын бүх багш, ажилчдад сургалт зохион байгуулахаас гадна, шинээр орсон багш ажилчдаас зан төлөвийн тодорхойлолт бичүүлж авсан, мөн хүүхэд хамгааллын бодлогыг хэрэгжүүлэхдээ үйл ажиллагаандаа баримтлах зааварчилгааг танилцуулан гарын үсгээр баталгаажуулж, хариуцлагыг нэмэгдүүлж ажилласан. Багш, багшийн туслахтай хүүхэд хамгааллын ёс зүйн дүрмийг хүлээн зөвшөөрсөн батламжыг бичүүлж, хүүхэд ангид эрсдэлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх хариуцлагыг сайжруулан ажиллаж байна.

Хүснэгт 1. Эцэг эх асран хамгаалагчидтай хамтран зохион байгуулсан ажлуудыг ач холбогдлоор нь эрэмбэлсэн нь

№	Зохион байгуулсан ажил	Оролцсон хүний тоо	Үр дүн
1	Цэцэрлэгийн “Гэр бүлд зөвлөгөө өгөх төв”-ийн үйл ажиллагаа	489	97%
2	“Туршингаа суралцъя” аян тоглоомын аргачлал авч хүүхдийн хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагаа	175	96%
3	“Эмээ өвөө цаг” аян	76	95%

4	“Зөөлөн шивнээ” булангийн үйл ажиллагаа	37	92%
5	“Номын ертөнцөөр аялъя” өдөр бүр 15 минут хүүхдэдээ ном уншиж өгөх аян	126	86%
6	“Хүүхэд насаа дурсахуй” нээлттэй хаалганы өдөр	267	84%
7	“Чанартай -20 минут” нөлөөллийн ажил	225	84%
8	Сургалт, үйл ажиллагаа	175	83%
9	Хүүхдийн хөгжлийн талаар өсгөн зөвлөгөөтэй танилцаж хариу үлдээсэн эцэг эх, асран хамгаалагчид	15	82%

“Хүүхэд хамгааллын баг”-ийн үйл ажиллагааг “Гэр бүлд зөвлөгөө өгөх төв”-өөр дамжуулан зохион байгуулсан нь үр дүнгээ өгсөн гэж үзсэн.

Дүгнэлт: Баянзүрх дүүргийн цэцэрлэгүүд “Хүүхэд хамгааллын бодлого”-ын дагуу багаа байгуулж, зорилго, зорилтоо тодорхойлон төлөвлөгөө боловсруулан урьдчилан сэргийлэх, мэдээллийг хүлээн авах талаар олон ажлыг зохион байгуулдаг нь судалгаанаас харагдаж байна. Гэвч “Хүүхэд хамгааллын бодлого”-ыг хэрэгжүүлэх зөвлөмжийг нарийвчлан судалж, хэрэгжүүлэх, боловсон хүчнээ чадваржуулах шаардлагатай гэж дүгнэлээ.

Цэцэрлэг нь бага насны хүүхдийг асрах хамгаалах, сургаж хүмүүжүүлэх, эрүүл өсгөх үндсэн 3 чиг үүргийг хариуцдаг тул өглөө бүр хүүхдийг нүдийг уншдаг багштай, орой тарахдаа маргааш ирэх хүсэл тэмүүлэлтэй байлгахад нь “Цэцэрлэгийн хүүхэд хамгааллын баг”-ийн гишүүд, эрхлэгч хуулиар хүлээсэн үүргээ ухамсарлан хамтран ажиллах нь чухал юм.

Санал: Шинээр ажилд орж буй багш, ажилчдыг чадваржуулах сургалтыг үе шаттай зохион байгуулах, ажилд ороход нь албан тушаалын тодорхойлолт, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа өгч гарын үсгээр баталгаажуулах;

Нийгмийг соён гэгээрүүлэх ажлыг боловсролын бүх түвшинд зохион байгуулах;

Хороо, дүүргийн “Хүүхэд хамгааллын баг”-ийн гишүүдийг урьж сургалт явуулахаар хязгаарлах бус дүүргийн Гэр бүл залуучуудын хөгжлийн хэлтэс, мэргэжилтнүүдтэй нягт хамтран ажиллах;

Эцэг эх асран, хамгаалагчдад зориулсан гэр бүлийн үнэ цэнийг мэдрүүлэх нөлөөллийн ажлыг эрчимжүүлэх;

Үл хайхрах хүчирхийлэлд өртөж буй хүүхдүүдэд зориулсан хүмүүнлэгийн аян зохион байгуулах;

Хүүхэд хамгааллын чиглэлээр ажил зохион байгуулахад шаардагдах хөрөнгийг цэцэрлэгийн төсөвт мөнгө суулгах;

Дэлгэцний хамааралтай хүүхдүүдэд эцэг эх, асран хамгаалагч нартай нь хамтран хөдөлмөрийн энгийн дадал эзэмшүүлэх олон талт ажлыг санаачлан хийх;

Ном зүй

1. БСШУЯ (2018) “Аюулгүй амьдрах ухаан” сургалтын хөтөлбөр, Сэлэнгэ прэсс
2. БШУЯ (2020) Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал гарын авлага
3. БЗД-ийн боловсролын хэлтэс (2022) Эцэг эхийн боловсрол, Мөнхийн үсэг
4. Боловсролын хүрээлэн (2022) Эрүүл мэндийн боловсрол гарын авлага, Сэлэнгэ прэсс
5. Дэлхийн зөн ОУ байгууллага (2013) Хүүхэд хамгаалал,
6. ЗГ (2023) Боловсролын тухай ерөнхий хууль, төрийн ордон
7. ЗГ (2016) Хүүхэд хамгааллын тухай хууль
8. Мандал даатгал (2015) Хонхтой ном, Улаанбаатар принтинг
9. МУБИС, НҮБ-ын Хүүхдийн сан (2023) Бага насны хүүхдийн цогц хөгжил

СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХАД КАЙЗЕН САНАЛЫН СИСТЕМИЙН АРГЫГ АШИГЛАХ НЬ

Б.Нямсүрэн

Хан-Уул дүүргийн 326 дугаар цэцэрлэгийн эрхлэгч, магистр

Судалгааны үндэслэл

- БШУЯ-ны сайдын 2023 оны 01 сарын 02-ны өдрийн А/01 тушаалаар батлагдсан “Байгууллагын менежментийг сайжруулах жил” болгон зарласан.
- Шинэ байгууллагын менежментийг зөв аргаар удирдан зохион байгуулах арга замыг олох нь шинэ удирлагад тулгамдаж байсан асуудлын нэг байсан.

Түлхүүр үг: Ажилтан; байгууллага; кайзен санал; оролцоо.

Судалгааны зорилго

Сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулахад кайзен саналын системийг туршин хэрэгжүүлэх, үр дүнг гаргах

Судалгааны хамрах хүрээ

- Нийслэлийн 326 дугаар цэцэрлэгийн багш, ажилчид - 25
- Цэцэрлэгийн удирдах ажилтан - 17
- Сургуулийн удирдах ажилтан – 6
- Хувийн цэцэрлэгийн удирдлага – 8

Судалгааны арга

- Ажиглалтын арга
- Ярилцлагын арга
- Анализ, синтезийн арга
- SWOT шинжилгээний арга

Онолын хэсэг

“КАЙЗЕН САНАЛЫН СИСТЕМ”

Гол санаа нь бүх ажилчдын санал, санаачлага болон оролцоог идвэхжүүлэх замаар байгууллагынхаа ажиллах хүчийг илүү нэмэгдүүлж, бүтээмжээ дээшлүүлж, чанараа сайжруулахад орших Японы бүтээмж дээшлүүлэх аргын нэг юм.

Дэлхийн II дайны дараахан 1951 онд японыг сэргээн босгохын тулд кайзен гэх нэр томьёо нь дурдагдаж байсан бөгөөд хожим 1986 онд Масааки Имай нь кайзенийг анх дэлхийд бүрэн дүүрэн таниулсан.

Кайзен саналын системийг хэрэгжүүлэхэд PDCA цикл салшгүй холбоотой бөгөөд pdca цикл нь хүмүүсийг гайхалтай амжилтанд хүргэдэг.

Судалгааны хэсэг: Монгол улсад “Кайзен саналын систем”-ийг ашиглаж буй байгууллагууд:

- “М-Си-Эс” Электроникс компани
- Мобиком корпораци
- Голомт банк
- Хаан банк
- “Багануур” ХК
- “Бродвей” сүлжээ зоогийн газар
- Төвийн бүсийн цахилгаан дамжуулах сүлжээ
- ДЦС-4 ТӨХК
- “Таван богд” групп¹

¹ Эх сурвалж: <http://soyolerdem.edu.mn>

Сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулахад Кайзен саналын системийг ашиглахад үр дүнтэй эсэхт SWOT шинжилгээний аргаар дүн шинжилгээ хийхэд:

Зураг 1. (Кайзен саналын системийн аргад хийсэн дүн шинжилгээ)

Байгууллагын менежментийг хэрхэн сайжруулах талаар бусад байгууллагын удирдлагуудаас туршлага судлах судалгаа хийхэд:

- СӨББ-ын удирдах ажилтан – 17
- ЕБС-ийн удирдах ажилтан – 6
- ХӨЦ-ийн удирдах ажилтан – 8 нийт 31 удирдах ажилтан (сургуулийн захирал, цэцэрлэгийн эрхлэгч, сургалтын менежер, арга зүйч)

Судалгааны үр дүн:

Байгууллагын удирдлага нь судлаач байдлаар хандан шинэ санааг дэвшүүлэн ажиллах нь зүйтэй юм. Одоогийн байдлаар дээрх судалгаанд хамрагдсан сургалтын байгууллагад кайзен саналын системийг ашиглаж байгаа байгууллага ил бус байна.

Нийслэлийн 326 дугаар цэцэрлэг нь сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулахад шинэлэг арга болгон ашиглаж, туршсан байдал:

Алхам №1 Багш, ажилчдаас кайзен саналыг хүлээн авах

- Бичгээр
- Ярилцлагаар
- Мэдээлэл технологийн олон хэлбэрээр (telegram, viber, messenger)

Алхам №2 Багш, ажилчдаас ирсэн кайзен саналтай танилцаж, оноо өгөх (Шаардлагатай тохиолдолд санал дэвшүүлсэн ажилтантай нээлттэй ярилцаж, саналын талаар тодорхой мэдээлэл авна.)

Алхам №3 Кайзен саналыг “PDCA” циклийн дагуу хэрэгжүүлэн турших

Алхам №4 Урамшуулал

Хамгийн өндөр оноо авсан кайзен саналыг дэвшүүлсэн ажилтанд ур чадвар, үр дүнгийн үнэлгээг дэмжих. Үүнд:

1. Багш нар - Ур чадвар – 10% (БШУСайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын

сайд, Сангийн сайдын хамтарсан 2021 оны 02 сарын 01-ний А/35, А/10 /9 дугаар тушаалыг үндэслэх)

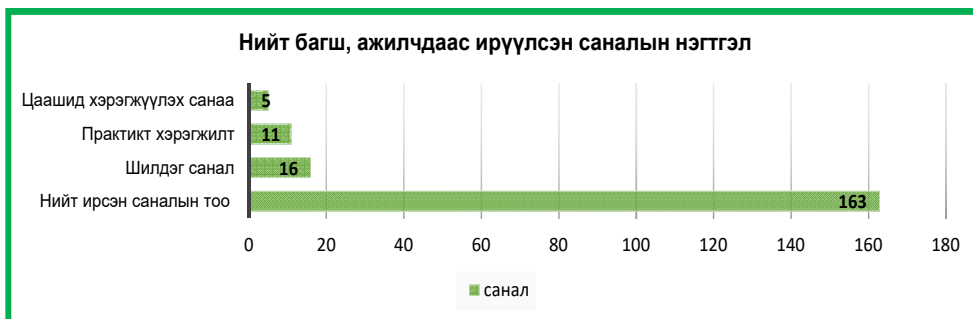
Ажилчид – Ур чадвар – 25% хүртэл, Үр дүнгийн урамшуулал – 45% хүртэл

2. Урмаар урамшуулах

Бусад багш, ажилчид урмын үг бичиж өгөх

Нийслэлийн 326 дугаар цэцэрлэгийн багш, ажилчид “Кайзен саналын систем”-ийг нэврүүлсэн байдал:

Зураг 2. (2023.08.02-ноос 2024.02.10-ны өдрийг хүртэлх Кайзен саналын нэгтгэл)

П.Фоллет нь менежмент гэдэг бол хүмүүсийн тусламжтайгаар ажлыг биелүүлнэ гэж үзсэн. Хүний харилцааны онолыг үндэслэгч Э.Мэйо нь ажлын үр дүн, бүтээмжийг дээшлүүлэхийн тулд хүний асуудалд анхаарлаа хандуулах хэрэгтэй болохыг нээсэн.² Тиймээс байгууллагын менежментээ сайжруулахын тулд нэн тэргүүнд ажилчдынхаа ая тухтай ажиллах боломжийг нэмэгдүүлсэн. Үүнд:

- Багш, ажилчдын хүүхдийн өрөөг бий болгох
- Багш, ажилчдын 1-2 настай хүүхдэд дархлаа дэмжих цэгэн бариа, шар тосон бариа
- Хөдөлгөөн, эрүүл мэндийг дэмжих – Теннис, дартс, спорт хамтлаг гэх мэт
- “Өргөс ба сарнай” ярианы цаг – цэцэрлэгийн үйл ажиллагааг тасалдуулагүй, боломжит цагийг ашиглан зохион байгуулах
- Шинэ ажилтны хөтөлбөр буюу Сайн уу? булан

Зураг 3

Зураг 4

Зураг 5

² Эх сурвалж: slideshare.net/NasanjargalP/lecture-1

Зураг 6

Зураг 7

Зураг 8

Хүүхдийн хэрэгцээнд тулгуурлан сургалтад ашигласан байдал:

Сургалт төлөвлөхдөө хүүхэд бүрээс сэдвийн сонголтыг асууж, түүний дагуу агуулгын хоцрогдолгүй сургалт, үйл ажиллагааг төлөвлөн ажиллаж байна.

Сонирхолтой сэдвүүд:

- Хайр
- Заан яагаад урт хошуутай байдаг вэ?
- Ээжийн тухай (Монголын үзэсгэлэнт сарангуа намайг төрүүлсэн ижий... Бүх хүн эмэгтэй хүнээс, эх амьтнаас төрдөг...)

Хүүхэд сурч, хөгжих таатай орчин бүрдүүлэлт:

Эцэг, эх, асран хамгаалагчдын оролцоо:

Цахимжиж буй өнөөгийн нийгэмд цаас, үзэг бариад санал өгөх арга хоцрогдож, ухаалаг утсаа ашиглан хаанаас ч санал, хүсэлтээ илгээх нөхцөл боломжийг бүрдүүлсэн юм. Ингэснээр таны өгсөн саналыг бид кайзен саналын системийн аргын дагуу хэрэгжүүлж ажиллана гэсэн хамтын ажиллагааг бэхжүүлж байна

Дүгнэлт

Байгууллагын менежмент, үйл ажиллагаа хэдий чинээ амжилттай байх нь төдий чинээгээр байгууллагын ажилчидтай салшгүй холбоотой байдаг. Тиймээс аз жаргалтай ажлын байр, аз жаргалтай ажилтанг бий болгохын тулд ажилтан бүрийн оролцоог хангах, ажилтан бүрийн далд чадварыг нээн илрүүлэх, дэмжих олон улсын жишиг болсон кайзен саналын системийн аргыг ашиглах нь сургалтын байгууллагын менежментэд эерэг нөлөө үзүүлэх ач холбогдолтой юм.

Байгууллагын үйл ажиллагаанд шийдвэр гаргахад, шинэ санаачлага гаргахад бүх ажилчдын оролцоог хангаж, багш, ажилчдын өөрийн авъяас чадвараа нээн илрүүлэхэд дэмжлэг болох арга юм.

Цаашид “Кайзен саналын самбар”

Уг самбарт асуудлын дор багш, ажилчид саналаа бичиж наах бөгөөд багш, ажилчид төдийгүй эцэг, эх, асран хамгаалагч нар саналаа бичих боломжийг бүрдүүлнэ.

Судалгаанаас гарсан зөвлөмж

- ✓ Байгууллагын удирдлага(менежер) нь ажилчдаас уг саналыг авахдаа эхлээд хаалттай байдлаар авч, саналыг нууцад хадгалж явах нь тэднийг ичиж эмээх, урам зоригоо хугалах, цаашид санал өгөхгүй байх байдлаас урьдчилан сэргийлнэ.
- ✓ Саналыг заавал албан байдлаас бичих бус өөрийн үгээр нээлттэй бичихийг хүлээн зөвшөөрөх
- ✓ Ирүүлсэн саналыг нягтлахдаа ажилтанг эвгүй байдалд оруулахаас урьдчилан сэргийлэх
- ✓ Ирүүлсэн санал бүрт хувь хүний нууц болон байгууллагын нууцыг хадгалах хуулийн дагуу хандах

“ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН БОЛОВСРОЛ”-ЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ, ХАМТЫН ОРОЛЦООГ ДЭМЖСЭН МЕНЕЖМЕНТИЙН САЙН ТУРШЛАГА

С.Анхбаяр эрхлэгч, О.Оюунтуяаарга зүйч,
Сүхбаатар дүүргийн 166 дугаар цэцэрлэг
Ankhubayar166@gmail.com, Odgereloyuntuya558@gmail.com

Хураангуй

Дэлхийн нийтийн чиг хандлагад нийцүүлэн тогтвортой хөгжлийн боловсролыг хэрэгжүүлэх нь бүх нийтийн төдийгүй нийгэм, эдийн засаг, байгальд чухал асуудлын нэг болжээ. “Олон улсын эко сургууль цэцэрлэг” хөтөлбөрт 3 хичээлийн жилийн хугацаанд хамрагдан хэрэгжүүлэн ажиллаж, олон талаар суралцан хөгжин, хүн бүр тэгш оролцоотойгоор, цэцэрлэгийнхээ гадаад болон дотоод орчныг илүү сайжруулан, бусдыг сэдэлжүүлж, эерэг хандлага төлөвшүүлэн олон ажлыг хэрэгжүүлж, хамт олондоо болон хамтран ажилладаг байгууллага, эцэг эх, олон нийт суралцагчид, хорооны иргэд, аж ахуйн нэгжүүд зэрэгт тодорхой хэмжээгээр нөлөөлж соён гэгээрүүлэн, өөрсдөө тогтвортой хөгжих зан үйлд суралцан энэхүү соёлыг төлөвшүүлэн ажиллаж байна. Бид уг үйл ажиллагааны хүрээнд хувь хүмүүсийн зохисгүй үйлдэлтэй холбоотойгоор байгаль дэлхийд ялгаруулах нүүрс төрөгчийн хийн ул мөрийг 68 кг аар бууруулж, МӨНГӨН ДҮНГЭЭР 14.919.329 төгрөг хэмнэсэн.

Түлхүүр үг: цэцэрлэгийн үйл ажиллагаа дахь тогтвортой хөгжлийн зорилт; байгаль, нийгэм, эдийн засагт эерэг нөлөөлөл үзүүлэх

Үндэслэл: Эко гэдэг ойлголт нь дан ганц мод бут, зүлэг, тасалгааны ургамал биш, Ус, Эрчим хүч, Хог хаягдал, Биологийн олон янз байдал, Ой, Цэцэрлэг Сургуулийн орчин, Уур амьсгалын өөрчлөлт, Дэлхийн иргэншил, Эрүүл аюулгүй байдал, Хоол хүнс, Зам тээвэр, Хариуцлагатай уул уурхай зэрэг агуулгын дор суралцан, нийгэмдээ хэрэгтэй олон ажлыг хийх ойлголт юм. Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа 2050” аймаг, нийслэлийн ногоон хөгжилд суурилсан дунд хугацааны бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангах, ногоон хөгжил, тогтвортой хөгжлийн боловсролыг түгээн дэлгэрүүлэхэд хувь нэмрээ оруулан ажиллахыг зорьж сонгосон болно.

Судалгааны зорилго: Гурван хичээлийн жилийн хугацаанд байгууллага хамт олноороо төлөвлөн, хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа, даван туулсан бэрхшээл, сорилт, байгууллагын соёл, зан үйл болгож чадсан байдал, хэмнэсэн төсөв, оруулсан хөрөнгө оруулалт, төсвөөс гадна бий болгосон (бүтээн байгуулалт), байгаль орчиндоо ээлтэй байж чадсан сайн туршлагаа хуваалцахад оршино.

Судалгааны зорилт: Долоон алхамт менежментийн шалгуур:

- 1 – р алхам Эко зөвлөл байгуулах
- 2 – р алхам Хүрээлэн буй орчны үнэлгээ хийх
- 3 – р алхам Үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулах
- 4 – р алхам Хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийх
- 5 – р алхам Сургалтын хөтөлбөртэй уялдуулах
- 6 – р алхам Мэдээлэл хүргэж, олон нийтийг татан оролцуулах

7 – р алхам Эко код боловсруулах

Судалгааны ач холбогдол: Хувь хүн бүр хүүхэд байхаасаа байгальд ээлтэй байх, дэлхийн иргэний төлөвшлийг нутагшуулах нь сургууль цэцэрлэгийн өөрийнх нь үндсэн соёл болох юм. Одоогийн байгаа идэвх, санаачилгаа тогтвортой хадгалж үлдэх нь байгууллага бүр дээр хэрэгжиж буй тогтвортой хөгжлийн бодлого юм.

Судалгааны арга

- Мэдээлэл цуглуулах арга
- Ажиглалтын арга
- Тоон судалгаа болон чанарын судалгааны арга
- Санамсаргүй түүврийн арга
- Асуулгын арга
- Харьцуулах арга
- Нэгтгэн дүгнэх арга

Онолын хэсэг

1992 оны Риогийн Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын хүрээлэн буй орчин ба хөгжлийн талаарх чуулга уулзалтаас гарсан санал, санаачилгыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Европын зөвлөлийн дэмжлэгтэйгээр “Эко сургууль олон улсын хөтөлбөр”-ийг Дэлхийн Байгаль Орчин Боловсролын Сан боловсруулж, 1994 оноос Дани, Герман, Грек, Их Британид тус хөтөлбөрийг туршин нэвтрүүлсэн түүхтэй.

Bibliography

There are no sources in the current document.

Тус хөтөлбөрийг улс орон бүрт төрийн бус байгууллагыг үндэсний оператор байгууллагаар сонгон хэрэгжүүлдэг бөгөөд Монгол улсын хувьд Байгаль Орчин Мэдээлэл Сургалтын төв Төрийн бус байгууллага 2011 оноос албан ёсоор тасралтгүй хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Олон улсын Эко-сургууль /цэцэрлэг хөтөлбөр

Энэхүү хөтөлбөрөөр дамжуулан сургууль, цэцэрлэгийн багш, ажилтан, эцэг эх, сурагчид сургууль цэцэрлэгийнхээ бодлого, хөгжлийн хөтөлбөрт хүрээлэн буй орчны менежментийг тусгахад идэвхтэй оролцон өөрсдийн үзэл бодлоо тусгаж, амжилтад хүрч болохыг биеэр мэдэрч, улмаар сургууль хамт олны хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны амжилтыг бататгасан хүрэл, мөнгөн гэрэгэ болон олон улсын нэр хүнд бүхий “Ногоон туг” өргөмжлөл хүртдэг. Амжилтын илэрхийлэл нь ISO14001:2004 стандартад суурилсан 7 алхамт аргачлалын дагуу тухайн сургууль/цэцэрлэг нь хүрээлэн буй орчны үнэлгээнд суурилсан үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

Бодлого, хөтөлбөрүүдэд тусгагдсан байдал

Олон улсын Эко-сургууль/цэцэрлэг хөтөлбөрийн үзэл баримтлал, чиглэл нь Дэлхий нийтийн Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилго болон “Алсын хараа 2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, мөн аймаг, нийслэлийн ногоон хөгжилд суурилсан хэтийн зорилт дунд хугацааны бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангах, ногоон хөгжил, тогтвортой хөгжлийн боловсролыг түгээн дэлгэрүүлэхэд Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамны Ногоон хөгжил, бодлого төлөвлөлтийн газраас Монгол Улсын Засгийн газар, Швейцарын хөгжлийн агентлагийн хамтран хэрэгжүүлж байгаа “Тогтвортой хөгжлийн боловсрол” төслийн санхүүжилтээр үндэсний хэмжээнд түгээн дэлгэрүүлэх ажлыг дэмжин ажилладаг.

Хөтөлбөрийн давуу тал, ач холбогдол

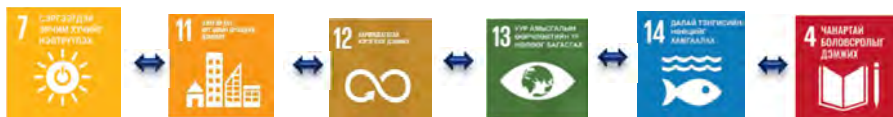
Эко-сургууль/цэцэрлэг хөтөлбөрийг боловсролын байгууллага хэрэгжүүлэх бөгөөд сурагчид болон сургууль/цэцэрлэгийн хамт олон төдийгүй тухайн орон нутгийн иргэдэд дараах ач холбогдолтой.

- Хүн бүрийг оролцуулах
- Сургууль, цэцэрлэгийн хүрээлэл орчныг сайжруулах
- Сэдэлжүүлэх
- Хандлага төлөвлүүлэх
- Олон нийтийг оролцуулах
- Дэлхийн нийттэй холбогдох

Судалгааны хэсэг

Боловсролын салбарын өнөөгийн чиг хандлага нь: Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг эрхэмлэж байна. Манай цэцэрлэг нь Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг дэмжин ажиллах үүднээс 2019 оноос эхлэн Олон улсын Эко сургууль цэцэрлэг хөтөлбөрт хамрагдсан. Тус хөтөлбөрийн хүрээнд “Дэлхийн иргэншил” сэдвийг сонгон Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилгыг үйл ажиллагаандаа тусган хэрэгжүүлж байна.

Схем 1. Ач холбогдлоор нь эрэмблэн авч үзвэл дараах зорилгуудын хүрээнд:

Судалгаа 1.

Олон улсын Эко сургууль цэцэрлэг хөтөлбөрт хамрагдахаас өмнө санамсаргүй түүврийн арга болон асуулгын аргаар дараах сэдвүүдийн хүрээнд 9-10 асуулт боловсруулан багш ажилчдын мэдлэг, чадвар, хандлагын түвшинг тодорхойлж нэгтгэн дүгнэсэн.

Тогтвортой хөгжлийн зорилго 7-той уялдуулан “Цахилгаан эрчим хүч”

Тогтвортой хөгжлийн зорилго 11, 12-той уялдуулан “Хог хаягдал”

Тогтвортой хөгжлийн зорилго 13-тай уялдуулан “Тээврийн хэрэгсэл”

Тогтвортой хөгжлийн зорилго 14-тэй уялдуулан “Усны хэрэглээ”

Судалгаанд оролцсон нийт 20-30 багш ажилтны хариултаас дүгнэн харахад:

“Цахилгаан эрчим хүч”

Цахилгаан эрчим хүчээ хэмнэдэг үү? гэсэн асуултад 55% нь заримдаа хэмнэдэг гэж авч үзсэн нь багш ажилчид гэртээ болон ажлын байрандаа эрчим хүчийг хэмнэх ойлголт дутмаг, мэддэг ч хэрэгжүүлдэггүй, цахилгаан хэрэгслүүд (принтер, компьютер, утас цэнэглэгч гэх) хэрэглээгүй үедээ ч асаалттай байлгадаг байсан. Мөн эрчим хүчний хэрэглээнээс үүсэх CO₂ нь уур амьсгалын өөрчлөлт, хөрсний бохирдол, агаарын бохирдол, усны хомсдол үүсэх зэрэг байгаль дэлхий болон хүний биед ямар сөрөг нөлөө үзүүлдгийг судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн 65% нь мэддэггүй. Анги бүлэг, коридор, гадна гэрэлтүүлгийг унтрааж хэвшээгүй, байгууллага төлбөрийг нь төлдөг гэсэн ойлголттой байсан.

“Хог хаягдал”

Багш, ажилтан хүүхдүүд хог хаягдлын менежментийн тухай ойлголт сул. Хог хаягдал нь төрлөөсөө хамаараад байгаль орчинд хөрс, ус, агаарт ямар сөрөг нөлөөтэйг мэддэггүй байсан. Цэцэрлэгийн орчинд ангилан ялгах хогийн сав, хогийн

цэг байдаггүй байсан. Эцэг эх, олон нийтийн оролцоог ханган хамтран ажилладаггүй байсан.

“Тээврийн хэрэгсэл”

Цэцэрлэгийн хэмжээнд судалгаанд хамрагдсан нийт 30 ажилтны 18 буюу 60% нь хувийн машинтай байна. Гэрийн хаяг нэг чиглэлд байдаг ч гэсэн өөр өөрийн машинаар ажилдаа ирдэг ба сард дунджаар 60 мянгаас 200 мянган төгрөгийн түлш зарцуулдаг нь судалгааны үр дүнгээс харагдаж байна. Энэ нь:

- 1-рт төсөв санхүүгийн хувьд илүү зарлагатай
- 2-рт машины зогсоол хүрэлцээгүй
- 3-рт байгальд ялгаруулах хүлэмжийн хийн сөрөг нөлөөллийн тухай мэдлэг ойлголт дутмаг

“Усны хэрэглээ: Усаа хэмнэх аргыг мэддэг ч амьдрал дээр хэрэгжүүлэх дадал хэвшилд суралцаагүй. Жишээлбэл: Шүдээ угаахдаа аягандаа ус хийж угаавал усаа хэмнэдэг гэдгийг хэрэгжүүлдэггүй. Хүндээр бие засахад бүтэн даралтаар, хөнгөн бие засахад хагас даралтаар дардаг гэдгийг мэддэггүй.

Судалгаа 2

Зорилго: Олон улсын Эко сургууль цэцэрлэг хөтөлбөрийн 7 алхамт менежментийн шалгуур үзүүлэлтийг ханган ажиллаж, үр дүнд хүрэх, үйл ажиллагааг тогтворжуулж, байгаль орчиндоо ээлтэй байж чадсан хувь нэмрээ бусдад хуваалцаж, уг хөтөлбөрийг сонгоход нь дэмжлэг үзүүлэх

Олон улсын Эко сургууль цэцэрлэг хөтөлбөрийн экологийн ул мөрийг бууруулах 7 алхамт менежментийн хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийх шалгуур үзүүлэлт болон багш, ажилчдаас авсан судалгаанд үндэслэн ажлын төлөвлөгөө гарган, багш, ажилчдыг баг болгон ажиллаж, дараах үр дүнд хүрч ажилласан. Дээрх шалгуурын хүрээнд үйл ажиллагаа үе шаттай төлөвлөн хэрэгжүүлснээр: 2019 оноос эхлэн

1-рт Эрчим хүчний хэрэглээний алдагдал тооцож, хэрэглээнээс үүсэх байгаль орчинд ялгарах нүүрс хүчлийн хийн ул мөрийг он оноор харьцуулан тооцоолж дараах үр дүнд хүрч ажилласан.

Үр дүн:

- Эрчим хүчний хэрэглээнээс үүсэх нүүрс хүчлийн хийн ул мөр нь 1 квт бүрт 1кг CO₂ ялгаруулдаг.
- Анхны үнэлгээнээс хойш эрчим хүчний хэрэглээгээ 64191кв буюу нүүрс хүчлийн хийн ул мөр CO₂-ын ялгарлыг 64.200 кг-аар бууруулж ажилласан. Үүнийг мөнгөн дүнд тооцоолж үзвэл **9.024.613** төгрөгийн хэмнэлт гарган ажилласан.

Хэрэгжүүлсэн ажлын туршлагаас

Эрчим хүчний хэрэглээнээс байгаль орчинд үүсэх нүүрс хүчлийн хийн ул мөрийг /CO₂/ бууруулах ажлын хүрээнд:

1. Квт өндөртэй гэрлүүдийг сольж, тог бага зарцуулалттай лед, сүүн гэрлээр сольсон. анги бүлгийн нэмэх хэлбэртэй гэрлүүдийг хасах болгож цөөлсөн.
2. Ашиглахгүй техник, тоног төхөөрөмжүүдийг залгуураар нь салгаж хэвшсэн.
3. Анги бүлгийн гэрлийн унтраалга өмнө нь 1 даралттай унтраалгатай байсныг сольж, 2 даралттай унтраалга болгон сольж, гэрлээ хэсэгчлэн, ээлжлэн асааж хэмнэдэг болсон гэх мэт олон ажлуудыг хийж хэрэгжүүлсэн.
4. Эрчим хүчний хэрэглээний шошго буюу А, А+, А++ ангиллын гэр ахуйн цахилгаан хэрэгслийг хэрэглээндээ сонгодог болсон.

5. Хүүхэд болон багш ажилчдад цахилгаан эрчим хүчээ хэмнэхийн ач холбогдлыг таниулсан, түгээн дэлгэрүүлэх сургалт зохион байгуулсан.
6. Дулааны эрчим хүчийг хэмнэж өвлийн улиралд анги бүлгийнхээ хана, халаалтын радиаторын хооронд тугалган цаасан дулаан ойлгогч тавьж өгснөөр тасалгааны температурыг 20C-ээр нэмэгдүүлэн ажиллаж байна.

2-рт Хог хаягдлын хэрэглээнээс үүсэх байгаль орчинд үүсэх нүүрс хүчлийн хийн ул мөрийг он оноор харьцуулан тооцоолж дараах үр дүнд хүрч ажилласан.

Хэрэгжүүлсэн ажлын туршлагаас:

1. Хог хаягдлын менежментийн тухай сургалт (багш ажилтан, эцэг эх, олон нийт)
2. Ангиан ялгах хогийн сав анги бүлэг, цэцэрлэгийн гадна болон дотор орчинд тавьсан.
3. Хог хаягдлаас үүсэх хор нөлөөг таниулж, аливаа зүйлийг ариг гамтай дахин ашиглах, хогоо хогийн саванд ангиан, ялгаж хаях талаар хүүхдүүдэд сургалт, үйл ажиллагааны явцад мэдлэг ойлголт өгсөн.
4. Нэг удаагийн гялгар уутан улавчнаас татгалзаж 250 ш том хүн, 250 ш хүүхдийн даавуун улавчтай болсон
5. Сургалтаас үүсэх хаягдал цаасыг ахин ашиглаж, бөмбөг, амьтан гэх мэт төрөл бүрийн эд зүйлс хийж сургалтын хэрэглэгдэхүүнд ашигласан.
6. Багш нарын цаасны хэрэглээг багасгаж, сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөлт, судалгааг цахим хэлбэрт шилжүүлж, “Цахим гарын үсэг”-ийг хэрэглээнд нэвтрүүлсэн.
7. Гал тогоо нэг удаагийн цаасан боодолтой хүнснээс татгалзсан.
8. Нэг удаагийн гялгар уутан торноос татгалзах нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулж, даавуун тор хэрэглэх дадлыг төлөвшүүлэн ажиллаж байна.
9. Батарейны хор нөлөөг олон нийтэд таниулах ажлыг зохион байгуулж 18 дугаар хорооныхоо 71-р сургууль, Насан туршийн боловсролын төв, Өрхийн эрүүл мэндийн төв, 18-р хорооны Засаг даргын ажлын алба, Хүнсний дэлгүүрүүдтэй хамтран “БАТАРЕЙ ЦУГЛУУЛАХ САВ” байршуулан нийт 42 кг батарей цуглуулж GP Batteries Бяцхан цахилгаан станц ТББ-д тушаасан.

3-рт Тээврийн хэрэгслийн түлш зарцуулалтаас байгаль орчинд үүсэх нүүрсхүчлийн хийн ул мөрийг он оноор харьцуулан тооцоолж дараах үр дүнд хүрч ажилласан.

Хэрэгжүүлсэн ажлын туршлагаас:

1. Авто машинтай ажилчдын судалгаа гаргасан.
2. Багш ажилчдадаа машинаас ялгарах CO₂ –ын сөрөг нөлөөг таниулах сургалт зохион байгуулсан.
3. Дан бензин хөдөлгүүртэй 2 авто машиныг байгальд ээлтэй 100 хувь цахилгаан машинаар сольсон.
4. Цахилгаан машинтай ажилтны нийгмийн хамгааллыг дэмжих үүднээс ажлын байранд цэнэглэх цэг бий болгож өгсөн.
5. 14 тээврийн хэрэгсэлтэй багш ажилчдын явах чиглэл судалгаа хийж, тухайн ажилчдыг зам дагуу нэг чиглэлд явдгаар нь хуваарилж, хүн бүр машин унахгүйгээр ээлжлэн машинтайгаа ажилдаа ирж, явдаг болсон.
6. 2км-ээс ойр гэртэй ажилчид машин унахгүйгээр явганаар зорчдог болсон.
7. Дулааны улиралд унадаг дугуй унах зэрэг ажлуудыг зохион байгуулж дараах үр дүнд хүрсэн.

4-рт Усны хэрэглээнд судалгаа хийж, усны хэрэглээнээс байгаль орчинд үүсэх нүүрсхүчлийн хийн ул мөрийг тооцоолж үзэхэд:

Хэрэгжүүлсэн ажлын туршлагаас

- Багш ажилтан, хүүхдүүдэд “Усаа хайрлан хамгаалах, зөв зохистой хэрэглэх” талаар сургалт зохион байгуулсан.
- Мөн усны хэрэглээнээс үүсэх алдагдлын дүгнэлтийг танилцуулж хэрхэн хэмнэж болох аргуудыг хамтран шийдэж, хэрэгжүүлсэн ажлын туршлагаас: Үүнд:
 1. Алдагдалтай байсан угаалтуурууд, суултуурын ус алдаж байгаа хэсгийг засаж сэлбэсэн.
 2. Хүндээр бие засахад бүтэн даралтаар, хөнгөн бие засахад хагас даралтаар дарах аргыг багш ажилчид болон хүүхдүүдэд зааж бүгд хэрэгжүүлсэн.
 3. Хүүхдүүд шүдээ угаахдаа ам зайлдаг аягандаа ус хийж угаадаг болсон.
 4. Гал тогоо, хүнсний ногоо угаасан усаараа цэцэрлэгийн коридорын цэцгүүд усалдаг.
 5. Зуны улиралд борооны ус тосож, мандлын болон тасалгааны цэцгүүдээ усалдаг.
 6. Ангиуд аягаа угаахдаа 3 дамжлагын түмпэнд ус тосож угаадаг.
 7. Хүүхдүүдэд нүүр гараа угаахдаа савандаж байхдаа крантаа хааж усаа хэмнэх аргад суралцсан.
 8. Угаалтуурын цоргонд хязгаарлагч хийсэн
 9. Суултуурын почкинд хүндрүүлэгч хийх зэрэг аргуудыг ашиглаж усаа хэмнэсэн.

Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилгын 4-р зорилго Чанартай боловсролыг дэмжих зорилгын хүрээнд:

Багш ажилчдад чиглэсэн: Олон улсын Эко-сургууль цэцэрлэг хөтөлбөрийн анхан, дунд, ахисан шатны сургалтуудад хамруулж багш ажилчдын экологийн боловсролын мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлсэн

- Хувь хүний хөгжил, эрүүл амьдралын хэв маяг, хамт олны эерэг уур амьсгалыг бүрдүүлэх, багаар хамтран ажиллах, ур чадварыг дэмжсэн сургалт, үйл ажиллагаа зохион байгуулдаг.
- 7 алхамт менежментийн дагуу эко зөвлөл байгуулж, ажлын төлөвлөгөөний дагуу багаар хамтран ажиллаж, хамт олноос гадна сургууль, цэцэрлэг, 18-р хороонд үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуй нэгж байгууллагуудад экологийн боловсролын мэдлэг ойлголт өгөх сургалт, үйл ажиллагаа, нөлөөллийн ажлуудыг зохион байгуулж иргэд олон нийтийг уриалан ажиллаж байна.

Хүүхдүүдэд чиглэсэн үйл ажиллагаа: “Эко-сургууль цэцэрлэг хөтөлбөр”-ийг амьдрах ухаанд суурилсан Монтессори хөтөлбөртэй уялдуулан интеграцлан тогтвортой хөгжлийн зорилгын 2, 3,7, 11,12,14-ийн хүрээнд

- Хог хаягдлын хор нөлөө, хогоо ангилан ялгаж хаяхын ач холбогдол, хогоо хогийн саванд хаяж сурах дадал
- Усны зөв зохистой хэрэглээ
- Эрчим хүчээ хэмнэх, хэмнэхийн ач тусыг таниулсан сургалт, үйл ажиллагааг хөтөлбөртөө тусган хэрэгжүүлээр байна.

Санал

Хүмүүс бүхий л талаараа тогтвортой амьдарч, суралцах хамаарал бүхий нийгмийн зорилго чиглэлтэй шинэчлэл юм гэдгийг мэдэрч, сэтгэхүй, хандлагаа өөрчлөх цаг дор сургууль цэцэрлэгүүд Тогтвортой хөгжлийн боловсролд хамтын оролцоогоо нэмэгдүүлэхийг уриалж байна.

- *Дүүрэг, нийслэлийн хэмжээнд дахивар авах өдөртэй болох*

Дүгнэлт

Гэр хорооллын бүсэд байрладаг, өөрсдөө нүүрс төрөгчийн хий үйлдвэрлэдэг байсан цэцэрлэг 3 хичээлийн жилийн хугацаанд энэ хөтөлбөрийг тогтвортой хэрэгжүүлэхэд өөрсдөөс шалтгаалан байгаль дэлхийд ялгаруулж байгаа нүүрс хүчлийн хийн хэмжээг ус, эрчим хүч, тээвэр, хог хаягдлын хэмжилтийн хүрээнд анхны түвшнээсээ бууруулсан үзүүлэлттэй байж чадсан нь бидний амжилт байлаа.

- Эрүүл, аюулгүй, ногоон орчин бүрдүүлэхэд байгуулагынхаа гадаад дотоод орчны үнэлгээг жилд 2 удаа тогтмол хийж багш, ажилтан, албан хаагчид, суралцагч хүүхдүүдийнхээ сурч, хөгжих тав тухыг бүрдүүлсэн материаллаг орчныг бий болгосон.
- Хэдийгээр багш ажилчид, хүүхдүүд цэцэрлэгийнхээ орчинд хог хаягдлаа ангилан ялгаж сурч байгаа ч айл өрхийн болон аж ахуйн нэгжийн хог ачихдаа ангилан ялгаж ачихгүй байна.
- Бидэнд тулгарсан хамгийн хэцүү сорилт бол хүмүүсийн хандлага өөрчлөгдөхдөө удаан, мөн дадал болгохдоо цаг хугацаа их авсан явдал байлаа.

Ном зүй

1. Байгаль орчин, мэдээлэл сургалтын төвийн Олон улсын Эко сургууль цэцэрлэг хөтөлбөрийн 1.2.3 дугаар шатны сургалтын материалууд
2. Тогтвортой хөгжлийн оюун санааны үндэс, 2018 он
3. Тогтвортой хөгжил ногоон ёс зүй, 2019 он
4. Эмхт. Х.Цэцэгжаргал, Х.Отгонбаатар, Б.Лхамцэрэн, Г.Халиун; Хян. А.Цолмон, Р.Нямцэрэн 2021 Тогтвортой хөгжлийн боловсрол: Боловсролын салбарын ажилтнуудад зориулсан гарын авлага
5. Батын Ч.Ган-Өлзий, Тогтвортой хөгжлийн оюуны ертөнцийн философи
6. Байгаль орчин, мэдээлэл сургалтын төв (БОМСТ), Тогтвортой хөгжлийн боловсрол II төслийн тайлан
7. Байгаль орчин, мэдээлэл сургалтын төв (БОМСТ), Цэцэрлэгийн гадаад орчин, УБ, 2022 он
8. Байгаль орчин, мэдээлэл сургалтын төв (БОМСТ), Цэцэрлэгийн дотоод орчин, УБ, 2022 он

Цахим эх сурвалж

1. <https://www.fee.global/> Фэйсбүүк: @EcoSchoolMongolia
2. @ESDMongolia -Тогтвортой хөгжлийн боловсрол
3. @LEAFMongolia
4. @YREMongolia
5. www.ecoschools.global
6. www.yre.global
7. www.leaf.global цахим хуудсууд

БАГШИЙН ХӨГЖИЛД ЦАГИЙН МЕНЕЖМЕНТ НӨЛӨӨЛӨХ НЬ

Г.Хишигтбилгүүн ghishigtbilguun0619@gmail.com

П.Чимэгсайхан saikhanaa1290@gmail.com

С.Орхонтуул oogii9861@gmail.com

Д.Нямзаяа dnynzaya3@gmail.com

Сүхбаатар дүүргийн 25 дугаар цэцэрлэг

Хураангуй

Багшийн хөгжилд цагийн менежмент чухал нөлөөтэй. Цэцэрлэгийн өдрийн дэглэмийн дагуу үйл ажиллагаан дээр нэмэлт төлөвлөсөн болоод төлөвлөгдөөгүй ажлууд гарч ирснээр багшид ажлын ачаалал үүсдэг. Бид ажлын ачааллыг бууруулах зорилгоор цагийн менежментээ зөв төлөвлөж ашиглах нь чухал болоод байна. Иймд цаг төлөвлөлт гэж юу болох, цагийн зөв менежментийг хэрхэн төлөвлөх вэ? цагийн менежментийг зөв төлөвлөснөөр ажлын ачааллыг бууруулж чадаж байна уу? гэдгийг судалсан. Судалгаагаар монгол багшийн өдөрт хийдэг үйл ойлголцоогоор 50 орчим байдаг бол энэ нь япон багш нарын хийдэг үйлээс илүү ачаалалтай байгаа нь харагдаж байна.

Энэхүү судалгаагаар нийт багш нар цагийн зохион байгуулалт, хувийн зохион байгуулалт, цаг төлөвлөлт нь дунджаас доогуур байгаа нь тэд цаг төлөвлөлт хийдэггүй, цаашлаад цагийн менежментийн талаар ойлголтгүй байгаа нь харагдаж байна. Иймээс цаг төлөвлөлт гэж юу болох талаар, цаг төлөвлөлтийн загварыг боловсруулах аргачлал болоод хамтын үйл ажиллагаанд суурилсан сургалтыг 3 сараар зохион байгуулсан. Энэхүү сургалт, үйл ажиллагааны дараа дээрх судалгааг өөрийн цэцэрлэгийн 10 багшаас давтан авсан. Давтан судалгаагаар манай цэцэрлэгийн багш нарын цаг ашиглалт 17.6%, хувийн зохион байгуулалт 11%, төлөвлөх чадварын хувьд 11%-иар өссөн үзүүлэлттэй байна. Мөн цаг төлөвлөлтийн жишиг загварыг бий болгож өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа ашиглаж байна. Ингэснээр ажлын ачааллыг 18%-р бууруулж чадсан. Цаг төлөвлөлтийн жишиг загвартай болсноор яаралтай, яаралтай бус ажлаа ангилан хамгийн чухал ажлаасаа эхэлж хийж эхэлсэн нь нэг дор үр бүтээлгүй олон ажлыг бус ажлуудаа зөв хуваарилж хийх болсон нь ажлын бүтээмжийг нэмэгдүүлсэн. Багш нарын ажлын стрессийг багасгах хамтын оролцоог нэмэгдүүлэх, цаашлаад байгууллагын үр дүн өсөлтөд нөлөөлнө.

Оршил

Хувь хүний цаг төлөвлөлт, зөв зохицуулалт нь хамтын үйл ажиллагааг үр дүнд хүргэдэг. Зөв цагийн менежменттэй хүн ажлаа цагт нь амжуулж чаддаг.

Үндэслэл

Байгууллагын менежментийг сайжруулахад хамгийн гол тулгуур нь багшийн хөгжил бөгөөд багшийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжихэд цагийн зөв төлөвлөлт чухал юм. Хамгийн чухлыг эхэнд хийснээр бүх ажлаа өдөрт нь амжуулах боломжтой. Бүгдийг нь зэрэг хийх гэж оролдвол үр дүнгүй. *Стефен Р. Кови., (2021), "Хамгийн чухлыг эхэнд тавь" Улаанбаатар*

Түлхүүр үг: манлайлал, хамтын оролцоо, шийдэл

Судалгааны зорилго: Багшийн цагийн зохицуулалтад анализ хийж, цагийн менежментийн жишиг загвартай болох.

Судалгааны зорилт: Судалгааны арга аргачлалыг сонгон, судалгаа явуулна

- ✓ Судалгааны үр дүнд боловсруулалт хийнэ
- ✓ Судалгааны үр дүнд тулгуурлан дүгнэлт хийнэ

Хамрах хүрээ

- ✓ Бүлгийн багш, багшийн туслах 70 хүн
- ✓ Япон, Монгол орны өдрийн дэглэм
- ✓ Олон жил ажилласан багш, залуу багш

Судалгааны арга зүй

- ✓ Харьцуулан жиших арга
- ✓ Т- чарт арга
- ✓ Асуулгын арга
- ✓ Нэгтгэн дүгнэх арга

Судлах зүйл

- ✓ Япон, монголын өдрийн дэглэм
- ✓ Цаг төлөвлөлтийн судалгаа
- ✓ Цаг төлөвлөлтийн жишиг загвар

Судалгааны шинэлэг тал

- ✓ Цаг төлөвлөлтийн жишиг загвартай болно.
- ✓ Хувийн хөгжлийн цагийн төлөвлөлтийг тогтмол хийдэг болно.
- ✓ Ажил, амьдралаа тэнцвэртэйгээр авч явахад дэмжлэг болно.
- ✓ Хамт олны бүтээмжийг нэмэгдүүлнэ.

Судалгааны таамаглал

10 цагааражилладаг багшийн хувьд цагийн зөв менежментийг боловсруулснаар өөрийгөө хөгжүүлэх, өөртөө цаг гаргах, төлөвлөсөн ажлаа хийхэд чухал үр дүнтэй бөгөөд цаашлаад багш нарын хамтын үйл ажиллагаа, байгууллагын амжилтад эерэг ахиц дэвшил авчирна гэж үзэж байна.

Судалгааны онол практикийн ач холбогдол

Багшийн хөгжил: Багшийн хөгжлийн тухайд - Хөгжил нь шинэ хариуцлага ахиц дэвшлийн төлөө хүмүүсийн мэдлэг, ур чадварыг сайжруулах, төгс төгөлдөр болгох, үр ашиг, үр дүнг дээшлүүлэх үйл ажиллагаа, үйл явц юм. Багшийн хөгжлийг дэмжих тухай хуульд багш бэлтгэх, багшийн хөгжил, оролцоог дэмжих, ёс зүй, нэр хүнд, нийгмийн баталгааг хангахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахдаа багш заах арга, ур чадвараа байнга дээшлүүлэх, тасралтгүй хөгжих эрхтэй гэж дурджээ. /Багшийн хөгжлийн тухай хууль 2018.06.27/

Цагийн менежмент гэж юу вэ? Time management буюу цагийн менежмент гэдэг нь өөрийнхөө өмнө тавьсан зорилтыг биелүүлэхийн тулд цагийг үр нөлөөтэй ашиглах үйл явц юм.

60:40-ийн дүрэм: /Brendon burchard/ Ажлын цагийнхаа тодорхой хэсгийг төлөвлөх хэрэгтэй. Цагийн тодорхой хувийг төлөвлөх нь зөв. Зарим тохиолдолд саад гарч болох тул та цагаа 100 хувь төлөвлөх боломжгүй. Тиймээс цагаа 3 хэсэг болгон хуваана.

1. Үйл ажиллагааны 60 орчим хувь төлөвлөдөг.
2. Үйл ажиллагааны 20 орчим хувь төлөвлөгддөггүй.
3. Ойролцоогоор 20 хувийг гэнэтийн үйл ажиллагаанд төлөвлөдөг.

Эйзенхауэрийн зарчим ABC-н дүрэм гэж нэрлэдэг. АНУ-ын ерөнхийлөгч асан

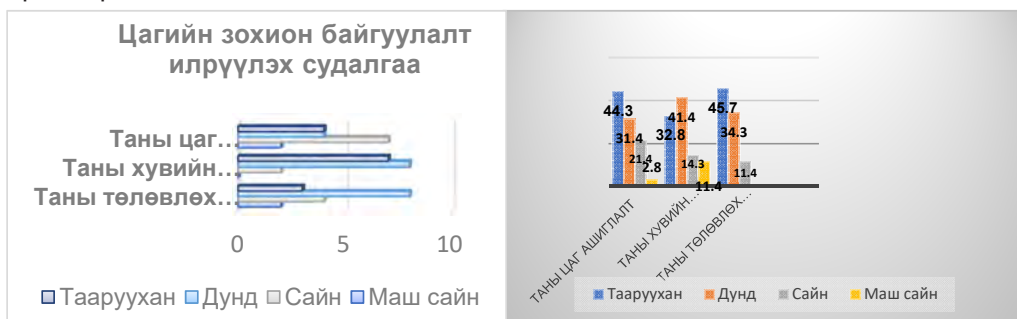
Эйзенхауэр өөрийн хийх ажлын жагсаалтыг бичээд хамгийн чухал бөгөөд яаралтай хийх ажлаа А ангилалд багтаан, түүнээс ач холбогдол дутахгүй ч чухал бөгөөд яаралтай бус гэж үзсэн ажлуудаа В ангилалд багтааж, өндөр ач холбогдолгүй хийх ёстой хугацаа нь тулаагүй бусдад шилжүүлж болох ажлаа С ангилалд багтааж бичдэг байсан нь хожмоо Эйзенхауэрийн зарчим гэж нэрлэгдэх үндэс нь болсон.

Судалгаа

Японы цэцэрлэгийн багшийн өдрийн дэглэмийн дагуу ажиглахад өдөр тутам тогтмол хийдэг 36 үйл ажиллагааг бид олж илрүүлээ. /“Хүүхдийг ивээх сан” орчуулгын ном Бага насны хүүхдийн боловсрол/

Монголын цэцэрлэгийн багш өдрийн дэглэмийн дагуу өдөр тутам тогтмол хийдэг 53 үйл ажиллагаа байна. Зарим тохиолдолд 53-58 үйл ажиллагаа байна.

Өдрийн дэглэмийн дагуу үйл ажиллагаа ачаалалтай байдаг учраас багш нарын цаг зохицуулалтад бэрхшээл тулгардаг. Энэ нь цаашлаад ажлын стресс, үр бүтээлгүй ажлын эхлэл болж байна.

Цагийн зохион байгуулалт илрүүлэх судалгааны дүгнэлт:

1. Цаг ашиглалт 41,1 хувь нь САЙН үүнээс 11 хувь нь МАШ САЙН.
2. Хувийн зохион байгуулалт 47 хувь нь ДУНДАЖ, үүнээс 0,5 хувь нь МАШ САЙН.
3. Төлөвлөх чадвар 47 хувь нь ДУНДАЖ, үүнээс 11 хувь нь МАШ САЙН

Судалгааны дүгнэлт: Судалгаанд оролцогчдын цаг ашиглалт, хувийн зохион байгуулалт, төлөвлөх чадварыг судалж үзэхэд байгууллагын хувьд 26,9 % нь тааруухан, 38,7 хувь нь дундаж, 25 хувь сайн 9,4 хувь маш сайн гэсэн үзүүлэлттэй байна.

3 жил ажилласан багш	20 жил ажилласан багш
- Зориулалтын цаг төлөвлөлтийн дэвтэр дээр ажлын 5 өдрөөр хийх үйл ажиллагаануудыг ерөнхий төлөвлөдөг. - Төлөвлөсөн ажлаа ажлын самбар дээрээ байршуулж хийх ажлуудаа төлөвлөгөөний дагуу хийж гүйцэтгэдэг. - Цагт баригддаггүй.	- Хийх ажлын төлөвлөлтийг календарьчилсан байдлаар гар утсан дээрээ төлөвлөдөг. - Хийгдэх ажлуудыг өдөр бүрээр бус чухал ажлуудтай өдрүүдээ тэмдэглэдэг. - Цаг өдрөө хамтад нь төлөвлөдөг.
Сул тал	Сул тал
- Төлөвлөсөн ажлууд хэтэрхий ерөнхий - Хийгдсэн эсэх ажлын биелэлт, хувь тэмдэглэгээ байхгүй. - Яаралтай, яаралтай бус, чухал болон чухал бус ажлыг ялгаагүйгээс чухал ажлууд орхигдох магадлалтай.	- Хийгдэх ажлыг өмнөх өдөр нь утас сануулдаг тул утас нь унтарсан үед хийгдэх ажлууд орхигдох магадлалтай. - Нэг өдөр олон ажил төлөвлөснөөр ачаалалтай өдрүүд, болон сул өдрүүдийн зөрүү үүсэж байна.

Хэрэгжүүлсэн ажил

Үр дүнгийн судалгаа

Энэхүү гурван сарын хугацаанд явуулсан аяны үр дүнд:

Цаг ашиглалт 17.6 хувь, Хувийн зохион байгуулалт 11 хувь, Төлөвлөх чадварын хувьд 11 хувиар тус тус өссөн ахицтай байна. Судалгааныхаа үр дүнд гаргаж ирсэн боломжит цаг төлөвлөлтийн жишиг загварыг өдөр тутамдаа ашигласнаар бидний цаг төлөвлөлтийн менежмент сайжирч ажлын ачаалал 8 хувиар буурсан.

МЭРГЭЖЛИЙН БАГШ НАРЫН БҮЛГИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ҮР ДҮН

Э.Алтангэрэл
Баянгол дүүргийн 11 дүгээр цэцэрлэг

Хураангуй

“Мэргэжлийн багш нарын бүлгийн” суралцахуйд суурилсан бүлгээр хамтран ажиллаж, багшлахуйд тулгамдсан асуудлыг илрүүлэн, багш **мэргэжлийн тусгай** болон **ерөнхий ур чадварыг дэмжиж**, ажлын байранд хамтын оролцоотойгоор нэгдэж, сургалтын хөтөлбөр хэрэгжилтийн баримт бичгүүдэд дүн шинжилгээ хийж, төлөвлөж, хэрэгжилт зохион байгуулалт, үнэлж, сайжруулсан туршлага, арга зүй, судалгаа үр дүнгээс толилуулж байна.

Түлхүүр үг: суралцахуйд суурилсан мэргэжлийн бүлэг; багшлахуйн ур чадвар

Үндэслэл: Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2022 оны 10 дугаар сарын 26-ний өдрийн А/430 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралт Хүүхдийн цэцэрлэгийн багшийн ажлыг үнэлэх, дүгнэх журам Багшийн ажлыг Засгийн газрын 2019 оны 5 дугаар тогтоолын 3 дугаар хавсралтын 4.4.1-д заасан үр дүнгийн үндсэн шалгуурт...” Хүүхдийн хөгжил, хүүхэд хамгаалал- Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжил эдгээрийг багцлан авч үзвэл, багш бүр өдөр тутмын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхдээ, бүлгийн менежментийг сонгон хэрэгжүүлэх нь үр дүнтэйг харгалзан үзэж **энэхүү** сэдвийг сонгосон.

Зорилго: Багшлахуйн ур чадварыг тасралтгүй хөгжүүлэх, хамтын оролцоотой суралцахуйд суурилсан мэргэжлийн багш нарын бүлэг,багаар ажилласан байдлын туршлага, арга зүй, **судалгааны үнэлгээг тогтоох**, мэргэжлийн багш нарын бүлгээр хамтын оролцоотойгоор хөгжих, цаашдын боломжийг эрэлхийлэх

Зорилт

- Онолын мэдээллийг уншиж судлаж, практикаар туршин хэрэгжүүлэх
- Туршилт судалгааг зохион байгуулах, хувилбар гаргах
- Сургалтын хэрэгжилтийн баримт бичиг, материалуудад дүн шинжилгээ хийх
- Суралцахуйг дэмжсэн мэргэжлийн багш нарын бүлгийн хамтын оролцоотойгоор төлөвлөж, зохион байгуулж, үнэлж, сайжруулсан ажлын үр дүнг тооцон, нэгтгэх
- Судалгааны нэгдсэн дүгнэлт, санал гаргах

Судалгаанд оролцогчид

- Эрхлэгч-6
- Арга зүйч-4
- УБТЗ- 27 цэцэрлэгийн багш-148
- БГД-н 11, 85-р цэцэрлэгийн багш-24
- 8 бүлгийн 230 хүүхэд
- Туслах багш -8

Судалгааны шинэлэг тал: Цэцэрлэгийн багшийн ажлын байран дахь хөгжлийг дэмжиж, бүлгээр нэгдэн ерөнхий болон тусгай ур чадварын бүтээмжийг нэмэгдүүлэх боломжийг эрэлхийлсэн.

Судалгааны арга

- ✓ Асуулга
- ✓ Ярилцлага
- ✓ Баримт бичгийн арга
- ✓ Үнэлгээ, дүгнэлтийн арга

Оршил

Мэдээлэлжсэн нийгэм харилцааны технологийн хурдацтай хөгжлийн үе, нийгмийн шинэ нөхцөл байдал, аж үйлдвэржилтийн хувьсгал, хурдацтай хөгжил дэвшил багшийн хэрэгцээ шаардлагыг хангасан цогц чадамж бүхий хүний хөгжлийн асуудал, үүнд сургуулийн өмнөх боловсролын салбар, тэр дундаа багшийн хамтын оролцоо, манлайлал чухлаар тавигдаж байна. Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа 2050», “Боловсролын салбарын дунд хугацааны хөгжлийн төлөвлөгөө (2021-2030), “Чадварлаг багш” арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, төлөвлөгөө (2021-2024) зэрэг бодлогын томоохон баримт бичгүүдэд багшид мэргэжлийн стандартад суурилан уян хатан хэлбэрээр тасралтгүй хөгжих боломж нөхцөлийг бүрдүүлэх. «Цэцэрлэг, дүүрэг, орон нутгийн түвшний мэргэжлийн багш нарын хөгжлийн бүлгийн үйл ажиллагааг түгээн дэлгэрүүлэх, чиглүүлэгч багшийг сонгож, чадавхыг бэхжүүлнэ” хэмээн тусгасан. Манай улсын хувьд ч багшийн хөгжлийн чиглэлээр хийсэн томоохон судалгаагаар “Харилцан туршлага хуваалцах, багш нар хамтарч ажиллах нь” багшийн хөгжилд хамгийн бодитой дэмжлэг болдог талаар дурджээ. Цаашид багшийн мэргэжлийн хөгжлийг дэмжих сургалт, үйл ажиллагааг, ажлын байрандаа бие даан өөрийгөө хөгжүүлэх, бусадтай хамтран ажиллах, харилцан суралцах замаар тасралтгүй хөгжлөө хангахад чиглүүлж байгаа бөгөөд, багш өөрийн бие даасан удирдлагатайгаар **мэргэжлийн тусгай** болон **ерөнхий ур чадвараа** хөгжүүлэхэд оршино.

Онол

Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр багш нар багшлахуй болон суралцахуйд тулгамдсан асуудалд анхаарлаа төвлөрүүлэх, хамтран ажиллах, ажлын байрандаа багш мэргэжлийн тусгай болон ерөнхий ур чадвараа тасралтгүй хөгжүүлэхэд чиглэнэ.

Эрдэмтэн Курт Левин “Өөрчлөлтийн алхам”-н тухай авч үзжээ. Тэрээр аливаа өөрчлөлтийг (диаграмм 1) хийж байгаа хүмүүсийн ажилдаа хандах хандлагыг 3 хэсэгт ангилжээ.

Зураг 1

Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгүүд үйл ажиллагаагаа ямар алхмаар хэрэгжүүлэх вэ? Бүлгүүд тодорхой асуудлыг сонгон хэрэгжүүлэхдээ дараах алхмын дагуу ажиллана.

- Бүлгийн гишүүд харилцан ойлголцоно. (Бие биеэ таньж мэдэх. зорилгоо тодорхойлох, хамтарч ажиллах дүрмээ тогтоох
- Хамтран сонгосон асуудлын талаар ярилцаж, туршлага, мэдээллээ солилцоно.
- Сонгосон асуудлаа шийдвэрлэх арга замаа хэлэлцэнэ
- Үйл ажиллагаа, арга зүйг төлөвлөнө
- Бүтээлч эрэлхийлэл хийж, шинэ материал, технологи судлах, шинэ санаа боловсруулна.
- Арга зүйн санаа. үйл ажиллагааг гишүүн бүр туршиж хэрэгжүүлнэ.
- Туршсан үр дүнгээ хэлэлцэж алдаагаа шинжлэн, сайжруулна.
- Хүрсэн үр дүнгээ өөр хоорондоо болон бусад бүлгүүдтэй хуваалцана, түгээнэ.

Туршилт судалгаа

Хүснэгт-1 Бүлгийн менежментийн хэрэгжилт

Plan	Do	Check	Action
Хэлэлцүүлэг зохион байгуулах 2 дэд бүлгээр нэгдэж, үйл ажиллагааны чиглэлийг сонгох Баримт бичигт дүн шинжилгээ хийх	Сургалтын хөтөлбөр хэрэгжилт: • Өдрийн дэглэмийн бүрдэл • Агуулгын төлөвлөгөө • Сургалтын төлөвлөлт • Сургалтын хэрэглэгдэхүүн • Эхлэл цэг тогтоолт	Сургалтын төлөвлөгөө, төлөвлөлт, хэрэглэгдэхүүн, явцын үнэлгээг мэргэжлийн багш нарын бүлгээр 4 чиглэлийн ажлыг гүйцэтгэж үр дүнг тооцсон.	Мэргэжлийн багш нарын бүлгээр хамтарч сургалтын арга зүй технологийг бүтээлчээр зохион байгуулахад багш нарыг дагуулан сургаж багаараа нэгдэн харилцан бусдад нээлттэйгээр туршлага түгээх

Мэргэжлийн ерөнхий ур чадвараа тасралтгүй хөгжүүлэхэд багшийн ур чадварын суралцахуйд тулгамдсан ямар асуудлуудад, чиглэж хамтын оролцоотой ажилламаар байгааг судалж үзэхэд оролцогчидын ихэнх хувь нь сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үйл ажиллагааг сонгосон байна.

Зураг 2. Хэлэлцүүлэг судалгаа

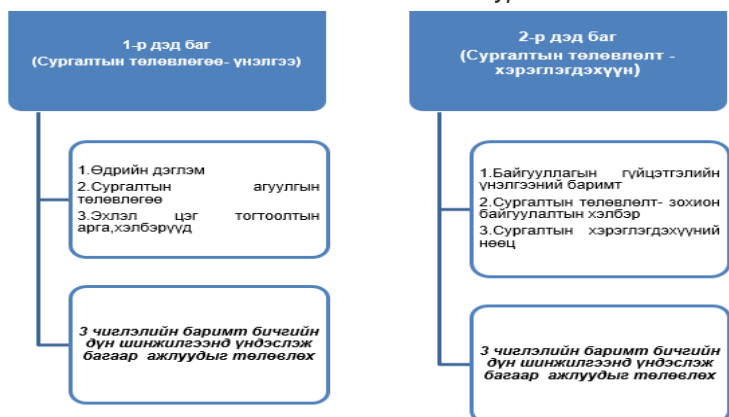

Хэлэлцүүлэг асуулгын хүрээнд, 2 дэд бүлгээр нэгдэн дараах асуулгын хүрээнд баримт бичигт дүн шинжилгээ хийгдсэн.

Зураг 3. Баримт бичигт дүн шинжилгээ хийх асуулга

Зураг 4. Багийн зохион байгуулалт

Мэргэжлийн багш нарын бүлгийн ажлын үр дүн (Check -ҮНЭЛГЭЭ)

Дүгнэлт: Багшийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжих мэргэжлийн багш нарын бүлгээр нэгдэж, сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд багшид тулгамдаж байгаа асуудлыг илрүүлэхээс гадна, өөрчлөлтийн онолын гэсэх, урсах, царцах түвшин нь багш нарын ажилласан жил, хувийн онцлог зан байдал хандлага, хамтын оролцоо, үйл ажиллагааны явцад илэрч байдаг нь бүлэг багийн үйл ажиллагааны үр дүнд нөлөөлж байгааг тогтоосон.

Багшлахуйн ур чадварыг тасралтгүй хөгжүүлэх, хамтын оролцоотой суралцахуйд суурилсан мэргэжлийн багш нарын бүлэг, багаар ажилласан байдлыг туршилтаар судалж үнэлж тогтоосноор багшлахуйн ур чадварыг ахиулахад нөлөөлсөн ахицыг авч үзвэл:

Сургалтын төлөвлөгөөнд агуулгыг оновчтой сонгох, өдөр тутмын сургалтын төлөвлөлтийн технологи явцыг боловсруулах, сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг олон хувилбартайгаар бэлтгэх, сонгох, сургалт үйл ажиллагаанд нэгдмэл байдлаар ашиглах нөөцийн нэмэгдүүлэлт, хүүхдийн одоогийн эхлэл байдлыг тогтоох арга, арга зүйн чадамж нэмэгдсэн. “Багшийн ажлын гүйцэтгэл, байгууллагын үнэлгээ”-д 2022 онд 5-р түвшингөөс 2023 онд 2-р түвшинд ахисан үзүүлэлт үнэлгээ нь багшийн мэргэжлийн ур чадварт тулгамдаж байгаа асуудлуудад төвлөрч, хамтын оролцоотойгоор шийдвэрлэсэн үр дүн юм. Сургалтыг менежментээр төлөвлөх, боловсруулах, турших, үнэлэх явцыг багтаасан тасралтгүй цогц үйл ажиллагааг урсах хөдөлгөөнд оруулсан туршлагаа цаашид бусад мэргэжлийн бүлгүүдэд түгээн дэлгэрүүлэх боломжит санал дэвшүүлж байна.

Ном зүй

1. БШУЯ,(2019) Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж УБ.
2. БШУС,(2020.А/164) Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалт, үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэл батлах тухай
3. БШУЯ, НҮБ-ийн хүүхдийн сан (2020) Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал УБ .
4. БШУЯ,(2020) Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж УБ.
5. БШУЯ,(2021) Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж 2 УБ
6. Дулмаа, П.(2013). Бага насны хүүхдийг хүрээлэн буй байгаль орчинтой танилцуулах арга зүй УБ.
7. Дулмаа,П. (2020) Сургалтын орчинд хийх энгийн туршилт,дасгал, тоглоом УБ.
8. Төртогтох, Б.(2023) Асуухын учир УБ.
9. Мина Жанет Ганзелс, Соёлын баялаг орчинд багшлах нь

ЦАХИМД СУУРИЛСАН МЭРГЭЖЛИЙН БАГШ НАРЫН БҮЛГЭЭР БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

Л.Адъяасүрэн.

Сонгинохайрхан дүүргийн 316 дугаар цэцэрлэгийн эрхлэгч
Adiyasuren158@gmail.com

Хураангуй

Энэхүү судалгаагаар мэргэжлийн багш нарын бүлгээр багшлахуй болон суралцахуйд тулгамдсан асуудлыг илрүүлж, суралцагчдын суралцахуй, бие хүний ур чадварыг сургалт үйл ажиллагаагаар дэмжин хамтран ажиллах, харилцан суралцах нь багш ажлын байрандаа тасралтгүй хөгжих хамгийн бодитой дэмжлэг болно гэдгийг харуулахыг зорилоо.

Багшийн хөгжлийн түлхүүр нь хамтын оролцоо ба эргэцүүлэлд суурилсан, тулгамдсан тухайн нэг асуудалд төвлөрч, шийдлийг хамтдаа эрэлхийлж, нээлттэй хэлэлцэж, шийдэлд хүрэх арга замыг боловсруулж, хэрэгжүүлэхэд оршино.

Цахимд суурилсан мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн зохион байгуулалтад шилжсэнээр багш мэргэжлийн бусад багш нартайгаа хамтран ажиллах, багшлахуйд тулгамдаж буй асуудлаа хамтран шийдвэрлэх, харилцан бие биеэ хөгжүүлэх, мэргэжлээрээ тасралтгүй ажиллах боломжтой болно.

Түлхүүр үг: цахимд суурилсан мэргэжлийн багш нарын бүлэг, хүний хөгжил, байгууллагын менежмент

Судалгааны ажлын зорилго: Судалгааны ажлаар мэргэжлийн багш нарын бүлгийн хөгжиж буй зарим асуудлыг судалж, багийн удирдлагын үйл явцаар байгууллагын менежментийг хөгжүүлэх арга замыг боловсруулахад оршино.

Судалгааны зорилтууд

1. Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагад ажиллаж буй мэргэжлийн багш нарын бүлгийн өнөөгийн байдлыг судлан дүн шинжилгээ хийх
2. Мэргэжлийн багш нарын бүлэгт удирдлагын зүгээс ямар дэмжлэг шаардлагатай байгааг илрүүлэх
3. Цахимд суурилсан мэргэжлийн багш нарын бүлгийн ажлын сайн жишээг танилцуулах

Судалгааны арга зүй: Энэхүү судалгааны ажилтай холбоотой үзэл баримтлал, ном бүтээлийг судлахаар анализ, синтезийн арга, ажиглалтын арга, тэмдэглэл хөтлөх арга, түүврийн арга, нэгтгэн дүгнэх, харьцуулан судлах арга, болон бусад аргыг хослуулан ашигласан болно.

Менежмент нь урлаг ба шинжлэх ухаан: Нэг талаас менежер нь шийдвэр гаргахдаа шинжлэх ухааны хандлагуудыг ашигладаг. Төлөвлөх, манлайлах, мэдээлэх, боловсон хүчнийг хуваарилах явцад менежерт урлагийн чиг хандлагыг ашиглах хэрэгтэй болдог.

Хүний хөгжлийг судлаачид хүний хөгжлийн индексээсээ өргөн хүрээтэй гэдгийг хэлсээр ярьсаар ирсэн бөгөөд дөрөв дэх гол үзүүлэлт бол **оролцоо**ны асуудал байдаг. Хүний хөгжил нь өргөн утгаараа хүн бүр амьдралдаа өөрийн **сонголт** хийх боломжийг нь өргөжүүлж өгөхийг хэлнэ. Хүн өөрийн сонголтыг илэрхийлэх чадвараа бий болгох, бий болгосон чадвараа амьдралдаа үр ашигтай ашиглах

боломжоо нэмэгдүүлэх асуудлууд хамрагдана. Оролцоо бол хүмүүс өөрсдийнх нь амьдралд хамааралтай асуудлаар гарч буй аливаа шийдвэрт нөлөөлөх чадвартай байхыг чухалчилдаг.

Сайн баггүйгээр байгууллагыг хөгжүүлэх бодлого, стратегийг хэрэгжүүлэх тухай төсөөлөхийн аргагүй. Иймд багийн удирдлагыг хөгжүүлэхэд сайтар анхаарах хэрэгтэй бөгөөд аливаа багийг чадвартай, чадамжтай, өндөр гүйцэтгэлтэй байхуйц хөгжүүлж алсын хараатай, тэмүүлэл бүхий мэдлэг, ур чадвартай хүмүүсээр бүрдүүлэх ёстой. Манлайлагчгүйгээр баг бүрдэх боломжгүй юм. Багийг үүсгэн тогтворжуулахад хувь хүн өөрийн манлайлах ур чадварыг байнга дээшлүүлэх шаардлагатай гэж үзлээ.

Энэхүү судалгааны ажлаар багшийн тасралтгүй хөгжилд мэргэжлийн багш нарын бүлгийн гүйцэтгэх үүргийн талаар судалж хөгжүүлэх хувилбар загварыг боловсруулахыг зорьсон. Боловсролын салбарт ажиллаж байгаа бидний ажлын хэв шинж, амьдралын чанарт нөлөөлж боловсролын салбарын хандлага үзэл баримтлалд өөрчлөлт авчирч сурах, сургах үйл ажиллагаанд технологийн шинэчлэл хүчтэй нэвтэрч ирээдүй нь тодорхойгүй хурдтай цаг үед тасралтгүй хөгжих хөгжил бидэнд шаардлагатай боллоо. Өнөөдөр багш мэдлэгийн эх үүсвэр, мэдлэг дамжуулагч байхаа больж, хүүхэд бүрийн онцлогт тохируулан сургаж, судалж, таньж, авьяасыг нь олж түүнийг нь чиглүүлж, хөгжүүлж ажиллах шаардлага гарч ирж байна.

Уг зорилгын хүрээнд бид мэргэжлийн багш нарын бүлэг гэж юу вэ?

Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагад мэргэжлийн багш нарын бүлэг хөгжих орчин бүрдсэн үү? Багш ажлын байрандаа тасралтгүй хөгжих ямар шийдэл байж болох вэ? гэсэн асуултад төвлөрч энэ нь байгууллагын менежментийн түвшинд хэрхэн уялдаж болохыг судлах зорилготой. Судалгааны зорилгыг хангахын тулд хэмжилтийн загварын найдвар ба тохирц, багш нарын ажлын байран дахь мэргэжлийн багш нарын бүлгийн ерөнхий төлөв, энэ нь тэдний ажиллах ур чадвараас хамааран хэрхэн ялгаатай байгааг судлахад чиглэсэн таван асуулт дэвшүүлсэн ба судалгаанд 2022-2023 онд Нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүргийн цэцэрлэгүүдийн удирдлага, арга зүйч, багш 48 хүн оролцсон. Судалгааны хэмжилтийг 1-5 алхамт шкал бүхий 31 асуулга ашиглан хэмжилтийн google drive ашиглан хийсэн. Судалгааны өгөгдлийг онлайн системээр дамжуулан цуглуулсан ба боловсруулалтыг хийсэн.

Судалгаа 1.

Үр дүнгээс харахад цэцэрлэгүүдийн 97,9% мэргэжлийн багш нарын бүлгийг байгуулан ажиллаж байгаа бөгөөд цэцэрлэгийн эрхлэгч, арга зүйч нь мэргэжлийн багш нарын бүлгийг удирдан ажилладаг гэж 41 хүн буюу 85,4% хариулсан бол мэргэжлийн багш нарын бүлгийн зохион байгуулж буй онцлог ажлуудад: Жилийн ажлын төлөвлөгөө, хийж ажлын чиглэлийг танилцуулсан, ном гарын авлага боловсруулах, сар бүр төлөвлөсөн бүх ажлуудаа ярилцдаг, бүлгүүдээрээ секц болж сар сард нэг ажлыг хийж дүгнэдэг багаар хамтран хийдэг, багшийг ажлын байран дээр нь хөгжүүлэх олон ажлыг хийдэг болсон, хүүхдийн нас ижил бүлгийн багш нар сургалт үйл ажиллагааны төлөвлөлтөө хоорондоо ярилцаж хамтарч боловсруулж байна, цаанаас өрнөж буй аян төлөвлөгөөт ажлууд дээр 2-3 багш баг болж хийдэг, аливааг хамтаар хэлэлцэж шийддэг, цаг үетэй холбогдуулан мэргэжлийн

багштай хамтран сургалт явуулдаг гэж хариулж бичсэнээс харахад багаар ажиллах чадвартай болсон гэж ихэнх нь хариулжээ.

Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжил нь цэцэрлэгт суурилсан үйл ажиллагааг дэмжсэн, багш, цэцэрлэгээс гарсан санаачилгыг дэмжсэн, шинээр сурч мэдсэн зүйлээ турших, хэрэгжүүлэхэд хангалттай хугацаа өгөх, туслалцаа дэмжлэг үзүүлсэн, багш бүрт нээлттэй, хамрагдах боломж бүрдүүлсэн нөхцөлд илүү үр дүнтэй болдог гэж үзэж байна. Үүнтэй та санал нийлж байна уу? гэх асуултад судалгаанд хамрагдагсад 100 хувь санал нийлж байна гэжээ. Өөрөөр хэлбэл нийслэл, дүүрэг, цэцэрлэгүүдийн мэргэжлийн багш нарын бүлгүүд олон ажлыг төлөвлөн санаачилан хийж ирсэн нь харагдлаа.

Судалгаа 2.

Багш та ажлын байрандаа өөрийгөө хөгжүүлэхийн тулд юу хийдэг вэ? Мэргэжлийн багш нарын бүлгийн хөгжилд байгууллагын зүгээс ямар дэмжлэг үзүүлдэг вэ?, мөн ямар дэмжлэг шаардлагатай вэ?, Багаар ажиллах нь танд таалагддаг уу?, багийн ирээдүйн амжилтад хэн гол үүргийг гүйцэтгэх вэ?, багаар ажиллахад юу саад болж байна вэ? гэсэн бүлгийн багш нараас бичгээр болон онлайнаар авсан судалгаанаас харахад багш нар мэдээлэл технологийг ашиглан өөрийгөө хөгжүүлэх талаар илүү санаачилдаг, ном гарын авлага уншдаг, цэцэрлэгүүдийн зүгээс багш нараа сургалтад хамруулдаг урамшуулдаг боловч интернет орчинд ажиллах боломж муу, тоног төхөөрөмж дутмаг, ажлын ачаалал ихтэй, өөрийгөө хөгжүүлэх цаг хомс, багаар ажиллах ямарч үед амжилтад хүрнэ гэжээ.

Судалгаа 3.

Мэргэжлийн багш нарын бүлгийн ахлагч байгууллагын ирээдүйн хөгжилд хүргэх гол хүч нь боловч багийн манлайлагч болж ажилладаггүй, заримдаа багийн гишүүдийн өөрийнх нь оруулсан хувь нэмрийг үнэлдэггүй гэж хариулжээ. Мөн мэргэжлийн багш нарын бүлгийн гишүүдтэй фокус бүлгийн ярилцлага хийхэд багаараа хамтран хийсэн ажлууд илүү үр дүнд хүрсэн, олон зүйлийг нээлттэй санал бодлоо хэлж, багийн гишүүдийн дунд итгэлцэл бий болж өөрөө оролцож хийх явцдаа сурсан гэж сайн жишээнүүдийг дурдаж байлаа.

Судалгааны дүгнэлт

Энэхүү судалгаанд хамрагдаж буй хүмүүсийн ихэнх нь байгууллагын менежментийг хөгжүүлэхэд багийн удирдлагын үйл явц чухал шаардлагатай гэж гэж үзсэн. Ингэснээр мэргэжлийн багш нарын бүлгээр хамтдаа хөгжих боломж нэмэгдэнэ гэж үзсэн.

Мөн байгууллагын менежментийг хөгжүүлэхэд байгууллагын бүх багш ажилчид чухал үүрэгтэй байдаг. Багууд хоорондоо ялгаатай ч баг үр өгөөжтэй ажиллах нөхцөлүүд байдаг. Сайн баггүйгээр байгууллагыг хөгжүүлэх бодлого, стратегийг хэрэгжүүлэх тухай төсөөлөхийн аргагүй.

Иймд багийн удирдлагыг хөгжүүлэхэд сайтар анхаарах хэрэгтэй бөгөөд аливаа багийг чадвартай, чадамжтай, өндөр гүйцэтгэлтэй байхуйц хөгжүүлж алсын хараатай, тэмүүлэл бүхий мэдлэг, ур чадвартай хүмүүсээр бүрдүүлэх ёстой. Манлайлагчгүйгээр баг бүрдэх боломжгүй юм. Багийг үүсгэн тогтворжуулахад хувь хүн өөрийн манлайлах ур чадварыг байнга дээшлүүлэх шаардлагатай. Манлайлагчийн ажлын арга бартл, хандлага багийн үйл ажиллагаанд шууд нөлөө

үзүүлдэг. Багийн чиглүүлэгч дараах зүйлд анхаарах ёстой гэж үзлээ. Үүнд:

- ✓ Багийн гишүүдийн ажил үүргийг хуваарилах
- ✓ Багийн гишүүдийн итгэлийг хүлээх
- ✓ Хамт олондоо урам өгч, баяр хөөр төрүүлдэг байх
- ✓ Аливаа өөрчлөлтийг танилцуулахдаа айдаггүй байх
- ✓ Өөрийн ажилтандаа бүрэн эрхийг олгодог байх
- ✓ Байгууллагын зорилгыг тодорхойлж чаддаг байх

Нэгдсэн дүгнэлт

Дээр дурьдсанчлан багийн менежмент бол байгууллагыг хөдөлгөгч хүч юм. Сайн баггүйгээр байгууллагыг хөгжүүлэх бодлогыг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх үйл явц, үр дүнг төсөөлөхийн аргагүй. Иймд багийн удирдлагыг хөгжүүлэхэд мэргэжлийн багш нарын бүлгийн асуудлыг чадвартай, чадамжтай, өндөр гүйцэтгэлтэй байхуйц хөгжүүлж алсын хараатай, тэмүүлэл бүхий мэдлэг, ур чадвартай хүмүүсээр бүрдүүлэх ёстой. Ингэснээр тэр байгууллагын амжилт, бүтээмж, үр дүн, соёл, багш, хүүхдийн хөгжилд нөлөөлнө гэж бодож байна.

Энэ нь судалгааны үр дүнд мөн харагдаж байна. Хүн байгууллагад ямар албан тушаалтай байхаас үл хамааран багийн гишүүн гэдэг утгаараа байгууллагын илүү сайн сайхан байлгахыг хүсдэг бөгөөд өөрчлөлт шинэчлэлтийг мөн хүлээж авахад бэлэн байдаг байна.

Цэцэрлэгийн менежмент нь зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд багш, ажилчдын мэдлэг, чадвар, туршлагыг оновчтой зохион байгуулах, хамтарч ажиллах, тэднийг дэмжин ажиллах бүтээлч арга, ажиллагаа юм. Үүний тулд менежментийн чиг (төлөвлөх, зохион байгуулах, хянах, идэвхжүүлэх) үүргүүдийг бодлого, зохицуулалт, үйл ажиллагаа гэсэн гурван түвшинд хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

•**Бодлогын түвшинд** цэцэрлэгийн үндсэн чиг үүрэг, нийтлэг зорилго, зорилтыг урт хугацаанд, тогтвортой, үр дүнтэй хэрэгжүүлэхийн тулд нэгтгэн төлөвлөх, шийдвэрлэх, хянах ажлуудыг хийдэг. Цэцэрлэг нь энэ ажлаа хэрэгжүүлэхдээ багшийн тасралтгүй хөгжлийн онцлогийг харгалзан төлөвлөж, улмаар багшийн мэдлэг ур чадварыг дээшлүүлж багийн зорилгыг тодорхойлох, хамтын оролцоонд суурилсан сургалтын байгууллагад ажиллах боломж олгож сургалтын технологийн шинэчлэлийг бүтээлчээр хэрэгжүүлэх ажил үүрэг, шийдэл энэ түвшинд хамаарна.

•**Зохицуулалтын түвшинд** тухайн цэцэрлэгт сургалтын дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх, багш болон ажилчдыг хөгжүүлэх, бодлогын болон үйл ажиллагааны түвшнийг хооронд нь уялдуулах, багууд хамтран ажиллах, харилцан суралцах, багийн гишүүдийг мэдээлэлээр хангах, итгэлцлийг бий болгох, нээлтэй харилцах боломжыг олгох, зөрчилдөөнийг шийдвэрлэх зэрэг зохион байгуулалтын ажлуудыг хийдэг. Энэ түвшинд дотоод дүрэм, журам, технологийн аргачлал, зааврыг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, баг болон хүмүүс хоорондын үйл ажиллагааг холбох, уялдуулах, нийцүүлэхэд анхаардаг.

•**Үйл ажиллагааны түвшинд** багшийн өөрийгөө хөгжүүлэх төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тасралтгүй, чанартай, хүртээмжтэй хэрэгжүүлэх ажлуудыг хийж гарсан үр дүнг ярилцах, багийн гүйцэтгэлээ сайжруулах, тулгамдсан үед нээлттэй, шударга, харилцан тусалж, асуддлаа шийдвэрлэх, багийн гишүүдийн ур чадварыг дээшлүүлэх ажлуудыг хийдэг. Энэ үед хэрэглэгч (багш, чиглүүлэгч багш, арга зүйч, дэмжлэгийн баг, дүүрэг, нийслэлийн мэргэжлийн багш нарын бүлгийн хамт олон)-

тэй тулж ажиллах, тэдний хөгжлийн түвшин болон хөгжлийн хэрэгцээг судлах, бодлого, зохицуулалтын түвшний шийдвэрийг хэрэгжүүлж эргэх холбоо бүхий ажилладаг байх хэрэгтэй.

Менежмент нь байгууллагын нэгж хэсгүүдээр дамжин хэрэгждэг ба мэргэжлийн багш нарын бүлгийн үйл ажиллагааг идэвхжүүлэх замаар багш нарыг чадваржуулах нь тэд хамтарч тулгамдсан асуудлаа шийдэх, хүрэх үр дүнг төсөөлөн харилцан бие биенээ дэмжин, бусадтай туршлагаа солилцон улмаар сургалтын байгууллагын менежментийг хөгжүүлэхэд хамгийн чухал гарц гэж дүгнэж байна.

Нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүргийн 316 дугаар цэцэрлэгийн багш нарын цахимд суурилсан багийн хийж хэрэгжүүлсэн ажлаас:

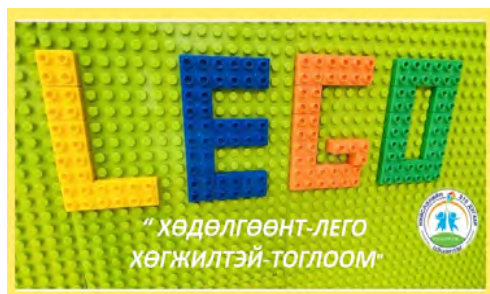
Хүрсэн үр дүн:

- Багш нар харилцан суралцах, хамтран хөгжих шинэлэг соёл, арга барилд суралцсан.
- Багшлахуйд тодорхой ахиц өөрчлөлт гарсан
- Хүүхдийн хөгжил, сурах арга барилд ахиц гарсан

1. Цахим хөгжил багийн ажлын танилцуулга, үр дүнгийн тухай ppt
2. Сургалт үйл ажиллагааны явцад хүүхдийн хөгжилд гарч буй ахиц бичлэг

Хүснэгт 1. “Шинэлэг технологи арга зүй нэвтрүүлэгч бүтээлч багш” ажлын хүрээнд “Цахим хөгжил баг” Scetch mate app ашиглан леги тоглоом ашиглан бүтээсэн хүүхдийн тоглоом, зурсан зургийг хөдөлгөөнд оруулан сургалт үйл ажиллагаанд ашигласан.

Бүтээлч ажлын алхамууд	
Алхам 1	Бүтээлч ажил-ын төлөвлөгөө боловсруулах, хөгжлийн жагсаалтаа гаргах
Алхам 2	“Леги” тоглоомын түүх мэдээлэл, материал цуглуулах
Алхам 3	Олон төрлийн леги тоглоомтой болох
Алхам 4	“Леги” тоглоомын аргачлал боловсруулах
Алхам 5	Хөгжүүлэх үйл ажиллагааг дотоодын леги тоглоомыг аргачлалын дагуу хүүхдэд тоглуулах
Алхам 6	Цахим сургалтаар олон төрлийн легины тухай мэдлэг өгөх
Алхам 7	Цэцэрлэгийн хөдөлгөөнт багш мөргүүлэн хүүхдэд нээх нөөцтэйгөө хамтран тоглох
Алхам 8	https://sketch-mate.com/
Алхам 9	“app-аар” дамжуулан хүүхдийн бүтээсэн тоглоомыг хөдөлгөөнд оруулах, эцэг эхэд танилцуулах

Хүснэгт 2. Туршлага түгээсэн нь

Цэцэрлэгийн хэмжээнд Түгээсэн багш-25 хамрагдсан хүүхэд-426	СХД-ийн хэмжээнд Түгээсэн багш, арга зүйч- 256	Нийслэлийн хэмжээнд Түгээсэн багш, эрхлэгч, арга зүйч-60
-“Шинэлэг технологи арга зүй нэвтрүүлэгч бүтээлч багш” ажлын хүрээнд “Цахим хөгжил баг” Scetch mate апп ашиглан леги тоглоом ашиглан бүтээсэн хүүхдийн тоглоом, зурсан зургийг хөдөлгөөнд оруулан сургалт үйл ажиллагаанд ашиглаж байна. -AR дижитал технологийг бодит орчинтой хослуулсан сургалт, үйл ажиллагаа зохион байгуулж “Хүүхдийн хөгжлийн төв” байгуулж ажиллаж байна. 	Цахимд суурилсан мэргэжлийн багш нарын бүлэг нь “Шинэлэг технологи арга зүй нэвтрүүлэгч бүтээлч багш” уралдаанд “Тэргүүн” байрт шалгарсан. Scetch mate апп ашиглан зураг, леги тоглоомыг хөдөлгөөнд оруулан тоглуулах арга зүй технологийг нэвтрүүлэн бүсийн болон дүүргийн цэцэрлэгүүдэд танилцуулан туршлагаа түгээсэн. 	2023 оны 12-р сард “Отгон тэнгэр” их сургуулийн хурлын танхимд Scetch mate апп ашиглан зураг, леги тоглоомыг хөдөлгөөнд оруулан тоглуулах арга зүй технологийг танилцуулан Нийслэлийн хэмжээнд үзүүлэх ажилд амжилттай оролцсон.

Цаашид дэвшүүлж буй санал

Мэргэжлийн багш нарын бүлэг ажиллах хэлбэрүүдийн загварыг дурдвал:

1.Багаар ажиллах: Багш нар мэдээллийг хүлээн авч чаддаг байхаас гадна түүнийг боловсруулах өөрийн болгож хэрэглэх, дамжуулах чадварыг эзэмших

нь чухал, багууд хоорондоо ялгаатай ч итгэлцэл, харилцаа, зөрчилдөөнийг шийдвэрлэх, эргэх холбоотой байж санал хүсэлтээ илэрхийлэн багийн гүйцэтгэлээ сайжруулдаг байх

2. Шийдвэрлэх асуудалд тулгуурлан суралцах: Багш нар мэдээлэл хайж олж авах, түүнийгээ хуваалцах, туршилт хийж, шийдэлд хүрэх ба төгсгөлд нь шинээр олсон зүйлийнхээ талаар бусаддаа мэдээлэх, илүү туршлагатай багш нь туршлага багатай нэгэндээ дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх

3.Онлайн талбар үүсгэх: Цаг хугацаа орон зайнаас үл хамааран хамтран ажиллах боломж бүрдүүлж,

Багшийн онцгой ур чадвар, ажлын туршлагад нь тулгуурлан тодорхой хугацааны дотор шинэ зүйлийг боловсруулах үүрэгтэй ажиллуулах дээрх загваруудын саналыг дэвшүүлж байна.

Мэргэжлийн багш нарын бүлгийн цаашдын хөгжилд эдгээр загварыг ашигласнаар хамтын оролцоонд суурилсан байгууллагын менежментийг хөгжүүлэх гол зүйл нь багийн удирдлагын үйл явц бөгөөд

- Монголын боловсролын хувирган өөрчлөлтийг эрчимжүүлэхэд цахим технологийг тууштай ашиглана.
- Цахимаар суралцахуйг дэмжих олон талт үйл ажиллагааг хөхүүлэн дэмжинэ гэж тунхагласан “МОНГОЛЫН БОЛОВСРОЛЫН ХУВИРГАН ӨӨРЧЛӨЛТ” 2024 ҮНДЭСНИЙ ЧУУЛГАН-ны санааг хэрэгжүүлэхэд цэцэрлэгийн багш бидэнд:
 - Цахим технолгийн орчин үеийн төхөөрөмжүүд
 - Интернет орчин ус агаар мэт хэрэгтэй байна.

Ном зүй

1. “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого
2. Ц.Өнөржаргал, “Удирдахуйн ухаан” УБ, 2020 он
3. О.Оедековен, “Манлайлалын үндэс” УБ, 2014 он
4. Ч.Пүрэвдорж, “Багшлахуйн менежмент”
5. Боловсрол, шинжлэх ухааны яам, “Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал” УБ, 2020 он
6. Боловсрол, шинжлэх ухааны яам. “Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж” УБ, 2019 он
7. Боловсрол, шинжлэх ухааны яам, “Аюулгүй амьдрах ухаан сургалтын хөтөлбөр” УБ, 2019 он
8. Боловсрол, шинжлэх ухааны яам, “Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж” УБ, 2020 он
9. “Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал” зөвлөмж
10. Ч.Байгалмаа, “Багш мэргэжлийн хөгжил туршилт судалгаа” УБ, 2013
11. Боловсрол, шинжлэх ухааны яам, “Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалт, үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэл батлах тухай” А/164 тоот тушаал, УБ, 2020 он
12. Б.Жадамба, Ц.Батсуурь, Б.Дүрэв-Очир, Д.Пүрэвдорж “Багш боловсролын ирээдүй” УБ, 2005
13. Боловсрол, шинжлэх ухааны яам, “Чадварлаг багш” арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжилтийг хангах тухай” А/07 тоот тушаал, УБ, 2021 он

БАЙГУУЛЛАГЫН ХАМТ ОЛНЫ ОРОЛЦООТОЙ ХАЯГДАЛ ЦААСЫГ ДАХИН БОЛОВСРУУЛЖ, АШИГЛАН БҮЛГИЙН МЕНЕЖМЕНТЭД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ

*Ц.Онцбаяр, С.Сувдаа, Ц.Отгонжаргал
Багануур дүүргийн 132-р цэцэрлэгийн багш*

Хураангуй

Тогтвортой хөгжил нь ирээдүй хойч үеийнхний хэрэгцээгээ хангах боломжийг алдагдуулахгүйгээр өнөөдрийнхөө хэрэгцээг хангах асуудлыг авч үзэх бөгөөд энэ нь хүн төрөлхтний 2030 он гэхэд хийж гүйцэтгэх ёстой гэрийн даалгавар юм. Энэхүү гэрийн даалгаврыг амжилттай хийж биелүүлэхэд хүн бүрийн оролцоо, хувь нэмэр чухал тул урт хугацааны бодлогын баримт бичиг нь нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчин гэсэн үндсэн гурван хүчин зүйлд тулгуурладаг. Тогтвортой хөгжлийн зорилгуудыг хэрэгжүүлэхэд эерэг нөлөөлөл үзүүлэх зорилгоор сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын бүлгийн менежментэд тогтвортой хөгжлийн 12 дахь зорилго болох хариуцлагатай хэрэглээг хэвшүүлэх асуудлыг авч үзсэн болно. Хариуцлагатай хэрэглээ нь энгийн хэмнэлттэй, байгаль, нийгэм, эдийн засагт ээлтэй байх асуудалд чухал болно. Хариуцлагатай хэрэглээг бүлгийн менежментийн үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлснээр боловсролын байгууллагын багш, ажилчид, ирээдүйн иргэд болсон хүүхдэд мэдлэг мэдээлэл өгч, зөв зохистой байх дадалд суралцах юм. Бид дээрх зорилгыг хангахын тулд байгууллагын хаягдал цаасны хэмжээг бууруулах, түүнийг дахин ашиглах, боловсруулах ажлыг хамт олноороо гүйцэтгэж сургалтын орчин бүрдүүлж, бүлгийн менежментийг сайжруулсан ажлыг үр дүнгээс энэхүү илтгэлд танилцуулах болно.

Түлхүүр үг: тогтвортой хөгжлийн 12 дахь зорилго; хог хаягдлыг ангилах, бууруулах,

Судалгааны таамаглал: Хамт олны оролцоотойгоор байгууллагын хаягдал цаасны хэмжээг бууруулж, түүнийг дахин боловсруулж, ашиглан сургалтын орчин бүрдүүлж бүлгийн менежментийг сайжруулах боломжтой.

Судалгааны зорилго: Байгууллагын хаягдал цаасны хэмжээг бууруулах боломжийг судлах, түүний үр дүнд суурилсан үйл ажиллагааг сургалт, үйл ажиллагаанд туршин хэрэгжүүлэх, цаашид сайжруулах арга замыг эрэлхийлэх

Судалгааны зорилт

- Цэцэрлэгийн сургалт, үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн явцад гарч байгаа хаягдал цаасны хэмжээг тодорхойлох, анализ хийх
- Хаягдал цаасны хэмжээг бууруулах ажлыг төлөвлөн гүйцэтгэж үр дүнг тооцох
- Хаягдал цаас дахин боловсруулж, тоглоом сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг хийхэд ашиглаж сургалтын орчинг сайжруулах боломжийг бий болгох

Судалгаанд ашигласан арга

- Асуулгын арга
- Туршилтын арга
- Анализ синтезийн арга
- Баримт бичиг судлах арга

Судалгааны объект: Багануур дүүргийн 132 дугаар цэцэрлэгийн 52 багш, ажилчид
Онолын хэсэг

Тогтвортой хөгжлийн 12 дахь зорилгод хариуцлагатай хэрэглээг бий болгох талаар авч үзсэн нь өнөөгийн нийгэм, иргэдийн асуудал, байгальд ээлтэй байх

зэрэгт ихээхэн чухал ач холбогдолтой болно. Энэхүү зорилгыг хэрэгжүүлэхэд бид хог хаягдлыг дахин ашиглах, боловсруулах зэрэг үйл ажиллагаанд тусгалаа олсон байдаг. Өөрөөр хэлбэл **хог хаягдлыг дахин ашиглах нь** эргүүлэн хэрэглээнд оруулах асуудал бол **хог хаягдал дахин боловсруулах нь** шинэ бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх явц юм. Түүнчлэн **дахин боловсруулсан цаас нь** цаасан бүтээгдэхүүнээр хийсэн цаас юм. Цаасыг дахин боловсруулж, ашиглах нь байгаль орчин, эдийн засагт эерэг нөлөө үзүүлдэг. Учир нь модыг аварч эрчим хүчийг хэмнэж, агаарын бохирдол, усны бохирдлыг бууруулдаг байна.

Байгальд ээлтэй зуршлыг хэвшүүлэхэд хүүхдүүд хэзээ ч балчирддаггүй. Энэ бүхэн бага насанд зөв дадалд суралцахаас эхлэнэ гэж мэргэжилтнүүд үздэг байна. Тиймээс цэцэрлэгийн өдөр тутмын үйл ажиллагаанд уг ажлыг чухалчлан авч үзэж, цаас дахин боловсруулах зарим алхамд хүүхдийг оролцуулж цаасыг хэмнэх, ангилах, ялгах, ойлголт мэдлэгт суралцуулж, бүтээлчээр ашиглах чадварыг төлөвшүүлэх нь чухал юм. Энэхүү дэвшүүлсэн ажлыг бүтээлчээр хэрэгжүүлэх боломж гарц нь бүлгийн менежментийн үйл ажиллагаанд хэрэглээ болгох явдал гэж бид үзсэн болно. **Бүлгийн менежмент (classroom management)** нь нэг талаараа багш, хүүхдийн оролцоог хангах зохион байгуулалтын арга, нөгөө талаас сургалтын технологийг үр дүнтэйгээр хэрэгжүүлэх үйл явц гэж үзэн олон улсын түвшинд энэхүү аргыг сүүлийн жилүүдэд чухалчлах болсон. (Цэцэрлэгийн менежмент маналайлал.2020)

Эндээс дүгнэн авч үзвэл бид хаягдал цаасыг бууруулж, дахин боловсруулах үйл ажиллагааг бүлгийн менежментийн гурван үндсэн зорилготой холбон авч үзэж болох юм. Учир нь энэхүү ажил нь дараах гурван зорилгын хүрээнд зохион байгуулагддаг. Үүнд: Хүүхэдтэй харилцах, оролцоог хангах, идэвхжүүлэх

- Сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулах
- Сургалтын орчин бүрдүүлэх

Судалгааны хэсэг

Судалгааны зорилт 1-ийн хүрээнд бид дараах нөхцөл байдлын судалгааг гүйцэтгэсэн болно.

Хүснэгт 1. Цэцэрлэгээс гардаг хаягдал цаасны үзүүлэлт

Өдөр	IX/18	IX/19	IX/20	IX/21	IX/22
Хаягдал цаас					
Бичгийн цаас	87	84	121	96	153
Ватум цаас	5	4	-	5	8
Наамлын хичээлийн хаягдал цаас	8гр	-	-	7 гр	-
Амны цаасны хайрцаг	-	2ш	1ш	-	
00-ын цаасны гол	-	-	3ш	-	2ш
Ирсэн бараа материалын картон хайрцаг	2 ш	-	-	-	4ш

Уг хүснэгтийг дүгнэн тооцож, байгууллагад гардаг дээрх хаягдал бичгийн цаасыг бууруулах зорилгоор дараах ажлуудыг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн.

Сарын, жилийн ажлын төлөвлөгөө, үйл ажиллагааны төлөвлөлт зэргийг цахимаар баталгаажуулах

Компьютероос хэвлэх материалын фонтны тоог багасгаж хэвлэх

Уншиж судлах материалыг хэвлэхгүйгээр, компьютер дээрээс унших

Багш ажилчдад танилцуулах мэдээ, мэдээллийг самбарт байршуулахгүй цахимаар хүргэх

Дээрх үйл ажиллагааг 1 сарын хугацаанд хэрэгжүүлсний дараа хаягдал цаасны хэмжээ буурсан эсэхийг дахин тодруулахад 35.6 хувиар хаягдал бичгийн цаасны хэмжээ буурсан бол харин бусад төрлийн хаягдал цаасны хэмжээ нэмэгдэх хандлагатай байна.

Өдөр	X/17	X/18	X/19	X/20	X/21
Хаягдал цаас					
Хаягдал бичгийн цаас	65	54	88	73	95
Хаягдал ватум цаас	6	-	3	-	5
Наамлын хичээлийн хаягдал цаас	7 гр	-	-	10 гр	-
Амны цаасны хайрцаг	-	-	-	2ш	2ш
00-ын цаасны гол	-	3ш-	1ш	-	-
Ирсэн бараа материалын картон хайрцаг	2ш	-	-	-	3 ш

Иймээс хаягдал цаасыг дахин боловсруулах 10 алхамын үйл ажиллагааг багш ажилчдад заан сургаж, /Хавсралт-1-ээс алхамын дагуу бүтээгдэхүүн тус бүртэй танилцана уу/ цаасыг дахин боловсруулж, ашиглах 11 үйл ажиллагааг төлөвлөн хамт олны оролцоотойгоор бүлгийн менежментэд хэрэгжүүлсэн болно.

Үр дүнгийн судалгаа: Асуулгаар хаягдал цаасыг дахин боловсруулан, ашиглаж сургалтын хэрэглэгдэхүүн хийсэн байдалд тоон анализ хийж үзэхэд, 1 хүн дунджаар 10 ширхэг хаягдал бичгийн цаасаар 3-4 ширхэг сургалтын хэрэглэгдэхүүн, 4-5 ширхэг амны цаас, бусад төрлийн цаасаар 1-2 тоглоом хийсэн байна.

Асуулга хоёроор хаягдал цаасыг дахин боловсруулж, ашиглаж тоглоом, хэрэглэгдэхүүн хийснээр оролцогсдод ямар өөрчлөлт гарсныг тодруулахад 45% шинэ зүйлийг турших хүсэлтэй, 19% арвич хямгач;

Асуулга гурваар хаягдал цаасаар тоглоом, сургалтын хэрэглэгдэхүүн хийхэд ямар бэрхшээл байсныг тодруулахад судалгаанд оролцогсдын 36.5% багаж хэрэгсэл дутмаг, 34.6% цаг хугацаа шаардагддаг, 28% ажиллах хүч дутуу;

Дөрөв дэх асуулгаар цаас дахин боловсруулж, ашиглах үйл ажиллагааг хэрхэн сайжруулах талаар тодруулахад 34.6% цаас дахин боловсруулдаг бусад газартай туршлага судлах, 25% багийн ажиллагааг нэмэгдүүлэх;

Тав дахь асуулгаар хаягдал цаасыг дахин ашиглаж хийсэн тоглоом, хэрэглэгдэхүүнийг хэрэглэн, дахин боловсруулах үйл явц (алхам)-д оролцсоноор хүүхдийн хөгжилд ямар өөрчлөлт гарсныг тогтооход 62% хогийг ангилан ялгадаг, 43.7% цаасаар бүтээл хийх чадвар нэмэгдсэн, 31% туршилт хийх сонирхол нэмэгдсэн байна.

Үр дүн: Хаягдал цаасыг дахин ашиглаж, дахин боловсруулж тоглоом сургалтын хэрэглэгдэхүүн хийснээр: **багш ажилчдад** хаягдал цаасыг хаяхгүй, арвич хямгач, шинэ зүйлийг туршиж үзэх хүсэлтэй, бусдад өөрийн шинэ мэдээ, санааг хуваалцдаг; **суралцагчид** хаягдал цаасыг дахин ашиглаж хийсэн тоглоом, хэрэглэгдэхүүнийг хэрэглэн дахин боловсруулах үйл явц (алхам)-д оролцсоноор хогийг ангилан ялгадаг, бусадтай хамтардаг, цаасаар бүтээл хийх, туршилт хийх сонирхолтой болсон, гарын жижиг булчин хөгжсөн зэрэг эерэг өөрчлөлтүүд гарсан ба цаашид багаж хэрэгсэл, ажиллах хүч дутмаг, цаг хугацаа шаардлагатай зэрэг бэрхшээлийг багасгах, арилгах талаар анхаарч ажиллах хэрэгтэй нь харагдаж байна.

Дүгнэлт: Онол болон арга зүйн талаас авч үзвэл бид дараах дүгнэлтэд хүрлээ.

Тогтвортой хөгжлийн зорилгыг биелүүлэхэд боловсролын байгууллага, иргэд түүн дотроо бага насны хүүхдэд зөв дадал бий болгох нь хувь нэмэртэй оролцож болох нь судлаачдын онолоос харагдаж байна.

Тогтвортой хөгжлийг зорилгын хариуцлагатай хэрэглээг нэмэгдүүлэх хамгийн арга бол хог хаягдлыг бууруулах, дахин боловсруулж ашиглах боломж байгааг бид олж тогтоосон. Судалгаагаар дараах үр дүнд хүрснийг танилцуулж байна.

Бид хаягдал цаасыг дахин боловсруулж, ашиглаж сургалт үйл ажиллагаанд ашигласнаар:

1. Суралцагчид хогийг ангилан ялгадаг, байгаль дэлхийгээ хайрладаг, бусадтай хамтардаг, цаасаар туршилт, бүтээл хийх сонирхолтой;
2. Багш ажилчид цаасыг хаяхгүй цуглуулдаг, арвич хямгач, бүтээлчээр сэтгэдэг, шинэ зүйлийг турших хүсэлтэй, шинэ мэдээлэл, санааг бусадтай хуваалцдаг болсон зэрэг эерэг өөрчлөлтүүд тус тус гарсан
3. Дахин боловсруулсан цаасны чанар, өнгө үзэмж, гарын ая даахуйц болгохын тулд 14-15 удаа туршин сайжруулсан.
4. Байгууллага, хамт олноороо цаасыг хог гэж харалгүй баялаг, үнэт зүйл болгон хардаг болсон.
5. Цаасыг дахин ашиглаж, дахин боловсруулж сургалт, үйл ажиллагаандаа ашиглаж байгаа талаарх туршлагаа дүүргийн удирдлагууд, 8 цэцэрлэгийн эрхлэгч, арга зүйч, 215 эцэг эх, асран хамгаалагч нарт танилцуулсан.
6. 8 бүлгийн сургалтын орчин нь хаягдал цаасыг дахин ашиглаж, дахин боловсруулж хийсэн 350 тоглоом, 688 хэрэглэгдэхүүнээр баяжигдсан ба номын төв, өв уламжлалын өргөө зэргийг байгуулж суралцагчид ганцаар болон хэсэг бүлгээр ажиллах орчин бүрдүүлж бүлгийн менежмент цаашлаад цэцэрлэгийн менежмент сайжирсан гэж дүгнэж байна.

Цаашид цаас дахин ашиглаж, дахин боловсруулах ажлыг сайжруулах талаар дэвшүүлэх санал:

- Цаас дахин ашиглах, дахин боловсруулахад шаардлагатай граммын халбага, жин, шахагч хавтан, сэнс, цаас хатаах даавуу, шил, ус шингээх порлон, өнхрүүш зэрэг багаж хэрэгслийн тоог нэмэгдүүлэх, холбогдох газруудад төсөл бичих
- Багш нар нэг нэгээрээ ажиллах биш, сектор, салбараараа хамтран ажиллах зохион байгуулалтыг зөв хийж цаг хугацааг хэмнэх
- Хаягдал цаасыг дахин ашиглаж, дахин боловсруулж байгаа сургууль, цэцэрлэг, байгууллагын үйл ажиллагаатай танилцах, туршлага судлах
- Суралцагчдын дунд дахин боловсруулсан цаасаа ашиглан оригами, цаасан хуйлаас, эвхээс зэргийг хийдэг дугуйлан хичээллүүлэх
- Цаасан алчуур (амны цаас)-ыг даавуун алчуураар солих. Хэрэглэсэн амны цаасыг дахин боловсруулах боломжгүй байдаг.

Ном зүй

1. БСШУСЯ (2020). "Цэцэрлэгийн менежмент маналайлал" УБ
2. БСШУСЯ, (2019). "Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж". УБ
3. Отгонтэнгэр их сургууль (2020) "Тогтвортой хөгжлийн боловсрол" УБ.,
4. Зохиомж дээд сургууль, (2018). Эрдэм шинжилгээний бичиг. УБ
5. Пүрэвдорж, Ч. (2013). "Багшлахуйн менежмент", УБ
6. Цэвэл, Я. (1996). "Монгол хэлний товч тайлбар толь", УБ
7. УИХ. (2022). "Алсын хараа-2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого". УБ.
8. Монгол улсын хууль. (2017). "Хог хаягдлын тухай хууль". УБ.

Цахим хуудас

1. <https://www.terbumtan.com>
2. <https://www.medle.mn>
3. <https://www.gogo.mn>

ХАМТЫН ОРОЛЦООТОЙ СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ БОЛОМЖ

Б.Түвшинжаргал, Т.Лхамноржин
Чингэлтэй дүүргийн 103, 291 дүгээр цэцэрлэг
Tuvsheemon1209@gmail.com, Lhamaa8008@gmail.com

Хураангуй

“Олон улсын STEAM” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд хамтран ажилласан байгууллагуудын хамтын ажиллагаа, сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, төлөвлөлтийн загварыг туршсан туршлагаас энэхүү илтгэлд дурдсан болно.

Түлхүүр үг: Хамтын ажиллагаа, Сургалтын төлөвлөгөө, төлөвлөлтийн загвар, Төгөлдөржүүлэлт

Оршил

Хүүхдийн цэцэрлэг нь 2-6 хүртэлх насны хүүхдэд сургуулийн өмнөх боловсрол олгодог сургалтын байгууллага юм. Сургалтын менежментийн цикл нь \PDCA\ төлөвлөлт \P\, зохион байгуулалт \D\, үнэлгээ \C\, сайжруулалт \A\ гэсэн эргэх холбоо бүхий тасралтгүй үйл ажиллагаа. Сургуулийн өмнөх боловсролын агуулга: Бага насны хүүхдийн хөдөлгөөн, бие бялдар эрүүл мэнд, хэл яриа, математикийн болон цахим технологийн энгийн төсөөлөл, хүрээлэн байгаа орчин, урлагийн мэдлэг чадварыг хөгжүүлэх харилцааны зөв дадал, хэвшил төлөвшүүлэх чиглэлээр тогтооно.

Сургалтын байгууллагад шууд нөлөөлөгч хүчин зүйл: Дүүрэг, хороо, сум, багийн (тойрогт хамрагдах) бага насны хүүхдийг асран хамгаалах, сургах-хөгжүүлэх үйл ажиллагааг эрхэлдэг байгууллагууд. Өдөр тутмын үйл ажиллагаанд хэрэглэгч, нийлүүлэгч, хамтрагч, зохицуулагч, өмчлөгч зэрэг хүчин зүйлүүд багтана¹. Менежментийн шинэ хандлага нь гүйцэтгэл, үр дүнг чухалчлахын зэрэгцээ үр дагаврыг эрхэмлэх үзэл баримтлалд шилжиж байна. Үр дагавар нь үр дүн гарснаар дунд болон урт хугацааны дараа илэрдэг. Цэцэрлэгийн ажил, үйлчилгээний үр дагаврыг хүүхдийн бие бялдар, оюун ухаан, танин мэдэхүй, сэтгэл зүй, харилцааны дадалд гарсан эерэг өсөлт, хөгжил болон эцэг эхчүүд хүүхдээ өсгөх, хөгжүүлэхдээ хандах хандлага, арга барилд гарсан өөрчлөлт зэрэг үзүүлэлтээр хэмжиж болно.

Үндэслэл

Сургалтын менежментийн циклийн нэгдүгээрт: төлөвлөлт байдаг. Иймд бид төлөвлөлтөө үр дүнтэй зохион байгуулалттай хийхийн тулд сайжруулах зайлшгүй шаардлага гарсан. Сургуулийн өмнөх боловсролын хөтөлбөрийн агуулгыг Олон улсын “Шимт” хөтөлбөрийн агуулгатай нийлүүлж, уялдуулан түүнийгээ үр дүнтэй чанартай зохион байгуулахад удирдлагын чиглүүлэг, багш нарын хамтын оролцоо чухал. Сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө төлөвлөлтөө сайжруулан ажиллах нь сургалтын байгууллагын үндсэн ажил тул бид энэхүү сэдвийг сонгон авлаа.

Зорилго: Сургалтын төлөвлөгөө, төлөвлөлтийг хэрэгжүүлэх явцдаа төлөвлөлтийн загварыг сайжруулах, туршин хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцох, асуудлыг хамтын оролцоотой шийдвэрлэх

Зорилт

- Олон улсын “Шимт хөтөлбөр”-ийг үндэсний хөтөлбөртэй уялдуулан төлөвлөнө.
- Багшид тулгарч буй асуудлыг хамтын оролцоотойгоор шийдвэрлэх арга замыг сонгоно.

1 БШУЯ (2020) “Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал” гарын авлага., Улаанбаатар

- Шимт хөтөлбөрийн хэрэгжүүлж буй цэцэрлэгүүдээс туршлага судлана.
- Судалгааны арга зүйгээ боловсруулан үр дүнг тооцно.

Судалгааны арга

1. Эх сурвалж баримт судлах арга
2. Асуулгын арга /google forms/
3. Фокус ярилцлагын арга
4. Туршилтын арга
5. Математик боловсруулалтын арга /тоон ба чанар/

Хамрах хүрээ

ЧД 103-р цэцэрлэгийн 25, 291-р цэцэрлэгийн 8, СБД 160-р цэцэрлэгийн 12 нийт 45 багш

Судалгааны таамаглал: Багшийн ажлын ачааллыг багасгаж цаасыг хэмнэх, хамтын оролцоог нэмэгдүүлэх, багш мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр асуудлыг шийдвэрлэх, ажлын байрандаа хөгжих, Багш- Багшаасаа суралцах боломжийг олгох нөхцлийг бүрдүүлнэ.

Судалгааны шинэлэг тал: Сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөлтийн шинэ загвар гаргаж туршин үр дүнтэй хэрэгжүүлсэн нь бусад мэргэжил нэгт багш, арга зүйч нарт шууд авч ашиглах боломжтой.

Онолын хэсэг

Аливаа байгууллага нь нийгмийн өмнө тодорхой чиг үүрэг хүлээж, түүндээ хүрэх зорилго, зорилтыг дэвшүүлж, ажиллах бүрэлдэхүүнээ зохион байгуулж ажилладаг. Нийгмийн эрэлт хэрэгцээ болон хэсэг бүлгийн тодорхой сонирхлыг хамтын хүчээр хэрэгжүүлэхээр зохион байгуулагдан ажиллаж буй хүмүүсийг байгууллага гэнэ.

Цэцэрлэгийн ажил үүрэг нь сургалт-хөгжил, хүний нөөц, хамтын ажиллагаа, санхүү аж ахуй гэсэн дөрвөн бүрдэлтэй болно. • Сургалт, үйл ажиллагаа бага насны хүүхдийн бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн хөгжлийн онцлог, эрэлтэд нийцсэн сургах, хөгжүүлэх, төлөвшүүлэх, асран хамгаалах зэрэг үндсэн ажил үйлчилгээтэй холбоотой ажлууд хамаарна. Энд хүүхэдтэй ажиллах арга барил, сургалтын технологийн шинэчлэл, хүүхдийг өсөлт, хөгжлийг дэмжих ажлууд мөн хамаарна²

Сайн төлөвлөлтөөс чанартай сургалт зохион байгуулагдана. “Сайн багшаас сайн шавь” төрдөг. Хүүхдийн хөгжлийн хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн сургалтыг арга зүй нь нэгдмэл байх агуулгын харьцааг тэнцвэртэйгээр төлөвлөхөд багш нарын мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг, удирдлага, эцэг эхийн хамтын оролцоо хамгийн чухал үндэс суурь болно. Бага насны хүүхдийг асран хамгаалах, биеийн болон оюуны хөгжлийг дэмжих, хүнлэг, бүтээлч иргэн болж төлөвшүүлэх, боловсролын суурь чадварыг эзэмшүүлэхэд хамтын үйл ажиллагаа чухал юм³. Цэцэрлэг нь нийгмийн өмнө тодорхой чиг үүрэг хүлээж, түүндээ хүрэх зорилго, зорилтыг дэвшүүлж ажиллах бүрэлдэхүүнээ зохион байгуулж өөрийн менежменттэй ажилладаг.

Үйлдлийн төлөвлөгөөг урт хугацааны (стратегийн) болон дунд хугацааны төлөвлөгөөнд (жилийн буюу салбар хэсгийн төлөвлөгөө) үндэслэн боловсруулна.

• Менежментэд багшийн ажлын төлөвлөлт үйлдлийн төлөвлөгөөнд хамаарна⁴.

Сургалт, үйл ажиллагааг төлөвлөж хэрэгжүүлэхдээ нийгмийн болон суралцагчийн хэрэгцээг тодорхойлохоос эхэлнэ. Шинэ үеийн хүүхэд нь мэдэрхүйн 5 эрхтнээрээ дамжуулан шинэ зүйлийг мэдэрч, гайхаж, эрж хайж, туршиж, өөртөө шинэ зүйлсийг нээж суралцдаг. Тиймээс Олон улсын болон Монгол улсын стандартад нийцсэн хөтөлбөр, хэрэглэгдэхүүн ашиглан, бага насны хүүхдийн тоглонгоо Шинжлэх ухаан, Инженерчлэл, Математик, Технологи, сэтгэлгээ—гоо

2 БШУЯ (2020) Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал гарын авлага., Улаанбаатар...

3 БШУЯам (2020) “Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал” гарын авлага. Улаанбаатар.

4 Цэдэвсүрэн О. (2017) Менежментийн үндэс., Улаанбаатар.

зүйн мэдлэг, чадвар, зөв хандлага, үнэт чанарыг эзэмшихэд дэмжлэг үзүүлэх нь хойшлуулшгүй чухал байна.

Хүүхдийн насны онцлог хэрэгцээ, сонирхол мэдлэг чадварын ялгаатай байдлаас шалтгаалж төлөвлөх үйл явц бүтээлч шинжтэй байна⁵.

Судалгааны хэсэг: Судалгааг бид

1. Асуулга судалгаа
2. Фокус ярилцлагын судалгаа
3. Туршилт судалгаа гэсэн 3 аргаар авч судалгааны дүгнэлтээс асуудлыг илрүүлэн тухай бүрд шийдвэрлэх гарцыг хамтран гаргаж төлөвлөгөө төлөвлөлтдөө тусган хэрэгжүүлж үр дүнг тооцов.

Нэг: Асуулга судалгааны дүгнэлт:

Асуулга судалгаанаас үүссэн асуудал нь: Үлдсэн хувь буюу 20 гаруй хувьд хэн яагаад энэхүү төлөвлөлтөө өдрийн дэглэмдээ тусган төлөвлөхөд асуудал үүсээд байгааг дүгнэн харахад залуу багш нар байгаа нь судалгааны хамрагдалтаас илэрсэн. Иймд төлөвлөгөө, төлөвлөлтөө хийхэд хэрхэн дэмжлэг үзүүлэх ямар дэмжлэг үзүүлэх вэ? Гэсэн асуудалд

Шийдэл нь: Залуу багш нараа ахмад багш нарт дагалдуулах бүлэг бүлгээрээ Гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр индексийн 2, 3 дугаар түвшинд шалгарсан туршлагатай багшид дэмжлэг үзүүлж мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн оролцоотой нэгдмэл хэлбэрээр төлөвлөхөөр шийдсэн.

Нэгдмэл гэсэн ойлголт нь мэргэжлийн хөгжлийн багаар ажиллах нь чухал илүү үр дүнтэй.

Хоёр: Фокус ярилцлага судалгааны дүгнэлт: Хавсралт -3

Судалгаанд хамрагдсан багш нарын дийлэнх 90% хувь нь: Багшид ачаалал ихтэй, цаас их хэрэглэдэг, долоо хоног бүр төлөвлөлт бичиж батлуулдаг, хүүхэд нэг бүртэй тулж ажиллах цаг бага, хөтөлбөрт байнга өөрчлөлт ордог, гар дээр тогтсон арга зүйн гарын авлага байхгүй учраас жил сар бүр шинээр сайжруулалт хийгддэг.

Сургалтын хэрэглэгдэхүүн их хийдэг нь багш, багшийн туслахад ачаалал ихтэй болдог. Байнгын цаасан хэрэглэгдэхүүнээс хүүхдийн сонирхол амархан буурч залхдаг.

Асуудал: Дахин нэг өөр хөтөлбөр оруулж ирээд дахин тусдаа төлөвлөгөө төлөвлөлт хийх нь гэсэн айдас.

Шийдэл: Өдрийн дэглэмд цагийг зөв хуваарилах, сургалтын төлөвлөгөө төлөвлөлтийн загвар гаргах

Шийдвэрлэсэн нь:

- Шимт ХХК-ийн дэргэдэх Сургалт арга зүйн баг
- 160, 291, 103 дугаар цэцэрлэгийн удирдлагууд
- Цэцэрлэг бүрийн мэргэжлийн хөгжлийн бүлгүүдийн багш нарын хамтарсан сургалт зохион байгуулагдаж асуудлаа ярилцаад үнэлгээг сайжруулах

Сургалтаар:

Тулгарсан асуудлаа хамтын оролцоотойгоор ярилцаж шийдвэрлэсэн.

Ингээд Шимт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх багш нар

- Цэцэрлэг тус бүр нэгдсэн нэг мэргэжлийн хөгжлийн баг үүсгэх
- Цэцэрлэг дотроо бүлэг бүлгээрээ мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг болох
- Бүлгийн зохион байгуулалтад залуу багш, ахмад багш туршлагатай багш гэсэн зарчмаар хамтарсан бүлэг үүсгэх

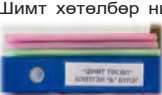
- Хамтарсан төлөвлөгөө, төлөвлөлтийг нэгтгэсэн шинэ загвараар сар сараар цэцэрлэг тус бүр хийх.

5 БШУЯам, Удирдлагын академи (2020) “Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал” гарын авлага. Улаанбаатар.

- Сараар төлөвлөсөн агуулгаа сараар болон сургалтын чиглэл тус бүрт тусгаж хэрэгжүүлсэн.
- Өдрийн дэглэм дэх бүхий л үйл ажиллагаагаа уялдуулан төлөвлөсөн.
- Багш нарын ачаалал багассан
- Бусад цэцэрлэгийн багш нарын санаагаар өөрийн цэцэрлэгийн сургалтын агуулгаа баяжуулах сургалтын хэрэглэгдэхүүн хавсралтууд олон хувилбараар ашиглах боломж бүрдсэн.

Судалгааны явц, үр дүн

Сургалтын төлөвлөгөө төлөвлөлтөө хийж хэрэгжүүлсэн байдал:

	2021-2023 оны хичээлийн жилд	2023-2024 оны хичээлийн жилд	Цаашид хэрэгжүүлэх хөтөлбөр
Хөтөлбөр төлөвлөгөө төлөвлөлт	 Үндэсний хөтөлбөр ба төсөлт ажлын хүрээнд суралцахуйн 4 чиглэлээр, сэдэв тус бүрээр, хүүхдийн тоогоор, үзүүлэн тараах материалуудын нийт дундажаар 12 ш хавтас бүрдүүлсэн нь их ачаалал өгсөн жилд 4-5 боодол цаас 2500-4500 ш ашигласан.	 Шимт хөтөлбөр нь багш, эцэг эх, хүүхдийн ном гарын авлага бэлэн өгөгдсөн. Үүнд тулгуурлан төлөвлөлтөө боловсруулахад Улиралдаа-2 боодол цаас буюу 1000ш цаасыг ашигласан.	✓ бэлэн загвар ашиглаж байгаа учраас багшийн хүүхэдтэйгээ ажиллах цаг их хүүхдийн хөгжлийн ахиц нэмэгдсэн. ✓ Хүүхдийг тэнцвэртэй байдлаар хөгжүүлэх боломжийг олгосон. ✓ Багш оролцоог идэвхжүүлсэн. ✓ Өнөөгийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн. ✓ Энэхүү давуу талууд байгаа учраас БИД “Шимт хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэхээр санал нэгдэн ажиллаж байна.
Өдрийн дэглэм	• загвар ашиглаж байгаа учраас багшийн хүүхэдтэйгээ ажиллах цаг их хүүхдийн хөгжлийн ахиц нэмэгдсэн.	бэлэн загвар ашиглаж байгаа учраас багшийн хүүхэдтэйгээ ажиллах цаг их хүүхдийн хөгжлийн ахиц нэмэгдсэн.	
Харьцуулалт	Багшийн ачаалал их цаасны хэрэглээ өндөр байна.	Багш эцэг эх, хүүхдийн хамтын оролцоог сэдэв бүрээр гаргасан. Цаасыг хэмнэж багшийн ачааллыг хөнгөлсөн.	

Сургалтын хөтөлбөрийн харьцуулсан байдал:

Хүснэгт 2

“Үндэсний хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилт		“Шимт хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилт	
Давуу тал	Сул тал	Давуу тал	Сул тал
✓ Хүүхэд төвтэй. ✓ Сургалтын төлөвлөгөөг жил, улирал, сараар боловсруулдаг. ✓ Сургалтын төвүүдэд баяжилт их хийгддэг. ✓ Багшийн ур чадвар хөгждөг.	✓ Бичиг цаасны ажил их учраас багшид ачаалал их байдаг. ✓ Хүүхэд нэг бүртэй тулж ажиллах цаг бага. ✓ Хүүхдийн сонирхол хэрэгцээнд дутмаг.	• Хөтөлбөрийн ном гарын авлага бэлэн. • Хүүхдийн хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн. • Хүүхдийн цогц хөгжлийг дэмжсэн. • Багшийн ачааллыг багасгаж, цаасны ажлыг хэмнэсэн. • Хүүхэд 100% оролцдог. • Уян хатан уялдаа холбоотой.	• Шимт тоглоомын хүрэлцээ бага хүртээмжийг нэмэгдүүлэх.

9, 10, 11 сарын Шимт хөтөлбөрийн төлөвлөлтийг хамтран боловсруулж мэргэжлийн хөгжлийн багаараа цахимаар “ШИМТ+ХӨТӨЛБӨР ХЭРЭГЖИЛТ” classroom-д байршуулан бусдаасаа суралцаж, туршлагаа солилцон ажиллаж байна.

Хүснэгт 3

9 сар СБД-160 цэцэрлэг	10 сар ЧД-291 цэцэрлэг	11 сар ЧД-103 цэцэрлэг
Онцлог: AR технологитой хавсран хэрэгжүүлдэг.	Онцлог: Монтессори, ОУ хөтөлбөртэй хавсран хэрэгжүүлдэг.	Шимт сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлдэг
✓ Өдрийн дэглэмийг үйл ажиллагаатай уялдуулан боловсруулсан. ✓ Сэдвээр тус бүрээр хавсралт материалтай.	✓ Ерөнхий санаанууд нь өгөгдсөн. ✓ Агуулга цөөхөн, хөнгөдсөн /нэмэлт материал хийсэн/.	✓ Агуулга өргөн хүрээтэй байсан. ✓ Хөтөлбөрийн хавсралт материалд шинээр QR код уншуулаад шууд үзэх боломжтойгоор оруулсан.

Туршилт судалгааны дүгнэлт

1. Судалгаанд Шимт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж буй ЧД-103, 291, СБД-160 дугаар цэцэрлэгүүдийн багш, арга зүйч нар хамрагдсан.

2. Шимт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд 3-5 насны ном гарын авлага материалууд багшийн гар дээр бэлэн ирж байгаа нь давуу тал байна.

3. Төлөвлөгөө төлөвлөлтийг өөрийн цэцэрлэгийн үндэсний хөтөлбөртэй уялдуулан холбогдож байгаа нь дөхөм байна.

Фокус бүлгийн ярилцлагын тэмдэглэл:

Багш: Б.Н - Багш миний хувьд энэ хөтөлбөрийг анх эхний удаа хэрэгжүүлэхэд хүндрэлтэй мэдэхгүй зүйл маш их тулгарсан. Яаж ажиллах арга барил уншиж судлах зүйлс их гарсан .Иймээс хамт ажилладаг багш нараасаа багийнханаас тусламж авсан нь давуу тал болсон.

Багш: Б.Ц Шимт хөтөлбөрийг өнгөрсөн жил үндэсний хөтөлбөртэй уялдуулаагүй тусад нь хэрэгжүүлэн ажиллаж уялдуулж чадахгүй байсан. Одоо уялдуулан төлөвлөлтөө гаргаж түүнчлэн сараар төлөвлөн ажиллаж байгаа нь үнэхээр сайхан байна. Хавсралт материалаа багаараа цуглуулан шинэлэг санаа оруулан хамтарч ажиллаж нь давуу тал болж байна.

Судалгааны таамаглал баталгаа:

Багшийн ажлын ачааллыг багасгаж цаасыг хэмнэх, хамтын оролцоог нэмэгдүүлэх, багш мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр асуудлыг шийдвэрлэх, ажлын байрандаа хөгжих, Багш- Багшаасаа суралцах боломжтой.

Хүснэгт 4

№	Багшийн ажлын ачаалал	Төлөвлөлтөд	Хамтын оролцоо	Багшийн хөгжил
1	Жилд-234 цаг Улиралд-78 цаг Өдрийн ачаалал-1,2 цаг	Жилд-234 Улиралд-78 Өдрийн ачаалал-1,2	Багш -багшаасаа суралцах, бусад цэцэрлэгийн багш нараас туршлага судлан хамтын оролцоотойгоор асуудлаа шийдвэрлэсэн.	Багш өөрийгөө хөгжүүлэх цаг гарсан. Багш-багшаасаа суралцсан. Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээрээ classroom ангитай.

Дүгнэлт: 1. Багш нарын оролцоотойгоор улирлаар төлөвлөх нь сургалтын хөтөлбөр хэрэгжихэд багшид хүүхэдтэй ажиллах цаг их гарч байна. Багшийн бичиг цаасны ажил буурч байна.

2. Шимт хөтөлбөрийг цаашид хэрэгжүүлэн нэмэлт хийж өөрийн хөрсөн дээр буулгах хэрэгтэй.

3. Хүүхэд тоглох үедээ бүтээлчээр шинийг сэдэн, асуудлыг шийдэж бие даан хийж гүйцэтгэх чадвартай болж байна.

Санал

- Хавсралтыг QR кодтой болгох нь багшид цаг хугацаа хэмнэх боломжыг бүрдүүлсэн.
- 2 настай бага бүлэгт энэхүү хөтөлбөрийг сургалтын төлөвлөгөө, төлөвлөлтийн загвараар төлөвлөн хэрэгжүүлэх боломжтой
- Олон төрлийн загваруудыг шинээр аргачлалыг гарган хөтөлбөртөө тусган хэрэглэх боломжтой
- Хүссэн хэн бүхэн дээрх сургалтын төлөвлөгөө, төлөвлөлтийн загвараар төлөвлөн хамтдаа хөтөлбөрөө хөгжүүлэлт хийх нь үр дүнтэй

Ном зүй

1. БШУЯ, Удирдлагын академи (2020) “Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал” Улаанбаатар
2. БШУсайдын А/164 (2020) “Чиглэл батлах тухай” Улаанбаатар
3. МУИХ (2023) “Сургуулийн өмнөх болон Ерөнхий боловсролын тухай хууль” Улаанбаатар
4. Сарантуяа.Д (2020) “Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж” Улаанбаатар
5. Пүрэвдорж. Ч (2010) “Багшлахуйн менежмент” Улаанбаатар
6. Шимт хөтөлбөрийн ном, гарын авлага Улаанбаатар

ГЭРИЙН ДААЛГАВРЫН АХИЦ НЬ СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТЭД НӨЛӨӨЛӨХ НЬ

Л.Туяа, А.Хулан

Архангай Хашаат сумын ЕБС, багш

Оршил

Манайхан гэрийн даалгавар хэрэгтэй, хэрэггүй талаар маргалдаад олон жил болж байна. Тэгвэл гэрийн даалгавар гэж яг юу вэ? Гэрийн даалгавар ямар ач холбогдолтой байдаг вэ? Гэрийн даалгаврыг хийснээр бид нарт ямар ахиц гарах вэ? Гэрийн даалгавраа тогтмол хийснээр суралцагчдын мэдлэг, чадварт эерэг өөрчлөлт гарах ба энэ нь багш болон сургуулийн менежмент, гүйцэтгэлийн үнэлгээнд ахиц гарахад нөлөөлнө.

Түлхүүр үг: Гүйцэтгэлийн үнэлгээ, бие даан суралцах ажлын дэвтэр, бүтээлч сонирхолтой даалгавар.

Судалгааны ажлын үндэслэл

1. Багш гэрийн даалгавар өгөөд түүнийгээ тэр бүр ач холбогдол өгч шалгадаггүй, аль эсвэл гэрийн даалгаврыг тохируулж өгөөгүйгээс ачаалал ихэсдэг. Тиймээс гэрийн даалгавар хийхгүй байх шалтгаан нь юу вэ? Түүнийг шийдвэрлэх ямар шинэ санаа байгаа гэрийн даалгавар бие даан суралцах хөгжих боломж болж байна уу? Гэсэн асуулгыг хөндсөн.
2. Гэрийн даалгавраар хүүхэд нэг бүр өөрөө оролцож мэдлэгээ бүтээх хөгжих хамгийн том боломж, шилдэг арга байтал өнөөдөр бид тэр бүр чухалчилж үздэггүй ба энэ сэдвийг судласан байдал хомс байна.
3. Сүүлийн 2 жил авсан Гүйцэтгэлийн үнэлгээнд манай байгууллага, болоод багш нар үнэлүүлэхэд Суралцагчид боловсрол эзэмшүүлэх үйл ажиллагааны үр дүнгийн ахиц, үр дүн гэсэн шалгуур хангалтгүй байгаа учраас үүнийг анхаарч урамшуулалд хамрагдах багшийн тоог ахиулах нэг боломж нь суралцагчдын гэрийн даалгавар хийх арга ухаан юм гэж үзсэний үндсэн дээр энэ сэдвийг сонголоо.

Судалгааны ажлын зорилго

Гэрийн даалгавар нь хүүхэд нэг бүрийг хөгжүүлэх боломжтой хэлбэр, арга зүйтэй байгаа эсэх талаар судалж хүүхэд нэг бүрийг хөгжихүйц гэрийн даалгаврыг сургалтандаа хэрэглэн туршин үр дүнг тооцон ажиллаж байгаа арга туршлагаасаа бусадтай хуваалцах зорилготой.

Судалгааны ажлын зорилт

- Хүүхэд нэг бүрийг гэрийн даалгавраар хэрхэн хөгжүүлж болохыг судлах
- Багш, эцэг эх, сурагчдаас судалгаа авч үр дүнг боловсруулах
- Судалгааны үр дүнгээ онолын үүднээс батлан дүгнэх
- Судалгаанд тулгуурлан Химийн нэгж хичээлээр гэрийн даалгаврын хэлбэр арга боловсруулан туршиж үр дүнг тооцох

Судалгааны ажлын ач холбогдол

Хүүхдийн бие даан оролцон суралцах үйлийн нэг хэлбэр болох гэрийн даалгаврын арга хэлбэрийг боловсронгуй болгосноор хүүхэд нэг бүрийг хөгжүүлэх үйлсэд тодорхой хэмжээний ахиц гарах.

Онолын хэсэг

Сурагчийн өдөр тутам заавал гүйцэтгэж байх ажлын нэг нь гэрийн даалгавар юм. Гэрийн даалгавар нь хичээл дээр олж авсан шинжлэх ухааны мэдлэгийн үргэлжлэл байдаг учраас сурсан мэдлэгээ бие даан бататгаж улам гүнзгийрүүлэн өөрийн болгож авахад тустай. Гэрийн даалгавраа хийх явцад хүүхэд дутуу дулимаг ойлгосон зүйлээ лавшруулан мэдэж авах, бие даан бодож сэтгэх, унших, бичих дадлага олж авах ач холбогдолтой байдаг. [Древелов Х. Гэрийн даалгавар М.: 2011 х. 205]. <https://freehotnews.ru/mn/informatics/domashnee-zadanie-novye-tendencii-v-pedagogicheskoi-nauke-i.html>

Гэрийн даалгаврын давуу тал

1. Үзсэн материалыг бататгадаг.
2. Гэрийн даалгавар сурлагын амжилтад эерэгээр нөлөөлдөг.
3. Эцэг эхчүүдийг сургалтын үйл явцад оролцуулдаг.
4. Мэдлэгийг хянадаг.
5. Өөрийн зохион байгуулалттай болгоно. [<https://www.assa.mn/a/66847>]

Судалгааны явц

Мэдээлэл цуглуулахад:

ашиглан Google forms Асуулгын арга, туршилтын арга, ажиглалтын арга, харьцуулах арга,

Мэдээлэл боловсруулахад:

Цуглуулсан мэдээлэлд анализ хийж дүгнэлт гаргах арга

Судалгааны хамрах хүрээ: Архангай аймгийн Хашаат сумын ЕБС-ийн

багш, сурагч, эцэг эхчүүд

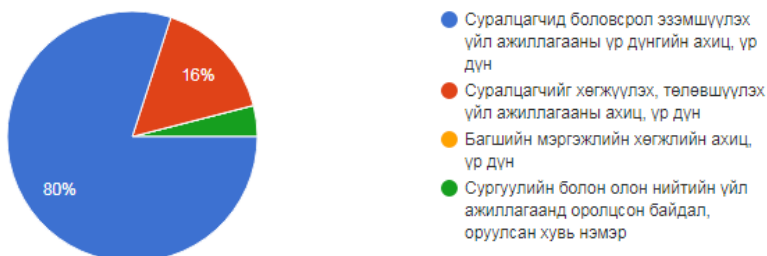
Багш нараас авсан судалгаа 1.

Зураг 1.

Та энэ түвшингээ ахиулахын тулд ямар шалгуурыг анхаарах хэрэгтэй вэ?

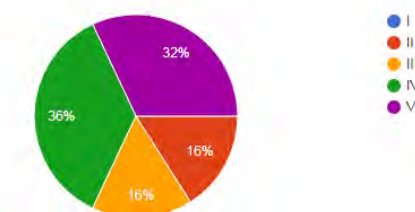
25 responses

Copy

Зураг 2

Та 2023 оны гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр хэддүгээр түвшинд үнэлэгдсэн бэ?
25 responses

Судалгаа 1. Дүгнэлт

Багш нараас авсан судалгааг дүгнэхэд ихэнх багш нар IV, V түвшинд үнэлэгдсэн байна. 2023 оны байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээнд манай сургууль мөн IV түвшинд үнэлэгдсэн. Үүний шалтгаан нь сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт буюу суралцагчдын мэдлэг чадварын түвшин доогуур үнэлэгдсэнтэй холбоотой байна. Үүнийг ахиулах гол шалгуур нь суралцагчид боловсрол эзэмшүүлэх үйл ажиллагааны үр дүнгийн ахиц юм. Иймээс суралцагчдын мэдлэг чадварт ахиц гаргах нэг боломж нь гэрийн даалгавар гүйцэтгэх арга ухаан юм гэж үзэн багш, суралцагчид, эцэг эхчүүдээс дараах асуулгыг авлаа.

Багш, суралцагч, эцэг эхээс авсан судалгаа 2.

Зураг 3

Зураг 4

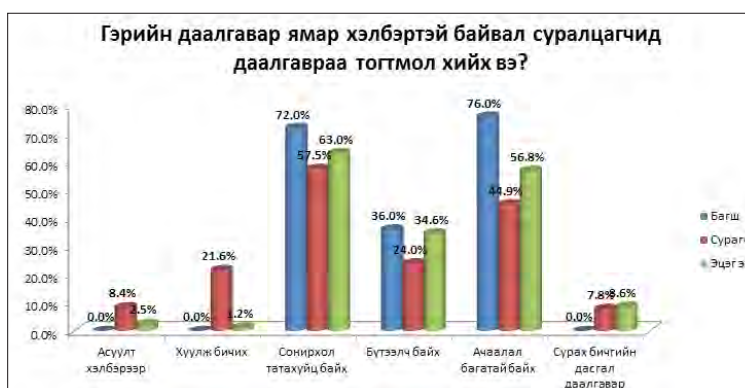
Зураг 5

Зураг 6

Зураг 7

Судалгаа 2. Дүгнэлт

Сурагч, багш, эцэг эхээс авсан судалгаанаас дүгнэхэд ихэвчлэн ангид судалсан хичээлийн дагуу тест ажиллах, товчлон бичих даалгавар өгч ажилладаг байна. Багш тодорхой заавар зөвлөгөө өгч зарласан даалгаврыг сурагчид мартаггүй хийж гүйцэтгэдэг бөгөөд бусад тохиолдолд сурагчид даалгавраа мартаг тохиолдол их байдаг. Сурагчдад гэрийн даалгавар хийх хугацаа хангалттай байдаг ч хийхгүй ирэх шалтгаанууд нь хичээлээ ойлгоогүй, даалгавар хэт их учраас аль эсвэл мартсан тохиолдолд мөн давтлага, сонгон, секц болон сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцоод оройтсон үед хийдэггүй байна. Энэ үед багш нар яагаад хийгээгүй учир шалтгааныг асууж нөхөж хийх зөвлөгөө өгч ажиллах нь зүйтэй юм. Сурагчдын сонирхлыг татахуйц, бүтээлч сэтгэхүйг хөгжүүлэх, ачаалал багатай даалгавар өгөх нь сурагчдыг гэрийн даалгавраа тогтмол хийдэг болгох нэг хүчин зүйл юм гэдэг нь судалгаанаас харагдаж байгаа учраас үүнийг туршиж нотлохын тулд дараах гэрийн даалгавруудыг өгч үр дүнг тооцон гаргалаа.

8а, б ангийн гэрийн даалгаврын хэлбэрт харьцуулалт хийсэн судалгаа 3.

Туршилтын арга: 8а,б ангиудад туршилтын техник хэрэгсэл ба давс гарган авах нэгж хичээлийн хүрээнд ээлжит хичээл тус бүрт ялгаатай гэрийн даалгавар өгч шалгасан бодит үр дүнгээс.

Хавсралт

- ✓ Химийн хичээлийн туршилтын техник хэрэгсэл ба давс гарган авах нэгж хичээлийн төлөвлөлт
- ✓ Нэгж хичээлийн шалгалтын материал

Гэрийн даалгавар өгсөн байдал

- ✓ 8а ангид сурах бичгээс дасгал, даалгавар хийх, асуултанд хариулах
- ✓ 8б ангид бие даан суралцах ажлын дэвтэрийн дасгалаас /бүтээлч, сонирхол татахуйц, ачаалал бага /

Зураг харьцуулалт 1

Зураг харьцуулалт 2

Судалгаа 3. Дүгнэлт

Дээрх судалгаанаас гарсан үр дүнг нотлохын тулд 8а,б ангиудад Химийн хичээлийн Туршилтын техник хэмжилт нэгж хичээл дээр туршиж үзлээ. Туршилтын үед 8а ангид гэрийн даалгаврыг сурах бичгээс хуулж бичих болон

дасгал даалгаврыг ажиллах, 8б ангид сурагчдын сонирхлыг татахуйц байдлаар Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгээс гаргасан Бие даан суралцах ажлын дэвтрийн дасгалуудыг ээлжит хичээл бүрт нь тохирсон байдлаар ажиллуулж үзлээ. Үүний үр дүнд гэрийн даалгавар хийсэн байдал болон нэгж хичээлийн сэдвийн үнэлгээнд анализ хийхэд Бие даан суралцах ажлын дэвтрээс өгсөн гэрийн даалгаврыг цаг тухай бүрт нь сонирхон хийж сурагчдад ахиц гарсан. Гэрийн даалгавар бол тухайн хичээлийн агуулгыг эзэмшихэд зайлшгүй байх ёстой зүйл бөгөөд сонирхолтой, бүтээлч, сурагчдад ачаалал багатай байх нь чухал юм гэж үзлээ.

Дүгнэлт

Гэрийн даалгавар гэдэг нь ерөнхийдөө багш, сурагч, эцэг эх гэсэн циклээс тогтоно. Сурагчид гэрийн даалгавар тогтмол хийх нь тэдний сурлагын амжилтад ахиц гарах гол түлхүүр юм. 8а, б ангийн гэрийн даалгавар хийсэн байдалд харьцуулалт хийхэд 25.5 хувийн ахиц гарсан. Мөн нэгж хичээлийн үнэлгээнд харьцуулалт хийхэд 12 хувийн ахиц гарлаа. Ингэж сурагчдын мэдлэг чадварт ахиц гарснаар сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд эерэгээр нөлөөлж тухайн багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний түвшинд ахиц гарах боломжтой юм. Жишээлбэл 2023 оны гүйцэтгэлийн үнэлгээний сурагчдын мэдлэг чадварын ахиц нь 51.2 хувьтай байсан бол дээрх судалгаанаас харахад мэдлэг чадварын ахицыг 18-аас дээш хувиар ахиулах боломжтой юм гэж үзлээ. Ингэж багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээнд ахиц гарснаар сургуулийн гүйцэтгэлийн үнэлгээ болон сургуулийн менежмент сайжирна.

Санал

- ✓ Хүүхдийн бүтээлч сэтгэхүйг хөгжүүлэх гэрийн даалгавар өгөх.
- ✓ Бүх ангийн түвшинд туршин хэрэгжүүлэх /бүтээлч, сонирхолтой, ачаалал бага гэрийн даалгавар/
- ✓ Багш нар ярилцаж даалгаврын ачааллыг тохируулах

Ном зүй Цахим эх сурвалж

1. www.google.mn
2. Умард Каролиний Их Сургуулийн “High School Journal” сэтгүүл
3. <https://freehotnews.ru/mn/informatics/domashnee-zadanie-novye-tendencii-v-pedagogicheskoi-nauke-i.html>

СУРАГЧДЫН ХҮМҮҮЖИЛ, ТӨЛӨШИЛД АНГИ УДИРДСАН БАГШИЙН МЕНЕЖМЕНТ НӨЛӨӨЛӨХ НЬ

Х.Толхын¹, СМейр²

¹Баян-Өлгий аймгийн ЕБ-ын 5 дугаар сургуулийн

Англи хэлний багш, Tokuu95@gmail.com

²Монгол хэл, бичгийн багш, Saltanatmeyr@gmail.com

Үндэслэл

Багш бол хүнээр хүн хийдэг ариун үүргийг гэр бүл дотор эцэг эхийн адил хүлээж байсан 800 жилийн өмнөх ахуйгаас багшийг хайрлан хүндэтгэх ёс заншил бидний сэтгэлгээнд уламжлагдан өнөөдөрт ирсэн. Хүүхдийг зөв хүн болгон төлөвшүүлэхэд эцэг эх, асран хамгаалагч болон багш нарын хамтын үйл ажиллагаа хамгийн чухал үүрэгтэй. Багш, эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтарсан үйл ажиллагаа суралцагчийн хүмүүжил, төлөвшилд шууд хамаардаг. Хүүхэд хүссэнээр чинь бус хүмүүжүүлсэнээр хүн болно. Эцэг эх, асран хамгаалагчид үр хүүхдээ эрүүл саруул өсгөн бойжуулж, багш нар боловсрол хүмүүжлийн зөв төлөвшилтэй болгон хөгжүүлэхэд чиглэн, тэд үр дүнтэй хамтран ажиллах нь нэн чухал асуудлын нэг болоод байна. Хүүхдүүдтэй хамгийн ойрхон тулж ажилладаг гол хүн нь анги удирдсан багш учраас багшийн зөв менежмент хүүхдийн хүмүүжил, төлөвшилд эерэгээр нөлөөлдөг. Иймд анги удирдсан багш нь сурагчдын сурлагаас илүү хүмүүжил төлөвшилд түлхүү анхаарч ажиллах хэрэгтэйг судлахыг зорьсон.

Түлхүүр үг: Хамтын менежмент, анги удирдсан багш, төлөвшил, хүмүүжил

Шинэлэг тал: Хүүхдийн хүмүүжил, төлөвшилд анги удирдсан багш болон эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын үйл ажиллагаа хэрхэн нөлөөлөхийг судалснаараа онцлог юм.

Зорилго, зорилт: Сурагчдын хүмүүжил, төлөвшилд анги удирдсан багшийн менежмент хэрхэн нөлөөлөхийг тодорхойлоход оршино.

- Сурагчдын хүмүүжил төлөвшилд анги удирдсан багшийн зохион байгуулах ур чадвар хэрхэн нөлөөлөхийг судлах
- Сурагч, эцэг эх асран хамгаалагчид анги удирдсан багшаас хүсэж буй ур чадваруудыг илрүүлэх
- Анги удирдсан багшийн зохион байгуулах ур чадварыг илрүүлэх, хамтран ажиллах чиглэлийг тодорхойлох
- Анги удирдсан багшийн менежментийг хамтын оролцоотойгоор сайжруулах

Судалгааны объект: Баян-Өлгий аймгийн ерөнхий боловсролын болон хувийн хэвшлийн сургуулийн анги удирдсан 78 багш, ахлах болон дунд ангийн 142 сурагч, 61 эцэг эх, асран хамгаалагчид хамрагдсан.

Судалгааны арга: Асуулгын арга (Google form), ярилцлагын арга (Фокус), ажиглалтын арга

Онолын хэсэг

Хамтын менежментийн талаар ойлголт

Менежмент гэж юу вэ? гэсэн асуултыг тавьж, менежментийн сурах бичгүүдээс мэдээлэл хайвал “Менежмент бол байгууллагын зорилгод чиглэсэн үйл ажиллагааг төлөвлөх, зохион байгуулах, боловсон хүчний нөөц бүрдүүлэх, манлайлах, хянах үйл ажиллагаануудын нэгдэл юм” гэсэн ерөнхий тодорхойлолттой байдаг. Менежмент гэдэг англи үг захирах, удирдах, гүйцэтгэх, чиглүүлэх, эхлүүлэх, хянах, шалгах, хөтлөх,

жолоодох, арга эвийг олох, нөлөөлөх гэх мэт 30 гаруй утга санааг илэрхийлдэг.

Багшийн мэргэжил нь сурагчдад мэдлэг, чадвар, амьдрах ухаан, төлөвшил олгож, өв тэгш иргэн болгон төлөвшүүлэхэд оршдог ухаан мөн. “Багшийн мэргэжил гэдэг бол хүний сэтгэлийн эмзэг нандин ертөнцөд тасралтгүй нэвтрэн орох, хүн судлалын мэргэжил билээ”¹ (В.А.Сухомлинский)

Анги удирдсан багшийн үндсэн чиг үүрэг

1. Мэдлэг олгох
2. Харилцаа хандлага
3. Хариуцлага
4. Хүмүүжил

Анги удирдсан багшийн менежмент

Анги удирдсан багшийн менежмент гэдэг нь ангийнхаа аливаа ажлыг амжилттай зохион байгуулах, сурагчдыг зөв чиглүүлэн удирдах, аливаа асуудал бэрхшээлүүдийг давантуулах, зохицуулах, сурагчдын хүмүүжил, төлөвшил, сурлагад хяналт тавихад оршдог. Өсвөр залуу үеийнхэнд амьдрал ахуйд нь хэрэгтэй мэдлэг, арга барил, чадвар, туршлага олж авахад нь туслах, тэднийг иргэн бие хүн болгон хөгжин төлөвших, нийгэмших ажлыг шинжлэх ухааны үндэстэй зохион явуулах, ур чадвар бүхий сурган хүмүүжүүлэх, хамгийн ойр ажиллах хүн нь гарцаагүй анги удирдсан багш мөн.

Анги удирдсан багшийн хичээлээс гадуурх сургалтын ажлыг зохион байгуулах менежмент

Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа гэдэг нь сургалтын хөтөлбөрөөс гадуур зохион байгуулах үйл ажиллагааг хэлнэ. Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа нь тасралтгүй шинжтэй, шууд болон шууд бус байдлаар сурагчдын хөгжлийг дэмжсэн үйл ажиллагаа байх ба албан ёсны сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжихэд чиглэгдсэн байна.

Анги удирдсан багшийн хичээлээс гадуурх сургалтаар сурагчдад дараах хэд хэдэн цогц чадамжуудыг эзэмшүүлдэг. Үүнд:

1. Шүүмжлэлт болон шинэлэг сэтгэлгээний чадвар
2. Хүмүүс хоорондын харилцааны чадвар
3. Хувь хүний чадвар
4. Дэлхийн иргэний чадвар
5. Мэдээллийн технологийн хэрэглээний чадвар

Судалгааны хэсэг

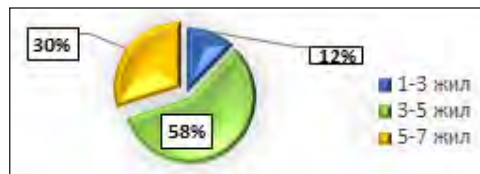
Энэхүү судалгааны ажилд Баян-Өлгий аймгийн төрийн өмчийн болон хувийн хэвшлийн ерөнхий боловсролын сургуулийн 78 анги удирдсан багш, 142 сурагч, 61 эцэг эх, асран хамгаалагчдыг хамруулсан.

Багш нараас авсан судалгаа, үр дүн:

Судалгаанд хамрагдсан багш нарыг хүйсээр нь авч үзвэл 85 хувь нь эмэгтэй, 15% нь эрэгтэй багш нар.

Асуулт 1. Та хэд дэх жилдээ анги удирдаж байгаа вэ?

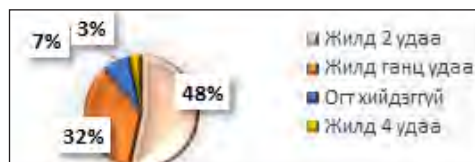
Дүгнэлт: Судалгаанд хамрагдсан нийт багш нарын 58 хувь нь 3-5 дахь жилдээ анги удирдаж байгаа нь туршлагатай багш нараар анги удирдуулж байна гэсэн дүгнэлтэд хүрсэн.

¹ “Багшийн мэргэжил гэдэг бол хүний сэтгэлийн эмзэг нандин ертөнцөд тасралтгүй нэвтрэн орох, хүн судлалын мэргэжил билээ”

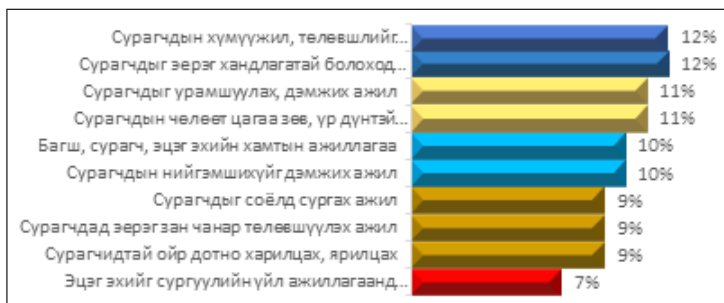
Асуулт 2. Та жилд хэдэн удаа ангийн хурал хийдэг вэ?

Дүгнэлт: 48 хувь нь жилд 2 удаа ангийн хурал хийдэг нь анги удирдсан багш болон эцэг эх, асран хамгаалагчдын уулзалт, хамтын ажиллагаа, эргэх холбоо тааруу байгааг харуулж байна.

Асуулт 3. Багш таны бодлоор «Хүмүүжлийн ажил» гэж юуг хэлдэг вэ?

Дүгнэлт: Багш нар хүмүүжлийн ажил гэдгийг хүүхдүүдийг эерэг хандлагатай болгоход чиглэгдсэн, хүүхдүүдийн хүмүүжил, төлөвшилийг сайжруулах ажил хэмээн ойлгодог нь судалгаанаас харагдаж байна.

Асуулт 4. Та ямар төрлийн хүмүүжлийн ажил зохион байгуулсан бэ?

Дүгнэлт: Хүүхдийн насны онцлогт тохирсон сургалт, хүмүүжлийн үйл ажиллагаанаас илүү бэлэн сургалтуудыг зохион байгуулах нь үр дүнд хүрэхгүй байна.

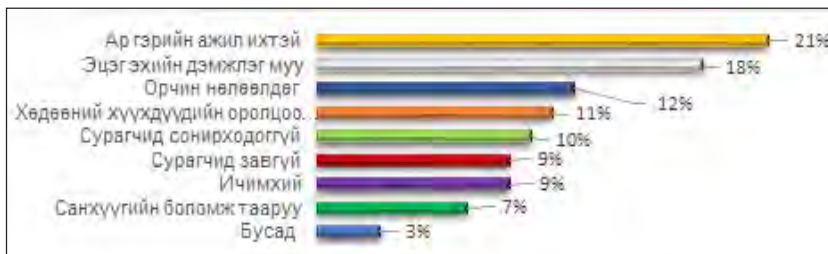

Асуулт 5. Таны зохион байгуулсан ажилд танай ангийн сурагчдын хамрагдалт хэр байдаг вэ?

Дүгнэлт: Анги удирдсан багш нарын зохион явуулсан аливаа ажилд хүүхдүүдийн хамрагдалт дунд зэрэг байгаа нь хүүхдийн сонирхолд нийцэхүйц үйл ажиллагаа явуулдаггүйг тодорхойлж байна.

Асуулт 6. Таны зохион байгуулсан ажилд хүүхдүүд яагаад 100 хувь хамрагдаж чадахгүй байна бэ?

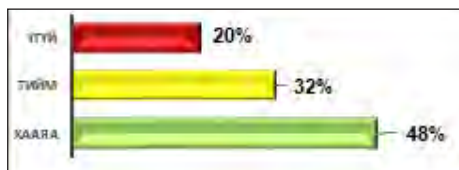

Дүгнэлт: Сурагчдыг дэмжих эцэг эхийн дэмжлэг тааруу, хүүхдүүдэд гэсэн хандлага, анхаарал сул байгаа учраас ихэвчлэн хүүхдүүд сургуулийн зүгээс зохион байгуулдаг аливаа ажилд идэвхгүй оролцдог байна.

Сурагчдаас авсан судалгаа, үр дүн

Асуулт 1. Сурагч та анги удирдсан багшийн зохион байгуулсан ажилд идэвхтэй оролцдог уу?

Дүгнэлт: Тус судалгааны үр дүнгээс харахад нийт сурагчдын 48 хувь нь аливаа ажилд хааяа оролцдог нь сурагчдын идэвх тааруу байгааг харуулж байна.

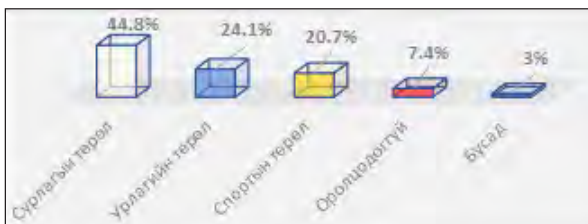
Асуулт 2. Танай ангид энэ жил ямар төрлийн ажил зохион байгуулагдсан бэ?

Дүгнэлт: Тухайн жилд урлагийн төрлөөс гадна хичээлээс гадуурх хүмүүжлийн ажил зохион байгуулагдаагүй нь хүүхдийн хүмүүжил, төлөвшилд эерэгээр нөлөөлөх олон төрлийн үйл ажиллагаа зохион байгуулах шаардлагатай гэдгийг анхааруулж байна.

Асуулт 3. Сургуулийн зүгээс явагддаг ямар төрлийн үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцдог вэ?

Дүгнэлт: Судалгаанд хамрагдсан сурагчдын хувьд судлагдахуун тус бүрийн багш нарын зохион явуулсан ажилд идэвхтэй оролцдог юм байна.

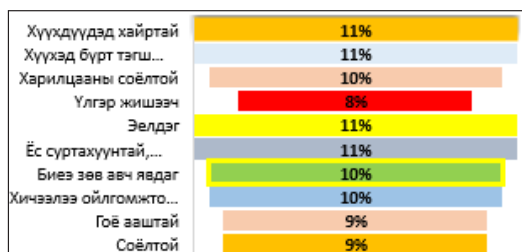
Асуулт 4. Сургуулийн зүгээс явагддаг аливаа ажилд сурагч та яагаад бүрэн оролцдоггүй бэ?

Дүгнэлт: Нүүхдийн тоог заах нь сурагчдын оролцоо, идэвхэд нөлөөлж байна.

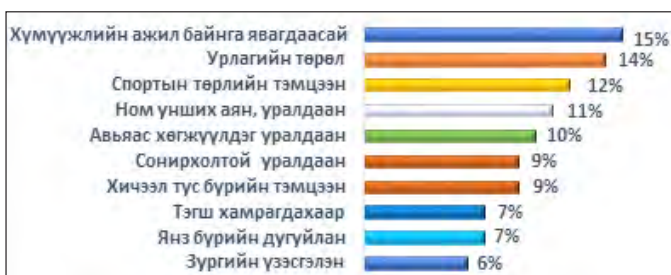
Асуулт 5. Анги удирдсан багшаа ямар байгаасай гэж хүсдэг вэ?

Дүгнэлт: Сурагчдын хүслээр анги удирдсан багш гэдэг нь багш хүнд байх ёстой бүх сайхан чанаруудыг өөртөө шингээсэн байгаасай гэдгийг сурагчдын хариултаас харж болно.

Асуулт 6. Сургуулийн зүгээс сурагчдад зориулсан ямар ажил байнга зохион байгуулагдаасай гэж хүсдэг вэ?

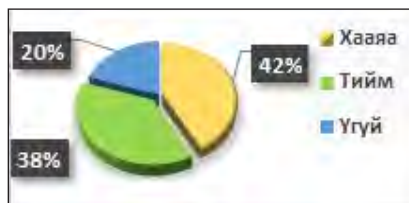
Дүгнэлт: Сургуулийн зүгээс сурагчдад зориулсан сонирхолтой, хүүхдийн авьяасыг нээн илрүүлэхээр хүмүүжлийн ажлууд тогтмол зохион байгуулагдаасай хэмээн хүсдэг

Эцэг эх, асран хамгаалагчдаас авсан судалгаа, үр дүн

Асуулт 1. Сургуулийн зүгээс зохион явуулдаг ажилд та хүүхдээ идэвхтэй оролцуулдаг уу?

Дүгнэлт: Эцэг эх, асран хамгаалагчдын дийлэнх хувь нь хүүхдүүдийг сургуулийн хичээлээс гадуурх ажилд хамруулах дургүй байна.

Асуулт 2. Та яагаад сургуулийн зүгээс явуулдаг аливаа ажилд идэвхтэй оролцуулдаггүй вэ?

Дүгнэлт: Ихэвчлэн ар гэрийн ажилтай болохоор сурагчдыг сургуулийн зүгээс явуулдаг аливаа ажилд оролцуулдаггүй хэмээн хариулсан нь хүүхдэд гэсэн дэмжлэг, анхаарал дутмаг байна.

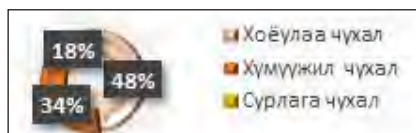
Асуулт 3. Сургуулийн зүгээс эцэг эхэд зориулсан аливаа ажил зохион байгуулагддаг уу?

Дүгнэлт: Судалгаанд хамрагсдын 44% нь ажил хааяа зохион байгуулдаг гэж хариулсан нь сургуулийн зүгээс багш, эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын оролцоог бэхжүүлэх үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулах хэрэгтэй гэдгийг анхааруулж байна.

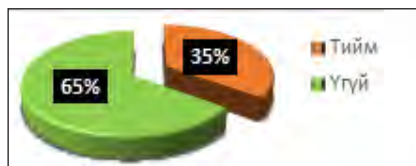
Асуулт 4. Таны хувьд хүүхдийнхээ сурлага чухал уу? Хүмүүжил чухал уу?

Дүгнэлт: Эцэг эхчүүдийн хувьд хүүхдийнхээ сурлага ч чухал, хүмүүжил ч чухал хэмээн хариулсан ч сурлагаас илүү хүмүүжлийг чухал гэж үзэж байна.

Асуулт 5. Та хүүхдийнхээ сургуулийн менежментэд сэтгэл хангалуун байдаг уу?

Дүгнэлт: Судалгаанд хамрагдсан эцэг эхчүүдийн сэтгэл ханамжийн судалгаанд үндэслэн сургуулийн хамтын менежментийг сайжруулах хэрэгтэй юм.

Дүгнэлт

Энэхүү судалгаанаас дүгнэхэд сурагчдын хүмүүжил, төлөвшилд нөлөөлөх гол хүчин зүйл бол анги удирдсан багшийн ур чадвар, менежмент, эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын ажиллагаа болох нь судалгааны явцад тодорхой болсон. Үүнд:

1. Тэгш бус хамрагдалт. Аливаа уралдаан тэмцээн, хичээлээс гадуурх ажил зохион байгуулагдахад оролцох хүүхдийн тоог хязгаартай заасан байдаг. Энэ тохиолдолд ангийнхаа хамгийн идэвхтэй, сурлага сайн хүүхдүүд л хамрагдаж, бусад ихэнх сурагчид үлдэж байгаа учраас хүүхдийн хамрагдалт, оролцоо тааруу байдаг.

2. Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа маш бага зохион байгуулагддаг. Анги удирдсан багш нар хүүхдүүдийг бүрэн хамруулсан, сонирхолтой, хүүхдийн авьяас чадварыг нээн илрүүлэхээр зориулсан ажлыг зохион байгуулдаггүй байна. Хүүхдийн насны онцлогт тохирсон сургалт, хүмүүжлийн үйл ажиллагаа зохион байгуулахаас илүү ажлын ачааллыг бодоод бэлэн материалуудыг ашиглан зохион байгуулж буй сургалтууд нь үр дүнд хүрэхгүй байгааг харуулж байна.

3. Анги удирдсан багшийн хүмүүжлийн ажилд сургуулийн зүгээс дэмжлэг үзүүлэхгүй байгаа байдал. Анги удирдсан багшийн зохион байгуулсан аливаа хүмүүжлийн ажилд сургуулийн зүгээс дэмжлэг үзүүлэхгүй байгаа нь их тохиолддог. Жич: Сургуулийн заалыг чөлөөлж өгөхгүй байх, анги танхимыг ашиглахыг хориглох, тэмцээн уралдаан оролцсон хүүхдүүдийг урамшуулахгүй байх.

4. Анги удирдсан багшийн хүмүүжлийн ажилд эцэг эх, асран хамгаалагчдын дэмжлэг тааруу байгаа байдал. Ихэнх эцэг эх, асран хамгаалагчид хичээлээс гадуурх ажилд дургүй байдаг нь судалгааны үр дүнгээс харагдаж байна. Хүүхдүүдийг сургуулийн зүгээс зохион байгуулсан аливаа ажилд дэмжиж явуулдаггүй, багш, эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын ажиллагаа тааруу, хүүхдүүдэд гэсэн сэтгэлгүй, хүүхдийнхээ багшийг танихгүй тохиолдол гарч байгаа нь хүүхдийн хүмүүжил, төлөвшилд анхаарал тавьдаггүй гэсэн дүгнэлтэд хүргэж байна.

Шийдвэрлэх арга зам, цаашид дэвшүүлж буй санал:

1. Сургуулийн зүгээс анги удирдсан багш нарт даасан ангитай нөлөөллийн ажлыг хамтран хийж, хүүхдүүдийг хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлж өгөх. Орчин бүрдүүлж өгсөнөөр анги удирдсан багш зөөлөн ур чадварыг хөгжүүлж, сурагчдын хүсэл сонирхол, хэрэгцээнд нийцүүлсэн сургалт, хүмүүжлийн үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулж, үр дүнг тооцох
2. Эцэг эх, асран хамгаалагчдад зориулсан “Нээлттэй хаалга” өдөрлөгийг тогтмол зохион байгуулж, сургуулийн зүгээс зохион байгуулдаг аливаа үйл ажиллагаанд идэвхтэй хамруулж, багш, сурагч, эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын ажиллагааг дэмжих.
3. Тэтгэвэрт гарсан ахмад багш, олон жил анги даасан туршлагатай багш, залуу багш нарын туршлага судлах, хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх “Ахмад багш нарын туршлагаас хуваалцъя”, “Анги удирдах урлаг” сэдэвт туршлага солилцох нөлөөллийн ажлыг тогтмол зохион байгуулах.
4. Төрийн өмчийн болон хувийн хэвшлийн сургуулийн анги удирдсан багш нар цахимаар бие биенээсээ анги удирдах урлаг, зохион байгуулах ур чадвар, гарсан үр дүн, туршлагаасаа хуваалцах ажлыг аймаг, улсын хэмжээнд зохион байгуулах.

Ном зүй

1. Ц.Буянхишиг, Ч.Ундрахгэрэл багшийн “Анги удирдсан багшид байх судалгааны арга зүй”
2. Исмайл Боз “Анги удирдлах урлаг” ном, Улаанбаатар, Эмпати
3. МУИС-ийн багш М.Дэлгэржав, “Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх асуудалд”, “Сурган хүмүүжүүлэх сэтгэл судлал”
4. Ичинхорлоо, Ш. (2006) Багшийн ном, Улаанбаатар

ЭЭЛЖИТ ХИЧЭЭЛИЙГ ЧАНАРТАЙ ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ НЬ СУРЛАГЫН ЧАНАРЫГ АХИУЛАХ БОЛОМЖ БОЛОХ НЬ

*Ж.Нацагбадам¹, Ц.Мөнхцэцэг², Д.Одсайхан³, Н.Наранжаргал⁴
Баянхонгор аймгийн ерөнхий боловсролын Соого Сейкео сургууль
Сургалтын менежер¹, нийгмийн ажилтан², Нийгмийн ухааны багш³, Бага ангийн багш⁴*

Үндэслэл

Баянхонгор аймгийн ерөнхий боловсролын Соого Сейкео сургуулийн сурагчдаас 2021 оны 10 дугаар сард “Сургуульд суурилсан үнэлгээ”-ний материалаар гарааны үнэлгээний сорил авахад бага боловсролын 400 сурагчийн 61 хувь, дунд ахлах ангийн нийт 385 сурагчийн 68 хувь нь сурлагын хоцрогдолтой байсан. Үүнд нөлөөлж буй асуудлыг илрүүлэх зорилгоор дунд ахлах ангийн 380 гаруй суралцагчаас “Хичээлээ ойлгохгүй, сурах хүсэл сонирхолгүй болж сурлагын хоцрогдолтой байгаа шалтгаан байвал бичнэ үү?” гэсэн асуулгаар судалгаа авахад: 69% нь багшийн харилцаа хандлага, ээлжит хичээл зохион байгуулах арга барилаас хамаарч хичээлээ ойлгохгүй, сонирхолгүй болж сурлагын хоцрогдолд орсон гэж хариулсан. Иймд дээрх асуудлыг тодруулах зорилгоор бага ангийн-5, байгалийн ухааны-5, нийгмийн ухааны-5, хөгжүүлэх хичээлүүдийн-5 нийт 20 багшийн нэгж, ээлжит хичээлийн төлөвлөлтөд шинжилгээ хийж, ээлжит хичээлд ажиглалт хийж үзэхэд: 3 багш ээлжит хичээлийг зохион байгуулахдаа сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээний зорилтын мэдлэг, чадвар, хандлагыг цогцоор нь тооцдог, 11 багш мэдлэг, чадвар, 6 багш мэдлэг эсвэл чадвар олгоход чиглэж ажиллаж байгаа нь ажиглагдсан. Мөн багш нартай хэлэлцүүлэг хийхэд: хичээлээ заагаад л байхад сурлагын хоцрогдол арилахгүй үр дүн муутай байгаад шантарч, багшийн ажил хийхэд хэцүү, хүндрэлтэй байгаа тухайгаа онцлон ярьсан. Иймээс уг сэдвийг сонгох үндэслэл болсон.

Түлхүүр үг: Үнэлгээний зорилт, сургалтын хөтөлбөр, мэдлэг-чадвар-хандлага, хамтын оролцоо, төлөвлөх, сургалтын чанар

Зорилго

Багш ээлжит хичээлийг сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээний зорилтын дагуу мэдлэг, чадвар, хандлагыг цогцоор нь төлөвлөн, зохион байгуулахад сурлагын чанарт ахиц гарч байгаа эсэхийг илрүүлэхэд оршино.

Зорилт

- Ээлжит хичээлийг зохион байгуулахдаа сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээний зорилтын мэдлэг, чадвар, хандлагыг тооцож төлөвлөдөг, зохион байгуулдаг эсэхийг тодорхойлох
- Ээлжит хичээлийг үр дүнтэй зохион байгуулах арга замыг тодорхойлох
- “Мэдлэг, чадвар, хандлагатай багш” төлөвлөгөө гарган хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцох
- Ээлжит хичээлийг үр дүнтэй төлөвлөн, зохион байгуулснаар сурлагын чанарт гарсан ахиц гарч болох эсэхийг илрүүлэх

Судалгааны арга

Баримт бичгийн чанарын шинжилгээний судалгаа, нөхцөл байдлын судалгаа, ажиглалт судалгаа, хэлэлцүүлэг, тоон судалгааны арга, асуулга, харьцуулалт

Судалгааны хэсэг

Алхам 1.

2021 оны 10 дугаар сард “Сургуульд суурилсан үнэлгээ”-ний материалаар гарааны үнэлгээний сорил авахад бага боловсролын 400 сурагчийн 61 хувь, дунд ахлах ангийн нийт 385 сурагчийн 68 хувь нь сурлагын хоцрогдолтой буюу дунджаар нийт сурагчдын гүйцэтгэл-35,5 хувь байсан.

Сурагчдын дунд сурлагын хоцрогдол байгаа нь тулгамдсан асуудал гэж үзээд сурагчдын сурлагын хоцрогдолд нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг илрүүлж, эрэмбэлэх.

Алхам 2. Дээрх асуудалд нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг илрүүлэх зорилгоор дунд ахлах ангийн 380 гаруй суралцагчдаас “Хичээлээ ойлгохгүй, сурах хүсэл сонирхолгүй болж, сурлагын хоцрогдолтой болоход нөлөөлж буй шалтгаан байвал бичнэ үү?” гэсэн асуулгаар судалгаа авахад:

Хүснэгт 1

Багшаас хамааралтай шалтгаан-69%	Өөрөөс буюу сурагчдаас хамааралтай шалтгаан – 20%	Гэр бүлээс хамааралтай шалтгаан-11%

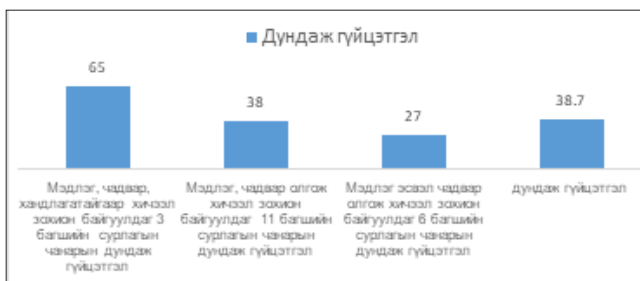
Сурагчдаас авсан асуулгын үр дүнгээс үзэхэд багш нараас хамааралтай шалтгаан гол асуудал болж 69%-тай гарсан.

Алхам 3. Сурагчдын асуулгаар илэрсэн багш нарын харилцаа, хандлагын асуудлыг илрүүлэх, нягтлан шалгах зорилгоор бага ангийн-5, байгалийн ухааны-5, нийгмийн ухааны-5, хөгжүүлэх хичээлүүдийн -5 нийт 20 багш /тэргүүлэх зэрэгтэй 6 багш, 5-аас дээш жил ажиллаж байгаа -8 багш, 1-4 жил ажиллаж байгаа-6 залуу багш/-ийн хичээлийн төлөвлөлтийг шинжлэн, зохион байгуулалтыг ажигласан. Мөн тухайн багш нарын хичээл ордог ангиудын сурлагын чанарт харьцуулалт хийсэн.

Зураг 1. Хичээл ажиглалтын үр дүн

Зураг 2. Сурлагын чанарын харьцуулалт

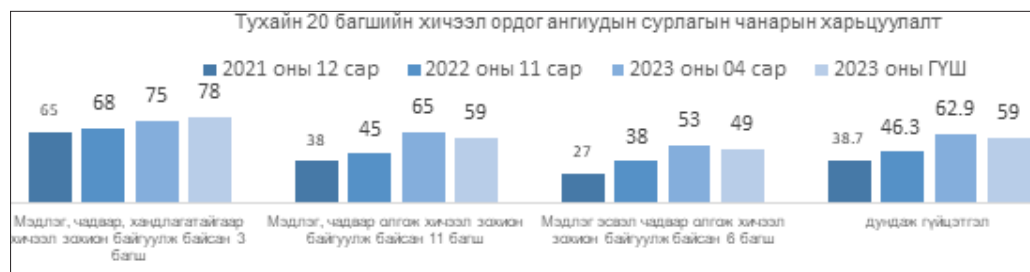

Сурлагын чанарын гүйцэтгэлээс харахад: мэдлэг, чадвар, хандлагатайгаар ээлжит хичээлийг зохион байгуулдаг багш нарын сурлагын чанар 65 хувийн гүйцэтгэлтэй, мэдлэг, чадвар олгож хичээлээ зохион байгуулдаг багш нарын сурлагын чанар 38 хувийн гүйцэтгэлтэй, мэдлэг эсвэл чадвар олгож хичээлээ зохион байгуулдаг багш нарын сурлагын чанар 27 хувийн гүйцэтгэлтэй байна. Дундаж гүйцэтгэл 38,7 хувь байсан. Мөн хичээлд ажиглалт хийхэд тэргүүлэх

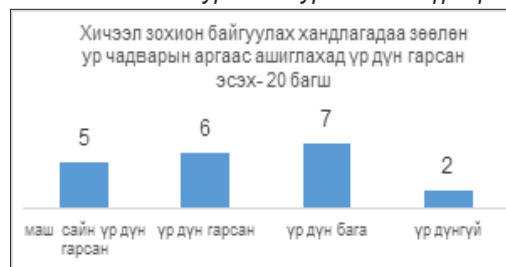
зэрэгтэй багш нар харьцангуй хичээлийг үр дүнтэй зохион байгуулдаг. Харин бусад багш нарт туршлага, арга зүй дутагдаж байгаа нь ажиглагдсан. Уг асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд “Сургуулийн менежмент”-ийн баг “Мэдлэг, чадвар, хандлагатай багш” төлөвлөгөө гаргаж хэрэгжүүлж ажилласан. Энэ төлөвлөгөөг 2021, 2022 онд хэрэгжүүлэхдээ багш нарын ээлжит хичээл хичээлийн зохион байгуулалт арга зүйг сайжруулах зорилготойгоор зөөлөн үр чадварын 10 бүлэг 53 зөөлөн үр чадвартай 137 дасгал бүхий дасгал ажлын номыг 1 жил гаруй хугацаанд туршиж судалсан.

Алхам 4. Судалгаанд хамрагдаж байгаа 20 багшийн үр дүнг тооцох асуулга

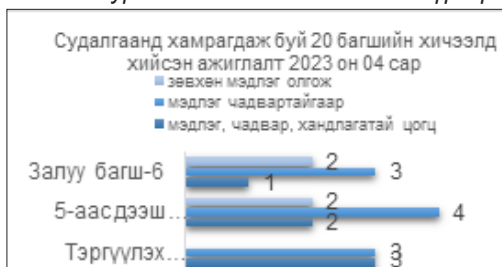
Зураг 3. Сурлагын чанарын харьцуулалт

Зураг 4. Туршилтын үр дүн

Зураг 5. Хичээл ажиглалтын үр дүн

Сорилуудын үр дүн, хичээлд хийсэн ажиглалтаас харахад тодорхой хэмжээнд үр дүн гарч байгаа нь ажиглагдсан хэдий ч үр дүн, гүйцэтгэл тогтмол өсөхгүй ахиц, бууралт, ахиц бууралттай байсан. Тиймээс одоо байгаа үр дүнгээ сайжруулан, ээлжит хичээлийг үр дүнтэй төлөвлөн, зохион байгуулахын тулд сууриасаа эхэлж шинэчилж илүү шинжлэх ухаанч, сургалт, мэдээлэл хэрэгтэй байна гэж сургуулийн менежментийн баг судлагдахуунд суурилсан мэргэжлийн хөгжлийн бүлгүүдийн хамтаараа хэлэлцэж дараах сургалтуудыг авсан. Үүнд:

- Сургуулийн менежмент сайжруулах арга зүй
- Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих нь /Бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын хөтөлбөр, суралцахуйн удирдамж, хичээл сургалтын үр дүнг үнэлэх үнэлгээний шалгуур, шалгуурыг хэрэглэх зөвлөмж/ судлах, хэрэглээ болгох
- Үнэлгээний даалгавар боловсруулах арга зүй
- Сургуулийн бүх мэргэжлийн багш нар ажлын байранд онол арга зүйн мэдлэгээ дээшлүүлэх зорилгоор сурах бичгээ судлах,
- Ээлжит хичээлийг цогц, үр дүнтэй зохион байгуулах арга зүйн сургалтуудыг “Сэтгэх урлаг” Төрийн бус байгууллагатай гэрээ хийж, үндэсний сургагч, мэргэжлийн багш нараас 2023 оны 9 сард сугуулийнхаа нийт багш нарт сургалт авч, хамтран ажиллах эхлэлийг тавьсан. Ингэж ажиллахдаа бага,

дунд, ахлах ангийн сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээний зорилтоос хандлагыг онцлон авч судалж үзсэн.

Алхам 5. Багш нар ээлжит хичээлийг үр дүнтэй төлөвлөн, зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх, бусдаас суралцах, харилцан туршлага судлах, багшийг ажлын байранд нь тасралтгүй хөгжүүлэх чиглэлээр давтамжтай үйл ажиллагааг зохион байгуулсан. Жишээ нь:

- “Сайн хичээл, үйл ажиллагаа” сэдэвт хичээлийн судалгаа
- “Зочинтой хичээл” үйл ажиллагаануудыг тус тус зохион байгуулсан.

Зочинтой хичээл үйл ажиллагаанд 40 багш оролцож, сургуулийн эцэг эх асран хамгаалагчдын 60 хувь буюу 491 эцэг эх, асран хамгаалагч үйл ажиллагаанд оролцож санал өгсөн. Эцэг эх, асран хамгаалагчдаас дараах асуулгаар судалгаа авсан.

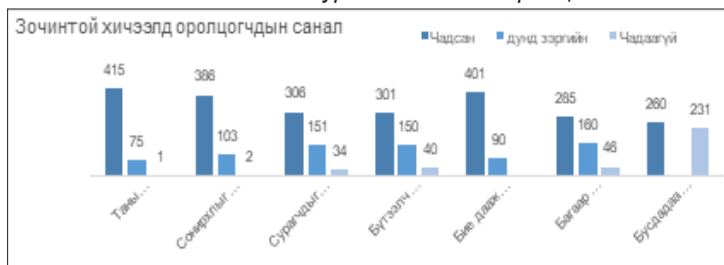
Багш нар ээлжит хичээлийг зохион байгуулахдаа суралцагчдад сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээний зорилт болох мэдлэг, чадвар, хандлагыг цогцоор нь олгож байгаа эсэхийг судлах зорилготой доорх асуултуудыг өгсөн

- Та хэддүгээр ангийн ямар сэдэвтэй, ямар хичээлийг ажигласан бэ?
- Багш ээлжит хичээл зохион байгуулахдаа сурагчдын сонирхол, тэгш оролцоо, бүтээлч байдал, бие даалгах, багаар ажиллах, бусдадаа нөлөөлж хамтран ажиллахад дэмжлэг үзүүлж чадсан уу ?

Зураг 6. Хичээлд оролцогчдын тоо

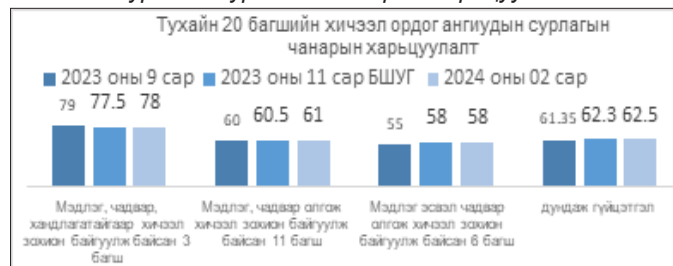
Зураг 7. Хичээлд оролцогчдын санал

Зочинтой хичээл үйл ажиллагааны үр дүнгээс үзэхэд багш нарын ээлжит хичээл үр дүнтэй төлөвлөн, зохион байгуулах арга зүй сайжирсан нь харагдсан. Цаашид сурагчдыг багаар ажиллах, бусдад нөлөөлж хамтран ажиллуулах арга зүй, хандлагадаа багш илүү анхаарах хэрэгтэй гэж дүгнэсэн.

Алхам 6. Сүүлийн 3 сорилын үр дүн, болон сурагчдаас авсан санал асуулга

Зураг 8. Сурлагын чанарын харьцуулалт

Зураг 9. Асуулга судалгааны үр дүн

Ээлжит хичээлийг үр дүнтэй зохион байгуулснаар сурлагын чанар, гүйцэтгэлд ахиц гарсан. /2023 оны 11 сар БШУГ-аас авсан сорил, 2024 оны 2 сард дотоод хөндлөнгийн сорилууд мөн сурагчдаас сэтгэл ханамжийн судалгаа авч харьцуулан үзэхэд сурлагын хоцрогдолд багшаас нөлөөлж буй хүчин зүйлс буурсан үзүүлэлт гарсан нь багш ээлжит хичээлийг үр дүнтэй төлөвлөн зохион байгуулдаг болсон нь харагдсан.

Алхам-7. Судалгаанд хамрагдаж буй 20 багшийн 3 дахь удаагийн хичээлийн ажиглалт Зураг 10. Хичээл ажиглалтын үр дүн

Сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээний зорилт болох мэдлэг, чадвар, хандлагыг цогцоор нь төлөвлөж хичээл зохион байгуулдаг багшийн тоон нэмэгдсэн үр дүн гарсан.

Алхам 8. Судалгаанд хамрагдаж буй багш нараас гурван багш сонгож хичээл ордог ангиудаас 2021 онд 6а байсан 2024 онд 8а болсон ангийн сурагчдаас тухайн багш нарын хичээл дээр хамгийн өндөр гүйцэтгэлтэй болон хамгийн бага гүйцэтгэлтэй суралцаж байгаа суралцагчдын сургалтын чанар ахиц, бууралтад харьцуулалт хийсэн судалгаа

Хүснэгт-2

Судалгаанд хамрагдаж буй багш нараас 3н багш сонгон авч хичээл ордог ангиудаас 2021 онд 6а байсан 2024 онд 8а болсон ангийн сурагчдаас тухайн багш нарын хичээл дээр хамгийн өндөр гүйцэтгэлтэй болон хамгийн бага гүйцэтгэлтэй суралцаж буй сурагчдын сургалтын чанарт хийсэн судалгаа											
№	Судалгаанд хамрагдагч	Анги	Багш-1 Мэдлэг, чадвар, хандлагатай хичээл зохион байгуулдаг багшийн хичээл ордог ангийн хүүхдийн дээд доод түвшин			Багш-2 Мэдлэг, чадвар олгож хичээл зохион байгуулдаг багшийн хичээл ордог ангийн хүүхдийн дээд доод түвшин			Багш-3 Мэдлэг, эсвэл чадвар олгож хичээл зохион байгуулдаг багшийн хичээл ордог ангийн хүүхдийн дээд доод түвшин		
			2021 оны 12 сар	2023 оны 09 сар	2024 оны 02 сар	2021 оны 12 сар	2023 оны 09 сар	2024 оны 02 сар	2021 оны 12 сар	2023 оны 09 сар	2024 оны 02 сар
1	Сурагч 1	6а-8а	83%	88%	90%						
2	Сурагч 2	6а-8а	33%	45%	56%						
3	Сурагч 3	6а-8а				65%	58%	71%			
4	Сурагч 4	6а-8а				17%	28%	42%			
5	Сурагч 5	6а-8а							60%	62%	75%
6	Сурагч 6	6а-8а							7%	28%	45%

Багш ээлжит хичээлийг үр дүнтэй төлөвлөн, зохион байгуулснаар сурагчдын сурлагын чанар сайжирч, сурагчдын сурлагын чанарын ялгаатай байдал багассан.

Дүгнэлт

Судалгаа хийгдсэн 2 жил 6 сарын хугацаанд багш ээлжит хичээлийг сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээний зорилт болох мэдлэг, чадвар, хандлагыг цогцоор нь төлөвлөн тэнцвэртэй зохион байгуулахад гарсан үр дүн Үүнд:

- Бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээний зорилтыг хангаж ээлжит хичээлээ төлөвлөдөг болсон.

- Сургалтын хөтөлбөрөө судлан суралцахуйн зорилтоо шинжилж, даалгавар боловсруулах, сургуулиараа сурах бичигтэй ажиллах, ээлжит хичээлийг цогц үр дүнтэй зохион байгуулах сургалтуудыг 4 удаа авч ээлжит хичээлийн төлөвлөлт, зохион байгуулалтыг сайжруулан ажилласнаар мэдлэг, чадвар, хандлагатай хичээл зохион байгуулдаг багшийн тоо 10, мэдлэг, чадварыг олгож хичээл зохион байгуулдаг багшийн тоо 10, мэдлэг, эсвэл чадвар олгож хичээл зохион байгуулдаг багшийн тоо 0 болсон.
- Сурагчдаас авсан асуулга судалгаануудын үр дүнг харьцуулан үзэхэд багш нарт өгч байсан сөрөг сэтгэл ханамж өмнөх үеийнхээс 31% аар буурсан нь багш нарын хичээл зохион байгуулах арга барил сайжирсныг харуулж байна.
- Багш ээлжит хичээлийг мэдлэг, чадвар, хандлагатайгаар үүргээ биелүүлж үр дүнтэй төлөвлөн, зохион байгуулж ажилласнаар сурлагын чанар 2021 оны 12 сард 38,7 хувь байсан бол 2024 оны 02 сард 62,5 хувь болж 23,8 хувиар ахисан байна.
- “Сургуулийн менежмент”-ийн баг, судлагдахуунд суурилсан мэргэжлийн хөгжлийн бүлгүүдийн хамтын оролцоотойгоор төлөвлөлт гарган ажиллахад багш нарын ээлжит хичээлийн төлөвлөлт, зохион байгуулалт сайжирч, сурлагын чанарт ахиц гарснаар байгууллагын менежмент сайжирсан. Хамгийн гол нь манай сургуулийн удирдлага, багш нар ээлжит хичээл бүрийг үр дүнтэй зохион байгуулах нь сурлагын чанарт ахиц гарах гол арга зам гэдэгт итгэлтэй болж, нэг зүг рүү харж чаддаг болсон.

Дэвшүүлэх санал

- Багш бүр Сургалтын хөтөлбөр, Суралцахуйн удирдамж, Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зөвлөмж, Үнэлгээний шалгуурыг заавал судалж, хэрэгжүүлэх.
- “Сургуулийн менежмент”-ийн баг, судлагдахуунд суурилсан мэргэжлийн хөгжлийн бүлгүүдийн хамтын оролцоонд тулгуурлан сургалтын хөтөлбөрийн үр дүнг сайжруулж сурлагын чанарыг ахиулах.
- Сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээний зорилтоо хэрэгжүүлж ээлжит хичээлийг зохион байгуулж төлөвлөхдөө сурагчдад эзэмшүүлэх мэдлэг ойлголт, чадвар, хандлагыг цогцоор нь төлөвлөн зохион байгуулж сургалтын чанарт гарсан ахиц бууралтын үр дүнг тогтмол тооцож, үйл ажиллагаагаа сайжруулан ажиллах.

Ном зүй

1. БСШУСЯ, Б. (2016). *Хүүхдийн хөгжлийг дэмжсэн багшлах арга зүй*. Улаанбаатар.
2. БСШУСЯ, Б. х. (2018). *Боловсролын хөгжил Судалгаа, арга зүй*. Улаанбаатар.
3. БШУЯ. (2019). *Бага боловсролын сургалтын хөтөлбөр*. Улаанбаатар.
4. БШУЯ. (2019). *Бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөр*. Улаанбаатар.
5. БШУЯ. (2019). *Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр*. Улаанбаатар.
6. БШУЯ. (2022). *Aplus.mn цахим платформ*.
7. БШУЯ. (2022). *Сургуулийн менежмент, технологи, манлайлал*. Улаанбаатар.
8. БШУЯ. (2023). *Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежмент дэмжих*. Улаанбаатар.
9. БШУЯ, Б. х. (2020). *ЕБС, цэцэрлэгийн багш нарын улсын шилдэг илтгэл шалгаруулах эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл*. Улаанбаатар.
10. БШУЯ, Б. х. (2021). *Дэлхий нийтийн түвшинд болон монгол улс дахь ТХ ба ТХБ-ын хөгжлийн замнал, өрнөл*. Улаанбаатар.
11. БШУЯ, Б. х. (2021). *Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуулийн багш, удирдах ажилтны эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл*. Улаанбаатар.
12. Клэр Р.Килбэйн, Н. Б. (2021). *Багшлахуйн загвар*. Улаанбаатар.
13. Н.Одонгуа. (2022). *Зөөлөн ур чадвар*. Улаанбаатар.
14. редакц, «. м. (2023). *Боловсролын ерөнхий хууль*. Улаанбаатар.
15. Хидэказу, С. (2022). *Сургуулийн менежмент*. Улаанбаатар.

СУРГУУЛЬ БҮХЛЭЭРЭЭ АЖИЛЛАХ АРГА ХАНДЛАГАД СУУРИЛСАН СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙГ БОЛОВСРУУЛАН ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ

Н.Туул

Булган аймаг, Хялганат ЕБС, Сургалтын менежер

Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын салбарын 2023-2024 оны хичээлийн жилийн зорилгыг үндэслэн энэхүү сэдвийг сонгож авч судалгаа /Хамтын оролцоо, үнэлгээний үр дүнд суурилсан цэцэрлэг, сургуулийн менежментийг сайжруулж, боловсролын үйлчилгээний хүртээмж, чанарт ахиц гаргах зорилгыг жилд дэвшүүлж байна./

Түлхүүр үг: Менежмент, СБААХ

Санал

СБААХ судалгаа, өөрийн болон хөндлөнгийн үнэлгээнд суурилсан судалгаанд анализ хийж асуудлаа тодорхойлон сургуулийн менежментээ боловсруулан үйл ажиллагаагаа төлөвлөн зохион байгуулснаар сургууль хөгжих боломжтой юм.

Зорилго

СБААХ-д суурилсан сургуулийн менежмент боловсруулан төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, засан сайжруулах, үр дүнг үнэлэх, дүгнэх.

Зорилт

- СБААХ-ыг нэвтрүүлэх гарааны оношлох судалгаа авах.
- Судалгаанд суурилсан сургуулийн менежментийн боловсруулан туршиж хэрэгжүүлэх.
- Үр дүнгийн болон үйл явцын судалгаа авч үнэлж дүгнэх.

Судалгааны арга

- Асуулгын судалгаа
- Туршилт судалгаа
- Харьцуулсан судалгаа

Судалгаанд хамрагдсан байдал /Давхардсан тоогоор/:

- Удирдлага 7
- Багш 71
- Ажилтан 51
- Сурагчид 488
- Эцэг, эх, асран хамгаалагч 271
- Олон нийтийн төлөөлөл 24
- Нийт 912

Судалгаа хийгдсэн хугацаа:

- 2020-2021оны хичээлийн жилээс 2023-2024оны хичээлийн жил хүртэл

Судалгааны хэсэг

Судалгаа 1: СБААХ гарааны оношлох асуулгын судалгаа

Судалгаа 2: Туршилт судалгаа

Судалгаа 3: СБААХ бойжилтын харьцуулсан судалгаа

Судалгаа 1: Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагын оношлох үнэлгээний гарааны асуулгын судалгааны түвшин.

Хүснэгт 1. СБААХ өөрийн үнэлгээний түвшин (агуулгын айгаар)

Агуулгын ай	СБААХ-ын өөрийн үнэлгээний ерөнхий түвшин
Засаглал айн бойжилтын түвшин	1.7
Хүний нөөцийн чадавхын хөгжил айн бойжилтын түвшин	1.6
Сургалтын хөтөлбөр, багшлахуй, суралцахуй айн бойжилтын түвшин	1.7
Сургууль ба сургалтын орчин айн бойжилтын түвшин	1.8
Түншлэл айн бойжилтын түвшин	1.7
СБААХ-ын өөрийн үнэлгээний ерөнхий түвшин	1.7

Зураг 1. СБААХ өөрийн үнэлгээний түвшин (агуулгын айгаар)

Хүснэгт 2. СБААХ өөрийн үнэлгээний түвшин /Агуулгын хүрээгээр/

Агуулгын ай	Агуулгын хүрээ	СБААХ-ын өөрийн үнэлгээний ерөнхий түвшин
Засаглал	Төсөвлөлт: тооцоолол, хуваариалалт	1.4
Хүний нөөцийн чадавхын хөгжил	Манлайлал	1.4
Сургалтын хөтөлбөр, багшлахуй, суралцахуй	Сургалтын хөтөлбөр	1.6
Сургууль ба сургалтын орчин	Материаллаг нөөцийн хэрэглээ, хог хаягдлын менежмент	1.7
Түншлэл	Эдийн засгийн тулгамдсан асуудал: Залуучуудын зохистой хөдөлмөр эрхлэлт	1.6

Зураг 2. СБААХ-ын өөрийн үнэлгээний түвшин /Агуулгын хүрээгээр/

1.4	1.4	1.6	1.7	1.6
ТӨСӨВЛӨЛТ: ТООЦООЛОЛ, ХУВААРИАЛАЛТ	МАНЛАЙЛАЛ	СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨР	МАТЕРИАЛЛАГ НӨӨЦИЙН ХЭРЭГЛЭЭ, ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ	ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТУЛГАМДСАН АСУУДАЛ: ЗАЛУУЧУУДЫН ЗОХИСТОЙ ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ
ЗАСАГЛАЛ	ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ЧАДАВХЫН ХӨГЖИЛ	СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨР, БАГШЛАХУЙ, СУРАЛЦАХУЙ	СУРГУУЛЬ БА СУРГАЛТЫН ОРЧИН	ТҮНШЛЭЛ

Судалгаанаас хүний нөөцийн чадавх айн манлайлал, засаглал айн төсөвлөлт, тооцоололт, хуваарилалт сургалтын хөтөлбөр багшлахуй суралцахуйн айн сургалтын хөтөлбөр, сургууль ба сургалтын орчин айн материаллаг нөөцийн хэрэглээ, хог хаягдлын менежмент, түншлэл айн эдийн засгийн тулгамдсан асуудал зэрэг агуулгын хүрээнүүд дээр хамгийн бага гүйцэтгэлтэй байлаа. Судалгааны бага гүйцэтгэлтэй агуулгын хүрээг судлан үзээд дүгнэвэл:

- Байгууллагын хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтөө сайжруулах;
- Багшлахуй, суралцахуйн үйлийг үр дүнг тооцон үнэлгээнд үндэслэн сайжруулах;
- Багш, ажилтан, сурагчдын манлайлах чадварыг дэмжсэн үйл ажиллагаа төлөвлөх;
- ТХ үзэл баримтлалыг сургалт, хүмүүжлийн үйл ажиллагаандаа тусгах;
- Сурагчдыг хөдөлмөр эрхлэлтээр соён гэгээрүүлэх;

Судалгаа 2.

Туршилт судалгаа: СБААХ оношлох судалгаанд үндэслэн сургуулийн менежмент боловсруулах арга зүйг боловсруулан өөрийн сургууль дээр туршсан туршилт судалгаа, түүний үр дүн зэргийг орууллаа.

Хамрах хүрээ

- Хялганат ЕБС-ийн 613 сурагчид
- Багш, ажилтан 71
- Эцэг эх асран хамгаалагчид 787

Сургуулийн менежментийн “ЗӨВ ГУРВАЛЖИН” загвар боловсруулах аргачлал:

1. Сургуулийн багш, сурагчид, эцэг эх асран хамгаалагчдыг хамруулан оношлох судалгаа авч дүн шинжилгээ хийж асуудлаа тодорхойлох. СБААХ оношлох судалгаа
2. Судалгаанд үндэслэн сургуулийн менежментээ боловсруулах.
3. Менежментээ хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагаа зохион байгуулах.
4. Дээрх 3 үйл ажиллагааг сургуулийн алсын хараа, эрхэм зорилгод тулгуурласан байх.

Зураг 3. Сургуулийн менежмент боловсруулах зөв гурвалжин арга зүй

Хүснэгт 3. Бодит байдлын судалгаа /Тулгамдсан асуудал илрүүлэх/

№	Судалгааны нэр	Шалгуур үзүүлэлт	Илрүүлсэн асуудлууд
1.	Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үнэлэх, дүгнэх, шинжлэх	Сургалтын хөтөлбөрийн ерөнхий чадвар	Бие даан суралцах чадвар болон өөрийгөө илэрхийлэх чадвар дутмаг
		Сургалтын хөтөлбөрийн суралцахуйн зорилтын хүрээнд эзэмших тусгай чадвараар	Чадвар, хэрэглээний даалгавар гүйцэтгэх чадвар бага гүйцэтгэлтэй.
2.	Байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээнд шинжилгээ хийх.	Байгууллагын үнэлгээний 6 шалгуур	Эцэг эхийн сэтгэл ханамж доогуур үнэлэгдсэн
3.	Багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээнд шинжилгээ хийх.	Багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний 4-н шалгуур	Багшийн ухааны /Математик, Физик, Хими/ судлагдахуун дээр анхаарах шаардлагатай
4.	Бичгийн шалгалтад дүн шинжилгээ хийх	Танин мэдэхүйн түвшин	Эзэмшсэн чадвараа ашиглан гүйцэтгэх даалгавар гүйцэтгэл багатай
5.	Багш, ажилчдаас сэтгэл ханамжийн судалгаа авах	Санал гомдлыг илрүүлэх	Би гэсэн хандлага ихэнх багш ажилчдад илэрсэн.
6.	Эцэг эх асран хамгаалагчдаас сэтгэл ханамжийн судалгаа авах	Санал гомдлыг илрүүлэх	
7.	Багш нарын чадамжийн судалгаа авах	Заах арга, МТ чадвар, даалгавар боловсруулах чадвар, судалгаа шинжилгээний чадвар, онолын мэдлэг	Заах арга зүйн хувьд анхаарах шаардлагатай, даалгавар боловсруулах чадвар дутмаг
8.	СБААХ судалгаа авах	Хамгийн бага гүйцэтгэлтэй агуулгын хүрээг илэрүүлэх	Сургуулийн менежмент, хүний нөөцийн манлайлал сул

Хүснэгт 4. Туршилт судалгааны ажлын төлөвлөгөө

№	Хийгдэх ажлууд	Хугацаа	Хариуцах эзэн	Хамтран ажилласан
1	СБААХ оношлох судалгаа авах	2020оны 5-р сар	Үнэлгээний баг	ТХ баг
2	Сургууль дээр хэрэгждэг бүх төлөвлөгөөний үр дүн хэрэгжилтэнд үнэлгээ хийх.	2020оны 9-р сар	Удирдлагын баг	
3	Сургуулийн менежмент боловсруулах арга зүйг боловсруулах	9-11-р сар	Ажлын хэсэг	
4	Турших, хэрэгжүүлэх	2021оны 1сараас 2023он	Сургууль бүхлээрээ	
5	Бодит байдлын судалгааг авч үнэлэх дүгнэх	2023оны 9сараас 12 сар	Ажлын хэсэг	
6	Засан сайжруулах	2024оны 5-р сар	Ажлын хэсэг	

Туршилтын үйл ажиллагаа 2020-2021 оны хичээлийн жилээс эхэлсэн бөгөөд СБААХ судалгааны дүгнэлтээс гарсан асуудлуудыг сайжруулах зорилгоор дараах арга хэмжээг авч ажиллалаа. Үүнд:

- Сургуулийн менежмент боловсруулах, арга зүй боловсруулах;
- Бүх үйл ажиллагаандаа багш, ажилтан, сурагчдыг ижил тэгш хамруулах, ажил хариуцуулах, уралдаан тэмцээнд оролцох боломжийг хангах;
- Багшлахуй суралцахуйн агуулгаар сургалт, зөвлөгөөн, ярилцлага, хэлэлцүүлэг, сайн туршлага, хичээлийн судалгаа, хөтөлбөрийн уралдаан зэргийг багаар зохион байгуулж, урамшуулах, сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлэх, сурталчилах;
- Байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээ, багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний өгөгдөлд дүн шинжилгээ хийх;
- Анги кабинетууд шинээр байгуулахдаа баг болгон үүрэгжүүлэх;
- Мэргэжлийн зэрэгтэй багш нарын сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлэх;

Үр дүн

Багш ажилчид, эцэг эхчүүд, сурагчид дээрх чиглэлээр ажиллахад ажлын бүтээмж нэмэгдсэн. Хариуцлагыг 1 хүн биш багаараа хүлээх учраас багийн гишүүдийн оролцоо сайн жирсан. Би хандлагатай хүмүүсийн хандлагад өөрчлөлт орсон. Сургуулийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд орсон ажлыг 1-2 хүнд хариуцуулахад бүтээмж багатай байдаг байсан бол багаар хариуцуулаад ажиллуулахад хүн бүр оролцоотой идэвх санаачилгатай оролцдог болсон. Сургуулийн түвшинд зохион байгуулагдаж буй үйл ажиллагаа бүр асуудал шийдвэрлэгдэхэд чиглүүлж байсан учраас үр дүнтэй байсан. Багш, ажилтан, сурагчдын хандлагад өөрчлөлт орж байсан.

Судалгаа 3. СБААХ-ын бойжилтын түвшингийн гараа барианы харьцуулсан судалгаа

Хүснэгт 5. СБААХ гараа барианы харьцуулсан судалгаанд хамрагдсан байдал.

Зорилтот бүлэг	2020 он	2023 он
Удирдах ажилтан	3	4
Багш	36	35
Ажилтан	26	25
Сурагчид	132	139
Эцэг эх, асран хамгаалагч	242	246
Олон нийтийн төлөөлөл	11	13
НИЙТ	450	462

Зураг 4. СБААХ-ын бойжилтын түвшин /Агуулгын айгаар/

СБААХ-ын бойжилтын түвшингийн гараа барианы харьцуулсан судалгааг ТХ-ын баг хөндлөнгийн үнэлгээг хийсэн бөгөөд дээрх судалгаагаар 5-н агуулгын 25 айн хүрээнд харьцуулсан судалгааг хийж үнэлэлт дүгнэлт өгсөн. Дээрх бойжилтын харьцуулсан судалгаагаар агуулгын ай бүр дээр жигд өсөлт гарсан бөгөөд хамгийн бага гүйцэтгэлтэй байсан хүний нөөцийн чадавх, манлайлал, байгууллагын менежментийн ай бусад шалгууртай ижил түвшинд очсон нь манай сургуулийн СБААХ-г нэвтрүүлж буй байдал судалгаанд үндэслэсэн сургуулийн менежментийг боловсруулах арга нь үр дүнгээ өгсөн байна гэсэн дүгнэлт гаргаж өгсөн билээ.

Дүгнэлт

СБААХ-ын гарааны үнэлгээнд зэрэг анализ хийж асуудлаа тодорхойлон сургуулийн менежментээ боловсруулснаар сургалтын орчин, гадаад харилцаа, сургалтын чанар, багшийн хөгжил байгууллагын хөгжил зэрэгт ахиц дэвшил гарч байна.

Судалгаа шинжилгээний баг, сургуулийн менежментийн багуудыг байгуулж, судалгаанд үндэслэн үйл ажиллагаагаа төлөвлөх нь үр дүнтэй болох нь бидний манай хамт олны 2 жилийн хугацаанд хийж бүтээсэн ажлууд, амжилтууд, үйл ажиллагаа, уулзалт зөвлөгөөнүүд илтгэж байгаа. Мөн СБААХ-д суурилсан менежментээр ТХ-2 төсөл, эко зуслан сургалтын төв, багш сурагчдын амжилтууд, бүтээн байгуулалтууд, сургуулийн түүхт ойн арга хэмжээ, олон төрлийн уралдаан тэмцээн, аймаг, улсын хэмжээний зөвлөгөөн, түгээн дэлгэрүүлэлт зэргийг хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд:

- БҮТ зохион байгуулсан байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр манай сургууль улсын дунджаас 3 хувь дээгүүр байсан бол сүүлийн жил 13% илүү гарч 2-р түвшинд үнэлэгдсэн.
- Анги кабинет тоо 75 хувиар, мэргэжлийн зэрэг 58 хувиар, гүйцэтгэлийн үнэлгээ авсан багшийн тоо 46 хувь ахисан.
- Үндэсний хэмжээний болон аймагтаа сургуулийн үйл ажиллагаагаа сурталчилах, сайн туршлагаа түгээн дэлгэрүүлэх 10 гаруй томоохон үйл ажиллагаанд 1000 гаруй төгсөгч, багш, ажилтан төлөөлөгчид хамрагдсан.

Цаашид авах арга хэмжээ

- Сургуульд суурилсан сургуулийн менежментийг судлах, туршиж, багшлахуй суралцахуйн үйл ажиллагаагаа сайжруулах.
- СБААХ-д суурилсан сургуулийн менежмент боловсруулах гарын авлага боловсруулан аймгийн сургуулиуддаа түгээн дэлгэрүүлэлт хийх.

ХАМТЫН ОРОЛЦООНД ТУЛГУУРАН, АСУУДАЛ ШИЙДВЭРЛЭХ АРГА БАРИЛД СУРГАЖ, СУРГУУЛИЙН ХӨТӨЛБӨРИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

Х.Баясгалан

*Говь-Алтай аймаг, Есөнбулаг сум, нэгдүгээр сургууль, Бага боловсрол хариуцсан
сургалтын менежер, hbayasaab@gmail.com*

Хураангуй

Бид энэхүү судалгааны ажлаараа төлөвлөлтийн гол цөмд хүүхэд төвтэй, сургуулийн хөтөлбөрийн менежментийг боловсруулан хэрэгжүүлэх нь багш нарын өдөр тутамдаа гүйцэтгэдэг олон төрлийн ажлуудыг цэгцэлж, уялдаа холбоог нь ханган ачааллыг багасгах, ажлын үр дүнг сайжруулах ач холбогдолтой гэж үзэн туршиж эхэлсэн.

Мөн асуудал шийдвэрлэх даалгавраар хүүхэд бүрийг чадваржуулж, сурлагын чанарт ахиц гаргах боломжтой, цаашлаад өнөөдөр үзэж буй хичээл бүр нь маргаашийн амьдралд нь хэрэгтэй байж болох уу? гэдгийг төлөвлөж, туршиж хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцохыг зорьсон.

Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлогод “Бага боловсролын эх хэлний чадамжийг эзэмших боломжийг бүрдүүлэн бүтээлч, сурах арга барилтай монгол хүүхэд төлөвших үе хэмээн хөгжүүлнэ” гэж заасныг үндэслэн хамтын үйл ажиллагааны дүнд үндсэн зорилго болон хөтөлбөрийн менежментийг үр дүнтэйгээр, хэрхэн зохион байгуулахыг туршсан болно.

Түлхүүр үгс: хамтын оролцоо, хөтөлбөрийн менежмент, асуудал шийдвэрлэх даалгавар, хүсэж буй хүүхдийн дүр төрх, сурах арга барил, арга зүйн шинэ санаа, төлөвлөх чадвар

Оршил

Судлагдахууны оноог дээшлүүлэх сурлагын хоцрогдлыг арилгахад анхаарахаас гадна нийгэмд амьдрахад шаардлагатай чадварыг эзэмшүүлэх нь сургуулийн зорилго зорилтод тусаж, ээлжит хичээл бүрээр хэрэгжүүлэх нь боловсролын байгууллагад ажиллаж буй багш ажилтан бидний шийдвэрлэх онцолж үзэх асуудлын нэг гэж үзсэн.

21-р зуунд бидэнд ямар боловсрол хэрэгтэй вэ? Өөрчлөгдөж байгаа өнөөгийн нийгмийн шинэ нөхцөлд боловсролын зорилго юу байх вэ? Суралцах үйл ажилллагааг хэрхэн зохион байгуулах вэ? Үүний хажуугаар өнөөдрийн хичээлээр олж авсан мэдлэгээ маргааш амьдралдаа хэрэглэж болох уу? энэ мэт олон асуулт судалгааны ажлаа эхлүүлж хэрэгжүүлсэн цагаас маань бодолд уяатай байлаа.

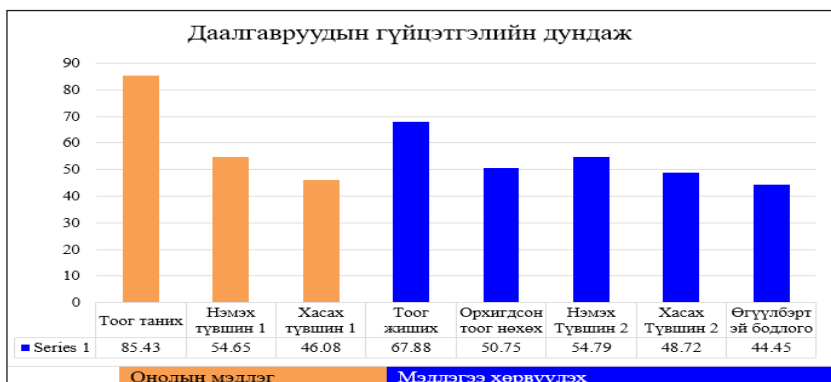
Сургуулийн бие даасан байдлыг нэмэгдүүлэхийн тулд гүйцэтгэлд суурилсан үнэлгээг зохион байгуулж, санхүүжилт болон менежментэд шинэлэг арга барилуудыг нэвтрүүлж сургалт, сургалтыг дэмжих үйл ажиллагааны чанарыг дээшлүүлж буй нь суралцагчдад үр өгөөжөө өгсөөр байна.

Судалгааны хэсэг

Судалгаа 1. Адил төстэй судалгаа

Энэхүү судалгаагаар **“өгүүлбэртэй бодлого”** буюу асуудал шийдвэрлэх даалгавар хамгийн бага гүйцэтгэлтэй байна. Тодруулж хэлбэл, сурагчид математикийн хичээл дээр хийх үйл ажиллагаа нь **“математик үйл ажиллагаа”** байх ёстой. Иймд энэ агуулга арга зүйн нэгэн үндэслэл болох ёстой гэж дүгнэсэн байдаг.

Зураг 1. Даалгаврын гүйцэтгэл

Дээрх судалгааны гол үр дүн сурагчид мэдлэгээ хэрэглэх ба асуудал шийдвэрлэх, задлан шинжлэх үнэлэх түвшний даалгаврын гүйцэтгэл сул байгааг бодитоор илрүүлсэн төдийгүй, бидэнд ч тулгамдсан асуудлын нэг байснаараа онцлог юм.

Судалгаа 2. Боловсролын чанарын үнэлгээний судалгааны математикийн шалгалтын “үнэлгээний зорилт”-ын шинжилгээний дүгнэлт судалгаагаар: Говь-Алтай аймгийн хэмжээнд мэдлэг ойлголт илэрхийлэх даалгаврын гүйцэтгэл өндөр, сурагчдын чадварыг илрүүлэх, мэдлэгээ хэрэглэх даалгаврын гүйцэтгэл түүнээс бага байгаа нь чадвараас илүү мэдлэг олгоход анхаарч ажилладаг үр дүн харагдаж байна” гэж дүгнэсэн дүгнэлт бидний бодит байдлыг улам бүр тодотгож өгсөн.

Бид энэхүү чанарын үнэлгээний шалгалтын дүн шинжилгээнд тулгуурлан тулгамдаж буй асуудал мөн л асуудал шийдвэрлэх дасгал даалгавар ажилласнаар хүүхэд хөгжинө, харин яаж хөгжүүлэх багш ямар арга зүйн шинэ санаа боловсруулж туршин сайжруулж болох талаар хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, даалгаварт суурилсан арга зүйтэй багш ажлыг эхлүүлж судалгаа шинжилгээ хийж эхэлсэн.

Энэ ажлын үр дүнд багш нар маань бюпринтийн дагуу даалгавар боловсруулж, хүүхдийн гүйцэтгэлээс даалгаврын хүнд хөнгөний зэрэг, ялгах чадвар зэргийг тодорхойлж сурч эхэлсэн ба хамгийн бага гүйцэтгэлтэй даалгаварт арга зүйн шинэ санаа боловсруулж, үүнийгээ ээлжит хичээлийн судалгаагаар хэлэлцүүлэн хамтдаа туршлагаа түгээж эхэлсэн билээ.

Ингэхдээ бид “Чадварт хөтөлсөн хөтөч” гарын авлагыг хамтын оролцоонд тулгуурлан секцээрээ боловсруулах, шалгуураа нарийн гаргаж төлөвлөгөөний дагуу хэлэлцүүлж сайжруулж байсан нь оновчтой зөв ажлын нэг болж багш нар маань хөтөлбөрөө мөн чанар үг бүрээр нь утгачилж судалснаар сургалтын чанарыг 3%-иар ахиулж зорилгоо биелүүлсэн.

“Чадварт хөтөлсөн хөтөч” баг нарын хамтын бүтээл, түүний хэрэглээ

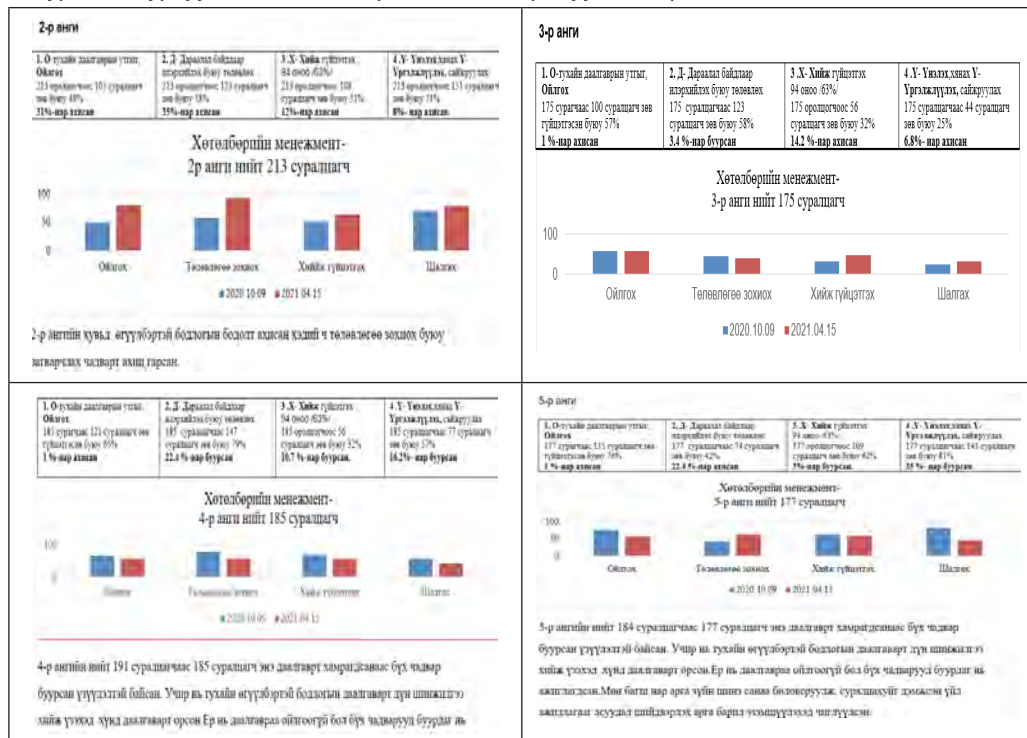
2. “Чадварт хөтөлсөн хөтөлсөн хөтөч”

1. “Чадварт хөтөч” хэрэглээ

Судалгаа 3. Хөтөлбөрийн менежмент-Хүүхдийн дэвтэрт 2020.10.09

Зураг 2. Сургуулийн оношлох үнэлгээний харьцуулсан дүн 2019-2020 оны хичээлийн жил

Дээрх судалгаанд 2-3 дугаар ангийн 750 суралцагч хамрагдсанаас даалгаврын тавил, хүнд хөнгөний зэрэг, ялгах чадвар зэргээс шалтгаалан гүйцэтгэл харилцан адилгүй байгаа хэдий ч энэ нэг жилийн хугацаанд хүүхдүүд асуудал шийдвэрлэх даалгавар буюу өгүүлбэртэй бодлогыг 4-5 алхмаар бодох аргад сураад,асуудлаа шийдэх арга барил эзэмшиж байгаа нь ахицт байлаа гэж бид дүгнэсэн. Эхний удаад багш нар ч энэ арга зүйгээр хүүхдэд ойлгомжтой тайлбарлах,ойлгуулах тал дээр учир дутагдалтай байсан учир амжилт төдийлэн гараагүй.

Судалгаа 4. 2023 оны БҮТ гүйцэтгэлийн үнэлгээний бичгийн шалгалтын үнэлгээний зорилтоор шинжилсэн судалгаа ахиц амжилт

Зураг 3. Сурлагын ахиц амжилт

Дээрх хөндлөнгийн үнэлгээний үзүүлэлтүүдээс үзэхэд бидний хүсэж буй хүүхдийн дүр төрх “ОДХҮҮ”¹ арга зүй маань асуудал шийдвэрлэх арга барилд сургах зорилтоо буюу чадварын даалгаврын гүйцэтгэл 2019 оны Чанарын үнэлгээгээр 69 хувь, 2022 оны БҮТ Гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр 72 хувь, 2023 оны БҮТ гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр 74.18 хувь ба +5.18 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байгаа ба мөн өнгөрсөн 2022 оны гүйцэтгэлийн үнэлгээнээс даруй +2.18%-ийн ахиц гарсан байна.

Энэ бүхэн сургуулийн зорилго зорилтод хүрэх сургуулийн үйл ажиллагаа, менежментийн загвар, түүнийг илүү тодорхой болгосон “Сургалт үйл ажиллагааны нэгдсэн төлөвлөгөө, үүнийг илүү нарийвчилсан нэгж, ээлжит хичээлийн төлөвлөлтүүд оновчтой байж бидний энэхүү судалгааны ажлаар дэвшүүлсэн санаанууд батлагдаж байна гэж үзсэн.

Зураг 4. Сурлагын чанарын дундаж

Дээрх графикаас харахад хамтын оролцоонд тулгуурлан төлөвлөсөн сурлагын хоцрогдол, сурлагын чанарыг ахиулах зорилт маань нэг зүг харсан, нэгдмэл ойлголттойгоор бүхий л үйл ажиллагааг цогцоор хэрэгжүүлсний үр дүнд 2023 оны БҮТ-ийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний бичгийн шалгалтаар улс аймгийн дунджаас +17.61 хувийн өсөлттэй байгаа нь хөтөлбөрийн менежмент хөрсөнд бууж хэрэгжсэний, бидний судалгааны ажил үр дүнтэй байсныг мөн нотолж байна гэж үзэж байна.

Үндсэн хэсэг

Сургуулийн зорилго зорилтод хүрэхийн тулд сургуулиас анги, ангиас

¹ О-тухайн даалгаврын утгыг, Ойлгох, Д- Дараалал байдлаар илэрхийлэх буюу төлөвлөх, Х- Хийж гүйцэтгэх, Ү- Үнэлэх, хянах Ү- Үргэлжлүүлэх, сайжруулах гэсэн үгийн товчлол буюу бага боловсролын хүсэж буй хүүхдийн дүр төрх: “ОДХҮҮ” арга барилд суралцсан хүүхэд

судлагдахуун, судлагдахуунаас хичээл, бусад үйл ажиллагаанд буулган хэрэгжүүлснээр багшийн өдөр тутамдаа хийдэг олон ажлуудыг цэгцэлж, үр дүнтэй цөөн ажлаар чанартай боловсрол эзэмших юм гэж гол үйл ажиллагаагаа төлөвлөсөн.

Алхам 1. Судлагдахууны түвшний асуудлыг хөндлөнгийн ба оношлох үнэлгээнд шинжилгээ хийн- А. Асуудал шийдвэрлэх даалгавар ажиллах Б. Уншаад ойлгох чадварыг хөгжүүлэх гэж үзсэн. /Бага боловсролын хүрээнд/

Алхам 2. Ангийн түвшний асуудлуудыг тодорхойлж, эрэмбэлээд үнэлгээний зорилтын хандлага буюу- А.Эмх цэгцтэй үйл ажиллагаа Б.Зураг бичвэрээр илэрхийлэх чадварт сургах гэж тодорхойлсон. /Бага боловсролын хүрээнд /

Алхам 3. Сургуулийн түвшний асуудал буюу бага ангид сурах арга барил ба шинжлэн судлах аргад сургая, дунд ангид асуудал шийдвэрлэх арга барилтай хүүхдтэй больё, харин ахлах ангид бие даах чадвартай хүүхэдтэй болно гэсэн дүр төрхийг тодорхойлсон.

Ингээд бид дээрх асуудлаадаас үндэслэн бага ангийн жилийн зорилгоо “Уншаад ойлгох чадвартай,эмх цэгцтэй үйл ажиллагаанд суралцдаг, шинжлэн судлах арга барил эзэмшсэн, зөв дадалтай хүүхэд төлөвшсөнөөр сургалтын чанарыг 1-3 хувь ахиулна.” гэж дэвшүүлсэн.

Хамтын оролцоонд тулгуурласан сургуулийн хөтөлбөрийн менежментийг хөгжүүлснээрээ багш нар маань 2022 оны гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр 85 хувь нь I-II түвшинд эрэмбэлэгдсэн бол 2023 онд бага боловсролын багш нарын 92 хувь нь I-II түвшинд үнэлэгдсэн хамтын оролцоонд тулгуурласан үйл ажиллагааны үр дүнд багш ажлын байранд хөгжих боломж нь бүрдсэн гэж үзэж байна.

Мөн бид туршлагаа 18 сум, сургуулийн 228 багш хамт олонд түгээн дэлгэрүүлж, үр дүнгээ тооцсон.

Гол санаа нь: Охинд 3 улаан алим, хүүд 2 ногоон алим байв.Тэд нийт хэдэн алимтай вэ? гэсэн бодлогыг бодохдоо $5+3=8$ гээд л бодоод орхидог байсан бол:

“ОДХҮҮ” арга барилтай суралцагчийн даалгавар гүйцэтгэх алхмууд, лого		Асуудал шийдвэрлэх даалгавар ажилласнаар гарах үр дүн	
	О		Зураг дүрсээр илэрхийлэх –ОЙЛГОХ чадвар /Хүүхэд өөрөө дүрслэн зурна/
	Д		Бодит зүйлийг загварчлах - Төлөвлөх чадвар
	Х	Тэд нийт хэдэн алимтай болсон бэ? $3 + 2 = 5$	Хийсвэр ухагдахуун тооны утгын мөн чанарыг ойлгох-Хийж гүйцэтгэх чадвар
	Ү	$5-2=3$	Хянах –Хийснээ шалгах нотлох чадвар
	Ү	Дээрх загвар зургийг хараад энгийн бодлого зохиох	Энгийн бодлого зохиох –Танин мэдэхүйн дээд эрэмбийн даалгавар гүйцэтгэх чадвар

Ийм аргаар бүх судлагдахуунаар арга барил эзэмших боломжуудыг хичээлийн судалгаагаар туршин судалж хэрэгжүүлдэг ба эцэг эхэд хүүхдээ хэрхэн дэмжих чиглэлийг “Зорилгоо хэлэлцэх өдөр”- өөр болон арга зүйн цагаар санал болгодог. Жишээлбэл: Та хүүхдэдээ **“Ширээгээ угааж арчих”** гэх мэт даалгавар ажиллуулна. Тэгвэл та, чи “ОДХҮҮ” арга барилд суралцаж байгаа хэрхэн хийснээ тайлбарлана уу? гэсэн санал тавиад яриулаарай.

Ингэхэд хүүхэд чинь:

О- Би эхлээд алчуур, бүлээн ус, шингэн саван бэлтгэсэн.

Д- Усандаа шингэн савангаа тохируулж хийгээд, даавуугаа дүрж базсан.

Х- Тэгээд өөрийн хичээл хийдэг ширээгээ ингэж угаасан.

Ү- Угаахад ус сайн шингээгүй, удаан хатсан

Ү- Таны өгсөн алчуур том байсан учраас би гүйцэд усыг мушгиж чадаагүй, харин дараа миний гарт таарсан алчуур өгөөрэй та гэх мэт яриа өрнүүлэхийг л хүсдэг. Учиргүй за чи төлөвлө бич гээд бодит бус зүйл хүсэхгүй байх талаар арга зүйн зөвлөгөө өгдөг. Ингэснээр таны хүүхэд амьдрал дээр гараад далд ухамсарт нь би ямар нэг зүйлийг үйлдэхдээ хийх зүйлээ ойлгож, төлөвлөдөг, төлөвлөгөөнийхөө дагуу хийж үздэг, хийсэн ажлаа эргээд үнэлдэг, үргэлжлүүлэн сайжруулж болдог гэсэн “ОДХҮҮ” арга барилд суралцаж байсан нь амьдралд ирээдүйд хэрэг болохуйц чадвар гэж төсөөлж хэрэгжүүлдэг. Мөн бид туршлагаа 18 сум сургуулийн 228 багш хамт олонд түгээн дэлгэрүүлж, үр дүнгээ тооцсон.

ХАМТЫН ОРОЛЦООНД СУУРИЛСАН СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТЭЭР СУРГАЛТЫН ЧАНАРЫГ ДЭМЖИХ НЬ

Э.Ариунтунгалаг¹, Б.Энхмэнд²

Говьсүмбэр аймгийн Сүмбэр сумын ерөнхий боловсролын 2 дугаар
сургуулийн “Хүмүүнлэгийн ухааны заах аргын нэгдэл”

¹Сургалтын менежер

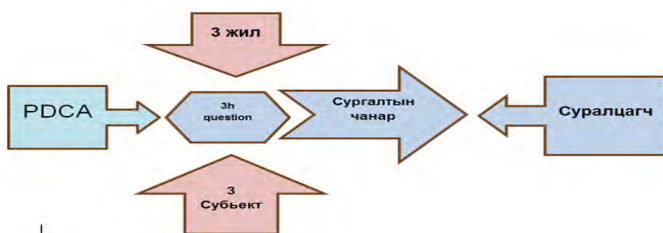
² Заах аргын ахлагч

Хураангуй

Сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулахад хүний нөөц, санхүүгийн нөөц, материаллаг нөөц зэрэг нь тулгамдаж буй асуудлын нэг юм. Манай сургууль хичээлийн шинэ байртай болсноор дээрх 3 нөөц хангагдсан гэж үзэж байна.

Тус сургууль нь сургуулийн менежментийг үе шаттай, оновчтой хэрэгжүүлснээр ГҮ- 4.2 хувиар, ЧҮ-10.5 хувь, ЭШ-37 хувиар тус тус ахисан. Дээрх амжилтаас үзэхэд багш, удирдлагууд ойлголт нэгтэй болсон хэдий ч боловсролын салбарын үйлчлүүлэгч болох эцэг эх, суралцагчдын сургалтын үйл ажиллагаанд хандах хандлага, хамтын үйл ажиллагааг сайжруулах зайлшгүй хэрэгцээ тулгарч байна.

Түлхүүр үг: Хамтын ажиллагаа, менежмент, сургалтын чанар

Зорилго

Сургуулийн менежмент сургалтын чанарт хэрхэн нөлөөлж буйг судлах, түүнийг сайжруулах саналыг туршин, шинжлэх

Зорилт

- Сургуулийн менежмент, сургалтын хөтөлбөр, үнэлгээний талаарх ойлголтыг судлах
- Тухайн сургууль менежментийн багаар хэрхэн ажилласан үр дүнг судлах

Багш нарын өөрийн болон хөндлөнгийн үнэлгээ, гүйцэтгэлийн үнэлгээний бичгийн шалгалтын дата анализ, судлан, шинжлэх, түүнээс гарсан асуудал бэрхшээлийг судлан хэрэгжүүлэх

- Нэгдсэн дүгнэлт гаргах

Судалгааны арга

- Асуулга
- Чанарын судалгааны арга
- Тоон боловсруулалт

Онолын үндэслэл

Менежментийн тухай ойлголт

Байгууллагын хувьд менежмент гэдэг нь зорилтыг тодорхойлж, түүнд хүрэх

замыг нарийн тодорхойлж, үйлдвэрлэлийн нөөцүүдийн ашиглалтыг оновчтой зохион байгуулж, хүмүүсээ идэвхжүүлэн манлайлж, улмаар ажлын үр дүнг үнэлэн хяналт тавих үйл ажиллагаануудын нэгдэл юм. Боловсролын салбарын менежментийг хөгжүүлэхэд хүүхэд, эцэг эх, багш, сургууль зэрэг нь гол үүрэг гүйцэтгэдэг гэж үзэж байна.

Сургалтын хөтөлбөр

Боловсролын үнэлгээ нь суралцах үйл ажиллагаа /суралцахуй/-ны талаарх мэдээлэл цуглуулах, сайжруулах, шаардлагатай тохиолдолд шийдвэр гаргах зорилгоор системтэй мэдээлэл цуглуулах, дүн шинжилгээ хийх, үнэлэлт дүгнэлт хийх үйл явц юм.

Сургалтын чанар гэж юуг хэлэх вэ? Сургалтын чанарын асуудал, хүний нөөцийн бүрдүүлэлт, үйл ажиллагааны төлөвлөлт зэрэг олон талын менежментийн асуудлыг цогцоор шийдэх боломжтой байгууллагын менежмент нь сургуулийн хөгжлийн сүүрх юм.

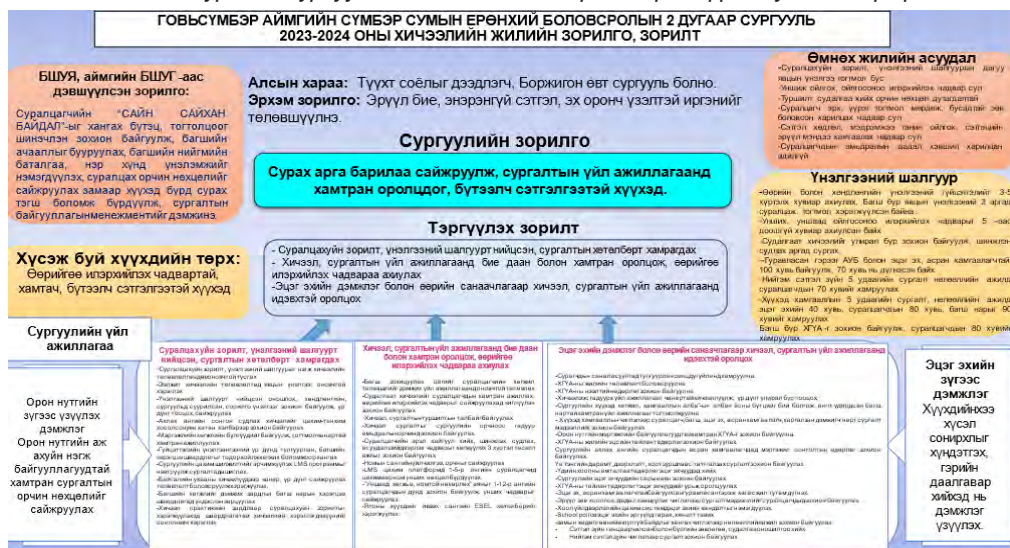
Боловсролын үнэлгээ

“Боловсролын үнэлгээ” гэж боловсрол, сургалтын үйл ажиллагааны явц, үр дүнгийн мэдээлэл цуглуулах, шинжилгээ хийх, дүгнэх, баталгаажуулах, цахим технологи ашиглан тайлагнах үйл явцыг хэлнэ.

Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц түршигдсэн байдал:

- 2021-2022 оны хичээлийн жилд ССМ-ийг туршин хэрэгжүүлэх эхний 30 сургуульд сонгогдож, сургалтад хамрагдан менежментийг эхлүүлсэн.
- 2022-2023 оны хичээлийн жилд БЕГ- аас зохион байгуулсан ССМ-ийг сайжруулах зөвлөн туслах үйлчилгээг авсан.
- 2023-2024 оны хичээлийн жилд ССМ-ийг Азийн хөгжлийн сангийн дэмжлэгтэйгээр 3 дахь жилдээ зөвлөн туслах багтай хамтран амжилттай хэрэгжүүлж байна.

Зураг 1. Сургууль менежментийг хэрхэн хэрэгжүүлж буй талаар гравд загвар

Хөтөлбөрийн хэрэгжилт

Хүснэгт 1. ЗАН-ийн ГҮ-г ахиулах төлөвлөгөө гаргаж, хэрэгжүүлэхээр ажилласан байдал

ЗАН-ээр ГҮ-ний бичгийн шалгалтын үзүүлэлт дата анализ дээр олон чиглэлээр ажиллаж, төлөвлөгөө боловсруулсан.

Судлагдахууны хүрээнд 2022 оны бичгийн шалгалтын дата анализын үнэлгээг 2023 онд 4,1 хувиар ахиулах зорилго тавьсан боловч 4,2 хувиар ахиж давуулан биелүүлсэн амжилттай байна.

ГҮ-ээс багшийн үнэлгээний 4 чиглэлийг салгаж хийх ажлаа төлөвлөж хэрэгжүүлсэн. Үүнд: Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, сургалтын материалын баяжуулалт, хэрэглэгдэхүүний ашиглалт, бичгийн шалгалт зэргийг багш бүр төлөвлөсөн.

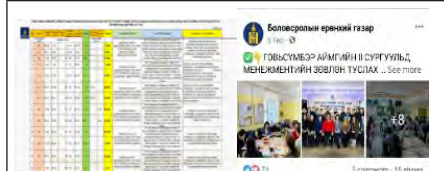
Багш нарын танилцуулгыг сургуулийн нэгдсэн группт байрлуулан эцэг эхчүүдэд танилцуулсан.

Багш суралцагч эцэг эхчүүдийн эргэх холбоог сайжруулах зорилгоор дэвтрийн шинжилгээ хийсэн. Үүний үр дүнд суралцагчдын сэтгэл ханамж сайжрах эерэг нөлөө үзүүлсэн.

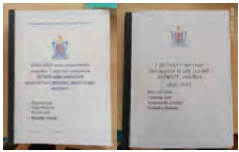
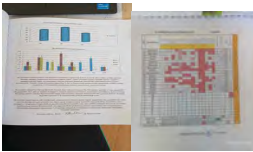
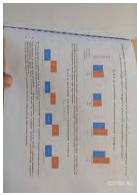
Сургалтыг дэмжих үйл ажиллагаагаар хоцрогдсон сургалтын зорилтыг дэмжихээр төлөвлөж хэрэгжүүлсэн.

Багш бүр өөрийн болон хөндлөнгийн үнэлгээний шалтгаан хамаарлыг дүгнэж сайжруулалт хийсэн. Энэхүү туршлагаа БЕГ-ын сайтад түгээн дэлгэрүүлсэн болно.

Сургуулийн өмнөх жилийн асуудал дээр тулгуурлан мэргэжлийн хөгжлийн 4 бүлэг үйл ажиллагаа явуулж байна. Үүний үр дүнд багш нар хамтран суралцах, суралцагчдад тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэх зэрэг давуу тал гарч байна.

Д/д	Үнэлгээ	Зураг	2022-2023 оны хичээлийн жил	Тайлбар
1.	Оношлох үнэлгээ			Оношлох анализыг хүүхэд бүрээр гаргахаас гадна бүлэг тус бүр дээр дүгнэлт гарган, хувь хүүхдийн мэдлэгийн түвшинг илрүүлдэг
2.	Явцын үнэлгээ			Багш нар оношлох үнэлгээнээс хамааран улирлын хөтөлбөрт нэмэлт сайжруулалт хийж, хөтөлбөртөө тусган ажиллаж байна.
3.	Үр дүнгийн үнэлгээ			Багш бүр оношлох үнэлгээ, стандарт хангалт, сургуульд суурилсан үнэлгээг графикаар харьцуулан гаргаж, агуулга хоорондын залгамж холбоог гаргаж байна.

Дээрх хүснэгтээс бидний хийж байгаа олон төрлийн үнэлгээний үр дүнг зөвхөн оноо, жагсаалт гэхээс илүү маш олон төрлийн мэдээллийг цуглуулж багшлахуй болон суралцахуй, сургалт үйл ажиллагааг сайжруулах боломжтой. Иймд сургуулийн менежментийн чухал нэгэн асуудал бол үнэлгээний үр дүнд анализ хийж сурах явдал юм.

Д д	Мэргэжлийн бүлэг	Өөрийн үнэлгээ	Хөндлөнгийн үнэлгээ			Гүйцэтгэлийн үнэлгээ-Бичгийн шалгалт (45)	
		Оношлох	Сургуульд суурилсан	Чанарын үнэлгээ	Элсэлтийн нэгдсэн шалгалт	2022	2023
1	Монгол хэл	→ 51.6	→ 52.6	→ 44.9	→ 553.2	→ 27.9	→ 29.4
2	Түүх	→ 42.5	→ 42	→ 41.2		→ 28.51	→ 27.46
3	Нийгэм	→ 66.8	→ 55.3	→ 60.5	→ 573.3	→ 22.7	→ 32
4	Англи хэл	→ 38.5	→ 36.8	→ 46.4	→ 493	→ 24.3	→ 28.4
5	Биеийн тамир					→ 29.9	→ 32.4
6	Дундаж	→ 50.9	→ 46.8	→ 46.9	→ 539.8	→ 25.8	→ 30
	Аймгийн дундаж			→ 39.9	→ 523.6		
	Улсын дундаж				→ 502.8		

ЗД-ын нэрэмжит Чанарын үнэлгээ өнгөрсөн жилээс 10.5 хувиар ахисан. Аймгийн дундаж үнэлгээнээс сургуулийн ОУ, ССҮ, ЧУ 7-11 хувиар илүү үнэлэгдсэн байна. ЭНШ-ийн судлагдахууны дундаж үнэлгээ улсын дунджаас 37%, аймгийн дунджаас 16.2%, сургуулийн дунджаас 31.3%-аар тус тус илүү үнэлэгдсэн байна. Гүйцэтгэлийн үнэлгээний бичгийн шалгалтын үнэлгээ өмнөх жилийнхээс 4.2%- ахисан байгаа зэргээс харахад сургуулийн менежментийн хэрэгжилтийн үр дүнтэй холбоотой.

Хийгдсэн ажил	Давуу тал	Сул тал	Сайжруулах санал
Багш бүр улирлын оношлогоо авч анализ хийдэг.	Суралцагчдын агуулгын хоцрогдлыг гаргаснаар сургалтын хөтөлбөрт тохируулга хийх боломж бий болдог.	Багш нарын цагийн ачаалал харилцан адилгүй тул даалгавар боловсруулах, шинжилгээ хийх боломж бага	Оношлох үнэлгээний даалгаврын нэгдсэн сантай болох
Суралцахуйн зорилтыг ээлжит хичээл хичээлийн хөтөлбөрт тусгадаг	Багш бүр суралцахуйн зорилтыг ээлжит хичээлийн хөтөлбөрт тусгаж ажилладаг.	Суралцахуйн зорилт	Суралцахуйн зорилтын хүрээнд агуулгыг судлан, даалгавар боловсруулах -Суралцахуйн зорилтыг багш сайн судлаж хэрэгжүүлэх.
ГҮ-ний болон бусад хөндлөнгийн шалгалтын дата анализ дээр үндэслэж, модуль сургалтын сэдвийг сонгож судалснаар багшийн мэргэжлийн ур чадвар сайжрах	Багшийн мэргэжлийн ур чадвар дээшилсэн мөн ээлжит хичээлийн бэлтгэл сайжирсан. - сурагчдын сурлагын чанарт ахиц гарсан.	Багшийн цагийн ачаалал их болж байна. Багш үндсэн ажлаа хиймээр байна. /Илүү дутуу бичиг цаасны ажил хийхгүй/.	ГҮ болон бусад үнэлгээний даалгаврын анализ дээр сайтар ажиллах . Багш бүр эзэмшүүлэх суралцахуйн зорилтоо ээлжит хичээл бүрд тусгаж, үр дүнг нь тооцож байх.

Судалгаа

Судалгааны хэсэг: Багш, сурагч, эцэг эхийн хамтын ажиллагааг сайжруулснаар сургалтын үнэлгээг (чанар) ахиулах боломжийг судлах

Хүснэгт 2. Эцэг эхийн судалгаа

№	Судалгааны асуулга графикаар	Хариултын тайлбар
1.	6. Та түүхдийнхэ сурлагын дүнгийн талаарх мэдээллийг хаанаас авдаг вэ? 200 хариулсан ■ Өөрийнхэ багштай биечлэн ■ Өөрийнхэ хүүхдээс ■ Хүүхдийнхэ андтай ■ Өөрөөр мэддэггүй	Сурагчдын дүнгийн талаарх мэдээллийг хаанаас авдаг вэ? Багштай биечлэн уулздаг - 57.4% , Өөрөөс нь асуудаг 33,1%, Цахимаар асуудаг- 7.9%, Огт мэдээлэл авдаггүй -1.6%
2.	7. Та багшийн үнэлгээг үзэр бодитой байдалт санал нийлдэг үү? 100 хариулсан ■ Тийэс ■ Тиймээс биелдэггүй байдалт санал ■ Тийэс	Багшийн үнэлгээ Үнэлгээ бодитой- 67.1% Заримдаа- 31.6% Санал нийлдэггүй- 1.8%
3.	9. Багш, сурагч, эцэг эхийн хамтын оролцоог нэмэгдүүлэх зорилгоор сургуульд үнэлгээний дэвтэр шинэчлэх арга зориулалт шаардлагатай юу? 100 хариулсан ■ Шинэ их үнэлгээний дэвтэр ■ Шинэчлэгдсэн ■ Шинэ үнэлгээний дэвтэр ■ Шинэчлэгдсэн	Үнэлгээний дэвтэр ашиглавал Шаардлагатай-57.6% Маш их шаардлагатай- 20.4% Онц шаардлагатай-21.7%

Сургалтын үнэлгээг сайжруулах зарим саналд: Сурагчдын өөрсдийн үнэлгээг бодитой хийлгэх, шалгалт өгөх сэтгэл зүйг бэлтгэх, үнэлгээний ач холбогдол сургалтын чанарын сайжруулах зэрэг саналыг ирүүлсэн байна.

Дээрх судалгаанаас дүгнэхэд эцэг эхчүүд үнэлгээг тогтмол авч чадахгүй, багштай байнгын холбоо харилцаа муутай байгаа нь хооронд нь холбох зүйл хэрэгтэй байгааг харуулж байна.

Хүснэгт 3. Багшийн судалгаа

1	3. Та өдөр тутмын амьдралд ямар үнэлгээ тогтмол хийдэг үү? (30 хариулт)	Судалгаанд оролцсон багш нарын 53.8 хувь нь хичээл сургалтын явцад явцын үнэлгээ заримдаа хийдэг бол 30.8 хувь нь байнга хийдэг байна.
2	5. Та ямар үнэлгээний талаар дүгнэлтийг илэрхийлж байгааг хэзээ (эсвэл хэзээ ч) хийдэг үү? (30 хариулт)	Багш нар явцын үнэлгээг хийхдээ 69.2 хувь нь асуулт асуух, 9 хувь нь ажиглалтын хуудас хэрэглэх арга техникийг ашигладаг байна.
3	10. Багш сурагч эцэг эхийн хамтын ажиллагааг сайжруулж сургалтын үнэлгээ, чанарыг сайжруулж зорилгоор сурагчдын мэдлэг, чадвар, нэгдсэн дэвтэр ашиглавал хэрэгцээтэй юу? (30 хариулт)	Багш сурагч эцэг эхийн хамтын ажиллагааг сайжруулж сургалтын үнэлгээ, чанарыг сайжруулах зорилгоор сурагчдын мэдлэг, чадвар, хандлагын үнэлгээний дэвтэр ашиглавал хэрэгцээг судлахад 30.8 хувь маш их хэрэгцээтэй гэсэн бол 3 хувь нь онц хэрэгцээгүй хэмээн дүгнэжээ.

Дээрх судалгаанаас харахад багш нар явцын үнэлгээ тогтмол хийдэг, үнэлгээг сурагч эцэг эхчүүдэд биечлэн танилцуулдаг, үнэлгээ бодиттой хийгддэг ч эцэг эх, багш сурагчийг холбосон үнэлгээг дамжуулах хэрэгсэл хэрэгтэй гэж үзсэн байна.

Хүснэгт 4. Сурагчийн судалгаа

1.	3. Өөрийн сургалтын үнэлгээний талаар багш нараасаа байнга мэдээлэл авч чаддаг үү? (130 хариулт)	Сурагчдын 60.8 хувь нь багш нараасаа сургалтын үнэлгээний талаарх мэдээллийг хааяа авдаг бол ямар дүнтэй байгаагаа огт мэддэггүй сурагчид 3.8 хувь нь байна.
2.	6. Өөрийн сургалтын үнэлгээгээ эцэг эхдээ танилцуулдаг үү? (120 хариулт)	Сурагчид сурлагын үнэлгээгээ эцэг эхдээ 64.3% нь хааяа, 30.2% нь байнга, 6.8% нь огт танилцуулдаггүй байна.
3.	10. Сургалтад багш, эцэг эх, сурагчид зориулсан үнэлгээний дэвтэр ашиглавал шаардлагатай юу? (140 хариулт)	Багш, эцэг эхэд зориулсан үнэлгээний дэвтэр ашиглавал 11.5 хувь маш чухал, 62.3 хувь нь шаардлагатай 26.2 хувь нь чухал шаардлагагүй гэж үзэж байна.

Судалгааг дүгнэж үзэхэд үнэлгээний талаарх мэдээллийг тогтмол авч чаддаггүй, эцэг эхдээ бүрэн танилцуулдаггүй, үнэлгээтэй тогтмол танилцаж байх нь чухал учир үнэлгээний дэвтэртэй болох хэрэгцээтэй болох нь харагдаж байна.

Шинэлэг санааг туршин хэрэгжүүлсэн байдал:

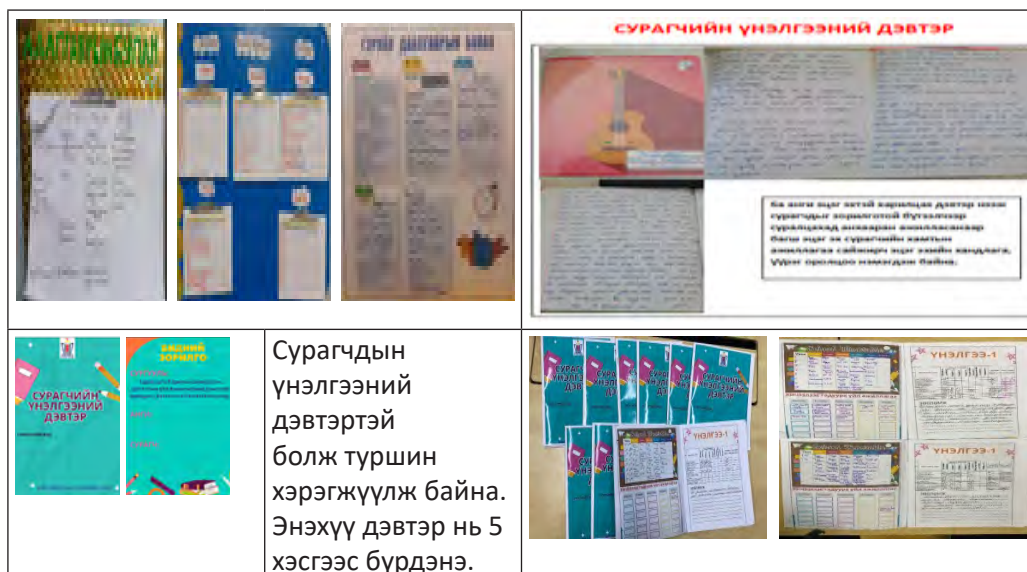
Санал

- Гүйцэтгэлийн үнэлгээний дата анализ дээр тулгуурлан индексийн түвшин ахиулах
- Мэргэжлийн багаар хамтран судалгаат хичээлийг зохион явуулах
- Сургуулийн менежментийн үйл ажиллагаанд багаар хамтран ажиллах

Давуу тал	Сул тал
Суралцагчийн өдрийн ачааллыг багасгана Сурагчдын хийх ажлыг тодорхой болгоно Даалгаврын гүйцэтгэл чанарыг хянах боломжтой болно	Багш эсвэл гэрийн даалгаврын самбар хариуцсан суралцагчдад багахан ачаалал нэмэгдэнэ. Заримдаа тэмдэглэхээ мартана

Гэрийн даалгаврын ачааллыг бууруулах үүднээс анги бүр даалгаврын буланг ажиллуулсан.

Сурагчдад “Сурлагын үнэлгээний дэвтэр” хөтлүүлсэн байдал

Сургуулийн менежментийн 3 оролцогч болох багш, эцэг эх, сурагчдад гарсан эерэг нөлөө

Багшид гарсан өөрчлөлт	Багшид суралцагчдын дэвтрийг үзэхэд ойлгомжтой болсон. Эцэг эхтэй хамтран суралцагчдыг хөгжүүлэх боломж гарсан.	Багш нар байнга судлаач байж инновацийг хөгжүүлж суралцагчдаа хөгжүүлэх үүрэгтэй.
Суралцагчдад гарсан өөрчлөлт	9а ангийн 24 суралцагчдын 72 хувь нь англи хэл, газарзүй хичээл дээр дэвтрийн тэмдэглэл эмх цэгцтэй ойлгомжтой болсон. Дэвтрийн үнэ цэнийг ойлгосон.	Бие даан сурах арга барилд суралцсан. Тогтвортой хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд хувь нэмрээ оруулах болсон.
Эцэг эх,асран хамгаалагчдад гарсан өөрчлөлт	Багш нартай хамтран хүүхдүүдээ хөгжүүлэх, хянах боломж бий. Сурагчдад “ Сурлагын үнэлгээний дэвтэр ” хөтлүүлсэн байдал. болсон. Хүүхдийнхээ сурах арга барилд сэтгэл хангалуун болсон.	Багшийн хэрхэн хичээл зааж юу хийлгэж байгааг нь эцэг эх, асран хамгаалагчид харах боломж бий болсон.

Дүгнэлт

Сургуулийн менежментийн хүрээнд багш нар өмнөх жилийн асуудлаа тодорхойлж, ЗАН-ээр хэлэлцүүлэн, дата анализ дээр ажилласан нь сургалтын чанарт нөлөөлсөн боловч сургуулийн менежментийг сайжруулахад оролцогч тал

болох багш, суралцагч, эцэг эх 3 хамтран эргэх холбоотой ажиллах шаардлага тулгарч байна. Үүнийг сайжруулах зорилгоор бид үнэлгээний дэвтэр загварыг боловсруулж үнэлгээгээр дамжуулан эцэг эх сурагчдыг сургалтын чанарт татан оролцуулах боломж байгааг олж харан 9а ангийн 24 сурагч дээр туршин хэрэгжүүлсэн.

Үүний үр дүнд сурагч, эцэг эхийн эргэх холбоо сайжрах, өөрийн болон хөндлөнгийн үнэлгээний өсөлт бууралтыг ажиглах, дүгнэх, хянах, багш сургалтын чанараа хамтран ахиулах, суралцагчдын хандлага төлөвшлийг үнэлэх, өөрийн удирдлагатай суралцагч хүүхдийг бий болгоход дэмжлэг үзүүлнэ гэж дүгнэж байна.

Санал

Сургуульд: Үнэлгээний дэвтрийг сургуулийн хэмжээнд 100 хувь ашиглах

- Багш сурагч, эцэг эхийн үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлэх зорилгоор гуравласан гэрээнд тусгах

Боловсрол шинжлэх ухааны газарт:

- Суралцагчдын хандлагыг үнэлэх
- Хандлагын үнэлгээг тодорхой болгох

Боловсролын ерөнхий газарт:

- Сургалтын үнэлгээнд суралцагчийн хандлагыг үнэлэх аргачлалыг боловсруулах
- Хандлагын талаарх ойлголтыг судалгаан дээр үндэслэн бодлогын баримт бичигт тусгах

Ном зүй

1. Шинэ монгол эрдмийн хүрээлэн Сургуулийн менежмент сургалтын чанар УБ. 2023
2. Гэлэгжамц А. Менежментийн онолын үүсэл УБ.,2009
3. Боловсрол Шинжлэх Ухааны Яам . Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих УБ. 2023
4. БСШУЯам Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих УБ.2023
5. Монгол хэлний тайлбар толь, УБ., 2011 он
6. Боловсролын ерөнхий газар, Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн, Боловсролын үнэлгээний төв, Нийслэлийн Боловсролын газар- Менежментийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж УБ.

МОНГОЛ ХЭЛНИЙ СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭД БАГШИЙН МЕНЕЖМЕНТ

*Г.Биндэръяа тэргүүлэх багш, Б.Банзрагч багш,
Б.Баярмаа багш, О.Мөнхзул багш
Дархан-Уул аймаг, 18-р сургууль
binderygombodorj 4@gmail.com, Banzaiaaaa@gmail.com
bbayarmaa623@gmail.com, Zulaam905@gmail.com*

Хураангуй

Боловсролын үнэлгээний төвийн Бага боловсролын чанарын үнэлгээний ерөнхий тайланд суралцагчдын унших, бичих, зохион найруулах чадварын гүйцэтгэл 24.3-28.6 хувьтай үнэлэгдсэн.

(EGRA)-г үндэсний түвшинд түүврийн аргаар зохион байгуулахад хамрагдсан сурагчдын 73 хувь нь эхэд тулгуурласан асуултад хариулсан даалгаврын гүйцэтгэл буюу “Уншаад ойлгох” даалгаврын гүйцэтгэл нь доогуур байгаа.

PISA–н монгол хэлний шалгалтын үнэлгээгээр 64 хувь нь зохих суурь түвшинд хүрсэнгүй гэж үнэлэгдсэнээс харахад бичих, уншаад ойлгох чадварыг эзэмшүүлэх, сайжруулах нь нэн чухал асуудал болоод байна.

Багш – сургалтаа зөв төлөвлөн хэрэгжүүлэх, менежментийг судлах, турших хэрэгцээ үүсээд байна. Иймд бага боловсролын монгол хэлний судлагдахууны хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх нь сургалтын хөтөлбөрийг ойлгох, мөн чанарыг ухаарна гэдэг бол багш бүр “Би юуг заах вэ?” гэхээсээ илүү “Юунд хэрхэн чадваржуулах вэ?” гэдэгт анхаарлаа хандуулан менежменттэй ажиллах нь чухал.

Агуулгыг судлах явцад хүүхдийн унших, бичиж найруулах арга барил эзэмшихийг гол зорилгоо болгон хичээлийг чиглүүлж, мэдлэг мэдээллийг ойлголтын хэмжээнд тулган заах биш хөтөлбөрийн чадварын хүрээнд буюу тодорхой үйл ажиллагаа хийнгээ зөв бичих дүрмээс эхлээд хүний амьдралын утга учир, мөн чанарын тухай мэдлэгийг олж авах арга зүйд тулгуурлан 2021 оноос хойш тасралтгүй туршин хэрэгжүүлээ. Боловсролын хөтөлбөрийн шинэчлэл, хандлагын өөрчлөлттэй уялдуулан багшлахуйн болон суралцахуйн үйлийг дэмжихүйц бага боловсролын монгол хэлний хичээл төлөвлөлтийг боловсруулан хэрэгжүүлсэн арга туршлага нь сургуулийн менежментийн бодлогын төв болж, үр дүнд хүрсэн судалгааны ажлыг танилцуулж байна.

Түлхүүр үг: Менежмент, сургалтын хөтөлбөр, жил, нэгж, ээлжит хичээлийн төлөвлөлт

Удиртгал

Олон улс болон монголын боловсролын чанарын шинэчлэлийн агуулга, үзэл санаа, багшлахуйн ба суралцахуйн үзэл баримтлалд гарч буй шинэ парадигмууд, дэлхийн тэргүүлэх судалгаа зэргээс харахад боловсролын хөгжил нь тасралтгүй, насан туршдаа, тогтвортой, үнэт зүйлд суурилсан чиг хандлага руу шилжиж байна. XXI зууныг мэдлэгт суурилсан оюунлаг, чадамжийн зуун гэж нэрлэж байгаа өнөө үед багшийн чадамжийн бүрдэл болох мэдлэг, чадвар, хандлага төлөвшсөн чадварлаг багшаар боловсролын үйлчилгээ үзүүлэх нь тулгамдсан асуудал мөн.

Хүний хөгжил хэдийгээр өргөн хүрээтэй үзэгдэл хэдий ч бие хүнээс эхэлдэг. Үүний нэгэн адил боловсролын чанарын шинэчлэлийн хэрэгжилт чадварлаг багш,

чанартай сургалтын байгууллагаас шалтгаалах нь зүйн хэрэг. Сургуулийн үйл ажиллагааг нэгдсэн менежментээр зохицуулдаг ба тэр нь сургуулийн менежмент юм. Сургуулийн менежмент сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үр дүнгээр тодорхойлогддог.

Сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэл, хандлагын өөрчлөлт нь багшлахуйн үйлийн ерөнхий хандлагыг зааж өгөхөөс гадна суралцахуйн үйлийг хэрхэн дэмжих чиглэл нь болдог. Иймд багш бид нар аливаа өөрчлөлтийг зөв талаас ухамсарлан өөрсдийгөө түүнд ойртуулан өөрчлөх хандлагыг бий болгох нь нэн чухал хэрэгцээ болоод байна. Гэтэл бидний ихэнх нь хуучин арга барил, хандлагаар орчин үеийн хүүхдүүдтэй харилцаад байгаа учир олон зөрчилтэй тулгараад л байна гэсэн үг юм.

Монгол хэлний сургалтын хөтөлбөрийг ойлгох, мөн чанарыг ухаарна гэдэг бол багш бүр “Би юуг заах вэ?” гэхээсээ илүү “Юунд хэрхэн чадваржуулах вэ?” гэдэгт анхаарлаа хандуулсан. Тиймээс бид хэлзүйн шинжлэх ухаан дээр суурилсан биш харин хэлзүйн ойлголтыг хүүхэд өөрийн төрөлх ухаан, заяамал мэдлэгийн хүрээнд дуурайж, хэлж, найруулж, зохиож бичих үйл дээр тулгуурлан төлөвлөхдөө сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөлт, үнэлгээний шалгуур, сурах бичиг, бие даан ажиллах ажлын хуудсанд байгаа даалгаврын уялдаа холбоог судлан төлөвлөж бусадтай харилцах хамтрах, явцдаа хөгжих, асуудал шийдвэрлэх, мэдлэг бүтээх, арга зүйн шийдлийг тусгаж ажиллах шаардлага үүсч байна.

Судалгааны арга

Ажиглалтын арга, мэдээллийн арга, өгөгдөл цуглуулах, боловсруулах.

Зорилго, зорилт

Монгол хэлний унших, бичих, сонсох, ярих чадваруудыг сайжруулахад багш оновчтой менежментээр дэмжих.

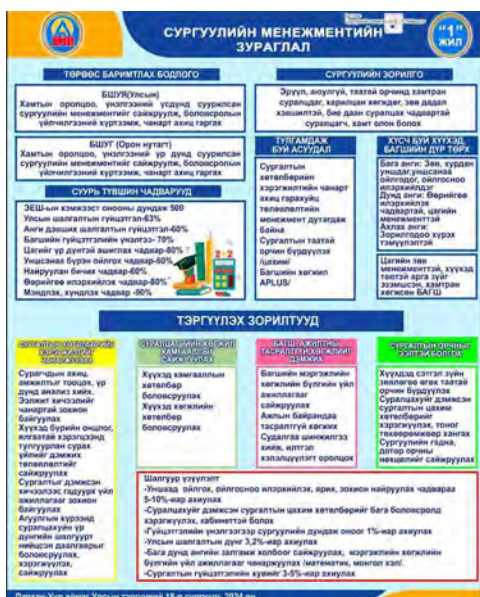
- Боловсролын чиг хандлагын талаарх үзэл баримтлал, сургалтын хөтөлбөрийг сайжруулах хэрэгцээ шаардлага
- Боловсролын менежментийн талаарх үзэл баримтлал, сургуулийн менежментийн үйл ажиллагааг чухалчлах нь
- Монгол хэлний сургалтын хөтөлбөрийг судлан хэрэгжүүлж, судалгаанд үндэслэн зохион байгуулсан үйл ажиллагааны үр дүн

Судалгааны үр дүн

Үр дүн 1. Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үр дүн сургуулийн менежментийн чухал хэсэг болсон.

БСШУСЯ-наас 2017 оны “Боловсролын чанарт нөлөөлж буй сургуулийн хүчин зүйлс” судалгаанд сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд багш нарт арга зүйн дэмжлэг үзүүлэхэд тухайн сургуулийн удирдлага, менежментийн бодлого нөлөөлдөг хэмээн дүгнэлтэд дурьдсан байдаг.

Дархан-Уул аймгийн 18 дугаар сургуулийн менежментийн зураглалд сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг чанаржуулахыг тэргүүлэх зорилтоо болгосон.

Үр дүн 2. Жил, нэгж, ээлжит хичээлийн төлөвлөлт нь суралцахуйн үр дүн, үр дүнгийн шалгуур гүйцэтгэлийн түвшинтэй холбож боловсруулсан нь багшлахуй болон суралцахуйд нөлөөлөхүйц ахиц гарсан.

Хүснэгт 1. Жилийн төлөвлөлт

- 215 -

Сурагдахуйн зорилт: 2.1e 2.2k

Монгол хэлний хичээлийн агуулгын залгамж холбоо, матриц

Хүснэгт 3. Ээлжит хичээлийн төлөвлөлт

2.2.1. Үнэлгээний нэгж 1. Уншсанаа ойлгох

Үе шат	мин	Бүгсийн үйл ажиллагаа	Сурагчийн үйл ажиллагаа	Явцын үнэлгээ
Алхам 1	2	Сурагчидтай хичээлийн бэлтгэл хангуула.	Багштай мэдлэг хичээлийн бэлтгэл хангана.	
Алхам 2	12	Сурах бичгийн хуудас-25 "Түнтгэр хөөрхөн төмс" эхний дагуу явдлыг дарааллын дагуу ярилцана.	"Түнтгэр хөөрхөн төмс" эхний уншиж Эхлээд? Дараа нь Эцэгт нь? гэсэн дарааллын дагуу ярилцана.	Үйл явдлын дарааллаар ярихад алхаарах
Алхам 3	6	1. Төмс, түнтгэр, хөөрхөн хэсгээ үзжээ дарааллын дагуу ярилцнаарай 2. Багштайг хэлсэн үгээр бүлэглэл хийнээр Би ухаалаггүй бэл түнтгэр төмс илүү тун ургасгүй Түнтгэр хөөрхөн төмс ч юуны чухал юм тун урсгаа вэ? 		Үйл явдлыг дарааллын дагуу дутаарлаггүй алхаарах
Алхам 4	10	3. Цэцгийг өрөөд дарах үүсвэр хэлсэн багшгүйг ажлаж бүтээгээр. Эхлээд? Дараа нь? Эцэгт нь?	Би доторноо эхэлснү бэл ургасгүй э байлаа юм. Би ухаалаггүй бэл түнтгэр төмс илүү тун ургасгүй. Би эцэгт э доторноо түнтгэр хөөрхөн төмс ургасгаа илэвэ	Давилгарын асуулгүйг сайн уншихад анхаарах
Алхам 5	5	4. Зүүсгийг авчлаада, асуултыг дагуу бүтээгээр. Хэн? Хэнээ? юу? хэний? тарин. төмс тарин.		Асуултал тохиромж үү амьдрал дээр бас нийцсэн эхэлжиг анхаарах

Хөтөлбөр боловсруулсан :2-р ангийн секс

Жилийн төлөвлөлтөд зорилго, зорилт, үнэлгээний талаар маш бага тусгаж байгаа үр дүн ажиглагдсан. Бага боловсролын сайжруулсан хөтөлбөр, суралцахуйн удирдамж, монгол хэлний суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур болон зөвлөмжийг судалснаар сургалтын хөтөлбөрийн жилийн төлөвлөлтдөө өмнөх жилүүдээс ялгаатай нь нэгж хичээлийн сэдвээ суралцахуйн зорилттой холбоод, үнэлгээний зорилтоо мэдлэг, чадвар, хандлага гэсэн шалгуурын хамт, суралцахуйн үр дүн болон үр дүнгийн шалгуур, үнэлгээний нэгжийг тусгасан хэлбэрээр сайжруулсан. Энэ нь өмнөх онуудад боловсруулдаг хөтөлбөрөөс ялгаатай нь:

- ✓ Ямар үр дүнд хүрэх ёстойг тодорхойлсон;
- ✓ Ойлгомжтой болсон;
- ✓ Нэгжийн хөтөлбөр боловсруулахад залгамж холбоотой болсон;
- ✓ Багшийн хавтсанд хийж хадгалдаг хөтөлбөр биш багшийн ширээн дээр өдөр бүр харах гарын авлага болсон;

Нэгж хичээлийн төлөвлөлтийн өөрчлөлт:

- ✓ Нэгж хичээлийн төлөвлөлтөд үнэлэх арга аргачлал үнэлгээний даалгаврыг тусгаагүй байсан. Нэгж хичээлийн төлөвлөлтөө боловсруулахдаа жилийн төлөвлөлтөөсөө суралцахуйн зорилт, суралцахуйн үр дүнд үндэслэн суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур болон гүйцэтгэлийн түвшинг тусган өөрчилсөн. Энэ нь хөтөлбөр хоорондоо нягт холбоотойгоор төлөвлөгдөж ирсэн.
- ✓ Сурах бичигт тухайн суралцахуйн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд шалгуур хангахуйц даалгавар байгаа эсэхийг судлан тодруулж, дутмаг даалгаврыг боловсруулан сургалтандаа ашиглахыг зорьсон.

Ээлжит хичээлийн төлөвлөлтийн өөрчлөлт:

- ✓ Ээлжит хичээлийн төлөвлөлтөд сургалтын хэрэглэгдэхүүн, сургалтын арга, явцын үнэлгээг хэрхэн хийх талаар маш бага тусгасанг илрүүлж сайжруулалт хийсэн.
- ✓ Үйл ажиллагаа бүр нь алхамчлагдсан ба суралцахуйн үр дүнгийн шалгуурын гүйцэтгэлийн түвшинд хүрэхээр төлөвлөн өөрчилсөн.

Багшид гарсан өөрчлөлт, ахиц, үр дүн:

Багш нарын ажилласан жил, бичгийн шалгалтын үнэлгээ, хичээлд суусан ажиглалт судалгаанаас харахад багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний бичгийн шалгалтын хувь 4,9 хувь, сургуулийн хөндлөнгийн үнэлгээний гүйцэтгэл 6,9 хувиар тус тус ахисан нь багшлахуйд гарсан ахицыг тодорхойлж байна.

Хүснэгт 4. Багш нарын хичээлд сүүсэн ажиглалт

2022-2023 оны хичээлийн жилд багш нарын монгол хэлний хичээлд суусан ажиглалт, судалгаа

№	Багийн нэр	Залхит хичээлийн төлөвлөлт		Залхит хичээлийн арга зүйг хэрэглүүлсэн байдал			Сургалтын материал хэрэглэдэггүйн				Үнэлгээ					Гэрлийн давтлаар			АВАХ ОНОО	АВАХ ОНОО	Гүйцэтгэлийн хувь
		Хичээлийн зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?		Залхит хичээлийн аргыг гүйцэтгэсэн байдал			Сургалтын материал хэрэглэдэггүйн				Үнэлгээ					Гэрлийн давтлаар					
		1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	4.3	4.4	4.5	5.1	5.2			
		Хичээлийн зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Хичээлийн зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Багийн зорилт даалгавар нь сургалтын зорилгыг гүйцэтгэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?	Сургалтын зорилгыг зурвалгааг зорилготой хэрэглэдэггүйн төлөвлөсөн үү?			
1	Б.Батраал	2	2	2	2	3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	30	60	50.0
2	Г.Бидэдрьяа	3	3	3	3	4	4	3	3	3	4	3	3	4	3	4	3	50	60	83.3	
3	О.Мөнхсүл	2	2	2	3	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	31	60	51.7	
4	Б.Батриша	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	3	2	2	2	2	3	32	60	53.3	
5	Д.Цэцэгтүгэм	2	1	1	2	3	1	0	1	2	2	2	2	1	2	2	2	24	60	40.0	
6	З.Батсүрэл	2	2	3	3	2	2	2	3	3	2	1	2	3	1	2	3	33	60	55.0	
7	Р.Оюунтөгс	2	1	2	2	2	2	3	3	1	2	2	2	2	2	2	3	32	60	53.3	
8	Г.Баярцэцэг	2	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	29	60	48.3	
9	О.Бидегиаа	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	1	28	60	46.7	
10	С.Сүрэннорол	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	27	60	45.0	
11	О.Оюмж	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	2	2	2	2	30	60	50.0	
12	О.Баттөв	2	2	3	1	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	3	2	31	60	51.7
13	Б.Нямбаатар	1	2	2	2	2	0	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	23	60	38.3	
14	Ж.Мөнхбаатар	2	2	2	3	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	33	60	55.0	
15	Б.Уранцэцэг	2	2	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	25	60	41.7	
16	Б.Жавзмаа	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	3	0	2	2	30	60	50.0	
17	Б.Батсайхан	2	2	2	2	2	2	1	2	2	3	2	2	2	2	3	2	31	60	51.7	
18	Т.Ариунсанаа	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	28	60	46.7	
19	Э.Насанхүү	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	26	60	43.3	
20	Б.Ундармаа	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	29	60	48.3	
21	Г.Оюунтунгааг	2	2	3	1	2	3	3	3	1	3	2	2	2	2	2	2	33	60	55.0	
22	Ц.Цэцэгтүгэм	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	27	60	45.0	
НИЙТ ХУВИЙ		44	42	45	45	45	42	45	48	40	46	38	48	37	50	47		662	1320	50.2	
дүнжлэг		43			44.75			46.5		40	46	38	48	37	50	47					

Үр дүн 3. Даалгавар боловсруулалтад гарсан өөрчлөлт

Бид өмнө нь суралцагчдыг үнэлэхдээ өөрт байгаа даалгавраа агуулгаар нь ялгадаг байсан ба мэдлэг ойлголт, чадвар, хэрэглээний түвшинд ангилдаггүй байсан. Мөн тухайн даалгавар суралцахуйн үр дүнгийн шалгуурт тохирсон эсэх, гүйцэтгэлийн аль түвшинд үнэлэгдэхүйц болох талаар мэдлэг багатай байсан. Зарим түвшингийн даалгавар огт байхгүй тул түвшинд тохирсон даалгаврыг багаараа хамтран боловсруулж, сурагчдын ялгаатай байдлыг харгалзан ажиллуулж чадваржуулж эхэлсэн. Бага боловсролын суралцахуйн зорилтын хүрээнд сурах бичиг болон БДАХ-нд дасгал даалгаврын судалгааг хийхэд мэдлэг ойлголтын даалгавар хангалттай, чадвар болон хэрэглээний даалгаврууд хангалтгүй байгааг үндэслэн дараах дасгал, даалгаврыг хийж ажиллалаа.

Зөв бичих, хэл зүй-үгийн сан, ойлгон унших, зохион найруулан бичих агуулгын хүрээнд суралцахуйн зорилт болон дасгал даалгаврыг сурах бичиг, бие даан ажиллах хуудас, нэмэлт даалгаврын гэсэн чиглэлээр судалж сайжруулсан.

Хүснэгт 5. Суралцахуйн зорилт ба сайжруулсан дасгал даалгаврын тоон нэгтгэл

Агуулгын хүрээ	1-р анги		2-р анги		3-р анги		4-р анги		5-р анги	
	СЗ	ДДТ	СЗ	ДДТ	СЗ	ДДТ	СЗ	ДДТ	СЗ	ДДТ
Зөв бичих	2		4	95	4	59	4	109	4	115
Хэлзүй -үгийн сан	3	8	4	10	4	36	4	95	4	73
Ойлгон унших	6/4		8/5	68	9/5	73	10/6	80	10/7	83
Зохион найруулан бичих	1/0		5/4	19	6/4	22	8/6	27	8/6	36
	12/4	8	21/9	192	23/9	190	26/12	311	26/13	307

Суралцахуйн зорилт -СЗ Дасгал даалгаварын тоо- ДДТ 26/12- нийт /судалгаа хийгдсэн

✓ Хөтөлбөрөө судлан шинжлэх, суралцагчдаа зөв оношлон ажиллах, багш нартайгаа хамтран суралцаж хөгжих, эцэг эх, асран хамгаалагч нараа нэгэн удирдлага дор ойлголцон хамтран ажиллах нь багшийн менежмент бөгөөд түүний үр дүнг суралцагч, багш нар хамтдаа хөгждөг болохыг сургалтын хөтөлбөрийн судалгаанаас харагдаж байна. Хамгийн чухал нь багш сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой дотоод /суралцагч, сурах бичиг, даалгавар/, гадаад хүчин зүйлс /хамтын оролцоо, судалгаа шинжилгээ, сургуулийн бодлого чиглэл/-ийг цогцоор нь авч судлах үр дүнтэй байсан.

✓ Хөтөлбөр-даалгавар-суралцагчийн ахиц амжилт-хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд эргэх холбоотой дүгнэлт хийж, төлөвлөгөө гарган ажилласны үр дүнд дараах ахиц харагдаж байна

Үр дүн 4. Туршлагаа түгээн дэлгэрүүлсэн байдал:

- Дархан-Уул аймгийн бага боловсролын 308 багшид “Монгол хэл судлагдахууны сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж буй арга зүйгээ 2022, 2023 онуудад түгээн дэлгэрүүлсэн.

Зураг 1. Дархан-Уул Аймгийн ЭШХ-2024 он

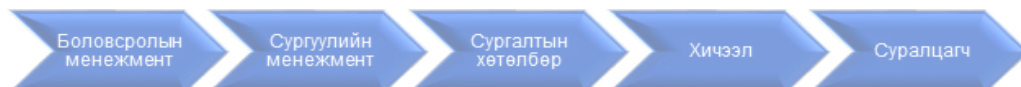

Зураг 2. Дархан-Уул аймгийн 1-р ангийн багш нарт хийсэн сургалт 2022 он

Зураг 3. Дархан-Уул аймгийн 2-р ангийн багш нарт хийсэн сургалт 2023 он

Дүгнэлт

- Сургуулийн менежментийн үйл ажиллагааны нэг хэсэг нь сургуулийн хөтөлбөрийн хэрэгжилт, хэрэгжилтийн үр дүн хичээл, хичээлийн үр дүнд суралцагч хөгжинө. Сургалтын чанарыг сайжруулахын тулд сургуулийн удирдлагын менежментийн бодлого суралцагч, багш нарт тулгарч буй асуудлаа зөв олж харснаас эхлэлтэй. Сургалтын хөтөлбөрөө судлан, төлөвлөлтийг сайн боловсруулж, хичээл сургалтын үйл ажиллагааг зөв чиглүүлэгтэй явуулснаар сургуулийн менежментийн хэрэгжилт, улмаар сургалтын байгууллагын хөгжилд нөлөөлнө гэж үзлээ.
- Орчин үед боловсролын төв бол суралцагч бөгөөд 21-р зуунд насан туршийн боловсролыг эзэмшүүлэх нь өнөөгийн хувьсан өөрчлөгдөж буй нийгэм чухалчилж үзэж байна. Суралцагчийн эзэмшсэн боловсрол мэдлэг нь түүний амьдралд насан туршийн хэрэгцээ болж чадвал бидний сургалтын үр дүн оршино. Иймээс бид суралцагчдаа эх хэлээрээ зөв уншиж, бичих, ярих

чадварыг эзэмшүүлснээр бага боловсролын монгол хэлний судлагдахууны үндсэн зорилго биелэгдэх болно. Эх хэлээрээ зөв ярьж, бодол санаагаа ойлгомжтой илэрхийлэн, бүтээлчээр уншиж бичих нь эх орноороо бахархах, асуудлыг зөв тодорхойлох насан туршийн хэрэглээ юм.

- Энэхүү цогц үйл ажиллагааны явцад багш нар ХАМТРАН СУРАЛЦАХ, ХАРИЛЦАН ХӨГЖИХ, ТӨЛӨВЛӨЛТИЙГ БОЛОВСРУУЛАХ, сургалтын чанарт ахиц гаргах, эцэг эх асран хамгаалагчдын сэтгэл ханамж өндөр, сургуулийн менежментэд нөлөөлөхүйц өөрчлөлтүүдийг илрүүлсэн.

Багш бүр багшлахуйн зөв менежменттэй байхад хүүхэд бүрийг сургах боломжтой.

Хүүхэд бүр ялгаатай байдаг ч хүүхэд бүр дээр ахиц гардаг.

Санал

- Суралцагч, багш нарт тулгамдаж буй асуудлаа зөв олж, менежментээ зөв тодорхойлох
- Сургалтын үйл ажиллагааг сургуулийн тэргүүлэх асуудлыг шийдвэрлэхэд хандуулах
- Хөтөлбөр, үнэлгээний шалгуур, арга зүйг цогцоор хамтран судлан төлөвлөх
- Үйл ажиллагаагаа оновчтой хэрэгжүүлэх, бусдад түгээн дэлгэрүүлэх, сайжруулах
- Хянаж алдаагаа олж дараагийн үйл ажиллагааны зорилгоо тодорхойлох нь чухал байна.

Ном зүй

1. Бага дунд боловсролын хууль
2. “Багшлахуйн менежмент” Ч.Пүрэвдорж, УБ, 2013 он
3. Бага боловсролын сургалтын хөтөлбөр 2019 он
4. Ерөнхий боловсролын тухай хууль
5. “Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих” УБ, 2023
6. Сурагч төвтэй, тэгш хамруулах, оролцоонд суурилсан бүтээлч арга зүй УБ, 2021 он
7. Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлого /2014-2024/

“МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ”-ЭЭР ДАМЖУУЛАН СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ

*Ц.Батбаяр, Дорноговь аймгийн Сайншанд 3-р сургууль
Боловсрол судлалын магистр, зөвлөх зэрэгтэй*

*Г.Гантуяа, Сайншанд 3-р сургууль
Нийгмийн ухааны багш, тэргүүлэх зэрэгтэй*

*Д.Нямдарь, Замын-Үүд сумын ЕБ-ын лаборатори 1-р сургууль
Боловсролын удирдлагын магистр, монгол хэл зохиолын багш*

*Б.Баяржаргал, Алтанширээ сумын ЕБС
Химийн багш*

Хураангуй

Хүүхдийн боловсрол, хөгжил нь боловсролын байгууллага, багш, эцэг эх, асран хамгаалагч (цаашид “багш, эцэг эх” гэх) -ийн нягт уялдаатай үйл ажиллагааны үр дүн юм. Үүнийг дэлхийн хэмжээнд хууль, эрх зүйн актаар зохицуулж, хамтран ажиллах ёстой гэж заасан. Гэтэл манайд (Монголд) багш, эцэг эхийн хамтын ажиллагаа хангалттай хэмжээнд хэрэгжихгүй байна. Бид багш, эцэг эхчүүд бие биенээ дэмжиж, хүүхдийн хүмүүжил, төлөвшилд эерэгээр нөлөөлөхийн тулд хамтран ажиллах ямар арга зам, боломж байж болохыг энэхүү судалгаанд өгүүлэх болно.

Түлхүүр үг: Багш, эцэг эх, асран хамгаалагч, суралцагч, “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ”, харилцаа хандлага, хамтын ажиллагаа, хүмүүжил, төлөвшил

Удиртгал

Судалгааны үндэслэл: Хүүхдийн хүмүүжил төлөвшил, сурлагын амжилтад зөвхөн багш, сургалтын байгууллага гол үүрэгтэй мэт өрөөсгөл хандлага байсаар байна. Иймд эцэг эх, асран хамгаалагчийн үүрэг оролцоо маш чухал бөгөөд, сургууль, багш нартай хамтран ажиллаж, сургалтын байгууллагын зорилготой нэгдмэл ойлголтоор, хүүхэд рүү чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулж хэвшвэл тэдний хүмүүжил төлөвшил, сурлагад мэдэгдэхүйц эерэг нөлөө үзүүлэх болно гэж үзэж байна.

Судлагдсан байдал: Энэ сэдвийг улс, аймаг, орон нутаг, сургуулийн хэмжээнд тодорхой түвшинд хөндөгддөг боловч, тухайлсан судалгааны ажил эмхтгэсэн материал харьцангуй цөөн байна. Тухайлбал “Залуу үеийн боловсрол, төлөвшилд эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлэх нь” (Д.Энхжаргал. Худалдаа Үйлдвэрлэлийн Их Сургууль), “Боловсрол ба эцэг эхийн оролцоо” (Боловсролын Ерөнхий Газар) зэрэг судалгаа хийгдсэн байна.¹

Судалгааны ажлын хэрэгцээ, шаардлага: Өнөөдрийн байдлаар багш, эцэг эхийн хамтын ажиллагаа нь “хэлбэр төдий хамтарч”, идэвх санаачилга багатай, хүүхдийн хэрэгцээ сонирхлыг тэр бүр харгалзахгүй, уралдаан тэмцээн, хурал, мэдээллийн цаг зэрэг хэвшмэл цөөн ажлын хүрээнд явж байна. Иймд багш, эцэг эхчүүд бие биенийхээ ажлын онцлогийг ойлгох, хамтын үйл ажиллагааг илүү сонирхолтой түвшинд байлгаж, хүүхдэд чиглэсэн нэгдмэл нөлөөллийн ажлыг хийж, хамтарч ажиллах зайлшгүй шаардлагатай байгаа билээ.

¹ Боловсрол ба эцэг эхийн оролцоо асуумж. БЕГ. 2023.

Дэвшүүлж буй асуудал: “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагаагаар дамжуулан хамтын ажиллагааг сонирхолтой, үр дүнтэй болгож, багш эцэг эхийн харилцан ойлголцлыг сайжруулах, хамтран ажиллаж, хүүхдийн хүмүүжил төлөвшилд эерэг нөлөөлөх боломжийг илрүүлэх

Зорилго: “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагаагаар дамжуулан эцэг эхийн оролцоог идэвхжүүлж, хамтыг ажиллагааг чанаржуулах боломжийг тодорхойлох

Зорилт:

- Менежментийн онолын судалгаа хийх
- Суурь судалгааны аргачлал боловсруулж, судалгаа авах
- “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ”-ийг зохион байгуулах төлөвлөгөө боловсруулах, хэрэгжүүлэх
- Үр дүнгийн судалгаа авч, суурь судалгаатай харьцуулсан анализ хийх
- Үр дүнд тулгуурлан дүгнэлт гаргах
- Дүгнэлтээс биелэгдэхүйц, цаашид дэвшүүлэх санааг гаргах

Судалгааны ажлын объект: Тус судалгаанд Дорноговь аймгийн ЕБС-ийн багш, эцэг эх, асран хамгаалагч, сурагчид хамрагдлаа.

Судалгааны ажлын хязгаарлалт: Суурь судалгаанд аймгийн хэмжээний бүх сургууль, эцэг, суралцагчийг нээлттэйгээр, үр дүнгийн судалгаанд зөвхөн үйл ажиллагаанд хамрагдсан эцэг эх, багш сурагчдыг хамруулав.

Судалгааны шинэлэг тал: “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагаагаар, багш эцэг эх, сурагчдын хамтын ажиллагааг идэвхжүүлж, сургалтын чанарыг дээшлүүлж, сургуулийн менежментэд дэмжлэг үзүүлэх. Жишээлбэл: Эдийн засагч мэргэжилтэй аав математик агуулгыг заахдаа хэрэглээ талаасаа илүү бодитой ойлголтыг сурагчдад өгч байгаа байдал харагдаж байлаа.

Судалгааны арга зүй: Ажиглалт тандалт, харьцуулан дүгнэх асуулгын аргыг ашиглалаа. Судалгааны үр дүнг Jotform судалгааны программ ашиглан боловсрууллаа. Судалгааны асуултад үнэн зөв, илэн далангүй хариулах боломж олгох зорилгоор хаяг, нэрийг аваагүй болно.

Судалгааны ажлын практик ач холбогдол: Багш эцэг эхийн хамтын ажиллагааны үр дүн, идэвх оролцоог нэгэн цул болгоход судалгааны ажлын ач холбогдол оршино.

Онолын хэсэг

Менежментийн тухай онолын судалгаа

Энэ шинжлэх ухаан нь өөрийн үүссэн цаг хугацаа, үзэл баримтлал, нөхцөл шалтгаан, үр дагавар, орон зайтай юм. Нэг нь ажиллаж, нөгөөх нь захирч ажлаа хийлгүүлдэг ийм харилцаа бий болсноор удирдлагын шинжлэх ухааны үр хөврөл үүсч бий болжээ. Өөрөөр хэлбэл, хүн бий болж, хүмүүсийн хооронд харилцаа үүсч, хүмүүсийн оюун сэтгэхүй, хүч чадал, авьяас билгийн ялгарал бий болсон нь менежмент аяндаа үүсэх урьдчилсан нөхцөл болсон юм. Хамтарч ажиллахаас өөр аргагүй амьдрал энэхүү шинжлэх ухаан руу хөтөлж байлаа.

Менежмент нь нөгөө талаар удирдлагын зүгээс хүчирхийлэхгүйгээр ямар ч ноцтой асуудлыг шийдвэрлэж, амжилтанд хүрэх ухаан мөн. Иймээс удирдлагын янз бүрийн хэлбэр, арга барил, орон оронд олон зуун жилийн турш хурж хуримтлагдсаар

“Менежмент” хэмээх удирдлагыг судалдаг ухаан бие даасан шинжлэх ухаан болтлоо хөгжсөн байна.

Сургууль, эцэг эхийн хамтын ажиллагааны талаарх эрх зүйн актууд

Монгол улсын хувьд бүх цаг хугацааны туршид боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаанд эцэг эх, асран хамгаалагчдын оролцоог хангах хуулийн заалт, зохицуулалтыг хэрэгжүүлж иржээ. Одоогийн байдлаар:

Боловсролын тухай багц хуулийн 40 дүгээр зүйлд эцэг эх асран хамгаалагчийн эрхийг 6, үүргийг 10 зүйл заалтаар тус тус заасан төдийгүй, 40.3-т эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч боловсролын сургалтын байгууллагатай хамтран ажиллах гэрээ байгуулж ажиллахыг чиглэл болгосон байна.² Мөн “School Police”, “Эрүүл Монгол хүүхэд” зэрэг хүүхдийн аюулгүй байдлыг хамгаалсан төсөл, хөтөлбөрүүд, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх зөвлөмж, чиглэлүүд тогтмол хэрэгжиж байна. Эндээс үзэхэд сургуулийн менежмент гэдэг нь өөрийн өмнөө тавьсан зорилгодоо хүрэхийн тулд эцэг эхийн оролцоо болон материаллаг нөөц, бололцоог зохицуулж ашиглах, төлөвлөх, зохион байгуулалттайгаар нөлөөлөх, хяналтын үйл ажиллагаа явуулахыг хэлдэг байна.

Судалгааны хэсэг

Сургалтын байгууллагаас эцэг эхчүүдэд чиглэсэн үйл ажиллагааны талаарх түгээмэл хэлбэр болон “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагааны үр дүнг харьцуулсан судалгааг 2 үе шаттай авч, харьцуулсан судалгаа хийж үр дүнг тооцлоо. Сургалтын байгууллага, эцэг эхийн хамтын ажиллагаанд эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлж, идэвхжүүлэх зорилгоор “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” арга хэмжээг зохион байгуулахад гарч буй өөрчлөлтийг судалгаанд хамрагдсан талуудын хариултуудыг харьцуулан үр дүнг харахыг зорилгоо.

Жич: Суурь судалгаа гэдэг нь “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагаа явуулахаас өмнө багш, сурагч, эцэг эхээс авсан судалгаа болно.

Үр дүнгийн судалгаа гэдэг нь “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагааны дараа багш, сурагч, эцэг эхээс авсан судалгаа болно.

Хүснэгт 1. “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагаанд хамрагдсан хүрээ:

	Үйл ажиллагааны чиглэл	Эцэг эхийн тоо	Хамрагдсан сурагчид	Хамтран ажилласан багш
1	Хичээл заасан	320	3951	114
2	Хичээл хамтран бэлтгэсэн	43		
3	Хичээл ажигласан	22		
	Нийт	385		

1. Багш, эцэг эх, суралцагчийн харилцаа холбоо хэр идэвхтэй байгааг илрүүлэх асуултад дараах байдлаар хариулсан байна.

² Боловсролын тухай багц хууль. 2023 он.

Хүснэгт 2. Эцэг эхийн харилцаа холбоо

№	Хариулт	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа
		Багш		Эцэг эх		Суралцагч	
1	Идэвхтэй харилцаатай	19,8	33,9	36,8	44,9	19,8	64,2
2	Дундаж харилцаатай	24,4	33	37,8	36,1	31,1	
3	Идэвх сул	25,6	10,5	23,3	15,8	47,8	35,8
4	Хангалтгүй	30,2	22,6	2,1	3,1	2,8	

Суурь судалгаанд багш нарын дийлэнх нь эцэг эхийн харилцаа **хангалтгүй**, **эцэг эх** өөрийгөө **дундаж харилцаатай**, **сурагчдын зүгээс эцэг эхийн холбоо харилцаа идэвх сул** гэж тус тус хариулсан. “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагааны дараах **үр дүнгийн судалгаанд** багшаас авсан асуулгаар эцэг эхийн идэвхтэй оролцоо нэмэгдэж, хангалтгүй, идэвх сул байдал багассан, эцэг эхийн хариултаас дундаж харилцаа нь идэвхтэй болж 8,1 хувь өссөн, сурагчдын хариултаас эцэг эхийн идэвх сул байдал нь идэвхтэй болон, дундаж болж өөрчлөгдсөн. Эдгээрээс үзэхэд багш, эцэг эх, сурагчдын зүгээс “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагааг явуулснаар эцэг эхийн холбоо харилцааны идэвх нь тодорхой хувиар нэмэгдэж өөрчлөгдсөн нь харагдаж байна.

2. Эцэг эхийн зүгээс хүүхдийн хичээл сурлага, хүмүүжлийн хөгжилд анхаарал хэр байгааг илрүүлэх асуултад дараах байдлаар хариулсан байна. Багшийн ажилд эцэг эхийн зүгээс дэмжиж тусалдаг, хамтарч ажилладаг байдлыг илрүүлэх асуултад дараах байдлаар хариулсан байна.

Хүснэгт 3. Хүүхдэд тавих анхаарал

№	Хариулт	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа
		Багш		Эцэг эх		Суралцагч	
1	Сайн анхаардаг	16,5	35,5	23,4		1,6	43,9
2	Дундаж анхаардаг	35,3	50,8	63,6		62,7	31,8
3	Муу анхаардаг	48,2	15,8	13		35,7	24,3

Сурагчдаас авсан **суурь судалгаагаар** эцэг эхийн цөөнх **1,6 хувь нь сайн анхаарч**, дийлэнх 62,7 хувь хүүхдийнхээ сайн сурдаг хичээлийг л мэддэг байсан бол **үр дүнгийн судалгаагаар** дийлэнх **43,9 хувь нь** бүх хичээлээ хийсэн эсэхэд нь **сайн анхаардаг** болж нэмэгдсэн. Эцэг эхээс авсан **суурь судалгаанд** дийлэнх 63,6 хувь нь хүүхдэдээ тавих анхаарал **дундаж** гэж хариулсан бол үр дүнгийн судалгаанд 58,6 хувь болсон, харин **сайн анхаардаг** хэмээсэн нь 23,4 хувь байснаас 30,2 хувь болж өссөн нь эцэг эхчүүдийн зүгээс “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагааны дараа хүүхдэдээ тавих анхаарал тодорхой хэмжээнд дээшилсэн болох нь харагдаж байна. Багшаас авсан судалгаанаар өмнө нь муу анхаардаг гэж хариулсан бол, үр дүнгээр дундаж болон сайн анхаарах нь нэмэгдсэн байгаа нь харагдаж байна. Дээрхээс багш, эцэг эх сурагчийн судалгааны үр дүнг үзэхэд “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагаагаар эцэг эх хичээл зааснаар хүүхдийнхээ

зөвхөн сайн сурдаг хичээлд анхаардаг, бусад хичээлд нь төдийлөн анхаарал хандуулдаггүй, ач холбогдол өгдөггүй байсан нь тодорхой хэмжээгээр өөрчлөгдөж бусад бүх хичээлд нь жигд анхаарал хандуулдаг болж өөрчлөгдсөн хэмээн дүгнэж байна.

3. Эцэг эх, багш, сурагчдын хамтын ажиллагаа ямар чиглэлд илүү идэвхтэй явагддаг вэ?

Хүснэгт 4. Эцэг эхийн оролцооны чиглэл

№	Хариулт	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа
		Багш		Эцэг эх		Суралцагч	
1	Хичээл сурлагын чиглэлд түлхүү анхаардаг	13,2	23,6	16,1	23,1	16,7	28,3
2	Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны чиглэлд анхаардаг	18,8	23,6	14,8	18,2	9,6	8,4
3	Эцэг эхэд чиглэсэн үйл ажиллагаанд	17,3	13,8	19	23,6	15,6	14,5
4	Дээрх бүх чиглэлд заримдаа боломжтой үедээ идэвхтэй хамрагддаг	35	18	34,2	34,8	32,7	32,3
5	Дээрх бүх чиглэлд маш идэвхтэй хамрагддаг	15,7	26,7	11,5	23,9	12,3	16,5

Суурь судалгаагаар багш, эцэг эх, сурагчдын хариултаас үзэхэд эцэг эх нь бүх чиглэлд боломжоороо хааяа идэвхтэй оролцдог байдал **үр дүнгийн судалгаагаар** хичээл сурлагад түлхүү анхаарах, бүх чиглэлийн ажилд идэвхтэй хамрагдах нь өссөн үзүүлэлттэй байна. Эдгээрээс үзэхэд хишиг өдөр үйл ажиллагаанд оролцсон эцэг эхийн идэвх оролцоо эергээр нөлөөлж бүх чиглэлийн ажил, хичээл сурлагын чиглэлд анхаарах байдал сайжирч байна.

4. Эцэг эх, асран хамгаалагчийн багш, сургалтын байгууллагын үйл ажиллагаанд хандах хандлагыг тодорхойлох асуултад дараах байдлаар хариулсан байна.

Хүснэгт 5. Эцэг эхийн зүгээс багш сургалтын байгууллагад хандах хандлага

№	Хариулт	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа	Суурь судалгаа	Үр дүнгийн судалгаа
		Багш		Эцэг эх	
1	Багшийн ажлыг ойлгож, мэдрэх	24	58	77,4	83,5
2	Багшийн ажлын онцлогийг ердийнөөр үнэлэх	28,3	20,3	11,9	10,2
3	Багшийн ажлын талаарх ойлголт бага	47,7	21,7	10,6	6,3

Судалгаанд оролцогчдын хариултаас үзэхэд **суурь судалгаагаар** багш нарын дийлэнх нь эцэг эх багшийн ажлын талаар ойлголт бага, эцэг эхийн дийлэнх нь багшийн ажлыг ойлгож, мэдэрдэг гэж хариулсан бол **үр дүнгийн судалгаагаар** багш нарын дийлэнх нь эцэг эхчүүд багшийн ажлын талаарх ойлголт бага гэх сонголт 26 хувиар багасч багшийн ажлыг ойлгож мэдрэх нь 34 хувиар өссөн бол эцэг эхийн зүгээс өөрсдийгөө багшийн ажлыг ойлгож мэддэг 6,1 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 6. “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” ажиллагааны үр дүнгийн харьцуулалт

№	Хариулт	“МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” хамрагдсан	“МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” хамрагдаагүй	“МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” хамрагдсан	“МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” хамрагдаагүй
		Сурагч		Эцэг эх	
1	Хичээл сурлагын чиглэлд түлхүү анхаардаг	27,3	14	8,1	14,5
2	Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны чиглэлд анхаардаг	13,7	23,1	11,9	10,2
3	Эцэг эхэд чиглэсэн үйл ажиллагаанд	8,6	12,9	11,7	6,3
4	Дээрх бүх чиглэлд заримдаа боломжтой үедээ идэвхтэй хамрагддаг	7	46,6	10	56,2
5	Дээрх бүх чиглэлд маш идэвхтэй хамрагддаг	48,4	3,4	58,3	12,8

Судалгаанаас үзэхэд ментор хийсэн сурагчдын эцэг эхийн дийлэнх нь бүх чиглэлийн үйл ажиллагаанд идэвхтэй хамрагддаг бол ментор эцэг эхэд хамрагдаагүй эцэг эхчүүдийн дийлэнх нь боломжтой үедээ үйл ажиллагаанд хамрагддаг байна. Сурагчдын зүгээс эцэг эхийн хариулттай таарч байгаагаас үзэхэд менторд хамрагдсан эцэг эхийн идэвх оролцоо маш идэвхтэй болж өөрчлөгдсөн бол хамрагдаагүй эцэг эхийн идэвх оролцооны чиглэл тодорхойгүй зөвхөн боломжтой үедээ оролцдог хандлагатай байна.

Дүгнэлт

Судалгааны хариулт болон ажиглалтаас харахад дараах дүгнэлт гарч байна.

Үүнд:

1. Эцэг эхийн хүрээнд зохион байгуулдаг уламжлалт ажлуудыг өөрчилж “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” хэлбэрээр зохион байгуулснаар, багш сурагч, эцэг эхчүүдийн хамтын ажиллагаанд эерэг уур амьсгал, харилцаа бий болж чадсан байна.
2. Эцэг эхчүүд хичээл заах, хичээлийг багштай хамтран бэлтгэсэн зэрэг үйл ажиллагааны үр дүнд багшийн ажлын ач холбогдол, ачаалал зэргийг илүү мэдэрч, ойлгож хүндлэх байдал илт нэмэгдсэн нь өнөөгийн нийгэм дэх үл ойлголцсон харилцааны зөрчлийг арилгах маш чухал хөшүүрэг болж чадсан байна.
3. Эцэг эхчүүд мэргэжлийн дагуу хичээл заахад сурагчдын мэдлэг, практик хэрэглээ, мэргэжлийн төсөөлөл, сонголтод өвөрмөц үр дүн үлдээдэг болох нь харагдаж байлаа.
4. Хүүхдийн сурлага, төлөвшил тал руу анхаарах хандлага нэмэгдсэнээр “үл хайхрах хүчирхийлэл” багасах сайн нөлөөтэй байдал харагдаж байна.
5. Эцэг эх багшийн ажлыг төлөөлөн гүйцэтгэж буй дээрх үйл ажиллагаа нь өнгөц харахад ээлжит хичээлийн чанарыг л сайжруулж байгаа мэт харагдах боловч угтаа ээлжит хичээлийн чанарыг дээшлүүлэх нь сурагчдад тухайн хичээлийг мэдрэх, ойлгох, хүсэл сонирхлыг дээшлүүлэх, хичээлдээ идэвхийлэн оролцох зэрэг эерэг үр дүнг авчирч байгаа юм. Энэ нь яваандаа

сургуулийн менежментэд эерэгээр нөлөөлж буй болно.

6. Эцэг эхтэй зөв хамтран ажилласнаар сургалт хүмүүжлийн ажлыг үр дүнтэй, чанартай удирдах менежментийн шийдэл болж чадах боломжтой гэж харагдаж байна.
7. Ментор эцэг эх болсон асран хамгаалагчийн дийлэнх нь үйл ажиллагаанд хамрагдах байдал идэвх оролцоо маш идэвхтэй оролцдог болж байна.

Санал

Судалгааны дүгнэлтэд үндэслэн дараах саналыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

1. Сургууль бүр “МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ” үйл ажиллагааг тодорхой давтамжтайгаар зорилго, төлөвлөгөөтэй зохион байгуулж хэвших
2. Хууль тогтоомж дахь эцэг эхийн үүрэг оролцооны талаарх мэдээллийг танин мэдүүлэх, боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаанд эцэг эхчүүдийг илүү сайн татан оролцуулах хүсэл эрмэлзэлтэй хариуцлагатай байх ажлуудыг зохион байгуулах

Ном зүй

1. Б. Жадамба, Ц. Чимэдлхам. Судалгааны арга зүй 2001
2. Ш. Ичинхорлоо. Сурган хүмүүжүүлэх судалгааны арга зүй 2003
3. Боловсролдын хүрээлэн, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яам “Багшийн хөгжил-сурах бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүний хэрэглээ” УБ. 2019.
4. М.Эрдэнэтуяа, Б.Ичинхорлоо, Д.Кадирбек “Менежментийн үндэс” УБ. 2019.
5. В.Отгондэмбэрэл “Менежментийн үндэс” УБ. 2010
6. <https://soyolerdem.edu.mn/online/wpcontent/uploads>
7. Боловсролын тухай хууль
8. Багшийн хөгжлийн дэмжих тухай хууль
9. Судалгааны программ ашиглах гарын авлага цахим

ЭЦЭГ ЭХИЙН ХАНДЛАГАД НӨЛӨӨЛӨХ – СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТ

Н.Номин-Эрдэнэ, nomin.erdenenn88@gmail.com,

Б.Доржгочоо, dorjgochoo0131@gmail.com,

А.Энхтайван, enkhtaivanaa@gmail.com,

Б.Энхбат, Enkhbat0821@gmail.com,

Б.Солонго, borsolongo33@gmail.com,

Б.Одгэрэл, boormaaodgerel@gmail.com,

Г.Гангамөрөн, gangamurun1207@gmail.com

Дорнод аймгийн Ерөнхий боловсролын 1 дүгээр сургууль

Үндэслэл

Дэлхий нийтээр даяаршиж буй энэ үед аливаа улс орны хөгжил нь боловсролын салбарын хөгжлөөс, боловсролын салбарын хөгжил нь сургууль, багш, эцэг эхийн үр дүнтэй хамтын ажиллагаанаас харилцан хамааралтай байгаа нь хэн бүхэнд илэрхий. Орчин үеийн боловсролын хамгийн чухал үүргийг зөвхөн сургууль, багш нар үүрэхгүй, харин энэ нь эцэг эхчүүдийн хамтын оролцоонд тулгуурладаг болоод байна. Аль ч улсын эцэг эхчүүд боловсролын чанар муу байгаагийн хариуцлагыг боловсролын яам, хичээл заасан сургуульд нь тохоодог хуучин сэтгэлгээнээсээ салж, хүүхдээ сургах ажил үйлд өөрсдөө оролцоотой, хариуцлагатай байх хандлагатай болж байна.¹

Багш, эцэг эх, асран хамгаалагчийн зорилго нь хүүхдийн хөгжил, төлөвшилд түлхүү анхаарч тэднийг бие даан суралцах чадвартай, хариуцлагатай, өөрийгөө тасралтгүй хөгжүүлэх хүсэл эрмэлзэлтэй ирээдүйн иргэнийг төлөвшүүлж бэлтгэх учиртай. Энэхүү хүсэл эрмэлзэл, өөрчлөлт шинэчлэлтийг сургууль, багш, эцэг эхийн хамтын ажиллагаанд суурилан харилцаа, хандлагаа өөрчлөх замаар сургуулийн менежментийг боловсронгуй болгож, эцэг эхийн оролцоо, хандлагыг сайжруулах боломжтой гэж үзээд энэхүү сэдвийг сонгож авлаа.

2022-2023 оны хичээлийн жилд сургалтын байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээний шалгуур 6 буюу сургалтын байгууллагын талаарх сэтгэл ханамж 0.76% буурсан үзүүлэлттэй байгаа учир эцэг эхчүүдийн оролцоо, хандлагын бодит байдлыг тодорхойлох судалгаа хийсний үр дүнд 2022-2025 оны хичээлийн жилд “ЭЦЭГ ЭХИЙН ХАНДЛАГАД НӨЛӨӨЛӨХ” зорилго тавин ажиллаж байна. Дээрх хичээлийн жилийн Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн гаргасан төлөвлөгөөний хүрээнд “Эцэг эхийн хандлагад нөлөөлөх - сургуулийн менежмент” сэдвээр судалгаа, шинжилгээний ажил хийж байна.

Түлхүүр үг: Эцэг эхийн оролцоо, хандлага, сургуулийн менежмент, хүүхдийн хөгжил

Зорилго

Сургуулийн менежментэд тулгуурлан эцэг эхийн оролцоо, хандлагад нөлөөлж, хамтын үйл ажиллагааг сайжруулах ямар боломж байгаа талаар судалж, сургууль-багш-эцэг эхийн үр дүнтэй хамтын ажиллагааны арга замыг нээн илрүүлэхэд оршино.

¹ А.Бүрэнжаргал Докторант, Ч.Эрдэнэчимэг (Ph.D.), дэд профессор “Эцэг эхийн оролцоот үр дүнд суурилсан хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх аргачлал “УБ 2018 он).

Судалгааны арга

Мэдээлэл цуглуулахад: Асуулгын арга, Ярилцлагын арга, Ажиглалтын арга

Мэдээлэл боловсруулахад: Анализ, индукц, дедукц оюун дүгнэлт, Swot шинжилгээний арга

Судалгааны шинэлэг тал

Сургууль – багш - эцэг эхийн хамтын ажиллагааг төлөвлөгөөний дагуу системтэй тодорхойлж, урт, дунд, богино хугацаанд үр дүн, бодит байдлыг илрүүлж цаашид илүү үр дүнтэй хамтарч ажиллах боломжийг нээж буй нь шинэлэг тал болно.

Судалгааны ач холбогдол

Сургуулийн менежментийн хүрээнд эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлж, харилцаа хандлагыг сайжруулснаар хүүхдийн хөгжил төлөвшил, сургуулийн хөгжилд нөлөөлнө.

Онолын үндэслэл

Сургуулийн менежментийн тухай ойлголт

“Хүний бүхий л зовлон

Хүн хоорондын харилцааны зовлон байдаг”²

Хүүхдийн хөгжил гэдэг нь гадаад орчинтой харилцан үйлчлэлцэн түүний эсрэг биеийн болон оюун ухааны хүчээ зарцуулан хөгжих, арга барил эзэмших үйл явц юм. Өөрөөр хэлбэл хүүхэд эцэг эх, асран хамгаалагч, насанд хүрэгчидтэй харилцаж, тэдний дэмжлэгийг авч, өөрийн ерөнхий чадамжаа сайжруулах үйл явцыг **ХҮҮХДИЙН ХӨГЖИЛ** гэнэ.

Менежмент нь:

1. Зорилгодоо хүрэх
2. Зөрчилдөөнтэй хүсэл сонирхлуудын дунд тэмцлийг барьж байх
3. Үр ашиг, үр дүнд хүрэхийн тулд хэрэгтэй зүйлсийг сонгон хийх

Байгууллага, хамт олноороо нэгдмэл харилцаа холбоо сайтай байхад тухайн байгууллагын менежмент, алсын хараа чухал үүрэгтэй. Одоо ихэнх сургуулийн удирдах ажилтнууд алсын хараа маш тодорхой байх, түүнийгээ өөр хоорондоо хуваалцах нь менежментийн чухал хүчин зүйл гэдгийг ойлгодог болсон.

БАЙГУУЛЛАГЫН БОДИТ НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ = АСУУДАЛ, ЗОРИЛТ = ХЭРЭГЖҮҮЛЭЛТ = БОДИТ БАЙДАЛ /Байгууллагын бодит байдлыг эргэн нягтлах/ = АСУУДАЛ, ЗОРИЛТ...

Ийм циклээр сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулж, эргэн дүгнэдэг.

Улс орны хөгжлийн үндэс суурь бол иргэдийнх нь боловсрол байдаг. Тиймээс чанартай боловсрол олгох үндсэн чиг үүрэгтэй сургуулиуд менежментээ байнга сайжруулах учиртай.

- Сургууль хэмээх байгууллагын менежментэд багш нарын дотоод хүсэл эрмэлзэл, байгууллагын нэгдмэл алсын хараа, багш, эцэг эхийн хамтын ажиллагаа, харилцан уялдаа холбоотой ажиллах
- Алсын хараанд суурилсан өдөр тутмын сургалтын үйл ажиллагаа, бодит нөхцөл байдлын талаар багш ажилчид, эцэг эхчүүдэд нээлттэйгээр харилцан ярилцаж, сурагч хүүхдүүдэд тулгарч буй асуудлыг судалж тодорхойлон, хамтдаа шийдвэрлэхийн тулд дан дангаараа биш багаар ажиллах давуу талыг ойлгуулах

² www.google.mn

- Нэгдсэн менежменттэй, нээлттэй асуудлаа ярилцаж, хамтарч ажилладаг сургууль дотроосоо өөрчлөгдөж, тасралтгүй хөгждөг, хамгийн чухал нь сурагч хүүхдүүдэд гарах эерэг өөрчлөлт, үр нөлөө нь баталгааждаг юм.³

Бусад орны сайн туршлага

НҮБ-ийн ЮНЕСКО-гоос Боловсролын дөрвөн баганыг тодорхойлсончлон хүн дараах дөрвөн зүйлийг эзэмшсэнээр боловсролын зорилго тодорхойлогдож байна. Үүнд:

1. Оршин байхад суралцах
2. Хамтдаа амьдрахад суралцах
3. Суралцахууд суралцах
4. Хийхэд суралцах гэж тодорхойлсон байдаг.

Өөрөөр хэлбэл, хүн боловсрол эзэмшинэ гэдэг нь өөрийгөө болон бусдыг танин мэдэх замаар хүлээн зөвшөөрөх, харилцан хамтдаа амьдрахад суралцсан, ямар нэгэн зүйлийг чаддаг, хийдэг болсон байх, мөн насан туршдаа суралцах чадварыг эзэмшсэн байхыг хэлнэ.⁴

Монгол Улс ирээдүйд хаана хүрэхийг, хөгжлөө хэрхэн тодорхойлох, яаж аж төрөхийг хүсэж байгаагаа боловсролын салбараараа тодорхойлох боломжтой. Ингэхдээ тухайн нэг суралцагч бүрийг оршихууд, хамтран амьдрахууд, аливааг хийдэг байхад, насан туршдаа суралцдаг байхад сургах нь чухал юм.

Япон: Боловсролын систем нь Японы үндсэн хуульд тулгуурлан эцэг, эхийн оролцоог системчилж өгсөн. 2004 оноос хойш 5 жилд тутамд сургуулийн боловсрол дахь эцэг эхчүүдээс судалгааны төлөв байдал, хандлагын судалгааг авдаг. Энэ үед судалгааны үр дүн эцэг эхчүүдийн сургуулийн боловсрол дахь сэтгэл ханамж 73.1 хувь, сүүлийн судалгаагаар 83,8 хувь болж өссөн байсан. Ерөнхийдөө энэ судалгаа нь тогтмол өсөлттэй байгаа. Эцэг эхчүүд сургуулийн менежментэд оролцох явцдаа Боловсролын талаарх ерөнхий ойлголт аваад зогсохгүй хамт хөгжиж, боловсордог байна.

Судалгааны хэсэг

Сургуулийн эцэг эх, асран хамгаалагчдаас авсан асуулга:

Зураг 1. Та сургуулийн менежмент хамтын ажиллагааг сайжруулах саналаа бичнэ үү?

Эцэг эх, асран хамгаалагчийн санал хүсэлтийг сургуулийн үйл ажиллагаанд тогтмол тусгах, үр дүн, ач холбогдлыг тайлагнадаг байх, сургуулийн үйл ажиллагаанд нээлттэй оролцож байх гэж хариулсан байна. Иймээс сургуулийн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулахдаа анги удирдсан багшаар уламжлан хамтран ажиллах саналыг гаргасан.

³ Сако Хидэказү “Сургуулийн менежмент” R-PDCA УБ 2022 он.

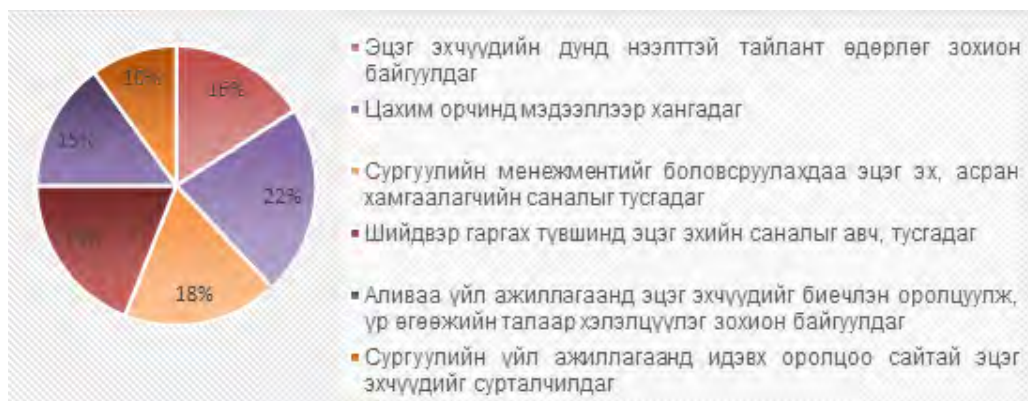
⁴ www.ikon.mn

Та сургуулийн менежментэд оруулах саналаа бичнэ үү?

- ❖ Эцэг эхийг сургуулийн үйл ажиллагаанд татан оролцуулах. Анги удирдсан багш болон эцэг эх, асран хамгаалагч сургуулийн хамтын гэрээний биелэлтийг хангах, хамтран ажиллах
- ❖ Эцэг эх, асран хамгаалагчдын өдөрлөг зохион байгуулах, санал асуулга авах
- ❖ Эцэг эх, асран хамгаалагчдын оролцоо, харилцаа хандлагад нөлөөлөх нөлөөллийн ажил зохион байгуулах
- ❖ Сургуулийн үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцох
- ❖ Эцэг эхчүүдэд сургуулийн үйл ажиллагаа нээлттэй, эргэх холбоотой байх
- ❖ Эцэг эхийн олон талт оролцоог нэмэгдүүлэхэд анхаарч, үйл ажиллагааг төлөвлөх

Удирдах ажилтан /сургуулийн захирал, сургалтын менежер, сургуулийн нийгмийн ажилтан/-аас авсан санал асуулга:

Зураг 2. Та сургуулийн менежментийг сайжруулах зорилгоор эцэг эх, асран хамгаалагчаа хэрхэн татан оролцуулдаг вэ?

Зураг 3. Сургууль, эцэг эхийн хамтын менежмент сайжирснаар багш, сурагчдад ямар үр дүн гарах вэ?

Зураг 4. Эцэг эхийн оролцооны түвшний харьцуулсан судалгаа /2021-2023 он/

Хүснэгт 1. Судалгаанд хийсэн SWOT шинжилгээний үр дүн

Давуу тал (strengths)	Сул тал (weaknesses)
Байгууллагын менежментийн загвар боловсронгуй болсон	Богино хугацаанд өөрчлөгдөх боломжгүй
Эцэг эхийн оролцоо сайжирсан	Бүх саналыг тусгах боломж хязгаарлагдмал
Сургууль болон багшийн үйл ажиллагааг дэмждэг болсон	Алсын хараа, зорилгоо нэг утгаар тодорхойлоход бэрхшээлтэй
Хамтын ажиллагаа сайжирч үр дүнд хүрсэн	Эцэг эх, асран хамгаалагчид хандлагыг өөр утгаар ойлгох
Сурагчийн мэдлэг, чадвар, хүмүүжил төлөвшилд ахиц гарсан	
Боломж (opportunities)	Эрсдэл (threats)
Бага дунд ахлах ангийн залгамж холбоо сайжирна	
Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн хамтын үйл ажиллагаа илүү үр дүнд хүрнэ	Сургуулийн дотоод үйл ажиллагаанд хэт оролцох хандлагатай
Сургуулийн үйл ажиллагааны хүртээмж нэмэгдэж, ил тод нээлттэй болно	

Шинэлэг санаа буюу туршиж хэрэгжүүлж буй байдал

- Бодит байдлыг тодорхойлон дүгнэх асуумж, судалгаа
- Ангийн болон эцэг эх, асран хамгаалагчдын хурлыг зохион байгуулахдаа
 - ✓ Тоглоомын аргыг ашиглах. Үүгээр эцэг эх, сурагчдын эрх үүргийг танин мэдүүлэх ач холбогдолтой.
 - ✓ Ангийн төлөвлөгөө болон сургуулийн нэгдсэн төлөвлөгөөнд оруулах санал асуулга авч сурагчдын хөгжил, төлөвлөгөө, сургалтын үйл ажиллагаанд эцэг эхчүүдийг татан оролцуулах
 - ✓ Эцэг эхчүүдэд сургуулийн дотоод дүрэм журмыг танилцуулах
 - ✓ Сургууль, сурагч, эцэг эхийн гурвалсан гэрээг байгуулж зүйл заалт бүрээр нь танилцуулж, хариуцлагатай байх талаар зөвлөгөө мэдээлэл өгч, үр дүнг хэлэлцүүлэх
 - ✓ Гэр бүлийн дүрмийн талаар мэдээлэл өгч, гэртээ дүрэм зохиож хэрэгжүүлэх даалгавар өгөх. Дараагийн хурлаар “ГЭР БҮЛИЙН ДҮРЭМ”-ийн хэрэгжилт үр дүн, хандлага харилцаанд хэрхэн нөлөөлсөн талаар санал асуулга авахаас гадна нээлттэй яриа өрнүүлнэ.
 - ✓ Эцэг эх, асран хамгаалагчийн хурлыг сонирхолтой арга зүйгээр зохион байгуулж хэвшвэл хурлын ирц 85-95 хувь байх боломжтойг өөрсдийн туршлагаас олж харлаа.
- Сургалт нөлөөллийн ажил
 - ✓ Ажил мэргэжил болон сонирхлын дагуу бүлэгт хувааснаар сурагчдад үе шаттай сургалт зохион байгуулж, мэдээлэл өгдөг.

- ✓ Хичээлийн жилийн турш сургуулиас зохиогдож буй үйл ажиллагаанд өөр өөрийн үүрэгтэйгээр байнга дэмжин оролцдог
- ✓ “Мөсөн уул”, “Өөрийнхөө үнэ цэнийг бүтээе” үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулан ажиллаж байна. Энэ нь хүүхдүүдийн ирээдүйн мэргэжил сонголтод сайнаар нөлөөлдөг билээ.
- ✓ “Талархлын карт” - Эцэг эхчүүдийн оролцоог дэмжих зорилгоор энэхүү талархлын картыг АУБ эцэг эх, асран хамгаалагчдад эзэмшүүлж, тэдний оролцоог дүгнэж, урамшуулж байна.
- ✓ Мини хэлэлцүүлэг

Зураг 5. Менежментийн загвар

Дүгнэлт

Хүүхдийнхээ төлөвшилийг эцэг эхчүүд өөрсдийн харилцаа, хандлагаа эерэг болгож, хүүхдийнхээ сургууль, олон нийтийн үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцохоос эхлэх учиртай. Хүн болох багаасаа. Бага насны хүүхдийг “хүн” болоход хамгийн их нөлөөлөх хүчин зүйл нь гэр бүлийн төлөвшил. Эцэг эхийн амьдралын өдөр тутмын хандлага, дүр зураг, хүнийг үнэлэх үнэлэмжээр хүүхдийн зүрх сэтгэл төлөвшдөг. Тереза эх “Таны зүрх сэтгэлийн хайр хаанаас эхэлдэг вэ?” гэсэн хэн нэгний асуултанд “Би гэр бүл дотроо амьдрах ухаан, хүнийг хайрлахыг суралцсан” гэж хариулсан байдаг. Гэр бүлдээ бусдын бурууг олж харахаас илүү өөрийнхөө бурууг олж хардаг, өөрийнхөө сайн талыг бусдад мэдүүлэх гэж хичээхээс өмнө бусдын сайн талыг олж харахыг хичээдэг байх нь та үр хүүхдэдээ өвлүүлэх хамгийн том

өв хөрөнгө юм. Энэ нь нэг л өдөр бий болчихдог зүйл биш, өдөр бүр бага багаар хуримтлуулдаг зүйл билээ.

Эцэг эхийн оролцоотой, үр дүнд суурилсан сургуулийн менежмент нь өнөөдөр нүдэнд үзэгдэж, гарт баригдахгүй ч ирээдүйд бий болох эерэг хандлага, зан үйлд анхаарлаа хандуулж, үнэ цэнийг бий болгодог.⁵

Сургуулийн менежментийг боловсронгуй болгож эцэг эх, асран хамгаалагчдын оролцоо болон харилцаа хандлагад нөлөөлснөөр

- Сургуулийн үйл ажиллагааны хүртээмж нэмэгдэх, ил тод, нээлттэй болох
- Мэдээлэл түргэн шуурхай, эргэх холбоотой байх
- Эцэг эх, асран хамгаалагчдын идэвх оролцоо нэмэгдэх
- Эцэг эхийн хандлага, үүрэг хариуцлага нэмэгдэх
- Сурагчдын мэдлэг чадвар, хүмүүжил төлөвшилд ахиц гарах
- Сургуулийн менежментийн бодлого, сургуулийн нэр хүнд өснө.

Сургуулийн менежмент нь хамт олноос буюу багш, ажилчдаас мөн эцэг эх, асран хамгаалагчдаас гарсан саналыг үндэслэн зөв удирдлагаар ханган байгууллагын алсын хараа, менежментийг хөрсөн дээр буулган хэрэгжүүлснээр сурагчдын суралцахуйн чадамж болон хүмүүжил төлөвшил, хөгжилд ахиц гарч, эцэг эхийн сэтгэл ханамж дээшлэх юм.

Санал

- “Талархлын карт” - Эцэг эхчүүдийн оролцоог дэмжих зорилготой энэхүү картыг сургуулийн нийт эцэг эх, асран хамгаалагчдад хэрэглээ болгох, эцэг эхийн хандлагад нөлөөлөх жишиг карттай болох
- “Эцэг эхийн оролцоот сургууль” төсөл - Эцэг эхийн нээлттэй танхим байгуулснаар сургуулийн үйл ажиллагааг ил тод, нээлттэй, хүртээмжтэй хүргэж, эргэх холбоотой ажиллах
- “Эцэг эхэд өгөх зөвлөмж” - 1, 6, 10 анги дэвшин суралцаж байгаа сурагчдын эцэг эхэд сургалтын арга, хүүхдийн насны онцлог, сэтгэл зүй, мэргэжлийн багшийн зөвлөмжийг гаргаж өгөх
- Судлагдахуунд суурилсан мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг, суралцахуйд суурилсан мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг, үеийн бүлэг, сургуулийн эцэг эхийн зөвлөлийн хамтын ажиллагааг эрчимжүүлэх
- Өнөөг хүртэл хэрэгжүүлж ирсэн арга хэмжээг шүүн тунгааж, шинэчлэн сайжруулах /Сургуулийн календарчилсан төлөвлөгөө, бусад үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд харьцуулсан судалгаа хийх, сургуулийн хэмжээнд хэрэгжүүлж болох асуудлыг тодорхой болгох/
- Сургуулийн эцэг эхийн зөвлөлийг сонгохдоо сонгуулийн зарчмаар сонгох
- Бизнесийн байгууллагын менежментийн шилдэг загварыг боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаанд туршиж хэрэгжүүлэх

Зураг 6. Хамтын ажиллагааны зураглала

⁵ Д.Жаргалсайхан “Эрх чөлөө ба хариуцлага” УБ 2022 он

ХҮҮХЭД ТӨВТЭЙ СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ЗАГВАРТ ҮНДЭСЛЭН БАГШИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ЗУРАГЛАЛЫГ БОЛОВСРУУЛЖ ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН НЬ

*М.Энхбаяр, Э.Мөнхзул, Г.Тогтохжаргал, Ж.Пүрэвсүрэн,
Б.Саранзаяа, Э.Болорцэцэг, Ц.Энхцэцэг, О.Уранбаяр,
Г.Оюунгэрэл, Э.Нарангэрэл
Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын ерөнхий
боловсролын “Мандал” сургууль
enkhbayaraa@gmail.com¹*

Хураагуй

Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын ерөнхий боловсролын “Мандал” сургуулийн хувьд 2019 оноос эхлэн менежментийн PDCA загварт үндэслэсэн Японы сургуулийн менежментийн загварыг өөрийн сургуулийн онцлог, нөхцөл байдалд тохируулан 6 дахь жилдээ хэрэгжүүлж байна. Энэхүү судалгааны илтгэлд хүүхэд төвтэй сургуулийн менежментийн загварт үндэслэн багшийн менежментийн зураглалыг боловсруулан туршин хэрэгжүүлж байгаа үйл явц, үр дүнг танилцуулах болно.

Түлхүүр үг: Сургуулийн менежмент; хүүхэд төвтэй сургуулийн менежментийн загвар; багшийн менежментийн зураглал; сургуулийн хөтөлбөрийн менежмент

Оршил

Монгол Улсын Боловсролын ерөнхий хуулинд Монгол Улсын боловсролын зорилго нь “Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, насан туршдаа суралцаж, ажиллах, ёс суртахуунтай, сайн зан чанартай иргэнийг төлөвшүүлэхэд оршино” гэж зааж өгсөн. (Монгол улсын их хурал, 2023) Сургууль нь хүүхдийн хөгжлийн үе шат, нас сэтгэхүйн онцлогт тохирсон боловсрол олгож хүүхэд өөрийн хүсэл мөрөөдөл, зорилгодоо хүрэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх үүрэгтэй. Энэ ч үүднээс хүүхэд бүрийн өмнө тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэхэд боловсролын үйл ажиллагаанд оролцож байгаа талуудын уялдаа холбоог хангасан сургуулийн менежментийг хэрэгжүүлэх нь чухлаар тавигдаж байна.

БШУЯ-аас 2023 оныг сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулах жил болгон зарлаж улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн өмчит 695 сургуулийн менежментийг сайжруулах чиглэлээр анхаарч “Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг сайжруулах арга зүйн зөвлөмж”-ийг боловсруулж гаргасан.

Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын ерөнхий боловсролын “Мандал” сургуулийн хувьд 2019 оноос эхлэн менежментийн PDCA загварт үндэслэсэн Японы сургуулийн менежментийн загварыг өөрийн сургуулийн онцлог, нөхцөл байдалд тохируулан 6 дахь жилдээ хэрэгжүүлж байна. Энэхүү судалгааны илтгэлд хүүхэд төвтэй сургуулийн менежментийн загварт үндэслэн багшийн менежментийн зураглалыг боловсруулан туршин хэрэгжүүлж байгаа үйл явц, үр дүнг танилцуулах болно.

Үндэслэл

PISA 2022 олон улсын сурлагын амжилтын үнэлгээнд дэлхийн 81 орны 15 настай 690 мянган суралцагч хамрагдлаа. Манай улсын тухайд энэ үнэлгээнд анх удаа хамрагдаж, 196 сургуулийн 7300 сурагч сонгогдон оролцсон юм. Үнэлгээг математик, унших чадвар, байгалийн ухаан гэсэн гурван төрлөөр зохион байгуулсан. PISA нь сурагчид суурь боловсрол эзэмших хүртэлх хугацаанд /15 нас хүртэл/ боловсролын байгууллагаар дамжуулан олж авсан мэдлэгээ амьдралд хэрхэн ашиглаж байгааг үнэлдэг юм. Уг үнэлгээнд Монгол улс 81 орноос математик 47 дугаар байр, унших чадвар 65 дугаар байр, байгалийн ухаан 53 дугаар байрт эрэмбэлэгджээ.

Монголын нийгэм эдийн засгийн нөхцөл боломж сайтай сурагчид нь математик чадварын хувьд боломж тааруу сурагчдаас дунджаар 94 оноо илүү авсан байна. Мөн нийслэлийн сурагчид аймгийн төвийн сурагчдаас, аймгийн төвийн сурагчид сумын сурагчдаас үнэлгээнд хамрагдсан гурван чиглэл тус бүрээр дээгүүр үзүүлэлттэй байна. (БШУЯ, 2023)

Уг үнэлгээний үр дүнгээс харахад хүүхэд хаана, ямар сургуульд сурч байгаагаас шалтгаалан чанартай боловсролын үйлчилгээг авч чадахгүй байгаа дүр зураг харагдаж байна.

Хүүхдийн тулгамдсан асуудлыг илрүүлж, тухайн жилд тохирсон зорилго, зорилт дэвшүүлж түүндээ хүрэхийн тулд боловсруулсан сургуулийн менежментийг тууштай хэрэгжүүлснээр хот, хөдөөгийн боловсролын үйлчилгээний ялгааг ойртуулах боломжтой. Иймд хүүхдийн тулгамдсан асуудалд үндэслэсэн сургуулийн менежментийг хэрэгжүүлэх асуудал сургууль бүрийн өмнө тулгамдсан асуудал болоод байна.

Зорилго: Хүүхэд төвтэй сургуулийн менежментийн загварт үндэслэн багшийн менежментийн зураглалыг боловсруулан туршин хэрэгжүүлж, сурагчдад гарч буй өөрчлөлтийг судлах

Зорилт

- Сургуулийн менежментийн загварын талаарх үзэл баримтлал, чиг хандлагыг судлах
- Хүүхэд төвтэй сургуулийн менежментийн загварт үндэслэн багшийн менежментийн зураглалыг боловсруулж, туршин хэрэгжүүлэх
- Багшийн менежментийн зураглалын хэрэгжилт, үр дүнд дүн шинжилгээ хийж сурагчдад гарч буй өөрчлөлтийг судлах
- Сургуулийн менежментийг дэмжсэн багшийн менежментийн үр дүнтэй зураглалыг хэрэгжүүлэх аргачлалыг боловсруулах

Шинэлэг тал

Хүүхэд төвтэй сургуулийн менежментийн загварт үндэслэн багшийн менежментийн зураглалыг шинээр боловсруулан хэрэгжүүлж, хүүхдэд гарч буй ахиц өөрчлөлтийг судлан шинжилсэн.

Сургуулийн менежментийг дэмжсэн багшийн менежментийн зураглалыг боловсруулж, хэрэгжүүлэх аргачлалыг тодорхойлсон.

Судалгааны арга зүй

Энэхүү судалгаанд асуулгын, ярилцлагын, ажиглалтын болон баримт бичиг судлах аргуудыг ашигласан болно.

Судалгааны объект

Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын ерөнхий боловсролын Мандал сургуулийн 81 багш, ажилтан, 1-12 дугаар ангийн 35 бүлгийн 1082 суралцагч, эцэг эх, асран хамгаалагчид болон түүвэр судалгаанд хамрагдсан сургуулийн багш, ажилчид

Сургуулийн менежментийн загварын талаарх онолын үзэл баримтлал, хандлага

1. Менежментийн PDCA загварын талаарх үзэл баримтлал, хандлага

Бид энэхүү судалгааны ажилдаа PDCA аргачлалд тулгуурлан боловсруулсан менежментийн загварыг ашигласан.

PDCA нь Төлөвлөх /Plan/-Хийх /Do/-Шалгах /Check/-Үйлдэх /Act/ гэж нэрлэдэг бөгөөд энэ нь тасралтгүй сайжруулах менежментийн арга юм. Төлөвлөх, Хийх, Шалгах, Үйлдэх гэсэн дөрвөн үе шатаас бүрдэх энэхүү мөчлөг нь байгууллагууд үйл явц, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг сайжруулахад ашигладаг системчилсэн тогтолцоог бүрдүүлдэг. Үе шат бүр нь тасралтгүй сайжруулах, дасан зохицох соёлыг төлөвшүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг байна. Энэ нь уламжлалт чанарын удирдлагын ажлын чиглэлийг төлөөлөх анхны хэрэгсэл байсан юм.

2. PDCA загварт үндэслэн сургуулийн менежментийн загварыг тодорхойлох нь

Орчин үед байгууллагын болон сургуулийн зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэхэд менежментийн PDCA загварыг ашиглах нь үр дүнтэй хэмээн үзэж боловсролын салбарт түгээмэл хэрэглэж байна. Тухайлбал сайн сургуулийг бий болгоход төлөвлөлт, хэрэгжилт, үнэлгээ, сайжруулалт гэсэн PDCA загвараар удирдах нь үр дүнтэй гэж үздэг. (JICA, 2018) Зорилгоо тодорхойлж, үйл ажиллагаагаа төлөвлөж, түүнийгээ нэг жилийн турш хэрэгжүүлэн, хэрэгжүүлсэн сургалтын үйл ажиллагаагаа үнэлж үр дүнд үндэслэн ирэх жилийн сургалтын үйл ажиллагааг сайжруулна. Энэ тасралтгүй хэрэгжих үйл явцад багш, хамт олон нэгэн цул болж оролцох сургуулийн менежментийг бий болгох нь чухал.

Хүүхдийн бодит байдлыг судлахаас эхэлбэл менежментээ PDCA гэж тодорхойлохоос илүүтэй бодит байдлыг судлах (research) гэдгийг оролцуулан R-PDCA хэмээн тодорхойлсон аргачлал мөн гарч ирсэн. Энэ тохиолдолд R нь судалгаа буюу хүүхдийн бодит байдлын талаарх мэдээллийг цэгцлэн, нягтлан дүгнэх гэсэн утгатай. (Хидэказү, 2022)

3. Японы сургуулийн менежментийн загварын онцлог

Япон улсын сургуулиуд сургуулийн менежментийн загварыг 2008-2009 оны сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлийн хүрээнд хэрэгжүүлж эхэлсэн (Хаяато, 2002) бол манай улсад 2016-2019 онд Жайка ОУБ-аас хэрэгжүүлсэн “Суралцахуйг дэмжих мэргэжлийн байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх PROCESS төсөл”-ийн хүрээнд 4 сургуульд сургуулийн менежментийн загварыг боловсруулан туршиж, 2018 онд сургуулийн менежментийн гарын авлагыг гаргасан.

Сургуулийн менежментийн загвар нь сургуулийн ерөнхий дүр төрхийг буулгасан нэгдсэн зураглал юм. Ямар суралцагчийг бэлтгэхийн тулд ямар зорилго тавьж, түүндээ хэрхэн хүрэх вэ гэдгийг энэхүү загвараар тодорхой харуулна. Мөн сургуулийн менежментийн загвар нь сургуулийн удирдлага зохион байгуулалтыг хялбаршуулан харуулсан зураглал гэж хэлж болно. Япон улсын сургуулийн менежментийн загварын онцлог нь бэлтгэн гаргахыг зорьж байгаа хүүхдийн дүр зураг дээр үндэслэн боловсруулагддагаараа онцлогтой.

Менежментийн PDCA загвар болон Японы сургуулийн менежментийн загварт үндэслэн “Мандал” сургуулийн менежментийн анхны зураглалыг 2019 оны 01 сард боловсруулж, 2020-оос 2024 он буюу 6 жилийн хугацаанд сургуулийн менежментийн 5 нэгдсэн зураглалыг PDCA загварын дагуу тасралтгүй сайжруулалт хийж ирсэн.

Хүүхэд төвтэй сургуулийн менежментийн загварыг туршин хэрэгжүүлж буй явц, үр дүн

Сургуулийн менежментийн загвар хэрэгжүүлэхээс өмнөх сургуулийн нөхцөл байдал

2015-2018 онд БШУЯ болон БСУГ-аас тухайн хичээлийн жилд дэвшүүлсэн зорилгыг сургуулийн түвшинд буулгаж өөрийн сургуулийн хүүхдийн өмнө тулгамдсан асуудалд үндэслээгүй “БШУЯ-БСУГ-Сургууль” гэсэн чиглэлтэй зорилгыг дэвшүүлж байсан байна. Мөн багш нарын хувьд сургуулийн тухайн жилийн зорилготой уялдсан биш багш бүрийн тулгамдсан асуудалд үндэслэсэн, тус тусдаа уялдаа холбоогүй зорилгыг дэвшүүлж хэрэгжилтийг хангах чиглэлээр ажиллаж байсан. Сургуулийн тухайн хичээлийн жилийн зорилго болон багшийн зорилго уялдаа холбоогүй учир хэрэгжилтийг үнэлж нэгтгэхэд учир дутагдалтай байсан.

Сурагчийн тулгамдсан асуудалд үндэслэсэн сургуулийн зорилгыг тодорхойлсон нь

2019 оны 01 сараас эхлэн Японы сургуулийн менежментийн загварт үндэслэсэн сургуулийн менежментийн зураглалыг хэрэгжүүлэхээр болж сургуулийн тулгамдсан асуудлыг тодорхойлсон.

2019-2024 онуудад сургуулийн менежментийн зураглалыг хэрэгжүүлэхдээ хүүхдийн тулгамдсан асуудалд үндэслэсэн сургуулийн тухайн хичээлийн

жилийн зорилгыг багш, ажилтан, хүүхэд бүрийн оролцоотойгоор тодорхойлж ирсэн нь сургуулийн менежментийн зураглалыг хэрэгжүүлэхэд гол түлхэц болж өгсөн.

Сургуулийн менежментийн загварыг боловсруулж хэрэгжүүлсэн нь

Сурагчдын өмнө тулгамдсан асуудалд үндэслэгдсэн сургуулийн менежментийн анхны загварыг 2019 оны 01 сард боловсруулж туршин хэрэгжүүлсэн. 2019-2024 оны хооронд сургуулийн менежментийн 5 загварыг PDCA загварын дагуу сайжруулан хэрэгжүүлж ирсэн. 2023-2024 оны хичээлийн жилд дараах загварыг боловсруулан хэрэгжүүлж байна.

Зураг 1. Сургуулийн менежментийн зураглал

Уг сургуулийн менежментийн зураглалын онцлог нь:

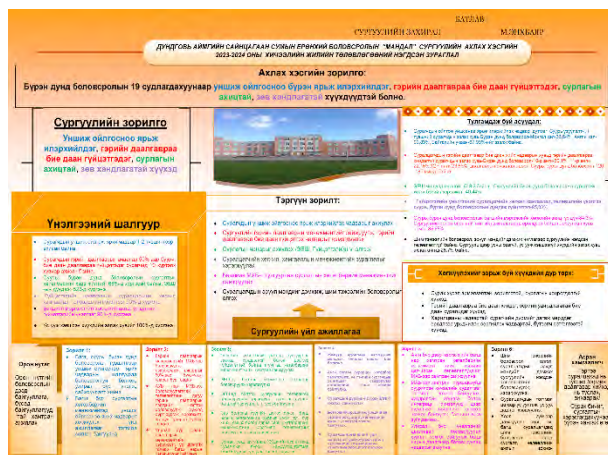
- Сургуулийн алсын харааг хөгжүүлэхийг зорьж байгаа хүүхдийн дүр төрхтэй уялдуулан тодорхойлсон
- Сургалтын байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээний шалгуур үзүүлэлттэй уялдуулсан
- Сурагчдын эрүүл мэндийг дэмжих, шим тэжээлийн боловсрол олгох чиглэлээр зорилтууд оруулсан.

Хэсгийн менежментийн зураглал боловсруулж, хэрэгжүүлсэн нь

Сургуулийн менежментийн загварт үндэслэсэн хэсгийн жилийн ажлын менежментийн нэгдсэн зураглалыг 2019-2020 оны хичээлийн жилээс эхлэн жил бүр боловсруулж ирсэн. Уг зураглалын онцлог нь хүүхэд бүрийн тулгамдсан асуудлыг бага, дунд, ахлах хэсгийн түвшинд нэгтгэснээр сургуулийн менежментийн загварыг боловсруулахад суурь нь болж өгдөг.

2023-2024 оны хичээлийн жилд шинээр “Суралцагчийн хөгжил хамгааллын менежментийн нэгдсэн зураглал”, “Үдийн хоолны менежмент, шим тэжээлийн боловсрол олгох ажлын нэгдсэн зураглал”-ыг тус бүр боловсруулан хэрэгжүүлж эхлээд байна.

Зураг 2. Ахлах хэсгийн жилийн ажлын нэгдсэн зураглал

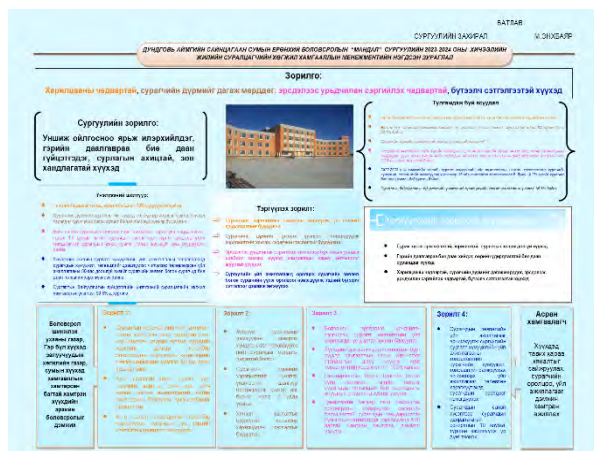
Сургуулийн тухайн жилийн тулгамдсан асуудлын хүрээнд 10-12-р ангийн сурагчдын суурь түвшинг зорилт бүрээр тодорхойлж нэгтгэдэг. Үүний дараагаар ахлах ангид хичээл заадаг багш нар жилийн ажлын нэгдсэн зураглалаа боловсруулж, түүнийг нэгтгэснээр “Ахлах хэсгийн менежментийн зураглал” нэгтгэгдэн гардаг.

Мөн ахлах ангийн сурагчдын онцлог нь ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох

сургалт, сонгон судлах хичээлийн зохион байгуулалт, үнэлгээ, ЭЕШ-ын асуудлууд нэмэгдэж орж ирдгээрээ онцлог байдаг.

Ахлах ангийн 7 бүлгийн 167 хүүхдэд 19 судлагдахуунаар хичээл зааж буй 29 багшийн үйл ажиллагааг сургуулийн менежментийн тусгагдсан зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэхэд нь уялдуулан уг хэсгийн менежментийн зураглалын боловсруулж бүх талын оролцоог хангаж хэрэгжилтэд хариуцсан сургалтын менежер дэмжлэг үзүүлж ажилладаг.

Зураг 3. Суралцагчийн хөгжил, хамгааллын менежментийн нэгдсэн зураглал

2019-2023 зөв хандлагатай хүүхдийг төлөвшүүлэх сургуулийн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд нэгдмэл ойлголт, үнэлгээний шалгуургүй байсан. 2023-2024 оны хичээлийн жилд 4 зорилт бүхий зөв хандлагатай хүүхэд төлөвшүүлэх төлөвлөлтийг гаргасан. Сурагчийн дүрмийг шинэчлэн боловсруулж, дүрмийн хэрэгжилтийг үнэлэх үнэлгээний шалгуурыг боловсруулан өөрийн болон багшийн хөндлөнгийн үнэлгээг зохион байгуулсан. Уг зураглалын хүрээнд хэрэгжүүлэх

ажлын 80-аас доошгүй хувийг сурагчийн зөвлөл болон хүүхдүүд өөрсдөө бие даан зохион байгуулж хэрэгжүүлэхээр тусгаснаараа онцлогтой. Сурагчдын үе тэнгийн харилцаанд тулгамдаж буй асуудлыг тодорхойлон хэмжээсжүүлэх оролдлого хийсэн. Сургуулийн менежментийн зураглалд тусгагдсан суралцагчийн хөгжил, хамгааллын зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд 1-12 дугаар ангийн 1082 суралцагч тэдний эцэг эх, асран хамгаалагч, 35 анги удирдсан багш, мэргэжлийн багш нар, нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйчийн үйл ажиллагааны төлөвлөлтийн уялдаа холбоог хангаж нэг хавтгайд буулгаж байгаагаараа онцлогтой юм.

Зураг 4. Үдийн хоол үйлдвэрлэл, шим тэжээлийн боловсрол олгох ажлын нэгдсэн зураглал

Сургуулийн менежментийн зураглалд тусгагдсан сурагчдад шим тэжээлийн боловсрол олгох, эрүүл мэндийг дэмжих зорилго, зорилтын хэрэгжилтийг хангахад хоол зүйч, эмч, тогооч, анги удирдсан багш нар, эцэг эх, асран хамгаалагч нарын хамтын ажиллагаа, тус бүрийн үйл ажиллагааны төлөвлөлтийн хоорондын уялдаа холбоог хангана. Сурагчдын өсөлт, хөгжлийг дэмжсэн эрүүл ахуйн шаардлага хангасан үдийн хоолоор үйлчилж, “Үдийн

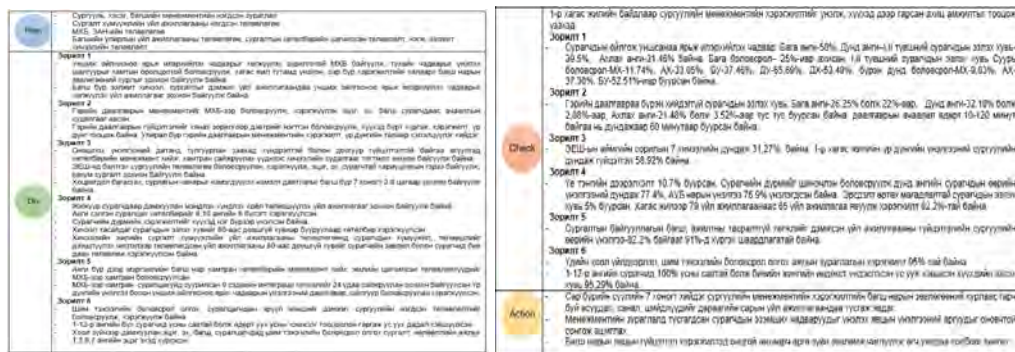
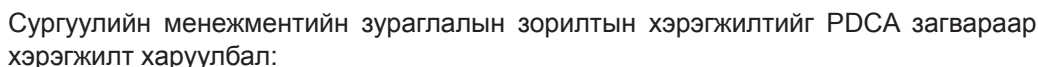
хоолны сонин”-г сар бүр (улсын хэмжээнд орон нутагт анх удаа) тогтмол гаргаж эцэг эх, сурагчдад хүргэж байна. Сүү хөтөлбөрийг 1-6 дугаар ангийн сурагчдад хэрэгжүүлж витамин Д-ээр баяжуулсан сүүг 7 хоногийн 3 өдөрт 150 граммаар сурагчдад өгч байна. “Шингэн эмч” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж сурагч бүрийг усны савтай болгон хоногт уух усны хэмжээг тооцуулан ус уух дадал хэвшүүлж байна.

Багшийн менежментийн зураглал боловсруулж хэрэгжүүлсэн явц, үр дүн

Багшийн менежментийн жилийн ажлын нэгдсэн зураглалыг хэрэгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага

PDCA загварт үндэслэсэн Японы сургуулийн менежментийн загварт сургуулийн болон хэсгийн менежментийн загваруудыг боловсруулж хэрэгжүүлсэн байдаг бол уг загварт тулгуурласан багшийн менежментийн загвар буюу зураглал гаргадаггүй. Бидний хувьд Японы сургуулийн менежментийн загварт тулгуурласан өөрийн сургуулийн менежментийн зураглалыг 2019, 2020 онд туршин хэрэгжүүлэх явцад багшийн төлөвлөлт нь сургуулийн менежментийг дэмжээгүй, хүүхдэд тулгамдсан асуудлыг тодорхойлохдоо судалгаа, шинжилгээнд бодитоор үндэслэхгүй, хэмжигдэхүйц бус эргээд үнэлгээний шалгуурыг тодорхой хэмжигдэхүйц гаргахад бэрхшээл үүссэн.

Дээрх бэрхшээлүүдийг шийдвэрлэх, Японы сургуулийн менежментийн загварыг өөрийн сургуулийн онцлогт тохируулан амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд 2020 оноос “Багшийн менежментийн загвар” буюу багшийн жилийн ажлын нэгдсэн зураглалыг шинээр санаачилан боловсруулж, хэрэгжүүлсэн.

2022 оноос хойш өөрсдийн сургуулийн менежментийн зураглалаа хэрхэн туршин хэрэгжүүлж, сайжруулж буй арга туршлагаа улс, аймаг, сумын хэмжээний нийт 140 орчим сургуульд цахим болон танхим хэлбэрээр танилцуулсан. Мөн 6 сумын 233 багш, ажилчдад 1-3 удаагийн зөвлөх үйлчилгээг үзүүлж, сургууль дээр нь очиж, сургууль багш нарын боловсруулсан зураглалууд дээр сайжруулалт хийлгэж,

хэрэгжилтэнд тулгамддаг асуудлуудыг шийдвэрлэхэд өөрсдийн арга туршлагаасаа хуваалцаж ажилласан. Сайхан-Овоо, Дэлгэрхангай, Эрдэнэдалай сумын ЕБС-иуд 2023-2024 оны хичээлийн жилээс сургууль, хэсэг, багшийн менежментийн нэгдсэн зураглалыг ашиглаж эхэлсэн

Дүгнэлт

Бидний хувьд Японы сургуулийн менежментийн загварт тулгуурласан өөрийн сургуулийн менежментийн загварыг хэрэгжүүлэх явцад үүссэн бэрхшээлийг шийдвэрлэх зорилгоор “Багшийн менежментийн загвар буюу багшийн жилийн ажлын нэгдсэн зураглал”-ыг шинээр санаачилан боловсруулж, 2019-2024 онуудад хүүхэд төвтэй сургуулийн менежментийн 5 зураглалыг төлөвлөж хэрэгжүүлсэн байна.

Хүүхдийн тулгамдсан асуудалд үндэслэсэн сургуулийн менежментийн зураглалыг хэрэгжүүлснээр төлөвлөлт оновчтой болж сургуулийн зорилгыг дэмжсэн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд байгууллагын хүний нөөцийн, санхүүгийн, эцэг эх, асран хамгаалагчдын бүх талын оролцоо, уялдаа холбоог хангаснаар байгууллагын менежмент сайжирсан.

Менежментийн загвараас урган гарсан сургалт хүмүүжлийн үйл ажиллагааны нэгдсэн төлөвлөгөө, хэсгийн, багшийн менежментийн зураглалыг боловсруулж хэрэгжүүлснээр төлөвлөлтийг илүү нарийвчилж, багш, сурагч, эцэг эхчүүдэд сургуулийн хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа нэг хавтгайд бууж, маш тодорхой болсон. Мөн үр дүнг үнэлэх үнэлгээний журмыг боловсруулж, ахиц амжилтыг зорилт бүрээр тооцож хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийж үзэхэд нийт 5 жилийн хугацаанд хүүхдэд тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор давхардсан тоогоор 24 зорилт дэвшүүлж, үүнээс 2022-2023 оны хичээлийн жилд 6 зорилтын хүрээнд үйл ажиллагаа төлөвлөж, хэрэгжилт нь 93.8 хувьтай байна.

Энэ хичээлийн жилд сургуулийн хөтөлбөрийн менежментийг хэрэгжүүлэх зорилгоор сургуулийн менежментийн зураглалын зорилт бүрээр мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг байгуулж хичээлийн судалгаа болон интеграци хичээлүүдийг тогтмол зохион байгуулж байгаа боловч цаашид хүүхдийн чадварыг нэмэгдүүлэхэд анхаарч хүсч байгаа хүүхдийн дүр төрхийг бий болгоход багшийн менежментийн зураглалыг илүү боловсронгуй болгож ашиглах шаардлагатай байна.

Ном зүй

1. JICA. (2018). *Сургуулийн менежментийн гарын авлага*. Улаанбаатар.
2. БШУЯ. (2023). *Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж*. Улаанбаатар : Урангар пресс.
3. Монгол улсын их хурал . (2023). *Боловсролын ерөнхий хууль* . Улаанбаатар .
4. Монгол Улсын Их Хурал. (2020). “Алсын хараа-2050” *Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого*. Улаанбаатар.
5. МУИС. (2020). *Менежментийн шинжлэх ухааны нэр томъёоны тайлбар толь*. Улаанбаатар: Соёмбо принтинг.
6. Хаяато, А. (2002). *Хөтөлбөрийн менежментээр дамжуулан сургуулийн сургалтын үйл ажиллагааг сайжруулах нь*. Нара боловсролын их сургууль.
7. Хидэказү, С. (2022). *Сургуулийн менежмент R-PDCA*. Улаанбаатар.

БАГШИЙН АРГА ЗҮЙН ХӨГЖИЛД ҮЕҮДИЙН ЯЛГААТАЙ БАЙДАЛ НӨЛӨӨЛӨХ НЬ

*Н.Оюунхүү¹, Н.Долгорсүрэн², А.Дайриймаа³, Э.Бямбасүрэн⁴
Завхан аймаг, ЕБ-ын Чандмань-Эрдэнэ
Сургалтын менежер¹, Бага боловсролын багш^{2,3,4}
Oyunkhuu.n11@gmail.com*

Оршил

Дэлхий дахинд өнөөгийн байдал маш хувирамтгай, тодорхойгүй, ээдрээтэй эргэлзээтэй, нийгэм эдийн засгийн болон мэдээлэл технологийн хөгжил, хүрээлэн байгаа орчны асуудал маш их өөрчлөлттэй байна. Нийгмийн орчинд шинэ ойлголт үзэл санаа үүсч, салбар дамнасан хоорондоо хамааралтай, цогц шинжтэй болж байгаа үед боловсролыг нийгэмд гүйцэтгэх үүргийнх нь хувьд шинээр харах, нийгмийн олон талт оролцоонд суурилж шийдвэр гаргах хэрэгтэй байна.

Иймээс боловсролыг хувирган өөрчлөх /TRANSFORM EDUCATION/ зайлшгүй шаардлага гарч ирж байгаа. Боловсролыг хувирган өөрчлөх шалтгаан:

- Байгаль орчны тулгамдсан асуудал, байгалийн өөрчлөлт, нөөц, уур амьсгалын асуудал
- Ирээдүйд хэрэгтэй ур чадвар
- Техникийн хувьсгал, аж үйлдвэрийн IV, V хувьсгал хүчтэй явагдаж байна.

Боловсролыг хувирган өөрчлөх нь зайлшгүй бөгөөд хэрхэн өөрчлөх вэ гэдэг асуудал гарах бөгөөд 3 чухал зүйл хамаарна. Үүнд:

1. Одоо байгаа зүйлийнхээ юуг нь үргэлжлүүлэх вэ?
2. Одоо байгаа зүйлийнхээ алийг нь орхих вэ?
3. Юуг шинээр гаргаж цааш нь үргэлжлүүлэх вэ?

Монголын боловсролыг хувьсан өөрчлөхдөө системийн хувьд ямар байх вэ гэдгийг судалгаа хийснээр **хүн төвтэй, суралцагч төвтэй** систем байна гэж тодорхойлсон. Тэгвэл ийм хүнийг бэлтгэх сургууль нь ямар байх вэ гэдэг нь сургуулийн менежментийн асуудал болох юм. Суралцагч төвтэй системээр хөгжүүлэхийн тулд суралцагчийн одоогийн дүр төрхөө тодорхойлсноор хүний нөөц, сургалтын хөтөлбөр, багшийн хөгжлийн асуудал яригдана.

Судалгааны зорилго

Шинэ зууны иргэдийн эрэлт хэрэгцээ, хөгжлийн онцлогийг харгалзан, багш нарыг тэнцвэртэй (X,Y,Z) багт нэгтгэж, судалгаат хичээлийн хэлбэрийг өөрчлөн зохион байгуулснаар арга зүйд гарсан үр дүнг танилцуулна.

Судалгааны зорилт

- Өөрийн сургуулийн багш нарын бодит байдал, суралцагчийн суралцахуйн онцлог ялгаа, эцэг эхийн хүлээлт, хандлага зэргийг судлах;
- Багш нарын үеийн ялгааг харгалзан, тэнцвэртэй арга зүйн багт нэгтгэх, ажиллах загварыг боловсруулах;
- Арга зүйн багууд судалгаат хичээлүүдийг зохион байгуулж, үр дүнг харьцуулах, нэгтгэн дүгнэх;

Судалгааны шинэлэг санаа

Сургалтын практикт тулгамдаж буй томоохон асуудлын нэг болох үе хоорондын ялгаатай байдлыг сургалтын үйл ажиллагаанд тооцсоноор гарч буй сөрөг үр дагавруудыг багасгах, багш бүр өөрийн гэсэн арга туршлагатай болж хөгжиж байгаагаараа шинэлэг.

Судалгааны арга

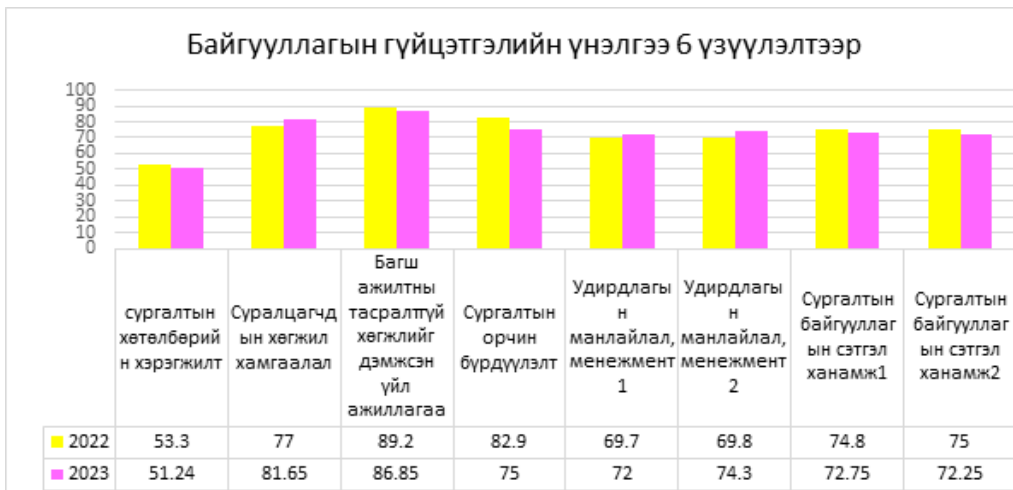
Сургуулийн нийт багш нарын хамтын ажиллагаа, арга зүй туршлага ямар байгаа талаар хэлэлцүүлэг хийж, ажиглалт, анализ синтез, болон баримт бичиг, бүтээлийн шинжилгээнд тулгуурлан, энгийн математик боловсруулалт хийж дүгнэлт гаргасан.

Манай улсад МХБ-ийн хөгжих суурь нөхцөл бүрдсэн эсэхийг тодруулахын тулд холбогдох эрх зүйн баримт бичиг, судлаачдын бүтээл, судалгааны үр дүн тайлангуудыг уншиж судалсан.

Үндэслэл

Өнөөгийн нийгэмд хоорондоо ялгаатай 6 үеийн хүмүүс амьдарч байна. Тэгвэл сургуулийн хүний нөөцийн ихэнх хувийг бүрдүүлдэг багш нар ч бас ялгаатай. Эдгээр хүмүүс нь аливаа мэдээллийг хүлээж авч буй байдал, эргээд хариу үйлдэл үзүүлдгээрээ ялгаатай байдаг. Гэвч эдгээр ялгаа бүхий хүмүүс бүгд боловсролын харилцаанд оролцож байна. Хүүхдүүд, эцэг эхчүүд, багш нар, эмээ өвөө нар гэх мэт.

Зураг 1. Гүйцэтгэлийн үнэлгээний үр дүн

Байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээний хоёр жилийн үр дүнгээс харахад ихэнх үзүүлэлт тодорхой хувиар буурсан. Шалгуураас харахад 5 үзүүлэлт өмнөх жилээс буурсан байна. Ялангуяа сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувьд илүү бууралттай байна. Энэ нь багшлахуй болон суралцахуйд асуудлууд байгааг илэрхийлж байна. /Зураг 1/

Манай сургууль 2011-2013 онуудад JICA Японы олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага, БСШУЯ хамтарсан “Багшлахуйн арга зүйн хөгжлийг түгээн дэлгэрүүлэх тогтолцоог бэхжүүлэх” төсөл (хоёр дахь шат), цөм хөтөлбөр, сайжруулсан хөтөлбөрүүдийг амжилттай хэрэгжүүлсэн.

Сүүлийн 3 жилийн байдлаар авч үзвэл 2021-2122 оны хичээлийн жилд ахмад залуу багш нарын туршлага солилцох сарын аян, 2022-2023 онд “Миний арга зүй-бидний туршлага” үйл ажиллагаа, 2023-2024 оны хичээлийн жилд “Сайн хичээл-Сайн туршлага” үйл ажиллагаануудыг тусгай удирдамжийн дагуу зохион байгуулж үр дүнг тооцон ажилласан билээ. Эдгээр ажлын үр дүнд багш нар шинэ шинэлэг арга зүйд суралцан, бие биенийхээ онцлог давуу талуудыг олж харж, хамтран ажиллаж, харилцан суралцаж ихээхэн үр дүнтэй байсан. Гэвч сургууль дээр эдгээр үйл ажиллагаа нь тодорхой хугацаанд явагдаж өнгөрдөг нь учир дутагдалтай.

Онолын хэсэг

Сургуулийн менежментийн асуудал бусад байгууллагаас онцлог ялгаатай. Сургууль дахь байгууллагын менежмент нь өөрийн сургуулийн алсын харааг цөм болгон сургуулийн эрхэм зорилго, тэргүүлэх зорилтуудаа биелүүлэн, байгууллага хамт олон нэгдмэл байх, хамтын ажиллагаа үр дүнтэй байх, зөв шийдвэр гаргах зэргээр байгууллагын чадамж сайжирч, сайн боловсрол олгох боломжтой болгохыг зорьдог.

Суралцагчдын мэдлэг оюун, бие сэтгэлийн хөгжлийн төлөө сургуулийн гадаад дотоод хамааралтай хүмүүсийн хүлээлгэд нийцсэн сургуулийн сургалтын зорилгыг биелүүлэх, нийт багш ажилтнууд нэгнийхээ сайн талаас нь суралцан, дутагдалтай талыг нь нөхөх замаар байгууллагын чадамжаа нэмэгдүүлдэг.

Шинэ зууны суралцахуй нь шинэ эрэлт хэрэгцээ, сорилтод тохируулан багшлах арга барил, сургалтын хөтөлбөр, сургалтын орчныг хувирган өөрчлөх боловсролын шинэ хандлага юм

Нийгэм хувьсан өөрчлөгдөхийн хэрээр нэг үед төрсөн хүн өмнөх ба дараагийн үеийнхнээсээ өөр орчинд өсөж, ондоо зүйлсийг хэрэглэж, үзэл бодол, үнэт зүйлийн хувьд ч их, бага ялгаатай болж ирдэг. Үе үеэсээ хамаараад тэдний зорилго, суралцах хэв маяг, технологийн чадвар, гол хэрэглээ, харилцааны хэрэгсэл, удирдах арга барил, нөлөөлөх, зөвлөх чадвар гэх мэт онцлог шинжээрээ асар их ялгаатай. Нэгэн цаг үед хамтдаа амьдарч буй хүмүүс ямар үед төрснөөсөө үл хамааран хоорондоо харилцан ойлголцдог байх нь хамгийн чухал. Тиймээс ахмадууд хойч үеэ дэмжиж, тэдэнд зааж сургахын зэрэгцээ өөрсдөө орчин үеийн хэрэглээнд суралцаж, залуу үетэйгээ эн зэрэгцэн, насан туршийн боловсрол эзэмших шаардлагатай болжээ.

Туршилт судалгааны хэсэг

Өнөөгийн сургалт үйл ажиллагааны онцлог, түүний үр дүн, суралцагчдын хөгжил, хүмүүжил төлөвшил, харилцаа хандлага, ойлголцол, итгэлцэл, багш, эцэг эхчүүдийн харилцаа, багшийн нийгмийн үнэлэмжид хэрхэн нөлөөлж байгаад бага боловч судалгаа хийж дүгнэлт гаргахыг зорилоо. Судалгаанд сургуулийн 1636 суралцагчийн 1027 нь альфа үеийн /1-7-р ангийнхан/ zoomer Z үе /8-12-р ангийнхан/-хэн байна. Судалгаанд ерөнхий боловсролын Чандмань-Эрдэнэ сургуулийн нийт 67 багш, 1636 суралцагч, эцэг эх, асран хамгаалагчийг хамрууллаа. Судалгааг асуулгын аргаар цахимаар явуулж статистик боловсруулалт хийлээ.

Суралцагчдын судалгаа-бага анги, дунд анги, ахлах анги

Нийт хүүхдүүдэд тоглох хэрэгцээ байна. Чимээгүй сууж академик боловсрол авахыг тэд хүсэхгүй байна. /Охины жишээ/ Өөрийнхөө зөв гэж бодож байгаа зүйлээсээ татгалзаж чадахгүй байна. (хуучин арга барил) Тэгвэл энэ хүсч буй

үйлийг хэн хийлгэх вэ? Мэдээж БАГШ...

9-12 ангийн 400 орчим, 6-8 ангийн 300 гаруй суралцагчид асуулга судалгаанд хамрагдсан.

Нийт суралцагчдын ихэнх нь бусдыг сонсдог, боддог, ярилцдаг гэсэн гурван үйлийг сонгосон. Гэтэл эдгээр үйл нь хүүхдийн сонирхол яг мөн үү?

Нийт суралцагчдын хичээлд идэвхгүй байх шалтгаан нь хэтэрхий их зүйл бичүүлдэг, анхаарал тогтдоггүй, нойр хүрдэг, өлсдөг цангадаг гэсэн 3 үзүүлэлт өндөр байна. Энэ нөхцөлд бидэнд ахиц амжилт ирэх үү?

Суралцагчдаас авсан судалгааны дүнгээс харахад:

1. Хүүхдийн сонирхол хэрэгцээг судлах
2. Хичээлийн бэлтгэл судалгааг үр дүнтэй хийж арга зүйгээ өөрчлөх
3. Сургууль дээр багш нар хамтран ажиллах боломж нөхцөлийг бүрдүүлэх

Багш судалгаа-бүх судлагдахууны багш нар

1. Ажлын ачаалал, цалин бага гэдэг асуудал хамгийн өндөр байна. Эдгээр асуудал нь мөнхийн сэдэв.
2. Хүүхдийн төлөвшил, хүмүүжлийн асуудал, багшийн арга зүй
3. Эцэг эх, асран хамгаалагч, удирдлагын харилцаа хандлага удаалж байна.

Ихэнх багш нарын хувьд цаг үетэйгээ нийцэж буй талаар сэтгэл ханамж дунд зэрэг байгаа нь өөрсдийгөө илүү их өөрчлөгдөх ёстойг мэдэрч байна. Харин яг яаж, хэрхэн гэдэг нь тэдний хувьд тодорхой бус. Хувьсаж буй боловсролын төвд суралцагч байна гэдэг дээр ихэнх багш нар санал нэг байгаа нь одоогийн давуу тал. /график №7,8/

Эцэг эх, асран хамгаалагч судалгаа

Эцэг эх, асран хамгаалагчид хүүхэд нэг бүртэй тулж ажилладаг, харилцаа сайтай, сайн багшийг хүсэж байна. /график №9/

Тэгвэл ийм нөхцөлд сургууль хэрхэн ямар менежментээр ажиллах шаардлагатай вэ?

Манай сургууль нийт 73 багш, удирдах ажилтан дотор 3 үеийн хүмүүс байна. Ихэнхийг Y үеийнхэн эзэлж байна. Хүснэгтээс харахад X үеийн багш нар 19 хувь, Y үеийн багш нар 71 хувь, Z үеийн багш нар 10 хувийг эзэлж байна. Ийм нөхцөлд багш нар хэрхэн үр дүнтэй ажиллаж байгааг асуулгаар судалж үзэхэд дараах үр дүнг үзүүллээ.

Сургуулийн менежментийг /багшийн арга зүй/ сайжруулахын тулд багш нар багаар хамтран ажиллах нь чухал. Гэвч ямар бүтэцтэй багаар хэрхэн үр дүнтэй ажиллах вэ? гэдэгт асуудал байна. Судалгааны үр дүнгээс харахад нэг багийн багш нарын хичээллэх ээлж зөрдөг, багийн гишүүдийн хуваарилалт тэнцвэртэй бус, багийн гишүүдийн идэвх оролцоо, цаг ашиглалт сул гэсэн үзүүлэлтүүд илүү хувийг эзэлж байна.

Судалгаат хичээлийн үзүүлэлт нь тухайн багшийн бэлтгэн заасан хичээлийн үнэлгээний дүн. Гэвч суралцагчдын судалгаанаас өдөр тутмын ээлжит хичээлүүдийн чанар тааруу гэсэн дүгнэлт гарсан.

Иймд сургууль дээр байгаа менежментийн багийн зохион байгуулалтын бүтцийг өөрчлөх хэрэгцээ шаардлага гарч байна. Тэгвэл сургууль дээрх багш нарын багийг үр дүнтэй ажиллуулах боломж байна уу?

Сургууль дээрх багш нарын /X, Y, Z/ үеийн онцлог давуу талуудыг нэгтгэх

замаар чадавхтай сайн багуудыг бий болгох нь багш нарын арга зүйн хөгжлийг дэмжээд зогсохгүй суралцагчдын сурлагын амжилтад эерэгээр нөлөөлнө гэж үзэж байна.

Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн загвар /өмнө/

Багш нар судлагдахуунаараа баг болж хамтран ажилладаг байсан.

Бусад багш нар, мэргэжлийн бүлгүүдтэй хамтран ажилладаггүй байсан нь багш арга зүйн хувьд хөгжих боломж хомс.

Эдгээр МХБ-ийн үйл ажиллагаа нь тогтмол бус, улирал хичээлийн жилийн эхэнд хөтөлбөр төлөвлөгөө боловсруулах төдийхнөөр хязгаарлагддаг.

Тиймээс үйл ажиллагаа нь тогтмолжсон арга зүйн багууд /МХБ/ ажиллах зайлшгүй шаардлага гарч байна. Арга зүйн баг ажиллах зайлшгүй хэрэгцээ нь:

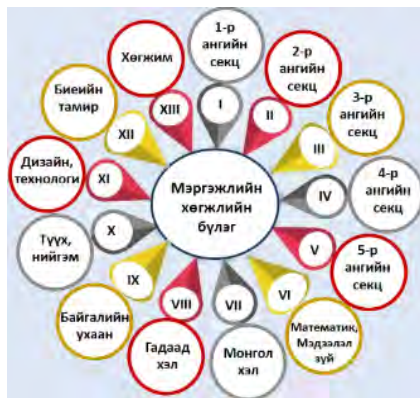
Багш нарын болон суралцагчийн ялгаатай байдал, үе үеийн ялгаа, тэдний сонирхол, хэрэгцээг судлах, сургалт үйл ажиллагаанд тооцох

Сурлагын амжилтыг ахиулах

Багшийн арга зүйн хөгжлийг дэмжих, ачааллыг багасгах

Сургууль, эцэг эх, олон нийтийн харилцааг сайжруулах

Ирээдүйн нийгмийн хэрэгцээ шаардлага

Арга зүйн багийн шинэ загвар

- Багш нарын МХБ-үүдэд тэднийг нас болон үеийг тэнцвэртэй хуваарилсан.
- Багш нарыг судлагдахуунаар холимог багт хуваарилсан нь тэд бие биенээсээ харилцан суралцах боломж.
- Энэхүү арга зүйн багт хэн нэгэн ахлагч биш, бүгд манлайлагч гэсэн зарчмаар идэвхтэй ажиллана.
- Арга зүйн багуудтай удирдлагууд тойргоор хамтран судалгаат хичээлүүдийг бэлтгэн зохион байгуулж, хамтран ажиллана.
- Эдгээр багуудын дунд явагдах судалгаат хичээлүүд нь ямар нэгэн уралдааны шинжийг агуулахгүй, харин хичээл заасан багш бүр ямар нэгэн номинацийн эзэн болно. Энэхүү сургуулийн арга зүйн багийн загварыг томъёолбол:

1. Нийт багш нарын насны судалгааг гаргаж харгалзах үеүдэд хуваах

2. Арга зүйн багийн гишүүдийг тэнцвэртэй хуваарилах (4:1)

3. Хичээл заагч багш нар хүүхдүүдийнхээ үеийн онцлог, сонирхол, хэрэгцээг судлах /Хичээл бэлтгэл судалгааны үед/

4. Багш бүр өөр өөрийн онцлог арга зүй, туршлагаа солилцох “Хамтдаа хөгжье” үйл ажиллагааг 7 хоног тутам баг дотроо болон баг хооронд тогтмол зохион байгуулна.

5. 14 хоног тутамд баг бүрийн 10 багш шинэлэг арга зүйд суурилсан хичээлүүдийг зохион байгуулж, бичлэгийг сургуулийн болон эцэг эх, ангийн группт байршуулна. Эдгээр 10 багшийг 10 номинаци тус бүрээр шалгаруулна. Энэ нь ямар нэгэн уралдаан биш, зөвхөн багш бүр арга зүйн хувьд хөгжих өөрчлөгдөх тухай үйл ажиллагаа юм.

6. Улирал тутам багш нарын нэгдсэн хэлэлцүүлэг хийж, үр дүнгээ нэгтгэнэ. Энэ үйл ажиллагаанд нэг багш жилдээ 2-оос доошгүй удаа хамрагдана.

Тэгвэл энэ загварыг хэрхэн үр дүнтэй үйл ажиллагаа болгох вэ? гэдгээс ажлын төлөвлөгөө гарган хэрэгжүүлсэн. /хүснэгт №4/

Хэрэгжүүлсэн үйл ажиллаа: САЙН-ХИЧЭЭЛ, САЙН-ТУРШЛАГА, САЙН ХИЧЭЭЛИЙН НОМИНАЦИ, СУДАЛГААТ ХИЧЭЭЛИЙН ЧЕЛЛЕНЖ

Ээлжит хичээлийн хөтөлбөрийн ахиц, үр дүн

Багш нарын боловсруулсан хөтөлбөрийн багшийн асуулт, самбарын төлөвлөлт хэсэгт төвлөрч, сургалт, зөвлөгөө дэмжлэг өгч ажиллахын зэрэгцээ арга зүйн багийн багш нар бие биедээ нөлөөлснөөр багш нарын асуулт төлөвлөх, самбар төлөвлөх чадварт тодорхой ахиц гарсаар байна. Энэ үе шаттай ажлын үр дүнд шилдэг сайн хичээл зохион байгуулсан багш нарыг тодорхой номинацийн эзнээр тодрууллаа. /хүснэгт №1/

Судалгаат хичээлийн челленж

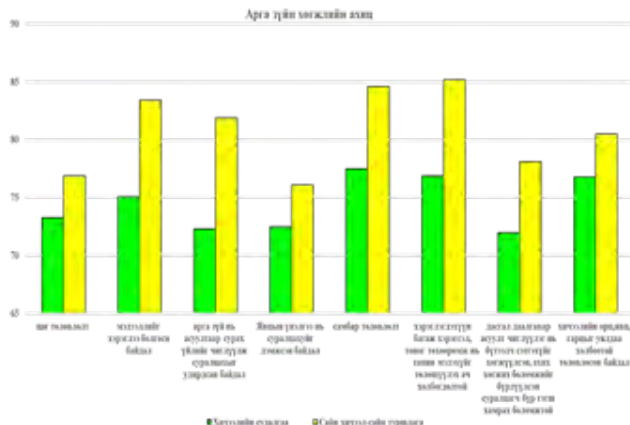
Аливаа уралдаан тэмцээнийг явуулахдаа хуваарь гарган, бүх зүйл тэрхүү хуваарийн дагуу явагддаг. Гэвч бид судалгаат хичээл заах хэлбэрээ өөрчилж челленж маягаар хөгжүүлэх нь үр дүнтэй санагдсан. Учир нь ямар нэгэн челленжийг хүмүүс эерэгээр харж, хариуцлагатайгаар хүлээж авдаг нь практикаас ажиглагддаг. Бас челленжийн дараагийн багш хэн байх бол гэсэн гэгээхэн хүлээлт хүн болгонд байдаг. Энэхүү челленжийн эхний багшийг захирал дуудаж, дараагийн багшийг хичээл зохион байгуулсан багш нар дуудах замаар үргэлжлүүлдэг. Челленжийн үйл ажиллагаа нь манай сургуулийн нэг бренд болоод байна.

Үр дүн:

- Багш бүр оролцоотой байна. /бэлтгэл судалгаа, зохион байгуулах, хэлэлцүүлнэ, үнэлнэ, сайжруулна/
- Уралдаан биш учир багш нар айдас түгшүүрт автаж, сэтгэл санаа зовохгүйгээр хичээлийн судалгаанд оролцож байна.
- Багш нар давуу болон сул талаа нээлттэй хэлэлцэж, хөгжих боломж

хангагдаж байна.

- Хамт олны харилцаа сайжирч байна. БАГШ-БАГШ, УДИРДЛАГА-БАГШ
- Багш бүр өөрийн онцлог арга туршлагатай болно. /Зураг 2/

Дүгнэлт

1. Арга зүйн багийн багш нар хамтран суралцагч төвтэй судалгаат хичээлийг зохион байгуулснаар тэдний давуу тал нь бие биенийхээ сул талыг нөхөх боломж болж байна.
2. Багш нарын цаг ашиглалт сайжирч, бага цагт үр бүтээлтэй хамтран ажиллаж арга зүйд суралцаж байна. Бас хамт олны төлөвшилд нөлөөлж, сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагад эерэг өөрчлөлт гарч байна.
3. Багшийн заах арга зүйд ахиц гарснаар суралцагчийн сурах идэвх оролцоо, сонирхол дээшилж, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт сайжирна.

Санал

- Үе хоорондын ялгаатай байдлыг харгалзан, сургууль дээр багш нарын арга зүйн багийг тэнцвэртэй зохион байгуулснаар багш нарын арга зүйг богино хугацаанд өөрчилж сургуулийн менежментийг сайжруулж болно.
- Багшийг арга зүйн хувьд хөгжүүлэхэд уралдаан тэмцээн төдийлөн үр дүнтэй арга биш төдийгүй багш нарын бие биенээсээ суралцах нөхцөлийг хаагаад зогсохгүй, хамт олны харилцаа хандлагад сөрөг нөлөөтэй байна гэж үзлээ. Харин уралдаан тэмцээний эцсийн үр дүнг баг хамт олны хөгжлийг дэмжихэд чиглүүлэх нь хамгийн сайн менежмент болно.

Ном зүй

1. Алсын хараа 2050., УБ., (2022)
2. Шинэ цагийн хүүхдүүд УБ., (2019)
3. Ичинноров.Ё Үеүдийг харьцуулсан судалгаа УБ., (2019)
4. “Хүүхдийн хөгжлийг дэмжсэн багшлах арга зүй” Эрдэм шинжилгээний эмхэтгэл УБ., (2014)
5. Хувьсаж буй боловсролын үндэсний хэлэлцүүлэг УБ., (2022)
6. Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн ажиллах аргачлал
7. Ерөнхий боловсролын СУРГУУЛИЙН менежментийг дэмжих УБ.,(2023)

СУРГУУЛЬ БҮХЛЭЭРЭЭ АЖИЛЛАХ АРГА ХАНДЛАГАД ТУЛГУУРЛАСАН МЕНЕЖМЕНТ

П.Хишигжаргал, Г.Отгонжаргал, И.Нэргүй, Я.Нямаа
Орхон аймгийн Ерөнхий боловсролын 4 дүгээр сургууль
Khishgee.khuslen@gmail.com, otgoobaturkabatushok@gmail.com,
ikhnergui@gmail.com, nymkamn3183@gmail.com

Хураангуй

Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагыг нэвтрүүлэх үйл явцыг үнэлэх өөрийн үнэлгээгээр 2019 онд /2.8/ буюу “тодорхойлогдох” бүхий хөгжлийн II түвшинд, 2022 оны давтан үнэлгээгээр /4.0/ буюу “хянагдах” түвшинд үнэлэгдсэн. Иймд уг үнэлгээний үр дүнд судалгаа хийж, үнэлгээний найдвартай байдал болон цаашид сургуулийн менежментийг сайжруулахад чухал ач холбогдолтой агуулгыг илрүүлж түүнд тулгуурлан сургуулийн менежментээ сайжруулах хэрэгцээ, шаардлага байсан. Сургуулийн менежментэд сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагыг нэвтрүүлнэ гэдэг нь сургуулийн асуудлыг шийдвэрлэхэд суралцагч, багш, ажилтнууд, эцэг эх, олон нийтийн оролцоо хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлнэ гэсэн үг. Иймээс сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага нь сургуулийн менежментийг дэмжиж буй нэг хэлбэр юм.

Зорилго: Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагыг нэвтрүүлэх үйл явцын үнэлгээний үр дүнд тулгуурлан сургуулийн менежментээ сайжруулах арга замаа тодорхойлоход оршино.

Зорилгодоо хүрэхийн тулд бид дараах зорилтуудыг дэвшүүлэн судалгаагаа хэрэгжүүлэв. Үүнд:

1. Сургуулийн менежментийг сайжруулах онолын үндэслэлүүдийг судлах
2. Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагыг нэвтрүүлэх үйл явцын хөгжлийн түвшинг үнэлгээг хийх
3. Үнэлгээний үр дүнд дүн шинжилгээ хийх
4. Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагыг нэвтрүүлэхээр хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа тэдгээрийн үр дүнг тооцох
5. Хамтын оролцоотой засаглалаар сургуулийн менежментийг сайжруулах, менежментийн зураглал боловсруулах

Судалгааны арга, аргачлал:

Үндсэн аргаар асуулгын аргыг ашиглаж, туслах аргаар контент анализын аргаар мэдээлэл цуглуулж, мэдээллийн санд IBM SPSS 25, Microsoft Excel 2019 зэрэг программыг ашиглан дүн шинжилгээ хийв.

Түүвэр

СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцын үнэлгээнд оролцогчдыг тоог гаргахдаа ЕБ –ын 4 дүгээр сургуулийн 2019, 2022 оны хичээлийн жилийн статистикт үндэслэв.

1. 95 хувийн итгэх магадлалаар

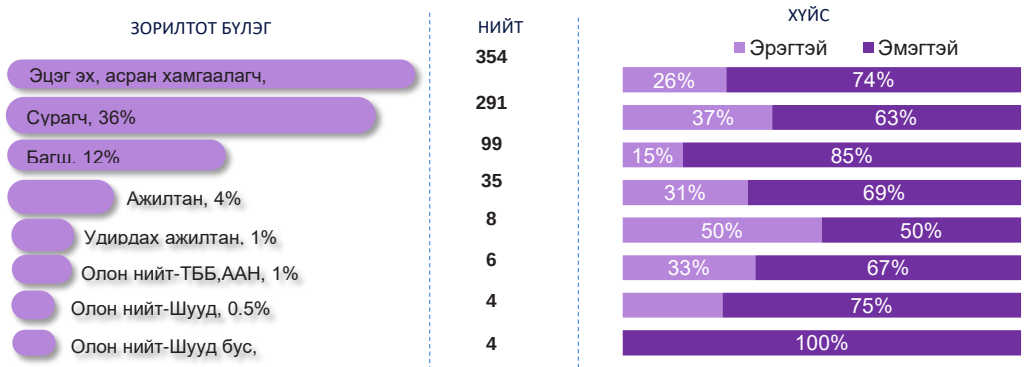
2. Алдааны хязгаар нь +/-5 хувиас хэтрүүлэхгүйгээр тооцоолсон түүврийн хэмжээ практик шаардлагыг бүрэн хангадаг. Иймээс 95 хувийн итгэх магадлалтайгаар, гарах үр дүн нь бодит байдлаас +/-5 хувиас илүү зөрөхгүй байхаар тооцоолон энгийн санамсаргүй түүврийн аргачлалаар судалгаанд оролцох зорилтот бүлгүүд (сургуулийн удирдлага, багш, ажилчид, суралцагчид, эцэг эх асран хамгаалагчид, олон нийтийн төлөөлөл)-ийн түүврийн хэмжээг дараах томъёогоор тооцож гаргалаа.

$$n = \frac{t^2 \cdot w \cdot (1-w) \cdot N}{N \cdot \Delta_p^2 + t^2 \cdot w \cdot (1-w)}$$

Хүснэгт 1. СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцын бойжилтын түвшинг үнэлэх үнэлгээнд оролцогчдын түүвэр

Зорилтот бүлэг	Статистик тоо	Түүврийн хэмжээ
Удирдах ажилтан	8	8
Багш	131	99
Бусад ажилтан	38	35
8-12-р ангийн сурагчид	1069	291
Эцэг эх, асран хамгаалагчид	3100	354
Олон нийтийн төлөөлөл	14	14
Нийт	4360	801

Зураг 1. Судалгаанд оролцогчдын мэдээлэл, зорилтот бүлгийнхэн

Судалгааны төлөвлөлт

Судалгааг эхлүүлэхдээ бэлтгэл үе, мэдээлэл цуглуулах үе, мэдээлэлд задлан шинжилгээ хийх үе шатуудад төлөвлөж, дараах 3 үе шаттайгаар судалгааны ажлаа хийж гүйцэтгэв.

Хүснэгт 2. Ажлын төлөвлөгөө

Үе шат	Үе шат	Үйл явц	Хугацаа
1-р үе шат	Судалгааны ажлын бэлтгэл үе шат	Судалгааны ажлын төлөвлөгөө боловсруулах сэдэвтэй холбогдох эх материал, судалгааны тайлан, эрх зүйн баримт бичиг, судалгааны материалд дүн шинжилгээ хийх	2023 оны 05-08 сар
2-р үе шат	Судалгааны мэдээ, мэдээлэл цуглуулах	СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцыг үнэлэх эхний болон давтан үнэлгээтэй холбоотой үнэлгээнд оролцогч талуудаас мэдээлэл цуглуулах	2023 оны 08-09 сар
3-р үе шат	Судалгаанд дүн шинжилгээ хийх	СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцыг үнэлэх үнэлгээнээс цуглуулсан мэдээллээ дүн шинжилгээ хийж, асуудлаа тодруулахургуулийн менежментийг сайжруулах боломжийг тодорхойлох	2023 оны 09-12 сар
		Судалгааны үр дүнд тулгуурлан хамтын оролцоотой засаглалаар сургуулийг менежментийг сайжруулах загвар боловсруулах, холбогдох талуудад танилцуулан хэлэлцүүлэх	2024 оны 01-02 сар
4-р үе шат	Үр дүнгээ таниулах, түгээх	Судалгааны үр дүнд тулгуурлан хамтын оролцоотой засаглалаар сургуулийг менежментийг сайжруулах загварыг хэлэлцүүлгээс гарсан саналын дагуу сайжруулах Сургууль дээр уг загварыг ашиглах боломжийг тодорхойлох	2024 оны 03 сар

Судалгааны хэсэг

2.1 СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцыг үнэлэх эхний үнэлгээ, үр дүн

2019 оны 9 дүгээр сард сургуулийн менежментэд сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагыг нэвтрүүлэх үйл явцыг үнэлэх зорилгоор нийт 235 асуулга бүхий агуулгын 5 айгаар үнэлэх сургуулийн өөрийн үнэлгээ хийгдсэн. СБААХ-ыг үнэлэх эхний үнэлгээний үр дүнд задлан шинжилгээ хийж, үр дүнд боловсруулалт хийлээ. Үнэлгээнд хамрагдсан зорилтот бүлгүүд (удирдлага, багш, ажилтан, суралцагч, эцэг эх, олон нийт) агуулгын ай бүрийг 1-5 үзүүлэлтээр үнэлж, үр дүн нь энэ хязгаарын хүрээнд бутархай тоо гарах ба сургуулийн менежментэд СБААХ хэрхэн нэвтэрч байгааг хөгжлийн түвшний утгад оноосон. Хөгжлийн түвшний онооны хуваарилалтыг хүснэгт – Заас харна уу.

Хүснэгт 3. Бойжилтын түвшний онооны хуваарилалт

оноо	СБААХ нэвтрэх хөгжлийн түвшин	Утга
1-1.5	I түвшин Эхлэх	Үйл явцыг урьдчилан таамаглах аргагүй, хяналт сул
1.6-2.4	II түвшин Зохицуулагдах	Үйл явц нь төслөөр зориулагдсан, идэвхжсэн шинжтэй.
2.5-3.4	III түвшин Тодорхойлогдох	Үйл явц нь байгууллагын онцлогт болон идэвх санаачилгад интеграцилагдсан. Төслүүд үйл явцаа байгууллагын стандартад нийцүүлдэг.
3.5-4.4	IV түвшин Хянагдах	Үйл явцууд хэмжигддэг, хянагддаг.
4.5-5	V түвшин Оновчлогдох	Үйл явцыг сайжруулахад төвлөрдөг.

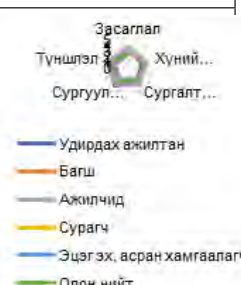
2019 оны өөрийн үнэлгээний агуулгын 5 айн хөгжлийн ерөнхий түвшний үзүүлэлт “2.8 буюу **хөгжлийн III түвшин**”-д бүхий Тодорхойлогдох түвшинд үнэлэгдсэн байсан. СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцын хөгжлийн түвшинг агуулгын 5 ай тус бүрээр хэрхэн үнэлснийг хүснэгт 4-өөс харна уу.

Хүснэгт 4. СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцын бойжилтын түвшний дундаж үзүүлэлт /агуулгын айгаар/

№	Агуулгын ай	2019 он
1	Засаглал	2.7
2	Хүний нөөцийн чадавхын хөгжил	3.1
3	Сургалтын хөтөлбөр - багшлахуй, суралцахуй	2.7
4	Сургууль ба сургалтын орчин	2.8
5	Түншлэл	2.7
	Хөгжлийн ерөнхий түвшин	2.8

Үнэлгээнд оролцсон зорилтот бүлгүүд сургуулийн менежментэд СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцын түвшинг 2.8 буюу хөгжлийн III түвшин Тодорхойлогдох түвшинд үнэлсэн байгаа нь манай сургууль байгууллагын онцлогтоо уялдуулан үйл ажиллагаануудаа явуулдаг, зорилтот бүлгүүдээ идэвх санаачилгатай хамруулан оролцуулдаг болох нь харагдсан хэдий ч цаашид сургуулийн менежментэд СБААХ-ыг нэвтрүүлж, хөгжлийн түвшинг III түвшингээс ахиулах шаардлагатай байсан. Зорилтот 6 бүлгүүд 1 – 5 хүртлэх үзүүлэлтээр агуулгын 5 ай бүрийг хэрхэн үнэлснийг хүснэгт – Баас харна уу.

Хүснэгт 5. СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцыг үнэлсэн байдал (агуулгын ай болон зорилтот бүлгээр)

Агуулгын ай	Удирдах ажилтан	Багш	Ажилчид	Сурагч	Эцэг эх, асран хамгаалагчид	Олон нийт	Ерөнхий түвшин	СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцын төлөв байдлын бойжилтын ерөнхий түвшин (агуулгын ай болон зорилтот бүлгээр)
Засаглал	3.6	3.1	3.4	2.4	2.4	2.7	2.7	
Хүний нөөцийн чадавхын хөгжил	2.6	3.2	3.4				3.1	
Сургалтын хөтөлбөр, багшлахуй, суралцахуй	2.9	3.0	3.4	2.6	2.4	2.6	2.7	
Сургууль ба сургалтын орчин	3.8	3.0	3.4	2.6	2.3	2.8	2.8	
Түншлэл	3.2	3.1	3.7	2.7	2.4	3.1	2.7	
Бойжилтын ерөнхий түвшин	3.6	3.1	3.4	2.4	2.4	2.7	2.8	

(2019 оны СБААХ – ыг үнэлэх үйл явцын бойжилтын түвшинг үнэлсэн нэгтгэл мэдээллийн сан)

Агуулгын 5 айг үнэлсэн үнэлгээний хүснэгт 200с харахад сургуулийн менежментэд СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцын үнэлгээний хамгийн бага үзүүлэлттэй зорилтот бүлэг нь суралцагчид (2.4) болон эцэг эх, асран хамгаалагчид (2.4) байсан. 2.4 буюу “**Зохицуулагдах**” II түвшинд үнэлсэн байсан нь сургуулийн үйл ажиллагаа нь суралцагч болон эцэг эх асран хамгаалагчдад төдийлэн мэдрэгддэггүй, нээлттэй бус, сургалтаас бусад төлөвлөж хэрэгжүүлсэн ажлууд нь тэдэн рүү бага чиглэсэн зэрэг дүр төрх харагдсан. Иймээс сургуулийн менежментэд СБААХ-ыг нэвтрүүлэхэд сургуулийн бүхий л үйл ажиллагаанд оролцогч талуудыг тэгш хамруулах төдийгүй суралцагчид болон эцэг эх, асран хамгаалагчдыг татан оролцуулах шаардлагатайг харуулав. Мөн уг үнэлгээнээс харахад хүний нөөцийн чадавхын хөгжлийн үзүүлэлт нь үнэлгээний бусад агуулгын айн үзүүлэлтүүдээс өндөр (3.1) байсан нь манай сургуулийн хүний нөөцийн чадавхын хөгжил сайн байгааг илтгэв. Иймд 2020 – 2023 он хүртэл 3 жилийн хугацаанд олон арга хэмжээ, үйл ажиллагаануудыг сургуулийнхаа хүний нөөцийн чадавхын хөгжилд тулгуурлан хамтын оролцоот засаглалаар зохион байгуулж үнэлгээний бусад 4 айн үзүүлэлтэд ахиц гаргах боломжтой хэмээж, хөгжлийн түвшинг ахиулах хэрэгцээгээ тодорхойлсон. СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцын үзүүлэлт 2.8 буюу хөгжлийн III түвшинг ахиулан үйл явц хэмжигддэг, хянагддаг, сайжруулахад төвлөрдөг 3.5 буюу хөгжлийн IV түвшинд хүрэхийг зорьж агуулгын 5 ай бүрээр олон талт арга хэмжээ, сургалт сурталчилгааны ажлуудыг төлөвлөн, хэрэгжүүлж, үр дүнгээ тооцсон юм.

2.2 СБААХ – ыг нэвтрүүлэх үйл явцыг үнэлэх давтан үнэлгээ, үр дүн

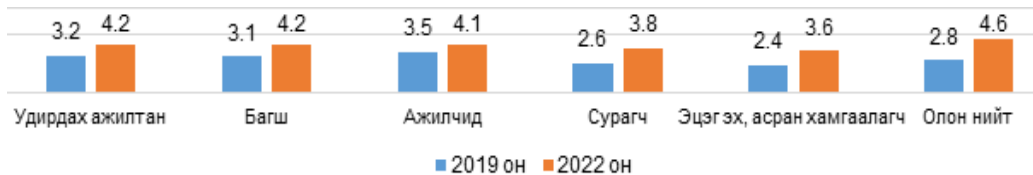
Сургуулийн менежментэд сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагыг нэвтрүүлэх үйл явцын ахицын үнэлэх давтан үнэлгээг 2022 оны 11 дүгээр сард зорилтот 6 бүлгийн 801 хүнээс сургуулийн засаглал, хүний нөөцийн чадавхын хөгжил, сургалтын хөтөлбөр-багшлахуй, суралцахуй, түншлэл, сургууль ба сургалтын орчин бүхий агуулгын 5 айг 239 асуулгаар авч, мөн 1 – 5 үзүүлэлтээр үнэлж, үр дүнг тооцов.

Зураг 2. СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцын эхний үнэлгээг давтан үнэлгээтэй харьцуулсан байдал. (2019 болон 2022 оны үнэлгээний харьцуулалтыг агуулгын айгаар)

Графикаас харахад засаглал ай 2.7 – 3.9, хүний нөөцийн чадавхын хөгжил ай 3.1 – 4.3, сургалтын хөтөлбөр багшлахуй, суралцахуй ай 2.7 – 3.9, сургууль ба сургалтын орчин ай 2.8 – 3.9, түншлэл ай 2.7 – 4.1 болж агуулгын ай бүр 1.1 – 1.4 үзүүлэлтээр 2019 оны үнэлгээнээс ахисан. Сургуулийн менежментэд СБААХ-ыг нэвтрүүлэх хөгжлийн түвшний үзүүлэлт 2.8 буюу **хөгжлийн III** түвшнээс 4.0 буюу **хөгжлийн IV** түвшинд хүрсэн. Энэ нь сургуулийн бүхий л үйл ажиллагаа хэмжигддэг, хянагддаг, сайжруулахад төвлөрдөг түвшинд хүрч ахисан байгаа нь маш том амжилт юм.

Зураг 2. Агуулгын ай бүрийг үнэлсэн эхний болон давтан үнэлгээний харьцуулалт (зорилтот бүлгээр)

СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцын эхний үнэлгээг давтан үнэлгээтэй харьцуулан зорилтот бүлгүүд хэрхэн үнэлснийг харахад сургуулийн удирлагуудын үнэлгээ 3.2 – 4.2, багш нарын үнэлгээ 3.1 – 4.2, ажилчдын үнэлгээ 3.5 – 4.1, суралцагчдын үнэлгээ 2.4 – 3.8, эцэг эх асран хамгаалагчдын үнэлгээ 2.4 – 3.6, олон нийтийн үнэлгээ 2.8 – 4.6 болж 2019 оныхоос ахисан сайн үзүүлэлт нь сургуулийн менежментэд сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагыг нэвтрүүлэх үйл явцад хийж хэрэгжүүлсэн ажлуудын үр шимийг хүртэгсэд нь бүх зорилтот бүлгүүд байсан нь харагдаж байна. Үнэлгээний үзүүлэлтийг ахиулж цаашид сургуулийн менежментийг сайжруулахын тулд ач холбогдол бүхий агуулгыг илрүүлэн, түүнд тулгуурлан менежментээ сайжруулах бодлого барьж, хамт олноороо нэгдэж ажиллах арга барилыг эрхэмлэв.

2.3 Судалгааны үр дүнгийн шинжилгээ

1. Үнэлгээний үр дүнгийн найдвартай байдал:

Найдвартай байдал нь факторын олон хэмжилтийн хувьсагчдын хоорондох нийцэмжийн төвшинг үнэлэх явдал буюу хэмжилтийн дотоод тогтвортой байдлыг илэрхийлдэг. Дотоод тогтвортой байдлыг SPSS25-ын Кронбах альфаг ашиглан тооцоолов.

1. Засаглалын үнэлгээний найдвартай
2. Хүний нөөцийн хөгжлийн чадавхын байдал: үнэлгээний найдвартай байдал:

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.974	.974	50

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.965	.965	40

3. Сургалтын хөтөлбөр – багшлахуй, суралцахуйн 4. Сургууль, сургалтын орчны үнэлгээний найдвартай байдал: найдвартай байдал:

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.978	.978	50

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.974	.974	50

5. Түншлэлийн үнэлгээний найдвартай байдал:

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.959	.959	49

Сургуулийн менежментэд СБААХ-ыг нэвтрүүлэх үйл явцыг үнэлэх агуулгын 5 айн үнэлгээнүүдийн найдвартай байдал нь (кронбах) бүгд $\alpha > 0.7$ тул үнэлгээний найдвартай байдал сайн сургуулийн менежментийг сайжруулахад дээрх 5 агуулгаар өөрийн үнэлгээ хийхэд нийцтэй

гэдгийг батлан харах боломжтой байна.

Дээрх 5 агуулга бүрээс сургалтын хөтөлбөр – багшлахуй, суралцахуй ($\alpha=0.978$), сургууль – сургалтын орчин ($\alpha=0.974$), засаглал ($\alpha=0.974$) – ын үнэлгээний найдвартай байдал нь бусад 2 агуулгаас илүү үзүүлэлттэй байсан тул сургуулийн менежментийг сайжруулахад ач холбогдолтой агуулгууд гэж үзэв.

2. Үнэлгээний тоон үр дүн:

1. Засаглал: 2. Хүний нөөцийн хөгжлийн чадавх:

Summary Item Statistics						
	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance
Item Means	4.316	4.121	4.514	.393	1.095	.006
						50

Summary Item Statistics						
	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance
Item Means	4.314	4.178	4.439	.262	1.063	.003
						40

3. Сургалтын хөтөлбөр – багшлахуй, суралцахуй 4. Сургууль – сургалтын орчин:

Summary Item Statistics						
	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance
Item Means	4.286	4.187	4.467	.280	1.067	.003
						50

Summary Item Statistics						
	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance
Item Means	4.372	4.216	4.500	.282	1.067	.004
						50

5. Түншлэл:

Summary Item Statistics						
	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance
Item Means	4.531	4.167	4.833	.667	1.160	.024
						49

Найдвартай байдал нь сургуулийн менежментийг сайжруулахад ач холбогдолтой гэж үзсэн сургалтын хөтөлбөр – багшлахуй, суралцахуйг үнэлсэн бүх оролцогчдын дундаж үзүүлэлт бусад агуулгаас бага 4.286, засаглалын дундаж үзүүлэлт 4.316 байна. Иймээс засаглал, сургалтын хөтөлбөрийн үнэлгээний дундаж үзүүлэлтийг дээшлүүлэх нь зайлшгүй учраас сургуулийн менежментээ сайжруулах үзүүлэлт нь дурьдсан хоёр агуулга мөн болохыг дахин нотоллоо.

Засаглалын үнэлгээний дундаж үзүүлэлт бүрд

	Mean	Std Deviation
Засаглал 4.1	3.88	1.08
Засаглал 4.2	3.78	1.08
Засаглал 4.3	3.84	1.02
Засаглал 4.4	3.79	1.08
Засаглал 4.5	3.88	1.05
Засаглал 4.6	4.06	1.03
Засаглал 4.7	4.43	0.76
Засаглал 4.8	4.50	0.76
Засаглал 4.9	3.92	1.07
Засаглал 4.10	4.36	0.79

гэрлэн дохионы анализаар задлан шинжилгээ хийж ногоон гэрэл асаасан үзүүлэлт бүрийг хадгалж үлдээх, шар буюу улаан гэрэл асаасан үзүүлэлтүүдийг тулгамдсан асуудал болгон тодорхойлж энэ асуудлуудаа богино, дунд, урт хугацаанд хэрэгжүүлэх байдлаар нь эрэмбэлж түүнд тулгуурлаж сургуулийн менежментээ сайжруулан хүүхэд, асран хамгаалагч, багшийн хүсэж буй дүрх төрхөө гаргаж менежментийн зураглалаа боловсруулсан. Хадгалж үлдэх агуулгуудын стандарт хазайлт бага байгаа нь үнэлгээнд оролцогчдын үнэлгээний хэлбэлзэл бага, үнэлгээ жигд өгсөн нь сайн үзүүлэлт болсон.

2.4. Сургалтын байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээ, үр дүн:

Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2019 оны 12 дугаар сарын 17-ний өдрийн А/803 дугаар тушаалын хавсралт “Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуулийн үйл ажиллагааг үнэлэх журам”-аар сургалтын байгууллагын үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийн үнэлгээг Боловсролын үнэлгээний төв 2 удаа зохион байгуулж 2022, 2023 онуудад сургалтын байгууллагын гүйцэтгэлийг үнэлэх хөндлөнгийн үнэлгээнд хамрагдсан. Гүйцэтгэлийн үнэлгээний хоёр оны харьцуулалтыг үзүүлэлт бүрээр гаргасныг хүснэгт – баас харна уу.

Хүснэгт 6. 2022, 2023 оны сургалтын байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээний үр дүн, өөрчлөлт /үнэлгээний үзүүлэлтийн үр дүнгээр/

№	Үзүүлэлт	2022 он	2023 он	Зөрүү
1	Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт	56.0	57.08	1.08
2	Суралцагчийн хөгжил хамгаалал	77.1	90.95	13.85
3	Багш ажилтны тасралтгүй хөгжлийг дэмжсэн үйл ажиллагаа	90.3	94.95	4.65
4	Сургалтын орчин бүрдүүлэлт	87.4	81.83	-5.57
5	Удирдлагын манлайлал менежмент	87.3	89.6	2.3
6	Сургалтын байгууллагын талаарх сэтгэл ханамж	76.0	77.75	1.75
7	Ерөнхий үнэлгээ	76.58	79.8	3.22

2023 оны сургалтын байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээний ерөнхий үнэлгээ 79.8% буюу II түвшинд үнэлэгдэж өмнөх оныхоос 3.22 хувиар ахисан. Удирдлагын манлайлал менежмент буюу засаглал 2.3 хувиар, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт 1.08 хувиар ахисан нь өөрийн үнэлгээнд тулгуурлан менежментээ сайжруулахын тулд хийж хэрэгжүүлсэн ажлуудын үр дүн гэж үзэж байна. Хөндлөнгийн үнэлгээний үнэлгээ буурсан шалгуур үзүүлэлтүүд болон өөрийн үнэлгээний үр дүнгээс тулгамдсан асуудлаа тодорхойлон шийдвэрлэх байдлаар нь богино, дунд, урт хугацаанд эрэмбэлэн хүсэж буй хүүхэд, асран хамгаалагч, багшийн дүр төрхөө гарган 2023 – 2024 оны хичээлийн жилийн зорилго, зорилтод тусган менежментийн зураглалаа гарган сургуулийн менежментээ сайжруулан хамтын оролцоот засаглалаар ажиллаж байна.

Дүгнэлт

Судалгааны ажлаа сургуулийн менежментэд “Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага” – ыг нэвтрүүлэх үйл явцыг үнэлэх үнэлгээнд дүн шинжилгээ хийж, сургуулийн менежментийг сайжруулахад нөлөөтэй, ач холбогдолтой агуулгыг статистикийн шинжилгээний үр дүнд тогтоож, дурьдсан үр дүнд тлугуурлан сургуулийн менежментийг сайжруулав.

Бид судалгаандаа сургуулийн өөрийн үнэлгээний засаглал, хүний нөөцийн хөгжлийн чадавх, сургалтын хөтөлбөр – багшлахуй, суралцахуй, сургалтын орчин,

түншлэл зэрэг агуулгуудаас засаглалд чухалчлах агуулгаа тодорхойлон түүнд ач холбогдол өгч ажиллавал бусад агуулгад ахиц дэвшил гарч сургуулийн менежмент сайжирна гэсэн таамаглал дэвшүүлэн, үр дүнгээ гаргав. Таамаглалаа батлахын тулд СБААХ – ыг үнэлэх үйл явцын 5 агуулгын үнэлгээний үр дүнгийн найдвартай байдлыг шинжлэхэд сургалтын хөтөлбөр – багшлахуй, суралцахуй ($\alpha=0.978$), засаглал ($\alpha=0.974$) – ын үнэлгээний найдвартай байдал нь бусад агуулгуудаас сайн байгаа нь засаглалд онцгой анхаарч сургуулийн менежментээ сайжруулах нь зүйтэй гэсэн таамаглал нотлогдлоо.

Сургуулийн менежментийг сайжруулахад чухал ач холбогдолтой, үнэлгээний найдвартай байдал нь сайн байгаа сургалтын хөтөлбөр – багшлахуй, суралцахуйг үнэлсэн бүх оролцогчдын дундаж үзүүлэлт 4.286, засаглалын дундаж үзүүлэлт 4.316 байгаа нь бусад агуулгын дундаж үзүүлэлтээс бага байна. Иймд сургуулийн менежментээ сайжруулах гол үзүүлэлт болох засаглал болон сургалтын хөтөлбөр гэсэн 2 агуулгын дундаж үзүүлэлтийг дээшлүүлэх нь чухал болохыг нотоллоо.

2023 оны сургалтын байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээний удирдлагын манлайлал менежментийн үзүүлэлт өмнөх оныхоос 2.3 хувиар, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт 1.08 хувиар ахисан нь сургуулийн менежментээ сайжруулахад засаглал, сургалтын хөтөлбөр - багшлахуй, суралцахуйд онцгой анхаарч, дээшлүүлэх олон талт арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулсан нь үр дүнгээ өгснийг нотолж байна.

Ном зүй

1. БШУЯ. (2022). *Сургуулийн менежмент, технологи, манлайлал*. Улаанбаатар: Би Си Ай.
2. БШУЯ. (2023). *Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж*. Улаанбаатар: Урангар пресс.
3. БШУЯ. (2021). Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг суралцахуйд интеграцчилах бодлого, арга хандлага. Хөтөч ном. Улаанбаатар: Битпресс.
4. БШУЯ. (2021). Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг суралцахуйд интеграцчилах бодлого, арга хандлага. Бага боловсрол. Улаанбаатар: Битпресс.
5. БШУЯ. (2021). Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг суралцахуйд интеграцчилах бодлого, арга хандлага. Суурь боловсрол. Улаанбаатар: Битпресс.
6. БШУЯ. (2021). Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг суралцахуйд интеграцчилах бодлого, арга хандлага. Бүрэн дунд. Улаанбаатар: Битпресс.
7. Д.Баяраа. (2008). *Менежментийн үндэс*. Орхон аймаг: Шинэ Монгол.
8. *ТХБ-II төсөл. (2020). Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага ба засаглал*. Улаанбаатар: НӨБЛМЭН ХХК.
9. ТХБ-II, т. (2020). *Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага ба Сургалтын хөтөлбөр багшлахуй, суралцахуй*. Улаанбаатар: НӨБЛМЭН ХХК.
10. ТХБ-II, т. (2020). *Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага ба түншлэл*. Улаанбаатар: НӨБЛМЭН ХХК.
11. ТХБ-II, т. (2020). *Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага ба хүний нөөцийн чадавхын хөгжил*. Улаанбаатар: НӨБЛМЭН ХХК.
12. ТХБ-II, т. (2023). *Цахим сонины тусгай дугаар*. Улаанбаатар: НӨБЛМЭН ХХК.
13. Хидэказү, С. (2022). *Сургуулийг менежмент*. Улаанбаатар: Шинэ Монгол.
14. Б.Жадамба, Ц.Чимэдлхам. (2001). *Судалгааны арга зүй*. Улаанбаатар: Гэрэлт сүүдэр ХХК.
15. Д.Ванчигсүрэн, В.Энхболд. (2001). *Судалгаа шинжилгээний арга зүй*. Улаанбаатар: Албан бус боловсролын хэвлэх үйлдвэр.
16. Ранжит Кумар. (2019). *Судалгааны арга зүй*. Улаанбаатар: Ауруг ХХК.
17. Д.Ганбаатар. (2020). *Менежмент*. Улаанбаатар: Сэлэнгэ пресс.
18. Ч.Пүрэвдорж. (2011). *Багшлахуйн менежмент*. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг.
19. Г.Жаргал. (2016) *Манлайлалд алхам алхмаар суралцах нь*. Улаанбаатар: Ауруг ХХК.
20. Н. Сэлэнгэ. (2019) *Багаар ажиллах урлаг*. Улаанбаатар: Шинэ Монгол. ХХК.
21. П.Наранцэцэг. (2014) *Хүний нөөцийн менежмент*. Улаанбаатар: Битпресс.

БАГШ НАРАА БАГТ НЭГТГЭХ ЗАМААР СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТЭЭ САЙЖРУУЛАХ НЬ

*Б.Ууганчимэг захирал, Ц.Мөнхцэцэг багш, Н.Нямхүү с.м,
Л.Золжаргал н.а, А.Мандахзул с.м, Г.Ундрах с.м,
Б.Болормаа багш, Ш.Базарханд багш, М.Долгорсүрэн багш
Өвөрхангай аймгийн Бат-Өлзий сумын ЕБС*

Хураангуй

Байгууллагын менежментийн эхлэл бол тулгамдсан асуудлаа тодорхойлж алсын хараа, эрхэм зорилгоо тодорхойлох явдал юм. Сайтар боловсруулсан алсын хараа, эрхэм зорилгодоо тулгуурлан менежментээ сайжруулах, сургууль өөрийн хүчээр өөрчлөгдөн сайжрахад, удирдлагын манлайлал, ур чадвараас гадна сургуулийн менежментэд хамааралтай, идэвхтэй оролцогч гэдгээ ухамсарласан багш, ажилтнуудын хандлага, үйл ажиллагаа чухал нөлөөтэй. Иймээс бид багш, сурагчдаа багт нэгтгэн сурагчдад тулгамдаж буй асуудлуудыг цогцоор нь шийдвэрлэхээр зорин ажиллаж байна. Багт нэгтгэх гэдэг нь хувь хүн хийж чадахгүй зүйлийг олны хүчээр хэрэгжүүлэхээр нэгдэж буй бүтэц юм. Ингэж чадвал зөвхөн судлагдахууны багш биш, сурагчдынхаа сурлага, эрүүл мэнд, хүмүүжил төлөвшил, соёл дадал хэвшил, хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа зэрэг сурагчдад тулгамдаж буй асуудлуудыг цогцоор нь анхаардаг ХҮНИЙ БАГШ байх нь юм.

Оршил

Улсын хөгжил хувь хүний хөгжлөөс, Хувь хүний хөгжил боловсролын чанараас шууд хамаардаг. Иймд хувь хүнийг хөгжүүлдэг боловсрол нь аливаа улсын хөгжлийн үндэс бөгөөд бүх шатны сургууль цэцэрлэгүүд чанартай боловсролыг олгодог байх ёстой юм. Сургууль бол зөвхөн мэдлэг олгож, хичээл заадаг газар биш суралцагчдад эрдэм мэдлэг олгохоос гадна эрүүл чийрэг бие бялдартай байхад анхаарч авьяас билгээ хөгжүүлэхэд нь боломж олгодог, улмаар зөв хандлага төлөвшилтэй иргэн болоход нь дэмжлэг чиглүүлэг өгдөг байх ёстой. ¹“Хашийг эс засвал сав болохгүй хүнийг эс засвал эрдэм сурахгүй” гэдэг манай ардын мэргэн үг бий. Хүүхдийн авьяасыг чадварыг яаж сэргээж өгөх юм, аль талаас нь сэргээх нь жинхэнэ багшийн уран чадвар. Тийм ч учраас сургуульд ажиллаж боловсрол түгээдэг багш хүн хүүхдийн өсөлт хөгжлийн төлөөх сургалтын үйл ажиллагаагаа ямагт сайжруулдаг байх шаардлагатай. Харин сургууль нь багш нарын сургалтын үйл ажиллагааг нэгтгэн холбодог, ажиллах эрч хүч урам зориг өгдөг байгууллага байх ёстой. Ийм сургууль байхын тулд менежмент зайлшгүй байх шаардлагатай.²

Түлхүүр үг: Сургуулийн менежмент, багшийн хөгжил, хамтын ажиллагаа, багт нэгдэх, хүний багш

Зорилго:

Сургуулийн менежментийг сайжруулахад тулгамдаж буй асуудлаа тодорхойлох /гүйцэтгэлийн үнэлгээний шалгуурын дагуу/

- Байгууллагын алсын хараа, эрхэм зорилгоо тодорхойлон гаргаж ирэх
- Хичээлийн жилийн менежментийн зураглалаа боловсруулах
- Багш нарыг багт нэгтгэх замаар сургуулийн менежментээ сайжруулах үйл ажиллагааг туршин хэрэгжүүлж үр дүнг тооцох

¹ Сургалт судалгааны Шинэ Монгол Төв

² Сургуулийн менежмент – 2022 САКО ХИДЭКАЗУ

Судалгаа 1.

Байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээний дата мэдээлэл

1.2. World management survey- Өөрийн үнэлгээ /Алсын хараа, эрхэм зорилго тодорхойлсон байдалдаа дүн шинжилгээ хийсэн/

1. Сургуулийн алсын хараа, эрхэм зорилгоо хэрхэн тодорхойлсон бэ? Яагаад энэ алсын хараа, эрхэм зорилгыг сонгосон бэ?		
Сургуулийн түвшний хариулт	дундаж үнэлгээ	Зохих түвшний хариулт
Алсын хараа, эрхэм зорилгоо ойлгомжтой сайн тодорхойлсон. Сурагчдын хүрэх үр дүн болон орон нутгийн хэрэгцээ, үндэсний стандартыг тусгаснаас гадна олон улсын түвшинг бодож сайтар боловсруулсан	4.8	Алсын хараа, эрхэм зорилгоо ойлгомжтой сайн тодорхойлсон. Сурагчдын хүрэх үр дүн болон орон нутгийн хэрэгцээ, үндэсний стандартыг тусгаснаас гадна олон улсын түвшинг бодож сайтар боловсруулсан.

2. Сургуулийнхаа алсын хараа, эрхэм зорилгыг сонгож тодорхойлоход хэн оролцсон бэ?		
Сургуулийн түвшний хариулт	дундаж үнэлгээ	Зохих түвшний хариулт
Сургуулийн зөвлөл, захирал, удирдлагын гишүүд, багш нарын төлөөлөл болон эцэг эхчүүд, сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцдог бусад олон нийтийн төлөөллийн саналыг асууж тусгасан.	3.8	Алсын харааг өргөн хүрээний оролцогч талуудтай хамтран тодорхойлсон. Сургуулийн зөвлөл, удирдлагууд, багш, эцэг эхчүүд, сурагчид болон сургуулийн үйл ажиллагаанд шууд болон шууд бусаар оролцдог олон нийтийн төлөөллийн санал, хүлээлтийг тусгаж, хамтран тодорхойлсон.

Тулгамдсан асуудлаа тодорхойлох судалгаа

А. Хүүхэдтэй холбоотой асуудлыг тодорхойлох хүснэгт

Алхам 1. Асуудлаа агуулгаар нь доорх 3 чиглэлд багцалсан.

Сурагчдын сурлагын амжилттай холбоотой асуудал	Сурагчдын хандлага төлөвшилтэй холбоотой асуудал	Эрүүл мэнд, бие бялдрын асуудал
Гэр бүлийн хүмүүжил, утасны хэт их хэрэглээ, үе тэнгийн дээрэлхэлт, сурагчдын өөрийгөө үнэлэх үнэлэмж муу, хүүхдээ зөв оношилдоггүй, анхаарал төвлөрөл муу, сурах арга барилаа олоогүй, стандарт ахицыг тогтмол тооцдоггүй, сурах хүсэл эрмэлзэл буурч байгаа, хөтөлбөрийн шинжилгээ хийдэггүй, бие даах чадвар сул, багшийн ур чадвартай холбоотой	Сурагч хоорондын харилцааны зөрчил байна. Муу нөлөөнд автах нь амархан. Цахим хэрэглээний зохисгүй хэрэглээ, бусдыгаа үл хүндэтгэдэг, үг сонсдоггүй, гэр бүлийн хүмүүжил нөлөөлж байна	Эрүүл бус хооллолт, зөв худалдан авалт хийдэггүй, хоолны шим тэжээл, илчлэг чанарын талаар мэдээлэл дутмаг, электрон тамхи хэрэглэж байгаа хүүхдүүд байна, өглөөний цай ууж ирдэггүй, шүдний өвчлөл их байна.

Алхам 2. Асуудлаа оновчтой тодорхойлсон эсэхээ дараах асуултын дагуу нягталж, ямар нийтлэг алдаа гаргадаг талаар дүгнэн ярилцсан.

№	Асуудлаа оновчтой тодорхойлсон эсэхийг нягтлах асуулт	тийм	үгүй
1	Сурагчдад тулгамдсан асуудал мөн үү? (Сурагчдын бодит асуудал талаас харах)		
2	Сурлагын амжилт, хандлага төлөвшил, эрүүл мэндийн асуудлыг бүрэн хамарсан уу? (Сурагчийн өв тэгш байдлыг хангах)		
3	Баримт нотолгоонд үндэслэж, суурь түвшинг дурдсан уу? (Үндэслэлээ тодорхой бичих, сургуулийн тайлан, сурагчийн гүйцэтгэл, сэтгэл ханамжийн судалгаа, сургуулийн өөрийн үнэлгээний дүн мэдээ гэх мэт)		
4	Сургуулийн нийтлэг асуудал мөн үү? (Нийт сурагчдын хэчнээн хувьд нь уг асуудал тулгамдаж байгааг харгалзах)		
5	Тулгамдсан асуудлыг тодорхойлохдоо олон талын оролцоог хангасан уу? (Доороос дээш дэвшүүлсэн олон асуудлаас хамгийн чухал гэдгийг талууд хүлээн зөвшөөрсөн байх)		

Алхам 3. Бүгдийг биш чухлыг нь /Тулгамдаж буй гол асуудлаа гаргаж ирсэн/

	<i>Сурагчдын сурлагын амжилттай холбоотой асуудал</i>	<i>Сурагчдын хандлага төлөвшилтэй холбоотой асуудал</i>	<i>Эрүүл мэнд, бие бялдрын асуудал</i>
Асуудал	Гэр бүлийн хүмүүжил, багшийн ур чадвар, утасны хэт их хэрэглээ, үе тэнгийн дээрэлхэлт, сурагчдын өөрийгөө үнэлэх үнэлэмж муу, хүүхдээ зөв оношилдоггүй, анхаарал төвлөрөл муу, сурах арга барилаа олоогүй, стандарт ахицыг тогтмол тооцдоггүй, сурах хүсэл эрмэлзэл буурч байгаа, хөтөлбөрийн шинжилгээ хийдэггүй, бие даах чадвар сул	Сурагч хоорондын харилцааны зөрчил байна. Муу нөлөөнд автах нь амархан. Цахим хэрэглээний зохисгүй хэрэглээ, бусдыгаа үл хүндэтгэдэг, үг сонсдоггүй, гэр бүлийн хүмүүжил нөлөөлж байна	Эрүүл бус хооллолт, зөв худалдан авалт хийдэггүй, хоолны шим тэжээл, илчлэг чанарын талаар мэдээлэл дутмаг, электрон тамхи хэрэглэж байгаа хүүхдүүд байна, өглөөний цай ууж ирдэггүй, шүдний өвчлөл их байна.
Тулгамдаж буй гол асуудал	Бие даан суралцах чадвар сул, сурах хүсэл эрмэлзэл буурч байгаа,	Бусдыгаа үл хүндэтгэдэг, Тунгаан бодох чадвар сул	Шүдний өвчлөл ихтэй, дархлаа сул, өвчлөмтгий болсон.

Алхам 4. Тодорхойлсон асуудлаа нэг жилийн дараа хэрхэн шийдэгдэж, ямар үр дүнд хүрч, сайжирсан байхыг бичсэн. / Асуудал төвтэй биш зорилго төвтэй./

Тулгамдаж буй гол асуудал	<i>Бие даан суралцах чадвар сул, сурах хүсэл эрмэлзэл буурч байгаа,</i>	<i>Тунгаан бодох чадвар сул</i>	<i>Дархлаа сул, өвчлөмтгий болсон.</i>
Сайжирсан байдал	Бие даан суралцах чадвартай, сурах хүсэл тэмүүлэлтэй.	Эргэцүүлдэг, асуудал шийдвэрлэх чадвартай	Эрүүл зөв дадал хэвшилтэй

Алхам 5. Сайжирсан байдлыг багана тус бүрээр хэлэлцэж, хүсч буй хүүхдийн дүр төрх болгон энгийн ойлгомжтой байдлаар томъёолон бичихийг хичээсэн.

Хүсч буй хүүхдийн дүр төрх	Сурах хүсэл тэмүүлэлээр дүүрэн, бие даан суралцах чадвартай, аливаа асуудлыг шийдвэрлэх чадвартай, зөв дадал хэвшилтэй хүүхэд

Б. Багштай холбоотой асуудлыг тодорхойлох хүснэгт /Дээрх аргачлалаар/
/Багш, сурагчид удирдлагын багаас /

Багшийн мэргэжил, заах арга зүйтэй холбоотой асуудал	Багшийн харилцаа хандлагатай холбоотой асуудал	Багшийн биеэ авч яваа байдал, багшийн оролцоо
Тулгамдаж буй гол асуудал		
Багшийн арга зүйн дутмаг байдал, өөрийгөө хөгжүүлдэггүй	Хариуцлагагүй, ажилдаа өөриймсөг ханддаггүй	Хувийн зохион байгуулалт дутмаг
Сайжирсан байдал		
Өөрийн гэсэн арга зүйтэй, мэргэжилдээ эзэн болсон, тасралтгүй суралцдаг багш	Ажилдаа дуртай, шинийг санаачлагч, зөв хандлагатай багш	Сайнаар үлгэрлэгч багш
Хүсч буй багшийн дүр төрх		
Тасралтгүй суралцдаг, ажилдаа дуртай, шинийг эрэлхийлэгч, мэргэжилдээ эзэн болсон, хүүхдийг ойлгодог, сайнаар үлгэрлэгч багш		

В. Сургуультай холбоотой асуудлыг тодорхойлох хүснэгт /дээрх аргачлалаар/

	ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА - БОДЛОГО ШИЙДВЭР	СУРГАЛТЫН ОРЧИН	
		ГАДААД	ДОТООД
Тулгамдаж буй гол асуудал	Төлөвлөгөө хоорондын уялдаа холбоогүй байдал, алсын хараа, эрхэм зорилгоо оновчтой тодорхойлоогүй	Материаллаг бааз дутагдалтай	
Сайжирсан байдал	Алсын хараа, эрхэм зорилгоо оновчтой тодорхойлох, төлөвлөгөө тодорхой, зохион байгуулж буй ажиллагаа хүүхдэд зориулагдсан байх	Аюулгүй, хүүхдэд ээлтэй тав тухтай орчин	
Хүсч буй сургуулийн дүр төрх	ХҮҮХДЭД ЭЭЛТЭЙ СУРГУУЛЬ		

Дүгнэлт

Байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр 2022 онд 5 дугаар индексийн түвшинд үнэлэгдсэн нь сургууль бүхэлдээ менежментээ сайжруулах шаардлага байгааг харуулж байна. 2023 онд ахиж 4 дүгээр индексийн түвшинд үнэлэгдсэн ч зарим үзүүлэлтүүд буурсан үзүүлэлттэй байгаа нь харагдаж байна. Сургуулийнхаа алсын хараа эрхэм зорилгоо тодорхойлсон байдал дундаж үнэлгээгээр 2,12 гарсан. 3 асуултын хүрээнд дүн шинжилгээ хийж үзэхэд алсын хараа, эрхэм зорилгоо тодорхойлсон ч хамт олон сурагч эцэг эхчүүдийн оролцоог хангаагүй, зөвхөн шинжлэх ухааны мэдлэгийг анхаараад хүмүүжил хандлагын хувьд ямар төгсөгч бэлтгэн гаргах талаар дурдаагүй, багш ажилчид, сурагч, эцэг эх бусад оролцогч талуудад албан ёсоор танилцуулж ойлгуулаагүй байна. Тулгамдсан асуудлыг хүүхэд, багш сургуультай холбоотой байдлаар тодорхойлсон. Хүүхэдтэй холбоотой

асуудлыг багцалж үзэхэд, сурагчдын сурлагын амжилт, хүмүүжил, төлөвшил, эрүүл мэнд, бие бялдарын асуудал гэсэн 3 чиглэлээр багцалж болж байгаа бөгөөд сурлагын амжилттай холбоотой - бие даан суралцах чадвар сул, сурах хүсэл эрмэлзэл буурч байгаа, эрүүл мэндтэй холбоотой - шүдний өвчлөл, дархлаа сул, өвчлөмтгий болсон, хандлага төлөвшилтэй холбоотой - бусдыгаа үл хүндэтгэдэг, тунгаан бодох чадвар сул зэрэг асуудлууд гол тулгамдаж буй асуудал болон харагдаж байна. Сургуулийн сургалт, үйл ажиллагаа нь бүхэлдээ хүүхдийн хөгжлийг дэмжихэд зориулагдах тул сургуулийн менежментийн төвд хүүхэд байх учиртай. Иймээс бид сурагчдын дан ганц сурлага биш, хүмүүжил төлөвшил, хөгжил, эрүүл мэндийн асуудалд ч анхаарах хэрэгтэй гэдэг нь дээрх судалгаанаас харагдаж байна. Байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээ ч мөн ийм байдлаар биднийг дүгнэж байгаа билээ.

Судалгаа 2.

2.1 АУБ 54 багшаас/

2.2

2.3

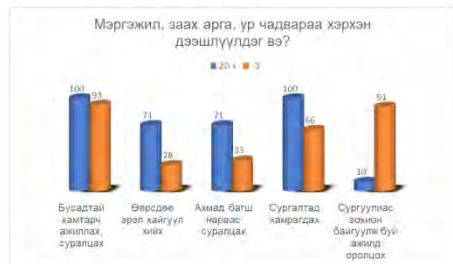
2.4. Та даасан ангийн сурагчдынхаа эрүүл мэнд, хөгжлийн асуудалд анхаарал хандуулж чадаж байна уу?

Та багшаа ямар байгаасай гэж хүсдэг вэ?

№	Асуулт	Сурагчдын хариулт
1	Та багш нараа ямар байгаасай гэж хүсдэг вэ?	Багш нар бага зэрэг хатуу байх, ялгаварлан гадуурхдаггүй байх, элдэв янзаар хэлдэггүй, дотно нуулгүй хэлж ярилцдаг, хичээлээ ойлгуулдаг, их шалгалт авдаггүй байх, сурагчидтайгаа тулж харьцдаг байгаасай, яагаад хоцорч ирсэнг ойлгох, хүүхдүүдийг хүндэлдэг байгаасай, харилцааны соёлтой, уураар биш ухаалгаар ханддаг, асуудлыг хүлээн зөвшөөрдөг....

2.6

2 дугаар хэсгийн судалгааны дүгнэлт:

Анги удирдсан болон судлагдахууны багш нараас авсан судалгааг харахад анги удирдахад багагүй асуудлууд тулгардаг үүнээс хүмүүжил төлөвшлийн асуудал 79%-тай байгаа нь анхаарал татаж байна. Хүүхдийн хүмүүжил төлөвшлийн асуудал нь сурлагын амжилтад ихээхэн нөлөөлдөг болох нь мөн тэдний хүмүүжил төлөвшилд

нөлөөлөхүйц үр дүнтэй үйл ажиллагааг судлагдахууны багш нар төдийлөн зохион байгуулдаггүй нь харагдаж байна. Мөн сурагчдынхаа эрүүл мэндэд төдийлөн анхаарч чаддаггүй нь ч харагдаж байна. Сайн багш гэж таны бодлоор гэж хүүхдүүдээс асуухад: Хүүхдүүд багшаасаа хичээлээ сайн заадаг мундаг байлгахаас илүү өөрийг нь ойлгодог, эрүүл мэнд бусад зүйлсийг нь анхаардаг, дэмждэг, хамгийн сайн найз нөхөр, дотны зөвлөгч байхыг хүсжээ. Эндээс үзэхэд багш тасралтгүй хөгжигч, мэргэжилдээ сайн байхаас гадна сурагчаа ойлгодог, анхааран сонсдог, хүний багш байх шаардлага тулгарч байна гэж үзэж байна. Тэгэхээр багш зөвхөн заадаг судлагдахууны өндөр мэдлэг, туршлагатай байхаас гадна олон чадвараа хөгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага урган гарч байна. “Нэг заах арга бүх сурагчдад тохирно” гэдэг арга хандлагаас татгалзах хэрэгтэй болж байна. Мөн багш нар сурагчийн ялгаатай байдал, хувь хүний хэрэгцээг хангахад чигэлэсэн сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулахад суралцах хэрэгтэй болж байна.

Дүгнэлт

- Байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээ болон багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний шалгуураар байгууллага болон багшийг олон үзүүлэлтээр дүгнэдэг болж байгаа нь мөн сурагчдын хүмүүжил төлөвшлийн асуудал өндрөөр тавигдаж буй байдал нь багш зөвхөн судлагдахууны багш биш хүүхдээ ойлгодог, анхаардаг ХҮНИЙ БАГШ байх шаардлага тулгарч байгааг харуулж байна.
- Сургалтын стандартыг сайжруулахад сурагчдын хүмүүжил төлөвшил хандлага ихээхэн ач холбогдолтой нь дээрх судалгаанаас харагдаж байна.
- Ажлын байран дээр багшийг хөгжүүлэх нь багшийн хөгжлийг тасралтгүйгээр дэмжих боломж гэж харагдаж байна. Энэ нь одоогоор багшийн хөгжил хариуцсан сургалтын менежерүүд, арга зүйн нэгдлийн үйл ажиллагаа, судлагдахууны баг буюу секцийн хамтын ажиллагаагаар дамжин хэрэгждэг болох нь мөн харагдаж байна. Багш нарыг үе багт нэгтгэж буй нь ч багшийн хөгжлийг анги удирдах арга зүй, харилцан биенээсээ суралцах замаар багш ажлын байрандаа хөгжих бас нэг хэлбэр гэж дүгнэж байна.

Судалгааны ажлын үр дүн.*Бодлого төлөвлөлтийн хувьд үр дүн*

1. Тулгамдаж буй асуудлаа тодорхойлон алсын хараа, эрхэм зорилгоо тодорхойлсон. Сургуулийнхаа менежментийн загвараа хичээлийн жилээр тодорхойлсон. Багш нарыг багт нэгтгэх чиглэл, шалгуур үзүүлэлт урамшууллын тогтолцоогоо боловсруулсан. Багшийн хөгжлийн хөтөлбөртэй болсон. САЙН багшийн загвараа тодорхойлж гаргаж ирсэн. Хэвшүүлэх дадал хэвшлүүдээ

тодорхойлон аргачлалыг гаргасан. Хөдөлмөрийн дотоод журмаа шинэчилсэн. Амьдрах ухааны хөтөлбөр боловсруулсан.

2022 оны гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр 5 дугаар түвшинд үнэлэгдсэн нь сургууль өөрөө бүхэлдээ менежментээ сайжруулах хэрэгцээ байна гэж үзсэн. Ингэхийн тулд байгууллага бодлого төлөвлөлтөөсөө эхлэн анхаарч баримт бичгийн боловсруулалтаа эхэлж хийх ёстой. Үүнийгээ ажил болгон хэрэгжүүлэхийн тулд багт нэгтгэх менежментээр сурагчдад тулгамдаж буй асуудлуудыг шийдвэрлэх, ингэснээр үнэлгээний үзүүлэлтүүдээ ч ахиулах боломжтой гэж үзсэн. Багт нэгтгэх үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэн туршиж индексийн түвшингээ ахиулна хэмээн зорьж байна.

Үр дүн 2 : Шинэчлэн боловсруулсан алсын хараа, эрхэм зорилгодоо шинжилгээ хийж үр дүнг тооцож үзэхэд 4,3 дундажтай үнэлэгдсэн. World management survey- Өөрийн үнэлгээ /Алсын хараа, эрхэм зорилгоо тодорхойлсон байдлын судалгаа/

1. Сургуулийн алсын хараа, эрхэм зорилгоо хэрхэн тодорхойлсон бэ? Яагаад энэ алсын хараа, эрхэм зорилгыг сонгосон бэ?		
Сургуулийн түвшний хариулт	дундаж үнэлгээ	Зохих түвшний хариулт
Алсын хараа, эрхэм зорилгоо ойлгомжтой сайн тодорхойлсон. Сурагчдын хүрэх үр дүн болон орон нутгийн хэрэгцээ, үндэсний стандартыг тусгаснаас гадна олон улсын түвшинг бодож сайтар боловсруулсан.	4.6	Алсын хараа, эрхэм зорилгоо ойлгомжтой сайн тодорхойлсон. Сурагчдын хүрэх үр дүн болон орон нутгийн хэрэгцээ, үндэсний стандартыг тусгаснаас гадна олон улсын түвшинг бодож сайтар боловсруулсан.
2. Сургуулийнхаа алсын хараа, эрхэм зорилгыг сонгож тодорхойлоход хэн оролцсон бэ?		
Сургуулийн түвшний хариулт	дундаж үнэлгээ	Зохих түвшний хариулт
Сургуулийн зөвлөл, захирал, удирдлагын гишүүд, багш нарын төлөөлөл болон эцэг эхчүүд болон сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцдог бусад олон нийтийн төлөөллийн саналыг асууж тусгасан.	3.5	Алсын харааг өргөн хүрээний оролцогч талуудтай хамтран тодорхойлсон. Сургуулийн зөвлөл, удирдлагууд, багш, эцэг эхчүүд, сурагчид болон сургуулийн үйл ажиллагаанд шууд болон шууд бусаар оролцдог олон нийтийн төлөөллийн санал, хүлээлтийг тусгаж, хамтран тодорхойлсон.
3. Алсын хараа, эрхэм зорилгоо хэрхэн таниулж, ойлгуулсан бэ?		
Сургуулийн түвшний хариулт	дундаж үнэлгээ	Зохих түвшний хариулт
Удирдах зөвлөл, захирал, удирдлагын баг, багш, эцэг эх, сурагчдад, хурал, уулзалтын үеэр боломжит сувгуудаар идэвхтэй, албан ёсоор таниулж, ойлгуулдаг. Сургуулийн цахим хуудаст сургуулийн хананд томоор байрлуулсан байдаг. Бүгдэд ойлгомжтой нэг итгэл үнэмшилтэй болсон байдаг.	4.8	Удирдах зөвлөл/Захирал, удирдлагын баг, багш, эцэг эх, сурагчдад, хурал, уулзалтын үеэр, боломжит сувгуудаар идэвхтэй, албан ёсоор таниулж, ойлгуулдаг. Сургуулийн цахим хуудаст болон сургуулийн хананд томоор байрлуулсан байдаг. Бүгдэд ойлгомжтой, нэг итгэл үнэмшилтэй болсон байдаг.

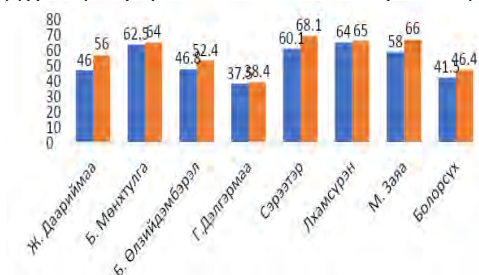
Үр дүн 3. Сургуулийнхаа менежментийн загварыг хичээлийн жилээр тодорхойлж гаргаж ирсэн. Ингэснээр хичээлийн жилийн зорилго зорилтоо тодорхойлон сургуулийн үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллаж байна. Тогтмол ажлын төлөвлөгөө / ТАТ/, сарын ажлын төлөвлөгөө САТ боловсруулан ажиллаж байна.

Багт нэгтгэх - үе багт нэгтгэсэнээр: Энэ үйл ажиллагаа одоогоороо хэрэгжиж байгаа тул эцсийн үр дүн биш хэрэгжүүлж эхэлснээр илрэн гарч буй үр дүнгүүдийг орууллаа.

Үр дүн 4. Эрүүл мэнд: 1-12 дугаар үеийн сурагчдын 63.3% нь шүдний өвчлөлттэй үүнээс 340 сурагч буюу 30% нь шүдээ эмчлүүлж байгаа, 775 сурагч буюу 70% нь эмчлүүлэх шаардлагатай байгаа гэсэн судалгааны эхний дүгнэлт гарсан. Уг судалгааны мөрөөр аймгийн бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвтэй хамтран 2 удаагийн шүдний үзлэг, эмчилгээгээр шүдээ эмчлүүлэх шаардлагатай 775 сурагчийн 442 сурагчийг өвчлөлийг эмчилсэн ба шүдээ эмчлүүлэх шаардлагатай сурагчдыг 43%-иар бууруулсан байна.

Үр дүн 5. Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа: Үе багийг нэгтгэхээс өмнө Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаагаар зөвхөн ХӨУБ, хөгжүүлэх сургалтаар хязгаарлагддаг байсан ба үүнд 2 ээлжийн ачаалал, хүүхдийн тоо их байгаа нь нөлөөлдөг байсан. ХГҮА-нд сурагчдын 49,5% хамрагддаг байсан бол үе багт нэгтгэсэнээр сурагчдын 70,7% нь ХГҮА-нд хамрагдаж эхлээд байгаа төдийгүй 2023-2024 оны хичээлийн жилийн ХГҮА-ны тайлан хамгаалалтад 1-12 дугаар ангийн сурагчдын 95%-ийг хамруулахаар төлөвлөн ажиллаж

Үр дүн 6. Хүмүүжил төлөвшил, соёл: Мэндлэх, хүндлэх дадал, Баруун гарын дүрэм, Гар утасны зохистой хэрэглээ, Цаг баримтлах, Дүрэмт хувцас өмсөх

Багт нэгтгэх- Арга зүйн нэгдлийн хувьд:

Үр дүн 7. Багшийн мэргэжил ур чадварыг хөгжүүлэх чиглэлээр Багшийн хөгжлийн хөтөлбөр³ боловсруулж багшийн хөгжлийг дэмжих ажлуудаа нэгтгэж өгснөөр хийж хэрэгжүүлсэн ажлуудын үр дүнг тооцоход:

Үр дүн 7.1. Ментор- ментий үйл ажиллагаа, жишиг нэгж хичээлийн хөтөлбөр боловсруулсан, үнэлгээний

даалгавар, илтгэл бичих, МТТ чадвар, хувь хүний харилцаа хандлага, бүтээл “НОМ” хамтран хийсэн., залуу багш нарын стандарт гүйцэтгэлийг тооцсон байдал

Ном зүй

1. Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж- 2023 он
2. Менежментийн удиртгал- 2002 Ч. Пүрэвдорж
3. Сургуулийн менежментийн гарын авлага-ССХШМТ 2023 он
4. Сургуулийн менежмент – 2022 САКО ХИДЭКАЗУ
5. Сургалт судалгааны шинэ монгол төв
6. Google.mn

³ БАТ-ӨЛЗИЙ ЕБС БАГШ ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

ЭЭЛЖИТ ХИЧЭЭЛИЙН ЧАНАРЫГ САЙЖРУУЛАХ НЬ СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ХӨГЖИЛ БОЛОХ НЬ

*Т.Ариунболор, Б.Хажидсүрэн, Э.Түмэнзаяа
Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын 1-р сургууль, багш*

Удиртгал

Багш нь шинжлэх ухааны мэдлэгтэй цаг үеийн мэдээлэлтэй байхаас гадна сурагч бүрийн ялгаатай байдлыг хүлээн зөвшөөрч, тэднийг хувь хүнийх нь хувьд хүндэтгэдэг, багшлах эв дүй, ур чадвар эзэмшсэн, сурган болон сэтгэл зүйн мэдлэгтэй, судалгаа шинжилгээ хийх чадвартай, хичээл зохион байгуулах олон төрлийн аргатай, багшийн хөгжилд тасралтгүй анхаарч суралцдаг, зөв хандлага сэтгэлгээтэй, багшлах мэдрэмжтэй байхыг шаардаж байна.

Багш өдөр тутмын ээлжит хичээлээр дамжуулан сурагчдад мэдлэг эзэмшүүлэх, чадваржуулах, нийгэмшүүлэх төлөвшүүлэх ажлыг хийж байдаг. Багш бидний ажлын сүнс ээлжит хичээл байдаг. Багшийн ажлын норм нормативын дагуу долоо хоногт 19 цагийн ээлжит хичээлийг заах ёстой байдаг. Энэ нь бидний ирээдүйн нийгмийг бүтээх иргэдийг хөгжүүлэх төлөвшүүлэх, сургах амин чухал ажил гэж ойлгож болно. Ээлжит хичээлийг төлөвлөж зохион байгуулах багш нарын ажлын байрны тодорхойлолтод заагдсан үндсэн ажил юм. Иймээс ээлжит хичээлийн чанар үр өгөөжийг сайжруулах нь сургалтын байгууллагын менежментийн хөгжил юм. Яагаад вэ гэвэл ээлжит хичээл төлөвлөлт зохион байгуулалт үр дүн сайн байснаар боловсролын чанарт ахиц гарч, сурагчдын хөгжилд сайнаар нөлөөлж, ЭЕШ, гүйцэтгэлийн үнэлгээнд сайн үнэлэгдэж, боловсролын үйлчилгээ авч байгаа сурагчдын болон эцэг эх, асран хамгаалагчдын сэтгэл ханамжид сайнаар эерэг нөлөө үзүүлж, сургуулийн менежментийн асуудлыг шийдвэрлэж болох амин чухал гарц юм.

Магадгүй эцэг эх, асран хамгаалагчид сургуулийг сонгохдоо тэд хамгийн түрүүнд юуг харах байсан бол? Мэдээж тухайн сургуулийн сургалтыг шууд харах байсан. Сургалт гэдгийн цаана бидний өдөр тутам зааж байгаа ээлжит хичээлийн төлөвлөлт, түүний хэрэгжилт, үр дүнгийн тухай яригдана. Тиймээс сургуулиудыг жагсаалт гарган эрэмбэлж, үнэлж байгаа гол шалгуур бол багш бидний зааж буй ээлжит хичээлийн чанар. Тиймээс бид өнөөдрийн илтгэлээр дамжуулан ээлжит хичээлийн бэлтгэл, ээлжит хичээлийн зохион байгуулалт, үр дүнгийн талаар багш нараас болон сургалтын менежерүүдээс судалгаа авч нэгтгэн бичиж байна.

Түлхүүр үг: Ээлжит хичээл, байгууллагын менежмент, ээлжит хичээлийн төлөвлөлт,

Үндэслэл

- 2022 оноос эхлэн багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээ хийгдэж эхэлсэн. Манай сургуулийн 51 багш гүйцэтгэлийн үнэлгээнд оролцсоноос 16 буюу 31,3 хувь гүйцэтгэлийн үнэлгээний урамшуулал авсан. Гүйцэтгэлийн үнэлгээнд хамрагдаж чадаагүй багш нараас ярилцлагын аргаар судалгаа шалтгаан тодруулахад сурагчийн сурах үйл ажиллагааны үр дүнгийн ахиц муу үнэлэгдсэн шалтгаанаар авч чадаагүй байгаа юм. Мөн сургуулийн

гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр 70,94 хувь үнэлдэгдэж V түвшин хамаарч үнэлгээний урамшуулал авч чадаагүй, сургуулийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний шалгуур мэдээлэлд анализ хийж үзэхэд сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт 40,6% буюу хамгийн бага үнэлгээтэй байгаа. Үүнээс харахад манай сургуулийн сургалтын чанар, хөтөлбөрийн хэрэгжилт 40,6% сайжруулах зайлшгүй шаардлагатай байгааг харж болно. Үүнийг өдөр дутмын ээлжит хичээлийн чанарыг сайжруулснаар сурлагын чанар, суралцах чадварт ахиц гарах боломжтой.

- Сурган хүмүүжүүлэх илтгэлийн сэдвийн дагуу судалгаа хийх, хамтарч ажиллах хэрэгцээ шаардлага үүссэн.
- Мөн сурагчид хичээлийн цагийг үр дүнгүй өнгөрөөж байгаа нь ихээр ажиглагдаж байна. Энэ нь хичээлийн үр өгөөжийг сайжруулах бодит хэрэгцээ шаардлага байгааг харуулж байна.

Онол арга зүйн үндэс

Сургалтын хөтөлбөр нь сургалтын зорилго, агуулга буюу заах сэдэв, тэдгээрийн дэс дарааг тогтоож өгсөн, суралцахуйн үйл ажиллагааг зохион байгуулах удирдамж баримт бичиг юм. Дэлхийн олон улс орон, түүний дотор манай улс боловсролын бодлого, зорилго, зорилтуудыг хэрэгжүүлэхийн тулд дараах хөтөлбөрүүдийг түвшин бүрээр боловсруулан хэрэгжүүлж байна. Үүнд:

Сургалтын хөтөлбөрийн түвшин:

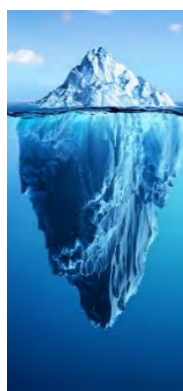
- ✓ Үндэсний хэмжээнд Curriculum (сургалтын цөм хөтөлбөр)
- ✓ Орон нутаг, сургууль Syllabus (Сургуулийн сургалтын хөтөлбөр) жилийн төлөвлөгөө, ангийн төлөвлөгөө
- ✓ Багш (Судлагдахууны төлөвлөгөө) жилийн төлөвлөгөө, нэгж хичээлийн хөтөлбөр, ээлжит хичээлийн төлөвлөлт гэсэн бүтэцтэй байна. Багш нарын өдөр тутамд хийдэг ажлын цагийн 80-95 хувийг зарцуулдаг ажил бол ээлжит хичээлийн төлөвлөлт чанарын тухай асуудал юм.

Ээлжит хичээлийг чанартай үр дүнтэй зохион байгуулах нь боловсролын чанартай шууд хамааралтай ойлголт болно. Ээлжит хичээл боловсруулахад хичээлийн үйл явцын төлөвлөлт (багш сурагчийн үйл ажиллагаа) тодорхой хийнэ. Багшийн үйл ажиллагаа нь тухайн хичээлийг удирдан явуулахад зохион байгуулах үйлүүд байх ба үйл бүр нь арга аргачлалтай байна. Ер нь багшийн үйл ажиллагаа нь хичээлийн явцад багш ямар үүрэгтэйг тодорхойлж өгдөг. Харин сурагчийн үйл нь юуг яаж хийж болох хувилбарууд байдаг. Багш хүүхдэд хийлгэх гэж буй дасгал даалгаврыг заавал өөрөө хийж, бодож турших хэрэгтэй. Тухайлбал асуулт бэлтгэсэн бол үүнд өөрөө эхлээд хариулж үзэх, хүүхдүүд хэрхэн хариулах хувилбаруудыг ч бодож үзэх шаардлагатай. Манай Монгол улсын боловсролын систем “Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгчид санал болгож багш нар цэгцэлдэг”. Энэ нь хөтөлбөрийг боловсролын яамнаас санал болгож тухайн орон нутгийн онцлог, сургуулийн алсын хараа, зорилго зорилтыг тусган хэрэгжүүлж уялдуулах ажлыг багш нар нээлттэйгээр зохион байгуулдаг. Тийм учраас ээлжит хичээлийг төлөвлөхдөө дараах шалгуурыг хангаж байгаа эсэхийг бодож харгалзан үзэх шаардлагатай.

- ✓ Таны /багшийн/ энэ хичээлийн жилийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө сургуулийн зорилгод хэрхэн хувь нэмэр оруулж байгаа эсэх

- ✓ Нэгж хичээлийн хөтөлбөр болон ээлжит хичээлийн төлөвлөлтөд сургуулийн зорилго, сурагчдаа хөгжүүлэх чиглэлээ хэрхэн тусгаж байгаа байдлыг тусгах нь чухал. Өөрөөр хэлбэл ээлжит хичээлийн төлөвлөлт нь сургуулийн хөтөлбөр, алсын хараа, зорилго зорилтод нийцсэн, хэрэгжүүлэх боломжийг дэмжсэн байна.

Ээлжит хичээлийн бэлтгэл, хэрэгжилт, үр дүнгийн асуудал бол багш нарын боловсролын салбарын мөнхийн асуудал байж ирсэн. Учир нь ээлжит хичээлийн чанарыг сайжруулах олон арга хувилбарыг дэвшүүлж байна. Үүнээс дурдвал судалгаат хичээл, интеграц хичээл, сайн хичээл, үр чадварын хичээл гэх мэт ойлголтууд бий. Хамгийн гол нь сайн хичээл, судалгаат хичээлийг сард юуу улиралд нэг удаа заадаг, харин өдөр тутамд зааж байгаа ээлжит хичээлийн чанар үр өгөөж ямар байгаа вэ гэдэг бас бодож тунгаах асуудал. Ийм учраас багш бүр ээлжит хичээлийн төлөвлөлтийг сургалтын менежерээр батлуулсан байх шаардлагатай байдаг. Ээлжит хичээлийн бэлтгэл болон төлөвлөгөө хийх, чанар үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, ээлжит хичээлд тулгарч болзошгүй асуудлыг шийдвэрлэдэг чухал зүйл байдаг. Нөгөө талаасаа багш нарын ажлын ачаалал, бичиг цаасыг нэмэгдүүлж байдаг. Ээлжит хичээлээр дамжуулан багш сурагчдад мэдлэг олгох төдийгүй тэдний чадварыг хөгжүүлэх, нэмэгдүүлэх, мөн сэтгэл хөдлөл мэдрэмжийг төрүүлэх, хандлага төлөвшүүлэх олон зүйлийг бодож төлөвлөх шаардлагатай болдог.

- Ээлжит хичээлийг зохион байгуулах
- Үр өгөөжийг тодорхойлох, сурагчдын оролцоог ажиглах тэмдэглэх

Зорилго зорилтыг тодорхойлох

Арга зүйг сонгох хичээлийн агуулга, сурагчдын онцлогт тохируулах
Агуулгыг шинжлэх, сурагчдын нас сэтгэл зүй, танин мэдэхүйн онцлогт нийцүүлэх
Хэрэгдэхүүнийг бэлтгэх /Орчин дасгал даалгавар/
Үнэлгээг төлөвлөх-шалгуурт нийцсэн
Төлөвлөгөө бичих, хэвлэх
батлуулах

Ээлжит хичээлийг төлөвлөхдөө дараах нийтлэг зүйлсийг анхаарвал зохино.

Үүнд:

- “Боловсролыг ардчилах сургалтыг хүүхдийн зан төлөв, хүсэл сонирхол, чадвар, соёлын ялгаатай байдлыг хүлээн зөвшөөрөх. Энэ онолыг боловсруулсан эрдэмтэн Джон Дьюи юм.”¹
- “Сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэхэд чиглүүлэх. 1970 онд анх М.Липманы үзэл анх гарч ирсэн.”²
- Сургуулийн хөтөлбөр, сургалтын хөтөлбөртэй нягт уялдаатай байх
- Ээлжит хичээлийн сурагчдын оролцоо идэвхийг нэмэгдүүлсэн, сурагчдын хийх үйл, багшийн чиглүүлэг тодорхой тусгасан байх.
- Тодорхой нэг арга зүйг сонгон алхам бүрийг хэрэгжүүлсэн байх.

¹ Дж. Дьюи “Хувь хүний сэтгэл зүй ба боловсрол”. УБ., 2013. 16 дахь тал

² Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх институт “Сургалтын гарын авлага”. УБ., 2015. 11 дэх тал

Цогтцэций сумын 1 дүгээр сургуулийн хүрээнд ээлжит хичээлийн чанар үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх хүрээнд дараах ажлууд зохион байгуулагдаж байна. Үүнд

1. Сургалтын менежерүүд долоо хоног бүр ээлжит хичээлд сууж зөвлөн тусалж ажилладаг.
2. Нэгж болон ээлжит хичээлийн хөтөлбөрийг тогтмол хийж батлуулж хэвшсэн.
3. Ээлжит хичээлийн шалгуурыг тодорхойлж өгсөн.
4. Ээлжит хичээлийн чанар үр өгөөжийг сайжруулах бодлогын баримт бичиг боловсруулсан.
5. Улирал бүр сайн хичээл болон судалгаат, интеграц хичээл зохион байгуулдаг.

Зорилго

Сургалтын байгууллагын материаллаг нөөцийг бүрдүүлж багш бүрийн ээлжит хичээлийг чанартай төлөвлөн боловсруулах, багшийн ажлын ачааллыг бууруулах арга замыг олоход оршино.

Зорилт

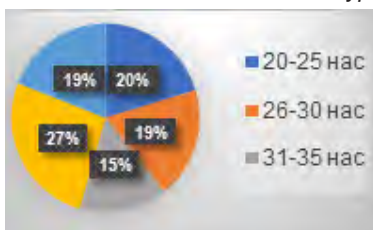
- ✓ Цогтцэций сумын 1,2-р сургуулийн багш нараас судалгаа авах
- ✓ Багшийн ажлын ачаалалд нөлөөлөх хүчин зүйлийг судлах
- ✓ Багш нарын ээлжит хичээлийн хөтөлбөр боловсруулалтын талаарх мэдээллийг цуглуулах
- ✓ Чанартай ээлжит хичээлийн хөтөлбөрийг боловсруулахад гарах бэрхшээлийг олж мэдэх
- ✓ Багшийн ажлын ачааллыг бууруулах арга замыг олох
- ✓ Судалгааны ажлаас дүгнэлт хийх

Судалгааны арга зүй

- ✓ Асуулгын арга
- ✓ Ажиглалтын арга

Энэхүү судалгаандаа Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Ерөнхий Боловсролын 1, 2-р сургуулийн нийт 79 багшийг хамрууллаа.

Зураг 1. Нас

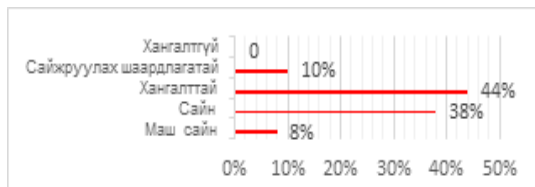
Судалгаанд хамрагдсан багш нарыг насаар нь хуваан авч үзвэл:
Үүнээс харахад Цогтцэций суманд 36-40 насны багш нар түлхүү ажиллаж байна.

Зураг 2. Хүйс

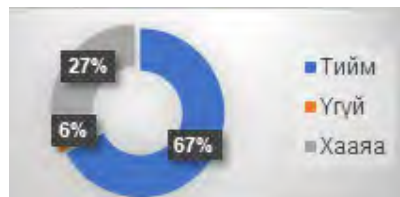
Судалгаанд хамрагдсан багш нарыг хүйсээр нь авч үзвэл:
Үүнээс харахад хүйсийн хувьд хоёр сургуульд эмэгтэй багш нар дийлэнх хувийг эзэлж байна.

Зураг 3. Та өөрийнхөө төлөвлөн зааж байгаа ээлжит хичээлийн чанар, үр өгөөж ямар түвшинд байна гэж үнэлэх вэ?

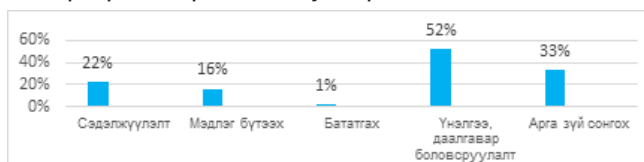
Үүнээс харахад ээлжит хичээлийн төлөвлөлтөө маш сайн гэж үзэж байгаа багш нар 8%-тай байна. Энэ хувийг ахиулах шаардлагатай.

Зураг 4. Бэлтгэсэн хөтөлбөрийнхөө дагуу хичээлээ зохион байгуулдаг уу?

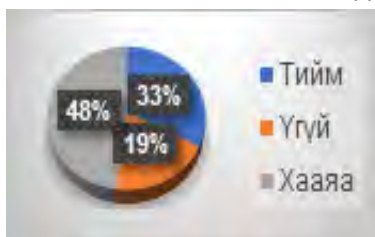
Тийм гэж хариулсан 53 буюу 67%-ийн багш нар нэмэлт цагаар ажилладаг.

Зураг 5. Ээлжит хичээлийн хөтөлбөр боловсруулахад дараах үе шатаас таны хувьд хамгийн их хүндрэл, бэрхшээл тулгардаг нь аль вэ?

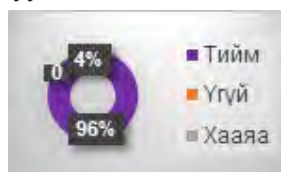
Судалгаанаас харахад ээлжит хичээлийн хөтөлбөр боловсруулахад тулгардаг бэрхшээл нь үнэлгээний даалгавар боловсруулалт, арга зүй сонгох үе шатууд байна. Энэ 2 үе шат нь цаг зарцуулалт ихтэй учир багш нарт ажлын ачаалал нэмэгдүүлж, хүндрэл учруулдаг гэж үзэж байна. /Давхардсан тоогоор дээрх асуулгыг авсан болно/

Зураг 6. Ээлжит хичээлийн даалгавар боловсруулахдаа блумын таксономийн үе шатыг ашиглаж төлөвлөдөг үү?

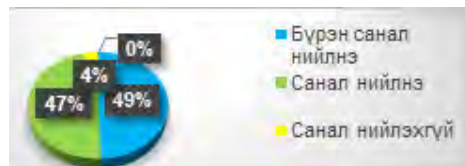
Судалгаанд хамрагдсан нийт багш нарын ихэнх нь буюу 48% нь ээлжит хичээлийн даалгавар боловсруулахдаа блумын таксономиар хааяа төлөвлөдөг байна. Үүнээс харахад сурагч бүрийн онцлогт тохирсон түвшингээр ангилж үнэлгээний даалгавар боловсруулдаг багш цөөн байна.

Зураг 7. Орон нутгийн хүрээнд нэгдсэн ээлжит хичээлийн хөтөлбөртэй болоход таны ажлын ачааллыг хөнгөвчилж чадах уу?

Нэгдсэн ээлжит хичээлийн хөтөлбөртэй болоход ажлын ачааллыг хөнгөвчилж чадна гэсэн хариултыг судалгаанд хамрагдсан нийт багш нарын 96% нь өгсөн байна. Үүнээс харахад нэгдсэн хөтөлбөртэй болох шаардлагатай гэж үзэж байна.

Зураг 8. Ээлжит хичээлийн чанар үр өгөөж сайн байх нь боловсролын чанар, сургалтын байгууллагын менежментийн асуудал гэдэгт санал нийлэх үү?

Сургалтын байгууллагын материаллаг нөөцийг бүрдүүлж ээлжит хичээлийн чанар үр өгөөж сайн байх нь боловсролын чанар, сургалтын байгууллагын менежментийн асуудалд нөлөөлнө гэдэгт багш нар бүрэн санал нийлж байна. Иймд

бид стандартад нийцсэн нэгдсэн ээлжит хичээлийн хөтөлбөртэй болох шаардлагатай гэж үзэж байна.

Ээлжит хичээлийн төлөвлөлт хийхэд өдөрт дундажаар хэр их цаг зарцуулдаг вэ?

Судалгаанд хамрагдсан нийт 79 багш нараас ээлжит хичээлийн төлөвлөлт хийхэд өдөрт дундажаар 1-4 цаг зарцуулдаг гэж үзсэн 37 багш, 5-8 цаг зарцуулдаг гэж үзсэн 42 багш байна. Үүнээс дүгнэхэд өдөр бүр ээлжит хичээлийн хөтөлбөр бичих нь багшийн ажлын ачааллыг маш ихээр нэмэгдүүлж байна. Иймд стандартад нийцсэн, чанартай, нэгдсэн жишиг хөтөлбөртэй болох нь багшийн ажлын ачааллыг бууруулна гэж үзэж байна.

Хүснэгт 1. Ээлжит хичээлийг үр өгөөжтэй, чанартай зохион байгуулах талаар таны санал, туршлага

№	Багш нарын өгсөн хариултууд
1	Тодорхой арга зүй алхмыг сурагчдад эзэмшүүлэх, ээлжит хичээлийн төлөвлөлтөд сурагчдын үйл ажиллагааг түлхүү төлөвлөх.
2	Стандартад нийцсэн нэгдсэн хөтөлбөртэй болоод түүнийг яг дагаж мөрддөг бол багшийн ачаалал буурна гэж боддог.
3	Ээлжит хичээлээ төлөвлөөд жил бүр сайжруулаад явбал илүү үр дүнтэй
4	Хүүхэд нэг бүртэй ажиллах, төлөвлөлт хийх
5	Нэгдсэн нэг ээлжит хичээлийн төлөвлөлттэй болвол тэгш бус байдал буурч багш нь сурагчдад зарцуулах цаг илүү ихсэх сайн талтай.

Хүснэгт 2. Цогтцэций сумын 1, 2-р сургуулийн хичээлийн ажиглалтын харьцуулалт

Цогтцэций нэгдүгээр сургууль	28 ээлжит хичээл	72,8%
Цогтцэций хоёрдугаар сургууль	22 ээлжит хичээл	72,4%

Эдгээр үнэлгээний задаргааг харахад эхлэл удиртгал- 76,5 хувь, агуулга 77.1 хувь, арга зүй 73 хувь, хэрэглэгдэхүүн 72,9 хувь, хугацаа 72,9 хувь, харилцаа 75,2 хувь, үнэлгээ 64,7 хувь байгаа байдлыг дүгнэж харвал ээлжит хичээлийн үнэлгээний үзүүлэлт бусад үзүүлэлтээс 10-15 хувь дутуу байгаа харагдаж байна. Энэ нь манай багийн судалгааны ажлын үзүүлэлтэй тохирч байна. Манай багш нарын 52 хувь ээлжит хичээлийн үнэлгээ даалгавар боловсруултыг төлөвлөхөд хүндрэлтэй байдаг гэж хариулсан байна.

Дээрх багш нарын саналыг түшиглэн ээлжит хичээлийн хөтөлбөрийн чанарыг сайжруулахад түүнийгээ дагаад сурагчдын сурлагын чанарт ахиц гарч цаашлаад *Хамтын оролцоонд суурилсан сургалтын байгууллагын менежмент* сайжирна гэж үзэж байна.

Дүгнэлт

Эцэст нь дүгнэхэд багш бүрийн өөрөөсөө байнга асууж байх асуулт бол миний өнөөдрийн ээлжит хичээлийн шалгуур хүүхэд бүрийн хөгжлийг дэмжсэн, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлсэн суралцахуйд суурилсан ээлжит хичээл болж чадсан уу? гэж асуух юм. Судалгаат сайн хичээлийг сардаа ганцхан биш, өдөр болгон цаг болгон сайн хичээл байлгахын төлөө багш бүр хичээх хэрэгтэй. Энэхүү илтгэлийг бичсэнээр дараах дүгнэлтийг хийж болохоор байна. Үүнд:

- Ээлжит хичээлийг чанартай, үр өгөөжтэй зааснаар сургалтын чанар төдийгүй, байгууллагын менежмент эргэх холбоо сайжирч, эцэг эх, сурагч, багш, сургуулийн сэтгэл ханамж сайн байна.
- Мөн өдөр тутамд ээлжит хичээлээ сайн зааж байгаа багшийн хөгжил тасралтгүй явагдаж, багш мэргэжлийн нэр хүнд, ур чадвар сайжирна.
- Ээлжит хичээлийн үзүүлэлтээс үнэлгээ хийх, даалгавар боловсруулах чадварыг нэмэгдүүлэх сургалт, хэлэлцүүлэг, туршлага солилцох шаардлага байгаа нь ажиглагдсан.
- Нийт судалгаанд хамрагдсан багш нарын 92 хувь ээлжит хичээлээ улам сайжруулах ёстой гэдгийг ойлгож байгаа нь бахархмаар санагдсан. Судалгааны асуулт 1. Учир нь хандлага өөрчлөгдөхөд хөгжил ирнэ.
- Ээлжит хичээлийн төлөвлөлтийг хийх нь ажлын ачааллыг нэмэгдүүлж, сурагчидтай ажиллах цагийг багасгадаг, үүнийг шийдэхийн тулд орон нутгийн нэгдсэн хөтөлбөртэй болох санал гарсан. Энэ нь хэрэгжүүлээд үр дүнг тооцоод явбал бас боломжийн санагдсан.

Зөвлөмж

- Ээлжит хичээлийн төлөвлөгөөг багш бүр заавал хийх шаардлагатай. Ажлын ачааллыг аймаг, сум, сургуулийн нэгдсэн хамтын хөтөлбөртэй болох, багшийн цагийн менежментийг сайжруулах замаар асуудлыг шийдэх боломжтой.
- Ээлжит хичээлийн төлөвлөлтийг хийхдээ сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээ хөгжүүлэх, сурагчийн оролцоог дэмжсэн, сурагч төвтэй байх нөхцөлийг бүрдүүлж төлөвлөх.
- Хичээл төлөвлөлт хийхдээ агуулгын судалгааг заавал хийх.
- Сурагчдын мэдлэгийн ялгаатай байдлыг харгалзан үзэж бүтэц хийгээд агуулгын ялгаатай даалгавар боловсруулах.
- Хүүхэд бүрийн мэдлэгийн ялгаатай түвшинг хичээл төлөвлөлтийн нэг хэсэг болгон бэлтгэдэг байх.

Ном зүй

1. Дж. Дьюи “Хувь хүний сэтгэл зүй ба боловсрол”. УБ., 2013 он
2. Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх институт “Сургалтын гарын авлага”. УБ., 2015 он
3. Боловсролын ерөнхий газар албан ёсны цахим хуудас
4. Ш. Ичинхорлоо “Сургалтын онол ба хэрэглээ”. УБ., 2013 он

ХАМТЫН АЖИЛЛАГААГААР СУРГУУЛЬД СУУРИЛСАН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХ НЬ

Э.Сэргэлэн¹ Б.Лхагвасүрэн² М.Алтансүвд³

Д.Нарантуяа⁴ С.Эрдэнэжаргал⁵

Б.Мөнгөнчимэг⁶ Б. Дэлгэрмаа⁷

Сүхбаатар аймгийн Ерөнхий Боловсролын 4 дүгээр сургууль

Хураангуй

Хувьсан өөрчлөгдөж буй боловсролын чиг хандлагыг зөв ойлгож, түүнд чиглэх эхний алхам нь сургуульд суурилсан менежментийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, үнэлэх сайжруулах, асуудал болжээ.

Сургуулийн менежментийг сайжруулах боломжуудын нэг бол багшийн хөгжил, түүнд тулгуурласан хамтын ажиллагаа юм. Хамтын ажиллагааны чанар, үр дүнг сайжруулахын тулд багш юу хүсэж буйг илрүүлсэн. Тэдний хамтаараа ажиллах, бүлгээрээ ажиллах саналыг үндэслэн удирдлагын зүгээс багш бүрийн оролцоог нэмэгдүүлэхийн тулд Заах аргын нэгдэл (ЗАН)-с Заах аргын секцийн хэлбэрт шилжүүлэх ажлыг санаачилан туршин хэрэгжүүлсэн.

Ингэснээр багш бүрийн үүрэг оролцоо, хариуцлага нэмэгдэж, идэвх санаачилгатай ажилласнаар хамтын ажиллагааны үр дүн сайжирч, хүсэл сонирхол, асуудлаа илрүүлж, түүгээрээ нэгдэн мэргэжлийн хөгжлийн бүлэгт үүсгэж ажиллах чадвар нэмэгдсэн.

Хамтын ажиллагааг сайжруулж, олон нийтийн түншлэлийг нэмэгдүүлснээр багш багштайгаа хамтран ажиллах чадвар, ажлын байран дээрээ тасралтгүй хөгжих боломж бүрдсэнээр багш нарын ачааллыг тэнцвэржиж, сургалтын чанар, үйл ажиллагаанд ахиц үр дүн гарч байна.

Түлхүүр үг: сургуульд суурилсан менежмент, хамтын ажиллагаа, хамтран ажиллах чадвар

Судалгааны шинэлэг тал

Сургуулийн менежментийг сайжруулахад багшийн хамтын ажиллагааны зохион байгуулалтыг өөрчилж, ЗАН¹-ээс Заах аргын секцийн буюу олонхоос цөөнхийн хэлбэрт шилжснээр багш бүрийн манлайлал, хамтран ажиллах чадвар илүү тод харагдаж, бусдад нөлөөлөх нөлөөлөл нэмэгдсэн.

Удиртгал хэсэг

Дэлхийн улс орнуудад 1970 оноос сургууль суурилсан менежмент хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд өнөөг хүртэл амжилттай хөгжиж хүрээгээ тэлсээр байна (Д.Отгонтуяа, 2022).

Боловсролын байгууллагын менежментийн тогтолцоо нь ISO-21001/2018, MNS 21001/2021 “Plan-Do-Check-Action” стандарт нь олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдөж 2018 онд баталгаажсан байдаг.

Тогтвортой хөгжлийн 4 дэх зорилт нь хүн бүрийг тусгай хэрэгцээгээ хангахуйц (inclusive) чанартай боловсрол эзэмших, үл алагчлах шударга нөхцөлөөр хангаж, насан туршдаа сурч боловсрох боломжийг хөхиүлэн дэмжих тухай авч үзсэн.

¹ Заах Аргын Нэгдэл

Мөн тогтвортой байдлын түлхүүр 8 цогц чадамж дахь хамтран ажиллах цогц чадамж(collaboration competency)-уудыг тодорхойлсон(Боловсрол, 2018).

Сургуульд суурилсан менежмент (CCM)-ийг боловсролын төвлөрлийг сааруулах нэг хэлбэр гэж тодорхойлдог. Энэ нь шийдвэр гаргах эрх мэдлийг сургуулийн түвшинд шилжүүлэх, дахин хуваарилах замаар оролцогч талуудын хяналт, хариуцлагыг нэмэгдүүлж сургуулийн менежментийг сайжруулах, тогтвортой байлгах чухал хэрэгсэл болдог (Яам, 2023, хууд. 9). Сургууль гэдэг утгаараа байгууллага, хамт олны сургалтын үйл ажиллагааны нэгдмэл, холбоо хамаарлыг сайтар хангах, сургалтын үйл ажиллагааг засан сайжруулахад багш нарын идэвх санаачилгатай оролцоог дэмжсэн, сургалтын үйл ажиллагааны онцлогт тулгуурлан, багш нар нэгэн сэтгэлээр хамтдаа, сургалтын ажилд гар бие оролцдог сургууль бий болгох менежментийн аргачлалыг эрэлхийлэх хэрэгтэй байна (ХИДЭКАЗҮ, 2022). Ингэснээр сургуулиуд илүү нээлттэй, хувьсан өөрчлөгддөг сургалтын арга хэлбэр рүү шилжих боломж бүрдэнэ.

Байгууллагын менежментийн үзэл санаа, арга барил сургуулиудад нэвтэрч, PDCA цикл гэх ойлголтоос зөвхөн сургалтын үйл ажиллагааг сайжруулан цэгцлэх үзлийг нь бус өөрийн сургууль, сургалтын үйл ажиллагааны онцлогт тулгуурлан багш нар нэгэн сэтгэлээр хамтдаа сургалтын ажилд гар бие оролцдог сургууль бий болгох менежментийн аргачлалыг эрэлхийлэх хэрэгтэй (ХИДЭКАЗҮ, хууд. 9).

Үндсэн хэсэг

Зорилго: Хамтын ажиллагаанд суурилан сургуулийн менежментийг сайжруулах.

Энэхүү зорилгын хүрээнд дараах зорилтыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

- Менежментийн талаарх ойлголтыг судлах
- Хамтын ажиллагааны үр дүнг тоон болон чанарын судалгаагаар илрүүлэх
- Хамтын ажиллагааг сайжруулснаар сургуулийн менежментэд хэрхэн өөрчлөлт орж буйг туршин хэрэгжүүлэх
- Сургуулийн менежментэд гарч буй өөрчлөлтийн үр дүн

Судалгааны арга:

Асуулгын арга- Хамтын ажиллагааны талаарх багш нарын ойлголтыг тандах

Баримт бичгийн чанарын шинжилгээ- Сургуульд суурилсан менежментийн талаарх онол, сургуулийн сүүлийн 5 жилийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд анализ хийж, харьцуулах

Фокус бүлгийн ярилцлагын арга- CCM-ийг хэрхэн сайжруулах, Заах аргын нэгдэл болон Секцын давуу тал болон сул тал, ямар өөрчлөлт гарсан талаар чанарын мэдээлэл цуглуулах.

№	Хийгдэх үйл ажиллагаа	Хугацаа	Хариуцах эзэн	Биелэлт
1	Сургуульд суурилсан менежментийн талаар баримт бичгийн шинжилгээ хийх	2023-2024	Б.Дэлгэрмаа, Б.Лхагвасүрэн	Сургуульд суурилсан менежментийн судалсан.
2	Сургуулийн менежментийг сайжруулах асуулга авах	2024.09.18- 2024.09.23	Б.Мөнгөнчимэг, Д.Нарантуяа	Сургуулийн менежментийг сайжруулах саналыг нэгтгэсэн.
3	Сургуульд менежментийн загвар, төлөвлөлтөд шинжилгээ хийх	2019-2024 он	Э.Сэргэлэн, С.Эрдэнэжаргал	Сургуулийн менежментийн загвар, төлөвлөлтийг харьцуулж үр дүнг гаргасан.

4	Заах аргын нэгдэл, секцийн үйл ажиллагаанд дүн шинжилгээ хийх, давуу болон сул талыг илрүүлэх	2019-2024 он	М.Алтансүвд, Б.Лхагвасүрэн	Заах аргын нэгдэл, секцийн үйл ажиллагаанд харьцуулалт хийсэн.
5	Мэргэжлийн хөгжлийн үйл ажиллагаанд дүн шинжилгээ хийх	2022-2024 он	Нэгж хичээлийн хөтөлбөр боловсруулах мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг ахлагч Д.Нарантуяа	Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн үйл ажиллагааг шинжилгээ хийж үр дүнг гаргасан.

Судалгааны хэсэг

Судалгаа 1.

Хамтын ажиллагааны талаарх багш ажилчдын ойлголтыг тандах зорилгоор 66 багш нараас авсан асуулгаас дүгнэхэд нэг мэргэжлийн хүмүүс, цөөн тооны хүмүүс хамтарвал илүү үр дүнтэй гэж үзэж, ажлын бүтээмж нэмэгдэнэ, асуудлыг олон талаас харж сурна гэж үзсэн байна.

Судалгаа 2.

Зорилго: 2019-2024 оны хичээлийн жилийн Сургуулийн менежментийн хэрэгжилтэд баримт бичиг чанарын шинжилгээ хийх, тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлэх.

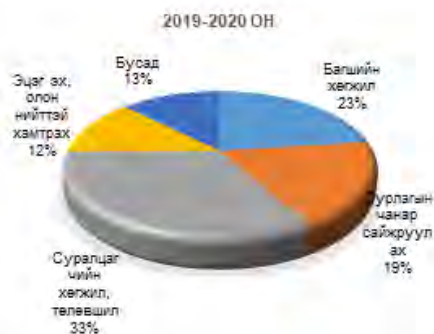
Зураг 1. Сургуулийн менежментийн төлөвлөлтөд оролцогч талуудын саналаас хэрэгжүүлэхээр сонгож авсан саналын тоо

Сургуулийн менежментийг төлөвлөхөд 2019-2021 онд удирдах ажилтан голлож санал дэвшүүлдэг байсан бол 2021-2024 онд нэгжээс эхлэн бүх талуудын саналыг авч төлөвлөдөг болсныг харуулж байна. Энэ нь заах аргын нэгдлээс секцийн хэлбэрт шилжиж хамтран ажиллагаа нэмэгдсэнтэй холбоотой гэж үзсэн.

Тэгвэл заах аргын нэгдэл байх үеийн сургуулийн менежментийн үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд баримт бичиг чанарын шинжилгээ хийхэд:

Зураг 2. Сургуулийн менежментийн үйл ажиллагааны чиглэл /Хувиар/

Онцлох үйл ажиллагаа	Хамрах хүрээ
Сайн хичээл үйл ажиллагааны хэлэлцүүлэг, зөвлөгөөн	Бүх багш нар
Мэргэжлийн “Зөвлөх”, “Тэргүүлэх” зэрэгтэй багшийн хамтын хичээл	Зөвлөх, тэргүүлэх зэрэгтэй багш нар
“Залуу багш нарын манлайлал” хэлэлцүүлэгт хичээл	Залуу багш нар
“Соёлч анги хамт олон” шалгаруулах сарын аян	Бүх анги
“Би энэ зууны багш” хамтын цахим хичээл	Бүх багш нар
“Эрүүл мэнд- Эрч хүч” үзлэг, эрүүлжүүлэх аян	Багш, ажилчид
Дотуур байр 1 өдөр уулзалт, хэлэлцүүлэг	Дотуур байрны сурагчид
Үйл ажилгааны биелэлт	73.8%

Сургалтын нэгж: ЗАН

Онцлог: Багшийн хөгжлийг дэмжсэн голлох үйл ажиллагаа нь хамтын хичээл, хэлэлцүүлэгт хичээл, үзүүлэх хичээл, сургалт зэрэг удирдлагаас санаачлан, хэрэгжүүлсэн ажлууд байсан ба сурагчдын дунд төрөл бүрийн уралдаан тэмцээнийг зохион байгуулсан байна. Эцэг эх, асран хамгаалагчтай хамтарсан үйл ажиллагаа нь эцэг эхийн хурал, уулзалт, сургуулийн орчин сайжруулах ажлаар хязгаарлагдсан.

Судалгаанаас дүгнэн үзвэл (2019-2022) сургуулийн жилийн үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд тусгагдсан ажлууд нь хамтын хичээл, хэлэлцүүлэг, сургалт, МХТ -ын чадварыг дээшлүүлэх, эцэг эхийн хурал, зөвлөгөөнөөр хязгаарлагдаж, багшийн манлайлал, хамтын ажиллагаа дутмаг, үйл ажиллагааны биелэлт нь 69.25 хувь байгаа нь бидний тулгамдсан асуудал байсан. Энэ асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор хамт олны санал, удирдлагын зүгээс санаачлан олонхоос цөөнхийн хэлбэр лүү шилжүүлсэн өөрчлөлтийг эхлүүлсэн.

Туршилт судалгаа:

Зорилго: Хамтын ажиллагааг сайжруулснаар багш болон сургуулийн менежментэд хэрхэн өөрчлөлт орж буйг туршин хэрэгжүүлэх.

Зураг 3. Хамтын ажиллагааны зураглал

Заах аргын нэгдэл (ЗАН) болон Заах Аргын Секцийн давуу ба сул тал.

Сургуулийн менежментийн төлөвлөлтөд дүгнэлт хийвэл:

Зураг 4. Сургуулийн менежментийн үйл ажиллагааны чиглэл /Хувиар/

Дэлгэрэнгүйг Хавсралт 4-өөс харна уу.

Онцлох үйл ажиллагаа	Хамрах хүрээ
Хичээл, сургалтын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах, цогц төлөвлөгөөний дагуу 3-н жилийн төлөвлөгөө гаргах	Багш сурагчид
Сурагчдын бие даан суралцах чадварыг нэмэгдүүлэх үйл ажиллагаа, аян, чөлөнхийг үе шаттай зохион байгуулах	Багш, сурагчид
“Сургалтын агуулгын хоцрогдол-гарц-шийдэл” хэлэлцүүлэг, зөвлөгөөн	Багш, удирдах ажилтан
Боловсрол нөхөн олгох хөтөлбөрийг судлах, жил, нэгж, ээлжит хичээлийн төлөвлөлт хийх	Багш нар
Ковидын үеийн сэтгэл зүйн сургалт	Багш, ажилчин, сурагчид
Үйл ажилгааны биелэлт	86.7%

Сургалтын нэгж: Заах аргын секц

Онцлог: Секцээрээ туршлага солилцох, сайн туршлагаа түгээн дэлгэрүүлэх үйл ажиллагаа, хэлэлцүүлэг зөвлөгөөн, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах арга хэмжээг голлон зохион байгуулсан байна. Эцэг эх, асран хамгаалагчдын санал хүсэлтийг хүлээн авч, үйл ажиллагаандаа тусган хэрэгжүүлдэг болсон. Эцэг эх, асран хамгаалагч нарт арга зүйн зөвлөгөө зөвлөмж өгч, сургалт зохион байгуулж, ахиц үр дүнгээ хэлэлцсэн. Багийн гишүүдийн үүрэг оролцоо нэмэгдсэн.

2021-2023 оны онцлох үйл ажиллагааг харахад багийн туршлага солилцох, сайн туршлагаа түгээн дэлгэрүүлэх, хэлэлцүүлэг, зөвлөгөөн, хамтын ажиллагаа, олон нийтийн оролцоо, сургуулийн дүр төрх рүү чиглэсэн үйл ажиллагааг төлөвлөснөөр үйл ажиллагааны биелэлт 88.1 хувь ахисан байна. Энэ өөрчлөлтийн давуу болон сул тал нь дараах байдлаар харуулбал:

Дээрх туршилт судалгаанаас үзэхэд хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх санал их байсан тул удирдлагын зүгээс санаачлан Заах аргын нэгдлээс секцийн хэлбэрт шилжүүлж ямар үр дүнд хүрснийг харууллаа. Тухайлбал мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн үйл ажиллагаа тогтмолжиж багш нарын харилцан туршлага солилцох, түгээн дэлгэрүүлэх, мэргэжил арга зүйд ахиц гарч байна.

2019-2021 оны сургуулийн менежментийн төлөвлөлтөд тусгагдсан үйл ажиллагаа их боловч үйл ажиллагааны биелэлт 69.25 хувь байсан бол 2022-2024 онд олонхоос цөөнхөд шилжснээр багшийн хөгжил рүү чиглэсэн үйл ажиллагаа нь тоонд биш чанарт тулгуурлан үйл ажиллагааны биелэлт 88.1 хувь болж өссөн байсан. Хамтын ажиллагаа, багшийн чадвар нэмэгдсний үр дүнд:

- 2019 оны байдлаар ЭЕШ-ын хэмжээст онооны дунджаар 479.8 буюу аймгийн хэмжээнд 7-д эрэмбэлэгдэж байсан бол сүүлийн жилүүдэд тогтмол өсөж эхний байруудад эрэмбэлэгдэж байна.
- 2019 оны БҮТ-ын чанарын үнэлгээний шалгалтын дүнгээр аймгийн хэмжээнд VI эрэмбэлэгдэж байсан бол 2021-2022, 2022-2023 оны хичээлийн жилд байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр улсын дундаж нь 74.3 хувиас 76.04 хувь болж өсөж, индексийн хувьд VI түвшинд тогтмолжсон.
- Цахим хичээл, интерактив дасгал даалгаврыг сургуулийн “Энэ зуун багш” нээлттэй бүлгэмд 720 гаруй хичээл оруулж байсан бол 1560 болж өссөн.
- “Цахим хөтөч” мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн чиглүүлгээр Medle.mn цахим санд сургуулийн хэмээнд 63 хичээл оруулаад байна.
- Интеграци нэгж хичээлийн хөтөлбөрийн боловсруулалт 8 байсан бол мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн чиглүүлгээр 28 болж өссөн. Аймгийн бага ангийн багш нарын дунд зохион байгуулсан нэгж хичээлийн хөтөлбөрийн уралдаанд 2 жил дараалан тэргүүн, дэд байран орсон. Аймгийн түүхийн нэгж хичээлийн уралдаан амжилттай оролцож дэд байранд орсон. /Хавсралт 8/

ЗАН-ээс заах аргын секцийн хэлбэр лүү шилжүүлсэн нь хамтын ажиллагааны уян хатан байдлыг дэмжиж, хамтран ажиллах чадвар, бусдад нөлөөлөх нөлөөлөл нь нэмэгдэж сургуулийн менежмент сайжирч байна.

Үр дүн

- Ажлаа хийнгээ харилцан бие биенээсээ суралцаж арга туршлагаа хуваалцах болсон.
- Багшийн сайн туршлагыг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх үйл ажиллагаа нэмэгдсэн.
- Хичээлийн хуваарьт секц бүрт «Багш хөгжлийн цаг»-ийг тусгаснаар багаараа хамтарч ажиллах боломж бүрдэж, үйл ажиллагаа тогтмолжсон.

- “БИ-с БИД” гэсэн хандлага төлөвшиж эхэлсэн.
- Асуудал төвтэй бүтээлч үйл ажиллагааг төлөвлөн хэрэгжүүлдэг болсон.
- Ажлын байрны сургалт, хэлэлцүүлэгт багш нар 90%-ээс доошгүй хувьтай хамрагдах болж, хамтын тэгш оролцоотой болсон.
- Эцэг, эх асран хамгаалагч, олон нийтийн байгууллага, хамтын түншлэлийг сайжруулан ажиллаж байгаа.
- Багшийн ажлын хамгийн их цаг зарцуулж хийддэг үйл ажиллагааны нэг нь шалгалт авч, анализ боловсруулах юм. Үүнийг шийдвэрлэхийн тулд тест засаж, анализ боловсруулан, үр дүнг суралцагчдад хүргэдэг аппликэйшныг /EvalBee/ нутагшуулан тогтмол ашиглаж байна.
- Бусад мэргэжлийн багш нартай хамтран суралцах, туршлага солилцох боломж бүрдсэн.
- Сургуулийн дотоод нөөц боломжоо ашиглан багшийн хөгжлийг дэмжих орчныг бүрдүүлж, шинэ технологиудыг нэмэгдүүлсээр байна.

Дүгнэлт

Манай сургууль Менежментийн төлөвлөлтийг таван жилийн өмнөөс хэрэгжүүлэн жил бүр засан сайжруулан ажиллаж байна. Хамтын ажиллагаанд суурилсан сургуулийн менежментийг сайжруулахдаа ЗАН-ээс секцийн буюу олонхоос цөөнхрүү чиглэж хүн бүрийн үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлж, чадваруудыг тодотгон гаргаж хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх нь оновчтой хэмээн үзсэн.

Сургуулийн менежментийг төлөвлөхдөө эцэг эх, асран хамгаалагч, орон нутгийн болон дотоод түншлэлийг сайжруулж, талуудын тэгш оролцоог ханган тэдний саналыг тусгаж, хамтран ажиллах шаардлагатай гэдгийг олж харсан.

Санал

Сургуулийн түвшинд	• Хамтын ажиллагааг дэмжиж, талуудыг оролцоог нэмэгдүүлэх зорилгоор эцэг, эх, асран хамгаалагч, орон нутгийн болон дотоод түншлэлийг бий болгох • Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн үйл ажиллагааг чанаржуулах, дэмжих
Орон нутгийн түвшинд	• Үр дүнд хүрсэн хамтын ажиллагааны оновчтой түгээн дэлгэрүүлэх, солилцох • “EvalBee” аппликэйшнг түгээн дэлгэрүүлэх / ачааллыг хөнгөвчлөх тест засаж, анализ үнэлгээ, үр дүнг сурагчдад илгээдэг/ туршлагыг багшийн ажлын боловсруулдаг,
Улсын түвшинд /БЕГ, БСҮХ.../	• Багш нарыг илүү хөгжүүлэх, чадваржуулах зорилгоор “Багш солилцооны нэгдсэн хөтөлбөр” боловсруулж, хэрэгжүүлэх • Багш нарыг багаар ажиллах, хамтын оролцооны түншлэлийг дэмжих чиглэлээр арга зүйн зөвлөмж гаргах

Ном зүй

1. БОАЖЯ, Б. Ш. (2020). *Сургууль Бүхлээрээ Ажиллах Арга Хандлага*. Улаанбаатар.
2. Боловсрол, С. Ш. (2018). *Тогтвортой Хөгжлийн Боловсролыг Ерөнхий Боловсролын Сургуулийн Сургалт, Сургалтыг Дэмжих Үйл Ажиллагаанд Интеграцिलाх Арга зүй*. Улаанбаатар: «Би Си Ай».
3. ВАЛ, З. В. (2020). *21 ДҮГЭЭР ЗУУНЫ ТӨРИЙН АЛБАНЫ МЕНЕЖЕР*. Улаанбаатар: «Сэлэнгэ Пресс».
4. Д.Болормаа. (2001). *Менежмент*. Улаанбаатар.
5. Д.Отгонтуяа, А. (2022). *“Сургуульд Суурилсан Менежмент” сургалт*. Улаанбаатар.
6. НҮТББ, Ш. М. (2023). *Сургуулийн Менежмент Сургалтын Чанар*. Улаанбаатар.
7. ХИДЭКАЗУ, С. (2022). *СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТ R-PDCA*. Улаанбаатар.
8. хүрээлэн, Б. с. (2018). Эрдэм шинжилгээний бичиг. 23 (р. 61). Улаанбаатар: “Гоо дизайн”.
9. Э.Баасандорж. (2023). *АРА загвараар эрдэм шинжилгээний өгүүлэл бичих заавар*. Улаанбаатар: Сайколож Паблиншинг ХХК.
10. Яам, Б. Ш. (2023). *“Ерөнхий Боловсролын Сургуулийн Менежментийг Дэмжих” арга зүйн зөвлөмж*. Улаанбаатар: «Урангар Пресс».

АЛСЫН ХАРААНД ЧИГЛЭСЭН “ҮЕИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА”-ААР ХАМТЫН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ НЭГЭН ШИЙДЭЛ

Б.Нарангэрэл¹, Г.Шинэжаргал², Д.Мөнхбаатар³, С.Ууганбаяр⁴,
Г.Энхмаа⁵, М.Баянбулаг⁶, Э.Мөнх-Эрдэнэ⁷

Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын ерөнхий боловсролын IV сургууль
8narka@gmail.com¹, shinejargal77@gmail.com², munkhbaatar1115@gmail.com³,
uuganbayar622@gmail.com⁴, emaa1109@gmail.com⁵, bulgaalag@gmail.com⁶,
monherdene615@gmail.com⁷

“ХӨГЖЛӨӨС ХЭН Ч ХОЦОРЧ ҮЛДЭХ ЁСГҮЙ”

Тогтвортой хөгжил-2030

Хураангуй

Улс орон бүр Боловсролын байгууллагынхаа чанар ба хүртээмжийг нэмэгдүүлэх боломжийг судалгаа шинжилгээнд үндэслэн тасралтгүй эрэлхийлж байдаг. Манай улс 2022 оноос эхлэн “Сургалтын байгууллага, багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээ”-г улс даяар явуулж байгаа нь үүний нэг илрэл юм. Гүйцэтгэлийн үнэлгээ нь сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, суралцагчийн хөгжил, хамгаалал, багш, ажилтны тасралтгүй хөгжил, сургалтын орчин бүрдүүлэлт, удирдлагын манлайлал, менежмент, хэрэглэгчийн сэтгэл ханамжийн судалгаанд үндэслэн сургалтын байгууллагын талаарх бодит үнэлгээг гаргахад чиглэсэн үйл ажиллагаа юм. Гэвч 2022 оны гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр улсын хэмжээнд багш нарын 43 орчим хувь, сургуулиудын 47 хувь нь урамшуулалд хамрагдсанаас I түвшинд 46 сургууль үнэлэгдсэн бөгөөд манай сургуулийн хувьд IV түвшинд үнэлэгдсэн. Иймд дотоод нөөцдөө тулгуурлан урт хугацаанд тогтвортойгоор өөрийн сургуулийн менежментийг сайжруулан алсын хараанд чиглэсэн «Үеийн үйл ажиллагаа»-аар хамтын хөгжлийг дэмжих нэгэн шийдлийг гарган тавилаа.

Түлхүүр үг: Менежмент, суралцагч, ахиц, дүр төрх

Үндэслэл

Нийгэм маш хурдацтайгаар хөгжиж байгаа нь боловсролын салбарт ч ихээр нөлөөлж байна. Манай улсад төрийн өмчийн болон хувийн хэвшлийн ерөнхий боловсролын сургуулиуд үйл ажиллагаа явуулдаг. Хувийн хэвшлийн төлбөртэй ерөнхий боловсролын сургуулиудад хүүхдээ сургах хүсэл сонирхолтой иргэдийн тоо жилээс жилд нэмэгдэж байгааг хувийн сургуулиудын тооны өсөлтөөс харж болно. Төрийн өмчийн ерөнхий боловсролын сургуулийн үйл ажиллагаа чиглэл нь Боловсролын Шинжлэх Ухааны яамнаас батлагдсан чиглэл, үлгэрчилсэн загвараар үйл ажиллагааг явуулдаг. Гэтэл хувийн өмчийн сургуулиудын хөтөлбөр, төлөвлөлт, суралцагчийн хүмүүжил нь дотооддоо уян хатан нээлттэй өөрийн онцлогт тохирсон сургалтын менежментийг барин ажиллаж байна.

Төрийн өмчит сургуулиуд тогтсон хэв шинжээ өөрчлөн хувийн өмчийн сургуулиудтай өрсөлдөхүйц менежментийг өөрийн сургуульдаа нэвтрүүлэх шаардлага тулгарч байна.

Боловсролын үйл ажиллагаагаар тэргүүлж байгаа улс орнуудын онцлогийг Монголын төрийн өмчийн сургуулиудтай харьцуулан боловсрол судлаачид дараах байдлаар дүгнэлт хийсэн байдаг¹.

¹ Оюунчимэг, А. (2022). “Менежментийн ухаан”. Улаанбаатар

Хүснэгт 1. Байгууллагын менежментийн харьцуулалт

Олон улсад /Япон, Норвег/	Монгол улсад
1. Албан бус хяналттай 2. Хамтын хариуцлага ноёрхоно 3. Удирдлага доороос дээш чиглэсэн 4. Хэтийн асуудалд илүүтэй төвлөрч ажилладаг	1. Албан ёсны хяналттай 2. Хувийн хариуцлагад түшиглэнэ 3. Удирдлага дээрээс доош чиглэсэн 4. Өнөөгийн асуудалд гол анхаарлаа хандуулж ажилладаг

Үндсэн хэсэг**Зорилго:**

Сургуулийн алсын хараанд чиглэсэн үеийн зохион байгуулалтад шилжсэнээр суралцагчдад илэрч буй ахицыг тооцох

Дээрх зорилгын хүрээнд дараах зорилтуудыг дэвшүүлсэн.

1. 2017-2019 оны 2 хичээлийн жил, 2019-2021 оны 2 хичээлийн жилийн хугацаанд багш суралцагчдын тулгамдсан асуудлыг илрүүлэх, судлах
2. Тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх менежментийг судлах
3. 2021-2024 оны хичээлийн жилүүдэд сургуулийн багш суралцагчдын хамтын үйл ажиллагаанд гарч буй өөрчлөлтүүдэд дүн шинжилгээ хийж үр дүнг тооцох
4. Үеийн зохион байгуулалтыг сайжруулж, үр дүнг тооцох

Судалгааны арга:

- Ажиглалт, асуулга, туршилтын аргыг ашиглаж мэдээлэл цуглуулан үр дүнг харьцуулан чанарын шинжилгээ хийв.

Судалгааны таамаглал:

Сургуулийн алсын хараанд чиглэсэн үеийн үйл ажиллагаа нь багш суралцагчдын хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлж суралцагчдын сурлага, хүмүүжил / хэм хэмжээг дагаж мөрдөх/, эрүүл мэндэд эерэг өөрчлөлтүүд гарна.

Судалгааны ажлын шинэлэг тал:

Уламжлалт анги бүлгийн тогтолцоо болон нэг мэргэжлийн багш тухайн бүлгийг хариуцан удирддаг арга барилыг өөрчлөн сургуулийн алсын хараандаа чиглэн үеийн зохион байгуулалтад шилжиж тухайн үеийг анги удирдсан багш болон мэргэжлийн багш нарын хамтын үйл ажиллагааны үр дүнд суралцагчдад илэрч буй өөрчлөлтүүдийг судалснаараа шинэлэг гэж үзлээ.

Судлагдсан байдал:

- Багш нар хамтран суралцагчдын сурлага, хүмүүжил, төлөвшилд анхааран ажилласан үр дүнг судалгааны ажил болгон 2009 онд Сако Хидэказү, Яманака Коок Сурлага сайжруулах үйл ажиллагаа болон сургууль хэмээх байгууллагын хөгжил Нарүто БИС-ийн судалгааны эмхэтгэлд хэвлүүлсэн.
- Гэвч уламжлалт анги бүлгийн тогтолцоо болон нэг багш тухайн бүлгийг хариуцан удирддаг арга барилыг өөрчлөн сургуулийн алсын хараандаа чиглэн үеийн зохион байгуулалтад шилжиж гарсан үр дүнг танилцуулсан судалгааны ажил хэвлэгдээгүй байна.

Онолын үндэс

Боловсролын менежмент нь сургуулийн хөгжлийн чиглэл, “Алсын хараа”-г тогтоон түүнийг биелүүлэх стратегийг боловсруулах явдал гэж хэлж болно. Үүний тулд ажилтан, эд зүйлс, мөнгө санхүү, мэдээлэл гэх мэт нөөц баялгаа зөв хуваарилан, үйл ажиллагааны чиглэлийг тогтоон байгууллага зохион байгуулж, зорилгоо биелүүлэх PDCA циклийг хэрэгжүүлэх хэмээн тодорхойлогд.

Сургуулийн менежмент нь зөвхөн багш нарт үзүүлэх нөлөөгөөр биш суралцагчдын амжилтад үзүүлэх нөлөөгөөр хэмжигддэг, тэдний гаргах үр дүнд эерэг өөрчлөлт авчрах манлайллыг боловсролын зөв менежмент гэнэ.

Судлаач Орвал Батчер “VISION” онолоо ажилчдыг сэдэлжүүлэх туршлага дээр үндэслэн гаргасан. Энэ онолын зарчим нь “Ажилтан өөрийгөө байгууллагын чухал нэг гишүүн гэж үзэж байгууллагын бүтээмж өөрийнх нь мөрөн дээр байна гэж ухамсарласан учраас байгууллагынхаа алсын харааг хэрэгжүүлэхийн төлөө хамтын хүчээр ажилладаг”² гэж үзсэн. Өөрөөр хэлбэл Алсын хараа нь хамтын итгэлцэл, хамтын үйл ажиллагааг бүтээлч болгох, хамтран эрхэлсэн ажил үүргийнхээ хүрээнд эрх чөлөө, бие даасан бүтээлч байдлыг эрэлхийлэх гол эх сурвалж гэж үзэж байна.

Судалгааны үр дүн

Хамрах хүрээ: Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын ерөнхий боловсролын дөрөвдүгээр сургуулийн 1-12-р үеийн 53 багш, 1106 суралцагчид сургуулийн алсын хараанд чиглэсэн үеийн зохион байгуулалтаар хамтран ажилласнаар гарч буй ахиц өөрчлөлтөд ажиглалт хийсэн.

Хугацаа: Туршилт судалгаа 2021-2022 оны хичээлийн жилээс эхлэн 3 хичээлийн жилийн хугацаанд явагдсан.

Туршилтын зорилго:

Судалгаагаар 2017-2021 онуудын сургуулийн багш, суралцагчдын хамтын үйл ажиллагааны үр дүн, 2022-2024 онуудад сургуулийн алсын хараанд чиглэсэн “Үеийн зохион байгуулалт”-аар ажиллахад илэрч буй үр дүнг харьцуулан тоон болон чанарын дүн шинжилгээ хийхэд чиглэв.

2022-2024 оны хичээлийн жилүүдэд сургуулийн алсын хараанд чиглэсэн үеийн зохион байгуулалтад орсноор суралцагчдад гарч буй ахиц үр дүнг тооцон цаашид сайжруулахад бидний судалгааны ажлын зорилго оршино.

Практик үйл

Бид практик үйл ажиллагаагаа менежментийн R-PDCA мөчлөгт тулгуурлан хэрэгжүүлсэн³. Үүнд:

1. Судлах /Research/	2. Төлөвлөх /Plan/	3. Хэрэгжүүлэх /Do/
4. Үнэлэх шат /Check/	5. Сайжруулах шат /Action/	

Судлах - RESEARCH

2017-2018 оны хичээлийн жилд манай сургууль хичээл сургалтын үйл ажиллагааг эхлүүлсэн бөгөөд нийт багш нарын 70 гаруй хувь нь шинэ залуу багш нар байсан. Иймд залуу багш нарыг чадваржуулах зорилгоор сургуулийн зүгээс ахмад туршлагатай багш нараар зөвлөн туслах үйл ажиллагаа явуулсан бөгөөд зарим залуу багш нарт ахиц гарсан боловч дийлэнх багш нар ангитай ажиллах, мөн мэргэжлийн хичээлийг заахад хүндрэл тулгарч 3 хичээлийн жилийн хугацаанд 5 багш ангиа өгч 4 багш анги удирдахаас татгалзсан нь суралцагчдын хүмүүжил, төлөвшил, хандлагатай холбоотой байсан.

Төлөвлөх шат /PLAN/

1. Сургууль өөрийн онцлогт тохирсон алсын харааг багш, суралцагч, эцэг эхийн оролцоотойгоор тодорхойлон багш суралцагчдыг үед нэгтгэх захирлын тушаал гарган баталсан.
2. Анги бүлгүүд, мэргэжлийн багш нарыг үеийн нэгдсэн зохион байгуулалтад орсон
3. Үеийн зохион байгуулалтын онцлогийн талаар суралцагч болон эцэг эх, асран хамгаалагчдад урьдчилан тодорхой чиглэлүүдээр мэдээлэл хүргэсэн.
4. Үеийн I болон II хагас жилийн төлөвлөгөөг гаргасан

² Жонн, С. Максвелл. (2009) Хүнээ зөв удирдах хөдлөшгүй 21 хууль. Улаанбаатар. 208 тал

³ Сако Хидэказү, (2022). Сургуулийн менежмент. 38-р тал

5. Туршилт судалгааны бэлэн байдлыг хангаж, туршилт хийх арга болон хугацааг товлосон.

Хэрэгжүүлэх шат /DO/

2022 оны 5 сард багш нарын зөвлөгөөний хурлаар сургуулийн алсын харааг шинэчлэх хамт олны санал гарсан. 4-12 дугаар ангийн бүх суралцагч, эцэг эх асран хамгаалагч, багш ажилчдаас сургууль ирээдүйд ямар дүр төрхтэй суралцагчийг бий болох талаар санал асуулга явуулсан.

Хүснэгт 2. Үеийн зохион байгуулалтаас өмнөх, дараах сургуулийн алсын хараа

Хуучин алсын хараа	Шинэ алсын хараа
Сэлэнгэ аймагтаа манлайлж сургалтын үйл ажиллагаа, гадаад дотоод орчин, сургалтын чанарын ахиц, багш сурагчдын хөгжлөөрөө жишиг сургууль болох	Бид сурагч бүрээ үнэ цэнээ мэдэрч, авьяас боломжоо бүрэн дайчилдаг, ирээдүйдээ итгэлтэй, ёс суртахуунтай иргэн болгон төлөвшүүлнэ.

Сургуулийн алсын хараанд тулгуурлан суралцагчийн дүр төрхийг дараах байдлаар томъёолсон.

Зураг 1. Сургуулийн алсын хараанд тулгуурлан суралцагчийн дүр төрх

Үнэ цэнээ мэдэрч, ирээдүйдээ итгэлтэй, авьяас боломжоо бүрэн дайчилдаг суралцагчийг бэлтгэхийн тулд тогтмол ажлын төлөвлөгөөнд сурлагад чиглэсэн 17, хүмүүжилд чиглэсэн 14, эрүүл мэндэд чиглэсэн 8, эцэг эх, асран хамгаалагчийн хамтын ажиллагаанд чиглэсэн 5 үйл ажиллагаа тус бүрийг тусган, үеийн багш нар суралцагчдынхаа дүр төрхийг бүрдүүлэхээр зорин ажиллаж

байна.

Үр дүнг тооцох шат /CHECK

Сургуулийн алсын хараанд чиглэсэн үеийн зохион байгуулалтын үр дүнг суралцагчдад гарч буй ахицыг сурлага, хүмүүжил, эрүүл мэндийн талаас харьцуулан шинжлэв.

2023-2024 оны хичээлийн жилд 7 дугаар үеийн багш нар, сургуулийн эмч, эцэг эхчүүдтэй хамтран шүдний эрүүл мэндийн үзлэгт 3 удаа хамруулж, 59 суралцагч шүдний өвчлөлттэй байгааг илрүүлэн ажилласны үр дүнд нийт шүдний өвчлөлттэй байгаа суралцагчдын 74 хувь буюу 44 суралцагч 121 өвчлөлттэй шүдээ эмчлүүлсэн бөгөөд эрүүл саруул, ирээдүйдээ итгэлтэй суралцагчийг бий болгоход чиглэж байна. Мөн сургуулийн багш нарын ариун цэврийн өрөөг шүд угаах хэсэг болгон тохижуулан сургуулийн зүгээс дэмжлэг үзүүлсэн нь үеийн үйл ажиллагааг дэмжиж байгаагийн илрэл юм.

2022-2023 оны хичээлийн жилийн эцсийн дүнгээр 7 дугаар үеийн суралцагчдын бага гүйцэтгэлтэй байсан хичээлүүдийг сонгон үеийн багш нар болон мэргэжлийн багш нар хамтарч ялгаатай байдлыг харгалзан давтлагад хамруулан ажилласан.

2023-2024 оны 1-р хагас жилийн үнэлгээний гүйцэтгэлээр сургуулийн дунджид Хими, Физик хичээлүүд хүрч, Англи хэл, Математикийн хичээлийн гүйцэтгэл дөхсөн байгаа нь үеийн багш нар болон мэргэжлийн багш нар суралцагчдын гүйцэтгэлд дүгнэлт хийж сургалтын менежерт давтлагын хуваарьт санал оруулж, Нийт 24 цагийн давтлагад давхардсан тоогоор 384 суралцагч хамруулан зохион байгуулан ажиллаж байгаа нь суралцагчдын сурлагын ахицад нөлөөлж байгаа нь ажиглагдаж байна.

Үеийн зохион байгуулалтаар ажилласнаар энэ хичээлийн жилд манай сургуулийн сурлага, урлаг, спорт, олимпиад, уралдаан тэмцээнд оролцсон суралцагчдын тоо нэмэгдэж дараах онцлох амжилтуудыг гаргасан байна. Улсын олимпиадын 2-ын даваанаас 4 алт, 2 мөнгө, 3 хүрэл медаль, улсын чанартай урлаг, спортын тэмцээнээс 12 алт, 1 мөнгө, 4 хүрэл медаль, олон улсын чанартай тэмцээнээс 2 мөнгө, 1 хүрэл медаль хүртсэн байна.

Зураг 2. 2022-2023 оны Байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээний ахиц

Байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр манай сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт 4,8 хувь, хүүхэд хөгжил, хамгаалал 6,4 хувь ахисан байна. Энэ нь сургуулийн алсын хараанд чиглэсэн үеийн үйл ажиллагаа эерэг үр дүнг үзүүлж байгаа нь байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр батлагдаж байна.

Сайжруулах шат /ACTION/

- Алсын хараанд чиглэсэн үеийн үйл ажиллагааг төлөвлөхдөө суралцагчдын санал, хүсэлтийг харгалзан үзэх
- Үеийн багш нарын оролцоог жигд байлгахад үеийн ахлагч, удирдлага хамтран ажиллах
- Багш нарт үеэр үйл ажиллагаа төлөвлөн ажиллахын зэрэгцээ бие даан ажиллах, үзэл бодлоо эергээр илэрхийлэх академик эрх чөлөө бүхий хувийн орон зайг үеийн ахлагч болон удирдлагын зүгээс дэмжих

Түгээн дэлгэрүүлсэн байдал

Сургуулийн менежментийг хэрэгжүүлэн зөв зохион байгуулалтад шилжсэнээр хамтын оролцоонд суурилан хөгжих замаар багш бүр хүүхэд бүрийг хөгжүүлэн сургуулиа сайн чанартай сургууль болгохоор зорин ажиллан үр дүнд хүрсэн талаар eagle телевизээр дамжуулан улс орон даяар мэдээлэгдэж, 2022-2024 оны хугацаанд ерөнхий боловсролын 20 сургуулийн 268 удирдлага багш ажилчдад туршлагаа түгээн дэлгэрүүлсэн.

Дүгнэлт

Залуу багш нарт анги удирдах, мэргэжлийн хичээл заахад хүндрэл тулгарч байсан бол туршлагатай багш нарт анги удирдах болон хичээл сургалтын үйл

ажиллагааг явуулахад хүндрэл тулгарч байсан нь ажиглагдав. Алсын хараанд чиглэгдсэн үеийн менежментийг нэвтрүүлснээр анги удирдах, хичээл сургалтын үйл ажиллагааг явуулахад тулгарч буй асуудлыг үеийн багш нар хамтран шийдвэрлэж байгаа нь тогтоогдлоо.

Сургуулийн алсын хараанд чиглэсэн үеийн зохион байгуулалт нь багш нарт тулгарч буй асуудлыг хамтаар шийдвэрлэж, багш нарын ур чадварын ялгаатай байдлыг бууруулж, багш нар цаг хэмнэх, хамтран ажиллаж үр дүнг тооцож дүгнэх, бие биеэсээ суралцах зэрэг давуу талуудыг үүсгэж байгаа бөгөөд үүний үр дүн нь суралцагчдад илэрч байна.

Үеийн зохион байгуулалтын менежмент нь суралцагчдын сурлагын ахиц, хүмүүжил, эрүүл мэндэд дэмжлэг үзүүлж, сургуулийн алсын хараанд тодорхойлсон суралцагчийн дүр төрхийг бий болгох эхний алхамууд багш, суралцагчдын хамтын ажиллагаагаар илэрч байна.

Санал

Дээрх судалгааны ажлыг манай хамт олон гүнзгийрүүлэн судалж үр дүнд нь нарийвчилсан статистик судалгааг хийх шаардлагатай байна.

Ном зүй

1. Оюунчимэг, А. (2022). “Менежментийн ухаан” . Улаанбаатар
2. Сэлэнгэ аймгийн БШУГ-ийн байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээний тайлан
3. Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай. (2023). Шинэчилсэн найруулга. Улаанбаатар. 28-р тал, 4-р тал
4. Монгол улсын их хурлын 2020 оны 52-р тогтоол 1-р хавсралт
5. БОМСТ-ийн. (2020). “Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага” гарын авлага
6. Жим Коллинз. (2001). “Сайнаас агуйд дэвшихүй” 50-р тал
7. Жонн.С. Максвэлл. (2009) Хүнээ зөв удирдах хөдлөшгүй 21 хууль. Улаанбаатар.208-р тал
8. Пүрэвдорж, Ч. (2010) Багшлахуйн менежмент. Улаанбаатар. 188-р тал
9. МОНГОЛЫН БОЛОВСРОЛЫН ТУНХАГЛАЛ-2024
10. Сако Хидэказу, (2022). Сургуулийн менежмент. Улаанбаатар. 38-р тал
11. БШУЯ. (2023). Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж
12. Батхуяг, С.(2008).Сурган хүмүүжүүлэх зүйн үндэс.Улаанбаатар: Соёмбо принтинг.
13. Мягмар,О. (2009). Судлаач багшийн гарын авлага. Улаанбаатар.
14. Мягмар,О. (2012). Сэтгэл судлал. Улаанбаатар.
15. Содов,Ц. (2014). Боловсрол судлалын үндэс. Улаанбаатар.
16. Хүүхдийн хөгжлийг дэмжсэн багшлах арга зүй. (2018). Улаанбаатар.
17. UNESCO information and Communication Technology in Secondary education . (2000)
18. Майк Боурне,Пирра Боурне.(2021). Өөрчлөлтийн менежмент.
19. Болормаа,Н.Гажиддулам,Ч. нар (2019).Багшийн хөгжил. Улаанбаатар.
20. Жим коллинз. 2022. Сайнаас агууд дэвшихүй. 2-р хэвлэл. Улаанбаатар.
21. Сургуулийн судалгаа хөгжлийн Шинэ монгол төв. (2023). Сургуулийн менежментийн гарын авлага. Улаанбаатар
22. Боловсрол Шинжлэх Ухааны яам. (2023) . Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж. Улаанбаатар
23. Жим коллинз. 2016. Сайнаас агууд дэвшихүй. 1-р хэвлэл. Улаанбаатар.
24. Цэрэндондов,П. Чимэдлхам, Ц. (2023). Сурган- сэтгэл зүйн судалгаа, түүний баримтад статистик задлан шинжилгээ хийх арга. Улаанбаатар
25. Мөнхцэцэг,Д. (2021). Хүүхдийн хөгжил ба сэтгэл зүйн зөвлөгөө. Улаанбаатар
26. Боловсролын ерөнхий хууль. (2023). Шинэчилсэн найруулга. Улаанбаатар

БАГИЙН ХАМТЫН ОРОЛЦОО-СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТЭД НӨЛӨӨЛӨХ НЬ

О.Мөнхтуул

Төв аймаг Зуунмод сум, 5 дугаар бүрэн дүнд сургууль

Бага ангийн сургалтын менежер

Оршил

Багшийн хөгжлийн талаарх асуудлыг зөвхөн багшийн мэргэжлийг дээшлүүлэх талаас нь голчлон авч үзээд багшийн ажиллах таатай орчин болоод багш нарын хамтын үйл ажиллагааг дэмжинэ гэж ярьдаг боловч хамтын ажиллагааны менежментэд суралцаагүйгээс багшийн хөгжлийн үр дүн бага байгаа нь ажиглагддаг.

Иймд сургуулийг амжилттай удирдах ямар боломжууд байгаа, менежментийн явц дахь тулгамдсан асуудал, бэрхшээлүүдийг даван туулах ямар арга замууд байгаа, сургуулийн хөгжилд нөлөөлөх гол хүчин зүйлсийг хэрхэн зохистой ашиглаж үр дүнд хүрч болох талаар судлан дүн шинжилгээ хийж энэ талаар хуримтлуулсан туршлага өөрийн удирдахуйн арга барилаа бусадтай хуваалцахад судалгааны маань зорилго оршино.

Үндэслэл

Багийн хамтын ажиллагаанд түшиглэн багш нар “Багаар ажиллахпаа зөв менежменттэй ажиллаж” тулгамдсан асуудлаа хамтран шийдсэнээр нэг хүний олон цагт хийх ажлыг багасгах, багш ажлын байран дээрээ хөгжиж, сэтгэл зүйн орчинд эерэг үр дүнд хүрдэг. Багийн хамтын ажиллагаа нь сургуулийн менежментэд нөлөөлдөг зэрэг туршлагыг түгээн дэлгэрүүлэх нь энэхүү сэдвийг сонгох үндэслэл болсон.

Зорилго

Сургуулийн менежментийг хөгжүүлэхэд багийн болон хичээлийн менежмент, хамтын бүтээлч оролцоо, багшийн хөгжил нөлөөлнө.

Зорилт

- ❖ Багшийн хөгжилд тулгамдаж буй асуудлууд, түүнийг шийдэх арга замыг судлах
- ❖ Зөв менежменттэй хамтын үйл ажиллагаа нь багшийн хөгжилд нөлөөлөх эсэхийг судлах
- ❖ Сургуулийн менежментэд (багшийн хөгжилд) хичээлийн менежмент нөлөөлөх
- ❖ Бүтээлч хамтын оролцооны үйл ажиллагаа нь сургуулийн менежментэд нөлөөлөх аргыг судлах

Судалгааны арга зүй

- ❖ Ажиглалтын арга, ангилах, нэгтгэн дүгнэх арга, асуулгын арга, дүн шинжилгээ хийх арга, харьцуулах арга, туршин хэрэгжүүлэх арга, логикчлох арга

Түлхүүр үг: Менежмент, багийн менежмент, хичээлийн менежмент, багшийн хөгжил

Судалгааны хэрэгцээ шаардлага

Сургуулийн менежментийг сайжруулахад багш ажлын байранд хөгжих, зөв менежменттэй багийн ажиллагаанд суралцах, хамтран ажиллах чадвар эзэмших нь чухал гэж үздэг.

Дэвшүүлж буй асуудал

Удирдлагын чиглүүлэг болон багш нарын өөрсдийн хүсэл сонирхлоор багш нарын сонирхол, ерөнхий чадвар дээр нь тулгуурлан сонирхлын бүлгүүдийг бий болгож зөв менежменттэйгээр үйл ажиллагааг нь дэмжих.

Судалгааны шинэлэг санаа

Багийн хамтын ажиллагааг зөв зохион байгуулснаар сургуулийн менежментэд нөлөөлнө.

Онолын хэсэг

Менежмент гэдэг нь байгууллагын зорилтыг тодорхойлж, түүнд хүрэх замыг нарийн тодорхойлж, нөөцүүдийн ашиглалтыг оновчтой зохион байгуулж, хүмүүсээ идэвхжүүлэн манлайлж, улмаар ажлын үр дүнг үнэлэн хяналт тавих үйл ажиллагаануудын нэгдэл юм¹.

Багийн менежмент гэж юу вэ?

Багийн хамтын ажиллагааны зорилтыг тодорхойлж, түүнд хүрэх арга замыг нарийн чиглүүлж, багийн бүх гишүүдийг идэвхтэй оролцуулан улмаар ажлын үр дүнг үнэлэх хяналт тавих, зохион байгуулах үйл ажиллагааны нэгдэл гэж үзэж болно.

Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр ажиллах арга зүй

Багшийн мэргэжлийн ур чадварыг дэмжих суралцахууд суурилсан (сонирхлын, холимог) бүлгийг хүүхдийн хөгжил, суралцахууг дэмжих зорилгоор сургалтын байгууллага болон багшийн хөгжлийн төвийг түшиглэн байгуулна.

Судалгаа хэсэг

Уг судалгаанд Улаанбаатар хотоос 6 сургуулийн 112 багш, Орон нутгаас 19 сургуулийн 568 багш нийт 680 багш хамрагдлаа.

Зураг 1. Судалгааны үр дүн

Судалгааны үр дүнгээс харвал багш нар өөрийгөө хөгжүүлэхийн тулд туршлага арга зүйгээ нэмэх, бусад мэргэжил нэгтэй хүмүүстэй хамтран ажиллах нь чухал гэж үзэж байгаа нь харагдаж байна.

Судалгаанаас үзвэл ажлын ачааллыг багасгах нь хамгийн чухал болох нь харагдаж байна.

Судалгаанаас үзвэл багшийн хөгжилд тулгамдаж буй асуудлаас гарах хамгийн зөв арга зам бол “Багаар ажиллах ба хамтын оролцоо”-г нэмэгдүүлэх юм.

МХБ-ээрээ ажиллах нь багийн үйл ажиллагааг илүү үр дүнтэй болгодог байна.

Практик судалгааны зорилго

Багш ажлын байран дээрээ болон цахим орчинд багаар ажиллахдаа хичээлийн менежмент, мэргэжлийн онол, заах арга зүй, мэдлэг, ур чадвараа дээшлүүлэх нь сургуулийн менежментэд нөлөөлнө.

Практик судалгааны зорилт

- ❖ Зөв менежменттэй хамтын үйл ажиллагаа багшийн хөгжилд нөлөөлөх нь
- ❖ Бүтээлч хамтын оролцооны үйл ажиллагаа байгууллагын менежментэд нөлөөлөх нь
- ❖ Сурагч төвтэй оролцоонд суурилсан арга зүйн санаа хичээлийн менежментэд нөлөөлөх нь
- ❖ Хичээлийн менежмент нь сургуулийн менежментэд нөлөөлөх нь

Практик судалгааны туршилтын объект

- ❖ Багш нар: Төв аймаг Зуунмод сумын 5-р сургуулийн бага ангийн 15 багш, дунд ангийн 22 багш, 4-р сургуулийн 11 багш, Хүмүүн цогцолбор сургуулийн 61 багш
- ❖ Бага боловсролын сурагчид: Төв аймаг Зуунмод сумын 5-р сургуулийн 190 сурагч, 4-р сургуулийн 95 сурагч, Хүмүүн цогцолбор сургуулийн 672 сурагч

Багийн менежментийг туршиж хэрэгжүүлсэн нь /2020-2024 он/

2020-2022 оны хичээлийн жилд:

- 3 баг болж нэг багт 5-н хүн байхаар төлөвлөсөн.
- Баг болохдоо нэг багт заавал - залуу багш, зэрэгтэй багш, туршлагатай багш гэж тэнцвэртэйгээр хуваагдан хамтрагчаа сонгон нэг баг болж эргээд 5 баг болон хамтран ажилласан.

Багш нар хамтран 1-5-р ангийн “Математик, Монгол хэл, Хүн орчин” хичээлийн нийт 1401 даалгавартай 15 даалгаврын санг цаасаар боловсруулж мөн “wordwall, wizer.me” программууд дээр “Математик”-ийн хичээлээр нийт 416 цахим даалгаврыг боловсруулсан.

2022-2023 оны хичээлийн жилд “Хичээлийн менежмент”-д суурилсан хичээлийн судалгааг зохион байгуулсан туршилт үйл ажиллагаа. /өөрийн сургууль дээр/

- Сургууль дотроо бага ангийн багш нар багаараа “Хичээлийн менежмент” буюу “Хичээлийн судалгаа”-г багийн зохион байгуулалттайгаар 4,5-р ангид хэрэгжүүлж эхэлсэн.
- Өөрийн сургуулийн дунд анги / физик, газарзүй, хими, биологи/ -ийн багш нартай хамтарч агуулгын залгамж холбоо, хөтөлбөр төлөвлөлт, судлагдахууны агуулгын өргөсөл, гүнзгийрэл дээр хамтран ажилласан.

2023-2024 оны хичээлийн жилд “Хичээлийн менежмент”-д суурилсан хичээлийн судалгааг зохион байгуулсан туршилт үйл ажиллагаа. /Аймгийн төвийн сургуулиудтай /5 сургууль, 4 сургууль, Хүмүүн цогцолбор сургууль болон өөрийн сургуулийн дунд ангийн багш нартай хамтран/

2022-2023 оны туршиж хэрэгжүүлсэн судалгаат хичээл дээр үндэслэн сурагчдын “Байгалийн ухааны хичээлээр илэрхийлэх чадвар”-ыг хөгжүүлэхээр зорилгоо болгон өөрийн сургууль дээр болон аймгийн төвийн сургуулиудтай МХБ-ээр хамтран судалгаат хичээлийг зохион байгууллаа.

Зураг 2. Судалгаат хичээлийн үр дүн

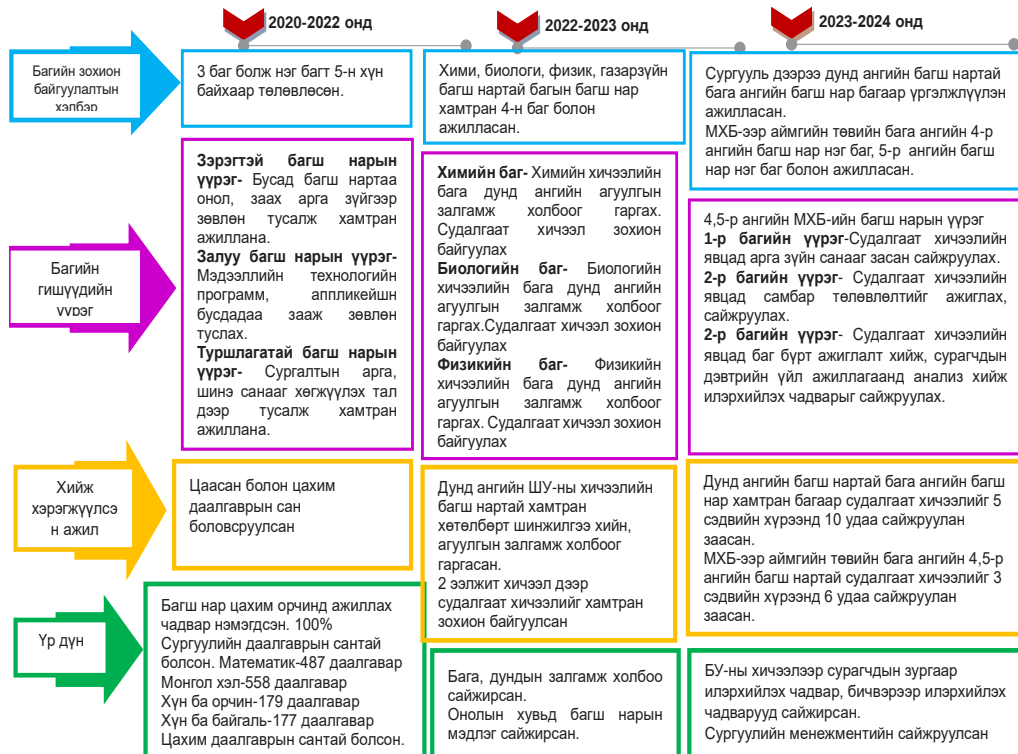
Дэвтрийн бичиглэл: Судалгаат хичээл 1-д дэвтрийн бичиглэл оруулаагүй дан ажлын хуудсан дээр ажилласан. Судалгаат хичээл 2-д дэвтрийн бичиглэл оруулж ирснээр 79 хувь бичиглэл хийсэн нь

судалгаат хичээл 4 дээр 99 хувь болж ангийн бүх сурагчид дэвтэр хөтөлсөн.

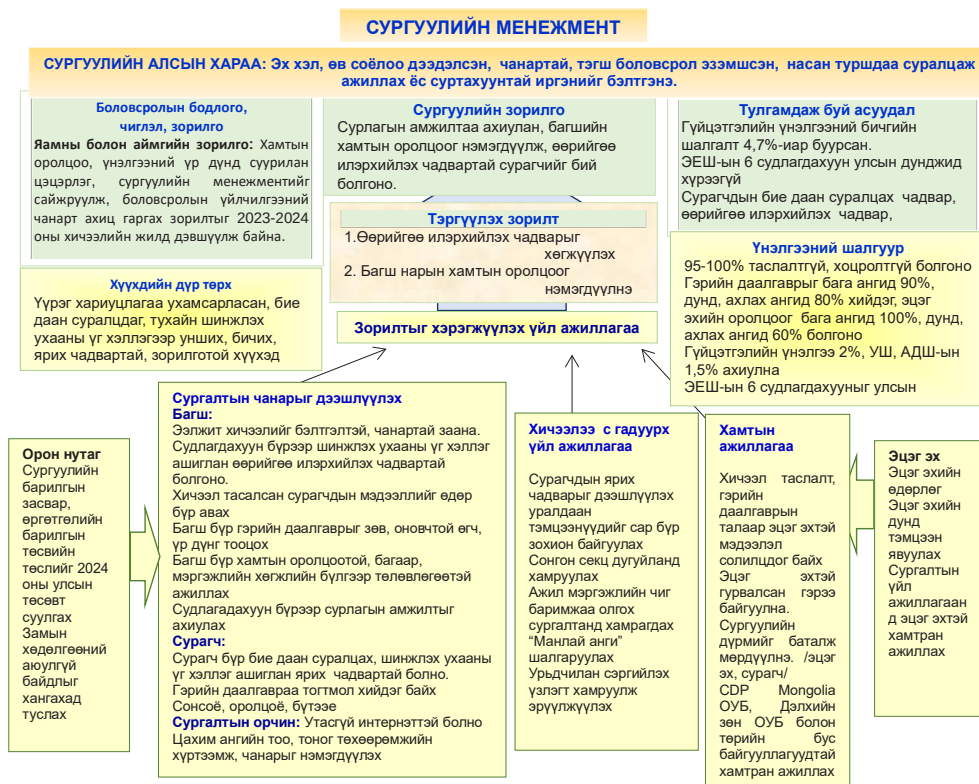
Бичгээр илэрхийлэх чадвар: Судалгаат хичээл 1-д сурагчид туршилтаас ойлгосноо бичгээр илэрхийлэх чадвар 68% байсан бол судалгаат хичээл 4-д 95 хувь болж өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зургаар илэрхийлэх чадвар: Судалгаат хичээл 1-д сурагчдын зургаар илэрхийлэх чадварыг 14 хувьтайтай дэмжсэн бол судалгаат хичээл 4-д 93 хувьтай дэмжлэг үзүүлсэн.

Зураг 3. Багийн менежментийг туршиж хэрэгжүүлсэн нь /2020-2024/

Зураг 4. Сургуулийн менежментийн загвар

Дүгнэлт

2020 оноос өмнө ажиллаж байсан туршлага дээр үндэслэн 2020-2022 оны хичээлийн жилд багшийн хөгжлийг ханган ажиллахад “Багийн менежмент”-ийг илүү нарийн зохион байгуулж ажилласан.

Багш нарын мэдлэг чадварыг дээд зэргээр ашиглаж, суралцах явдлыг дэмжиж байх нь хөгжлийн нэг хүчин зүйл болдог. Сургуулийн багш нарын хөгжил дээд цэгтээ хөгжиж гэмээнэ сургуулийн ажил урагшлах менежмент болно.

Багш нар маань өөрийн сайн чаддаг зүйлээ бусдадаа түгээн дэлгэрүүлж, өөрийн чадахгүй байгаа зүйлээ бусдаасаа суралцах замаар мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээ хөгжүүлж чадвал бидэнд хийж чадахгүй ажил, шийдэж чадахгүй бэрхшээл гэж үгүй болно.

Багаар ажилласны давуу тал

2020 оноос өмнө ажиллаж байсан туршлага дээр үндэслэн 2020-2022 оны хичээлийн жилд багшийн хөгжлийг ханган ажиллахад “Багийн менежмент”-ийг илүү нарийн зохион байгуулж ажилласан.

Багш нарын мэдлэг чадварыг дээд зэргээр ашиглаж, суралцах явдлыг дэмжиж байх нь хөгжлийн нэг хүчин зүйл болдог. Сургуулийн багш нарын хөгжил дээд цэгтээ хөгжиж гэмээнэ сургуулийн ажил урагшлах менежмент болно.

Багш нар маань өөрийн сайн чаддаг зүйлээ бусдадаа түгээн дэлгэрүүлж, өөрийн чадахгүй байгаа зүйлээ бусдаасаа суралцах замаар мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээ хөгжүүлж чадвал бидэнд хийж чадахгүй ажил, шийдэж чадахгүй бэрхшээл гэж үгүй болно.

Багаар ажилласны давуу тал

- Баг хамт олноороо асуудлыг шийдвэрлэхэд аль болох олон оновчтой хувилбарыг боловсруулан тодорхой нэг шийдэлд хүрдэг.
- Харилцан бие биеэ хүндэтгэхэд суралцах харилцааны соёл эзэмшдэг
- Бие биеэ сайтар танин мэдэх, итгэлцэл бий болох, санаа бодлоо чөлөөтэй уралдуулах, асуудлыг олон өнцгөөс хардаг
- Хамтын хүч хөдөлмөр, хамтач эвсэг, тусархаг сэтгэлийн үр шимийг хүртэнэ
- Хамтын хүчээр харилцан тасралтгүй суралцаж, хөдөлмөрлөж, хамтдаа хөгжих боломжтой
- Багийн гишүүдийн хоорондын нөхөрсөг, ажил хэрэгч, итгэлтэй харилцаа тогтож төлөвшиж, багш нарын багаар ажиллах чадвар сайжирсан.

Багаар ажилласан үр дүн			
Өмнө нь хамтран ажиллаж байхдаа		Зөв менежменттэй хамтран ажилласнаар	
Сул тал	Давуу тал	Сул тал	Давуу тал
✓ Бүтээлч байдал бага ✓ Хугацаа их орно ✓ Тулгамдсан асуудалд зөв шийдэл гаргахад хүнд ✓ Багш нэг бүрийн үүрэг тодорхой бус ✓ Бие биедээ найдах ✓ Санал зөрөх	✓ Бүтээлч байдал нэмэгдэнэ ✓ Туршлагатай багшаас суралцана	✓ Нэг хүн хариуцлага алдахад багийн ажил, үр дүнд нөлөөлдөг	✓ Харилцан суралцана ✓ Хугацаа бага орно ✓ Сэтгэл зүйн таатай орчин бүрдсэн ✓ Бүтээлч байдал нэмэгдэнэ ✓ Асуудлыг хялбараар шийднэ ✓ Зорилгодоо хурдан хүрнэ ✓ Багш нэг бүрийн үүрэг тодорхой болсон ✓ Туршлагаа түгээн дэлгэрүүлэх

БАГИЙН МЕНЕЖМЕНТЭЭР ДАМЖУУЛАН СУРАГЧДАД СЭТ ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭХ НЬ

Увс аймаг Улаангом сумын Ерөнхий боловсролын VI сургуулийн жишээн дээр

Б.Энхмаа түүх нийгмийн багш, emaenhmaa044@gmail.com
Д.Одонтуяа дуу хөгжмийн багш, Odno3203@gmail.com
Б.Ганцэцэг гадаад хэлний багш, battulgagantsetseg31@gmail.com
Э.Нэргүй монгол хэлний багш, En0053uundra@gmail.com
Ц.Вандандулам биологийн багш, v99833121@gmail.com
Ц.Сүнжидмаа математикийн багш, tse.sunjidmaa@gmail.com
 Увс аймаг Улаангом сум, Ерөнхий боловсролын 6 сургууль

Хураангуй

Сургалтын байгууллагын үйл ажиллагааны эцсийн зорилго бол оюунлаг, хүмүүнлэг, эрүүл иргэн бэлтгэх билээ. Хүүхдийг цагаан цаас хэмээн төсөөлөхөд, сургалтын байгууллага СУРЛАГА, ЭРҮҮЛ МЭНД, ТӨЛӨВШИЛ гурвыг хамтад нь хэрэгжүүлж байж бид тэр цаасан дээр “ЗӨВ ЗУРАГ” зурна. Иймд ирээдүйн иргэдийг бэлтгэхэд сургалтын байгууллага сурагчдад хэрэгцээтэй бүрэн цогц үйлчилгээг, хамтын оролцоонд суурилсан зөв менежментээр хэрэгжүүлэх нь зөв юм. Ингэж гэмээн бид хүүхдийн “САЙН САЙХАН БАЙДАЛ”-г бүрэн хангах юм.

Түлхүүр үг: Багийн менежмент, Сурлага, Эрүүл мэнд, Төлөвшил /СЭТ/

Зорилго: Сургууль өөрийн нөөцөө бүрэн дайчлан сурагчдад тулгамдсан асуудлыг, багийн менежментэд тулгуурлан боловсруулж, хэрэгжүүлэн, үр дүнг тооцно.

Зорилт:

- Сурагчдын өмнө тулгамдаж буй асуудал, эрэлт хэрэгцээг эцэг эх, асран хамгаалагч, багш, ажилчид болон сурагчдын оролцоотой хэлэлцүүлэн, судалж тодорхойлох.
- Асуудалд тулгуурласан багийн менежмент боловсруулах.
- Хүүхдэд хүрэх үр дүнг том зургаар харж, сурлага, эрүүл мэнд, төлөвшил гурвыг цогцоор нь шийдэх арга замыг турших.
- Багийн менежментийг хэрэгжүүлж, асуудлыг шийдвэрлэн үр дүн, ахицыг тооцох.

Шинэлэг тал: Сургалтын байгууллагын гол хэрэглэгч болох сурагчийнхаа хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлж, оновчит гаргалгааг цогцоор нь том зургаар харж, шийдвэрлэх арга замыг СЭТ аргачлалаар шийдвэрлэхийг хичээн туршин, хэрэгжүүлж, үр дүн бүрт үнэлгээ хийж буй нь бидний судалгааны шинэлэг тал юм. /Зураг 1. СЭТ үйлчилгээ/

Үндсэн хэсэг

БОЛОВСРОЛД МЕНЕЖМЕНТ ЯАГААД ХЭРЭГТЭЙ ВЭ? Менежмент гэдэг нь байгууллагын зорилтыг тодорхойлж, түүнд хүрэх замыг нарийн тооцож, нөөцүүдийн ашиглалтыг оновчтой зохион байгуулж, хүмүүсээ идэвхжүүлэн манлайлж, улмаар ажлын үр дүнг үнэлэн, хяналт тавих үйл ажиллагаануудын нэгдэл юм. (Д.Ванчигсүрэн, 1996) Бид асуудлаар дүүрэн, өөрчлөлт ихтэй, мэдээллээр цалгисан **VUCA** цаг үед аж төрж байна. Тэгвэл:

Нэгдүгээрт: Бидний уламжлалт боловсролын систем үүнд нийцэхүйц иргэдийг бэлтгэж чадаж байна уу?

Хоёрдугаарт: Боловсролын одоогийн систем ямар иргэдийг бэлтгэж байна вэ?

Гуравдугаарт: Бид боловсролыг шинэчлэхдээ юуг гол цэгээ болгон авах ёстой вэ? гэсэн асуултууд урган гарч байна. (Б.Батаа, 2015)

Бид гол цэгээ олохын тулд давхардсан тоогоор 3697 сурагч, асран хамгаалагч, багш, ажилчдыг хамруулсан хоёр удаагийн үйл ажиллагаа өрнүүлж, асуудлыг доорх байдлаар эрэмбэлэв.

Хүснэгт 1. Асуудлаа тоймлосон шийдлийн хүснэгт
Шийдлийн хүснэгт

Шийдвэрлэх асуудал	Саналын эрэмбэ	Шийдэл	Шийдлийг хэрэгжүүлэх болсон шалтгаан	Хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа	Үйл ажиллагааны хэрэгцээ шаардлага, нийгмийн байдал
 Сурлага С	Бие дааж сурах чадварыг дээшлүүлэх	Оновчтой төлөвлөсөн гэрийн даалгавар	Сургуулийн анги тахимын хуралцаа хөнгөлтгүй үед суралчид үзсэн хичээлээ гүнзгийрүүлэн бэтгэх боломж бол оновчтой төлөвлөсөн гэрийн даалгавар юм.	1.Чанартай чимх даалгавар 2.Үйлдэн суралцах даалгавар	Оновчтой, төлөвлөгөөгүй гэрийн даалгавар бол товчоондоо СУРАХ ХҮСЛИЙН ДАЙСАН юм. Учир нь 2022 онд ЕБ-н 16 сургуульд "Хичээлийн цаг, агуулга, гэрийн даалгавар" гэсэн 3 бүлэгт судалгаа явуулжээ. Үүнээс зөвхөн гэрийн даалгавар бүлгийг авч үзэхэд судалгаанд оролцсон сурагчдын 45% нь гэрийн даалгавар их өгдөг учир хичээлд явах ямар ч сонирхол байдаггүй гэж хариулжээ. Харин 11% нь гэрийн даалгавраа хийгээгүй үедээ албаар хичээлээ төсөлдөг гэсэн хариулт өгсөн байна. https://ikop.mn/p/14a42?postId=1wAE2kaqj0RxCzGDZrelK9tSA3mMuOTKBmCUEcJTAnc6AMKEdgjMbbBFD88G
 Эрүүл мэнд Э	Сургуулийн орчинд цэнгэх, өлсөх мэдрэмжгүй суралцах боломжийг бүрдүүлэх	Дунд, Ахлах ангийн сурагчдад үдийн цай элэх, -Ус уух орчин бүрдүүлэх, таниулах.	-Сурагчид сургуулийн орчинд өлсөх, цэнгэх мэдрэмжгүй, суралцах боломжийг шийдэх – Сургуулийн орчинд эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй хүнсний зүйл хэрэглүүлэх.	1. Өглөөний цай Өсөлтийн үндэс үйл ажиллагаа 2.Өөрийгөө урлах цаг 3. Өгө хором	Өдөр бүр өглөөний цай уулгүй хичээлдээ явж байгаа сурагчид олон байгаа нь бидний санав зовних асуудлын нэг зайлшгүй мөн билээ. Учир нь өлсгөлөн хүүхдийн сэтгэл санаа маш тогтворгүй, уур үзвэртэй эсвэл үйл нь идэвхгүй сул байдаг Өлсөх мэдрэмжтэй үед: -Сурах идэвх, ажиллах эрч хүч 13% буурна. -Анхаарал төвлөрөлт 10%-о буурна. -Уур бүхимдэй 17%-иар нэмэгдэнэ. (Эрүүл мэнд 7-р анги сурах бичиг 2019 он)
 Төлөвшил Т	Сургуулийн орчинд тайван эмгэлэн, өөртөө итгэлтэй бусадтай харилцах	Сургууль дээр харилцааны зэрэг дүлээн орчин бүрдүүлэх.	-Сурагчдад сургуулийн орчинд бусадтай зөв боловсон харилцах СЭТГЭЛ ЗҮРХНИЙ БОЛОВСРОЛ-д анхаарах	1.Нүднээс нүдэнд – Зүрхнээс зүрхэнд үйл ажиллагаа Багш-Сурагч, Багш – Эцэг өх	Өсвөр насныхан сэтгэл явдал, зан үйлийн хувьд 60.5% нь эрүүл, 30.5% нь тулгамдсан асуудалтай, 9% нь эмгэгтэй байна \Судлаач Б.Баярмаа Л Насандангал нар 2013он\ https://main.gov.mn/uploads/files/05b34b9d4c82e2420344edbb081f9e8d90e469b5.pdf

Бид сурлага, эрүүл мэнд, төлөвшил / цаашид СЭТ/ гэсэн гурван чиглэлийг сурагчдадаа хамтад нь өгч гэмээн боловсролын байгууллагын жинхэнэ үүргээ гүйцэлдүүлж байна гэж үзсэн. Иймд манай сургуулийн багш, ажилчид бүгд “Эвт шаазгай, Буга барина” гэдэгчлэн дээрх гурван чиглэлийн хүрээнд тодорхой зорилго бүхий 5 багт хуваагдаж, сургуулийн эцсийн бүтээгдэхүүн болох сурагчдадаа бүрэн СЭТ үйлчилгээ үзүүлэхийг зорин ажиллаж байна.

Зураг 2. Хэрэгжүүлэлтийн хүснэгт

Судалгааны хэсэг: Асуудалд тулгуурлан боловсруулж, үр дүнг нь багийн менежментээр хэрэгжүүлэх гэсэн зорилгынхоо хүрээнд бид сурлага, эрүүл мэнд, төлөвшил гэсэн гурван чиглэлээр сурагчдын өмнө тулгарч буй асуудлыг илрүүлэх зорилгоор дараах үйл ажиллагаануудыг хэрэгжүүлж байна. Мөн Питер Хоукинсийн багийн гүйцэтгэлийн 5С загварын зармыг баримтлан энэхүү илтгэлээ бичлээ. (Н.Сэлэнгэ, 2024, хууд. 166)

Асуудал 1. ГЭРИЙН ДААЛГАВАР: Гэрийн даалгаврын нөхцөл байдлыг тодорхойлохоор судалгаа авахад нэгэн төрлийн даалгавар тогтмол хийлгэх өөрөөр хэлбэл байнга унших, бичих бодох даалгавар өгөх эсвэл хэт их даалгавар өгөх нь даалгавраа тогтмол хийх сурагчдын тоог бууруулна гэсэн дүгнэлтэд хүрч байна. Эцэст нь оновчгүй төлөвлөсөн гэрийн даалгавар бол сурах хүслийн дайсан ажээ.

ТУРШИЛТ НЭГ буюу ОНОВЧТОЙ ТӨЛӨВЛӨСӨН ГЭРИЙН ДААЛГАВАР:

1. **ЧАНАРТАЙ ЧИМХ** буюу **ИНТЕГРАЦЧИЛСАН ДААЛГАВАР** : Судалгаанаас дүгнэхэд сурагчид нэг дор олон төрлийн даалгавар хийх нь тэдний сурах сонирхлыг бууруулдаг болох нь батлагдсан. Үүнийг шийдвэрлэхийн тулд гэрийн даалгаврыг ЧАНАРТАЙ бөгөөд ЧИМХ байдлаар өгөх, даалгаврын тоо биш хүүхдэд үлдэх үр дүнд анхаарахыг зорилоо. ЧАНАРТАЙ – Нэг удаагийн гэрийн даалгавар хийх явцдаа сурагчид хоёроос дээш хичээлийн агуулгыг бататгах, гүнзгийрүүлэн ойлгох боломж олгосон даалгавар юм. ЧИМХ – Сурагчид нэг дор олон төрлийн даалгавар хийх ачааллыг бууруулан өдөрт 1-2 хичээлийн даалгаврыг хийх явцдаа 2 ба түүнээс дээш хичээлийг бататгах боломжтой даалгаврыг чимх даалгавар гэж бид дүгнэж, үйл ажиллагаагаа энд чиглүүлэв. (хүрээлэн Б. с., 2023)

ЧАНАРТАЙ бөгөөд ЧИМХ даалгаврын хэрэгжүүлэх боломж бол оновчтой

төлөвлөсөн ИНТЕГРАЦЧИЛСАН ГЭРИЙН ДААЛГАВАР юм. Энэ туршилтаа бид бага ангиас дунд ангид орж, цөөн хэдэн хичээлийн даалгавраас хэт олон гэрийн даалгаварт дарагдаж, даалгаврын төөрөгдөлд орох магадлалтай 6-р ангийн 5 бүлэгт туршин хэрэгжүүллээ.

Зураг 3. Интеграцчилсан даалгавар

(БСШУСЯ, 2019), (хүрээлэн, 2019), (БШУЯ, 2021), (<https://www.medle.mn/>)

2. ҮЙЛДЭН СУРАЛЦАХ ДААЛГАВАР: Үйлдэн суралцах гэрийн даалгаврын зорилго нь: Хичээлээр олж авсан шинжлэх ухааны мэдлэг чадвараа бататгах, сурагчдын бүтээлчээр бие даан суралцах, өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих юм. (Э.Уранцэцэг, 2022) Ж.Пиажегийн –“Оюун ухааны тэнцвэрийн онол”-р хүүхдийн оролцоог чухалчилж, судалж байгаа зүйлийнхээ утга учрыг нээж, бүтээж олсноороо хүүхэд урамшин зоригжино. Суралцагчийн мэдлэг бол түүний зохион бүтээсэн ертөнц гэж үздэг. (Ч.Пүрэвдорж, 2010) Иймд бид хүүхэд өөрийн ертөнцөө бүтээх, алдаа оноогоо өөрөө ойлгоход туслах зорилгоор үйлдэн суралцах даалгаврыг сургуулийн 43 бүлгийн 1300-д сурагчид хэрэгжүүлж байна. /Хавсралт 4 /. Дээрх хоёр ажлын үр дүнг дунд ангид орж, олон хичээлийг нэгэн зэрэг судалж эхэлж буй 6-р ангийн 5 бүлгийн 135 сурагчийг хамруулж үр дүнг тооцов.

Асуулга 1. Гэрийн даалгавар ахиц

6-р ангийн 5 бүлгийн 135 сурагчийн гэрийн даалгаврын ахицыг тооцоход: Даалгавар хийх идэвх 18.9 хувь нэмэгдсэн байх ба үүнийг нарийвчлан үзэхэд байгалийн ухааны хичээлүүдийн даалгавар хийх идэвх 15.9% ахисан бол, нийгмийн ухааны хичээлүүдийн ахиц 3 хувь байна. Үүний учир шалтгаан нь хичээлийн агуулгатай нь холбоотой байна. Туршин үйлдэх боломжтой хичээлүүдийн даалгаврын хэлбэр сурагчдад илүү сонирхолтой, хийх идэвхийг нь өрнүүлж байна.

Асуудал 2: Сурагчдын ундлах, хооллох байдал тэдний сурлагад хэрхэн нөлөөлж буйг илрүүлэх зорилгоор доорх судалгаануудыг авч, үр дүнд анализ хийв.

Асуулга 2. Өглөөний цайны судалгаа

 ЭРҮҮЛ МЭНД	№	Асуулт	Хариулт	Хувь	Үр дүн
	1	Та хичээлдээ ирэхдээ өглөөний цайгаа бүрэн ууж ирдэг үү?	Уудаггүй	68,2%	Судалгааны үр дүнг нэгтгэн үзвэл өглөөний цайгаа ууж ирэх нь сурлагад эергээр нөлөөлнө. Гэвч ихэнх сурагчид цайгаа ууж ирдэггүй тул сургууль дээр цай уух нөхцөлийг бүрдүүлэх шаардлага үүсэж байна.
	2	Цай хоолоо бүрэн идэж ирсэн үедээ хичээлээ сайн ойлгодог гэдэгтэй санал нийлэх үү?	Санал нийлнэ	72,0%	
	3	Сургууль дээр цай уух нөхцөл бүрдүүлэх нь сурлагын чанарт эергээр нөлөөлнө гэдэгтэй санал нийлэх үү?	Санал нийлнэ	71,0%	

Бид дээрх судалгааны үр дүнд үндэслэн дараах нарийвчилсан судалгааг авч биеийн жингийн индексийг тодорхойлж үзлээ.

Асуулга 3. Биеийн жингийн индекс тодорхойлох асуулга

Судалгаанд хамрагдсан 6-12р ангийн нийт 673 сурагчийн 309 сурагч буюу 46 хувь нь жингийн дутагдалтай, 349 сурагч буюу 52 хувь нь хэвийн, 14 сурагч буюу 2 хувь нь таргалалттай гэсэн үзүүлэлттэй байна	1-5 р ангийн нийт 720 сурагчийн 590 буюу 82 хувь нь жингийн дутагдалтай, 115 сурагч буюу 16 хувь нь хэвийн жинтэй, 15 сурагч буюу 2 хувь нь таргалалттай гэсэн үзүүлэлттэй байна.

Нэмэлт судалгааны үр дүнгээс үзэхэд манай сургуулийн бага ангийн сурагчдын 82 хувь нь, дунд ахлах ангийн сурагчдын 46 хувь нь шим тэжээлийн дутагдалтай байгаа нь анхаарал татсан асуудал байлаа.

Шалтгааны судалгаа:

/Асуулга 4. Өглөө цай уухгүй байгаа шалтгааны судалгаа/

 Шалтгааныг илрүүлэх судалгаа	№	Асуулт	Хариулт	Хувь	Дүгнэлт
	1	Та ямар шалтгааны улмаас хичээлдээ ирэхдээ цайгаа ууж амьдаггүй вэ?	Цагтаа амьдаггүй	48,3%	Судалгаанаас үзэхэд зориудаар буюу өөрийн хүсэл сонирхлоор өглөөний цай ууж ирдэггүй сурагчид 7,7%-ыг эзэлж байгаа бол үлдсэн 92,3% нь цагтаа амьдаггүй, хоол хүнсээ өөрөө бэлтгэж чаддаггүйгээс гадна санхүүгийн боломж тааруу, хоол хийх материал байдаггүй, цай ууж хэвшээгүй гээж хариулсан байна.
			Турах сонирхолтой	7,7%	
			Хоол хүнсээ өөрөө бэлтгэж чаддаггүй	29,4%	
	2		Бусад	14,7%	

Биеийн жингийн индексийн судалгаанд үндэслэн, шалтгааныг нь тодруулах судалгааг сурагчдаас авахад **7.7** хувь турах сонирхлоор, бусад нь ямар нэгэн хүчин зүйлээс болж ийм байдал үүсэж буйд анхаарахгүй байх аргагүй үзүүлэлт юм.

Иймд цай ундгүй хичээлдээ явж буй сурагчдын суурь шалтгааныг илрүүлэхээр сургуулийн нийгмийн ажилтантай хамтран ажиллаж, дараах дүгнэлтэд хүрлээ.

Тус сургууль нь Увс аймгийн хэмжээнд хүүхдийн тоогоор гуравт ордог хэдий ч дотуур байр байдаггүй. Иймд сумаас ирж суралцаж буй сурагчид айлд, эсвэл аймгийн төвд хэн нэгэн таньдаг айлын хашаанд гэр барин амьдардаг **356** сурагч байгаа нь өндөр тоо юм.

Дээрх судалгааны үр дүнд үндэслэн сургуулийн зүгээс санхүүгийн болоод ажиллах хүчний нөөц бололцоогоо дайчлан дараах арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлж байна.

ТУРШИЛТ 2 буюу ӨГЛӨӨНИЙ ЦАЙ ӨСӨЛТИЙН ҮНДЭС: Сургууль дээр болон сургуулийн ойролцоо сурагчид хооллох орчин байхгүй.

Дэлгүүр байх хэдий ч хүүхдэд хэрэгтэй шим тэжээл өгөх хүнс байгаа эсэх нь эргэлзээтэй юм. Иймд:

- **ӨӨРИЙГӨӨ УСЛАХ ЦАГ** – Ус уух орчныг сургуулийн хэмжээнд бүрдүүлж, сурагчдад ус уухын ач холбогдлыг таниулж, тэдэнд ус уух хормыг багш бүр хичээл дээрээ гаргаж өгсөн. Мөн сургуулийн анги танхим, коридорт ус цэвэршүүлэгчийг хүртээмжтэй байршуулж өмнөх жилээсээ нэг дахин буюу сургуулийн хэмжээнд 42 ус уух боломжит цэг бүрдүүллээ. Их завсарлагаагаар 1-р ээлжид хичээллэдэг дунд, ахлах ангийн 350 гаруй сурагчдад **ӨЕГ ХОРОМ** үдийн цайг сургууль дотоод нөөц боломжоо дайчлан хэрэгжүүлж байна.
- “Өглөөний цайны ач холбогдол, хүнсний шимт байдал” сэдэвт сургалт, үйл ажиллагаануудыг

I-XII ангийн сурагч болон эцэг эх, асран хамгаалагчдад үе шаттай явуулж байна.

Үр дүн: Бага анги төгсөөд, дунд анги руу орж буй 6-р ангийн сурагчдад **үдийн цайны хямралд өртдөг** байдал багш нарт ажиглагдсан. Иймд 6-р ангийн 5 бүлгийн 135 сурагчдад цайны завсарлагын дараа буюу 4-р цаг дээр хичээл ордог 15 багшаас ярилцлагын аргаар ангийн уур амьсгалыг тандах судалгаа авахад “сурагчдын хичээлийн идэвх нэмэгдэж, сурагчдын анхаарал төвлөрөл сайжрах байдал ажиглагддаг” гэсэн эерэг үр дүн үзүүлсэн. /Хавсралт 10/

Асуудал 3. Нийгэмд өсвөр насныхны сэтгэлзүйг анхаарах шаардлага зайлшгүй үүсээд байгааг цахим орчноос илхэн харж болохоор байна. Иймд сургуулийн сурагчдын харилцаа хандлагад тулгарч буй асуудлыг илрүүлэх зорилгоор дараах асуулгыг авахад:

Асуулга 5. Харилцааны талаарх асуулга/

№	Асуулт	Хариулт	Хувь	Үр дүн
1	Манай сургуулийн сурагчид бие биетэйгээ/багш ажилчидтай / найрсаг харилцдаг гэдэгтэй санал нийлэх үү?	Сурагчдын харилцаа хандлагад сэтгэл ханамжгүй байдаг	24,9%	Судалгаанд хамрагдсан сурагчдын 24,9% нь сургуулийнхаа сурагчдын харилцаа хандлагад сэтгэл ханамжгүй байдаг гэсэн үр дүн гарсан.

ТУРШИЛТ 3 буюу энэ чиглэлээр бидний хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа /Зураг 4. Нүднээс нүдэнд-Зүрхнээс зүрхэнд лого/

Нүднээс нүдэнд НҮДНЭЭС НҮДЭНД - ЗҮРХНЭЭС ЗҮРХЭНД буюу СЭТГЭЛ ЗҮРХНИЙ БОЛОВСРОЛ

Зүрхнээс зүрхэнд

Эрүүл мэндийн сайдын А/779 тушаал “Хүүхэд өсвөр үеийнхэнд сэтгэцийн эрүүд мэндийн тусламж зөвлөгөө өгөх зураглал”-д ЕБС-н удирдлагууд, эмч, нийгмийн ажилтан, эрүүл мэндийн багшаас гадна АУБ /анги удирдсан багш/ сурагчдад хэрхэн сэтгэлзүйн дэмжлэг туслалцаа үзүүлэхийг тодорхой заасан байдаг. (ям, 2021) Манай оронд өсвөр үеийнхний хэрэгцээг тодорхойлох судалгаагаар тэдний 25.7 хувь нь ганцаардал болон сэтгэл гутралд ордог. (Өсвөр үеийнхэнд үзүүлэх сэтгэцийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, 2018)

Иймд сурагчдын төлөвшил болоод харилцаа хандлагыг сайжруулах, сургуулийн орчинд эерэг харилцааг бүрдүүлэх үүднээс чин сэтгэлийн ярилцлага

өрнүүлэх “НҮДНЭЭС НҮДЭНД - ЗҮРХНЭЭС ЗҮРХЭНД” үйл ажиллагааг “АУБ багш – Сурагч”, “АУБ - Асран хамгаалагч” хооронд хийж хэвшээд байна. /Хавсралт11/

Энэ нь өөрт тулгамдаж буй асуудлыг нээлттэй ярилцах чин сэтгэлийн ярилцлагын цаг юм. “Сэтгэл судлаач Жозеф Люфт, Харри Ингэм нар 1955 онд бүлгийн динамикийг судлах явцдаа бусад хүмүүс өөрийг нь хэрхэн хүлээн авч боддог талаарх ойлголт, бусдын төсөөлөл хоёр зөрдгийг мэдсэн. Тэд судалгаанаас үндэслэн хүн бусадтай болон өөртэйгөө харилцах харилцаагаа илүү сайн ойлгоход туслах “Жахорын цонх” загварыг боловсруулсан.

Нээлттэй асуулга ярилцлагыг өрнүүлдэг уг загварын үр дүнд хувь хүн өөрийгөө танин мэдэж, бусдад хэрхэн хүлээн зөвшөөрөгдөж байгааг ойлгож, харилцааны чадвараа хөгжүүлдэг. Бусдад өөрийгөө таниулах замаар өөрийгөө болон бусдыг илүү сайн ойлгох, харилцаа болон итгэлцлийг нэмэгдүүлж, үл ойлголцлоос урьчилан сэргийлэх ач холбогдолтой”. (Н.Сэлэнгэ, 2024, хуудсд. 15-16) Энэхүү үйл ажиллагааг АУБ нар ангийн нийт сурагчид болон асран хамгаалагчидтай улирал бүр явуулж хоорондын харилцаанд үүссэн үл ойлголцлын ханыг чин сэтгэлийн ярилцлагын үр дүнд нурааж чаддаг.

Дүгнэлт: Эдгээр ажлуудын үр дүнг үнэлэх зорилгоор харьцуулсан судалгаа авлаа. Туршилтын өмнө нийт сурагчдын 24.9 хувь нь бие биеийнхээ харилцаа хандлагад сэтгэл ханамжгүй байсан бол туршилтын дараа сэтгэл ханамжгүй сурагчдын тоо 11.2 хувиар буурч 13.7 хувь болсон байна.

“Нүднээс нүдэнд- Зүрхнээс зүрхэнд” ажлынхаа үр дүнд SOAR шинжилгээ хийж үзэхэд:

Хүснэгт 2. SOAR шинжилгээ

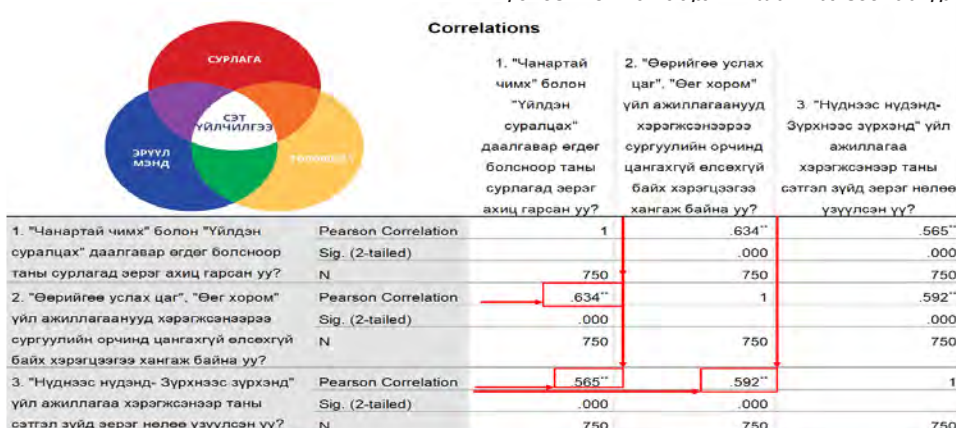
 ДАВУУТАЛ	 БОЛОМЖ	 ХҮСЭЛ ЭРМЭЛЗЛЭЛ	 ҮР ДҮН
• СУРАГЧ ӨӨРИЙГӨӨ ИЛЭРХИЙЛЭХ ЧАДВАРТАЙ БОЛСОН • БУСДЫГ СОНСОХ ЧАДВАРТАЙ БОЛСОН • АСУУДЛЫГ ХАМТРАН ШИЙДВЭРЛЭХ БОЛОМЖ НӨХЦӨЛ БҮРДСЭН.	• АНГИ ХАМТ ОЛНЫ УУР АМЬСГАЛЫГ ЭЕРГЭЭР ӨӨРЧЛӨХ БОЛОМЖТОЙ. • АСУУДЛЫГ ХАМТДАА ШИЙДВЭРЛЭХ БОЛОМЖТОЙ • БАГШ, СУРАГЧ, ЭЦЭГ ЭХИЙН СЭТГЭЛ ХАНАМЖИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ БОЛОМЖТОЙ	• СЭТГЭЛ ЗҮЙН СӨРӨГ МЭДРЭМЖЭЭС САЛАХ • ЭЭРЭГ ХАРИЛЦААТАЙ БОЛСОН БАЙХ • ЭЭРЭГ ХАНДЛАГАТАЙ БОЛСОН БАЙХ • БИЕ БИЭЭ ОЙЛГОХЫГ ЭРХЭМЛЭХ	 • ЭЭРЭГ ХАРИЛЦАА ХАНДЛАГАТАЙ БАГШ, СУРАГЧ, ЭЦЭГ ЭХИЙН ТОО НЭМЭГДСЭН. • АЖИЛ, ХИЧЭЭЛДЭЭ ИРЭХ ДУРТАЙ БОЛСОН БАЙНА. • АЖЛЫН БҮТЭЭМЖ НЭМЭГДСЭН. • СУРГУУЛИЙН ОРЧИНД ЯЛГАВАРЛАН ГАДУУРХАЛТ, ДЭЭРЭЛХЭЛТ БАГАССАН.

Асуудалд суурилсан менежментийн дээрх үндсэн гурван асуудлын хоорондын хамааралд SPSS программ ашиглан хамаарлын шинжилгээ хийсэн.

Туршилтын үр дүн:

Хамаарлын шинжилгээ: Судалгааны үр дүнгээс үзэхэд нэгдүгээр асуулт нь хоёр болон гуравдугаар асуулттай урвуу хамааралтай. Өөрөөр хэлбэл нэгэн төрлийн даалгавар тогтмол хийлгэх, хэт их даалгавар өгөх нь даалгавраа тогтмол хийх сурагчдын тоог бууруулдаг гэсэн дүгнэлтэд хүрч байна. /pearson correlation -0.347, -0.313/. Мөн дээрх хоёр болон гуравдугаар асуултын неорсоны коррелляцын коэффициент нь 0,698 буюу хоорондоо өндөр хамааралтай асуултууд бөгөөд sig. (2-tailed) 0.000 буюу энэ хамаарал нь статистикийн хувьд ач холбогдолтой гэсэн үр дүн гарч байна.

Хүснэгт 3. Хамаарлын шинжилгээний үр дүн:

Сурлага, эрүүл мэнд, төлөвшил гэсэн гурван чиглэлээр сурагчдад тулгамдаж буй асуудлыг тодорхойлон, асуудлыг сайжруулахад чиглэсэн үйл ажиллагаанд сургуульд хамааралтай хүн бүр чин сэтгэлээсээ оролцож байна. Энэ нь Сэтгэл судлаач Брюс Такман багийн хөгжлийн 4-р үе шат буюу ХАМТРАХ шатанд байна гэж дүгнэлээ. (Н.Сэлэнгэ, 2024, хууд. 157)

Туршилтын үр дүн: "Багийн менежмент"-ийн үйл ажиллагааг дүгнэн сургуулийн менежмент буюу удирдлага зохион байгуулалтыг үнэлэх асуулгыг 6 асуумжаар авахад нийт хамт олны 61.7% нь менежментийн үнэлгээгээр асуудлаа ярилцаж шийддэг, тасралтгүй хөгжигч байгууллага гэсэн эерэг үр дүн гарсан. (Боловсролын ерөнхий газар, 2023) /Хавсралт12/

Туршилтын үр дүн 3: Асуудалд тулгуурлан багаар ажилласан багийн менежментийн үйл ажиллагаандаа SWOT шинжилгээ хийж үзэхэд:

Хүснэгт 4. SWOT шинжилгээ

БАГИЙН МЕНЕЖМЕНТ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД SWOT ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН НЬ

ДАВУУ ТАЛ	БОЛОМЖ
- Сургуулийн удирдах ажилтнууд нэгдсэн зорилгод багш ажилчдаа чиглүүлэгч, зохицуулагч, манлайлагчид байдаг. - Багш нар бол хамтрагч, идэвхтэй хөгжүүлэгчид. Баг болж ажилласнаар багш ажилчдын хамтын ажиллагаа сайжирсан. - Эцэг эхийн үүрэг нь хамтрагч дэмжигч байх ба тэд сургуультай идэвхтэй хамтран ажилладаг. - Сургуулийн ажилтнууд өөрсдийгөө нэг баг гэж үздэг, нээлттэй хамтран ажилладаг үүрэг хариуцлагаа хуваалцдаг. - Баг болж ажилласнаар багш ажилчдын хамтын ажиллагаа сайжирсан. - Багш ажилчид сурагчидтай найрсаг харилцах, зөв дадалтай.	- Багийн менежмент дээр тулгуурлан сурагчдад сурлага, эрүүл мэнд, төлөвшил гэсэн гурван үндсэн чиглэлээр цогц үйлчилгээ үзүүлэх боломжтой. - Багаараа хамтран ажилласнаараа сургуулийн орчинд өлсөх, цангах мэдрэмжийг эерэгээр шийдвэрлэх боломжтой. - Багаар ажилласнаараа багш бид өөрсдөө сурагчдын сэтгэл зүрхний боловсролд анхаарах боломжтой. - Багаар ажилласнаараа сурагчийн бие даах чадварыг хөгжүүлж, гэрийн даалгаврыг эерэг аргаар шийдвэрлэх боломжтой.
СУЛ ТАЛ	ЭРСДЭЛ
Ойлголцол нэгдэх хүртэл маш олон удаагийн үйл ажиллагаа өрнүүлэх шаардлагатай болдог.	Багийг буруу хувиарлан, хийх ажлын чиглэлийг оновчтой төлөвлөгөөгүйгээс ажлын ачаалал нэмэгдэх эрсдэлтэй.

Дүгнэлт

Байгууллага өөрийн дотоод нөөцөө бүрэн дайчилсан менежментийг хэрэгжүүлэхэд, асуудлаа оновчтой тодорхойлох нь чухал аж. Тодорхойлсон асуудлыг шийдвэрлэх арга зам бол зөв зохион байгуулалттай багийн менежмент юм. Бидний хэрэгжүүлж буй “Багийн менежмент” суралцагчдад хүрэх үр дүнг том зургаар нь харсан, цогц үйл ажиллагаа болж чадаж буйг илтгэлээс харж болохоор байна.

- Оновчтой төлөвлөсөн гэрийн даалгавар нь анги танхимын хүрэлцээ дутмаг нөхцөлд сурагчдын хичээлийг бататгах, чадварын хөгжүүлэх нэгэн гарц болж чадлаа.
- Сурагчид сургууль дээр байх хугацаандаа өлсөх, цангах мэдрэмжгүй байх боломжийг бүрдүүлснээрээ сурагчдын сурах идэвхийг нэмэгдүүллээ.
- Сурагчдын сэтгэл зүрхний боловсролыг /EQ/ анхаарч сургуулийн менежментийн тодорхой хэсгийг энэ үйл ажиллагаанд чиглүүлснээрээ сурагчдын харилцаанд тодорхой хэмжээний эерэг өөрчлөлтүүд гарлаа.

Сургалтын байгууллага нь сурагчдын сурлагад анхаарахаас гадна тэдний ирээдүйн өсөлт хөгжлийн суурь үндэс болсон эрүүл мэнд, төлөвшлийн асуудлуудыг орхигдуулалгүй, шийдэх арга замыг эрэлхийлэн тэднийхээ САЙН САЙХАН БАЙДАЛ -г хангах бүрэн боломжтой байна.

Санал

- *Эцэг эх, асран хамгаалагчдад:* Өөрийн хүүхдийн төлөвшил хүмүүжлийг боловсролын байгууллагад даатгаад орхих биш эцэг эхийн үүргээ биелүүлж хариуцлагатай өрх гэрийг бүтээх шаардлагатай байна.
- *Ерөнхий боловсролын сургуулиудад:* Сурагчийн зөвхөн сурлагад анхаарахаас гадна тэдний суурь хэрэгцээнүүдийг анхаарч, онцлог ялгааг тооцоолсон зөв менежмент хэрэгжүүлэх.
- *БШУЯ болон Монгол улсын засгийн газарт:* Хүүхэд бүр эрхэм гэдгийг харгалзан тэднийхээ САЙН САЙХАН БАЙДАЛ – г чухалчилж суурь хэрэгцээ болох суралцах үедээ өлсөх мэдрэмжгүй байлгах үүднээс үдийн хоол хөтөлбөрийг дунд болон ахлах ангид хэрэгжүүлэх, сэтгэлзүйн боловсролд анхаарч дунд сургуулиудад ажиллаж буй сэтгэл зүйчийн орон тоог нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна

СУРГАЛТЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХАД БАГШ НАРЫН ХАМТЫН ОРОЛЦООГООР ДЭМЖИХ НЬ

Бага ангийн математикийн “Өгөгдөлтэй ажиллах” агуулгын жишээн дээр

*Ж.Цэндсүрэн бага ангийн багш, заах аргач
Багийн гишүүд: Б.Дуламсүрэн сургалтын менежер, зөвлөх
Б. Маасүрэн бага ангийн багш, тэргүүлэх
О. Номин-Эрдэнэ бага ангийн багш, тэргүүлэх
Г.Гэрэлчимэг бага ангийн багш, тэргүүлэх
Ц. Пүрэвзаяа бага ангийн багш
Х.Зулцэцэг бага ангийн багш
Ховд Жаргалант 1-р сургууль*

Хураангуй

2022 онд бид анх удаа гүйцэтгэлд суурилсан үнэлгээнд хамрагдаж, багш болон сургалтын байгууллагууд тохирсон шалгуур үзүүлэлтүүдээр үнэлэгдэж, тухайн сургалтын байгууллага, багш одоо ямар түвшинд, хаана явж байгаагаа бодит байдлаар харж чадсан жил болсон.

Харин 2023 оныг Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын тушаалаар сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулах жил болгон зарласан. Энэ хүрээнд сургалтын байгууллага бүр өөрсдийн менежментийг сайжруулах, суралцагчийн хөгжил, хамгаалал, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, багшийн хөгжил, удирдлагын манлайлал, сургалтын орчин, хэрэглэгчдийн сэтгэл ханамжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр анхаарч ажиллаж байна.

Сургалтын байгууллага болон багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний гол шалгуур үзүүлэлтийн нэг бол сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт юм. Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг тухайн байгууллага багаараа хамтарч ажилласнаар менежментээ сайжруулах, цаашлаад сургалтын байгууллага болон багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээнд ахиц гаргах боломжтой юм.

Сургуулийнхаа бага ангийн багш нар хамтран сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дээшлүүлэх, байгууллагын гүйцэтгэлийн үр дүнгээ ахиулах, цаашлаад гүйцэтгэлийн үнэлгээний мөнгөн урамшуулалд олон багш хамруулах зорилгоор өмнөх жилийн гүйцэтгэл тааруу үнэлэгдсэн агуулгаа менежмент боловсруулан ажиллаж, тодорхой үр дүн хүрсэн шийдлээ толилуулъя.

Түлхүүр үг: боловсрол, менежмент, багш, баг, сурагч, түвшингийн даалгавар

Оршил

Улс орны хөгжлийн үндэс суурь нь иргэдийнх нь боловсрол байдаг. Чанартай боловсрол олгох үндсэн чиг үүрэгтэй сургуулиуд менежментээ байнга сайжруулах ёстой.

Хором хормоор хувьсан өөрчлөгдөж байгаа нийгэмд зохицон амьдрах чадамжтай хүүхдийг бэлтгэхийн тулд төрөл бүрийн чадварыг эзэмшүүлэх, боловсролын стандарт түвшинг дээшлүүлэх шаардлагатай байна. Үүний тулд зөвхөн сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэн сайжруулаад зогсохгүй, дээрх чадамжуудыг бодитоор олгох сургуулийн менежментийг хөгжүүлэх зайлшгүй шаардлагатай болж байна.

Иймээс сургуулийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний бодит мэдээллийн сантай ажиллаж, бага ангийн сурагчдын сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн давуу болон

сул талыг оновчтой тодорхойлж, түүнийг багш нартаа тайлбарлан ойлгуулж, багш нар гүйцэтгэл тааруу агуулгаа илрүүлж, хэрхэн менежмент боловсруулан хамтран ажиллах боломж байгааг судлах нь энэхүү илтгэлийн үндэслэл юм.

Үндсэн хэсэг:

Зорилго: Гүйцэтгэл тааруу агуулгын шалтгааныг олох, сайжруулах аргыг турших, багш нар хамтран ажиллах боломжийг судлах

Зорилт:

- Сургуулийн бага ангийн сурагчдын математикийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний 2022, 2023 оны үр дүнд шинжилгээ хийх
- Бага ангийн багш нараас асуулга авах
- Агуулга эзэмшилтийг сайжруулах менежмент боловсруулах, турших, дүгнэх

Судалгаанд ашигласан арга:

- Ажиглалт
- Асуулга /google form/
- Анализ

Сурагчдын гүйцэтгэл тааруу агуулгыг менежмент боловсруулан ажиллах нь үр дүнтэй эсэхийг судалж, цаашид сургууль, багшийн гүйцэтгэлийн үр дүнд ахиц гаргах

Судалгааны ажлын шинэлэг тал: Бага ангийн сурагчдын математикийн хичээлийн “Өгөгдөлтэй ажиллах” агуулга эзэмшилтийг ахиулах, сургалтыг хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийж, үр дүнгээ ахиулсан нь шинэлэг тал юм.

Онолын үндэс

Байгууллагын хүч нөөцийг хамгийн зохистойгоор ажиллуулж, түүний эрхэм зорилго, зорилтуудад хүрэхийн тулд төлөвлөх, зохион байгуулах, хошуучлах, хянах зэргээр асуудал ба шийдвэр үйл явцыг менежмент гэж үздэг.

Байгууллага хамт олныг зөв удирдан чиглүүлэхийн тулд зорилгыг зөв тодорхойлж, төлөвлөлтийг үндэслэж, зохион байгуулалтыг тодорхой болгож, хүний нөөцийг бүрдүүлэн хяналтыг хэрэгжүүлэх үйл явцыг менежмент гэнэ.

Сургууль гэх байгууллагын менежмент нь:

- Багш нарын сурган хүмүүжүүлэх, боловсролын ажлаа сайжруулах, хүсэл эрмэлзэл, санаачлагыг татан гаргаж, бодит үйлдэл хийхэд хөтлөх
- Сургуулийн сургалтын үйл ажиллагааны нэгдмэл байдал болон уялдаа холбоог бий болгох гэсэн хоёр зорилгыг хангах учиртай.

Үүний тулд сургуулийн менежментэд суурилсан сургалтын үйл ажиллагааны хэрэгжилт, тодорхой дүр зураг болон бодит нөхцөл байдлын талаар багш ажилчид хамтдаа суралцах шаардлагатай юм.

Сургуулийн менежментийг гүйцэтгэлийн үнэлгээний үр дүнд үндэслэн сайжруулах боломжтой юм.

Суралцагчид ямар ай, ямар мэдлэг чадварын хувьд сул байгааг илрүүлэх, агуулгын хоцрогдол хаана байгааг тодорхойлох, судлагдахуун тус бүрээр улс, бүс, аймгийн түвшинд хаана яваагаа харьцуулах, дүгнэлт хийж сайжруулах боломжийг гүйцэтгэлийн үнэлгээ бүрдүүлж байна.

Цаашлаад хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд сургалтын, багшийн чадвар, удирдлага, хамтын ажиллагаа, оролцогчдын сэтгэл ханамж, зэрэг нөлөөлөх бүхий л хүчин зүйлийг илрүүлэн сургуулийн сургалт үйл ажиллагааг сайжруулах үндэс суурийг бий болгодог.

Судалгааны үр дүн

Зураг 1. Гүйцэтгэлийн үнэлгээний дүр дүн

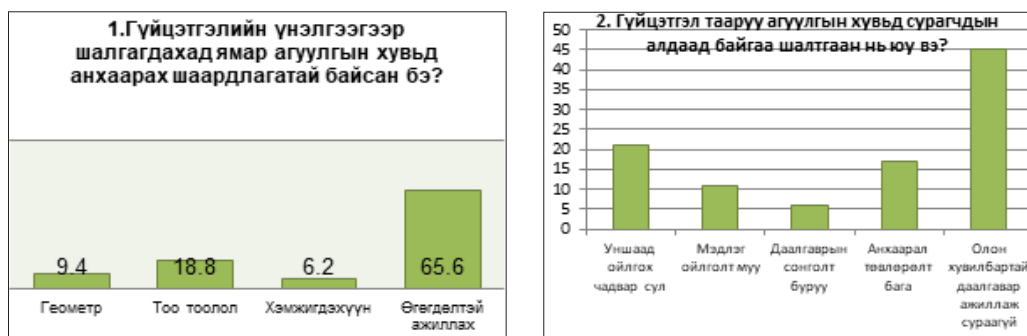

2022 оны бага ангийн математикийн хичээлийн сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувьд өгөгдөлтэй ажиллах агуулга 21.6%-44%-иар бусад агуулгаасаа бага үнэлэгдсэн. Энэ бол бидний анхаарах шаардлагатай асуудал болсон. Цаашид шийдвэрлэх арга замаа тодорхойлохын тулд сургуулийнхаа бага ангийн багш нарыг асуулгад хамрууллаа.

Зураг 2. Багш нарын ерөнхий мэдээлэл

Зураг 3. Багш нараас авсан судалгааны үр дүн

Зураг 4. Багшийн хувьд анхаарах шаардлагатай агуулгыг хэрхэн сайжруулдаг вэ?

Зураг 5. Гүйцэтгэл тааруу агуулгаа сайжруулахын тулд багш нар хэрхэн хамтарч ажиллах вэ?

Багш нараас авсан судалгаагаа дүгнэхэд сургуулийн бага ангийн математикийн хичээлийн “Өгөгдөлтэй ажиллах” нь 1-5 анги тус бүрдээ анхаарах шаардлагатай агуулгад болсон. Түүний шалтгаан нь сурагчдын уншаад ойлгох чадвар сул, олон хувилбартай даалгавар ажиллаж сураагүй байна. Багш нар хамтарч гүйцэтгэл тааруу агуулгаа төлөвлөгөө боловсруулан ажиллаж сайжруулах, сурагчдын сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг үнэлгээний шалгуурт тохирсон даалгавраар хөгжүүлэх боломж байгааг судалсан.

Туршилтын үр дүн

Шалтгаанаа тодорхойлоод, асуудлаа олж хараад дараах менежментийг боловсруулсан.

Зураг 6. Боловсруулсан арга зүй

Үйл ажиллагаа 1: Агуулгын судалгаа

Багш бүр “Өгөгдөлтэй ажиллах агуулгаа судалж, босоо хөндлөн залгамж холбоо, судлах цаг, суралцахуйн үр дүн шалгуур зэргийг тодорхойлж, цаашид гүйцэтгэлийн үнэлгээний өөрийн үр дүнг ахиулах төлөвлөгөө боловсруулав.

Хүснэгт 1. Төлөвлөгөө

Анги	Судлах цаг	Суралцахуйн зорилт тоо	Суралцахуйн зорилтууд	Судлах цаг	Нийт
I анги	112 цаг	2	1.4.а; 1.4.б	14 цаг	Нийт математикийн 752 цаг судлахаас 118 цаг нь өгөгдөлтэй ажиллах цаг байна.
II анги	160 цаг	3	2.4.а; 2.4.б; 2.4.в	27 цаг	
III анги	160 цаг	3	3.4.а; 3.4.б; 3.4.в	24 цаг	
IV анги	160 цаг	4	4.4.а; 4.4.б; 4.4.в; 4.4.г	24 цаг	
V анги	160 цаг	5	5.4.а; 5.4.б; 5.4.в; 5.4.г; 5.4.д	29 цаг	

Үйл ажиллагаа: 2 - Үнэлгээний шалгуурт тохирсон даалгаврын сан боловсруулах

- Ээлжит хичээлийн төлөвлөлтийг иж бүрэн, чанартай боловсруулан хамтран ажилласан.
- Гүйцэтгэлийн үнэлгээний даалгаварт дүн шинжилгээ хийсэн.
- Ямар, ямар төрлийн дасгал даалгаврууд байдгийг судалсан.
- Үнэлгээний 4-р түвшинд тохирсон даалгавруудыг боловсруулсан.
- Хүнд төрлийн даалгаврыг олон удаа давтан ажиллуулсан.
- Бүтээх, зурах, байгуулах төрлийн даалгавруудыг ажиллаж, бие даан суралцах чадварыг ахиулсан.
- 4, 5-р ангийн сурагчдад алхамчилсан даалгавруудыг түлхүү ажиллуулж, үр дүнд хүрсэн.
- Бага ангийн багш нарын МХТ мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр интерактив ажлын хуудас боловсруулж, сурагчдаар ажиллуулсан.

Үйл ажиллагаа: 3 Судалгаат хичээл - Түгээн дэлгэрүүлэлт

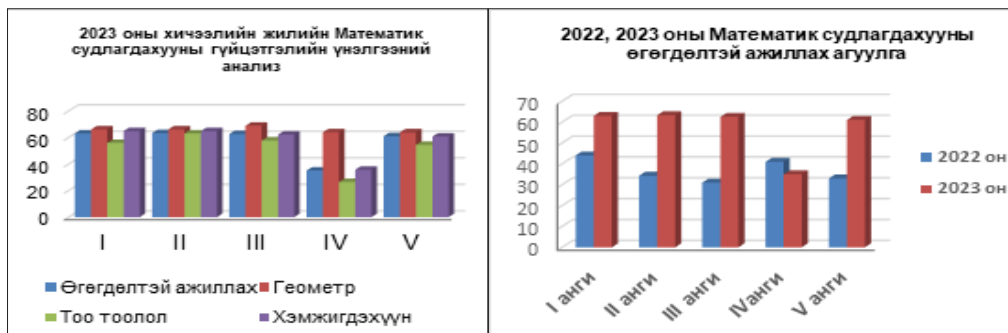
- 2022-2023 оны хичээлийн жилд судалгаат хичээлийн сэдвээ “Өгөгдөлтэй ажиллах” сэдвээр бэлтгэж, багш Ж.Цэндсүрэн 3-р анги, Б.Норолха 2-р ангид чиглүүлэн заасан.
- Судалгаат хичээлийг аймгийн төвийн 7 сургуулийн 21 бага ангийн багш, Мөнххайрхан сумын 11 багш, Чандмань сумын 10 багш нийт 42 багшид түгээн дэлгэрүүлж, туршлагаа хуваалцсан.
- Тус сургуулийн 3-р ангийн 6 бүлгийн 240 сурагчдад багш бүр зохион байгуулан явуулсан.
- 2023-2024 оны хичээлийн жилд “Багш солилцоо” хөтөлбөрийн хүрээнд Ховд аймгийн Жаргалант сумын 3-р сургуулийн 20 багш, 130 гаруй сурагчдад хичээл зааж чиглүүлэн, хэлэлцүүлэн туршлагаа солилцлоо.

Гэрийн даалгавар

- Амьдрал ахуйтай холбоотой, ээж аав, гэр бүлийхэнтэйгээ хамтраад хийх боломжтой даалгавруудыг боловсруулж гэрийн даалгаварт өгсөн.
- Өгөгдөл, мэдээлэл цуглуулах, бүртгэх
- Гэр бүлийн гишүүдийн өндрөөр график байгуулах
- Дуртай өнгө, биеийн жин, төрсөн улирал зэргийг хүснэгтэд бүртгэх
- Гэр бүлийн гишүүдийн хүйсийн харьцааг дугуй диаграммаар илэрхийлэх
- 7 хоногийн цаг агаарын мэдээг хөтлөх, диаграмм байгуулах

Туршилтын үр дүн

Зураг 6. Харьцуулсан судалгаа

Ахиц: 2022, 2023 оны сургуулийн бага ангийн математикийн судлагдахууны “Өгөгдөлтэй ажиллах” агуулгын харьцуулсан үнэлгээгээр анги тус бүр 19%-31.5%-иар ахисан үзүүлэлтэй байна.

Дүгнэлт

Хамтарч ажилладаг сургууль дотроосоо өөрчлөгдөж, тасралтгүй хөгждөг. Хамгийн чухал нь сурагч хүүхдүүдэд гарах эерэг өөрчлөлт, үр нөлөөгөөр баталгааждаг хэмээн Сако хидэказү зохиолч хэлсэн байдаг. Энэхүү үйл ажиллагааг зохион байгуулснаар дараах үр дүнд хүрлээ.

Багш бүр сурагчдад тулгамдаж буй асуудлыг судалж ойлгох, сургалтын үйл ажиллагааг сурагчдынхаа бодит нөхцөл байдалд тохируулан хэрэгжүүлэхийн тулд хоорондоо уялдаа холбоотой ажилласнаар сургуулийн үйл ажиллагаа, менежмент бүхэлдээ сайжирдаг.

- ✓ Бид хамтаараа гүйцэтгэлийн үнэлгээний даалгавартай ижил түвшний, олон төрлийн даалгаврууд боловсруулан сурагчдаар ажиллуулж, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтээ ахиуллаа.
- ✓ Эцэг эх, асран хамгаалагчийг гэрийн даалгавраар хичээл сургалтын үйл ажиллагаандаа татан оролцуулж, оролцоог нь нэмэгдүүллээ.
- ✓ Хамтын оролцоонд суурилсан багийн менежментээр ажилласнаар бага ангийн багш нар, болон сургуулийн гүйцэтгэлийн үнэлгээнд тодорхой ахиц гарч, тодорхой үр дүнд хүрлээ.
 - 2022 онд багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээнд бага ангийн 27 багш хамрагдаж, 48.1% гүйцэтгэлийн үнэлгээний урамшуулан авсан.
 - 2023 онд бага ангийн 25 багш хамрагдаж, 68% нь гүйцэтгэлийн үнэлгээний урамшуулалд хамрагдлаа.
- ✓ Багаараа хамтарч ажиллаж, асуудлаа олж харан, зорилгоо тодорхойлж, үйл ажиллагаагаа төлөвлөн хэрэгжлүүлж ажилласнаар сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг ахиулж, сургууль 2022 онд 71.36% үнэлэгдэж байсан бол 2023 онд 75.54% болж, 4.18% ахисан үзүүлэлттэй байна.
- ✓ Бага ангийн багш нарын “Мэдээлэл харилцааны технологи” мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээрээ хамтран ажиллаж, “Өгөгдөлтэй ажиллах” агуулгын хүрээнд интерактив ажлын хуудсыг бэлтгэн сурагчдаар ажиллуулсан нь үр дүнтэй байлаа.

Энэхүү арга зүйгээр бусад агуулгаа сайжруулах бүрэн боломжтой.

Санал

- Цаашид багш нарыг хамтарч ажиллах, ажлаа төлөвлөх, гүйцэтгэх, мэдээлэл солилцох, туршлагаа хуваалцах нөхцөл боломжоор хангаж өгөх
- Урамшуулах
- Бусад ерөнхий боловсролын сургуулиудад түгээн дэлгэрүүлэх

Ном зүй

1. Ч. Пүрэвдорж “Багшлахуйн менежмент” УБ
2. БСШУЯ (2019). Бага боловсролын сайжруулсан хөтөлбөр
3. Менежмент сурах бичиг Н.Цэнд, Г.Батхүрэл, Я.Шуурав, Х.Пүрэвдагва УБ 2013
4. Бага боловсролын хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуур УБ 2021
5. Бага боловсролын хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуурыг хэрэглэх зөвлөмж УБ 2021
6. Алимаа С., Амартүвшин Д., (2023) Математик I Улаанбаатар
7. Ариунтунгалаг Б., Гантулга Б., Хишигжаргал Д., (2022) Математик II Улаанбаатар
8. Эрдэнэчимэг Б., Энхцэцэг Д., (2023) Математик III Улаанбаатар
9. Гантуул А., Батболд Г., Дэнсмаа Ж., Чойсүрэн Э. (2023) Математик I Улаанбаатар
10. Түвшинжаргал Д., Батболд Г., Отгонтуяа Д., Нарантуяа Н. (2021) Математик V Улаанбаатар
11. <https://mn.wikipedia.org>

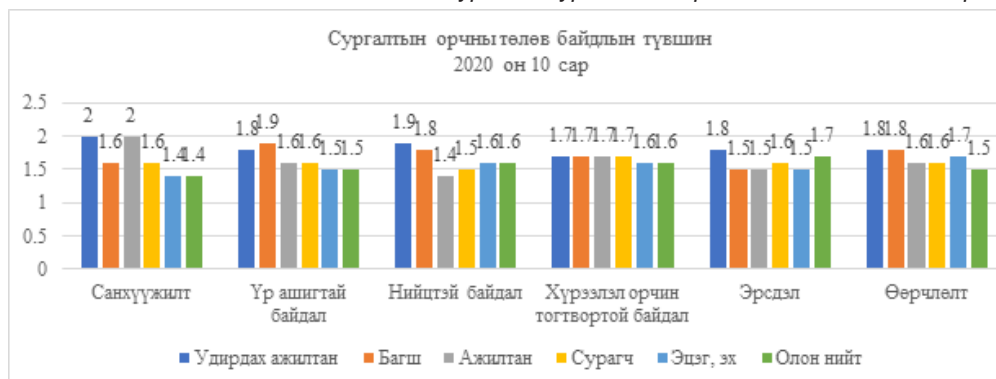
ДОТООД ХАМТЫН АЖИЛЛАГААНЫ “DMTS 5P” АРГАЧЛАЛААР МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ

Б.Гантулга, Сургуулийн захирал
Б.Тунгалагцэцэг, Сургалтын менежер
Р.Цэрэн-Очир, Биологийн багш
Я.Дүүрэнбилэг, Зөвлөх БСУГ-ын мэргэжил
арга зүйн хэлтсийн дарга
Хөвсгөл аймаг, Дэлгэрмөрөн цогцолбор сургууль
gantulga7406@gmail.com

Үндэслэл

Төслийн эхэнд бид СБААХ үнэлгээний арга зүйгээр засаглал, хүний нөөцийн чадавхын хөгжил, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, сургалтын орчин, түншлэл гэсэн 5 айд суралцагч, эцэг эх, багш, ажиллагсад, олон нийт, удирдлага гэсэн 6 талаас өөрийн үнэлгээг хийхэд хамгийн бага үзүүлэлттэй анхаарал татсан нь сургалтын орчин байлаа.

Зураг 1. Сургалтын орчны төлөв байдлын түвшин

Сургалтын орчин төлөв байдлын түвшин үнэлгээний дундаж 1,6 буюу бойжилтын нэгдүгээр түвшинд байна. Сургалтын дотоод орчин агуулгын хүрээнд Сургуулийн гадаад орчинд үүсэж байсан эрсдлийг судалж тохижилт шинэчлэл эхлүүлэх шаардлагатай сургуулийн дотоод орчин агуулгын хүрээнд *Дотоод орчноо сайжруулах хүрээнд тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл хийж эхэлсэн ч санхүүжилт хүрэлцдэггүй*, барилга байгууламж, эдэлбэр газрын ашиглалт, хамгаалалт агуулгын хүрээнд *“Оролцогч талын санаачлага, дэмжлэг, бүтээлч байдал, хамтын ажиллагаа эхлэл төдий ахиц дэвшил бага”* гэсэн үнэлгээ дүгнэлтүүд гарсан байна¹. Эндээс

1. Сургуулийнхаа гадаад, дотоод орчныг тохижуулах санхүүжилтийг хэрхэн бий болгох боломж байна вэ?
2. Дотоод хамтын ажиллагааг яаж сайжруулж байж санхүүгийн эх үүсвэр бүхий төсөл хөтөлбөрүүдийг амжилттай, үр ашигтай хэрэгжүүлэх вэ?

Түлхүүр үг: Санхүүгийн тулгамдсан асуудал, сургуулийн менежмент, СБААХ /сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага/, дотоод хамтын ажиллагаа

¹ “Дэлгэрмөрөн” цогцолбор сургуулийн СБААХ-ын төлөв байдлын өөрийн үнэлгээ. 2020

Дэвшүүлж буй санаа: Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлагыг сургуулийн менежментэд нэвтрүүлснээр судалгаанд суурилан илрүүлсэн тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэхдээ олон нийт хамтын ажиллагааны оролцоог нэмэгдүүлэх боломж байна гэсэн санааг дэвшүүлж байна.

Зорилго: Хүний нөөцийн чадавхын хөгжлийг зөв удирдан, сургуулийн бодлого, менежментийг сайжруулах зорилгоор боловсруулсан дотоод хамтын ажиллагааны “DMTS 5P” аргачлалыг туршин хэрэгжүүлж үр дүнг тооцох.

Зорилт:

- ✓ Дотоод хамтын ажиллагааны “DMTS 5P” аргачлалыг туршин хэрэгжүүлэх
- ✓ Аргачлал болон үйл ажиллагааны чанар үр дүнг тооцох

Судлах зүйл: Дотоод хамтын ажиллагааны “DMTS 5P” аргачлалын хэрэглээ ба сургуулийн менежментийн нийцэл

Судалгааны арга: Асуулга, ярилцлага, баримт бичигт шинжилгээ хийх, үйлийн судалгаа, харьцуулсан судалгаа

Онолын хэсэг

Менежмент гэж юу вэ? Менежмент гэдэг нь байгууллагын зорилтыг тодорхойлж, түүнд хүрэх замыг нарийн тодорхойлж, үйлдвэрлэлийн нөөцүүдийн ашиглалтыг оновчтой зохион байгуулж, хүмүүсээ идэвхжүүлэн манлайлж, улмаар ажлын үр дүнг үнэлэн хяналт тавих үйл ажиллагаануудын нэгдэл юм. Хэвлэл, мэдээллийн менежмент дараах таван үндсэн үүргийг гүйцэтгэдэг. Үүнд: **Төлөвлөх, зохион байгуулах, удирдах, зохицуулх, хянах**. Энэ үүргүүдийг анх Францын нэрт бизнесмен Анри Файоль “Аж үйлдвэр ба ерөнхий удирдлага” номонд тодорхойлсон байдаг.

Сургуулийн удирдлага буюу засаглал: Сургуулийн удирдлага гэдэг нь ерөнхий утгаараа хүүхдийн хөгжлийн мөн чанар, гол зүй тогтлуудад тулгуурлан түүнд хэрэгцээтэй мэдлэг, ухааныг төлөвшүүлэх зорилго бүхий иж бүрэн нөлөөлөл, гадаад орчны хувьсах чанарын болон сургуулийн өөрийнх нь дотоод үйл ажиллагааны үр дүнгийн тухай мэдээлэлд үндэслэн зохицуулалтын үйл явц гэж үзэж болно².

Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага – СБААХ

Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага (СБААХ) нь тогтвортой байдлыг сургуулийн амьдралын бүхий л хүрээнд, үйл ажиллагааны салаа мөчир бүрт бий болгох зориулалттай. СБААХ нь сургуулийн амьдралын бүхий л хүрээнд тогтвортой байдлын зарчмуудыг интеграцчилдаг³.

Сургуулийн дотоод хамтын ажиллагааны аргачлал ба СБААХ

Сурагчдын сурах хөгжих, нийгмийн сайн сайхан байдлыг сайжруулахын тулд сургуулийн хамт олны нэгдмэл, тасралтгүй хамтын түншлэл бол СБААХ юм.⁴ Сургууль бүр өөр өөр хэрэгцээ, эхлэх цэгтэй байдаг бөгөөд сургуулиа энэхүү арга хандлагаар удирдахын тулд одоо байгаа зүйлийг үнэлэх, дутагдлыг арилгах төлөвлөгөө гаргах, ахиц дэвшлийн арга хэмжээг тодорхойлохоос эхлэх хэрэгтэй⁵.

² Сургуулийн менежмент

³ Өнөрцэцэг, Т. (2020). СБААХ ба өөрийн үнэлгээний арга зүй. Улаанбаатар. 19-20р тал

⁴ БОМСТ, 2020. “Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага” гарын авлага

⁵ 2023. “Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих” арга зүйн зөвлөмж

Судалгааны хэсэг

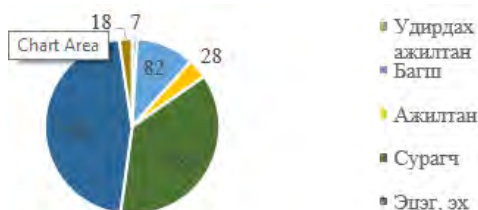
ЕБС-ийн дотоод Хамтын ажиллагааны эрх зүйн бодлогын орчинд хийсэн шинжилгээ

Боловсрол дахь хамтын ажиллагааг зохицуулсан эрх зүйн эрх зүйн баримт бичгүүдэд шинжилгээ хийж үзлээ.

№	Эрх зүй бодлогын баримт бичгийн нэр	Хамтын ажиллагаа зохицуулсан агуулга, хэм хэмжээ	Шинжилгээ
1	Бага дунд боловсролын тухай хууль 19-р зүйл	Сургуулийн зөвлөл	Ерөнхий боловсролын сургуулийн өөрийн удирдлагын байгууллага
2	2002.5.3-ы 19-р зүйлийг 2008.5.23-ы өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан. 2007 оны 219-р тогтоолын 1-р хавсралт	Заах аргын нэгдэл, арга зүйн секц	Багш нарын мэргэжил болон онол арга зүйн дэмжлэг үзүүлэн хамтарч ажиллах бүлэг. Ерөнхий боловсролын сургуулийн мэргэжил, арга зүйн удирдлагыг багш нарын зөвлөл, заах аргын нэгдэл /тэнхим/ эрхэлнэ.
3	2002.5.3-ы 19-р зүйлийн заалтыг 19.5, 19.7-д заалтаар 2008.5.23-ы өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан.	Сургуулийн сурагчдын зөвлөл	Сургууль дахь аливаа ажилд суралцагчдын хүсэл бодлыг илэрхийлэх, бодлого төлөвлөлт үйл ажиллагаанд санал оруулах эрх зүйн субъект
4	2002.5.3-ы 20.2.11-ы заалтыг 2016.4.14-ы өдрийн хуулиар нэмсэн	Багш нарын зөвлөгөөний хурал	Багш нарын зөвлөлийн шийдвэрийг сургуулийн дотоод үйл ажиллагаатай холбоотой хамтын шийдвэр гаргах. үндэслэн суралцагчийг анги дэвшүүлэх болон алгасуулан суралцуулах, улируулах, сургууль төгсгөх, сургуулиас хасах, чөлөөлөх
5	2018 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн “Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн ажиллах аргачлал”	Мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг	Багш нарын хөгжлийн хэрэгцээ, санаачилгад суурилсан харилцан суралцах, хамтран ажиллах хөгжих нэгж байна.
Дүгнэлт: Дээрх хамтын ажиллагаа зохицуулсан баримт бичиг бүрт дараах зүйлс тусгагджээ.			
- Тулгамдсан асуудлаа тодорхойлох - Асуудлын шийдлийг хамтдаа тодорхойлох - Хамтын оролцоотой, хамтын амжилтад хүрэх үйл ажиллагаа			

Дэлгэрмөрөн цогцолбор сургуулийн дотоод Хамтын ажиллагааны бодит нөхцөл байдалд хийсэн шинжилгээ

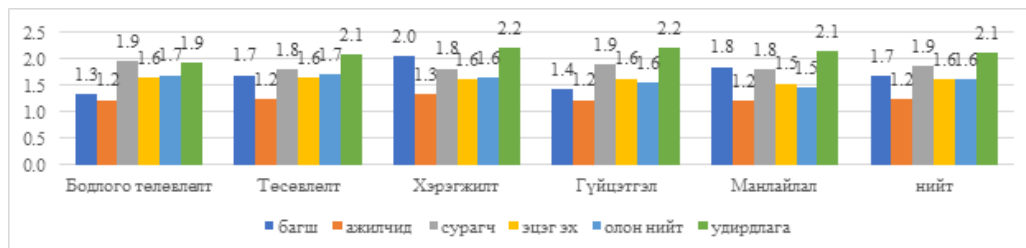
Зураг 1. Ерөнхий мэдээлэл

Сурдалгаанд удирдах ажилтан 7 буюу сургуулийн удирдлагын 50 хувь, 82 багш буюу нийт багш нарын 53.2 хувь, 28 ажилтан буюу нийт ажилчдын 75.6 хувь, 280 сурагч буюу дунд ахлах ангийн сурагчдын 20 хувь, 346 эцэг эх буюу нийт эцэг эхчүүдийн 20 хувийг тус тус хамарсан байна.

СБААХ өөрийн үнэлгээний засаглал айн асуулгуудаас хамтын ажиллагаа, хамтын удирдлагын талаарх үнэлгээний үр дүнгүүдийг зургаар харуулав.

Зураг 2. Үнэлгээний үр дүн

Судалгаа бодит байдалд үндэслэн асуудлаа томъёолох нь

Үндэсний хэмжээнд сургуулийн менежментийг сайжруулах бодлого хүчтэй явагдаж байна. “Дэлгэрмөрөн” цогцолбор сургууль 100-аад жилийн өөрийн сургалтын түүхэн хөгжилтэй, менежментийн өөрийн онцлогтой үйл ажиллагаагаа явуулдаг байсан ч дотоод хамтын ажиллагаа нь бойжилтын 1-р түвшинд буюу сул байлаа.

Асуудлыг шийдвэрлэх арга аргачлал боловсруулсан байдал

Дэлгэрмөрөн цогцолбор сургуулийн хамтын ажиллагааны аргачлал

Дэлгэрмөрөн цогцолбор сургууль дотоод хамтын ажиллагаагаа сайжруулах “DMTS 5P” аргачлалыг дараах байдлаар боловсруулан, туршихаар томъёоллоо.

PROBLEM Асуудал	Бодлого үйл ажиллагаа хэрэгжүүлэхэд тулгамдсан асуудлаа тодорхойлно. Асуудал илрүүлэх судалгааны арга зүй хэрэглэн, өгөгдөл дээр шинжилгээ хийж асуудлаа тодорхойлно.
POLICY VRSION Бодлогын хувилбар	Асуудал шийдвэрлэх бодлогын хувилбар. Бодлогын хэд хэдэн хувилбар гарч болно. Энэ хувилбарт нөлөөллийн урьдчилсан үнэлгээ хийх хэрэгтэй. Гадаад ба дотоод орчинд үзүүлэх эерэг ба сөрөг нөлөөг тодорхойлох. Бодлогын хувилбар олон гарах нь сайн.
PURPOSE Зорилго	Зорилго: Хүрэх үр дүнгээ тодорхойлно.Зорилтуудыг тодорхойлно. Зорилтыг үйлийн дарааллаар, агуулгаар гэж 2 янзаар тодорхойлж болно.
PLAN Төлөвлөгөө	Зорилтуудыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, үйл ажиллагаа Төлөвлөлт: Үйл ажиллагаа, Суурь түвшин, Хугацаа, Төсөв, Зорилтот түвшин, Хариуцагч, Хэрэгжилт үр дүн
PERFORMANCE Гүйцэтгэл	Төлөвлөгөөний үе шатыг бий болгоно. Үе шат бүрд хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийнэ, Сайжруулалт, Тайлан /дараагийн асуудал/

Туршин хэрэгжүүлсэн байдал

Дэлгэрмөрөн цогцолбор сургуулийн дотоод хамтын ажиллагааны “DMTS 5P” аргачлалын хэрэгжилт

Асуудал PROBLEM

Сургуулийн СБААХ-ыг нэвтрүүлэх төлөв байдалд сурагчдын өгсөн үнэлгээнд дүн шинжилгээ хийж үзэхэд “Түншлэл” айн бойжилтын түвшин 1,6 буюу эхлэх түвшинд байна.

Сургуулийн түншлэл айн хүрээнд сурагч, багшийн үнэлгээний ерөнхий дүн 1.6 байгаа нь Тогтвортой хөгжлийн боловсролын интеграци хөтөлбөрийг сурагчдын нас сэтгэхүйн онцлогт тохируулан боловсруулан хэрэгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага байгаа нь харагдаж байна.

Бодлогын хувилбар POLICY VIRSION

Төслийн зураглал, танилцуулга – Хүн бүр нэг ойлголтод хүрч санаагаа нэгтгэх

Төслийн төлөвлөлт – Хамтын оролцоотой төлөвлөлт,

Төслийн төсөвлөлт – Түншлэл хамтын ажиллагааны хүрээнд хэрэгцээтэй төсвөө босгох

Төслийн гүйцэтгэл – Бүгдийн оролцоо, эв нэгдэл, цаг хугацаа, хүний нөөцийн чадавх

Зорилго PURPOSE

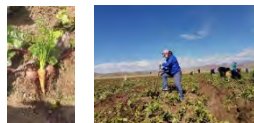
Хүүхдийг бүтээлч чадвар, бие даан сурах арга барилд сургах прагматик сургалтын орчин бүрдүүлж, хэрэгжүүлэх.

Төлөвлөгөө PLAN

Төслийн үргэлжлэх хугацаанд ажлын зураглалаа дараах байдлаар хийж үйл ажиллагаа бүрд төлөвлөлт удирдамжийг хийж ажилласан. Хөдөлмөр – Хөгжил сургалтын төвийн үндсэн төслөө дэмжсэн 3 дэд төслийг хэрэгжүүлсэн.

Гүйцэтгэл PERFORMANCE

№	Алхам	Үйл ажиллагаа	Огноо	Зураг
1	I	Хөдөлмөр-Хөгжил сургалтын төв үүсгэх төслийн санал болон бүтээн байгуулалтын 3D төслийг танилцуулав.	2020.09.24 Төсөл санаачлагч Б.Гантулга Р.Цэрэн-Очир Б.Уламбаяр	
2	II	Бүрэнтогтох суманд хөдөлмөр зуслангийн 2 га газрыг шийдүүллээ	2021.03.17 Р.Цэрэн-Очир Б.Уламбаяр	

3	III	Хими биологийн багш нарын тусламжтай “Тогтвортой хөгжил - 2” төслийн шилэн хүлэмжинд тарих нарийн ногооны үрсэлгээ тарилт хийгдлээ. Арвин ургац авсан.	 2021 оноос жил бүр	
4	IV	Хүнсний ногоо тарих талбайгаа бэлдэж, газар хагалж, хашаагаа барьж төмс хүнсний ногоогоо тарьсан.	 2021. оны 5 сараас	
5	V	Жил бүр талбайгаа бэлтгэн төмс хүнсний ногоо тарьж, сургуулийн хоол үйлдвэрлэлд хэрэглэж хэвшиж байна.	 2021.09.10	
6	VI	Өөрсдийн бага сургуулийн Б байрыг ашиглан хөдөлмөр зуслангийн Сургалт, хоолны заалаар ашиглах 1, байрлах 8 байр барьлаа	2021.08.20- 2021.09. 23 	
7	VII	Хичээл судлагдахуунд Тогтвортой хөгжлийн боловсролын зорилгыг и н т е г р а ц ч и л а х хичээлийн судалгааны бэлтгэл судалгаа	2021-2022 он: 2022-2023 он:	
8	VIII	“Дахиврыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах” байгальд ээлтэй хүүхэд дадал хөтөлбөрийг 2021 оноос эхлэн хэрэгжүүлж, хэвшил болсон		
9	IX	2022 онд ашиглалтаас гарсан бага ангийн хичээлийн Г байраа буулган сургалтын төвийн бүтээн байгуулалтдаа хүүхэд байрлах 8 байр нэмсэн.	2023 оны 6 сар Нэг ээлжиндээ 60-70 хүүхэд хүлээж авах боломжтой 16 байр, сургалт хоолны 1 заалтай орчин бий болгов.	

10	X	Хөдөлмөр – Хөгжил сургалтын төвд хамрагдах хүүхдийг бүтээлч чадвар, бие даан сурах арга барилд сургах прагматик сургалтын хөтөлбөр боловсруулан туршиж, бэлтгэв.	- Монгол өв соёл, мал аж ахуй - Газар тариалан төмс хүнсний ногоо - “Жимс жимсгэнэ, мод бут үржүүлэг ургуулалт арчилгаа” - “Хүүхэд хөгжил оролцоо, хамгаалал”	
11	XI	Прагматик сургалтын хөтөлбөрөө танхимд болон байгаль орчинд нь турших аялал, экскурс судалгаат хичээлүүд зохион байгуулагдаж байна.	“Голын усны шинжилгээ” судалгаат хичээл, “Ойтой танилцъя” БУ интеграци хичээл “Түүхийн жимээр” аялал, “Хөрс, усны бохирдол”	
12	12	Хөдөлмөр-Хөгжил сургалтын төвдөө сурагчдын хичээл сургалт зохион байгуулав.	2023 оны зун 6 сарын 13-наас 7 сарын 8-ны хооронд 4 ээлжээр 358 сурагч зуны сургалтад хамрагдсан.	

Үр дүнг тооцсон байдал

Хөдөлмөр-Хөгжил сургалтын төвийн үйл ажиллагаа, үр дүн

- Хичээл судлагдахуунд “Тогтвортой хөгжлийн боловсролын зорилгыг интеграцчилах” хичээлийн судалгааны арга зүй
- Сургалтын төвд хэрэгжих сургалтын 5 чиглэлт суралцахуй, бүтээлч байдлыг дэмжих хөтөлбөр, багш нарын хамтын хөгжил арга зүйд гарсан хөгжлөөс гадна нэг ээлжиндээ 60-70 хүүхэд хүлээж авах боломжтой.

Дотоод хамтын ажиллагааны “DMTS 5P” аргачлалыг туршин хэрэгжүүлснээр буй болсон үр дүн, байгууллагын соёлд үзүүлсэн нөлөө

Зураг 3. Үр дүнгийн судалгаа

Дотоод хамтын ажиллагааны “DMTS 5P” аргачлалаар сургууль бүхлээрээ ажиллаж, Тогтвортой хөгжлийн боловсрол II төслийн СБААХ өөрийн үнэлгээний засаглал айн асуулгуудаас хамтын ажиллагаа, хамтын удирдлагын

талаарх үзүүлэлтүүдийн үр дүнгийн үнэлгээг харахад 3.8 буюу бойжилтын ДӨРӨВДҮГЭЭР түвшинд хүрсэн байна.

Суурь түвшин 1,7 буюу бойжилтын НЭГДҮГЭЭР түвшинд байсан бол хүрсэн түвшин 3,8 буюу бойжилтын ДӨРӨВДҮГЭЭР түвшинд хүрч 1,9 -ээр ахисан байгаа нь бидний туршин хэрэгжүүлсэн дотоод хамтын ажиллагааны “DMTS 5P” аргачлал үнэн зөв, сайн аргачлал болсон нь харагдаж байна.

Хамт олон, байгууллагын соёлд үзүүлсэн эерэг үр нөлөө.

Тус сургууль төслийг хэрэгжүүлэх явцдаа олж томъёолсон менежментийн загвар “DMTS 5P” аргачлал нь манай хамт олон, байгууллагын соёлд дараах эерэг нөлөө үр дүнг өгсөн.

Дүгнэлт

Сайн сургууль гэдэг бол менежментийг оновчтой хэрэгжүүлж чаддаг удирдах багаар удирдуулсан зорилго зорилтоо хэрэгжүүлэхийн төлөө бүгдээрээ хамтран ажиллаж чаддаг байхыг хэлдэг. Манай сургуулийн хувьд дотоод хамтын ажиллагааны бодит байдлын түвшин СБААХ өөрийн үнэлгээний 2020 оны дүнгээр 1,6 оноотой бойжилтын нэгдүгээр түвшинд буюу “Оролцогч талын санаачлага, дэмжлэг, бүтээлч байдал, хамтын ажиллагаа эхлэл төдий ахиц дэвшил бага” гэж гарсан байсан нь “DMTS 5P” аргачлалаар дотоод хамтын ажиллагаагаа удирдан ажиллахад СБААХ үр дүнгийн үнэлгээгээр тоон түвшинд 3,7 түвшинд хүрсэн байна. Мөн дараах соёлууд тогтсон.

- Хамт олноороо асуудлаа тодорхойлж сурсан
- Хамт олноороо бодлогын хувилбар боловсруулж сурсан.
- Хамт олноороо үйл ажиллагааны зорилгоо нэгтгэн, нэг зорилгын дор нэгдэж хамтардаг болсон.
- Үйл ажиллагааны төлөвлөлтийг хамтын оролцоо, саналыг нэгтгэн гаргаж төлөвлөлт хийх явцдаа хүн бүр үүрэг хариуцлага, оролцоогоо эхэнд нь ойлгодог.

Энэ аргачлал нь сургуулийн удирдамжит ажлаас эхлэн, дэлхий дахины боловсролын шинэ чиг хандлага ДЭЛХИЙН ИРГЭНИЙ БОЛОВСРОЛ-д хүргэх төслийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд ч нийцэж байна.

Ном зүй

1. Өнөрцэцэг, Т. (2020). СБААХ ба өөрийн үнэлгээний арга зүй. Улаанбаатар
2. Сако Хидэказү. (2022). Удирдах ажилтнуудад зориулсан СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТ R-PDCA
3. 2023. “Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих” арга зүйн зөвлөмж
4. Монгол Улсын ШУТИС (2015). Боловсролын тухайн дахин эргэцүүлэн бодох нь
5. ЮНЕСКО. (2019). Монгол Улсын Боловсролын бодлогын тойм шинжилгээ
6. Боловсролын хүрээлэн, (2021). Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг суралцахуйд интеграцчилах бодлого, арга хандлага.

ХЭНТИЙ АЙМГИЙН ХЭРЛЭН I – СУРГУУЛИЙН СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН МЕНЕЖМЕНТЫГ САЙЖРУУЛАХАД ТНУ-НЫ СУДЛАГДАХУУНЫ ОРОЛЦОО

Г.Цэцэгдулам, Г.Оюунгэрэл, А.Алтангэрэл
Хэнтий аймгийн Хэрлэн сум, 1-р сургуулийн багш
ganzorigtsetsegdulam@gmail.com

Үндэслэл

МХБ- ийн ажлын чиглэл, гүйцэтгэлийн үнэлгээний үр дүн, суралцагчдын мэдлэг, чадварын ахиц ямар түвшинд байх нь сургалтын хөтөлбөрийн үйл ажиллагаатай салшгүй холбоотой. Сургалтын хөтөлбөр үр дүнтэй өгөөжтэй байх нь боловсролын чанарыг илтгэх гол үзүүлэлт.

Бидний олгож буй боловсрол нь ямар түвшинд байна, хэр үр дүнтэй байна вэ? гэдгийг гүйцэтгэлд суурилсан үнэлгээгээр хэмждэг. Тиймээс бид хичээл сургалтын үйл ажиллагаандаа дүн шинжилгээ хийж, мэдээлэл харилцааны технологийг оновчтой сонгон ашиглаж түүнийг сургалтын агуулгыг хүргэх хэрэгсэл болгохоос илүүтэй суралцагчдын насан туршийн суралцах чадамжийг хөгжүүлэх, бие даан суралцах чадварыг ахиулах боломж гэдгийг олж харах нь тухайн МХБ-ийн гол анхаарлаа чиглүүлэх асуудал.

МХБ- ээрээ доорх зураглалын дагуу хөтөлбөрийн хэрэгжилт, хичээл сургалтын үйл ажиллагаандаа шинжилгээ хийсэн.

Зураг 1. Зураглал

Түлхүүр үг: Багш – суралцагчдын чадамж, мэдээлэл холбоо, харилцаа технологи (МХХТ), боловсролын стандарт, гүйцэтгэлийн үнэлгээ, оношилгоо, өөрийн удирдлагатай суралцахуй, суралцахуй зорилт, мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг, хөгжлийн хөтөлбөр

Судалгааны таамаглал

Сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл явцад ээлжит хичээлийг дэмжих цахим хэрэглэгдэхүүнийг сонгож үйл ажиллагаагаа төлөвлөснөөр суралцагчдын хэрэглэх бүтээх түвшний даалгаврыг хийж гүйцэтгэх чадварт ахиц гаргах.

Үндэслэл

Боловсролын үр өгөөжийг багшийн өдөр тутмын ажлын гүйцэтгэлээр үнэлэхээс илүүтэйгээр хөтөлбөрийн үр дүнгээр тооцдог. Манай сургуулийн хувьд 2022 оны гүйцэтгэлийн үнэлгээг 2023 оны гүйцэтгэлтэй харьцуулан авч үзвэл сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт 4%-иар буурсан.Энэ буурсан үзүүлэлт нь

судлагдахуунуудын шалгагдсан хувь, багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний индекс хоорондын хамаарлыг нарийвчлан тооцож, арга аргачлал боловсруулах.

Судалгааны ажлын үйл явцын зураглалыг дараах хүснэгтээр тоймлож байна.

Судалгааны чиглэл	№	Судалгааны тойм	Хэрэгжүүлсэн арга зам	Гарсан ахиц
Нэгдүгээр бүлэг. Хөтөлбөрийн хэрэгжилт ба багш бүрийн хөгжил оролцоо	1	Төрөөс баримтлаж буй боловсролын талаарх бодлого төлөвлөлтийг судлах	БСШУЯ -наас баримталж буй бодлого төлөвлөлтийг судалж, сургалтын үйл ажиллагаандаа тусган төлөвлөсөн.	БСШУЯ -наас баримталж буй бодлого шинэчлэлийн өөрчлөлтийг цаг тухайд нь соргогоор мэдрэн үйл ажиллагаандаа тусган хэрэгжүүлэх үр чадварт суралцсан
	2	Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийх	А/491 тушаал “Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр”-т шинжилгээ хийсэн	Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангаж ажилласан
	3	Боловсролын салбарын техник технологийн дэвшилийг судлан үйл ажиллагаандаа туршин хэрэгжүүлэх	Багшийн МХХТ-ын чадвар стандартад нийцүүлэн цахим хэрэглэгдэхүүн нь ээлжит хичээлийн чанар, хүртээмжид хэрхэн нөлөөлж болохыг судалсан.	Боловсролын хөгжил, бодлого, сурагчдын хэрэгцээ, сонирхол, МХТ -ийн стандарт нийцсэн цахим хэрэглэгдэхүүнийг сургалтандаа ашигласан.
Хоёрдугаар бүлэг. “Оролц-хөгж-хуваалц” хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэн туршилтын судалгааны үр дүн	1	Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт ба гүйцэтгэлд суурилсан үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтэд SWOT шинжилгээ хийх	Гүйцэтгэлд суурилсан үнэлгээний датанд суурилан сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийсэн.	Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх явцад гарч буй өөрчлөлтүүдийг тодорхойлж, түүнд тохирсон арга замыг сонгож, МХБ-ээрээ судалгаа хийх, боловсруулах чадвар дээшилсэн.
	2	Суралцахуйн зорилт, агуулгын залгамж холбоо, ээлжит хичээлийн үйл явцад шинжилгээ хийх	Суралцахуйн зорилт, агуулгын залгамж холбоонд тулгуурлан суралцагчдын эзэмшин чадварыг тодорхойлж, түүнийг дэмжсэн ээлжит хичээл, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, цахим даалгаврын санг үүсгэж боловсруулсан. Хамтарсан хичээл бэлтгэж, хэлэлцүүлэг хийж, сайжруулсан.	✓ Цахим хэрэглэгдэхүүн боловсруулах үр чадвар дээшилсэн. ✓ Хичээлийн судалгаа хийх чадвар нэмэгдсэн. ✓ Хичээл хоорондын интеграцийг оновчтой тодорхойлдог болсон.
Хоёрдугаар бүлэг. “Оролц-хөгж-хуваалц” хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэн туршилтын судалгааны үр дүн	3	Суралцагчдын суралцах хэв маяг онцлогийг судалж, МХХТ-ын хэрэглээ, хэрэгцээг тодорхойлох	Суралцагчдын сурах хэв маягийг ажиглалт, асуулга, генетик тестээр тодорхойлсон. Сургалтыг үйл ажиллагаандаа суралцагчдын сурах хэв шинжид тохирсон, сурах үйлийг нь идэвхтэй дэмжих цахим хэрэглэгдэхүүнүүдээс тодорхой стандартын дагуу сонгож хэрэглэсэн	✓ Суралцагчдын онцлогт тохирсон цахим хэрэглэгдэхүүнийг ашигласнаар хичээлд оролцох идэвх нэмэгдэж, сурлагын чанарт ахиц гарсан. ✓ Танхимд гүйцэт ойлгоогүй хичээлээ цахим платформд ажиллах замаар бататгах боломж бүрдсэн.

	4	МХБ-ын оролцоонд тулгуурлан сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх "Оролц-Хөгж-Хуваалц" хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх	МХБ-ээрээ асуудлаа тодорхойлж, шийдвэрлэх арга зам, гарц гаргалгааг тодохойлсон. Хөгжлийн хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлсэн. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих зорилгоор "Суралцагчийн хөтөч" гарын авлагыг боловсруулан хэрэгжүүлсэн.	✓ Тасралтгүй хамтын ажиллагаанд ахиц гарсан. ✓ Сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийн менежментэд дэмжлэг үзүүлсэн. ✓ Суралцагчдын бие даан суралцах хандлага, суралцахуйгаа өөрөө удирдах боломж бүхий "Суралцагчийн хөтөч"-ийн боловсруулснаар сурлагын ахиц, амжилт дээшилсэн.

Боловсролын амин сүнс нь хичээл, сургалт байдаг бол түүнийг гардан хэрэгжүүлэгч нь багш нар билээ. Бид суралцагчдын хэрэгцээ, насны онцлог, нийгмийн хэв маягт тулгуурлан хичээл сургалтын үйлээ төлөвлөж ирсэн. Хичээлийг хүртээмжтэй, оновчтой зохион байгуулахын тулд багшаас олон төрлийн чадвар, хэрэгцээг шаардаж байна. Багш хичээл сургалтын үйл ажиллагааг төлөвлөхийн тулд сургалтын хөтөлбөр, ээлжит хичээлийн төлөвлөлт дээрээ анхаарлаа төвлөрүүлэх нь чухал.

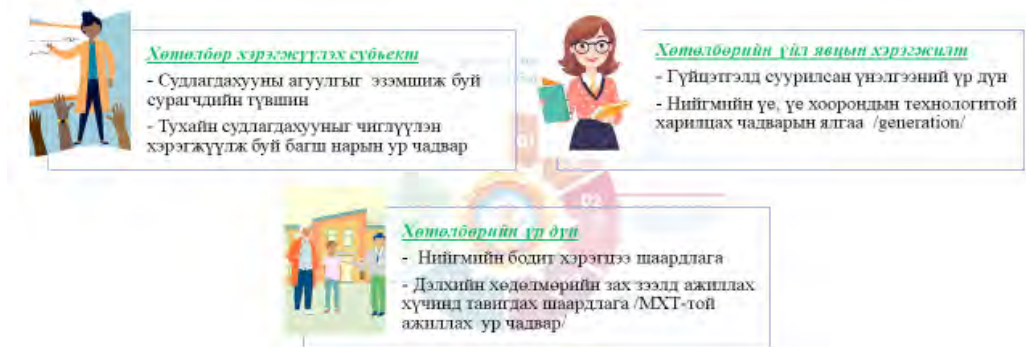
Бид нийгмийн бодит байдал, суралцагчдын хүсэл сонирхолд тулгуурлан оновчтой бас хүртээмжтэй ээлжит хичээлийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах хэрэгцээ үүсээд байгаа. Боловсролын чанар ямар байх нь багшийн ээлжит хичээлийн төлөвлөлттэй салшгүй холбоотой гэж үзэж болно.

Ээлжит хичээлийг илүү үр дүнтэй төлөвлөхийн тулд сургалтын хөтөлбөр, суралцахуйн зорилт, агуулгын залгамж холбоо, суралцагчдын суралцах хэв маягийн ялгаатай байдал зэргийг харгалзан үзэх нь чухал.

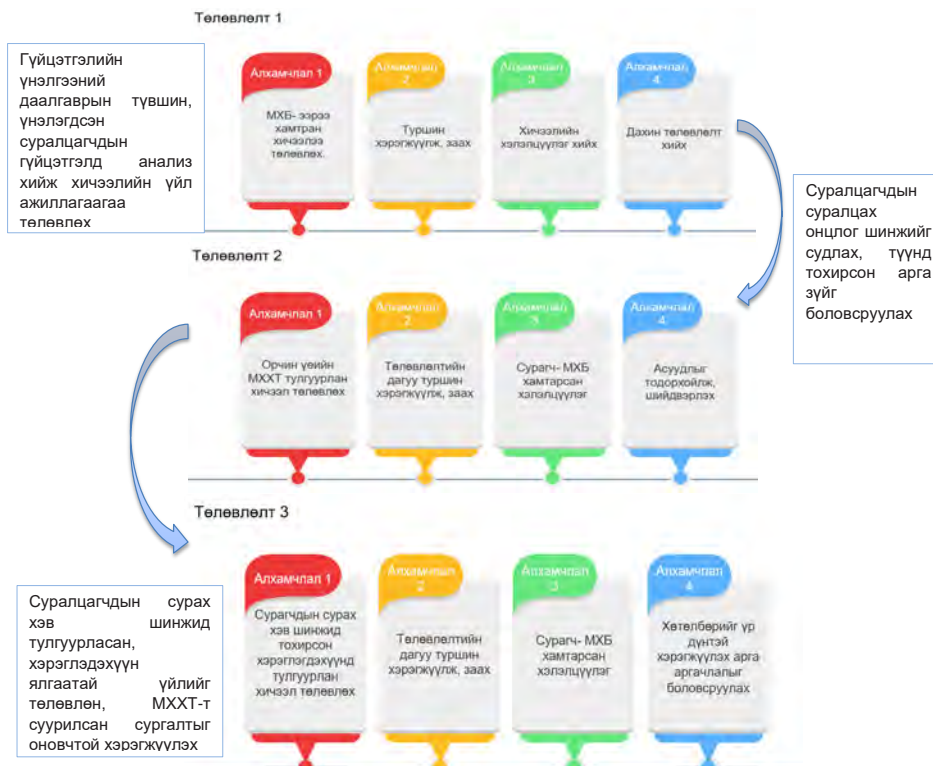
- Суурь боловсролын хөтөлбөрөөр дамжуулан эзэмшүүлэх чадвар
- Багшийн хичээлээ төлөвлөх арга зүй
- Гүйцэтгэлд суурилсан үнэлгээний түвшин
- Суралцагчдын сурах арга барил ямар түвшинд байгаа нь тухайн боловсролын үр өгөөжтэй салшгүй холбоотой.

Төрөөс баримталж буй бодлого төлөвлөлт БСШУЯ-ны сайдын А491 тоот тушаалаар сургалтын төлөвлөгөөг шинэчлэн баталсан. Энэхүү батлагдсан төлөвлөгөөний дагуу сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцдаа сургалтын үйл ажиллагаанд хэрхэн тусгагдаж, ямар түвшинд хэрэгжиж байгааг SWOT шинжилгээний үр дүнг дараах схемчилсэн зураглалаар илэрхийлэв.

Зураг 2. Зураглал

Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн амин сүнс нь ээлжит хичээл бөгөөд МХБ-ээрээ Хамтарсан хичээлийг төлөвлөж, дараах байдлаар засан сайжруулан ажилласан.

Сургалтын үйл ажиллагааны үр дүн нь багшийн ур чадвар, суралцагчдын суралцах хэв шинж, онцлог, МХТ-ийн чадвар, хэрэглээ зэргийн нийлбэр цогц юм. Бид ээлжит хичээлийг төлөвлөхдөө МХТ-ийг зөвхөн хэрэглээний түвшинд ашиглах нь үр дүнтэй биш юм. Харин суралцагчдын суралцах онцлог шинжийг харгалзсан, тэдний сурах үйлийг дэмжихүйц МХТ-ийн дэвшилтэд хувилбаруудыг ашигласнаар ээлжит хичээлийн чанар хүртээмжид ахиц гарч буй нь ажиглагдаж байна.

Ээлжит хичээлийн явцад суралцагчдын суралцах хэв шинж, онцлогт нь тохирсон цахим хэрэглэгдэхүүнийг хэрэглэснээр дараах үр дүнг гарсан.

Ээлжит хичээлийн төлөвлөлтийг цахим хэрэглэгдэхүүнээр баяжуулж, гэрийн даалгаврын өгөгдлийг боловсруулахдаа суралцагчдынхаа сурах арга барил хэв шинжид тохирсон арга зүйг боловсруулан хэрэгжүүлснээр дараах үр дүн гарсан. Үүнд:

1. Суралцагчид өөрийн сонирхолд нийцсэн хэрэглэгдэхүүнээр дамжуулан хичээлд идэвхтэй оролцож өөрийн удирдлагатай суралцах аргад суралцаж байна.
2. Сурагч бүрийн онцлогт тохируулан олон хувилбартайгаар боловсруулсан бие даан хийх даалгаврыг платформд байршуулснаар суралцагчдад идэвхтэй, тасралтгүй суралцах хандлага ажиглагдаж байна.

Дүгнэлт

Боловсролын чанар ямар түвшинд байхаас хамаарч улс орны хөгжлийг тодорхойлдог. Хөгжсөн улсын-хөгжилтэй иргэдийг бэлтгэхийн тулд бид:

- ✓ Цаг үе, орчинтой нийцсэн бодлого төлөвлөлтийн менежмент
- ✓ Хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд үнэлэлт дүгнэлт хийх
- ✓ Суралцахуйн зорилттой уялдсан төлөвлөлт боловсруулах
- ✓ Суралцагчдын хэрэгцээ – сонирхол онцлогт тохирсон даалгаврыг боловсруулж хичээлийг төлөвлөх
- ✓ Сургалтын үйл явц, ахиц амжилтыг дэмжсэн цахим хэрэглэгдэхүүний санг бүрдүүлэх

Цахимжсан, технологичсон нийгэмд хөл нийлүүлэн алхахын тулд өөрчлөлтөөс дэвшил рүү, уламжлалтаас шинэчлэл рүү хувьсан өөрчлөгдөх нь багш мэргэжлийн онцлог.

Боловсролын үйлчлгээ нь тасралтгүй үргэлжилдэг динамик шинжтэй процесс бөгөөд бид насан туршдаа өөрийн удирдлагатай суралцдаг бүтээлч хандлагатай иргэнийг төлөвшүүлэхийн тулд хөтөлбөрийн хэрэгжилтэндээ SWOT шинжилгээ хийж, засан сайжруулах нь цаг тутамд өөрчлөгдөж буй нийгмийн хэрэгцээ дэлхийн нийтийн чиг хандлага, боловсролын шинэчлэлийн үйл явцтай салшгүй холбоотой.

МХБ-ээрээ хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд ээлжит хичээлийн үзүүлэх нөлөөлөл ач холбогдлыг шинжлэн судлаж, гүйцэтгэлд суурилсан үнэлгээний түвшин, суралцагчдын суралцах хэв шинжтэй хэрхэн нийцэж байгааг, байгууллагын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд үзүүлэх нөлөөллийг тооцоолон дараах алхамчлалын дагуу ажлуудаа төлөвлөн “Оролц-Хуваалц-Хөгж” хөгжлийн хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлсэн.

Алхам 1: Сургуулийн хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд судлагдахуунд суурилсан мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн оролцоо ямар түвшинд байгааг гүйцэтгэлд суурилсан үнэлгээгээр тооцох

Алхам 2: Хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэхэд тулгамдаж буй асуудлуудыг тодорхойлон төлөвлөлт боловсруулах

Алхам 3: Суралцахуйн зорилт агуулгын залгамж холбоо, интеграци, суралцагчдын суралцах хэв маягт тохирсон ээлжит хичээлийг төлөвлөж хэрэглэгдэхүүнээр баяжуулан, өөрийн удирдлагатай суралцах боломжийг бүрдүүлж суралцагчдын ачааллыг багасгах зорилгоор суралцагчийн хөтөчийг боловсруулан хэрэгжүүлж үр дүнг тооцох

Цаасан хэрэглээнээс - цахим технологид шилжих замаар боловсролын хөтөлбөрийн менежментийг гардан хэрэгжүүлэгч багш бид цаг хугацаа, өөрчлөлт шинэчлэлтэй зэрэгцэж өөрийгөө тасралтгүй хөгжих, суралцах хэрэгцээ үүсээд байна.

Санал

- ✓ МХБ үйл ажиллагааны чиглэлээ нарийвчлан, суралцагчдын хэрэгцээ сонирхолд уялдуулан үйл ажиллагаагаа төлөвлөн үе шаттайгаар зохион байгуулах
- ✓ Сургалтын хөтөлбөрт нийцсэн хэрэглэгдэхүүнийг сонгох /цахим/
- ✓ Сайжруулсан менежментийн загварыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцох
- ✓ Боловсролын шинэчлэлүүд нь багшийг хичээл сургалтын үйл ажиллагаагаа үр дүнтэй, бүтээлчээр зохион байгуулж суралцагчдын стандарт мэдлэгийн ахицад шинэлэг байдлаар нөлөөлөх, удирдах зөвлөмж шаардлагуудыг тавьж байгаа бөгөөд үүнийг биелүүлэхийн тулд өдөр тутмын хичээлийн үйл ажиллагаандаа МХТ-ийг тасралтгүй ашиглах
- ✓ Цахимжсан, технологигжсон эрин үеийн хүүхэд залуучуудын хөгжилтэй нийцэх боломжтой, байнга шинэчлэгддэг хэрэглэхэд хялбар цахим хөгжүүлэлт сайтай платформийг нэвтрүүлэх эсвэл одоо хэрэглэж буй их нүүдэл, esis.mn, medle.mn гэх мэт цахим платформуудаа илүү боловсронгуй болгох, хөгжүүлэлт хийх

Ном зүй

1. Боловсрол, Шинжлэх Ухааны Сайдын “Сургалтын төлөвлөгөө, цөм хөтөлбөр, багийн бүрэлдэхүүн батлах тухай” 2014 оны А/240 дүгээр тушаал
2. Боловсрол, Шинжлэх Ухааны Сайдын “Сургалтын цөм хөтөлбөр батлах тухай” 2015 оны А/302 дугаар тушаал
3. Боловсрол, Шинжлэх Ухааны Сайдын “Бүрэн дунд боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр батлах тухай” 2016 оны А/277 дугаар тушаал
4. Боловсрол, Шинжлэх Ухааны Сайдын “Сургалтын төлөвлөгөө шинэчлэн батлах тухай” 2019 оны А/491 дүгээр тушаал
5. Боловсрол, Шинжлэх Ухааны яам “Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр” сайжруулсан 2 дахь хэвлэл УБ., 2019
6. Боловсрол Шинжлэх Ухааны яам “Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж ” УБ., 2023
7. Ч. Пүрэвдорж “Байгууллагын менежмент ” УБ., 2007
8. Ч.Пүрэвдорж “Багшлахуй менежмент ” УБ., 2007

ХАМТЫН ОРОЛЦООНД СУУРИЛСАН УРТ ХУГАЦААНЫ ДАСАН ЗОХИЦОХ ХӨТӨЛБӨР ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ

Х.Байгальмаа

Хан-Уул дүүрэг, 163 дугаар сургуулийн

сургалтын менежер

Baigalimaа.59@gmail.com

Үндэслэл

Дэлхийд хөгжлөөрөө тэргүүлэн яваа улс орнуудын хөгжлийн гол сурвалж нь хүн ардаа цаг үргэлж хөгжүүлэхэд анхаарсан байдаг. Аль ч байгууллага ажилчдынхаа хөгжлийг байгууллагын хөгжил хэмээн үзэж хүний нөөцийн сургалт хөгжлийн асуудлуудыг шийдвэрлэдэг болсон байна. Цаашлаад ажилчдын карьер хөгжил, ментор, коучинг хийх зэрэг шинэ ойлголтууд урган гарч эдгээр үйл ажиллагааны гол зорилго нь ажилчдаа сургах хөгжүүлэх, тогтоон барих, байгууллага дахь инновацийг хурдасгах, дэмжих мэдээж бизнесийн байгууллагуудын хувьд борлуулалтын ашгаа нэмэгдүүлэх юм. Харин ерөнхий боловсролын сургуульд бүтээгдэхүүний гарц сурагчдын хөгжил, сурлагын ахиц амжилтаар тодорхойлогдоно. Сурагчийг хөгжүүлэхийн тулд багш хөгжих ёстой. Багшийн хөгжүүлэхийн тулд сургуулийн стратеги төлөвлөлтөд менежментийн орчин үеийн арга аргачлалыг судлан нэвтрүүлэх нь зүйн хэрэг юм.

Нөгөөтэйгүүр ерөнхий боловсролын сургууль олон хүчин зүйлсээс шалтгаалан багшийн дутагдалд орж байгаа бөгөөд зөвхөн Улаанбаатар хотын ерөнхий боловсролын сургуулиудын нэг оны статистик мэдээнээс харахад нийт багш нарын 45,7 хувь нь анхны жилдээ болон 1-5 жил ажиллаж байгаа багш нар байна. Үүнээс үзвэл Монголын ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн сургах үйл ажиллагааг 1-5 жил ажиллаж байгаа багш нарын нөөцөөр хангаж байгаа бол эдгээр багшийг сургах, хөгжүүлэх, туршлагатай багш нарын шилдэг арга зүйг өвлүүлэн үлдээх чухал ажил бидний өмнө тулгарч байна.

Ерөнхий боловсролын сургуулиудад сүүлийн 2 жилийн хугацаанд багшийн гүйцэтгэлийг үнэлэн түүгээр нь урамшуулах, хөгжлийн түвшинг тодорхойлох ажил эхэлсэн бөгөөд энэ ч утгаараа дэлхийтэй хөл нийлүүлэн багшийн хөгжлөө үнэлэн, хөгжих боломжийг сургууль бүрд олгож, түүнийгээ сургууль өөрийн менежмент арга зүйгээрээ хөгжүүлэх ахиц гаргахыг хичээх болсон нь бидний дэд сэдвээ сонгох үндэслэл болсон юм.

Зорилго, зорилт:

Энэхүү ажлын зорилго нь ерөнхий боловсролын сургуульд шинээр ажиллаж байгаа багш нарт тулгамдсан асуудлыг тодорхойлон шинэ багш нарыг чадваржуулан цаашид тогтвортой ажиллахад нь хувь нэмэр болохуйц дасан зохицох хөтөлбөр боловсруулах явдал юм.

Үүнд:

- Шинэ багш нарт тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлэх, дасан зохицоход нөлөөлөх хүчин зүйлийг шинжлэн судлах
- Ерөнхий боловсролын сургуулийн үйл ажиллагаанд нийцэхүйц сайжруулсан дасан зохицох хөтөлбөр боловсруулах

Судалгааны онол, арга зүй: Уг илтгэлд шинэ ажилтан байгууллагад дасан зохицох онолд тулгуурласан болно. Судалгаанд Монголын хувийн компани болон гадаад байгууллагын дасан зохицох хөтөлбөрийн хэрэгжилт, гадаад судлаачдын дасан зохицох хөтөлбөртэй ижил төстэй судалгааны ажлын тайлан мэдээ

материалуудад үндэслэн Монгол төрийн болон хувийн сургуулийн шинэ багш нар, удирдлагаас судалгаа авч судалгааны үр дүнг гантын арга, загасан ясан диаграммын арга, шинжээчийн үнэлгээг конкордацын коэффициентоор үнэлэн төлөвлөгөөг instagant програм дээр, үр дүнг spss, MS excel программ ашиглан боловсруулав. Өөрийн боловсруулан сургуульдаа туршин үзсэн дасан зохицох хөтөлбөрийг Монголын болон гадаадын дасан зохицох хөтөлбөр, багш нарт тулгардаг асуудлуудыг үндэслэн хөтөлбөрөө сайжруулан, загвар хөтөлбөр бий болгов.

Хэрэгцээ шаардлага

Манай төрийн өмчит ерөнхий боловсролын сургуулиудын хувьд багш нарын хөгжилд тодорхой хэмжээгээр анхааран үндсэн болон төрөлжсөн сургалт семинарт багш нарыг хамруулан багшлах арга зүйг сайжруулж байна. Гэсэн хэдий ч их дээд сургууль төгссөн анхны жилдээ ажиллаж байгаа багш нарын хувьд эзэмшсэн мэдлэг, ур чадвар харилцан адилгүй заах арга зүй, бичиг баримт хөтлөх, цахим журнал хөтлөх, хөтөлбөр төлөвлөгөө боловсруулах, хэцүү анги, хэцүү сурагчтай харилцах, хамт олонд дасан зохицох зэрэг практик ур чадварууд дутагдалтай байна. Хотын захад байрлалтай сургуулиудын хувьд багшлах хүний нөөц дутмаг, шинэ багш нар ажилдаа дасан зохицоогүйгээс эхний жилээсээ ажлаас гарах магадлал өндөр байна. Тогтвортой ажиллаж байгаа залуу багш нарын хувьд заах арга зүй ур чадварыг түргэн хугацаанд эзэмшин ур чадвартай багш нартай зэрэгцэн үр дүнтэй ажиллах хэрэгцээ шаардлага тулгараад байна.

Шинэлэг тал, ач холбогдол

Энэхүү илтгэлийн хүрээнд гадны болон монгол улсын компаниудын хэрэгжүүлдэг шинэ ажилтны дасан зохицох хөтөлбөрийг судлан ерөнхий боловсролын сургуулийн хөрсөнд буулгаж хэрэгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага байгааг нотолж, өөрийн туршсан хөтөлбөрөө сайжруулан бусдад санал болгох юм.

Шинэ ажилтны дасан зохицох хөтөлбөрийн тухай

Шинэ ажилтны дасан зохицох чадвар түүнд нөлөөлөх хүчин зүйл, дасан зохицох хөтөлбөр

Дасан зохицох хөтөлбөр гэдгийг тухайн байгууллагын онцлог, үйл ажиллагаа зэргээс шалтгаалан янз бүрээр тодорхойлдог байна. Эрдэмтэн судлаачид дасан зохицох хөтөлбөрийг хэрхэн тодорхойлсныг авч үзвэл:

Шинэ ажилтныг шинэ ажлын байр, шинэ ажил үүрэг, шинэ хариуцлага, шинэ хамт олон хүлээж байдаг тул шинэ ажилд шаардагдах ур чадварыг богино хугацаанд эзэмшүүлэн дараагийн мэргэжлийн чиг үүргийн дагуу ажиллахад нь зөв чиглүүлэх менежмент гэж ойлгож болно.¹

Дасан зохицох үйл явцыг шинэ ажилтны зан төлөв, ажиллах онцлогийг бусад ажилчдад танилцуулах, цаашид байгууллагад ажиллахад шинэ ажилтнаа ямар ур чадвар эзэмшсэн байх ёстой вэ? гэдгийг ойлгуулах юм.²

Ажилтны байгууллагад дасан зохицох үйл явцыг үр дүнтэй зохион байгуулахад байгууллагын зорилго, зорилт, дүрэм журам, урамшууллын тогтолцоо, тухайн ажилтантай холбоотой үүрэг даалгавар, байгууллагын зүгээс хүлээж буй хүлээлтийг нарийн тодорхойлон мэдээлсэн байх ёстой.³

Нөгөөтэйгүүр шинэ ажилтны зорилго, онцлог, чадвар тухайн байгууллагын зорилго, үнэт зүйлтэй тохирсон байна.⁴

¹ Joanna Gąda, *Professional Adaptation of New Employees to the Organization*, 10.2478/czoto-2019-0118, page 2

² Huseld et al, 2009

³ Watkins, 2016

⁴ Чеве, Чарнота-Боярска, 2016

Дасан зохицох явц нь нарийн төвөгтэй, олон талыг хамарсан утга агуулгатай бөгөөд нэг талаас ажилтан, нөгөө талаас байгууллагын хамтын үйл ажиллагааны үр дүнд амжилттай хэрэгждэг. Зарим байгууллага зорилготойгоор дасан зохицох хөтөлбөр хэрэгжүүлдэг бол зарим байгууллагын хувьд ажилтан бие даан байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох тохиолдол байдаг. Энэ тохиолдолд шинэ ажилтан дасан зохицож чадаагүйгээр ажлаас гарах, дасан зохицоход удаан хугацаа шаардах зэрэг эрсдэлтэй.⁵

Өнөөгийн өрсөлдөөнтэй нийгэмд шинэ ажилтандаа анхаарал хандуулан мэдээллийг түргэн шуурхай өгч, шинэ карьер эхлүүлэх боломжийг нээн дасан зохицох системтэй шинэлэг арга ашиглах шаардлагатай болж байна.⁶

2014 оны Черниковагийн судалгаа болон бусад судалгаанд дээр ихэнх залуу багш нар их дээд сургуулиас олж авсан онолын мэдлэгээ практикт хэрэгжүүлэх, хувийн зохион байгуулалт, сурагчдын гэр бүлтэй хамтран ажиллах тал дээр чадваргүй байгааг баталсан байдаг. Иймд шинэ ажиллаж буй багш нарт сурган хүмүүжүүлэх чиглэлийн зөвлөгөө хувь ганцаарчилсан болон хамтын зөвлөгөөний хэлбэрээр өгөх нь илүү үр дүнтэй байдаг байна. Менторын ганцаарчилсан болон хамтын хэлбэр нь залуу багш нарт ажлын арга барилаа олоход тусалдаг. (Ипполитова, 2014).

Залуу багш амжилттай дасан зохицоход ерөнхий боловсролын байгууллагын хөдөлмөрийн зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох, багшийн чөлөөт цагийн асуудлыг шийдвэрлэх (хөдөлмөрийн хуваагдал, харилцан туслалцаа, хичээлийн хуваарь гэх мэт) хэрэгтэй. Залуу багш нарыг дасан зохицоход дараах дөрвөн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

1. Арга зүйн зөвлөмж хөтөлбөр (зөвлөгөөний хөтөлбөр).
2. Нийгэм, сэтгэл зүйн уур амьсгалыг сайжруулах үйл ажиллагааны хөтөлбөр.
3. Хүний нөөцийг татан оролцуулах, урамшуулах арга.
4. Залуу багш нарыг дасан зохицох төслийн менежментийн зохион байгуулалт, сурган хүмүүжүүлэх нөхцөл

Хувь хүн байгууллагад дасан зохицоход дараах дөрвөн хүчин зүйлийг нөлөөлнө гэж үздэг байна.⁷

Бүлгийн дүгнэлт

Дасан зохицох гэдэг нь дан ганц байгууллагын хийх ёстой зүйл биш тухайн хувь хүн өөрөө зөв хандлагатай, байгууллагын зорилготой өөрийн хувийн зорилго нь нийцсэн, суралцах чадамж, зан төлөв зэргээс дасан зохицох чадвар нь ихээхэн хамаардаг байна. Эдгээрийг тооцож авсан шинэ ажилтан нь тухайн ажилд хурдан хугацаанд дасан чадварлаг ажилтан болоход байгууллага, ажлын орчин, хамт

⁵ Smith et al., 2016

⁶ Caldwell and Peters, 2018

⁷ Natalya V. Buldakova*(a), Anna L. Shklyayeva (b), Ekaterina L. Nikitina (c) Project management on adaptation of young teachers in the general education organization, Proceedings IFTE-2019, 45-55

олон ихээхэн нөлөөтэй байдаг. Энэ бүх үйл ажиллагааг тооцож боловсруулсан хөтөлбөрийн үр дүнд ажилтан дасан зохицож өндөр бүтээмж, сэтгэл ханамжтай ажилладаг байна.

Ерөнхий боловсролын сургуульд шинээр ажиллаж буй багш нарт дасан зохицох хөтөлбөр хэрэгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага

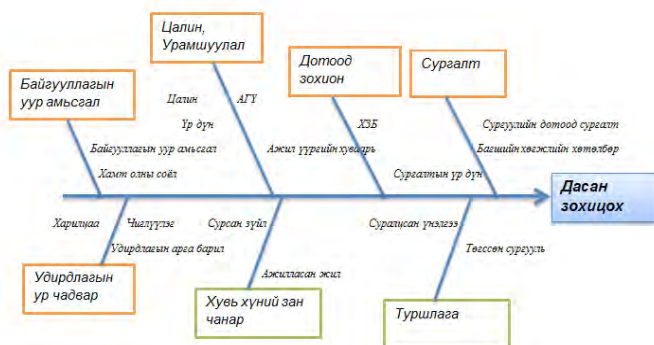
Ерөнхий боловсролын сургуульд шинээр ажиллаж буй багш нарт тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлэх судалгаа

Хувийн хэвшлийн компани, хувийн сургууль гэхгүйгээр ерөнхий боловсролын сургуульд шинэ ажилтанд тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлэх, тохирох дасан зохицох хөтөлбөр хэрэгжүүлэн тэднийг тогтвортой, хурдан хугацаанд чадваржуулан ажиллуулах хэрэгцээ шаардлага тулгарч байна.

2-р бүлгийн судалгаагаараа хөдөө орон нутаг, хотын төв, хотын захын, хувийн, ОУ хөтөлбөртэй сургуулиудад 1-3 жилдээ ажиллаж байгаа багш нарт тулгамдаж буй асуудлуудыг илрүүлэхийг зорьсон. Түүвэр судалгаанд нийт 45 багш хамрагдсан бөгөөд судалгааг асуулгын аргаар аван SPSS програм дээр боловсруулалт гаргасан.

Шинэ багшийг дасан зохицоход нөлөөлөх хүчин зүйлийг загасан ясан диаграммын аргаар судлан, шинжээчдийн үнэлгээг конкордацийн коэффициентоор үнэлэх

Зураг 1. Дасан зохицоход нөлөөлөх хүчин зүйл

- 7-Удирдлагын ур чадвар
- 6-Байгууллагын уур амьсгал
- 5-Цалин урамшуулал
- 4-Туршлага
- 3-Дотоод зохион байгуулалт
- 2- Хувь хүний ур чадвар
- 1-Сургалт

Дасан зохицоход нөлөөлөх долоон хүчин зүйлийг ур чадвартай, туршлагатай шинжээчийг баг бүрдүүлэн эрэмбэлэн, эрэмбэлсэн хүчин зүйлийн үнэмшлийг зэргийг тооцон үзэхэд байгууллагын уур амьсгал, удирдлагын ур чадварыг хамгийн их нөлөөлнө гэж үзсэн байсан нь багш, удирдлага гэсэн хоёр талын санал асуулга нийцэж байлаа. Иймд гурав дугаар бүлгээр багш нарын хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн, асуудлыг шийдвэрлэсэн дасан зохицох хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх загвар, төлөвлөгөө гаргасан.

Хүснэгт 1. Дасан зохицох хөтөлбөр хэрэгжүүлэх Гантын хүснэгт

Ерөнхий чиглэл	Хийгдэх үйл ажиллагаа	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	
Чиглүүлэх сургалт	Шинэ багш нарт шаардлагатай мэдээллийг агуулсан гарын авлага гаргах																																				
	Сургуулийн зорилго, алсын хараа, үнэт зүйл зэрчмийг танилцуулах																																				
	Түүх ба өнөө үе, ололт, амжилт																																				
	Удирдлагын тогтолцоо, удирдлага зохион байгуулалт																																				
	Сургуулийн дотоод журам, багшийн ёс зүй																																				
	Мөс хагалах хөгжөөнт үйл ажиллагаа зохион байгуулах																																				
Менторшип хөтөлбөр	Өдөр тутмын энгийн зааварчилгаа																																				
	Хөтөлбөр төлөвлөгөө боловсруулах																																				
	Хичээл заадаг болон дасан ангитай ажиллах арга зүй																																				
	Ментор багшийн хичээл болон бусад багшийн хичээл суух, өөрийн хичээлдээ урих зөвлөгөө																																				
	Багшийн заавал хөтлөх баримт бичиг																																				
	Мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвараа сайжруулах																																				
Хамтарсан багийн үйл ажиллагаа	Судаглаат хичээл явуулах																																				
	Шалгалтын материал, жишиг даалгавар боловсруулах																																				
	Шалгалтын анализ хийх арга зүй																																				
Хяналт, үнэлгээ	Хяналт үнэлгээний маягт хөтлөх																																				

3.2. Шинээр ажиллаж буй багш нарын дасан зохицох хөтөлбөр

НИЙСЛЭЛИЙН ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН 163 ДУГААР СУРГУУЛИЙН ШИНЭ БАГШ НАРЫН ДАСАН ЗОХИЦОХ ХӨТӨЛБӨР

Зорилго: Тухайн хичээлийн жилд шинээр ажилд орсон багш нарыг сургуулийн дотоод дүрэм журам, соёл, хамт олны уур амьсгалд дасан зохицож бүтээмжтэй ажиллахад нөлөөлөх, шинэ багш нарт ажил үүргээ гүйцэтгэхэд шаардлагатай мэдлэг мэдээллээр хангах, цаашид ажил үүргээ өндөр түвшинд гүйцэтгэхэд шаардагдах ур чадварыг эзэмшүүлэхэд оршино.

Зорилт 1: Чиглүүлэх сургалтыг зохион байгуулах

Зорилт 2: Багийн уулзалт зохион байгуулж ажил үүргээ гүйцэтгэхэд үүсэх асуудлыг тодруулах ярилцлага, асуулга авах

Зорилт 3: Менторшип хөтөлбөр болон хамтарсан багийн үйл ажиллагаанд оролцуулах

Зорилт 4: Сургалт, асуулга ярилцлага, менторшип хөтөлбөр хамтарсан багийн үйл ажиллагаанд оролцсон, суралцсанаа хянах, үнэлэх

Хамрах хүрээ: Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 163 дугаар сургуульд шинээр ажилд орсон багш нар, секцийн ахлагчид, өндөр ур чадвартай ахмад багш нар

Хугацаа: 1-3-р улиралд

Хөтөлбөрийн хүрээнд төлөвлөгөө гаргах, ментор багшийг сонгож үүрэгжүүлэх, үнэлэх, засан сайжруулах ажлуудыг шат дараатай хийх бөгөөд хамтарсан багийн үйл ажиллагаа зохион байгуулах нь ганцхан жилийн үйл ажиллагаагаар тогтохгүй бөгөөд хичээлийн жилийн турш хамтран ажилласан багш нар цаашид нь хөтөлбөр төлөвлөгөө гаргах шаардлагагүйгээр туслан дэмжиж явдаг давуу тал ч байдаг. Халамжлагч багшийн хувьд бүтэн хичээлийн жилийн турш ажилласан багшаараа

өөрийгөө сайн үнэлүүлсэн бол ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээ болон өөр бусад урамшуулал авч болох байдлаар зохион байгуулбал бодит урамшуулал болж өгнө. Харин шинэ ажилтны хувьд үнэлгээ сайн бол анги удирдан ажиллах зэрэгт нэмэлт шалгуур болгох, үнэлгээ муу бол багшаар ажиллахад мэргэжил ур чадвар хангалттай эсэхэд дүгнэлт гарган харилцаа цуцлах байдлаар шийдвэрлэж болно.

Дасан зохицох хөтөлбөр хэрэгжүүлдэг болон хэрэгжүүлдэггүй сургуулийн шинэ багш нарын сэтгэл ханамжийн харьцуулалт

Сэтгэл ханамжийн түвшин	ДЗХөтөлбөртэй	ДЗХөтөлбөргүй
Маш сайн	45.4%	25.7%
Дундаас дээш	36.3%	17.1%
Дунд зэрэг	18.1%	45.7%
Муу	0%	11.4%

Багшид тулгарч буй асуудлын мөн чанарыг мэдэхгүйгээр хэрэгцээ шаардлагаа тооцоогүй сургалт зохион байгуулах нь үр дүнгүй учраас шинэ багш нарт санал бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, тэднийг сонсох цаг байнга гаргаж асуудлыг нь шийдвэрлэж байх хэрэгтэй. Зарим тохиолдолд TEAM WORK хийх, зангиагүй ярилцлага хийх зэрэг төрөл бүрийн аргаар уулзалт ярилцлага өрнүүлэн гол асуудлаа тогтоож авах хэрэгтэй.

Дүгнэлт

Онолын судалгаанаас үндэслэн шинээр ажилд орсон 1-3 жилдээ ажиллаж байгаа багш нарт тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлэх асуулгын үр дүнгээс үзэхэд багш нарт их дээд сургуульд суралцсан зүйлийн тун бага хувь нь ашиглагддаг бөгөөд 64% нь төгсөөд практикаас илүү их суралцдаг гэж хариулсан байснаас харж болно. Иймд төгссөн залуу багш нарыг ажлын байранд сургах, хөгжүүлэх, хамт олон, ажилд нь дасан зохицох, чадваржуулах асуудал бидний хувьд хамгийн чухал байна. Тэр дундаа багш нарын хувьд мэргэжлийн ур чадвар, заах арга зүй, цахим орчинд ажиллах чадвар илүү их хэрэглэгддэг бөгөөд энэ чиглэлээр ч илүү суралцах сонирхолтой байна. Багш нарын сургалтын үр дүнгийн талаарх судалгаанаас зохион байгуулагддаг сургалт нийтийг хамарсан байдал нь тухайн багш ажлаа сайн гүйцэтгэхэд тулгарч байгаа асуудлыг шийдвэрлэж чадахгүй байгааг харуулж байсан.

Энэхүү илтгэлээрээ шинэ багш нарын тулгарч буй асуудал болон онолтой уялдан гарч ирсэн нөлөөлөх хүчин зүйлүүдийг тооцон үзэж өмнө нь өөрийн сургуульдаа хэрэгжүүлдэг байсан дасан зохицох хөтөлбөрөө шинэчлэн сайжруулж загвар хөтөлбөр боловсрууллаа.

ХАМТАРСАН БАГИЙН ОРОЛЦООТОЙГООР ТЭГШ ХАМРУУЛАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

*С.Анхтуяа, Д.Дэлгэрмаа, Б.Нямсүрэн
Сүхбаатар дүүргийн 25 дугаар
сургууль, Англи хэл
Ankhtuya.abc@gmail.com,
d.delgermaa1028@gmail.com,
Batnyamsuren3@gmail.com*

Үндэслэл

БСШУЯ-ны 2019 оны А/292 тоот тушаалын хүрээнд “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг ерөнхий боловсролын сургуульд тэгш хамран сургах журам” батлагдан гарсан. Үүний хүрээнд багшийн заах арга зүйд зөвлөн туслах, хамтран ажиллах хэрэгцээ шаардлага үүсэж байна. Энэ нь сэдвийг сонгон судлах үндэслэл болсон.

Түлхүүр үг: Суралцах, туршлага, хамтарсан баг

Зорилго:

Тэгш хамруулан сургах боловсролын хүрээнд хөгжлийн онцлог ялгаатай хүүхэдтэй ажиллах өнөөгийн хэрэгцээ шаардлага, нөхцөл байдлыг судлах, цаашид хамтарсан багийн оролцоонд тулгуурлан тэгш хамруулан сургах сургалтын үйл ажиллагаанд бодитой хувь нэмэр оруулна.

Зорилт

- Тэгш хамруулан сургах боловсролын хүрээнд хөгжлийн онцлог ялгаатай суралцагчтай ажиллах арга зүйн хэрэгцээ шаардлага, өнөөгийн нөхцөл байдлыг судлах;
- Тэгш хамруулан сургах боловсролын үйлчилгээний практик ач холбогдлыг судлах;
- Хамтын багийн оролцоотойгоор Тэгш хамруулан сургах боловсролын үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх;

Судлах зүйл

- Тэгш хамруулан сургах боловсролын үйлчилгээний хэрэгцээ, шаардлага

Хамрах хүрээ

- Нийслэл болон хөдөө орон нутгийн ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн багш нар нийт 214 хүн.

Судалгааны арга

- Мэдээлэл цуглуулахад:
 - Асуулгын арга
 - Туршилтын арга
 - Ярилцлагын арга
 - Мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх арга
- Мэдээлэл боловсруулахад:
 - Цуглуулсан мэдээллийг SPSS-24 программ ашиглан шинжилсэн.
 - Microsoft Excel ашигласан.

Онол практикийн ач холбогдол

- Тэгш хамран сургах боловсролын үйлчилгээний эрэлт хэрэгцээнд тулгуурласан.
- Хөгжлийн онцлог ялгаатай суралцагчдын бодит хэрэгцээнд тулгуурласан.
- Багшийн сургалтын арга зүйн тасралтгүй хөгжилд хамтарсан багийн оролцоо нөлөөлөх нь

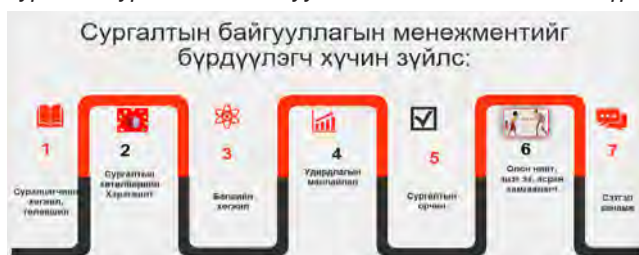
Дэвшүүлж буй үзэл санаа

Ерөнхий боловсролын багш + Боловсролын болон дэмжих үйлчилгээ үзүүлэх чиг үүрэг бүхий сургууль /тусгай хэрэгцээт боловсрол/-ын багш = Хамтарсан баг болж ажиллах нь Тэгш хамруулан сургах боловсролын үйлчилгээнд бодит дэмжлэгийг үзүүлнэ.

Хамтарсан багийн оролцоотой сургалтын байгууллага

Сургалтын байгууллагын хамтын ажиллагаа

Зураг 1. Сургалтын байгууллагын менежментийг бүрдүүлэгч хүчин зүйлс.

Менежмент гэдэг нь ерөнхий утгаараа байгууллагын зорилгод чиглэсэн үйл ажиллагааг төлөвлөх, зохион байгуулах, боловсон хүчний нөөц бүрдүүлэх, манлайлах, хянах үйл ажиллагаануудын нэгдэл юм.

Зураг 2. Хамтран ажиллах хэрэгцээ.

Боловсролын болон сургалтын байгууллагын менежмент нь: Зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд багш, ажилчдын мэдлэг, чадвар, туршлагыг оновчтой зохион байгуулах, хамтарч ажиллах, тэднийг дэмжин ажиллах бүтээлч арга, ажиллагаа юм.

Тэгш хамруулан сургах боловсролын үйлчилгээний өнөөгийн байдал

Боловсролд тэгш хамруулан сургахын гол тулгуур нь боловсролын салбарт үл ялгаварлал, тэгш хандлага, тэгш боломж гэсэн зарчмуудыг эрхэмлэдэг бөгөөд бүх шатны сургуулиуд хүүхдийн бие бялдар, оюун ухаан, нийгмийн гарал, сэтгэлийн хөдөлгөөн, хэл яриа болон бусад нөхцөл байдлыг үл харгалзан хүүхэд бүрийг авч сургах үүрэгтэй. Тиймээс хөгжлийн бэрхшээлтэй ба алслагдсан нүүдэлчин өрхийн, хэл, соёл, үндэстний цөөнхийн хүүхдүүд мөн бусад ялгаварлан гадуурхагдсан бүлгийн хүүхдүүд бүгд сургуульд хамрагдах ёстой гэсэн үндсэн суурь зарчимтай байдаг.

Тэгш хамруулах боловсролын хэрэгцээ шаардлага нь хүүхэд бүрийн оролцоо, амжилтыг хязгаарлаж буй саад бэрхшээлийг арилгаж, ялгаатай хэрэгцээ, чадвар, онцлог чанаруудыг нь хүндэтгэсэн, тэдний сурах боломжийг дэмжсэн, уян хатан, олон хувилбартай арга хэлбэр бүхий сургалтын арга барилыг хэрэгжүүлэх шаардлага тулгарч байна. Боловсролын үйлчилгээний хүрээ, арга замыг сайжруулах Сурах орчинг сайжруулах, эрх тэгш байдлыг хангах Хүүхэд нэг бүрийн хэрэгцээнд нийцүүлэн боловсролын үзэл хандлага, сургалтын орчин, багшийн сургалтын арга зүй, харилцааг өөрчлөхөд чиглэх учиртай.

Монгол улсын хэмжээнд Хөгжлийн бэрхшээлтэй 11.835 хүүхэд байна. 1498 нь СӨБ, 5673 нь ЕБС-д суралцаж байна.

Зураг 3. Тэгш хамруулах боловсролын ойлголт

Судалгааны үр дүн

Тэгш хамруулан сургах боловсролын үйлчилгээний хэрэгцээ, шаардлага

Тэгш хамруулан сургах боловсролын хүрээнд хөгжлийн онцлог ялгаатай суралцагчтай ажиллах БСШУС-ын сайдын 2018 оны А/155 "Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө"¹-г 2018 оноос боловсролын үйлчилгээндээ хэрэгжүүлэн ажиллаж ирсэн. Энэ нь хөгжлийн онцлог ялгаатай суралцагчийн бодит чадварт тохирсон үнэлгээг хийж цаашид богино болон урт хугацаанд хөгжүүлэх аргыг Японы сургалтын жишгээс туршин хэрэгжүүлж байна.

¹ БСШУС-ын 2018 оны А/155 "Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө"

Зураг 4. Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний загвар жишээ ²

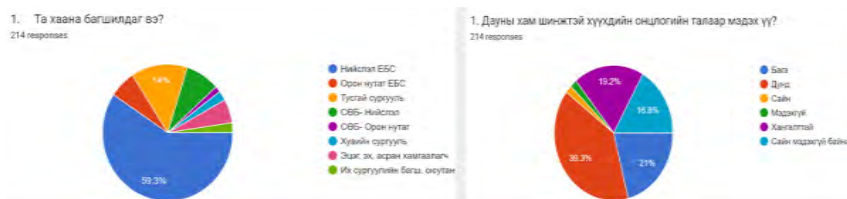
Төрсөний дараахь 0-24 сар тургалт үеийн хөгжлийн түвшнийг онцгой байдал		Хүлээн авч төрсөн (бүсрөн төрсөн) Эхэлж 2-н сартай болж хувиц. Хэвн эмнх нэгддг байсан. 1 сартай болж хувиц. 2 сартай болж хувиц. 3 сартай болж хувиц. 4 сартай болж хувиц. 5 сартай болж хувиц. 6 сартай болж хувиц. 7 сартай болж хувиц. 8 сартай болж хувиц. 9 сартай болж хувиц. 10 сартай болж хувиц. 11 сартай болж хувиц. 12 сартай болж хувиц.
Сургуульд болтлогдсон байдал (2-5 нас)		2 нас хүртэлх үеийн хөгжлийн түвшнийг онцгой байдал. 3 нас хүртэлх үеийн хөгжлийн түвшнийг онцгой байдал. 4 нас хүртэлх үеийн хөгжлийн түвшнийг онцгой байдал. 5 нас хүртэлх үеийн хөгжлийн түвшнийг онцгой байдал.
ГСТ-д хамрагдах үеийн хөгжлийн түвшнийг онцгой байдал	Өсөлтөө үйлдэх эргэлт чадварууд	- Шалтга: Бүлэг Хэвнх бие даан өсөж чаддаг - Гял хувиц: 1 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 2 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 3 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 4 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 5 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 6 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 7 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 8 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 9 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 10 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 11 сартай болж хувиц - Гял хувиц: 12 сартай болж хувиц
	Хэл, ярианы чадварууд	- Хэл ярианы чадварууд: 1 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 2 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 3 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 4 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 5 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 6 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 7 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 8 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 9 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 10 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 11 сартай болж хувиц - Хэл ярианы чадварууд: 12 сартай болж хувиц
	Нийгэмлэлийн чадварууд	- Нийгэмлэлийн чадварууд: 1 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 2 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 3 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 4 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 5 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 6 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 7 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 8 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 9 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 10 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 11 сартай болж хувиц - Нийгэмлэлийн чадварууд: 12 сартай болж хувиц
Орлогын түрүүний хувиц, зорилго	Бие даан чадварууд	- Бие даан чадварууд: 1 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 2 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 3 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 4 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 5 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 6 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 7 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 8 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 9 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 10 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 11 сартай болж хувиц - Бие даан чадварууд: 12 сартай болж хувиц
	Ангил үзүүлсэн байдал	- Ангил үзүүлсэн байдал: 1 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 2 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 3 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 4 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 5 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 6 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 7 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 8 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 9 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 10 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 11 сартай болж хувиц - Ангил үзүүлсэн байдал: 12 сартай болж хувиц
	Орлогын түрүүний хувиц, зорилго	- Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 1 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 2 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 3 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 4 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 5 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 6 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 7 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 8 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 9 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 10 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 11 сартай болж хувиц - Орлогын түрүүний хувиц, зорилго: 12 сартай болж хувиц

Судалгааны хэсэг

Тэгш хамруулах боловсролын хүрээнд Хөгжлийн бэрхшээлээс хамгийн түгээмэл мэдээлэлтэй байдаг “Дауны хам шинж”-тэй хүүхдийн талаар ажиллах арга зүйн тандалт судалгааг нийслэл болон орон нутгийн ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн багш нараас авсан.

Энэхүү судалгааг Оюун ухааны бэрхшээлийн 1 хэлбэр болох Дауны хам шинжийн хүрээнд асуулга авахад 40 хувиас дээш нь ойлголт хангалтгүй байгаа нь харагдаж байна.

Зураг 5. Судалгааны асуулга 1

Зураг 6. Судалгааны асуулга 2

Асуулт 6. Дауны хам шинж нь аль ХБХ-ийн аль төрөлд нь хамаарах вэ?

Хүснэгт.1 SPSS-24 судалгааны асуулгын шинжилгээ

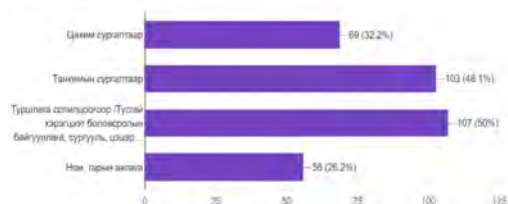
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Тархины саажилт	58	27.2	27.2	27.2
Оюун ухааны бэрхшээл	87	40.8	40.8	68.1
Хараа болон сонсголын бэрхшээл	6	2.8	2.8	70.9
Хэл ярианы бэрхшээл	24	11.3	11.3	82.2
Хэл ярианы бус бэрхшээл	6	2.8	2.8	85.0
Мэдэхгүй	32	15.0	15.0	100.0
Total	213	100.0	100.0	

² БСШУС-ын 2022 оны А/206-р тушаал “Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө”-ний загвар

Дауны хам шинжтэй хүүхэдтэй ажиллах арга зүйн сургалт авч байсан эсэх болон зөвлөмж шаардлагатай эсэх талаар судалж үзэхэд 71 хувь нь арга зүйн сургалт авч байгаагүй, 29 хувь нь сургалт авч байсан гэсэн байна. Тэгвэл арга зүйн зөвлөмж нэн шаардлагатай гэж- 41 хувь нь, шаардлагатай /одоохондоо биш/ гэж -47 хувь нь үзсэн байна. Үүнээс үзвэл дауны хам шинжтэй хүүхэдтэй ажиллах арга зүй нь хомс бөгөөд нэн шаардлагатай байгааг харуулж байна.

Зураг 7. Судалгааны асуулга 3

1. Дауны хам шинжтэй хүүхэдтэй ажиллах арга зүйн зөвлөгөөг ямар хэлбэрээр авах вэ?
/Олон хариулт сонгож болно/
214 responses

Зураг 8. Судалгааны асуулга 4

Хүснэгт.2 SPSS-24 судалгааны асуулгын шинжилгээ

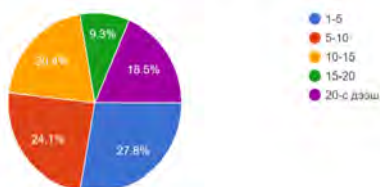
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	цахим сургалтаар	67	31.5	31.5	31.5
	танхимын сургалтаар	81	38.0	38.0	69.5
	туршлага солилцоогоор /тусгай ЕБС, СӨБ/	56	26.3	26.3	95.8
	ном, гарын авлага	9	4.2	4.2	100.0
	Total	213	100.0	100.0	

Хөгжлийн онцлог ялгаатай суралцагчидтай ажиллах арга зүйн зөвлөгөөг нийт судалгаанд оролцогчдын давхардсан тоогоор 69 нь цахимаар авах, 103 нь танхимаар авах, 107 нь тусгай хэрэгцээт боловсролын сургууль, цэцэрлэгээс туршлага солилцоогоор, 56 нь ном, сурах бичиг, гарын авлагаар авах гэсэн байгаа нь тэгш хамруулан сургах үйлчилгээний хүрээнд арга зүйн сургалт, зөвлөгөө нэн шаардлагатай байгааг илгэж байна.

Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 25 дугаар сургуулиас авсан тандалт судалгаагаар:

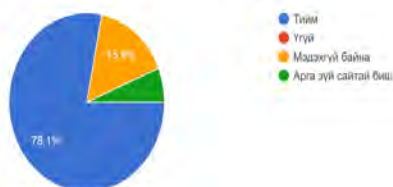
Зураг 9. Судалгааны асуулга 1

1. Та манай байгууллагад хэд дэх жилдээ ажиллаж байна вэ?
54 responses

Зураг 10. Судалгааны асуулга 2

Таны арга зүйг бусадтай хуваалцахыг та зөвшөөрөх үү?
32 responses

Дүгнэлт: Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 25 дугаар сургуулийн мэргэшсэн багш нар нь судалгаанаас харахад тогтвор суурьшилтай ажиллаж, тусгай хэрэгцээ

шаардлагатай хүүхэдтэй тулж ажилладаг бодит туршлагатай өөрийн гэсэн арга зүйтэй хамт олон ба тэгш хамруулах боловсролын хүрээнд бусад сургуулийн багш нартай хамтран баг болж ажиллан хөгжлийн онцлог ялгаатай хүүхэдтэй ажиллах арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх харилцан багш багшаасаа суралцан ажиллах хүсэл эрмэлзэлтэй байгаа нь дээрх тандалт асуулга судалгаанаас 88 хувьтай харагдаж байна.

Туршсан байдал

Жайка Олон улсын байгууллага, БСШУЯ-ны хамтын ажиллагаагаар 2018 оноос 4 жилийн төслийн хүрээнд СБД-ийн 16, 35 дугаар сургуулиудад бага ангийн суурьтайгаар жил бүр онлайн, танхим, практик хосолсон арга зүйн зөвлөн туслах Тусгай хэрэгцээт боловсролын үйлчилгээг үе шаттай хамтран хэрэгжүүлж байна.

Зураг 11. СБД-ийн 16,35 дугаар сургуулийн багш нарт явуулж буй сургалт.

Туршилтын үр дүн

- 35-р сургууль 2022-2023 оны хичээлийн жилд “Нийслэлийн тэгш хамруулан сургагч байгууллага”-аар шалгарч Тэгш хамруулан сургах боловсролын түшиц сургууль болсон.
- СБД-ийн хэмжээнд хойд бүсийн ЕБ-ын сургуулийн багш, эцэг эх, асран хамгаалагч нарт “Хөгжлийн онцлог ялгаатай сурагчидтай ажиллах арга зүйн зөвлөгөө”-г түгээн дэлгэрүүлснээр Тэгш хамруулан сургах боловсролын үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэж байна.
- 16-р сургууль нь төслийн хүрээнд тэгш хамруулах сургах боловсролын үйлчилгээндээ сургуулийн гадаад орчинд тэргэнцэртэй хүүхэд явахад зориулж налуу зам хийсэн ба хөгжлийн онцлог ялгаатай хүүхэдтэй ажиллах “Хөгжлийн төв”-ийг бий болгосон үр дүн харагдаж байна.
- Хамтарсан багаар ажиллах нь үр дүнтэй байна.
- Багш, эцэг, эхчүүдэд үе шаттай сургалтыг зохион байгуулсан.
- Туршлага солилцоо хийгдэж- Сургалтын орчин, тохируулгат хэрэглэгдэхүүн сайжирч байна.
- Тухайн хүүхдийн бодит чадварт тохируулсан арга зүйг боловсруулан хэрэгжүүлж, хамтын ажиллагааны үр дүнг эргэх холбоотой хянаж ажилласан.

Зураг 12. Багшийн тасралтгүй хөгжил Aplus.mn платформын Үндэсний хэмжээнд Модуль сургалт

НЭГДҮГЭЭР АНГИЙН СУРАГЧДЫГ УНШИЖ БИЧИХЭД СУРГАХ АРГА ЗҮЙ

25 дугаар сургуулийн Зөвлөх багш Ц.Отгонбаяр, Зөвлөх багш М.Батмөнх, Тэргүүлэх багш Н.Бүдсүрэн, Тэргүүлэх багш М.Мөнгөнзаяа, 13 дугаар сургуулийн Тэргүүлэх багш Р.Саруул

Заавал (2024/01/08 -
судлах 2024/01/25)

☆☆☆☆☆ (0)

2021-2022, 2023-2024 оны хичээлийн жилүүдэд “Нэгдүгээр ангийн сурагчдыг уншиж бичихэд сургах арга зүй” сэдэвт сургалтыг Тэгш хамруулахын хүрээнд үндэсний хэмжээнд модуль сургалтыг флатформд 1000 орчим багшийг хамруулан хөгжлийн ялгаатай суралцагчидтай ажиллах багшийн арга зүйг дэмжих, туршлагаа түгээн дэлгэрүүлэх ажил хийгдсэн.

Зураг 13. Багшийн тасралтгүй хөгжил Aplus.mn платформын Үндэсний хэмжээнд Модуль сургалт

“ЯЛГААТАЙ СУРАЛЦАХУЙН АРГА ЗҮЙ, ХЭРЭГЛЭЭ”

Ц. Адилхишиг МУ-ын Зөвлөх, магистр, үндэсний сургагч багш, Н.Бүдсүрэн тэргүүлэх зэрэгтэй багш, С.Анхтүяа заах аргач багш, Б.Нямсүрэн тэргүүлэх зэрэгтэй, магистр багш, О.Энхнаран заах аргач зэрэгтэй багш

(2023/12/11 - 2024/01/05) ☆☆☆☆☆ (248)

Хөгжлийн онцлог ялгаатай суралцагчидтай ажиллах арга зүйн талаарх заавар зөвлөгөө, зөвлөмжийг хөдөө орон нутаг, нийслэл болон гадаад улсаас ирүүлсэн хүсэлтэд үндэслэн үе шаттай сургалтыг зохион байгуулснаар тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэх хүрээнд 2023-2024 оны хичээлийн жилд Багшийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжих хүрээнд “Ялгаатай суралцахуйн арга зүй, хэрэглээ” сэдэвт модуль сургалтыг хамтын багаар Үндэсний хэмжээнд цахим флатформд 1000 орчим багшийг хамруулан хөгжлийн ялгаатай суралцагчидтай ажиллах багшийн арга зүйг дэмжих, туршлагаа түгээн дэлгэрүүлэх ажил хийгдсэн.

Зураг 14. Тэгш боломжийг бүрдүүлэх замаар суралцахуйг дэмжих “EQUAL” төслийн сургалт

№	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
1	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
2	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
3	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
4	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
5	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
6	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
7	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
8	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
9	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
10	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
11	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
12	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
13	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
14	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
15	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
16	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
17	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
18	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
19	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
20	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
21	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
22	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
23	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
24	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
25	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
26	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
27	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
28	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
29	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
30	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
31	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
32	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
33	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
34	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
35	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
36	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
37	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
38	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
39	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
40	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
41	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
42	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
43	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
44	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
45	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
46	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
47	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
48	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
49	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ
50	Төслийн нэр	Төлөө	Төлөөний дүн	Төлөөний үнэ

Тэгш боломжийг бүрдүүлэх замаар суралцахуйг дэмжих “EQUAL” төслийн хүрээнд хөдөө орон нутагт багийн 2 гишүүн бусад сургуулийн хөгжлийн онцлог ялгаатай суралцагчидтай ажилладаг багш нартайгаа хамтарсан багаар ажиллаж байна.

Дүгнэлт

1. Тэгш хамруулах боловсролын хэрэгцээ шаардлага нь хүүхэд бүрийн оролцоо, амжилтыг хязгаарлаж буй саад бэрхшээлийг арилгаж, ялгаатай хэрэгцээ, чадвар, онцлог чанаруудыг нь хүндэтгэсэн, тэдний сурах боломжийг дэмжсэн, уян хатан, олон хувилбартай арга хэлбэр бүхий сургалтын арга барилыг хэрэгжүүлэх шаардлага тулгарч байдаг.

2. Сэдвийн хүрээнд хөгжлийн онцлог бэрхшээлийн нэг төрөл буюу Дауны хам шинжийн талаар тандалт судалгааг нийслэл, орон нутгийн хэмжээнд авсан.

3. Тандалт судалгаанд дүгнэлт хийхэд Тэгш хамруулан сургах боловсролын үйлчилгээний хэрэгцээ шаардлага, багшийн сургалтын арга зүй зайлшгүй шаардлагатай байгаа нь дээрх судалгаагаар илэрч байна.

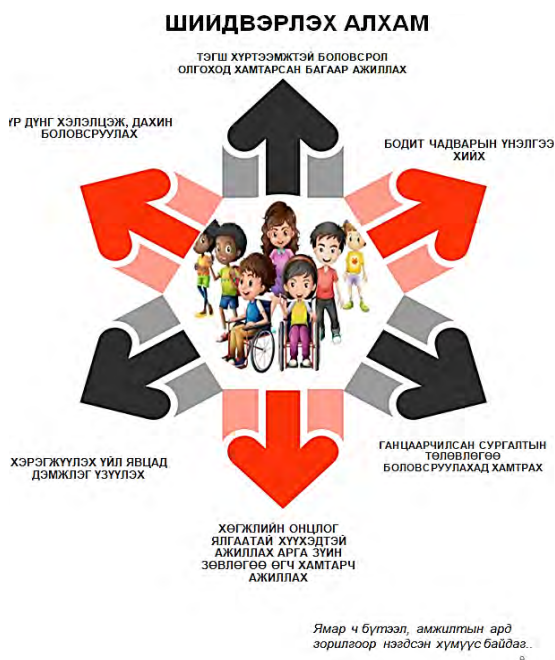
4. 2023 оны 11 сарын байдлаар НБГ-ын “Статистик тоон судалгаа”-гаар СБД-ийн хэмжээнд ЕБ-ын 25, 29, 116-р /тусгай/ сургуулиудад 600 гаруй, бусад ЕБ-ын сургуулиудад тэгш хамруулан суралцаж буй 115 хүүхэд байна.³ Энэ нь ЕБ-ын сургуулиудын багш нарт “Тэгш хамруулан сургах сургалтын арга зүйн хэрэгцээ, шаардлага” байгааг илтгэж байна.

5. Хамтарсан баг ажилласнаар багш-багшаасаа суралцах, багшийн арга зүй хөгжих, хамтын оролцоо нэмэгдэх, сургалтын байгууллагуудын менежментийн уялдаа холбоо сайжирч “Тэгш хамруулан сургах боловсролын үйлчилгээ”-нд бодитой хувь нэмэр үзүүлж байна.

Ном зүй

1. Д. Батхүү “Хүүхдийн хэл яриаг засан сайжруулах арга зүй” УБ., 2004
2. Ч.Алтанцэцэг, Б. Оюунцэцэг “Хэл ярианы тусгай хэрэгцээ шаардлагатай хүүхэдтэй ажиллах арга зүйн зөвлөмж” УБ., 2018
3. Г.Батцэнгэл “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг сургах сэтгэл зүйн үндэс” УБ., 2018
4. МУБИС “Тусгай хэрэгцээт боловсрол” УБ., 2018
5. Хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн онол, аргазүй, УБ., 2018 13. БСШУЯ-ны 2019 оны А/292 тоот тушаалын хүрээнд “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг ерөнхий боловсролын сургуульд тэгш хамран сургах журам”
6. БСШУС-ын 2022оны А/206-р тушаал “Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө”-ний загвар
7. Аутизмтай болон бусад онцгой хүүхдүүд хөгжлийн хоцрогдлыг нөхөхөд туслах багц ном УБ, 2002
8. www.gogo.mn

Зураг 15. Шийдвэрлэх алхмын зураглал

³ 2023 оны НБГ-ын 11 сарын тойм мэдээлэл

СУРГАЛТЫН БҮТЭЭЛЧ ЗАГВАРЫГ АШИГЛАН, СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ҮР ДҮНД НӨЛӨӨЛӨХ НЬ

Ц.Байгальзаяа

Г.Доржпагма

Хан-Уул дүүрэг, 32-р сургуулийн

Монгол хэл, уран зохиолын багш

Babibaigalia@gmail.com

Хураангуй

Сурагчдын сургалтын бодит байдалд тулгарч буй асуудлыг судлан илрүүлж, асуудлыг шийдэх гарц, шийдлийг баг, бүлгээрээ туршиж, үр дүнг хэлэлцэн үнэлж ажиллах нь сургуулийн сургалтын чанарт ахиц гарах үр дүнтэй ажил болох юм. R-PDCA циклийг байгууллагын түвшинд хэрэгжүүлэхийн зэрэгцээ, мэргэжлийн бүлгийн түвшинд жижигрүүлэн ажилласнаар багш нар мэдлэг, туршлага, санал бодлоо хуваалцан, хамтын ажиллагаа сайжирснаар хүний нөөцийн чанарт дэвшил гаран, сургуулийн үйл ажиллагаанд үр дүн гарч байна.

Түлхүүр үг: Сургалтын загвар, сурагчдын ялгаатай байдал, хамтын ажиллагаа, үр дүнтэй менежмент

Үндэслэл

Сурагч бүрийн танин мэдэхүйн онцлогт тулгуурлан, ялгаатай даалгавар дээр ажиллуулж, нэгж хичээлийг үр дүнтэй явуулснаар багш нарын хамтын оролцоо сайжран, сургуулийн менежментийн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд нөлөө үзүүлж байгаа нь тус илтгэлийг бичих үндэслэл болсон юм.

Зорилго

Мэргэжлийн багш нар хүүхэд нэг бүрийн оюуны чадамж, сурах арга барилын ялгаатай байдлыг судлан тогтоож, орчин үеийн сургалтын шинэлэг загвараас VARK аргыг ашиглан уран зохиолын хичээлийг зохион байгуулж үр дүнд хүрснээр сургуулийн менежментийн зорилтод хэрхэн нөлөөлж байгааг илрүүлэх нь энэ судалгааны ажлын зорилго юм.

Зорилт

RESEARCH – Мэргэжлийн бүлгийн багш бүр сурагчдын оюуны чадамж, танин мэдэхүйн ялгаатай байдлыг судлах

PLAN - Багш бүр танин мэдэхүйн ялгаатай байдлыг харгалзсан дасгал, даалгавар боловсруулах

DO - Багш бүр сурагчдадаа танин мэдэхүйн ялгаатай байдлыг харгалзсан сонголтот даалгаврыг гүйцэтгүүлэх

CHECK – Сурагчдын ахиц амжилт, идэвх оролцоог илрүүлэх, сургуулийн менежментэд хэрхэн нөлөөлж буйг тогтоох

ACTION – Түлгамдаж буй асуудлыг сайжруулах

Судалгааны арга зүй

1. Ганцаарчлан болон бүлгээр ярилцах, санал асуулгын арга, судалгааны явцад ажиглалт хийх, харьцуулах арга, нэгтгэн дүгнэх арга

Судалгааны таамаглал

Сурагч нэг бүрээ судлан, тэдэнтэй ажиллах арга туршлагаа солилцон хамтран ажилласнаар уламжлалт арга зүй шинэчлэгдэж, суралцагчдын мэдлэг чадвар, сурах арга барилд ахиц гаран, багш нарын хамтын ажиллагааг хөхиүлэн дэмждэг, түүнийг сууриа болгодог сургууль бий болоход түлхэц болно гэж үзэж байна.

Хамрах хүрээ

Судалгааны ажилд өөрийн болон бусад сургуулийн МХУЗ, бусад мэргэжлийн багш, сурагч, эцэг эхийг хамруулан түүврийн аргаар судалгааг хийсэн болно.

Шинэлэг тал, ач холбогдол

Хүүхэд бүр өөрийн гэсэн өвөрмөц санаа бодолтой, юмыг ойлгон хүлээж авах арга барил нь ч өөр, ялгаатай байдаг. Багш хэчнээн сайн арга зүйгээр хичээнгүйлэн заасан ч “ойлгохгүй”, “чадахгүй” хүүхэд байсаар л байдаг. Тэдгээр хүүхэдтэй яаж ажиллах вэ? гэдэг дээр багш бүрээс янз бүрийн санаа, арга барил, бүтээлч санаачилга гарна. Үүнийгээ хамтдаа эргэцүүлэн хэлэлцэж, эрэл хайгуул хийх нь судалгааны шинэлэг тал байлаа.

Онолын үндэс

Сургалтын загвар нь тодорхой агуулгыг эзэмшүүлэх хичээлийн төлөвлөгөөний үйл ажиллагааны дарааллын онцлог, хэв шинж, тусгайлсан горим зэргийн суурь болдог. Багш тодорхой сургалтын загварыг ашиглаж, хичээлээ заахад суралцагч хөгжиж когнитив, психомотор, сэтгэл хөдлөлийн суралцахуйн үйл ажиллагаанд оролцож байдаг байна. ХХI зууны боловсролын загварыг тусган хэрэгжүүлэхэд багш нарт тулгарах бэрхшээлийг даван туулах арга зам нь менежмент юм.

“**Менежмент бол** байгууллагын зорилгод чиглэсэн үйл ажиллагааг төлөвлөх, зохион байгуулах, удирдах, зохицуулах, хянах гэсэн 5 чиг үүргийн нэгдэл юм.

Х. Гарднерийн оюуны чадамж, Нейл Флемингийн VARK арга

Хүний оюун ухаан нь бие даасан тусгай чадамжуудаас бүрдэг цогцолбор зүйл юм. Оюун ухааны аль нэг хэв шинж нь давамгайлж байгаагаас шалтгаалан амьдралд зохицон дасах чадвар нь хүн хүний хувьд харилцан адилгүй аргаар явагддаг хэмээн Америкийн сэтгэл зүйч Х.Гарднер үзжээ. VARK (visual, auditory, reading/writing, and kinesthetic) хэмээх арга нь хамгийн түгээмэл. Хүн өөрийгөө ямар төрлийн суралцагч вэ? гэдгийг танин мэдэж, цаашид аливаа зүйлийг шинээр сурах үедээ өөрт тохирсон аргыг хэрэглэвэл илүү хурдтайгаар суралцах боломжтой.

Хоёрдугаар бүлэг. “Сургалтын загварыг хэрэгжүүлж, сургуулийн менежментийн үр дүнд нөлөөлөх нь” сэдвийн судалгаа

Судалгааны арга зүй, түүврийн бүтэц:

Уг судалгаанд 595- суралцагч, 254- эцэг эх, 158- багш нарын төлөөлөл буюу нийт 1007 хүн хамрагдлаа. Суралцагчдын 62 хувь нь дунд анги, 37% нь ахлах анги, эцэг эхчүүдийн 34 хувийг 30-35 нас, 50 хувийг 35-45 нас, 16 хувийг 45 дээш насны оролцогч эзэлж байна. Мөн багш нарын 30 хувь нь 1-5 жил, 60 хувь нь 5-15 жил, 10 хувь нь 15 ба түүнээс дээш жил ажилласан багш нар хамрагдлаа.

Судалгааны асуулгын бүтэц: Судалгааны асуулга нь 5 бүлгээс бүрдсэн.

- 1) Сурагчдын ялгаатай байдлыг багш нар хэрхэн харгалзан үздэг вэ?
- 2) Эцэг эх, асран хамгаалагчид хүүхдийнхээ сурдаг сургуулийн менежмент, хүүхдийн арга барилыг хэр мэддэг вэ?
- 3) Сурагчдын танин мэдэхүйн ялгаатай байдлыг судлах
- 4) Сурагчдын идэвх оролцоо, үр дүнг хянах
- 5) Асуудлыг сайжруулах

Судалгаа 1: Багш нар ээлжит хичээлээ төлөвлөхдөө сурагчдын сурах онцлог, ялгаатай байдлыг харгалзан үздэг үү?

Зураг 1. Сурагчдын хувийн онцлог, сурах арга барилыг багш нар хичээл сургалтын үйл ажиллагаанд хэрхэн харгалздаг судалгааны үр дүн

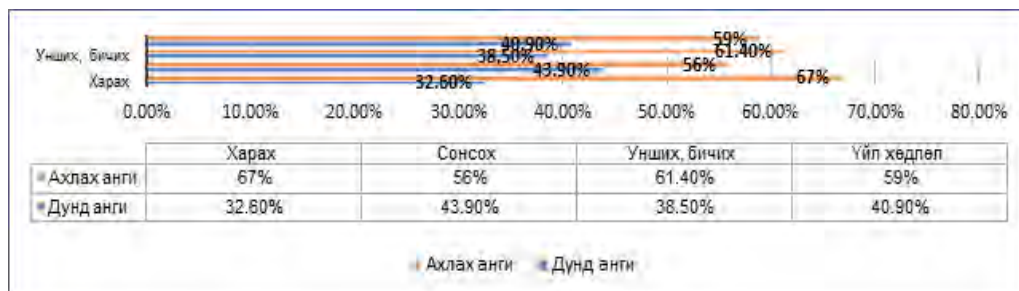
Дүгнэлт

1. Багш нарын 61 хувь нь сурагчдын сурах арга барил, хувийн онцлогийг харгалздаггүй, 69 хувь нь даалгаврыг сонголтгүйгээр нэг загвараар өгдөг болох нь харагдлаа.

Хүснэгт 2: МХБУЗ-ын багш нарын сурагчдаас авсан сурах арга барилын судалгааны нэгтгэл

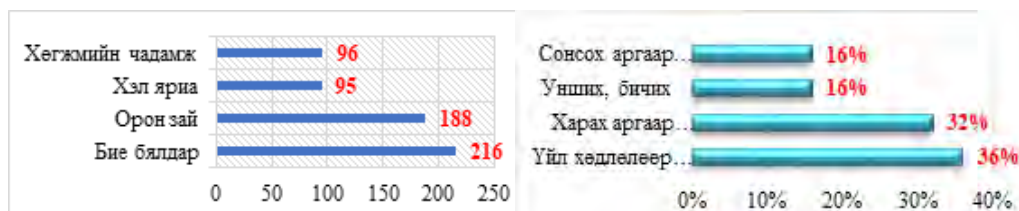
№	Багшийн нэр	Судалгаа авсан сурагчдын тоо	Сурах арга барил			
			Харах	Сонсох	Унших, бичих	Үйл хөдлөл
1	Ц.Байгальзаяа	81	37%	10%	17%	36%
2	Г.Саранцэцэг	69	45%	10%	16%	29%
3	Г.Үүрцолмон	67	24%	15%	18%	43%
4	Т.Алтанцэцэг	81	43%	14%	19%	25%
5	Г.Доржпагма	79	33%	14%	27%	27%
6	Т.Амарзаяа	63	14%	13%	6%	67%
7	Б.Мөнхтуяа	85	16%	27%	15%	41%
8	Б.Долгормаа	70	39%	26%	7%	29%
	Нийт	595				

Зураг 2. Дунд, ахлах ангийн сурагчдын сурах арга барилын судалгааны харьцуулалт

Ахлах ангийн сурагчид харах 34.4 хувь, сонсох 12.1 хувь, унших бичих 22.9 хувь, үйл хөдлөл 18 хувиар илүү байгаа нь бие даах, сурах арга барилаа олсныг илтгэж байна.

Судалгаа 2. Сурагчдын танин мэдэхүйн арга барилыг судлах

Зураг 3,4. Х.Гарднерийн оюуны чадамж, Нейл Флемингийн *vark* аргыг судалсан судалгааны үр дүн

Дээрх графикаас үзэхэд судалгаанд хамрагдсан сурагчдын 36% буюу 216 сурагч нь бие бялдрын чадамж, 32% буюу 188 сурагч нь орон зайн чадамж, 16% буюу 95 сурагч нь хэл яриа, 16% буюу 96 сурагч хөгжмийн чадамж тус тус давамгайл байна.

Судалгаа 3. Сурагчдын идэвх оролцоо, үр дүнг хянахдаа крискпатрикийн 4 түвшний үнэлгээгээр:

- Ямар үр дүнд хүрэв?
- Сурагчдын хандлага өөрчлөгдсөн үү?
- Сурагчид юу чаддаг болов?
- Сурагчдын сэтгэл ханамж хэр байна? гэсэн чиглэлээр судалж гаргалаа.

Зураг 5. Уран зохиолын хичээлд хэр дуртай вэ?

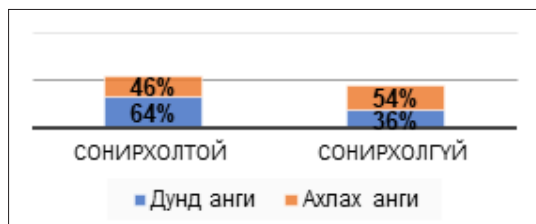
Зураг 6. Чи гэрийн даалгавраа хэр хийдэг вэ?

2021-2022 оны хичээлийн жилд гэрийн даалгаврыг тогтмол хийдэг хүүхдийн тооноос 2022-2023 оны хичээлийн жилд 22 хүүхдээр, 2021-2022 оны хичээлийн жилд уран зохиолын хичээлд сонирхолтой хүүхдийн тооноос 2022-2023 оны хичээлийн жилд 74 хүүхдээр өссөн нь ялгаатай байдлыг харгалзан өгч буй даалгавар үр дүнд хүрч байгааг харуулж байна.

Зураг 7. Дунд, ахлах ангийн сурагчдын уран зохиолын хичээлд хандах хандлага

Зураг 7. Уран зохиолын хичээлд хэр сонирхолтой вэ?

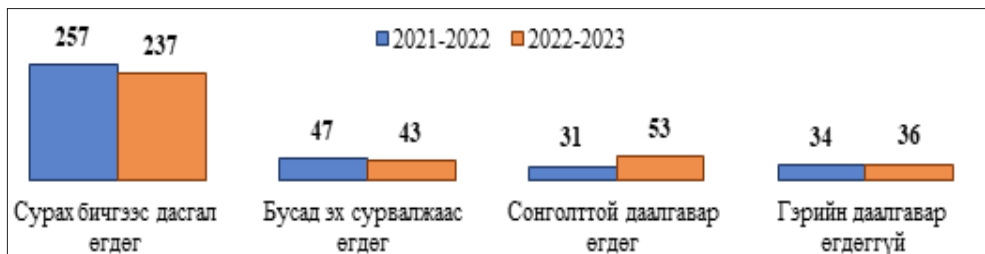

Зураг 8. Гэрийн даалгавраа хэр хийдэг вэ?

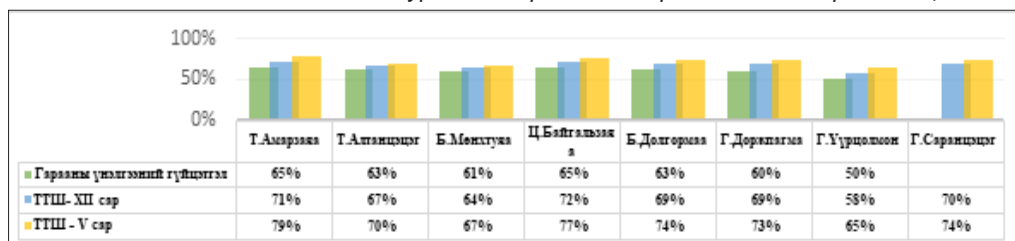
Дунд ангийн сурагчид, ахлах ангийн сурагчдаас уран зохиолын хичээлд сонирхолтой 18 хувиар, гэрийн даалгавраа тогтмол хийдэг 13 хувиар илүү байгаа нь сурах идэвх сонирхол өндөр байгааг харуулж байна.

Зураг 9. Багш гэрийн даалгавраа хэрхэн өгдөг вэ?

2021-2022 оны хичээлийн жилд уран зохиолын хичээлийн даалгаврыг сурах бичгээс ихэвчлэн өгдөг байсан бол, 2022-2023 оны хичээлийн жилд даалгаврыг сонголттой өгдөг гэсэн үзүүлэлтэд ахиц гарснаас үзвэл багш нарын ялгаатай байдлыг харгалзан сургах хандлагад өөрчлөлт гарсан байна.

Зураг 9. Мэргэжлийн бүлгийн багш нарын ахиц амжилт

Сурагчдын танин мэдэхүйн ялгаатай байдлыг харгалзсан сургалтын загвар ашигласны үр дүнг IX сарын “Гарааны үнэлгээ”-нээс V сарын ТТШ шалгалт

хүртэлх 3 удаагийн шалгалтын гүйцэтгэлийн хувийг тооцон үзвэл дундажаар 10.2 хувиа өссөн үзүүлэлттэй байна. Энэ нь мэргэжлийн бүлгийн багш нарын хамтын оролцооны үр дүн юм.

Судалгаа 4. Фокус бүлгийн ярилцлага

Танин мэдэхүйн онцлогийг судлан, ялгаатай, сонголттой даалгавар дээр ажилласнаар “Сурагчдын сэтгэл ханамж хэр байна?” гэсэн асуулгаар ярилцаж үзэхэд:

1. *Зохиол унших дуртай, багаар ажиллах дуртай сонирхолтой, бусад багийн даалгаврыг хиймээр санагддаг, уран зохиолын хичээл сонирхолтой санагддаг болсон гэж нийтлэг хариулж байлаа.*

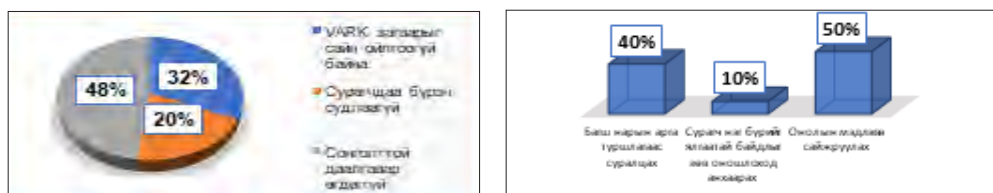
Судалгаа 5. Асуудлыг сайжруулах

МХУЗ-ын болон бусад мэргэжлийн багш нараас дараах асуулгаар судалгаа авч, асуудлыг олж харахыг зорилоо.

Хүснэгт 3: Багш нарт тулгарч буй асуудал

Асуулга	Үнэлгээ		
Ялгаатай даалгаврыг ажиллуулахад ямар хүндрэл учрав?	VARК загварыг сайн ойлгоогүй байна.	Сурагчдаа бүрэн судлаагүй	Сонголттой даалгавар өгдөггүй
Үнэлгээ	32%	20%	48%
Тулгарсан бэрхшээлийг хэрхэн даван туулдаг вэ?	Багш нарын арга туршлагаас суралцах	Сурагч нэг бүрийг ялгаатай байдлыг зөв оношлоход анхаарах	Онолын мэдлэгээ сайжруулах
Үнэлгээ	40%	10%	50%

Зураг 10. Багш нарт тулгарч буй асуудлыг графикаар үзүүлбэл:

Дээрх асуулгаас үзэхэд багш нарт арга зүй, сурагчдын хувийн онцлог, ялгаатай байдлын харгалзан үздэггүйгээс хичээл сургалтын үйл ажиллагааг явуулахад бэрхшээл тулгарч байгааг харж болно. Залуу багш нарын 40% нь тулгарсан бэрхшээлийг бусад багш нараас суралцах, 10% нь сурагч нэг бүрийг судлах гэж хариулсан байна.

Монгол хэлний мэргэжлийн багш нар сурагчдын танин мэдэхүйн онцлогийг судалж, ялгаатай даалгавар дээр VARК аргаар ажиллах сургалтын аргыг ашиглан, сурагчдын идэвх сонирхлыг нэмэгдүүлж, сургуулийн менежментийн үр дүнд нөлөөлж байна.

Судалгааны зорилтын хүрээнд дүгнэн үзвэл:

Research - Энэ зорилтын хүрээнд, ахлах, дунд ангийн нийт 595 сурагчийг судалж, сурах арга барилыг тодорхойллоо. Үүний үр дүнд, уран зохиолын хичээлийн ахиц амжилт 10.2 хувиар ахиж, сурагчдын идэвх сонирхол 20 хувиар нэмэгдлээ. Эндээс дүгнэн үзвэл, бүх мэргэжлийн багш нар сурагчдын оюуны чадамж, сурах арга барилын ялгаатай байдлыг судлан тогтоож, асуудлыг олж илрүүлэн сургалтын хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд анхаарах нь зүйтэй байна.

Plan - Судалгааны үндсэн дээр ахлах ангийн сурагчдын 67 хувь нь харах, дунд ангийн сурагчдын 43.9 хувь нь сонсох арга барилтай байгаа нь хүн бүр онцлогтой гэдгийг харууллаа. Иймээс танин мэдэхүйн ялгаатай байдал, оюуны чадамжид тохирсон даалгаврыг мэргэжлийн багш нар хэлэлцэн, хамтран төлөвлөж ажиллалаа. Ингэснээр багш бидний хамтын ажиллагаа, оролцоо сайжирсан үр дүн гарлаа.

Do - Төлөвлөн боловсруулж бэлтгэсэн даалгавраа сурагчдаар гүйцэтгүүлж, дүгнэлт гарган хэлэлцсэнээр хөтөлбөрийг амжилттай хэрэгжүүлэх шийдэлд хүрэх нь ажиглагдлаа. Иймээс багш нар хамтран ажиллаж, “Сурагчдын ялгаатай байдлыг харгалзсан жишиг даалгавар” гарын авлага боловсруулан гаргаж эхэлснээр багшийн хөгжилд нөлөөллөө.

Check - Уран зохиолын хичээлийн оролцоо, идэвх сайжирч зохиолыг сонирхож, шимтэн уншдаг сурагчдын тоо 74-өөр, гэрийн даалгавраа тогтмол хийдэг сурагчийн тоо 22-оор нэмэгдлээ.

Action - Багш нарын уламжлалт арга барилаас салж, сурагчдаа судлан судалгааны үндсэн дээр хөтөлбөрөө хэрэгжүүлэх хандлагыг сайжруулах арга туршлагыг сургуулийн бусад мэргэжлийн багш нартаа түгээн дэлгэрүүлж ажиллаж байна.

Санал:

Сургууль хамт олон, суралцагчдын дунд дараах ажлуудыг явуулж үр дүнг тодорхойлон, бусдад түгээх шийдэлд хүрлээ. Үүнд:

1. Багш бүр XXI зууны сурагчдад тохирох сургалтын загваруудыг судалж, сургалтын үйл ажиллагаандаа хэрэглэснээр сурагчдад гарч буй өөрчлөлтийг харж ажлынхаа утга учрыг ойлгож, сэтгэл ханамжтай болдог гэдгийг ухаарах
2. Хүн бүрийн ялгаатай байдлыг хүлээн зөвшөөрч, тэдэнтэй ажиллах арга зүйгээ сурах арга барилын онцлог ялгааг судлахад чиглүүлэх Сургалтын загварыг ашиглах нь бэлтгэх, бодох, турших, засан сайжруулах, хэлэлцэх, хамтрах зэрэг үйл явцыг дамждаг тул эрдэм шинжилгээний ажлын нэг хэсэг юм. Иймээс багш нар бүлгээрээ хамтран хэрэгжүүлэх Сургуулийн менежментийн зорилгыг үр дүнд хүргэхэд багш нарын ойлголт, хамтын ажиллагаа чухал гэдгийг ойлгох

Ном зүй

1. Баасандорж.Ц “Сургалтын арга эрэл олз” УБ., 2016
2. Батсайхан.Б, Дэлгэржав.М “Ерөнхий сэтгэл судлал” УБ., 2013
3. Болормаа.Ж, “Орчин үеийн багшид ямар чадвар шаардагдаж байна вэ? Хүүхэд хөгжил, Контент” УБ., 2021
4. БШУЯ. (2015). Суурь боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр У. Retrieved from <https://www.meds.gov.mn/curriculum-suuri>: <https://cdn.greensoft.mn/uploads/users/2649/files/Curriculum/EBS/Suuri.pdf>
5. БШУЯ. (2015). ТӨРӨӨС БОЛОВСРОЛЫН ТАЛААР БАРИМТЛАХ БОДЛОГО/2014-2024 он/ Монгол Улсын Их Хурлын 2015 оны12 дугаар тогтоолын хавсралт. Retrieved from <https://legalinfo.mn>: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=206661&showType=1>
6. БШУЯ. (2020). Боловсролын салбарын хөгжлийн дунд хугацааны төлөвлөгөө 2021-2030. Retrieved from <https://www.meds.gov.mn/>: <https://cdn.greensoft.mn/uploads/users/2649/files/PDF%20files/Development%20plan%202030%20Mon.pdf>
7. Дэлгэржав.М “Сурган хүмүүжүүлэх сэтгэл судлал” УБ., 2011
8. ЕБС-ийн сургалтын хөтөлбөрийг боловсронгуй болгох аргачлал 32 тал. (n.d.)
9. ЗГ, МУ-ын (2019). Алсын хараа 2050. Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого
10. Жагдал.С Ганбаатар.Д “Багш гэж хэн бэ?” УБ., 2015
11. Клэр Р.Килбэйн, Натали Б.Милман “Багшлахуйн загвар” УБ., 2021
12. Мягмар.О “Сэтгэл судлал” нэгдүгээр дэвтэр УБ., 2008
13. Оюунцэцэг.Н “XXI зууны боловсрол, насан туршийн суралцахуй” УБ., 2023
14. Пүрэвдорж.Ч “Багшлахуйн менежмент” УБ., 2010, 401 тал.
15. Сако Хидэказү. “ Сургуулийн менежмент R-PDCA” УБ., 2022
16. Санжжав.Д, Жамц.Л “Ерөнхий сэтгэл судлал” УБ., 2007
17. Цэрэндорж.Д “Дэлхийн менежмент, хамаарахуйн монгол ухаан” УБ., 2011
18. Цэрэнжаргал.П “Байгууллагын хүний нөөцийн зарим асуудал” УБ., 2007
19. Хүүхдийн хөгжлийг дэмжсэн багшлах арга зүй УБ., 2018
20. Шинэбаяр.Э Хишигням.А “Бүтээлч багш судалгааны арга зүй” УБ., 2013

ЕБС-ИЙН СУРАЛЦАГЧДАД АЖИЛ МЭРГЭЖЛИЙН ЧИГ БАРИМЖАА ОЛГОХ ҮЙЛЧИЛГЭЭГ МЕНЕЖМЕНТЭЭР ДЭМЖИХ НЬ

Э.Эрдэнэбат

*Баянзүрх дүүргийн 84-р сургуулийн багш
Enkhbaatarerdenebat7@gmail.com*

Оршил

Ажил мэргэжлээ сонгох нь сурагч, залуучуудын хувьд нэн хариуцлагатай шийдвэр байдаг. Ажил мэргэжлийн боловсрол гэдэг нь хувь хүний амьдралын туршид хийж гүйцэтгэсэн ажил мэргэжил болон суралцахуйг илэрхийлсэн нэр томьёо юм. Өнгөц харахад энэ нь энгийн, хүн бүр мэдэх юм шиг санагддаг боловч үнэн хэрэгтээ маш нарийн төвөгтэй концепц юм (Оюунаа, 2016, хууд. 8).

Хэрэв бид залуу үеэ ажил мэргэжлийн талаар зөв сэтгэлгээтэй, түүнийгээ үр дүнтэй үйл хэрэг болгодог нэгэн байгаасай гэж хүсвэл тэднийг сургууль төгссөний дараах “ертөнцтэй” нь холбож өгдөг байх хэрэгтэй. Гэхдээ тэд энэ “ертөнц”-ийн талаар таньж мэдэхээс өмнө өөрөө олон янзын “шилжилт”-тэй нүүр тулж байдаг гэдгийг ойлгох хэрэгтэй. Түүнчлэн ажил мэргэжил, сургалтын боломжууд ч гэсэн тогтмол өөрчлөгдөж байдаг гэдгийг мэддэг байх хэрэгтэй.

Энэ эмх замбараагүй өөрчлөлттэй зэрэгцүүлээд суралцагчид өөрийгөө таньж мэдэх, ойлгох, ажил хөдөлмөрийн ертөнцийн талаар мэдэх, богино, урт хугацааны ухаалаг сонголт хийх зэрэг хэрэгцээ шаардлагуудтай нүүр тулж байна. Иймээс суралцах чиглэл, ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагааны гол үүрэг нь ЕБС-ийн суралцагчдад дээр дурдсан шилжилтүүдээ удирдах шилжилтүүдээ удирдах, үр дүнтэй ажиллахад тусалж дэмжих, өөрийнхөө өмнө болон бусад хүмүүсийн эдийн засаг, сайн сайхан амьдралд хариуцлагатай хандаж сурахад чиглүүлэхэд оршино.

Үндэслэл

Ахлах ангийн суралцагчийн 51,4 хувь нь ажил мэргэжлийн сонголтоо хийсэн 44,1 хувь нь эргэлзэж, 4,5 хувь сонголтоо хийгээгүй гэсэн судалгаа гарч байна. Мөн түүнчлэл Монгол улсын хөдөлмөрийн зах зээлд эрэлт нийлүүлэлтийн зөрүү их болж, жил бүр оюутан суралцагчдын 25-30 хувь нь сургуулиа хаях, завсардах, их дээд сургууль төгсөгчдийн 55 хувь нь төрийн өмчийн, 45 хувь нь хувийн өмчийн сургууль төгсөгчид байдаг бөгөөд нийт төгсөгчдийн 75.2 хувь (32.2), МБСБ төгсөгчдийн 62.3 хувь (46.24) (Хөдөлмөр, 2018) нь ердөө хөдөлмөр эрхэлж байгаа, их дээд сургууль төгсөгчдийн 69.65 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 48.9 хувь нь эзэмшсэн мэргэжлээрээ ажиллаж байгаа, хувийн их, дээд сургууль төгсөгч 2 хүн тутмын нэг нь бизнесийн удирдлага мэргэжлээр төгсөж байгаа зэрэг хэдхэн цөөн тооны таагүй статистикаас дүгнэж үзэхэд мэргэжил сонголтын асуудалд анхаарах цаг нэгэнт болсон гэдгийг илэрхийлж байна.

Үндсэн хэсэг

Монгол улс боловсролын ерөнхий хуулийн 14.4.8. ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хуулийн 3.2. Ерөнхий боловсролын зорилго нь суралцагчийг бие даан сурч, амьдрахад

шаардагдах суурь мэдлэг, чадварыг хөгжүүлж, ёс суртахуунтай, хариуцлагатай, ажил мэргэжлийн чиг баримжаатай иргэнийг төлөвшүүлэхэд оршино. 20.10. Суралцагчийн суралцах үйл ажиллагаа, хөгжил төлөвшлийг дэмжих, ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгоход чиглэсэн хичээлээс гадуурх сургалт, үйл ажиллагаа нь ерөнхий боловсролын сургуулийн үйл ажиллагааны салшгүй хэсэг гэж заасан нь эрх зүйн хамгийн гол зохицуулхт юм. Хөдөлмөр болон БСШУ- ны сайдын А/165; А/266 тоот хамтарсан тушаал, Ажил, мэргэжлийн чиг баримжааг хөгжүүлэх чиглэл (2016-2020) гэх зэрэг төсөл хөтөлбөрүүд батлан хэрэгжүүлж байгаа боловч үндсэн чиглэлийг батлахад тулгарч байсан хэрэгцээ шаардлага буюу эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, салбар хоорондын хамтын ажиллагааны уялдаа холбоо, удирдлага зохион байгуулалтын механизмыг бий болгож, хүний нөөцийг бэлтгэх, чадавхжуулах, үйлчилгээний нэгдсэн стандартыг бий болгох, зорилтот бүлгийн иргэдийн онцлогт тохирсон үйлчилгээний төрөл, хэлбэрийг өргөжүүлэх замаар ажил мэргэжлийн чиг баримжааны тогтолцоог бэхжүүлэх шаардлага одоо ч тулгамдсан асуудал хэвээр байна.

Судалгааны хэсэг

Зорилго:

ЕБС-ийн ахлах ангид АМЧБО үйл ажиллагаанд сургуулийн оролцооны нөхцөл байдлыг судалж, дүн шинжилгээ хийх, судалгааны үр дүнг үндэслэн ажил мэргэжлийн боловсролыг хөгжүүлэх, төлөвлөгөө, зөвлөмж боловсруула, түгээн дэлгэрүүлэх. Мөн түүнчлэн сургуулийн оролцогч талуудын хамтын ажиллагааг менежментээр дэмжих боломжийг бүрдүүлэхэд оршино.

Зорилтууд:

1. АМЧБО үйлчилгээг сургуулийн түвшинд зөв удирдан зохион байгуулах
2. АМЧБО үйлчилгээний төрөл, хэлбэрийг өргөжүүлж, чанар, хүртээмжтэй хүргэх
3. Сургуулийн түвшинд АМЧБО үйл ажиллагааг хариуцдаг ажилтанг бэлтгэх, чадавхжуулах
4. Эцэг эхчүүдийн АМЧБО үйл ажиллагааны хамтын оролцоо нэмэгдүүлэх

Судалгааны эх олонлог

ЕБС-ийн XII ангийн 410 сурагч, ахлах анги удирдсан 100 багш, ахлах ангийн 80 эцэг эх, асран хамгаалагчдын төлөөлөл оролцсон.

Судалгааны арга зүй

Судалгааг асуулга, туршилт, ажиглалт, фокус бүлгийн ярилцлагын аргуудыг ашиглаж мэдээллийг цуглуулсан.

Судалгааны ач холбогдол

Сонгох, амжилттай суралцах, сайн үр дүн гаргах орчныг бүрдүүлж өгөхөд тусалдаг. Энэ нь сургалтын хөтөлбөр болон хөтөлбөрийн ирээдүйд гарах үр дүнг хооронд нь оновчтой холбож өгдөг. Мөн эцэг эх, асран хамгаалагчдад хүүхэдтэйгээ ажил мэргэжил, хичээл сонголтын талаар ярилцах, багштай зөвлөлдөх боломжийг олгодог. Эцэг эхчүүдэд АМЧБО үйл ажиллагааны ойлголтыг бий болгосноор хүүхдээ айдас багатай, итгэлтэй байж туслахад чухал ач холбогдолтой.

Судалгааны үр дүн

1. Сургууль дээр ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагааны төрлийн тухай асуухад дараах хариултыг өгсөн.

Хүснэгт 1. Сургуулиудын ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагаа

	Лекц	Ангийн багшийн зөвлөгөө	ХГА	Сургалт	Уулзалт	Судалгаа	Мэдэхгүй	Байхгүй
Улаанбаатар	40	83	55	35	7	20	0	15
Орон нутаг	29	35	27	20	2	11	3	30
Нийт	69	118	82	55	9	31	3	45

Хүснэгт 1-с сургуулиудад түгээмэл хэрэгжүүлдэг АМЧБО үйл ажиллагаа нь анги удирдсан багш нарын энэ чиглэлийн лекц болон хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа байна. Тэгвэл энэ үйл ажиллагаанууд чухам ямар агуулгатай байдаг вэ? гэдгийг ярилцаж үзэхэд багш нар их дээд сургуулийн элсэлтийн шалгалтын хичээл яаж сонгох, ямар шалгалт өгөх, шалгалтын тест дээр хэрхэн ажиллах талаар хичээл ордог байна. Суралцагчдын 54,4 хувь буюу 223 нь АМЧБО зөвлөх үйлчилгээний талаар мэднэ гэсэн боловч 77,8 хувь буюу 319 нь ажил мэргэжлээ сонгоход дэмжлэг хэрэгтэй байна гэсэн санал өгснийг харахад яаж хаанаас зөвлөгөө тусалцаа авах төдийлөн мэдэхгүй эсвэл өөрсдийн хэтэрхий хайнга байдалтай холбоотой байх.

Суралцагчдын ажил мэргэжлийн чиг баримжаа болон суралцах чиглэлийн талаарх багшид дараах ойлголт хандлага түгээмэл байдаг байна. Үүнд.

1. Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйлчилгээг ямар байдлаар үзүүлдэг вэ? гэсэн асуултад нийт багш нарын 42 хувь нь нийт суралцагчдад хамруулж үйл ажиллагаа нь ирээд олон массыг хамарч байгаа боловч хүрээмж нь төдий үр дүн хүрэхгүй байгаа бололтой. Үүний үр дүн сурагчдын 77,8 хувь нь ажил мэргэжлээ сонгоход дэмжлэг хэрэгтэй байна гэсэн асуулттай холбогдож байна. Зураг 2.
2. АМЧБО үйлчилгээг үзүүлэх давтамж хэр байдаг вэ? хамгийн өндөр үзүүлэлт нь жилд болон суралцах хугацаанд нэг удаа өгч байгаа гэсэн байгаа давтамж сул байгаагаас үр дүн төдийлөн үр дүн хүрэхгүй байгаа юм. Зураг 3.

Зураг 2

Зураг 3

3. Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгор үйлчилгээ, сургалтыг хэзээ зохион байгуулдаг вэ? гэсэн асуултад нийт асуулгат оролцсон багш нарын 100% нь хичээлийн бус цагаар гэж хариулсан. ЕБС-ийн сургалтын төлөвлөгөөний цагийн ачааллыг судалж үзвэл ахлах ангийн суралцагчид 7 хоногийн

суралцах цагийн ачаалал 35-37 цаг байна. Энэ нь суралцагчид өглөө 8-аас өдөр 14 цаг хүртэл ачаалалтай суралцдаг тул хичээлийн бус цагаар зохион байгуулах нь АМЧБО сургалтанд ирц, сургалтын үр дүн бага, чанаргүй байх дүр зураг харагдаж байна. Хүүхдэд хэт их ачаалалд орж ядарч, суралцах сонирхол идэвхи нь буурч, үлдэх мэдлэг өгөөж бага байна.

4. Ажил мэргэжлийн сонголтод эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын оролцоо хэр байдаг вэ? гэсэн асуултад:

Хүснэгт 2. Эцэг эх, асран хамгаалагчдын хамтын оролцоо

	Тогтмол	Шаардлагатай тохиолдолд	Оролцдоггүй
Улаанбаатар	15	19	3
Орон нутаг	8	16	9
Нийт	23	35	12

50 хувь нь шаардлагатай тохиолдолд, 33,3 хувь нь тогтмол, 16.7 хувь оролцдоггүй хариулсан байна. Үүнээс үзэх эцэг, эх, асран хамгаалагчдын АМЧБО үйл ажиллагааны ойлголт, хандлага төдийлөн сайн түвшин хүрээгүй. Мөн ангийн багшид хэт найдаж өөрөөсөө холдуулж байгаатай холбоотой. Орон нутагт оролцдоггүй эцэг, эх, асран хамгаалагч хотоос олон байгаа нь хүүхдээсээ хол байдагтай холбоотой.

5. АМЧБО үйлчилгээний ном сурах бичиг, гарын авлага, сургалтын хөтөлбөрийн агуулга, чиглэл нь тохиромжтой эсэх. (Зураг 4)

- Хэрэв тохиромжгүй бол яагаад?
- Сурагчдын нас, сэтгэхүй тохиромжгүй хэтэрхий эх сурвалж олонтой
- Агуулга уялдаа муу
- Багшид чиглэсэн гарын авлага ойлгомжгүй
- Хэт ерөнхий агуулгатай
- Мэргэжил сонголт хийхэд чиглэсэн алхам дасгал ажил дутмаг байдаг гэж хариулжээ.

Мэдэхгүй гэж хариулсан багш нар АМЧБО гарын авлага гарсан огт мэдээгүй хүртээмж муу байна.

АМЧБО үйлчилгээг хэн хариуцдаг вэ?

Хүснэгт 3. АМЧБО үйл ажиллагааг хэн хариуцдаг вэ?

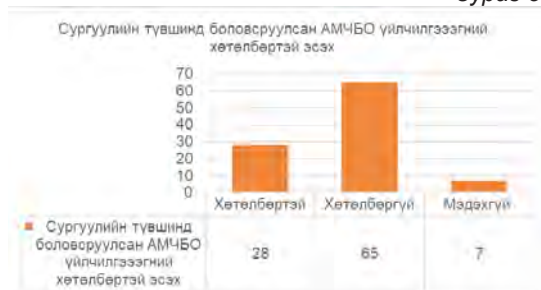
	Ангийн багш	Нийгмийн ажилтан	Сургалтын менежер	Мэргэжлийн хичээлийн багш	Тусгай багш	Мэдэхгүй
Суралцагчид	184	36	53	55	96	9
АУБ нар	40	20	25	10	5	0
Нийт	224	56	78	65	101	9

Анги удирдсан багш ихэнхдээ АМЧБО үйл ажиллагааг хариуцан зохион байгуулдаг байдал харагдаж байна. Гэвч суралцагчидтай ярилцаж үзэхэд 60 хувь нь ажил мэргэжлийн мэдээлэл, дэмжлэгийг эцэг эх, ах дүү, найз нөхдөөсөө авдаг гэж хариулж байгааг харахад сургуулийн түвшинд хийгддэг АМЧБО үйл ажиллагааг төдийлөн үр дүнтэй биш байгааг илтгэж байна. Үүний шалтгаан

сургуулиуд дээр АМЧБО үйл ажиллагааг хэн хариуцаж ажиллах, ямар давтамжтай үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх талаар тодорхой ойлголт байхгүй байна. Сургуулийн түвшинд боловсруулсан АМЧБО үйлчилгээгний хөтөлбөртэй эсэх. Зураг 5.

7. Энэхүү үйлчилгээний мэргэжилтэнг ямар хэлбэрээр сургаж бэлтгэх боломжтой вэ? гэсэн асуултад оролцогч багш нарын 56 хувь нь мэргэшүүлэх сургалтанд хамрагдах хүссэн, сургалтын эрэлт хэрэгцээ харагдаж байна. Зураг 6.

Зураг 5

Зураг 6

Суралцагчдын ажил мэргэжлийн чиг баримжаа болон суралцах чиглэлийн талаарх багш нартай ярилцлага хийх үед тухай хүүхдийн мэргэжилд тохирсон ЭЕШ-ын талаар түлхүү ярьж байснаас харахад АМЧБ-ны талаарх ойлголт энэ шалгалтаар хязгаарлагдаж байгааг харуулж байна. Магадгүй ийм учраас хүүхдүүдийн ажил мэргэжил гэхээр их дээд сургууль ярьдаг хандлага бий болоход нөлөөлсөн байж болох талтай.

АМЧБО үйлчилгээг үзүүлэх ажилд тулгамдаж буй асуудлууд:

Судалгаанд хамрагдсан сурагч, багш, эцэг, эх, асран хамгаалагчид тус асуулгын хүрээнд тулгамдаж буй асуудлыг тоочсон. Үүнийг эрэмбэлж үзвэл.

Хүснэгт 4. АМЧБО үйлчилгээнд тулгамдаж буй асуудлууд

№	АМЧБО үйлчилгээнд тулгамдаж буй асуудлууд	Тоо	Хувь
1	АМЧБО чиглэлээр гарсан ном, сурах бичиг, гарын авлага хомс	90	16.0
2	Байгууллагын хамтын ажиллагаа уялдаа холбоогүй	80	14.2
3	Сургалтын хөтөлбөргүй	68	12.1
4	Сургууль АМЧБО үйлчилгээнд ач холбогдол өгдөггүй дэмжлэг муу	55	9.8
5	Зөвлөх мэргэшсэн ажилтан байхгүй	50	8.9

АМЧБО үйлчилгээг сайжруулах, хөгжүүлэх холбогдуулан цаашид авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай ажлын санал юу байна вэ? гэсэн асуултад

Хүснэгт 5. АМЧБО үйлчилгээг цаашид сайжруулах ажлын санал

№	АМЧБО үйлчилгээг цаашид сайжруулах ажлын санал	Тоо	Хувь
1	Суралцагчдад АМЧБО чиглэлээр байнгын сургалт өгөх	90	16.0
2	Сурах бичиг, гарын авлага, хүртээмж, оновчтой байх	83	14.8
3	АМЧБО тодорхой цаг тусгаж өгөх	70	12.5
4	АМЧБО сургагч багш, мэргэшсэн багшийг бэлтгэх, байнга шинэ мэдээлэл арга зүйгээр хангах	52	9.2
5	Сургалтын хөтөлбөрт оруулах	50	8.9

Дүгнэлт

ЕБС-ийн суралцагчдад ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгож буй өнөөгийн нөхцөл байдлын харахад

1. Сургуулийн түвшинд АМЧБО үйлчилгээг бий болгоход бүх түвшний хамтын оролцоо чухал юм. Багш, сурагч, эцэг, эх асран хамгаалагчдын АМЧБО үйл ажиллагааны ойлголт хандлага нэгдмэл биш байгаа нь энэхүү үйл ажиллагаанд дэвшил гаргахгүй байгаа нь харагдаж байна.
2. Сургуулиуд ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагааг хэн хариуцаж ажиллах, ямар давтамжтай хэрэгжүүлэх, хөтөлбөр төлөвлөлт, тодорхойлолт ойлголт хангалтгүй байна.
3. Сургуулиуд ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагаа буруугаар ойлгодог хандлага байна. Хотын захын сургуулиудад болон орон нутгийн сургуульд зөвхөн ЭЕШ-ийн мэдээллээр хязгаарладаг. Сургалтын ном, сурах бичиг, гарын авлага, багшийн чиглүүлэх арга зүйн удирдамж, зөвлөмж дутмагаас суралцагчид өөрийн авьяас, сонирхол, чадвараа нээж илрүүлэхэд дэмжлэг, мэдээлэл байхгүй байдлаас хийсвэр мөрөөдөл, сонирхол, эсвэл бусдын нөлөөгөөр ажил мэргэжлээ сонголт хийх хандлага их байна. Мөн мэргэжлийн боловсролын байгууллагат эзэмшүүлж буй мэргэжлүүдийн нэр хүнд муу байгаагаас багш нар дээд сургуулийн мэргэжлийн тухай л ярьж өгдөг

Санал

Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйлчилгээг дараах арга замаар хэрэгжүүлж болно. Үүнд:

1. Сургуулийн түвшинд АМЧБО үйлчилгээг явуулахад багшид оногдох цаг байхгүй. Мөн хариуцаж чиглүүлэх багшид цалин, урамшуулал эрх зүйн зохицуулалт байхгүй. Тиймээс БШУЯ-ны сайдын сургалтын төлөвлөлтийн А/398 тушаалыг дахин шинэчилж БЗЦ-ийг бий болгож АМЧБО үйл ажиллагааг бусад хичээлийн адил статустай болгож хариуцах ажилтанг БЗЦ-ийг нэмэгдэл хөлсөөр цалинжуулах. Ингэснээр энэ үйл ажиллагааг ойлгож, хүлээн авах байдал нэмэгдэх юм.
2. АМЧБО үйлчилгээний мэдээллийн нэгдсэн сүлжээ, залгамж холбоо, туршлагын түгээн дэлгэрүүлэлт дутмаг байгаа тул АМЧБО үйл ажиллагааны мэдээллийн нэгдсэн сантай болгох.

Дараах байдлаар байж болох юм.

- *Сургуулийн түвшин:*

Сургуулийн түвшин үүсгэсэн баг нь эцэг, эх асран хамгаалагчдыг оролцуулж АМЧБО үйл ажиллагааны ойлголтыг нэмэгдүүлж нөөц баазыг бий болгох. Мөн түүнчлэн өөрийн сургуулийн онцлогт тохирсон үйл ажиллагаа давтамжтай хийх боломжтой.

- *Бүсийн түвшин:*

Бүсийн түвшин баг нь сургуулийн захирал, менежер, нийгмийн ажилтан, багш нараас бүрдэх ба харилцан солилцож үйл ажиллагаа идэвхжүүлж бүсийн АМЧБО үйлчилгээг хариуцсан багш болон АУБ нарыг чадавхжуулах.

• *Дүүргийн түвшин:*

Дүүргийн хэмжээнд засаг даргийн тамгын газар болон боловсролын хэлтэсийн түшиглэсэн дүүргийн харъяаны ТББ-ын оролцоотой үйл ажиллагаа бүсийн ахлагч багш нарт сургалт, арга зүй, хамтын ажиллагааны дэмжлэг үзүүлэх.

• *Нийслэлийн түвшин:*

Нийслэлийн түвшин бүх суралцагчдад зориулсан мэргэжил сонголтын том баазыг бий болгож үйл ажиллагаандаа төрийн болон төрийн бус аж, ахуйн нэгжийг оролцуулсан сургалт, хөтөлбөр боловсруулж, танилцуулга өдөрлөг, танхим байгуулж ажиллах.

Ингэж сүлжээг бий болгосноор нэгдсэн хөтөлбөр төлөвлөлт нь сурагчийн авъяас, сонирхол, чадварыг хөгжүүлэхийг зорилго болгосон байх.

Сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөлт, сурах бичиг гарын авлага дутмаг. Үүний тул сургалтын хөтөлбөрийг 6-12 дугаарын ангийн цагийн төлөвлөлт гаргаж, түүний дагуу сурах бичиг, гарын авлага нь хүүхдийн нас сэтгэхүйд тохирсон бүтээлч байдалтай хийх. Мөн АУБ болон мэргэшсэн зөвлөх багшид багшийн гарын авлага нь бие даан гүйцэтгэх илүү ойлгомжтой, хүртээмжтэй байлгах.

Ном зүй

Хууль эрх зүйн холбогдолтой баримт бичиг:

1. Монгол Улсын Боловсролын ерөнхий хууль, legalinfo.mn
2. Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хууль, legalinfo.mn
3. Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөх үйлчилгээг дэмжих хөтөлбөр
4. Монгол Улсын стандарт: Хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагын үйл
5. ажиллагаанд тавигдах нийтлэг шаардлага стандартын MNS6620:2016
6. “Ажил мэргэжлийг чиг баримжааг хөгжүүлэх” чиглэл, Хөдөлмөрийн болон БСШУ-ны сайдын хамтарсан тушаал, 2016 оны 6 сарын 24-ний өдөр

Ном сурах бичиг, гарын авлага:

1. Баянмөнх.М. (2016). Мэргэжил сонголт, мэргэжлийн хөгжил: онол үзэл баримтлал. *Төрийн захиргаа*.
2. Баянмөнх.М. (2017). Улс орнуудад мэргэжлийн чиг баримжаа олгож байгаа талаарх тойм судалгаа. *Төрийн захиргаа*.
3. Бумдарь, Д. (2018). *Ажил мэргэжил судлалын удиртгал*. Улаанбаатар: МУИС пресс.
4. Гомбо, Д. (2013). *Мэргэжлээ сонгох нь*. Улаанбаатар: Соёмбо пресс.
5. Мөнхбат, С. (2018). *Ажил мэргэжлийн зөвлөх үйлчилгээний эрх зүйн орчин, институцлал*. Улаанбаатар: МУИС пресс.
6. Мөнхжаргал, Д. Б.-э. (2018). *ЕБС-ийн сурагчдад ажил мэргэжлийн баримжаа олгож буй өнөөгийн байдал*. Улаанбаатар: Д.Бат-эрдэнэ.

Судалгааны бүтээл, цахим мэдээллийн сайт:

1. Хөдөлмөр, н. х. (2018). *Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн судалгаа*. Улаанбаатар.
2. www.careerguidance.org.mn, /Монголын ажил мэргэшсэн зөвлөхүүдийн холбооны сайт/
3. www.mergejil.mn

ХАМТЫН ОРОЛЦООТОЙГООР ДЭМЖЛЭГИЙН БАГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ САЙЖРУУЛАХ

Д.Нямсүрэн

Сонгинохайрхайн дүүргийн 106-р сургуулийн багш
nnyamsuren20@gmail.com

Удиртгал

Судалгааны үндэслэл: ХНХС, БСШУСС, ЭМС-ын 2018 оны 11 дүгээр сарын 15-ны өдөр А/304, А/699, А/460 дугаар хамтарсан тушаал “ЗААВАР, МАЯГТ БАТЛАХ ТУХАЙ” дотор нэгдүгээр хавсралтаар “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн цогц дэмжлэг үзүүлэх заавар”-ыг баталсан. (www.legalinfo.mn)

“Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хөгжлийн дэмжлэг үзүүлэх заавар”-т “хөгжлийн бэрхшээлтэй эсвэл суралцахуйн хоцрогдол, зан үйлийн нийтээрээ зэрэг боловсролын тусгай хэрэгцээтэй хүүхдэд сургууль нийтээрээ дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор “Сургуулийн дэмжлэгийн баг” байгуулна.” гэсэн байдаг.

Хэрэгцээ шаардлага: “Сургуулийн дэмжлэгийн баг” үйл ажиллагаагаа тасралтгүй өргөн хүрээнд явуулж багш нарт боловсролын тусгай хэрэгцээ шаардлагатай суралцагчидтай ажиллах талаар арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, шаардлагатай ном сурах бичиг хэрэглэгдэхүүнээр хангах, тусгай хэрэгцээт суралцагчдын ахицыг тооцох үнэлэх зэрэг ажлуудыг тогтмол хийж туршлагатай хамт олон болох шаардлага бий болж байна.

Дэвшүүлж буй асуудал: Дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааг байгууллага хамт олноороо хэрхэн дэмжиж ажиллаж болох вэ?

Түлхүүр үг: Дэмжлэгийн баг, ГСТ, Залгамж холбоо, Туршлага, Хэрэглэгдэхүүн

Судалгааны арга: Асуулгын арга, Ажиглалтын арга, Туршилтын арга, Ярилцлагын арга, Эх зохиол судлах

Зорилго

Дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагаа хангалттай байгаа эсэхийг судалж байгууллага хамт олноороо хэрхэн хамтарч ажиллаж болох саналыг дэвшүүлнэ.

Зорилт

- Дэмжлэгийн багийн талаар судлах
- Судалгаа болон цуглуулсан мэдээ баримтанд боловсруулалт хийх
- Дүгнэлт хийх

Шинэлэг тал, ач холбогдол

Дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааг байгууллага хамт олноороо дэмжиж ажилласанаар тэгш хамруулах боловсролын хэрэгжилтэд сайнаар нөлөөлнө. Мөн мэргэжлийн багш нарт тусгай хэрэгцээт хүүхэдтэй ажиллах мэдлэг, мэдээлэл туршлага болж чадна.

Онолын хэсэг

Дэмжлэгийн баг, үйл ажиллагааны чиглэл¹

Сургуулийн дэмжлэгийн багийг дараах бүрэлдэхүүнтэй байгуулна. Үүнд:

- Сургуулийн удирдлага Сургуулийн эмч Анги удирдсан багш нар
- Нийгмийн ажилтан Бусад хичээл заах багш нар

Тухайн сургуулийн нөхцөл байдлаас хамааран, Боловсролын хэлтэс / Боловсрол, соёл, урлагийн газрын мэргэжилтэн, баг/ хорооны хариуцсан ажилтан, эцэг эхийн төлөөлөл, заах аргын нэгдлийн ахлагч оролцож хамтран ажиллаж болно. Сургуулийн дэмжлэгийн багийн бүрэлдэхүүнийг захирлын тушаалаар баталж, нийт багш нарт мэдээлнэ.

БСШУСС-ын А/292 дугаар тушаалыг хэрэгжүүлэх зөвлөмжид “Дэмжлэгийн баг”-ийн бүрэлдэхүүн, үйл ажиллагааны үндсэн чиг үүрэг болон мэргэжлийн байгууллагууд мэргэжилтнүүдийн оролцоо дэмжлэгийн талаар тайлбарласан байна. Үүнд:

ГСТ-г хэрэгжүүлэх “дэмжлэгийн баг” /сургууль дундын байж болно/-ийг сургуулийн захирлын тушаалаар байгуулж, ажиллах хүний тоо нь тухайн сургуулийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тоо, орон нутгийн онцлог, мэргэжилтний нөөц, сургалтын орчин, хүүхдийн болон эцэг эх, асран хамгаалагчийн санал, хүсэлтэд тулгуурлан ажиллана.

Ерөнхий боловсролын тусгай сургууль нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг тэгш хамран сургахад мэргэжил арга зүйн дэмжлэг үзүүлж ажиллах үүрэгтэй байна. Дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааны чиг үүргийг тодорхойлбол:

1. Тухайн сургуульд суралцаж буй боловсролын тусгай хэрэгцээ шаардлагатай сурагчдад боловсролын үйлчилгээг хүртээмжтэй чанартай хүргэхэд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэх
2. Боловсролын тусгай хэрэгцээ шаардлагатай сурагчийн эцэг эх, асран хамгаалагчдын санал хүсэлт, үнэлгээний комиссын дүгнэлтэд үндэслэн ГСТ боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлж дүгнэх, үр дүнг тооцох

Боловсролын тусгай хэрэгцээ шаардлагатай сурагчдын хэрэгцээг тодорхойлох, шаардлагатай сурах бичиг, гарын авлага, аудио, видео, брайл, хэрэглэгдэхүүнийг бэлтгэх

3. Багш нарт боловсролын тусгай хэрэгцээ шаардлагатай сурагчидтай ажиллах талаар арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, сургалтыг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран зохион байгуулах

4. Эцэг эх, асран хамгаалагчдад эерэг хандлага төрүүлэх нөлөөллийн олон талт ажил, мэдлэг ойлголтыг

¹ БШУЯ, Save the Children, Тэгш хамруулах боловсрол, УБ, (2021), 131 дэх тал

нэмэгдүүлэх сургалтыг зохион байгуулах, оролцоог нэмэгдүүлэх, хамтран ажиллах

5. Хүүхэд бүхэнд ээлтэй, хүртээмжтэй сургалтын орчин бүрдүүлэхэд санал санаачлагатай ажиллах

Судалгааны хэсэг

Бага ангийн багш нараас авсан судалгааны боловсруулалт

Тухайн ангид суралцаж буй тусгай хэрэгцээт суралцагчдын тоо болон хэрхэн ажиллаж байгаа талаар судлах зорилгоор дараах судалгааг авсан. 106-р сургуулийн бага ангийн нийт 30 багшаас судалгаа авлаа.

Асуулт 1. Танай анги онош нь батлагдсан тусгай хэрэгцээт суралцагч суралцдаг уу?

106-р сургуулийн бага ангид нийт 1217 суралцагч сурдагаас 6 суралцагч нь тусгай хэрэгцээт сургалт шаардлагатай гэж оношлогдсон байдаг юм байна. Энэ нь нийт бага ангийн суралцагчийн 0.49 хувийг эзлэнэ.

Асуулт 2: Суралцдаг бол та ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулж ажилладаг уу?

- Маш их тулж ажилладаг
- Хичээлийн цагаас өмнө дуудаад ганцаарчилж шинэ хичээлээ заадаг
- Тусгай төлөвлөгөө боловсруулан ажилладаг

Асуулт 3. Онош нь батлагдаагүй ч ажиллахад бэрхшээлтэй суралцагч бий юу? Байгаа бол хэд байгаа вэ? Та хэрхэн ажилладаг вэ?

- Онош нь батлагдаагүй 1-р ангид 5, 2-р ангид 5, 3-р ангид 6 суралцагч суралцдаг.
- Зураг будуулж нааж хайчилж, үсэг дуурайлган бичүүлэх дасгал ажиллуулдаг
 - Хичээлийн цаг дээр хажуудаа суулгаад даалгавар өгдөг ажиллах зүйлсийг нь аав ээжид нь өгдөг
 - Төлөвлөгөө гаргаж ажиллаж амжихгүй л байна

Онош нь батлагдсан тусгай хэрэгцээт суралцагч 2-р ангид 2, 3-р ангид 1, 4-р ангид 3 суралцдаг. Онош нь батлагдаагүй 1-р ангид 5, 2-р ангид 5, 3-р ангид 6 суралцагч суралцдаг.

Багш нар онош нь батлагдсан суралцагчдад зориулж ГСТ боловсруулж ажилладаг. Ингэхдээ хичээлийн цагаас 1-2 цагийн өмнө дуудаад ганцаарчилж шинэ хичээлээ заадаг, зураг будуулж нааж хайчилж, үсэг дуурайлган бичүүлэх дасгал ажиллуулдаг, хичээлийн цаг дээр хажуудаа суулгаад даалгавар өгдөг ажиллах зүйлсийг нь аав ээжид нь өгдөг байна. Мөн зарим багшийн хувьд төлөвлөгөө гаргаж ажиллаж амжихгүй л байна гэж хариулж байсан. Эндээс үзэхэд багш нар ГСТ боловсруулах талаар ойлголттой болсон ба ганцаарчилж ажиллахыг хичээдэг нь харагдаж баяна.

Дунд, ахлах ангийн багш нараас авсан судалгааны боловсруулалт

Тэгш хамруулах боловсролын талаарх мэдлэг ойлголтыг илрүүлэх зорилгоор 106-р сургуулийн дунд, ахлах ангийн нийт 53 багшаас судалгаа авлаа.

Асуулт 1. Таны хичээл заадаг ангид тусгай хэрэгцээт суралцагч суралцдаг уу?

Дунд ангийн 51 багш хичээл заадаг ангид тусгай хэрэгцээт суралцагч

сурагдаггүй гэж хариулсан байна.

Асуулт 2. Суралцдаг бол та ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө боловсруулж ажилладаг уу?

Дунд ангийн багш нар тусгай хэрэгцээт суралцагч сурдаггүй тул төлөвлөгөө байхгүй.

Асуулт 3. Онош нь батлагдаагүй ч ажиллахад бэрхшээлтэй суралцагч бий юу? Байгаа бол хэд байна вэ? Та хэрхэн ажилладаг вэ?

Байдаг өөрт тохирсон даалгавар өгч, урамшуулж, дэмжлэг өгч, ажилладаг. Жишээ: Зураг зурах, наах, уншсан зүйлийг яриулах, эсвэл өөрөө уншиж өгөх. Хоёр багш хариулсан байна. Бусад 51 багш мэдэхгүй гэж хариулсан байна.

Асуулт 4. Та манай сургуулийн бага ангид ямар ямар бэрхшээлтэй хэдэн суралцагч сурч байгааг мэдэх үү?

Мэдэхгүй – 40, 2 – оос дээш сурдаг – 8, 10 – аас дээш сурдаг – 5 багш тус тус хариулсан.

Асуулт 5. Ирэх хичээлийн жил таны хичээл заадаг ангид тусгай хэрэгцээт суралцагч сурч байвал танд хэрхэн ажиллах талаар мэдлэг мэдээлэл, хөтөлбөр төлөвлөгөө бий юу?

Хангалттай – 5, дунд зэрэг – 10, хангалтгүй – 14, мэдээлэл зөвлөгөө хэрэгтэй – 21 гэж тус тус хариулсан байна.

Дүгнэлт

Дунд, ахлах ангид одоогоор онош нь батлагдсан тусгай хэрэгцээт суралцагч суралцдаггүй. Тухайн сургуулийн бага ангид нийт хэдэн тусгай хэрэгцээт суралцагч суралцаж байгаа талаар баттай мэдэж байгаа багш одоогоор байхгүй. Хичээл заадаг ангид нь тусгай хэрэгцээт суралцагч орж ирвэл ажиллах мэдлэг, мэдээлэл туршлагатай багш нийт дунд, ахлах ангийн багш нарын 28.3%, мэдлэг мэдээлэл туршлага хангалтгүй 71.6% нь байна. Иймд бага дунд ангийн залгамж холбоог сайжруулах бага ангиа төгсөөд дунд ангид орох жил нь тухайн суралцагчтай хэрхэн ажилласан цаашид хэрхэн ажиллавал болох талаарх зөвлөгөө, мэдээлэл, туршлагыг дэмжлэгийн багийн зүгээс хүргэдэг байх нь зүйтэй юм.

Дэмжлэгийн багийн талаарх судалгааны боловсруулалт

Нийт 83 багшаас Сургуулийн дэмжлэгийн багийн талаар судалгаа авлаа.

Асуулт 1. Та өөрийн сургуулийн дэмжлэгийн багийн талаар хэр мэдээлэлтэй байдаг вэ?

Сайн мэднэ – 7, мэднэ – 35, мэдэхгүй – 28, огт мэдэхгүй – 4

Асуулт 2. Өөрийн сургуулийн дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааг хэр байна гэж дүгнэж байна вэ?

Маш сайн – 4, сайн – 22, дунд – 28, хангалтгүй – 16

Асуулт 3. Өөрийн сургуулийн дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагаанаас хамгийн сайн болсон нэг ажлыг дурьдана уу?

- ✓ Өрөөтэй болсон
- ✓ Тоглоомны багц авсан
- ✓ 14 хоногт нэг удаа хурал хийдэг
- ✓ Ганцаарчилсан төлөвлөгөөгөө хамтарч гаргадаг
- ✓ Аав ээжүүдтэй хамтарч ажилладаг
- ✓ Бусад сургуультай туршлага судлан хамтарч ажилладаг

Дэмжлэгийн баг байдаг гэж мэддэг ч ерөнхий үйл ажиллагааны талаарх мэдлэг ойлголт хангалтгүй байна. Судалгаанд оролцогчдын 37.1 хувь нь дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааг сайн, 40 хувь нь дунд, 22.9 хувь нь хангалтгүй хэмээн дүгнэсэн байна.

Дэмжлэгийн баг нь өрөөтэй болж, тоглоомын багц авсан, 14 хоногт нэг удаа хуралддаг болсон, ГСТ гаргадаг, ээж аавуудтай хамтарч ажилладаг, бусад сургуулиудаас туршлага судалж байгаа нь сайшаалтай хэмээн үзсэн байна.

Дээрх байдлаас үзэхэд дэмжлэгийн баг үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа ч хангалттай хэмжээнд хараахан хүрээгүй, тэр тусмаа мэргэжлийн багш нартай хамтарч ажиллах шаардлагатай байгаа нь харагдаж бий.

Дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааг байгууллага, хамт олноороо хэрхэн дэмжиж ажиллах вэ?

№	Үйл ажиллагаа	Зорилго	Хамрах хүрээ	Үр дүн
1	Тусгай хэрэгцээт суралцагчийг элсэн орохоос нь өмнө судлах	Ирэх хичээлийн жилд өөрийн сургуульд элсэн орох суралцагчдын судалгааг гаргана.	Хорооны нийгмийн ажилтан, дүүргийн сургуулийн элсэлтийг дэмжих зөвлөл	Сургуулийн орчин, хэрэглэгдэхүүнийг тусгай хэрэгцээт суралцагч элсэн орохоос нь өмнө бэлддэг болно.
2	Бага дунд ангийн залгамж холбоог сайжруулах	5 – р ангиа төгсөх жил нь дунд ангийн мэргэжлийн багш нарт тухайн хүүхдийн талаар мэдээллийг хүргэж ажиллана.	Дунд ангийн багш нар	Бага ангиа төгсөх жил нь дунд ангийн мэргэжлийн багш нарт тухайн суралцагчтай дэмжлэгийн баг болон АУБ хэрхэн ажилласан болон цаашид яаж ажиллавал зүгээр талаарх мэдээлэл зөвлөгөөг солилцож ажилласнаар тухайн хүүхдийн цаашид суралцахад дэмжлэг үзүүлж чадна.
3	Дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааг суртчилах	Сургуулийн хэмжээнд дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааг таниулна.	Тухайн сургуулийн бүх багш нар	Дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагааг сургуулийн хэмжээнд таниулах ажлыг зохион байгуулснаар энэ зөвхөн хэдхэн хүний хийдэг ажил биш юм байна гэдгийг сайтар ойлгох болно.
4	Дунд ангийн багш нартай хамтарч ажиллах	ГСТ – өөр ажиллаж байгаа суралцагчдад зориулсан хэрэглэгдэхүүний сантай болно.	Дунд, ахлах ангийн мэргэжлийн багш нар	Математик - сэтгэн бодох, тооцоолох, Монгол хэл - хэл яриа хөгжүүлэх, унших, бичих, Байгалийн ухаан – байгалийн үзэгдэл, зүг чиг, Дүрслэх урлаг, дизайн технологи – гарын жижиг булчин хөгжүүлэх дасгалууд, дүрсийг дүүргэж будах дасгалууд, биеийн тамир – сонирхолтой тоглоомын аргаар гар хөлийн булчин хөгжүүлэх гэх мэтээр хамтран хэн ч хэзээ ч авч хэрэглэх боломжтой олон төрлийн хэрэглэгдэхүүний сантай болно .

5	Дунд, ахлах ангийн суралцагчдын дунд хэрэглэгдэхүүний уралдаан зарлах	Дунд, ахлах ангийн суралцагчдад тухайн сургуульд сурдаг тусгай хэрэгцээт суралцагчдын талаар ойлголт мэдээллийг өгнө.	Дунд, ахлах ангийн суралцагчид	Дунд ахлах ангийн суралцагчдын дунд тусгай хэрэгцээт хүүхдүүдэд зориулсан хэрэглэгдэхүүний уралдаан зарласнаар тэднийг ойлгох, харах өнцөг нь өөрчлөгдөх сайн талтай. Мөн гарын доорх материал ашиглан хийсэн олон төрлийн хэрэглэгдэхүүнтэй болно.
6	Жилд 1 – 2 удаа хичээлээс гадуурх ажлыг зохион байгуулах	Эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.	АУБ, эцэг эх	Жилд 1 – 2 удаа хичээлээс гадуурх ажлыг зохион байгуулах ингэснээр эцэг эхийн оролцоо нэмэгдэхээс гадна тухайн сургуульд сурдаг хүүхдүүдийн эцэг эхчүүд хоорондоо танилцаж цаашид юу хийж болох талаар ярилцах боломжийг бүрдүүлнэ.

Дүгнэлт

Одоогоор СХД-ийн хэмжээнд 65, 105, Хөгжил ЦС зэрэг дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагаа нь жигдэрсэн бусаддаа сайн туршлагаа түгээн дэлгэрүүлдэг сургуулиуд байгаа боловч дэмжлэгийн багийн үйл ажиллагаа нь идэвхгүй, гишүүд нь мэдлэг чадвар хангалтгүй байгаа олон сургуулиуд байсаар байна.

Сургуулийн нийт багш нар хамтран ажиллаж боловсролын тусгай хэрэгцээ шаардлагатай суралцагчдын хөгжлийн онцлогт нь тохирсон хэрэглэгдэхүүн, ажлын хуудсыг хийн өөрсдийн мэдлэг чадварыг ахиулан ажиллах нөөц боломж бидэнд байна. Суралцагчдын хандлагыг өөрчлөх, тусгай хэрэгцээт суралцагчдын талаарх мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх уралдааныг зохион байгуулснаар тэднийг ойлгох, хүлээн зөвшөөрөх, хүндлэх, хайрлах эерэг хандлагыг бий болгоно.

Бага ангид ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөгөөр сураад дунд ангид орохдоо орхигддог тохиолдол гарах магадлалтай тул бага дунд ангийн залгамж холбоог сайжруулан хамтран ажиллах бүхий л боломжийг эрэлхийлж туршиж, хэрэгжүүлж үзэх нь зүйтэй.

Тэгш хамруулах боловсролын хэрэгжүүлэх явцад тухайн сургуулийн ажилчид, эцэг эх, багш, суралцагчдын хамтын оролцоо сайн байснаар боловсролын тусгай хэрэгцээ шаардлагатай суралцагчдын сурч боловсрох эрхийг хангахад тусалж чадах юм.

Санал

- ✓ Сургуулийн бүх багш нар хамтран ажиллаж хэрэглэгдэхүүний санг бий болгох
- ✓ ЕБС – ийн багш нарын графикт сургалтад тусгай хэрэгцээт хүүхэдтэй хэрхэн ажиллах талаар сургалтыг оруулах
- ✓ Сургуулийн суралцагчид, эцэг эхчүүдийн хандлагыг өөрчлөх ажлуудыг зохион байгуулах

Ном зүй

1. Ерөнхий боловсролын сургуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг тэгш хамран сургах журмыг хэрэгжүүлэх зөвлөмж, УБ., 2019
2. БШУЯ, Save the Children, “Тэгш хамруулах боловсрол”, УБ., 2021
3. БШУЯ, Save the Children, “Тавдугаар ангийн сурагчдыг бага ангиас дунд ангид дэвшин суралцахад дэмжлэг үзүүлэх арга зүй”, УБ., 2023
4. Save the Children, МУБИС, “Сургалтын үйл ажиллагааг дэмжих тусгай хэрэгцээт боловсролын арга зүй, дунд ангийн жишээн дээр”, УБ., 2022
5. Save the Children, “Хүүхдийн хөгжлийг дэмжих танхим”, УБ., 2022
6. <https://www.facebook.com/groups/272843286763290/>

СУРАЛЦАГЧДЫГ ХАМТЫН ОРОЛЦООТ ДААЛГАВРААР ХӨГЖҮҮЛЖ ТӨЛӨВШҮҮЛЭХ НЬ

В. Оюун-Эрдэнэ

*Чингэлтэй дүүргийн 23 дугаар сургуулийн бага
боловсролын багш oyunerdene.xr@gmail.com/*

Үндэслэл

Монгол Улсын Боловсролын тухай хуульд “Монгол Улсын боловсролын зорилго нь иргэнийг оюун ухаан, ёс суртахуун, бие бялдрын зохих чадавхтай, хүмүүнлэг ёсыг дээдлэн сахидаг, бие даан сурах, ажиллах, амьдрах чадвартай болгон төлөвшүүлэхэд оршино”¹ гэж заасан байна. Үүнийг ухан ойлговол багш сургалтын үйл ажиллагаагаар дамжуулан суралцагчийг оюун ухааны хувьд мэдлэг боловсролтой болгон суралцуулах, ёс суртахууны хувьд хүнлэг энэрэнгүй болгон хүмүүжүүлэх, бие бялдрын хувьд эрүүл чийрэг болгон хөгжүүлэх, улмаар амьдрах чадвартай иргэн болгон төлөвшүүлэхэд оршино.

Монгол улсын «Алсын хараа - 2050» урт хугацааны хөгжлийн бодлогын боловсролын бодлогын ХЭТИЙН ЗОРИЛГО-д ирэх 30 жилд монгол хүн бүр эрүүл аж төрж, аз жаргалтайгаар урт наслах, насан туршдаа чанартай, тэгш хүртээмжтэй боловсрол эзэмшиж, хангалуун амьдрах суурь үндсийг бий болгоход оршино”² гэж заасан байна. Иймээс боловсролын байгууллагын багш бид сурагчдынхаа 30 жилийн дараах амьдралыг хараачлан, өнөөдрийн явуулж буй хичээл сургалтын үйл ажиллагаандаа эрүүл аж төрөх, элбэг хангалуун амьдах, эрдэм боловсролтой, аз жаргалтай монгол иргэдийг бэлтгэхэд анхааран ажиллах ёстой билээ.

Гэвч өнөөгийн бодит байдлаас харахад багш нар өдөр тутам судлагдахуун бүрээр гэрийн даалгаврыг суралцагчдад өгдөг. Багшийн өгч буй энэхүү даалгавар нь тухайн хичээлийн агуулгыг бататгах зорилготой, мэдлэгт суурилсан шинж чанартай байдаг бөгөөд хүүхэд тэрхүү даалгавруудыг гэртээ хариад олон цагаар сууж хийдэг. Ялангуяа бага ангийн хүүхэд өдөр тутам даалгавраа хийх гэж олон цагаар сууснаас эрүүл мэндийн хувьд хөдөлгөөний дутмагшилд орох, ядрах, сэтгэл санааны хувьд даалгаварт дургүй болох, залхах, стресст өртөх байдал илэрч байгааг олон нийтийн сүлжээгээр эцэг эхчүүд их ярих бичих болсон. Даалгавартай холбоотой гарч буй энэхүү сөрөг үр дагавар нь тухайн даалгаврыг хийж буй хүүхдэд цаашлаад гэрийн даалгаврыг хийлгэж байгаа гэр бүлийнхэнд нь сэтгэл зовних нэгэн шалтгааныг бий болгож байна.

Иймээс багш бид бид өөр өөрсдийн сурах сургах үйл ажиллагаандаа дүгнэлт хийх нь зүйтэй. Мэдлэгт суурилсан даалгаврыг эцэг эхийн хамтын оролцоонд суурилсан суралцагчдын биеэр хийх, туршин бүтээх, сэтгэн бодох төрлийн даалгавруудтай хослуулах, сэлгэх байдлаар хийлгэх нь хүүхдийг бие бялдар, оюун ухаан, сэтгэл санааны хувьд хэт ядраахгүй, эрүүл чийрэг байж ирээдүйд аз

¹ Монгол улсын боловсролын тухай хууль

² Монгол улсын засгийн газар (2020) “Алсын хараа 2050 урт хугацааны хөгжлийн бодлого” УБ

жаргалтай амьдрах арга ухаанд чиглүүлэх гол хүчин зүйлсийн нэг болох болно гэж үзэж байна.

Хэрэгцээ шаардлага

Монгол улсын боловсролын хууль, бага дунд боловсролын хууль, “Алсын хараа 2050” боловсролын бодлого болон сургуулийн эрхэм зорилгод тусгасныг нэгтгэн шинжилбэл бие бялдрын зохих чадавхитай, саруул ухаантай, хүмүүнлэг, аз жаргалтай иргэнийг ирээдүйд бэлтгэхэд багш бүр анхааран ажиллах хэрэгцээ шаардлагатай бий.

Зорилго

Суралцагчдыг даалгаварт суурилсан хөдөлмөрч бүтээлч үйл ажиллагаагаар хөгжүүлж төлөвшүүлэх арга зүйн нэгэн хувилбарыг боловсруулах.

Түлхүүр үг: Хамтын оролцоо, хүмүүжил төлөвшил, ажил хөдөлмөр, даалгавар

Онолын хэсэг

Сургуулийн бага насны сурагчдын бие бялдрын хөгжил болон гэр бүлийн гишүүдийн хамтын оролцоотой ахуйн хөдөлмөрт сургах талаар дэлхийн олон улсын эрдэмтэн судлаачид судалсан байна.

- Судлаач Ван нарын судалгаагаар “Гэрийн ажил болон биеийн тамирын дасгал хөдөлгөөн нь сурагчийн сурлагын гүйцэтгэлийг нэмэгдүүлдэг” болох нь нотлогджээ (Wang & Ye, 2018).³
- 1989 онд Австралийн Маккуари их сургуулийн Зан үйлийн ухааны факультетийн ахлах профессор Жаклин Ж.Гүүдноу 9-11 насны хүүхэдтэй 45 ээжтэй ярилцлага хийж, хүүхдүүдийн үүрэг хариуцлагын мэдрэмжийг төлөвшүүлэхээс гадна гэр орны ажилд оролцох нь чухал ач холбогдолтой болохыг тогтоожээ. Хүүхдийг нийгэмшүүлэхэд гэрийн ажлыг оновчтой хуваарилах чухал бөгөөд хүүхдийн нас, бие, сэтгэхүйн онцлогт тохируулан гэрийн ажил хийлгүүлэх нь гэр бүлийн харилцаанд эерэг нөлөөтэй (Goodnow, 1989).⁴
- Харвардын их сургуулийн профессор Роберт Уолдингер 20 жилийн турш хийсэн судалгаандаа бага насандаа гэрийн ажил хийж байсан, тэр байтугай өдөр тутмын энгийн гэрийн ажил хийж байсан хүмүүс ирээдүйн амьдралдаа гэрийн ажилд туршлагагүй хүмүүсээс илүү аз жаргалтай байх хандлагатайг нотолсон байдаг (Жорж, 2012).⁵
- Гэрийн ажилд тогтмол оролцох нь сурагчдын сурлагын амжилтыг нэмэгдүүлэхийн зэрэгцээ хүүхдийн зан чанар, дадал зуршил, танин мэдэхүйн бус чадварыг хөгжүүлэхэд эерэг нөлөө үзүүлдэг. Үүний эсрэгээр, гэрийн ажил дутмаг байх нь бардам зан, залхуурал, танин мэдэхүйн сөрөг хандлага гэх мэт олон сөрөг үр дагаврыг авчирдаг (Гу, 2021).⁶

³ Wang, F., & Xu, J.C. (2020). Investigation and research on the implementation status of labor education in universities, middle schools and primary schools. *Curriculum, Textbook, Teaching Method*, 40(2):12-19. DOI: <https://doi.org/10.19877/j.cnki.kcjcj.2020.02.003>

⁴ Goodnow, S. (1989). Children's household work: Task differences, styles of assignment, and links to family relationships. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 10(2):209-226.

⁵ Vaillant George E. (2012). *Triumphs of experience: The men of the Harvard grant study*. Harvard University Press, 2012:92-117.

⁶ Gu, X.L. (2018). How to carry out labor education in American schools. *People's Education*, 2018(21):77-80

- К.Д Ушинский, А.Н Леонтьев нарын судалгаагаар хүний ерөнхий хөгжилд хамгийн ашигтай зүйл бол биеийн хөдөлмөрийг оюуныхтай хослуулах явдал гэж үзсэн.

Сургуулийн бага насны сурагчдын бие бялдрын хөгжил болон гэр бүлийн гишүүдийн хамтын оролцоотой ахуйн хөдөлмөрт сургах талаар гадаад, дотоод эрдэмтдийн судалгаа чамгүй байгаа хэдий ч монголд сургалт, хичээлээс гадуурх ажлыг залгамж холбоонд нь авч үзсэн судалгааны ажил дутмаг байна.

- Доктор Т.Эрдэнэчимэг (УБ 2022) *“Гимнастикийн дасгал сургалт нь бие бялдрын хөгжил болон оюун санааны хувьд бат бэх бэлтгэлтэй хойч ирээдүйг бэлтгэх сурган хүмүүжүүлэх үйл явц”* гэсэн дүгнэлтийн хийжээ.⁷ Тэрээр бие бялдрын чадавхид хүний өөрийнх нь хөдөлгөөний боломжит чадварыг (бие бялдрын чадавхи, хөдөлгөөний хурд, уян хатан, авхаалж самбаа, тэнцвэр, хүч, тэсвэр хатуужил) тусгайлан хөгжүүлэх нь чухал ач холбогдолтой гэж үзжээ.
- ШУ-ы гавьяат зүтгэлтэн Ц.Няндаг 1970-аад оноос хойш танхимд, хөдөлмөр зусланд, ажлын бригадуудад сурагчдыг ажил хөдөлмөрт сургаж, сурган хүмүүжүүлэх ухааны туршилтуудыг хийж энэ туршилт ажлынхаа дүгнэлтэд доктор Ц.Няндаг «Монгол айлын уламжлалт ба орчин үеийн гэр орны ажлын шилмэл арга туршлагыг сурвалжлан цуглуулж, шалгаруулан ялгаж, сургуулийн сурагчдад зааж сургах, гэрийн ажил хийх нөхцөл боломжоор хангах нь нэн чухал юм»⁸. гэжээ.
- Монгол хүүхдийн цогц хөгжлийн суурь судалгаанд:

Хүснэгт 1. Охид хөвгүүдийн биеийн жингийн индекс, насны бүлгээр (6-17 нас)

Охид	6-7 нас	18.5-24.9	хэвийн жинтэй	8-17 нас	25-34.9	Таргалалтын 1.2-р зэрэг
Хөвгүүд	6-9 нас	18.5-24.10	хэвийн жинтэй	10-17 нас	25-34.10	Таргалалтын 1.2-р зэрэг

Биеийн жингийн индексийг жин багатай, хэвийн жинтэй, таргалалтын нэгдүгээр зэрэгтэй, тараглалтын хоёрдугаар зэрэгтэй, хэт тараглалттай гэсэн тоон үзүүлэлтээр үнэлдэг байна. Судалгаанд хамрагдсан 6-17 насны хүүхдүүдийн биеийн жингийн индексийг тооцож үзэхэд охид 8 наснаас, хөвгүүд 10 наснаас таргалалтын 1, 2-р зэрэгт гарч байгаа нь анхаарал татаж байна.

Зураг 1. Охид хөвгүүдийн хурдын чанарын дундаж үзүүлэлт (6-10 нас)

⁷ Т.Эрдэнэчимэг (2022). *“Таван настай хүүхдийн бие бялдрын чадвар, хөдөлгөөний шинжийг гимнастикийн дасгалаар дэмжих туршилт, судалгаа, үр дүн”* бүтээл. УБ.

⁸ Ц. Няндаг (2005). *“Хүүхэл залуусаа эрдэмтэй төдийгүй сайн. Сайхан хүн болгох арга”* УБ

Хурдны чанарын дундаж үзүүлэлтээр 6-10 насны хүүхдүүдийн хурд 7 наснаас буурсан, 9-10 насанд хурд сайжирсан үзүүлэлттэй байна.⁹

Энэхүү асуудал нь бидэнд оюуны болон биеийн хөдөлмөрийг хослуулах зайлшгүй шаардлагатайг харуулж байна.

Судалгааны арга зүй ба эцэг эх, сурагчдаас авсан судалгааны үр дүн

Суралцагчдаас авсан судалгаа: Гэрийн даалгаврын талаар сурагчдын ойлголтод дүн шинжилгээ хийв Асуулгын аргаар 3-р ангийн 247 суралцагчаас авсан судалгаанаас харахад гэрийн даалгавар хийхэд хүүхдэд ойгомжгүй зүйл тулгардаг, хугацаа их зарцуулдгаас гадна сонирхлыг нь татахуйц байдаггүй байна. Гэрийн даалгаварт юу хиймээр байгааг судалж үзэхэд хүүхдэд хөгжилтэй бөгөөд гэрийн ажилд оролцох, дуртай зүйлээ хийх нь таалагддаг байна. Тэгвэл хүүхдийн энэхүү хэрэгцээ сонирхолд тулгуурлан даалгаврыг ямар хэлбэрээр өгвөл зохимжтой вэ? гэдэг асуулт бидэнд тулгарч байна.

Хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа

23-р сургуулийн 3-р ангийн 247 суралцагчдад хамтын оролцоот даалгаврын нэгэн хувилбарыг туршив. Уг даалгавруудыг долоо хоногийн баасан гараг бүрт судлагдахууны даалгавар өгөхгүйгээр зөвхөн хамтын оролцоот бүтээлч даалгавруудыг өгдөг болно.

Арга зүй: PBL арга Project-based-learning буюу Төсөлд Суурилсан Суралцахуй /ТСС/

Өдөр тутмын болон амьдралын тулгамдсан асуудлуудыг сурагчдаар дамжуулж шийдүүлэх, шинжлэн судлах арга барил эзэмшүүлэхэд чиглэсэн идэвхтэй сургалтын арга зүй юм.

Хүснэгт 1. Даалгаврын сонголт

№	Улирал	Чиглэл	Хамтын оролцоот даалгавар	7 хоног					Зорилго
				Да	Мя	Лх	Пү	Ба	
1	I улирал	Оюуны спорт	Гэр бүлийнхэнтэйгээ шатар тоглох	I					Хамтын оролцоот даалгаврын зорилго нь суралцагч гэр бүлтэйгээ нийгэмшихүйг дэмжсэн ойр дотно бүтээлч амьд харилцаанд орж зөв төлөшлийн суурийг олж авна. Оюуны спорт болон ахуйн хөдөлмөрт суралцана.
2			Гэр бүлийнхэнтэйгээ шатар тоглох	II					
3		Ахуйн хөдөлмөр	Гэр бүлийнхэнтэйгээ бантан хийх	III					
4			Гэр бүлийнхэнтэйгээ бантан хийх	IV					
5			Миний өрөөний эмх цэгц	V					
6			Миний өрөөний эмх цэгц	VI					
7		Танин мэдэхүй	Гэр бүлээрээ музей үзэцгээе	VII					
8			Гэр бүлээрээ музей үзэцгээе	VIII					
9		Ахуйн хөдөлмөр	Өглөөний цай бэлтгэх	IX					
10			Өглөөний цай бэлтгэх	I					

Хамтын оролцоот даалгаврыг 7 хоног бүрийн баасан гарагт өгдөг ба энэ нь эцэг эхчүүдийн гар дээр хүүхэдтэйгээ хамтран хийхэд зориулагдсан зааврын хамт очно. Даалгаврын сонголтын хувьд оюун ухааныг хөгжүүлэх, ахуйн хөдөлмөрт суралцуулах, танин мэдэхүйн мэдлэгээ тэлэх гэсэн 3 үндсэн чиглэлийг баримталсан бөгөөд багш даалгаврыг хэрэгжүүлэхдээ: 1. Өмнөх мэдлэг чадварын талаар тандалт судалгаа авах 2. Даалгаврын явцад хамтын оролцоог дүгнэх 3. Хүүхдэд гарсан үр дүн, ахицыг судлах гэсэн 3 чиглэлийг баримтлан судлав.

9 БСШУЯ, Боловсролын хүрээлэн (2021) “Монголын хүүхдийн цогц хөгжлийн оношилгооны суурь судалгаа” УБ

**Хамтын оролцоот даалгаврын- 1 “Гэр бүлийнхэнтэйгээ шатар тоглох”
даалгаврын биелэлтэд хийсэн дүн шинжилгээ**

Зураг 2. Судалгааны үр дүн

Оюуны спортын төрөл болох шатар тоглох даалгаврын биелэлтээс харахад хичээлүүдээр олж авсан мэдлэгээ гэр бүлтэйгээ хамтран бодитоор бататгахаас гадна аав ээжтэйгээ голчлон хамтран даалгавраа хийж байгаа нь ажиглагдлаа. Суралцагчид шатрыг алхам бүрээр өрж, нүүж, мадлаж сурсан төдийгүй төлөвшлийн хувьд гэр бүлийн идэвхтэй гишүүн гэдгээ мэдэрч цаашид хийх хүсэл тэмүүлэлтэй, өөртөө итгэлтэй болсон. Өөрийн шинэ сонирхол хоббигоо олж нээсэн. Мөн шатар тоглож чаддаг хүүхдийн тоо 72 хувиар өссөн нь энэхүү даалгавар нь үр дүнд хүрснийг харуулж байна.

Зураг 3. Эцэг эхчүүдээс авсан судалгааны үр дүн

Эцэг эхчүүдээс авсан судалгаагаар хүүхдүүд гэр бүлдээ чадах чинээгээрээ тусалдаг болсон. Даалгавраа заавал хийнэ гэсэн хүсэл сонирхолтой, санаачлагатай болсон, цагийг хүүхэдтэйгээ хамт зугаатай өнгөрүүлдэг болсон. Хоол хийх өдөртэй болсон. Үнэхээр хэрэгтэй ажил байна. Хүүхдэд амьдар дээр эзэмших ёстой чадварыг багаас нь өгч байгаад баярлаж байна хэмээн хариулжээ.

Дүгнэлт

23 дугаар сургуулийн 3-р ангийн 247 сурагчдын жишээн дээр “Суралцагчдыг хамтын оролцоот даалгавраар хөгжүүлэх нэгэн хувилбарыг боловсруулан туршсан нь бөгөөд үр дүнд дараах дүгнэлтийг хийж байна.

Суралцагчдын нас, сэтгэл зүйн онцлогт тохирсон, сонирхлыг дэмжсэн, эцэг эх гэр бүлтэйгээ хамтын харилцаа, ахуйн хөдөлмөрт суралцах, оюуны спортод суралцах боломжийг бүрдүүлсэн онцлогтой бүтээлч ажил болсноороо энэхүү нэгэн хувилбар чухал юм.

Онолын судалгаанд дурдсан “Хүүхдийг нийгэмшүүлэхэд гэрийн ажлыг оновчтой хуваарилах чухал бөгөөд хүүхдийн нас, бие, сэтгэхүйн онцлогт тохируулан гэрийн ажил хийлгүүлэх нь гэр бүлийн харилцаанд эерэг нөлөөтэй (Godnow, 1989)”, “Гэрийн ажилд тогтмол оролцох нь сурагчдын сурлагын амжилтыг нэмэгдүүлэхийн зэрэгцээ хүүхдийн зан чанар, дадал зуршил, танин мэдэхүйн бус чадварыг хөгжүүлэхэд эерэг нөлөө үзүүлдэг” (Гу, 2021), “Гэрийн ажил болон биеийн тамирын дасгал хөдөлгөөн нь сурагчийн сурлагын гүйцэтгэлийг нэмэгдүүлдэг болох нь нотлогджээ (Wang & Ye, 2018)”, болон Ц.Няндаг, К.Д. Ушинский нарын судалгааны үр дүнг бидний хэрэгжүүлсэн хамтын оролцоот даалгавраар нотолж байна.

Багш нар судлагдахууны даалгаврыг өгөхийн зэрэгцээ дижитал эриний хүүхдүүдэд амьд харилцаанд оролцох, багаар ажиллах чадварт суралцуулах ахуйн хөдөлмөрийг дэмжих бүтээлч даалгавруудыг өгөх нь зүйтэй гэж үзсэн. Учир нь энэхүү хамтын оролцоот даалгаврын үр дүн сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд нөлөөлснөөр байгууллагын үйл ажиллагаанд ахиц амжилт гарна.

Хүүхдэд хамтын оролцоот даалгавар нь нийгэмшихүйд чухлаар нөлөөлж, сэтгэл хөдлөл, баяр баясгалан, аз жаргал нэмэгдсэн. Хичээлүүдээр олж авсан мэдлэгээ гэр бүлтэйгээ хамтран бодитоор бататгахаас гадна гэр бүлийн идэвхтэй гишүүн гэдгээ мэдэрч цаашид хийх хүсэл тэмүүлэлтэй, өөртөө итгэлтэй болсон. Өөрийн шинэ сонирхол хоббигоо олж оюуны спортоор хичээллэх хүсэлтэй болсон. Эцэг эх нь хүүхдээ гэр бүлдээ чадах чинээгээрээ тусалдаг болсон. Аливааг хийх хүсэл сонирхолтой, санаачлагатай болсон, хүүхдэд амьдрал дээр эзэмших ёстой чадварыг багаас нь эзэмшүүлж байгаад талархалтай байсан.

Санал

- Бага ангийн сурагчдын сурлага, бие бялдар, хүмүүжил төлөвшлийг өв тэгш хөгжүүлэхийн тулд эцэг эхийн хамтын оролцоонд суурилсан хүүхдийн оролцоог дэмжин, хөгжүүлэх төсөлт үйл ажиллагааг сургуулийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх.
- Үйл ажиллагааны тайлангаа эцэг эхийн оролцоотойгоор тавьдаг байх.
- Түгээн дэлгэрүүлэх

ЭЦЭГ ЭХИЙН ОРОЛЦООГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ ЗАМААР ХҮҮХДИЙН ХҮМҮҮЖИЛ ТӨЛӨВШЛИЙГ САЙЖРУУЛАХ СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ЗАГВАР

С.Ариунгэрэл

*Баянгол дүүргийн Эрдмийн өргөө цогцолбор сургуулийн захирал**Ariungerel0304@gmail.com***Хураангуй**

Нийгэм соёлын өөрчлөлт түүнийг дагаад гэр бүлийн соёл, хувь хүн, хүүхдийн хэрэгцээ, хүсэл сонирхол өөрчлөгдсөөр байна. Хүүхдийн хөгжлийн талаарх онол арга зүй, эцэг эхийн үүрэг хариуцлагын эрх зүйн орчин байдаг ч эцэг эх, асран хамгаалагчдын хүүхдээ хүмүүжүүлэх арга туршлага, мэдлэг боловсрол, гэр бүлийн нөхцөл байдал, сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцох оролцоо харилцан адилгүй байна. Иймээс сургууль, эцэг эхийн хамтын ажиллагааны менежментийг сайжруулах зорилгоор 2022, 2023 оны байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээнд суурилан энэхүү судалгааг хийлээ.

Судалгааны үр дүнд эцэг эхийг сургуулийн орчинд оролцуулах зорилго, зохион байгуулалт, арга хэлбэр, сургуулийн менежментийг өөрчилснөөр хүүхдийн хүмүүжил төлөвшилд эерэг өөрчлөлтүүд гарч эхэлсэн гэсэн дүгнэлт гарсан.

Түлхүүр үг: Сургуулийн менежмент, өөрчлөлт, эцэг эхийн үүрэг оролцоо, хандлага, хүмүүжил төлөвшил

Удиртгал

Дэлхий нийтийн хөгжлийн чиг хандлага гэр бүлийн боловсролд илүү анхаарч “Бид хүүхдийнхээ төлөө их зүйл хийж чадвал хүүхэд ирээдүйд түүнээс ч илүүг хийх болно” гэсэн үзлийг баримталж хэрэгжүүлж буй бодлого, үйл ажиллагаагаа хүн рүү чиглүүлж байна. Энэхүү өөрчлөлт нь хүн бүрээс хурд, хүч, чадвар, мэдлэг боловсрол, ёс зүй, төлөвшлийг шаардах болжээ.

Манай улсын хувьд ч хүүхдийг оюун ухаан, ур чадвар, бие бялдар, ёс суртахуун, хүмүүжилтэй иргэн болгон төлөвшүүлэх нь эцэг эхийн үүрэг хэмээн үзэж бодлого, эрх зүйн орчин хувиран өөрчлөгдөж байна.

Боловсролын ерөнхий хуулийн 40-р зүйлд “Эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн эрх, үүрэг”-ийг тусгаж өгсөн нь эцэг эх, гэр бүлийн зүгээс хүүхэдтэйгээ харилцахдаа хүүхдийнхээ нас, бие, сонирхол, сэтгэлгээний онцлогийг харгалзан үзэх, нөгөө талаас техник технологийн энэ цаг үед хүүхэд хүмүүжүүлэх эерэг шинэ арга, хандлагад суралцах үүрэг гэр бүл, эцэг эхийн өмнө тавигдаж сургуулийн зүгээс эцэг эхчүүдэд хүүхдээ зөв хүмүүжүүлэхэд нь арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх үүрэг давхар оногдож байна. Иймээс тэдэнд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор сургуулиуд өөр өөрийн менежментээр ажиллаж байгаа ч хүүхдийн хүмүүжил, төлөвшлийн үр дүн сайн гарахгүй байгаа нь сургууль, эцэг эхийн хамтын ажиллагааны менежмент, сургуулийн үйл ажиллагааны цогц систем оновчгүй байгаатай холбоотой.

Өөрөөр хэлбэл байгууллагын зорилгыг тодорхойлон түүнд хэрхэн хамгийн сайн арга замаар хүрэхийг шийдэх нь төлөвлөх буюу шийдвэр гаргах, хүний нөөц болон бусад нөөц, үйл ажиллагаануудыг зөв бүлэглэх, хуваарилах нь зохион байгуулах, байгууллагын зорилготой уялдуулан хүний нөөцийг урамшуулан дэмжих, идэвхжүүлэх, зоригжуулах нь манлайлах, зорилгод чиглэсэн үйл ажиллагааг засан залруулах, үнэлж дүгнэх нь хянах үйл явц юм. Эдгээр чиг үүргүүд хоорондоо уялдаа холбоотой нь ойлгомжтой боловч бодит амьдрал дээр дараалан хийгдэх

ёстой гэсэн үг биш харин тухайн нөхцөл байдалтай холбоотойгоор нэгэн зэрэг эсвэл тусгайлан авч үзэх шаардлага гардаг.¹

Сургуулийн хувьд авч үзвэл сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцогч бүх талуудыг хүний нөөц гэж үзвэл багш, сурагч, эцэг эхчүүдийг нэг зорилго дор нэгтгэх, сургуулийн зорилгыг ойлгуулах, зорилгод хүрэх арга замыг чиглүүлж өгөх, үйл ажиллагааны зохион байгуулалтыг оновчтой хийх, урам зориг өгч идэвхжүүлэх, үнэлгээ дүгнэлт өгөх, засаж залруулах замаар сургуулийн менежментийг сайжруулах нь зүйтэй юм. Учир нь сургуулийн менежментийг сайжруулахдаа зөвхөн төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, хяналт тавихаас илүүтэй хүний хүчин зүйл болох хөдөлмөр, оюун ухаан, мотивацийг ашиглан хамтран ажиллах замаар зорилгодоо хүрэх чадвар юм. Учир нь үүсэн бий болох нөхцөл байдлыг харгалзан уян хатан хэлбэр, загвар, арга барилаар сургуулийн менежментээ сайжруулах нь энэ цаг үеийн шаардлага болжээ.

Удирдлагад тулгардаг олон асуудлууд тэдгээрийн учир шалтгааныг олж үр дагаврыг нь тооцох, схемчлэх, харьцуулан шинжлэх, бодит байдалд тулгуурлах зэргээр шийдвэр гаргах зайлшгүй шаардлага үүсдэг. Өөрөөр хэлбэл бэрхшээлтэй асуудлыг шийдвэрлэхдээ мэдлэгтэй байх, шинжлэх ухааны аргуудыг ашиглан харьцангуй үндэслэл сайтай шийдэл олохыг эрмэлздэг. Нөгөө талаасаа асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандахыг чармайдаг ч зарим асуудалд хувь хүнийхээ дотоод сэтгэл, зөн совин, туршлага, харилцааны үр чадвартаа үндэслэн шийдвэр гаргах тохиолдол байдаг. Энэ нь орчин үеийн менежментийн ойлголт болох мотивацийн онолтой хамаатай. Мотивацийн онолын олон чиглэл, загварууд гарсан байдаг. Эдгээр онолыг ерөнхийд нь агуулгын ба процессийн гэж 2 ангилдаг. Хүний дотоод хэрэгцээнд тулгуурлан тайлбарладаг онолыг агуулгын буюу энэ онолыг үндэслэгч нь Абрахам Маслоу, Дэвид Мак Клелланда, Фредерик Герцберг нар юм. Хүний танин мэдэхүй, аливаа үзэгдэл үйл явц, гадны нөлөөллийг хүлээн авах байдалд тулгуурлан тайлбарладаг онолыг процессийн онол гэдэг. Гол төлөөлөгч нь Виктор Врум Хүлээлтийн онол, Шударга ёсны онол, Портер Лоулерын загвар юм.

Хүүхдийн хөгжлийн анхан шатны суурь нь гэр бүлийн орчин, эцэг эхийн хандлагаас шууд хамааралтай бөгөөд Маслоугийн хэрэгцээний шатлалын онолын үүднээс авч үзвэл айл бүр үр хүүхдээ багаас нь эрүүл чийрэг төрүүлж өсгөх, хоол унд, хувцсыг тохируулах, эрүүл чийрэг бойжуулах, хэл яриаг нь хөгжүүлэх, хувийн зохион байгуулалттай өсгөх зэргээр анхны суурь хэрэгцээг хангаж өгөх нь эцэг эх, гэр бүлийн үүрэг мөн гэж үзжээ. Нөгөө талаас Хүлээлтийн онолын үүднээс авч үзвэл суралцагч болж байгаа үйл явцын үр дүнг урьдчилан таамаглаж өөртөө ямар нөлөөтэй болохыг урьдчилан таамаглаж байдаг. Энэ нь тухайн сурагчийн хүсэл мөрөөдөл, зорилгоор тодорхойлогдож байдаг.

Тус сургуулийн хувьд 2022 оны байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр хүүхдийн хүмүүжил төлөвшлийн үзүүлэлт 73.4%-тай үнэлэгдсэн бөгөөд 2023 оны үнэлгээгээр 81,9% болж өссөн нь сургуулийн үйл ажиллагаанд эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлэх сургуулийн менежментийг сайжруулсантай холбоотой гэж үзэж байна.

Судалгааны арга зүй

Энэхүү судалгаа хоёр хэсэгтэй.

1. Эцэг эх, асран хамгаалагчийн төлөөллөөс сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцоход тулгарч буй бэрхшээлийг илрүүлэх тандалт судалгааг асуулгаар авч нэгтгэх
2. Сургуулийн эцэг эхчүүдийн дунд зохион байгуулсан үйл ажиллагаанд дүн шинжилгээ хийж үр дүнгийн дүгнэлт гаргах

Тус сургууль нь одоогийн байдлаар 155 бүлэгтэй бөгөөд эцэг эхчүүд сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцож хүүхдийнхээ хүмүүжил төлөвшилд хэрхэн анхаарч байгааг

¹ Менежмент Б.Мөнхжаргал 2015, 20 дахь тал

илрүүлэх зорилготой 5 асуулгаар судалгаа авсан. Энэхүү судалгааны үр дүнгийн боловсруулалтыг Excel программ ашиглан хамгийн их хариултаас эхлэн хамгийн бага хариулт хүртэл дараалалд оруулан боловсруулалт хийж гүйцэтгэсэн. Судалгааны түүврийг сургуулийн хэмжээний эх олонлог болох 155 бүлэг, 6000 гаруй сурагчийн эцэг эхээс түүвэрт 1200 эцэг эхийг хамрууллаа. (20 хувь) Судалгааны багийнхан 1200 асуулгыг илгээснээс 1200 асуулга бөглөгдөн ирснийг энэхүү судалгаанд ашиглав. Энэ судалгаанд хамрагдсан түүврийн дэлгэрэнгүй мэдээллийг харуулав.

Судалгааг 1-12-р ангийн бүлэг бүрээс 8 хүн байхаар тооцож 1200 асуулгын хуудсыг санамсаргүй түүврийн аргаар авсан бөгөөд нийт түүврийн 60% нь эмэгтэй, 40 хувь нь эрэгтэй, боловсролын түвшингийн хувьд авч үзвэл доктор 5%, магистр 31 хувь, бакалавр 54 хувь, дээд боловсролтой 1 хувь, дунд боловсролтой 9 хувь, ажил эрхлэлтийн хувьд төрийн байгууллагад 22 хувь, хувийн байгууллагад 37 хувь, хувиараа 21 хувь, ажилгүй 20 хувь, насны хувьд авч үзвэл 20-30 насны эцэг эх 36 хувь, 31-40 насны эцэг эх 50 хувь, 41-50 насны эцэг эх 14 хувь байна.

Сургуулийн зохион байгуулсан үйл ажиллагаанд эцэг эхийн оролцоо ямар байсан талаар 2021-2022, 2022-2023 оны хичээлийн жилд эцэг эхийн дунд зохион байгуулсан үйл ажиллагааны төлөвлөлт, түүнд хамрагдсан эцэг эхийн оролцооны бүртгэлийг шинжлэн судлахдаа зохион байгуулсан үйл ажиллагааны нийт тоо, арга хэлбэрийг өөрчлөн сайжруулаад хэрэгжүүлж буй ажлын тоо, давтагдаж байгаа буюу арга хэлбэрийг хэвээр нь үргэлжлүүлэн зохион байгуулж буй үйл ажиллагааны тоо, огт зохион байгуулахаа больсон үйл ажиллагааны тоо, сургуулийн менежментийн загварт тулгуурлан шинээр зохион байгуулж үр дүнгээ тооцон ажиллаж буй үйл ажиллагааны тоо гэж ангилан ажил бүрээр нь дугаарлаж түүвэрлэн гаргасан.

Судалгааны аргачлал

Эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлэх замаар хүүхдийн хүмүүжил төлөвшлийг сайжруулах сургуулийн менежментийн загварыг боловсруулах зорилгоор;

1. Эцэг эх, асран хамгаалагчийн төлөөллөөс сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцоход тулгарч буй бэрхшээлийг илрүүлэх тандалт судалгааны хүрээнд эцэг эх, асран хамгаалагч нарын ажил эрхлэлт, боловсрол, нас, хүйс зэргийг харьцуулан асуулга судалгааны аргаар судалгаа авч дүгнэлт гаргасан.
2. Сургуулийн эцэг эхчүүдийн дунд зохион байгуулсан үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд дүгнэлт гаргах судалгааны хүрээнд 2021-2022, 2022-2023 оны хичээлийн жилд эцэг эхийн дунд зохион байгуулсан үйл ажиллагаанд харьцуулан жиших, магадлан жагсаах аргыг ашиглан үйл ажиллагааны дүн шинжилгээг дараах байдлаар хийсэн.
 - Төлөвлөсөн ажлуудын үндэслэл, зорилго, эцэг эх, асран хамгаалагчдын идэвх, оролцоо, хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн байдлыг судлах замаар хүрсэн үйл ажиллагааны үр дүн, ач холбогдлыг тодорхойлж гаргасан.

Судалгааны үр дүн

Үр дүн 1. Эцэг эх, асран хамгаалагчдаас сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцоход тулгарч буй бэрхшээлийг илрүүлэх зорилгоор 1200 хүнээс 5 асуулгаар судалгааг авч нэгтгэлээ.

- Сургуулийн үйл ажиллагаанд өөрийн санаачилгаар оролцдог уу гэсэн асуулгад 1080 хүн үгүй гэж хариулсан нь судалгаанд оролцогчдын 90 хувь, 120 хүн хааяа гэж хариулсан нь судалгаанд оролцогчдын 10% байлаа.
- Сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцдоггүй бол шалтгаанаа бичнэ үү гэсэн асуулгад 912 хүн буюу судалгаанд оролцогчдын 76 хувь нь шаардлага гарсан үед очихоос өөр оролцох боломж байдаггүй, 780 хүн буюу судалгаанд оролцогчдын 65 хувь нь багшийг дуудсан үед л очдог, 120 хүн буюу судалгаанд

оролцогчдын 10 хувь нь сургуультай харилцах учраа сайн мэдэхгүй байна, 108 хүн буюу судалгаанд оролцогчдын 9 хувь нь мэдээ, мэдээлэл муутай гэж хариулжээ.

- Сургуулийн ямар үйл ажиллагаанд оролцдог вэ? гэсэн асуулгад 960 хүн буюу судалгаанд оролцогчдын 80 хувь нь эцэг эхийн хуралд, 1080 хүн буюу 90 хувь нь School police хийдэг гэжээ.
- Сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцох хүсэл байдаг уу гэсэн асуулгад 960 хүн буюу судалгаанд оролцогчдын 80 хувь маш их, 240 хүн буюу судалгаанд оролцогчдын 20 хувь нь дунд, ямар ч хүсэлгүй гэсэн асуулгад нэг ч хүн хариулт өгөөгүй байна.
- Эцэг эхийн дунд ямар үйл ажиллагаа зохион байгуулаасай гэж хүсэж байна вэ гэсэн асуулгад дараах байдлаар хариулжээ. Хариултыг олон давтагдсан хариултаас цөөн рүү дарааллуулах замаар давхардсан тоогоор жагсаасан болно. Үүнд:
 1. Сургуулийн талаар мэдээлэл авдаг байж байнгын холбоотой байх 90 хувь
 2. Хүүхэдтэй ажиллах арга зүйн зөвлөгөө авах 85 хувь
 3. Хүүхдээ утаснаас хол байлгаж хамтдаа ном унших, үзвэр үзэх, хамт тоглох 75 хувь
 4. Эцэг эхчүүд өөрсдөө сургалт, үйл ажиллагааг хүүхдийнхээ ангид зохион байгуулах хүсэлтэй 45 хувь
 5. Сэтгэл зүйчтэй хамтран ажиллах 36 хувь

Үр дүн 2. Сургуулийн эцэг эхчүүдийн дунд зохион байгуулсан үйл ажиллагааны 2021-2022, 2022-2023, 2023-2024 оны жилийн төлөвлөлтийг ашиглан 7 шинжүүрээр шинжиллээ.

- Сургуулийн хэмжээнд сургалт, спорт, уулзалт, хурал гэсэн үндсэн 4 чиглэлээр эцэг эхийн дундах үйл ажиллагааг явуулдаг бөгөөд эдгээрт хамаарах ажлуудыг сургуулийн зүгээс төлөвлөж эцэг эх, асран хамгаалагч нар сонсох үүрэгтэй оролцдог байна.
- 1-р ангийн эцэг эхийн хурал, эцэг эхчүүдийн дундах гар бөмбөгийн тэмцээн, нээлттэй хаалганы өдөрлөг, ангийн эцэг эхийн хурал, school police зэрэг ажлуудыг тогтмол төлөвлөдөг байсан.
- Эцэг эхийн дундах гар бөмбөгийн тэмцээн, эцэг эхийн нээлттэй хаалганы өдөрлөгийг зохион байгуулахаа больсон.

Дээрх байдалд дүн шинжилгээ хийж эцэг эх, асран хамгаалагчийн дунд зохион байгуулах үйл ажиллагааг 2022-2023 улмаар 2023-2024 оны хичээлийн жилд сургуулийн менежментийн загварт тулгуурлан сургуулийн бодлогоо тодорхойлж сайжруулан төлөвлөж үйл ажиллагааг оролцоонд тулгуурлан хэрэгжүүлснээр эцэг эх, багш, сурагчдын сэтгэл ханамж нэмэгдэж хүүхдийн хүмүүжил төлөвшлийн үр дүн сайжирч байна. Үүнд:

- Арга хэлбэрийг өөрчилсөн ажилд Эцэг эхчүүдийн хүүхэдтэйгээ ажиллаж буй арга туршлагын сургалт, Эцэг эхийн 1 өдөр, Ангийн эцэг эхийн хурлын менежментийн шинэчлэл үйл ажиллагааг;
- Давтагдаж байгаа ажилд school police;
- Шинээр зохион байгуулж байгаа ажилд Зочинтой хичээл үйл ажиллагаа, Эерэг уур амьсгалыг бүрдүүлье үйл ажиллагаа, Сэтгэлзүйн сургалт, Сурагчдын тэмцээний хөгжөөн дэмжигч, Спорт зааланд тоглох ангийн хуваарь, Намрын спартакиадын үзэгч, хөгжөөн дэмжигч, Урлагийн наадмын үзэгч, Секц, дугуйлан, клубын үйл ажиллагааны нээлтийн болон хаалтын өдөрлөгийн зочин оролцогч, Ажил, мэргэжилтэй танилцах үйл ажиллагааны

сайн дурын зохион байгуулагч, Сургуулийн эцэг эхийн нэгдсэн хурлын зохион байгуулагч, сургуулийн мэдээллийн пэйжийн хяналтын гишүүн, Амьдрах ухааны хөтөлбөрийн зохион байгуулагч, Эвдрэл гэмтлээ засъя эрчүүдийн хамтарсан ажил, Эрчүүдийн манлайлал, Бүсгүйчүүдийн манлайлал сэдэвт эцэг эхийн нэрэмжит сар зэрэг эцэг эх, асран хамгаалагчдын оролцоонд суурилсан ажлуудыг төлөвлөж хэрэгжүүлснээр үр дүн нь гарч байна.

Дүгнэлт

- Сургуулийн төлөвлөлтөөс харахад эцэг эхийн дунд зохион байгуулах үйл ажиллагааг хичээлийн жилээр төлөвлөдөг боловч тухайн төлөвлөсөн ажлууд сүүлийн 10 гаран жил тогтмол явагддаг, сургуулиас санаачилсан ажлууд байсан нь эцэг эхэд чиглэсэн ажлууд нь хүүхэд төвтэй, хүүхдэд үр дүн нь гардаг байх гэсэн зарчимтай төдийлөн нийцэхгүй болсон судалгааны үр дүнгээс харагдсан.
- Судалгааны явцад нийгмийн өөрчлөлтийг дагаад гэр бүлийн амьдралын бүтэц, гэр бүлийн харилцаа, амьдралын хэв маягт ихээхэн өөрчлөлтүүд гарч эдгээр гэр бүлийн эцэг эх, асран хамгаалагч нарын сургуулийн талаарх ойлголт, хүүхдэдээ тавих анхаарал халамж харилцан адилгүй өөрчлөгдсөн байна.
- Хүүхэд хүмүүжүүлэх орчин үеийн аргад суралцаагүй, бүр эсрэгээрээ хүүхдээ үл хайхрах байдалтай гэр бүлүүд ихэссэн байгаа нь харагдаж байна
- Сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцох хүсэлтэй эцэг эх, асран хамгаалагч их байгаа ч сургуулийн зүгээс хаалттай, оролцуулах арга зам тодорхой биш байсан.
- Сургуулийн менежментийн “Арга билгийг тойрог” загварт тулгуурлан гаргасан эцэг эх, асран хамгаалагчийн идэвх чармайлт, оролцоо санаачилгад тулгуурласан ажлуудын үр дүн хүүхдийн хүмүүжил, төлөвшилд эерэг нөлөө үзүүлж эхэлсэн.

Санал

- Эцэг эхчүүдэд чиглэсэн ажлуудыг зохион байгуулахдаа тэднийг сонсогч, ажиглагчийн байр сууринаас биш хүүхдээ ойлгох, хүүхдийнхээ хөгжилд дам болон шууд хэлбэрээр дэмжлэг үзүүлэх боломжтой, оролцоотой ажлуудыг төлөвлөх нь зүйтэй юм.
- Зөвхөн сургуулийн зүгээс бодлого тодорхойлоод байвал эцэг эх, асран хамгаалагч нар сурагчдад тулгардаг асуудлыг тэр бүр олж харахгүй өнгөрөх, бодлого шийдвэрт тусахгүй байх аюултай. Тиймээс эцэг эх, асран хамгаалагч нарыг өөрсдийн үр хүүхдийн эрх ашгийг хөндсөн аливаа бодлого шийдвэр, үйл ажиллагаанд оролцуулах замаар тэдний идэвхийг дэмжих хэрэгтэй.
- Сургуулийн менежментийн “Арга билгийг тойрог” загварт тулгуурлан гаргасан эцэг эх, асран хамгаалагчийн идэвх чармайлт, оролцоо санаачилгад тулгуурласан ажлуудын үр дүн хүүхдийн хүмүүжил, төлөвшилд эерэг нөлөө үзүүлж эхэлсэн.

Ном зүй

- children, S. t. (2017). Эцэг эхэд зориулсан гарын авлага. Улаанбаатар .
- children, Save the;. (2017). Эцэг эх багштай харилцах сургалтын модуль. Улаанбаатар.
- Unicef. (2021). Анги удирдсан багшаар дамжуулан эцэг эхийн боловсролыг дэмжих нь . Улаанбаатар.
- Б.Мөнхжаргал. (2015). Менежмент. Улаанбаатар.
- газар, Г. б. (2017). Хүүхдийг хүмүүжүүлэх эерэг арга . Улаанбаатар .
- Ж.Батдэлгэр, С. (1997). Боловсрол судлалын ерөнхий үндэс. Улаанбаатар.
- Калкынч, Ф. (2001). Боловсрол гэр бүлээс эхэлдэг. Улаанбаатар.
- Л.Жамц, Ж. (1996). Боловсрол судлалын үндэс. Улаанбаатар.
- МУБИС. (2009). Судалгаа хийх арга зүй . Улаанбаатар.
- Т.Намжил. (2015). Монгол өрх гэр бүлийн язгуур уламжлал. Улаанбаатар.
- Төсөл. (2011). Хүүхдэд ээлтэй сургуулийн хөгжилд сурагчдын зөвлөлийн оролцоо . Улаанбаатар.
- Хидэказу, С. (2020). Сургуулийн менежмент. Улаанбаатар.
- хууль, М. у. (2023). Боловсролын ерөнхий хууль. Улаанбаатар.
- Я.Шуурав, Н. Г. (2013). Менежмент. Улаанбаатар.

ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ТОГТВОРЖИЛТЫГ ТАНДАХ НЬ

Т.Цэвэлдулам

Баянгол дүүргийн 19 дүгээр сургуулийн багш

Tseveldulamtumur@gmail.com

Хураангуй

Өнөөгийн боловсролын салбарт нэн түрүүнд тулгамдаж буй томоохон асуудлуудын нэг бол боловсон хүчний хомсдол юм. Энэхүү судалгааны ажлаар ЕБС-ийн багш нарын ажлын байрны тогтвортой байдал, тэдний хөдөлмөрийн бүтээмж, цаашлаад тогтвортой хүний нөөцийг бий болгоход нөлөөлж буй хүчин зүйлс түүний гарц шийдлийг судалсан. Судалгааны хүрээг 19-р сургуульд ажиллаж буй 53 багш, МУБИС-ын 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 оны төгсөгчид болох 1-4 жилдээ ажиллаж буй 58 багш, нийт 111 багшаар тогтоосон. Судалгааны хэмжилтийг 5 асуулга бүхий олон сонголтот байдлаар формс ашиглан явуулсан. Судалгааны үр дүнг харьцуулан дүгнэх аргаар тооцоолсон. Судалгаанаас харахад 6-с дээш жил ажиллаж байгаа багш нар тогтвортой ажлын байрандаа үлдэх үнэт зүйлүүдээс хамт олны уур амьсгал нь бусад нөлөөллөөс илүү түлхэцтэй байгаа нь гарсан бол тааламжгүй зүйл байхгүй, санахгүй байна гэх хариулт дийлэнх илгээсэн. Судалгаанд оролцогчдын 1-ээс 5 жил ажиллаж буй багш нарт сургуулийн хамгийн их тааламжтай байсан зүйлс нь орчин, харилцаа хандлага байсан бол тааламжгүй байсан зүйл нь багш нарын шинэ хуучны ялгавартай байдал, бие биетэйгээ өрсөлдөх, шударга бус өрсөлдөөн гэсэн хариултыг дийлэнх өгч үүнээс үүдэн ажлын байраа солих, ажлаа орхих шалтгаан болж байгаа нь харьцуулсан судалгааны үр дүнгээс харагдсан. Судалгааны үр дүнд суурилан гарц шийдлийг эрэлхийлж сургалтын байгууллагын боломжит санаануудыг дэвшүүлсэн.

Түлхүүр үг: Хүний нөөц, хүчин зүйл, тогтвортой ажлын байр, давуу тал

Оршил

Боловсролын салбарын үйл ажиллагаа, боловсрол олгох үйл явц нь аливаа улс, үндэстний нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн тулгуур хүчин зүйлийн нэг юм. Багш бол боловсролын үйл явцад нөлөөлөх үндсэн субъект тул бүх түвшний боловсролын байгууллагуудын хувьд хүний нөөцийг хадгалах, чадавхжуулах бодлого шийдвэрийг оновчтой болгох нь одоо тулгамдаж буй асуудлын нэг гэж манай баг харж байна. Иймд бүх шатны боловсролын байгууллагын хувьд хүний нөөцийг хадгалах бодлогыг амжилттай хэрэгжүүлж, зорилтот түвшинд хүрэхийн тулд ажилдаа сэтгэл ханамжтай, үүргээ өндөр түвшинд гүйцэтгэх чадвартай, хүсэл эрмэлзэлтэй, тууштай багш нарыг бэлтгэх хэрэгтэй байна. Ажлын байраа тогтвортой хадгалах гол хүчин зүйлүүдэд цалин хөлс, ажлын ачаалал, бие болон сэтгэлзүйн эрүүл мэнд, хамт олны ажлын байран дах уур амьсгал нөлөөлдөг гэдгийг Малколм Паттерсон, Питр Уорр, Майкл Уэст нарын 2010 оны компани уур амьсгалын талаар хийгдсэн судалгаа харуулсан байдаг. Иймд манай баг ажлын байран дахь тааламжтай зүйлсийг нэмэгдүүлж тааламжгүй байгаа зүйлсийг бууруулснаар ажлын байрны тогтвортой байдал, ажилчдын бүтээмж, гүйцэтгэл, чанар, ажлын идэвхид нөлөөлөл хэр их байгааг, түлхэц өгөх асуудал мөн эсэхийг судалж, гарцыг эрэлхийлэх зорилготой.

Онолын үндэслэл

Ажлын байрны уур амьсгал нь олон талт, цогц ойлголт бөгөөд судлаачид олон янзаар тодорхойлсоор иржээ. Байгууллагын ажилтнуудын нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн дүрэм журам, практикуудыг тодорхойлсон байдлыг сэтгэл зүйн үүднээс голлон тайлбарласан ойлголтыг ажлын уур амьсгал гэнэ. Johnson (2000) ажиллагчдын тогтвор суурьшил гэдэг нь алдахыг хүсэхгүй байгаа тэдгээр ажиллагсдаа Johnson (2000) ажиллагсдын тогтвор суурьшил гэдэг нь алдахыг хүсэхгүй байгаа тэдгээр ажиллагчдаа өрсөлдөгчдөөсөө илүү удаан хугацаанд тогтоон барих чадвар хэмээн тодорхойлсон бол эрдэмтэн Kreifer.R & Kinicki.A нар (2001) ажиллагчид тогтвортой ажилласнаар шинэ ажилтан авах зардлыг бууруулах төдийгүй байгууллагын эдийн засгийн өрсөлдөх чадварыг сайжруулдаг хэмээн үзсэн байна. Get Les Mckeown (2005) ажилтныг тогтвор суурьшилтай ажиллуулах гэдэг бол ажиллагчдын олон төрлийн хэрэгцээ 130 шаардлагад анхаарал хандуулж, одоо ажиллаж байгаа ажиллагчдаа тогтвортой ажиллахыг дэмждэг орчин нөхцлийг бий болгон, хөгжүүлэх ажил олгогчийн системтэй үйл ажиллагаа юм.¹ Ажиллагчид удаан хугацаанд тогтвортой ажиллахад байгууллагын нууц хадгалалт, ажиллагчид оруулсан хөрөнгө оруулалтын өгөөж нэмэгдэж, тэдний мэдлэг, ур чадварыг хадгалах, шингээх зэрэг олон ач холбогдолтой.

Зорилго

Сургалтын байгууллагын хүний нөөцийн тогтворжилтыг тандаж гарц шийдлийг эрэлхийлнэ.

Зорилт

- Тогтвортой ажиллах хүчин зүйлсийг тандан судлах
- Судалгаа нэгтгэн боловсруулж дүгнэлт хийх
- Гарц шийдлийг олж харах

Судлагдсан байдал

- 1950 онд Ф.Герцберг “Ажлаас авах сэтгэл ханамжид эерэгээр нөлөөлдөг хүчин зүйлс”
- 2010 онд Ц.Болор-Эрдэнэ “Байгууллагын ажиллагчдын тогтвор суурьшлыг сайжруулах нь”
- 2018 онд “Ажилчдын сэтгэл ханамж ба багшийн хөгжил хоорондын хамаарлын судалгаа”
- 2021 онд “Багшийн ажлын байран дах сэтгэл ханамжийн судалгаа”

Судалгааны арга зүй

Судалгааны арга зүй хэсэг нь түүврийн мэдээлэл, судалгааны хэмжилтийн арга зүй, өгөгдөл цуглуулах, боловсруулах арга зүй хэсгээс бүрдэнэ.

- Google form ашиглан нээлттэй асуулгын арга
- Харьцуулан дүгнэх арга

Судалгааны түүвэр

МУБИС-ын 2019,2020,2021,2022 ,2023 оны төгсөгчид болох 1-4 жилдээ ажиллаж буй 58 багш, 19-р сургуулийн 53 багш, нийт 111 багш оролцсон.

¹ Freyermuth, 2004, Madiha et al., 2009).

Судалгаа:

1. *Та хэд дэх жилдээ ажиллаж байна вэ? гэсэн асуултад 19-р сургуульд 6-с дээш жил тогтвор суурьшилтай ажиллаж буй багш 40 хувийг, 1-5 жил ажиллаж буй багш 60 хувийг эзлэж байна.*
2. *Та цаашид мэргэжлээрээ үргэлжлүүлэн ажиллах төлөвлөгөөтэй байгаа юу? гэсэн асуултад 1-5 дахь жилдээ ажиллаж буй багш нарын 43 хувь нь тийм, 21 хувь нь үгүй, 36 хувь нь магадгүй гэж хариулсан байна. 6 дээш жил ажилласан багш нарын 70 хувь нь тийм, 13 хувь нь үгүй, 36 хувь нь магадгүй гэж хариулсан байна. Иймд багш мэргэжлээрээ ажиллахад шинэ залуу багш нар ажлаас гарах сонирхол ихтэй, олон жил тогтвор суурьшилтай ажилласан багш нар цаашдаа ч ажлаа үргэлжлүүлэн хийх сонирхолтой байгаа нь яагаад ийм их зөрүүтэй байна вэ? Шинэ залуу багш нарт тулгамдаж буй асуудал нь юу байна вэ? Анх ажилд орсноос хойш тааламжгүй зүйл байгаа учир ажлын байраа орхих шийдвэр гаргаж байна уу? гэдгийг дэлгэрүүлэн судалъя.*
3. *Энэ байгууллагад орж ирэхэд хамгийн их тааламжтай байсан зүйлийг нэрлэнэ үү? гэсэн асуултад 1-5 дахь жилдээ ажиллаж буй багш нарын 28 хувь хамт олон, 19 хувь нь харилцаа хандлага, 27 хувь нь гэртээ ойр, 26 хувь сургуулийн орчин гэж хариулсан бөгөөд 6 дээш жил ажилласан багш нарын 31 хувь нь хамт олон, 31 хувь нь харилцаа хандлага, 17 хувь нь гэртээ ойр, 21 хувь нь сургуулийн орчин гэж харилусан байна. Энэ байгууллагад анх орж ирэхэд тааламжтай байсан зүйлсийг нэгтгэхэд шинэ залуу багш болон тогтвортой ажилласан багш нарт хамт олны уур амьсгал, харилцаа хандлага, орчин, байршил гэх нийтлэг зүйлс ажиглагдаж байсныг харж байна. Үүнээс үзвэл тааламжтай байдал нийтлэг байхад яагаад шинэ залуу багш нар ажлын байраа орхиж байна вэ? тааламжгүй зүйлс дийлэнх байна уу? гэдгийг нэмж судалъя.*
4. *Энэ байгууллагад орж ирэхэд хамгийн их тааламжгүй байсан зүйлсийг нэрлэнэ үү? гэсэн асуултад 1-5 дахь жилдээ ажиллаж буй багш нарын 4 хувь нь байхгүй, 25 хувь нь хүүхдийн хүмүүжил, 14 хувь нь эцэг эхийн харилцаа, 27 хувь нь зарим багшийн уур амьсгал, харилцаа, 30 хувь нь шинэ хуучны ялгаатай байдал гэж харилусан бөгөөд 6 дээш жил ажилласан багш нарын 54 хувь нь байхгүй, 25 хувь нь хүүхдийн хүмүүжил, 9 хувь нь эцэг эхийн харилцаа, 27 хувь нь зарим багшийн харилцаа уур, амьсгал, 5 хувь нь шинэ хуучны ялгаатай байдал гэж хариулсанаас ажиглавал олон жил тогтвортой ажилласан багш нарт тааламжгүй зүйл байхгүй, санахгүй байгаа бол шинэ залуу багш нарт тааламжгүй байгаа зүйл нь нийтлэг багш нарын ялгавартай харилцаа, шударга бус өрсөлдөөн, шинэ ба хуучин ажиллаж байсны ялгаатай байдлаар харилцах гэж илэрсэн. Үүнээс үзвэл дээрх тааламжгүй байдлаас болж ажлын байраа солих, орхих үзэгдэл илэрч байгаа гэж үзэж болохоор байна. Тогтвортой ажиллаж байгаа багш нарт цаашид үргэлжлүүлэн ажиллах болон одоо хүртэл ажиллахад нөлөөлсөн үнэт зүйл юу байсан бэ? гэдгийг дэлгэрүүлэн судалж сонирхъя.*

5. Таны хувьд тус сургуульд тогтвортой ажиллахад нөлөөлсөн үнэт зүйлсийг нэрлэнэ үү.

Олон жил тогтвор суурьшилтай ажиллахад хамт олны уур амьсгал, эерэг дулаан харилцаа чухал нөлөө үзүүлж байгаа бол ажлын байраа орхиж байгаа шалтгаан нь тааламжгүй хүчин зүйлс илүү давамгай байгаа учраас тааламжтай эерэг зүйл байгаа ч гэсэн нөлөөлөхүйц байж чадахгүй байгаа учраас хүний нөөцийн хомсдол бий болж байна гэж үзэж байна.

Тааламжгүй зүйл давамгай байгаагаас ажлын байраа орхиж байгаа нь зөвхөн энэ байгууллагад байна уу? Бусад байгууллагад мөн адилхан байна уу? гэдгийг богино хариултын аргаар судлахад: МУИС-ийн 2019,2020,2021,2022,2023 оны төгсөгчид болох 1-5 жилдээ ажиллаж буй 58 багш судалгаанд оролцсоноос 79% нь хуучин ба шинээр орж ирсэн гэж ялгавартай хандах, хойш татах, харилцааны хувьд тааламжгүй байдал үүсгэж байдаг гэх хариултуудыг дийлэнх илэрхийлж байсан нь хүний нөөцийн тогтворгүй байдалд чухал нөлөө үзүүлж байгаа гэж дүгнэгдэж байна.

Дүгнэлт

Сурч боловсрох эрх нь хүн төрснөөс эхлэх бөгөөд ямар нэгэн насны хязгаарлалт байхгүй юм. Хүн бүр өөрийн эрхэм чанараа хүндэтгүүлэх эрхтэй бөгөөд тэдний энэхүү түгээмэл эрх нь боловсролын харилцаанд мөн хүндлэгдэх ёстой. Өнөөгийн боловсролын салбарт нэн түрүүнд тулгамдаж буй асуудлуудын нэг бол хүний нөөцийн хомсдол юм. Яагаад энэ асуудал чухал болов жилд хэдэн мянган оюутнууд төгсөж ажлын байран дээр гарч байхад гэх үндэслэл гарч ирэх ч ойрын жишээнүүдээс үзвэл сургууль бүр дор хаяж хамгийн багадаа 2-3 багшийн хоосон орон тоотой ажиллаж байгаа нь үнэн байна. Ажлаас гарч буй хүмүүсийн дийлэнх хувийг ямар хүмүүс эзэлж байна вэ гэвэл шинэ залуу төгсөгчид ажлаа орхих байдал цөөнгүй ажиглагдаж байгааг анзаарч үүнийг дэлгэрүүлэн судалж авч үзлээ. Судалгаанаас үзэхэд багшийн ажлын байрандаа тогтвор суурьшилтай аз жаргалтай ажиллах гол түлхэц нь эерэг таатай байдал, харилцааны тэгш байдал гэж үзэж байна.

Санал

Манай багийн зүгээс хүний нөөцийг тогтворжуулах свот шинжилгээ хийж үзлээ. Судалгаанд оролцсон нийт багш нар хамт олны уур амьсгал, харилцаа хандлага, сургуулийн орчин, байршил зэрэгт сэтгэл ханамж сайн байгаа хэдий ч шинэ залуу 1-3 дахь жилдээ ажиллаж буй багш нар шударга бус өрсөлдөөн, шинэ ба хуучин багш нарын харилцааны ялгаатай байдалд сэтгэл ханамж муу байгаагаас үүдэн ажлын байрны хомсдол бий болоод байна. Тиймээс ажлын байраа хадгалах, сул талыг бууруулах үйл ажиллагааг дэмжих хэрэгтэй. Үүнд:

- НЕБ 19-р сургуульд хэрэгжүүлж буй үр дүн өндөр тогтсон ажлуудыг хөгжүүлэн ажиллах
 - “40 чанар” багшлах ур чадварын уралдааныг “Залуу багш”, “Заах аргач зэрэгтэй багш”, “Тэргүүлэх зэрэгтэй багш” гэсэн ангилалд зохион байгуулах
 - Судлагдахуун бүрээс 1 багш (Багаар хичээлээ бэлтгэх)
 - Багшлах ур чадварын уралдаанд багш тус бүрийн хэрэгжүүлдэг аргад тулгуурлан Номинаци шалгаруулан багш нарыг урамшуулдаг.
- Аливаа үйл ажиллагааг төлөвлөхдөө багш бүрийн онцлог, давуу талыг илрүүлэх,урамшуулах, оролцоог нэмэгдүүлэхэд чиглэх

СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТЭД ХҮҮХДИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА НӨЛӨӨЛӨХ НЬ

З.Цэнгэл, Б.Сэрчин, Д.Болормаа, Х.Номинзул
Чингэлтэй дүүргийн 23 дугаар сургууль, багш
ttsenge1732@gmail.com

Үндэслэл

Боловсрол, Шинжлэх Ухааны Яамнаас сургуулийн өмнөх болон, ерөнхий боловсролын салбарын 2023-2024 оны хичээлийн жилийн зорилгыг “Хамтын оролцоо, үнэлгээний үр дүнд суурилсан цэцэрлэг, сургуулийн менежментийг сайжруулж, боловсролын үйлчилгээний хүртээмж чанарт ахиц гаргах” гэж тодорхойлсон байна. 23 дугаар сургууль зорилгодоо “Суралцагч төвтэй сургуулийн менежментийг хөгжүүлж, хамтын оролцоо, үнэлгээний үр дүнд суурилсан боловсролын үйлчилгээний хүртээмж чанарт ахиц гаргах” гэж заажээ. Дээрх хоёр зорилго дээр үндэслэвэл сургалтын байгууллагын гол цөм нь сурагч, сурагчаа сонсож тэднээс гарсан асуудлыг үйл ажиллагаандаа тусгаж эргэх холбоотой байж чадвал хамтын оролцоонд суурилсан менежментийн бодлого зөв, эерэг, үр дүнтэй явагдах юм. Гэтэл боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаа ихэвчлэн дээрээс доош гэсэн тогтолцоотой байгаа нь ажиглагдаж байна. “Байгууллагын менежментэд дээрээс доош чиглэсэн харьцаа нь удирдлагын захирамж, заавар, тушаал, албан бичиг хурал цуглаан хэлбэрээр тэдний санаа бодлыг доош таниулж, зааварласан, чиглүүлсэн, захирсан өнгө аясыг харуулж байдаг”¹ билээ. Энэ нь боловсролын салбарын зорилго, зорилттой ч нийцэхгүй байгаа хэрэг юм. Иймээс бид сурагчдад тулгарч буй асуудлыг сургалтын менежментэд тусгаж өгөх гүүр нь сургуулийн хүүхдийн зөвлөл гэж үзэж байна. Тэднээс гарсан асуудлыг сургууль өөрсдийн бодлого, үйл ажиллагаандаа тусгаснаар бидний менежмент зөв явж байгааг харуулах бөгөөд үр дүн нь ч эерэг өөрчлөлтийг сургуульд авчрах юм. Энэхүү илтгэлээр “Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл” нь сурагчдын дуу хоолойг бүрэн сонсож чадаж байгаа эсэх?, “Сургуулийн хүүхдийн зөвлөл” менежментэд нөлөөлж чадаж байгаа эсэхийг тодруулахыг зорилоо.

Түлхүүр үг: Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл, сургуулийн менежмент, суралцагч

¹ Байгууллагын зан үйл,, УБ.,П.Увш, Б.Хэрлэн , УБ.,2010, тал 143

Зорилго:

Суралцагч, Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл болон сургуулийн менежментийн хамтын ажиллагаа, эргэх холбоог судлах, зарим гарц гаргалгааг дэвшүүлэх

Зорилт:

- Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл нь суралцагчидтай хэрхэн хамтран ажиллаж байна вэ? гэдгийг тодруулах
- Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлөөс гарсан аливаа шийдэл нь менежментэд хэрхэн тусгагдаж байгааг тодруулах
- Суралцагч, Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл, сургуулийн менежментийн үйл ажиллагааны эргэх холбоог хэрхэн сайжруулах талаар гарц гаргалгааг дэвшүүлэх

Судалгааны арга

Асуулгын арга, баримт мэдээллийг цуглуулах арга, баримт мэдээлэлд задлан шинжлэх, нэгтгэн дүгнэх, харьцуулалтын арга, ажиглалтын арга, фокус бүлгийн ярилцлагын арга

I. Сургуулийн хүүхдийн зөвлөлөөс авсан судалгаа

Судалгаанд нийслэлийн ерөнхий боловсролын 23, 45, 50, 57, 72 гэсэн 5 сургуулиас Хүүхдийн Зөвлөлийг төлөөлсөн нийт 49 гишүүн оролцлоо. Судалгаанд оролцогч Сургуулийн хүүхдийн зөвлөлийн төлөөлөл нь 7-12 дугаар ангийн сурагчид байсан бөгөөд 79.6 хувь нь эмэгтэй, 20.4 хувь нь эрэгтэй байна. Тэднээс “Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл нь ямар үйл ажиллагаа явуулдаг вэ? Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл нь үйл ажиллагаа төлөвлөлтөндөө сурагчдын саналыг тусгадаг уу? Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл нь үйл ажиллагааны төлөвлөлтөндөө сурагчдын санал бодлыг хэрхэн тусгадаг вэ? Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл нь явуулж байгаа үйл ажиллагаа нь сурагчдын хүсэл сонирхолд хэр нийцтэй байгаа эсэх талаар судалгаа авдаг уу? Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлийн үйл ажиллагаанаас гарсан санал нь сургуулийн бодлого шийдвэрт тусгагддаг уу? Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл нь сурагчдын өмнө тулгамдаж байгаа ямар асуудлуудыг гаргаж ирсэн байдаг вэ? Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлд тулгамдаж буй ямар асуудлууд байна вэ?” гэх зэрэг асуултын хүрээнд нээлттэй асуулгын судалгаа хийв.

Судалгааны үр дүнгээс харвал сургуулийн хүүхдийн зөвлөл өөрсдийн үйл ажиллагаанд суралцагчдын санаа бодлыг тусгасан, сурагчдын оролцоог сайн хангасан, нээлттэй, хүртээмжтэй үйл ажиллагаа явуулж байна гэж үнэлж байна. Тэгвэл сургуулийн хүүхдийн зөвлөлийн үйл ажиллагааны талаар сурагчид хэрхэн үнэлж, санаа бодлоо илэрхийлснийг судалгаа 2-оор гаргахыг зорилгоо.

II. Сурагчдаас авсан судалгаа

Судалгаанд нийслэлийн ерөнхий боловсролын 23, 45, 50, 57, 72 гэсэн 5 сургуулиас нийт 538 сурагч оролцлоо. Судалгаанд оролцогч сурагчид 6-12 ангийн сурагчид байсан бөгөөд 65.3 хувь нь эмэгтэй, 34.7 хувь нь эрэгтэй байна. Тэднээс “Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлийн талаар та мэддэг эсэх? Та Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд оролцдог эсэх? Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлийн үйл ажиллагаа шийдвэр бидэнд хамаатай эсэх? Та өөрт тулгарсан ямар асуудлыг шийдвэрлүүлэхийг хүсэж байна вэ?” гэх зэрэг асуултын хүрээнд нээлттэй асуулгын судалгаа хийсэн юм.

1. *Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлийн талаар та мэддэг эсэх?* гэсэн асуултад 66.39 хувь нь бага зэрэг мэднэ, 18.2 хувь нь огт мэдэхгүй гэж хариулсан байна.

Үүнээс харахад Хүүхдийн Зөвлөлийн талаар мэдлэг мэдээлэл багатай сурагчид их байна гэж дүгнэлээ.

2. *Та Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд оролцдог эсэх?* гэсэн асуултад сурагчдын 57.8 хувь нь огт оролцдоггүй, 35.7 нь хааяа оролцдог гэж хариулсан байна. Үүнээс үзвэл сурагчид Хүүхдийн Зөвлөлийн талаар бага мэдээлэлтэй байгаа бөгөөд Хүүхдийн Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд хангалтгүй оролцоотой байгаа нь харагдаж байна.

3. *Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлийн үйл ажиллагаа шийдвэр бидэнд хамаатай эсэх?* гэсэн асуултад огт хамаагүй гэж 7 хувь, зарим талаар гэж 65.2 хувь нь хариулсан байгаагаас үзвэл Хүүхдийн Зөвлөлийн талаарх ойлголт сурагчдад дутмаг байгаа нь харагдаж байна.

4. *Та өөрт тулгарсан ямар асуудлыг шийдвэрлүүлэхийг хүсэж байна вэ?* (саналаа бичнэ үү) гэхэд доорх саналыг бичсэн байна.

1. Миний бодлоор үүнийг олон нийтэд нээлттэй болгох ёстой гэж бодож байна учир нь зарим хүүхдүүд мэдэхгүй байна. Жишээ нь би зөвхөн эцэг эхийн л Зөвлөл гэж мэднэ ийм Зөвлөл байдаг гэдгийг ч мэдэхгүй юм байна
2. Сурагчдын Зөвлөлд оролцох, сурах хүсэл эрмэлзлэлийг дэмжих үйл ажиллагаануудыг хэрэгжүүлэх
3. Өвөл даардаг учраас өмд өмсдөг болох.
4. Завсарлагаанаар үдийн хоолтой болгох.
5. Багш ангийн нууц гээд дээрэнгүй хүүхдүүдийг менежерт хэлэх боломжийг хаадаг.
6. Үе тэнгийн дээрэлхэлтийг хэрхэн зогсоох эсэхээ мэдэхгүй учраас тэр тал дээр анхаарах
7. Багш нарт бид нарын зүгээс хэлмээр байдаг үгээ бичиж өгөх үйл ажиллагаа зохиогоосой гэж хүсэж байна.
8. Хүүхдийн Зөвлөлд орж санал бодлоо хэлж хамтарч ажиллах.
9. Хөлбөмбөгийн талбайтай болох.
10. Чөлөөт хувцас өмсөх.
11. Локертой болох.

Судалгаанаас дүгнэвэл сурагчид хүүхдийн зөвлөлийн талаар бага мэдээлэлтэй байгаа бөгөөд зарим нь хүүхдийн зөвлөл байдаг талаар мэдэх ч үгүй, хүүхдийн зөвлөлийн үйл ажиллагаанд хангалтгүй оролцоотой байгаа нь харагдаж байна. Гэтэл Хүүхдийн Зөвлөлөөс авсан судалгаанаас сурагчдыг сайн сонсож, үйл ажиллагаандаа тэдний саналыг тусгадаг, сурагчдын оролцоог сайн хангадаг гэсэн үр дүн гарсан байна. Эндээс үүсэж буй асуудал нь Хүүхдийн Зөвлөл хэдий өөрийн үйл ажиллагааг сайн явагддаг, сурагчдыг сонсдог гэж хариулж байгаа ч уг чанартаа сурагчдад хүрч, тулгамдаж буй асуудлуудын гүнд орж ажиллаж чадахгүй байгаа нь харагдаж байна. Энэ нь Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл нь өөрсдийн явуулж буй үйл ажиллагаагаа үүрэг чиглэлтэйгээ нарийн холбож тодорхойлж чадаагүй байж болох юм.

Тиймээс бид бүхэн сурагчдын гүүр болсон “Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл”-ийн үйл ажиллагааг хэрхэн сайжруулах талаар дараах гаргалгааг гаргаж байна. Үүнд:

- “Хүүхдийн Зөвлөл” нь сурагчдад өөрийн үйл ажиллагаагаа таниулах
- “Хүүхдийн Зөвлөл” нь яг ямар үйл ажиллагаа явуулах вэ? гэдгээ өөрөө тогтоох
- Хичээлийн жилийн төгсгөлд “Хүүхдийн Зөвлөл”-өөс сурагчдаас тухайн жилийн үйл ажиллагаагаа дүгнэх, цаашид хийх үйл ажиллагаагаа

төлөвлөхөд хэрэгтэй судалгаа авах

- Сурагч сурагчаа сонсож тэдний дуу хоолой болж сургуулийн бодлого, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх
- “Хүүхдийн Зөвлөл”-өөс гарсан асуудал нь сургуулийн менежментэд хэрхэн тусгагдаж шийдэгдсэнг хичээлийн жилийн эцэст дүгнэж, сурагчдад тайлагнах

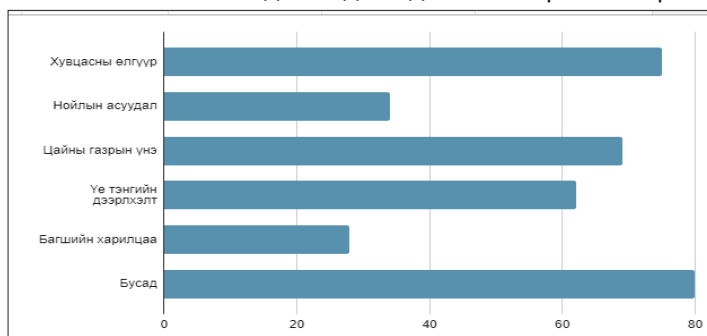
Бид энэхүү дэвшүүлсэн асуудлуудаа болон судалгааны үр дүнг хүүхдийн зөвлөлд танилцуулж, цаашид хүүхдийн зөвлөлийн үйл ажиллагаанд чиглүүлэг болохоор зарим талаар хамтран үйл ажиллагаа хэрэгжүүлсэн юм.

III. Сургуулийн хүүхдийн зөвлөлтэй хамтарсан үйл ажиллагаа, туршлага

Дээрх хоёр судалгааны үндсэн дээр бид хүүхдийн зөвлөлтэй хамтран хэлэлцүүлэг хийсэн юм. Хэлэлцүүлгийн үеэр хүүхдийн зөвлөлийн хагас жилийн төлөвлөгөөнд нь анализ хийж үзвэл хүүхдийн зөвлөлийн гишүүдийг идэвхижүүлэх үйл ажиллагаа түлхүү байна. Хүүхдүүдийн хэрэгцээ шаардлагыг тусгасан үйл ажиллагаа байхгүй байсан. Энэ нь сурагчдаас судалгаа авч тэдний тулгамдсан асуудлыг гаргаагүй байгаатай холбоотой гэж ажиглагдлаа.

Тиймээс хэлэлцүүлгийн үр дүнд бид хамтран сурагчдын тулгамдаж буй асуудлыг тодруулахаар судалгаа явуулж, үр дүнг нь боловсруулснаар сурагчдад хамгийн их тулгамдаж буй асуудлуудыг хүүхдийн зөвлөлөөр дамжуулан сургуулийн менежментэд хүргэх, шийдэл гаргахаар зорьсон юм.

Судалгаанаас хамгийн олон давтагдсан давтамжаар нь авч үзвэл:

Эндээс харахад сурагчдад тулгарч буй судалгааны үр дүнгээс хамгийн олон тулгамдаж байгаа асуудал нь сургуулийн хувцасны өлгүүр ихэнх хувийг эзэлсэн. Үүний хүрээнд судалгааны баг 45-р сургуулийн хувцасны өлгүүрийг харьцуулан ажиглалт хийхэд тус сургууль ангидаа олон өлгүүртэй хувцасны шүүгээ хийж хувцасны өлгүүрийн асуудлыг шийдсэн байв. Харьцуулалт судалгааны үр дүнд бид сургуулийн анги танхимд шүүгээ хийх санал дэвшүүлсэн ч анги танхимын багтаамжаас хамаараад боломжгүй гэсэн хариултыг сургуулийн захиргаанаас сонссон юм.

Тиймээс хувцасны өлгүүрийн асуудалд гарц гаргалгааг гаргахын тулд сургуулийн захиргаа, судалгааны баг, сургуулийн хүүхдийн зөвлөл хамтарсан хурал хийж тодорхой шийдэлд хүрсэн. Үүнд: Жижүүр ангийн сурагчдын тоог нэмэгдүүлэх, өлгүүртэй анги нь хувцсаа уутанд хийж өлгөх, I ба II ээлжийн хувцас өлгөх цагийг зөрүүлэх, шилдэг жижүүр ангийг шалгаруулж урамшуулах байж болно гэсэн шийдлүүд гарсан. Ингээд Хүүхдийн зөвлөл хувцасны өлгүүрийн ачааллыг бууруулах зорилго бүхий “6,7 дугаар ангийн өлгүүрт хувцсаа өлгөх цагийн хуваарь”, “Шилдэг

жижүүр анги уралдаан”-ы удирдамжуудыг боловсруулж хэрэгжүүлж эхэлсэн. Үүний үр дүнд өлгүүрийн ачаалал нь харьцангуй буурсан байгаа нь илт анзаарагдсан. Мөн Хүүхдийн зөвлөл цаашдын үйл ажиллагаагаа сайжруулахын тулд төлөвлөлт, үйл ажиллагаандаа илүү анхаарч ажиллаж эхэлсэн. Үүний тод илрэл нь сургуулийн хүүхдийн зөвлөлийн үйл ажиллагаа сургуулийн төлөвлөлтөд дараах байдлаар тусгагдсан. Тухайлбал:

- Хүүхдийн Зөвлөлийн “хүүхдийн дуу хоолой” анхдугаар чуулган
- Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл – хагас жилийн тайлант өдөр
- Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлийн чуулган, хэлэлцүүлэг, тайлан. Эдгээр

нь сургуулийн сургалт хүмүүжлийн ажлын төлөвлөгөөнд тусгагдсанаар Хүүхдийн Зөвлөлийн үйл ажиллагаа илүү бодитой хэрэгжих боломжтой болж байгаа юм.

Дүгнэлт

1. Хүүхдийн Зөвлөл нь өөрийн үйл ажиллагаа, зорилго, чиглэлийн талаар өмнөхөөсөө илүү мэдлэг, ойлголттой болж, сурагчидтай хэрхэн хамтран ажиллах нь тодорхой болсон.
2. Хүүхдийн Зөвлөл нь сурагчдын өмнө тулгамдсан асуудлыг гаргаж сургуулийн захиргаанд асуудлыг төлөвлөн танилцуулж хамтран шийдэх гарц гаргалгааг гаргаснаар тодорхой асуудал шийдэлд хүрсэн.
3. Хувцасны өлгүүрийн асуудлыг шийдсэн гарц гаргалгааны дагуу цаашид сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөл тулгамдсан асуудлыг дэвшүүлж сургуулийн менежментэд хамтын оролцоотойгоор нөлөөлж хамтран ажиллах аргад суралцсан.
4. Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлийн үйл ажиллагааг сургуулийн сургалт хүмүүжлийн ажлын ерөнхий төлөвлөлтөд тусгуулсан.

Санал

- ✓ Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлийн үйл ажиллагаа нь сурагчдад тулгамдсан асуудлыг илрүүлэн гаргаж, сургуулийн менежментэд тусгуулж, эргэх холбоотой ажиллаж болох юм байна.
- ✓ Цаашид бусад сургуулиуд ч энэ жишгээр өөрчлөлт хийж, сургуулийн менежментийн тогтолцоогоо сайжруулж болох юм.

Сургуулийн Хүүхдийн Зөвлөлөө сонсдог, хамтардаг, эргэх холбоотой ажилладаг хамтын оролцоонд суурилсан сургууль болцгооё.

Ном зүй

1. Боловсролын ерөнхий хууль
2. Дорж Т., Менежмент УБ., 2018
3. Монголын Хүүхдийн Зөвлөлийн дүрэм
4. Увш П., Хэрлэн Б., Байгууллагын зан үйл, УБ., 2010
5. (bo.gov.mn)

ГАРЧИГ

Сургуулийн өмнөх боловсрол

СУРГАЛТЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХЭД ЭЦЭГ ЭХИЙН ОРОЛЦОО.....	4
ЭЦЭГ ЭХИЙН ОРОЛЦООГ НЭМЭГДҮҮЛЖ БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХ НЬ.....	7
ХАМТ ОЛНЫ ОРОЛЦООГ ИДЭВХЖҮҮЛЭН БҮТЭЭМЖИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ НЬ.....	11
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ДҮН ШИНЖИЛГЭЭНД СУУРИЛСАН ЦЭЦЭРЛЭГИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ШИНЭЧЛЭЛ.....	16
БАГИЙН АЖИЛЛАГАА – БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТЭД ЭЕРГЭЭР НӨЛӨӨЛӨХ НЬ.....	22
СҮҮ, СҮҮН БҮТЭЭГДЭХҮҮНЭЭР ДАМЖУУЛАН ЭЦЭГ ЭХ, АСРАН ХАМГААЛАГЧДЫН ОРОЛЦООГ НЭМЭГДҮҮЛСЭН НЬ.....	31
СУРГУУЛИЙН ӨМНӨХ БОЛОВСРОЛЫН БАЙГУУЛЛАГЫН БАГШИЙН ХҮРЭЛЦЭЭГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ БОЛОМЖ.....	37
ЦЭЦЭРЛЭГИЙН ДЭМЖЛЭГИЙН БАГИЙН ГИШҮҮДИЙН ХАМТЫН ОРОЛЦООТОЙ БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	44
БАГШИЙН ХӨГЖИЛ БА ЦАГИЙН МЕНЕЖМЕНТ.....	51
АР ТЕХНОЛИОГОР БАЯЖУУЛСАН ЧАДАМЖИЙН ТӨВТЭЙ ХӨТӨЛБӨР БОЛОВСРУУЛЖ ӨНӨӨГИЙН СУРАЛЦАГЧИЙН АНХААРЛЫН ТОГТВОРЖИЛТЫГ САЙЖРУУЛАХ АРГА ЗАМ	57
ТОГЛООМЫН АРГА ЗҮЙГ ХАМТЫН ОРОЛЦООГООР ДЭМЖИН, ХҮҮХЭД ХӨГЖҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХ НЬ	65
БАЙГУУЛЛАГЫН ХӨГЖИЛД БАГШ АЖИЛТНЫ ХУВИЙН ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ НӨЛӨӨЛӨХ НЬ.....	71
БАГШИЙН МАНЛАЙЛАЛ НЬ ХАМТ ОЛНЫ АЖЛЫН АМЖИЛТЫН ХАМААРЛЫГ ШИНЖИЛСЭН ЗАРИМ ҮР ДҮН.....	75
ЦЭЦЭРЛЭГИЙН ХҮҮХДИЙН АМНЫ ХӨНДИЙН ЭРҮҮЛ АХУЙН ДАДАЛ ХЭВШЛИЙГ ЭЦЭГ ЭХИЙН ОРОЛЦООТОЙ САЙЖРУУЛАХ НЬ.....	81
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТӨЛӨВЛӨЛТИЙГ ШИНЭЧИЛСЭН ТУРШИЛТ СУДАЛГААНЫ ЯВЦ, ҮР ДҮН.....	85
ХАМТЫН ОРОЛЦООНД ТУЛГУУРЛАН БАЙГУУЛЛАГЫН СОЁЛЫГ ТӨЛӨВШҮҮЛЭХ НЬ.....	91
МЭРГЭЖЛИЙН ХӨГЖЛИЙН БҮЛГИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХАД БАГШ БҮРИЙН ДАВУУ ТАЛ, ОРОЛЦООГ ГОЛЛОХ ХҮЧИН ЗҮЙЛС БОЛГОХ НЬ	100
ОНОШИЛГООНД СУУРИЛСАН ТӨЛӨВЛӨЛТӨӨР БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	109
ТУЛГЫН ГУРВАН ЧУЛУУ БУЮУ ӨӨРИЙН УДИРДЛАГАТАЙ СУРАЛЦАХУЙ.....	116
СУРГАЛТЫН STEAM ХӨТӨЛБӨРИЙГ МЭРГЭЖЛИЙН БҮЛГЭЭР ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН НЬ.....	125
БАГШ, ЭЦЭГ ЭХИЙН ХАМТЫН ОРОЛЦООГ "ХАРИЛЦАХ ДЭВТЭР" АШИГЛАН САЙЖРУУЛАХ БОЛОМЖИЙГ СУДАЛСАН НЬ.....	130

ЦЭЦЭРЛЭГИЙН “ХҮҮХЭД ХАМГААЛЛЫН БОДЛОГО” -ЫН ХЭРЭГЖИЛТЭД ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА ЧУХАЛ БОЛОХ НЬ.....	134
СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХАД КАЙЗЕН САНАЛЫН СИСТЕМИЙН АРГЫГ АШИГЛАХ НЬ.....	140
ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН БОЛОВСРОЛЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ, ХАМТЫН ОРОЛЦООГ ДЭМЖСЭН МЕНЕЖМЕНТИЙН САЙН ТУРШЛАГА.....	144
БАГШИЙН ХӨГЖИЛД ЦАГИЙН МЕНЕЖМЕНТ НӨЛӨӨЛӨХ НЬ.....	151
МЭРГЭЖЛИЙН БАГШ НАРЫН БҮЛГИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ХЭРЭГЖИЛТ ҮР ДҮН.....	155
ЦАХИМД СУУРИЛСАН МЭРГЭЖЛИЙН БАГШ НАРЫН БҮЛГЭЭР БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	159
БАЙГУУЛЛАГЫН ХАМТ ОЛНЫ ОРОЛЦООТОЙ ХАЯГДАЛ ЦААСЫГ ДАХИН БОЛОВСРУУЛЖ, АШИГЛАН БҮЛГИЙН МЕНЕЖМЕНТЭД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	166
ХАМТЫН ОРОЛЦООТОЙ СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ БОЛОМЖ.....	170

Ерөнхий боловсролын сургууль

ГЭРИЙН ДААЛГАВРЫН АХИЦ НЬ СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТЭД НӨЛӨӨЛӨХ НЬ.....	175
СУРАГЧДЫН ХҮМҮҮЖИЛ, ТӨЛӨВШИЛД АНГИ УДИРДСАН БАГШИЙН МЕНЕЖМЕНТ НӨЛӨӨЛӨХ НЬ.....	181
ЭЭЛЖИТ ХИЧЭЭЛИЙГ ЧАНАРТАЙ ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ НЬ СУРЛАГЫН ЧАНАРЫГ АХИУЛАХ БОЛОМЖ БОЛОХ НЬ.....	187
СУРГУУЛЬ БҮХЛЭЭРЭЭ АЖИЛЛАХ АРГА ХАНДЛАГАД СУУРИЛСАН СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙГ БОЛОВСРУУЛАН ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	193
ХАМТЫН ОРОЛЦООНД ТУЛГУУРЛАН, АСУУДАЛ ШИЙДВЭРЛЭХ АРГА БАРИЛД СУРГАЖ, СУРГУУЛИЙН ХӨТӨЛБӨРИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	199
ХАМТЫН ОРОЛЦООНД СУУРИЛСАН СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТЭЭР СУРГАЛТЫН ЧАНАРЫГ ДЭМЖИХ НЬ.....	205
МОНГОЛ ХЭЛНИЙ СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭД БАГШИЙН МЕНЕЖМЕНТ.....	213
“МЕНТОР ЭЦЭГ ЭХ”-ЭЭР ДАМЖУУЛАН СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ.....	221
ЭЦЭГ ЭХИЙН ХАНДЛАГАД НӨЛӨӨЛӨХ СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТ.....	228
ХҮҮХЭД ТӨВТЭЙ СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ДЭМЖИХЭД “БАГШИЙН МЕНЕЖ-МЕНТИЙН НЭГДСЭН ЗУРАГЛАЛ”-ИЙГ БОЛОВСРУУЛЖ, ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН НЬ.....	235
БАГШИЙН АРГА ЗҮЙН ХӨГЖИЛД ҮЕҮДИЙН ЯЛГААТАЙ БАЙДАЛ НӨЛӨӨЛӨХ НЬ.....	244
СУРГУУЛЬ БҮХЛЭЭРЭЭ АЖИЛЛАХ АРГА ХАНДЛАГАД ТУЛГУУРЛАСАН МЕНЕЖМЕНТ	251
БАГШ НАРЫГ БАГТ НЭГТГЭХ ЗАМААР СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТЭЭ САЙЖРУУЛАХ НЬ.....	259
ЭЭЛЖИТ ХИЧЭЭЛИЙН ЧАНАРЫГ САЙЖРУУЛАХ НЬ СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ХӨГЖИЛ БОЛОХ НЬ.....	267

ХАМТЫН АЖИЛЛАГААГААР СУРГУУЛЬД СУУРИЛСАН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХ НЬ.....	274
АЛСЫН ХАРААНД ЧИГЛЭСЭН “ҮЕИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА”-ААР ХАМТЫН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ НЭГЭН ШИЙДЭЛ.....	280
БАГИЙН ХАМТЫН ОРОЛЦОО-СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТЭД НӨЛӨӨЛӨХ НЬ.....	286
БАГИЙН МЕНЕЖМЕНТЭЭР ДАМЖУУЛЖ СУРАГЧДАД СЕТ ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭХ НЬ.....	293
СУРГАЛТЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХАД БАГШ НАРЫН ХАМТЫН ОРОЛЦООГООР ДЭМЖИХ НЬ.....	302
ДОТООД ХАМТЫН АЖИЛЛАГААНЫ “DMTS 5P” АРГАЧЛАЛААР СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	308
ХЭНТИЙ АЙМГИЙН ХЭРЛЭН I – СУРГУУЛИЙН СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХАД ТНУ-НЫ СУДЛАГДАХУУНЫ ОРОЛЦОО.....	316
ХАМТЫН ОРОЛЦООНД СУУРИЛСАН УРТ ХУГАЦААНЫ ДАСАН ЗОХИЦОХ ХӨТӨЛБӨР ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	322
ХАМТАРСАН БАГИЙН ОРОЛЦООТОЙГООР ТЭГШ ХАМРУУЛАН СУРГАХ БОЛОВСРОЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ	328
СУРГАЛТЫН БҮТЭЭЛЧ ЗАГВАРЫГ АШИГЛАН СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ҮР ДҮНД НӨЛӨӨЛӨХ НЬ.....	336
ЕБС-ИЙН СУРАЛЦАГЧДАД АЖИЛ МЭРГЭЖЛИЙН ЧИГ БАРИМЖАА ОЛГОХ ҮЙЛЧИЛГЭЭГ МЕНЕЖМЕНТЭЭР ДЭМЖИХ НЬ.....	344
ХАМТЫН ОРОЛЦООТОЙГООР ДЭМЖЛЭГИЙН БАГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ САЙЖРУУЛАХ НЬ.....	351
СУРАЛЦАГЧДЫГ ХАМТЫН ОРОЛЦООТ ДААЛГАВРААР ХӨГЖҮҮЛЖ, ТӨЛӨВШҮҮЛЭХ НЬ.....	357
ЭЦЭГ ЭХИЙН ОРОЛЦООГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ ЗАМААР ХҮҮХДИЙН ХҮМҮҮЖИЛ ТӨЛӨВШЛИЙГ САЙЖРУУЛАХ СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ЗАГВАР.....	363
ХАМТЫН ОРОЛЦООНД СУУРИЛСАН СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ-“ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ТОГТВОРЖИЛТЫГ ТАНДАХ НЬ.....	368
СУРГУУЛИЙН МЕНЕЖМЕНТЭД ХҮҮХДИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА НӨЛӨӨЛӨХ НЬ.....	372

[illegible]

ГОО ДИЗАЙН ХХК